(Opprinnelig utgave)

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2026

Utgiftskapitler: 1400–1482

Inntektskapitler: 4400–4481 og 5578

Særskilt vedlegg: Regjeringens klimastatus og -plan for 2026

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2026

Utgiftskapitler: 1400–1482

Inntektskapitler: 4400–4481 og 5578

Særskilt vedlegg: Regjeringens klimastatus og -plan for 2026

Forord

Prop. 1 S (2025–2026) fra Klima- og miljødepartementet består av tre deler:

Del I presenterer hovedutfordringer, resultatområder og nasjonale mål i klima- og miljøpolitikken og hovedprioriteringer innenfor departementets budsjett i 2026. I del I er det også en oversikt over anmodningsvedtakene fra Stortinget.

Del II inneholder budsjettforslaget fra Klima- og miljødepartementet fordelt på programkategorier, kapitler og poster. I tillegg redegjøres det for politikken for å nå de nasjonale målene.

Klima- og miljødepartementet er et sektorovergripende departement med ansvar for å samordne klima- og miljøpolitikken til regjeringen. Del III har en omtale av klima- og miljøpolitikken i de andre departementene, inklusive satsinger i 2026 og en samlet vurdering av klimaeffekten av fremlagt budsjett som tidligere lå inne i Regjeringens klimastatus og -plan. Del III inneholder også Klima- og miljødepartementets rapportering på FNs bærekraftsmål og gir en omtale av miljøforvaltningens arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap og likestilling.

Særskilt vedlegg inneholder Regjeringens klimastatus og -plan for 2026 («Grønn bok»). Grønn bok er regjeringens oppfyllelse av klimaloven § 7 og viser status og fremdrift i klimapolitikken, hvordan Norge ligger an til å oppfylle klimamålene for 2030, 2035 og 2050, og regjeringens planer for å nå disse målene.

Innhold

Del I **Innledning** 11

1 **Om klima- og miljø-utfordringene** 13

2 **Resultatområder og nasjonale mål i klima- og miljø-politikken** 19
2.1 Naturmangfold 19
2.2 Kulturmiljø 20
2.3 Friluftsliv 20
2.4 Forurensning 20
2.5 Klima 22
2.6 Polarområdene 25

3 **Hovedprioriteringer i Klima- og miljødepartementets budsjett for 2026** 27

4 **Oversiktstabeller** 31

5 **Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak** 36
5.1 Stortingssesjon 2024–2025 39
5.2 Stortingssesjon 2023–2024 48
5.3 Stortingssesjon 2022–2023 50
5.4 Stortingssesjon 2021–2022 53
5.5 Stortingssesjon 2020–2021 55
5.6 Stortingssesjon 2018–2019 56
5.7 Stortingssesjon 2017–2018 56
5.8 Stortingssesjon 2016–2017 57
5.9 Stortingssesjon 2015–2016 57

Del II **Budsjettforslag** 59

6 **Nærmere omtale av bevilgningsforslagene** 61

Programområde 12 Klima og miljø 61

Programkategori 12.10 Fellesoppgaver, forskning, internasjonalt samarbeid m.m. 61
Kap. 1400 Klima- og miljødepartementet 64
Kap. 1410 Kunnskap om klima og miljø 70
Kap. 1411 Artsdatabanken 75
Kap. 1412 Meteorologiformål 77

Programkategori 12.20 Klima, naturmangfold og forurensning 80
Kap. 1420 Miljødirektoratet 101
Kap. 4420 Miljødirektoratet 148
Kap. 1422 Miljøvennlig skipsfart 151
Kap. 1423 Radioaktiv forurensning i det ytre miljø 153
Kap. 4423 Radioaktiv forurensning i det ytre miljø 154
Kap. 1425 Fisketiltak 154
Kap. 1428 Enova SF 156
Kap. 5578 Sektoravgifter under Klima- og miljødepartementet 160

Programkategori 12.30 Kulturmiljø 162
Kap. 1429 Riksantikvaren 166
Kap. 4429 Riksantikvaren 177
Kap. 1432 Norsk kulturminnefond 177

Programkategori 12.60 Nord- og polarområdene 180
Kap. 1471 Norsk Polarinstitutt 183
Kap. 4471 Norsk Polarinstitutt 186
Kap. 1472 Svalbards miljøvernfond 186
Kap. 5578 Sektoravgifter under Klima- og miljødepartementet 187
Kap. 1473 Kings Bay AS 187
Kap. 1474 Fram – Nordområdesenter for klima- og miljøforskning 188

Programkategori 12.70 Internasjonalt klimaarbeid 190
Kap. 1481 Klimakvoter 198
Kap. 4481 Salg av klimakvoter 200
Kap. 1482 Internasjonale klima- og utviklingstiltak 201

Del III **Omtale av særlige tema** 215

7 **Klimaeffekten av fremlagt budsjett** 217
7.1 Departementenes budsjetter 217
7.1.1 Beskrivelse av departementenes budsjett 217
7.1.2 Departementenes miljørapport 224
7.2 Metodebruk og videreutvikling av rapporteringen 224
7.2.1 Stegvis tilnærming og oppfølging av anbefalinger fra TBU klima 224
7.2.2 Kategoriseringsmetoden: Sortering og utvelgelse av budsjettposter 229
7.3 Rapportering av klimaeffektene av endringene i fremlagt budsjett 230

7.3.1 Klimaeffekten av endringer i inntekter, herunder avgifter og andre overføringer 231
7.3.2 Klimaeffekten av endringer i statens driftsutgifter 235
7.3.3 Klimaeffekten av endringer i statens investeringer 237
7.3.4 Klimaeffekten av endringer i overføringer til andre 241
7.4 Vurdering av klimaeffekten av budsjettendringene og kobling til måloppnåelse 260
7.4.1 Oppsummering av klimaeffekt-vurderinger av budsjett-endringene 260
7.4.2 Koblingen til måloppnåelse 262

8 Omtale av sektorovergripende klima- og miljøpolitikk 263
8.1 Endringer i omtale av sektor-overgripende klima- og miljø-politikk 263
8.2 Regjeringens satsninger på klima- og miljø i statsbudsjettet 263
8.3 Klima- og miljøforskning i departementene 264
8.4 FNs bærekraftsmål 265

9 Samfunnssikkerhet og beredskap 276
9.1 Ansvarsområde 276
9.2 Informasjonssikkerhet i miljøforvaltningen 277
9.3 Forebyggende sikkerhets-tjeneste 277
9.4 Den kritiske samfunnsfunksjonen Natur og miljø 278

10 Arbeid med likestilling og mangfold i miljø-forvaltningen 279
10.1 Rapport om likestilling og mangfold i miljøforvaltningen 279
10.2 Tilsettingsvilkår for ledere i heleide statlige foretak under klima- og miljødepartementet 281

Forslag 283

Vedlegg
1 Standardiserte nøkkeltall for netto-budsjetterte virksomheter under Klima- og miljødepartementet 295

Oversikt over bokser

Boks 7.1 Anbefalinger fra Teknisk beregningsutvalg for klima 225

Tabelloversikt

Tabell 5.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer 36
Tabell 6.1 Resultatområder under programkategori 12.20 81
Tabell 6.2 Fordeling til driftsområder i Skjærgårdstjenesten 131
Tabell 6.3 Tilskudd til organisasjoner og stiftelser i 2024 146
Tabell 6.4 Budsjettet for 2026 fordeler seg slik på de ulike gebyr-ordningene 150
Tabell 6.5 Klima- og energifondets resultat og disponeringer i 2024, korrigerte for kanselleringer 157
Tabell 6.6 Beregning av kapital til Statens fiskefond i 2026 161
Tabell 6.7 Samlet ressursbruk av inntekter til Statens fiskefond i 2026 161
Tabell 6.8 Resultatområde under programkategori 12.30 162
Tabell 6.9 Resultatområder under programkategori 12.60 180
Tabell 6.10 Nasjonale mål under programkategori 12.70 190
Tabell 7.1 Budsjettet til LMD fordelt på kapitler, saldert budsjett 2025 og budsjettforslag 2026 (i mrd. kroner) 223
Tabell 7.2 Statens kontoplan 230
Tabell 7.3 Endring på budsjettet i poster knyttet inntekter fra avgifter som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026) 231
Tabell 7.4 Endring på budsjettet i poster knyttet til andre overføringer som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026) 234
Tabell 7.5 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til statens driftsutgifter som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026) 235
Tabell 7.6 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til statens investeringer som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026) 237
Tabell 7.7 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til forskning, teknologiutvikling og innovasjon som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjett-forslaget for 2026) 242
Tabell 7.8 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til landbruk som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026). Kapittel 1150 er poster tilknyttet jordbruksavtalen. 248
Tabell 7.9 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til internasjonal bistand som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026) 252
Tabell 7.10 Rapportering for 2024 på utslippsreduksjoner/unngåtte utslipp i utlandet, anslått norsk andel. Tallene er ikke sammenlignbare på tvers av program/tiltak. 253
Tabell 7.11 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til samferdselsprosjekter som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026) 255

Tabell 7.12 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til kompensasjonsordninger som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026) 258
Tabell 7.13 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til andre overføringer og tilskudd som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026) 259
Tabell 8.1 Satsninger i statsbudsjettet for 2026, alle departementer (økning fra saldert budsjett 2025) 263
Tabell 8.2 Oversikt over Forskningsrådets tildelinger til forskning på klima og miljø i 2024 265
Tabell 10.1 Lønns- og kjønnsfordeling i de ulike stillingsgruppene, pr. 31. des. 2024 279
Tabell 10.2 Prosentoversikt over deltid, midlertidig ansatte, legemeldt sykefravær og foreldrepermisjon for kvinner og menn 280

Vedlegg

Tabell 1.1 Meteorologisk institutt. Brutto utgifter og inntekter fordelt etter art 295
Tabell 1.2 Meteorologisk institutt. Inntekter spesifisert etter inntektskilde 297
Tabell 1.3 Forholdet mellom kontant-beholdning, påløpte kostnader og avsetninger pr. 31. desember ved Meteorologisk institutt 298
Tabell 1.4 Norsk kulturminnefond. Brutto utgifter og inntekter fordelt etter art 300
Tabell 1.5 Norsk kulturminnefond. Inntekter spesifisert etter inntektskilde 302
Tabell 1.6 Forholdet mellom kontant-beholdning, påløpte kostnader og avsetninger pr. 31. desember ved Norsk kulturminnefond 303

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2026

Utgiftskapitler: 1400–1482

Inntektskapitler: 4400–4481 og 5578

Tilråding fra Klima- og miljødepartementet 26. september 2025,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)

Del I
Innledning

1 Om klima- og miljøutfordringene

Klimautfordringene

Klimaendringene er en alvorlig trussel mot samfunnssikkerheten nasjonalt og for stabilitet i verden. Hyppigere og mer langvarige ekstreme hendelser, blant annet styrtregn og hetebølger, fører til tørke, flom og skogbranner. Det truer liv, helse og matsikkerhet, ødelegger kritisk infrastruktur, sender folk på flukt fra hjemmene sine og forsterker og forverrer underliggende årsaker til konflikter.

FNs klimapanel slo i 2023 fast at den globale menneskeskapte oppvarmingen har oversteget 1,1 grader over førindustrielt nivå (1850–1900). I en nyere oppdatering er den globale menneskeskapte oppvarmingen på 1,24 grader. 2024 var isolert sett det varmeste året som noensinne er målt. Atmosfæren hadde det høyeste innholdet av CO_2 på 2 millioner år, og den høyeste konsentrasjonen av metan på 800 000 år.

Hetebølger både på land og i havet har ført til massedød i skog, bleking og massedød av koraller og tap av tareskog. Allerede ved 1,5 graders global oppvarming, vil mellom tre og 14 pst. av artene på land sannsynligvis ha høy risiko for å bli utryddet.

De siste 50 årene har oppvarmingen i Arktis skjedd tre ganger raskere enn det globale gjennomsnittet. Det er ifølge FNs klimapanel så godt som sikkert at regionen vil fortsette å varmes opp mer enn dobbelt så raskt som det globale gjennomsnittet. Nærheten til Arktis gjør at temperaturen i Norge øker raskere enn det globale gjennomsnittet. Svalbard er et av de stedene på jorda hvor oppvarmingen foregår raskest. Sommeren i fjor lå gjennomsnittstemperaturen der 2,6 grader over 1991-2020 normalen. I februar i år lå temperaturen hele 7,6 grader over normalen. Det fører til smelting av isbreer, innlandsis og sjøis og tining av permafrost, og har store konsekvenser for naturen og miljøet.

På grunn av havets og innlandsisens lange responstid på et varmere klima, gjør dagens klimagassutslipp at havnivåstigningen vil fortsette i flere hundre til tusener av år. Selv om bratt topografi ofte begrenser flom fra havet, gjør Norges lange og varierte kystlinje at forholdsvis store områder likevel kan være utsatt. Kystbyer og en betydelig mengde infrastruktur er i faresonen. Havnivåstigning vil også føre med seg en kraftig økning i flomfrekvens. En havnivåstigning på eksempelvis 0,1 m vil føre til en tredobling av flomrisikoen mange steder. Allerede nå ser vi at flommene i Norge har økt i hyppighet de siste 50 årene.

Selv om mange land har forsterket målene sine under Parisavtalen de siste årene, er det ikke nok. Hvert tonn med utslipp øker konsekvensene for jordas økosystemer. Derfor vil utslippskuttene som gjennomføres i dag, være helt avgjørende for klodens og menneskenes framtid.

Tap av natur og naturmangfold

Naturen gir oss et mangfold av økosystemtjenester, det vi ofte også kaller for naturgoder. Velfungerende økosystemer med et mangfold av arter og naturtyper er nødvendige for at naturen fortsatt skal gi oss disse tjenestene, samtidig som naturen fortsatt kan være et viktig grunnlag for samfunnet, videre utvikling og verdiskaping. Ifølge naturpanelet, IPBES, påvirker menneskelig aktivitet naturen og naturmangfoldet i stor grad. Naturpanelet anslår at tre fjerdedeler av landjorda i vesentlig grad er påvirket av mennesker, og tilstanden i flere av økosystemene er i stadig forverring. Uten tiltak vil vi se et fortsatt akselererende globalt tap av arter. Endringer vi forårsaker i dag, vil ha konsekvenser for fremtiden til dagens unge og kommende generasjoner. Potensialet for alvorlige konsekvenser er stort, fordi menneskets påvirkning på naturen fortsetter å øke.

I Norge er situasjonen for natur på flere områder mer positiv enn i mange andre land, men også her er det utfordringer. Arealendringer i form av nedbygging, fragmentering, intensiv bruk og gjengroing er de viktigste påvirkningene som forårsaker at naturtyper og arter står i fare for å forsvinne – også i Norge. Arealendringer påvirker ni av ti truede arter i Norge. Dette omfatter blant annet utbygging og skogbruk, men også opphør av landbruksdrift og jordbruk. Nedbyggingen

kjennetegnes ved at den skjer bit-for-bit og er spredt over hele landet. Samlet sett reduserer dette naturens evne til å gi oss grunnleggende bidrag som eksempelvis rent vann, ren luft og stabil tilgang til mat.

Andre viktige påvirkningsfaktorer er fremmede arter, klimaendringer, forurensning og overhøsting. Klimaendringene forsterker også truslene mot naturen både på land og til havs. Klimaendringene påvirker allerede økosystemene våre negativt, og vil få økende negativ betydning fremover.

Naturen tar også opp klimagasser, for eksempel i myr, skog og tareskog. Robuste økosystemer kan bidra til å dempe effekten av klimaendringene, for eksempel i form av flomdemping eller vern mot erosjon. Klimapanelets spesialrapport om klimaendringer og landareal viser til at landbaserte tiltak for å restaurere og bevare viktige økosystemer kan medvirke til både økt karbonbinding og klimatilpasning, samtidig som viktig natur kan bli ivaretatt. Den raske temperaturøkningen får konsekvenser for naturen på land og i havet. En konsekvens er svekkede økosystemtjenester, slik som å binde og lagre karbon, som fører enda mer CO_2 i atmosfæren.

I desember 2022 ble verdens land enige om Det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold – naturavtalen. Formålet med naturavtalen er å stanse og reversere tapet av naturmangfold på land og til havs gjennom etablering av felles mål og tilhørende tiltak, som må gjennomføres raskt for å sikre at naturen skal kunne gjenopprettes til beste for menneskene og planeten. Naturavtalen har fire langsiktige hovedmål for 2050 og 23 handlingsrettede mål for 2030, som beskriver spesifikke handlinger eller tilnærminger som må settes i gang og gjennomføres for å nå 2050-målene.

Naturavtalen inneholder også mekanismer som skal bidra til en effektiv gjennomføring, og legger opp til at alle land skal legge frem oppdaterte nasjonale handlingsplaner for natur. Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold* er Norges oppdaterte handlingsplan for natur.

Forurensning

Konsekvensene av forurensning, klimaendringer og tap av natur påvirker og forsterker hverandre. For eksempel kan forurensning føre til havforsuring og reduksjon av ozonlaget og påvirke jordens evne til å reflektere sollys (albedo-effekten). Klimaendringer kan påvirke frigjøring og spredning av miljøgifter, mens reduksjoner i luftforurensning også kan gi oppvarmende eller nedkjølende klimaeffekt, avhengig av type utslipp.

Globalt forårsaker forurensning alvorlig sykdom og død, dårlige levekår og ødelagte økosystemer gjennom luftforurensning, utslipp fra avløp, avrenning fra jordbruk, eksponering for miljøgifter, og dårlig avfallshåndtering av for eksempel elektrisk og elektronisk avfall. Miljøgiftene brytes sakte ned i naturen og hoper seg opp i næringskjedene, og de kan ha alvorlige langtidseffekter. Stans i bruk og utslipp av miljøgifter er derfor grunnleggende for god folkehelse, et rent miljø, trygg matproduksjon og for å beskytte økosystemene. Mye norsk verdiskaping, produksjon og velferd er også avhengig av et rent miljø.

Utslipp fra norske kilder er gjennom mange års innsats redusert betydelig. Imidlertid spres forurensning over lange avstander via luft og vann, og ved at produkter med helse- og miljøfarlige kjemiske stoffer omsettes i et globalt marked. Reduksjon av forurensning krever derfor felles handling og arbeid gjennom de regionale og globale miljøavtalene. Som grunnlag for ytterligere handling er det behov for felles kunnskapsgrunnlag, noe det nye FN-panelet som ble etablert i 2025 om forsvarlig håndtering av kjemikalier og avfall, og å forebygge forurensning skal bidra til. Panelets arbeid skal danne grunnlag for ny politikk og regelverk. Sammen med klimapanelet og naturpanelet har nå de tre globale miljøkrisene hvert sitt kunnskapspanel.

Plastforurensning er også et økende globalt miljøproblem. Plast er nyttig i bruk, blant annet fordi den er så holdbar. Samtidig er det viktig å stanse tilførslene av plastavfall til miljøet og redusere forbruket av plast. Produksjonen og håndtering av plast fører til klimagassutslipp fra utvinning og transport av olje og gass, raffinering og produksjon av råstoff og produkt og avfallshåndtering. Plastprodukter inneholder også en rekke kjemikalier. Det finnes plastavfall og mikroplast i miljøet over hele jorden. Marine arter kan skades når de spiser plast eller setter seg fast i plastavfall som tau og fiskegarn. Plasten kan også brytes ned til mikroplast, som gjenfinnes i mange typer levende organismer og er for eksempel påvist i blod og morsmelk hos mennesker. Mikroplasten kan også bidra til å spre miljøgifter og fungere som en vektor for spredning av fremmede arter som kan forårsake sykdom. Opprydding av plastavfall er viktig for å redusere nedbrytingen av plast til mikroplast.

Mengden plastforurensning vil øke betraktelig både i Norge og globalt dersom vi ikke iverksetter

tiltak. Norge har lenge jobbet for sterkere internasjonale forpliktelser for å redusere plastforurensning. I 2022 ble det enighet om å få på plass en rettslig bindende global avtale om å stanse plastforurensning. Det skal utvikles bestemmelser i avtalen knyttet til målsettinger, tiltak for bærekraftig produksjon og forbruk, inkludert produktdesign og bærekraftig avfallshåndtering. Avtalen skulle etter planen være ferdigforhandlet i 2024, men landene har fremdeles ikke kommet til enighet, og prosessen fortsetter derfor videre.

Miljøgifter og andre helse- og miljøfarlige stoffer i produkter hindrer trygg materialgjenvinning, og gir lavere kvalitet på sekundære råvarer. Ved å fjerne slike stoffer fra kretsløpet kan mer sekundært råmateriale erstatte nytt, og redusere behovet for utvinning av jomfruelig råvare. Den sirkulære økonomien må utvikles innenfor disse rammene.

Utfordringer med å ivareta kulturmiljø

Det er utfordrende å ivareta kulturmiljø når klimaendringene fører til akutte hendelser som flom og skred, og i tillegg bidrar til nedbrytning, forfall og ødeleggelser som følge av økt temperatur og mer nedbør. Stigende havnivå, økte stormflonivå og kraftigere kysterosjon har negativ påvirkning på kulturmiljø langs kysten og under vann. Lengre vekstsesong bidrar til at kulturlandskap gror raskere igjen. Klimaendringene øker også risikoen for kjemisk nedbrytning av stein og metaller, og mekanisk nedbrytning på grunn av hyppigere fryse- og tineprosesser. Det får negative følger for blant annet middelalderruiner og bergkunst.

I tillegg til klimaendringene, kan arealbruksendringer legge press på kulturmiljø. For eksempel gjennom utbygging og fortetting i bymiljø, eller fraflytting i distriktene. Både langs kysten og i landbruksområdene er dette tydelige utfordringer. Langs kysten registreres det et betydelig tap og forfall for et stort antall kulturminner. Landbruksområder som går ut av bruk eller bygges ned, er en felles utfordring for næringen selv og kulturmiljøforvaltningen. Kulturhistorisk viktige elementer i kulturlandskapet kan komme i konflikt med behovet for rasjonell drift. Automatisk fredete kulturminner i jorda blir utsatt for stadig større påkjenninger fra tyngre maskiner og tiltak i jord- og skogbruk, noe som fører til at mange kulturminner går tapt.

Forebyggende tiltak, som jevnlig vedlikehold og god skjøtsel, er det som ivaretar kulturmiljø best over tid. Noen ganger er det likevel nødvendig med større istandsettingstiltak. For eksempel har det falt ned glassruter i vernebygget over Hamar domkirkeruin på Domkirkeodden på Hamar. Vernebygget bidrar til at domkirkeruinen aktiviseres i lokalmiljøet, men det har vært nødvendig å stenge bygget for å kunne utrede årsaken til at glassplatene løsner og faller ned. Departementet avventer en nærmere vurdering av tilstanden til vernebygget.

Kulturarven er utsatt også i kriser og krig. Som uttrykk og representant for et samfunns identitet, blir kulturarven bevisst brukt som mål og virkemiddel i terror, krig og konflikt. Det er vesentlig at kulturarven ivaretas i beredskapssystemet, også av hensyn til sivil motstandskraft. Regjeringen har de senere årene styrket det tverrsektorielle samarbeidet for sikring og beredskap for kulturarven.

Økende press på havmiljøet

Økende befolkning og økonomisk vekst globalt skaper stadig større behov for transport, mat, energi og andre ressurser fra havet. Målet om raske reduksjoner i klimagassutslippene forsterker dette behovet, blant annet når det gjelder satsing på produksjon av fornybar energi til havs, produksjon av sjømat med lave klimagassutslipp, og lagring av CO_2 under havbunnen. Dette betyr samtidig at verdens havområder, fra kyst til dyphav, er under økende press fra menneskelig aktivitet, både gjennom fiskerier, forurensning, inngrep i kystsonen, spredning av fremmede arter, og storskala fysiske, kjemiske og økologiske endringer som følge av utslipp av klimagasser og global oppvarming. Disse storskala endringene betyr at miljøforholdene og artenes utbredelse i ulike deler av norske havområder vil være i kontinuerlig endring. Blant annet vil eksisterende arter forflytte seg og nye arter vil komme til, og mange arter og økosystemer vil bli mer sårbare, også for påvirkning fra aktivitet i havområdene. Dette skaper usikkerhet om framtidige miljøforhold og ny dynamikk i grunnlaget for høsting og annen bruk av havområdene.

Kystområdene og havet utenfor er nært koblet sammen. De kystnære områdene spiller en viktig rolle for det marine miljøet i store deler av de norske havområdene. Arter vandrer i utstrakt grad mellom kyst og åpent hav. Mange fiskeslag har sine gyteområder i fjordene og langs kysten, mens beite- og oppvekstområdene er i åpne havområder. Tilsvarende vandrer mange sjøfugl og sjøpattedyr mellom åpent hav og kyst på næringssøk eller som del av en syklus der de utnytter ulike områder til ulike deler av året. Også når det

gjelder påvirkning på miljøet fra menneskelig aktivitet er det tette sammenhenger mellom kyst og hav. Vannmassene er i kontinuerlig bevegelse og utveksles mellom fjorder, kystfarvann og åpne havområder. Det betyr at forurensning fra kilder på land kan tilføres og påvirke miljøet også i åpne havområder. Samtidig vil forurensning og avfall som fraktes med havstrømmene kunne havne i kystfarvann og fjorder. Det er behov for å styrke kunnskapen om sammenhengen mellom kyst og hav for å få en bedre forståelse av hvordan ulike arter og miljøtilstanden vil bli påvirket av menneskelig aktivitet i kombinasjon med klimaendringer.

Naturpanelets (IPBES) hovedrapport om naturens tilstand fra 2019 fremholder at arealendringer er den enkeltfaktoren som i størst grad medfører tap av naturmangfold globalt. Dette er ifølge Naturpanelet også en viktig påvirkningsfaktor i havområdene. Gjennom det globale Kunming–Montreal-rammeverket for naturmangfold har landene også forpliktet seg til det globale målet om innen 2030 å: «Sikre at alle arealer er omfattet av deltakende og helhetlig arealplanlegging som inkluderer hensyn til naturmangfold og/eller effektive forvaltningsprosesser som tar tak i arealbruksendringer på land og i hav, slik at tapet av arealer som er viktige for naturmangfold, inkludert økosystemer med god økologisk tilstand, nærmer seg null innen 2030, samtidig som urfolks og lokalsamfunns rettigheter respekteres».

Miljøutfordringer i nord- og polarområdene

Raske klimaendringer og økt aktivitet gir økte miljøutfordringer og press på naturen i polarområdene. Klimaendringene er særlig raske langt nord, og i deler av Arktis skjer oppvarmingen 3-4 ganger raskere enn økningen i den globale gjennomsnittstemperaturen. Oppvarmingen av Arktis fører allerede til mindre sjøis, smelting av snø og isbreer, tining av permafrost og endring i nedbørsmønstre. Dette har store og økende konsekvenser for arktiske arter og økosystemer, og påvirker også globale klima- og værmønstre. Nordområdene påvirkes i tillegg av havforsuring og forurensning, inkludert langtransporterte miljøgifter og marin forsøpling og mikroplast.

Antarktis spiller også en sentral rolle i de globale klimasystemene. Som i Arktis kan endringene påvirke værmønstre i resten av verden. Antarktis er særskilt viktig med tanke på smelting av innlandsisen, som kan føre til havnivåstigning av et omfang som kan få store globale konsekvenser. Også i Antarktis er det økende menneskelig aktivitet, og utfordringer knyttet til havforsuring, fiskerier og økende turisme.

På Svalbard er hovedutfordringen å sikre at Svalbards særegne villmarksnatur bevares i en tid hvor klimaendringene sammen med aktivitet og ferdsel legger press på villmarksområdene. For å nå miljømålene på Svalbard er det viktig å begrense påvirkningen også fra lokal aktivitet.

Klimaendringene kombinert med økt menneskelig aktivitet stiller de arktiske statene overfor store felles regionale utfordringer. Det grønne skiftet kan gi nye muligheter i nordområdene, men kan også føre til konflikter knyttet til bruk av natur og areal. For å håndtere disse utfordringene er det viktig med et solid felles kunnskapsgrunnlag og regionalt samarbeid for å finne gode tiltak og løsninger på klima- og miljøutfordringene.

For å håndtere utfordringene i nord- og polarområdene er det nødvendig med oppdatert kunnskap om status og endringene som skjer. Forskning, miljøovervåking og sammenstilling av kunnskap danner grunnlag for en god og kunnskapsbasert miljøforvaltning. Norsk polarforskning og miljøovervåking gir viktige bidrag til det felles internasjonale kunnskapsgrunnlaget.

Omstilling til lavutslippssamfunnet

Det er et lovfestet mål at Norge skal være et lavutslippssamfunn innen 2050. Det er nedfelt i klimaloven at klimagassutslippene i 2050 skal reduseres med 90–95 pst. sammenliknet med 1990. Det betyr lave eller ingen utslipp i alle sektorer, og krever endringer i samfunnet. Konkurransekraft, trygghet, gode liv og trygge jobber i hele landet er viktig når Norge skal omstille seg til lavutslippssamfunnet.

Samtidig må vi bygge et samfunn som er robust mot klimaendringer. Det krever at vi tar vare på naturmangfoldet og styrker økosystemene. Klimatiltak, miljøhensyn og natur må sees i sammenheng – vekst og utvikling må skje innenfor naturens tålegrenser.

Klimaomstillingen skjer i en kontekst der det totale ressursforbruket vårt allerede er høyt, noe som legger beslag på knappe ressurser som kraft, areal og biomasse. Det krever løsninger som reduserer bruken av disse ressursene. Det er behov for en overgang til en sirkulær økonomi hvor vi ikke sløser med ressurser og bruker energi mer effektivt. Regjeringen meldte derfor i Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet* at den vil prioritere

løsninger som bygger opp under effektiv ressursbruk, fortsette å benytte rammeverket *unngå, flytte, forbedre* (UFF) i politikkutvikling og integrere sirkulær økonomi i tiltak og virkemidler. Bruk av UFF-rammeverket ved politikkutforming, i kombinasjon med det pågående arbeidet med sirkulær økonomi, vil samlet kunne bidra til å begrense ressursbruken og gi reduserte utslipp og mindre press på naturen.

Omstillingen til lavutslippssamfunnet krever investeringer i fornybar energi, energieffektivisering, ny teknologi og sirkulære forretningsmodeller. Offentlige og private midler må styres mot løsninger som bidrar til et bærekraftig samfunn, og det må utvikles insentiver som fremmer grønne valg – både i næringslivet, offentlig sektor og hos forbrukerne.

Overgangen til et samfunn med minst mulig utslipp innebærer at gamle strukturer utfordres, og at nye løsninger må finnes. I en tid preget av geopolitisk uro og økonomisk usikkerhet vil overgangen til et grønnere samfunn være krevende. Det vil koste i en overgangsperiode, og endringer kan også skape usikkerhet. Det er derfor viktig at omstillingen skjer på en rettferdig måte – der kostnadene fordeles og alle får mulighet til å bidra og finne sin plass i lavutslippssamfunnet. Klimaendringene er også i økende grad en selvstendig sikkerhetsutfordring og en trussel mot fred og stabilitet. I Europa er energiomstilling sikkerhetspolitikk. Å ta bedre vare på de ressursene vi allerede har, blant annet gjennom sirkulære løsninger, vil redusere utslipp, styrke forsyningssikkerheten og gjøre oss mindre avhengige av import i en urolig verden.

Internasjonalt samarbeid er avgjørende for å løse de globale klima- og miljøutfordringene

Globalt samarbeid er avgjørende for å løse klima- og miljøutfordringer. Klima- og miljødepartementet arbeider både bilateralt, regionalt i Europa og Norden, og globalt. Gjennom internasjonale forhandlinger bidrar Norge til at alle land setter seg felles mål for å redusere produksjonen og bruken av miljøgifter (Stockholm-konvensjonen og Minimata-konvensjonen), stanser og reverserer tapet av naturmangfold (Naturavtalen og FNs konvensjon om biologisk mangfold), håndterer klimaendringene og reduserer klimagassutslipp (Parisavtalen og klimakonvensjonen) og beskytter verdens kultur- og naturarv (Verdensarvkonvensjonen). Internasjonale avtaler og rammeverk, slik som Parisavtalen og bærekraftsmålene, følges opp i Norge og bidrar til politikkutvikling nasjonalt. I 2025 skal landene melde inn nye nasjonalt fastsatte bidrag (utslippsmål) under Parisavtalen. Disse er mer ambisiøse enn tidligere, og skal samlet bidra til at Parisavtalens temperaturmål holdes innen rekkevidde. Norge har en ledende rolle i de pågående forhandlingene om en global plastavtale. I tillegg samarbeider Norge med utviklingsland for å kutte utslipp og fremme grønn omstilling gjennom Initiativet for globale utslippsreduksjoner (NIGU). I 2024 og 2025 har Norge også jobbet bredt med klima- og miljø i G20, hvor Norge har vært gjesteland.

Uten å redusere og reversere tap av verdens regnskoger, når vi verken målene i Parisavtalen, naturavtalen eller bærekraftsmålene. Skogene bidrar til et stabilt klima, til naturmangfold, og de utgjør livsgrunnlaget for millioner av mennesker, spesielt urfolksgrupper. Det er krevende å gjennomføre en helhetlig arealpolitikk på tvers av sektorer og myndighetsnivåer som hindrer ødeleggelse av regnskogen. Utfordringen forsterkes av at globale markeder etterspør varer som fører til avskoging. Likevel har land som Brasil og Indonesia gjennom arealreformer, beskyttelse av skog og lovhåndhevelse redusert avskogingen betydelig. Klima- og skoginitiativet er Norges innsats for å bistå skoglandene, og for å redusere markedspresset på skogene.

De globale klima- og miljøutfordringene må også ses i sammenheng med internasjonal handel, investeringer og finanssektoren. Handel og investeringer kan øke presset på naturen og gi økte utslipp, men kan også bidra til å fremme mer bærekraftig produksjon og forbruk og sirkulære løsninger som reduserer ressursbruk. Handels- og investeringsavtaler setter, i likhet med klima- og miljøavtaler, rammer for nasjonal klima- og miljøpolitikk. Klima- og miljødepartementet arbeider derfor for at slike avtaler blir utformet slik at de fremmer grønn vekst og støtter opp om klima- og miljøhensyn.

Europas grønne giv har satt grønn omstilling i sentrum for europeisk økonomi og politikkutvikling og ført til en betydelig skjerping av EUs klima- og miljøpolitikk. Norge er tett knyttet til EU på klima og miljø. En stor mengde nytt EU-regelverk vurderes nå for innlemmelse i EØS-avtalen og nasjonal gjennomføring. Mye av dette er vesentlig mer ambisiøst og sektorovergripende enn regelverket som har vært innlemmet i EØS-avtalen så langt. Regelverket om karbongrensejustering av importerte varer (CBAM) er et av disse, og regjeringen har som mål at det skal innføres i Norge fra 2027.

Samtidig fortsetter politikkutviklingen i EU. Flere basisrettsakter følges nå opp med omfattende utfyllende regelverk, samtidig som det utvikles ny politikk innenfor rammen av den nye Europakommisjonens politiske program som kobler avkarbonisering og konkurransekraft og setter miljø i sammenheng med mål om økt samfunnsresiliens og reduserte sårbarheter. Kommisjonen la i februar 2025 frem en ren industriplan (Clean Industrial Deal), som skal styrke konkurranseevnen til europeisk industri samtidig som man akselererer omstillingen til lavutslippssamfunnet. Mye nytt regelverk er for tiden under utvikling innenfor rammene av planen, herunder ren industri, energi, sirkulær økonomi, kjemikalier, regelverksforenkling m.v. Videreutviklingen av EUs klimapolitikk for perioden etter 2030 står også på EUs dagsorden. Rask innlemmelse i EØS-avtalen og gjennomføring av regelverk er viktig for Norges grønne omstilling.

I 2023 ble det etablert en grønn allianse mellom Norge og EU. Dette er et ikke-bindende rammeverk for forsterket samarbeid om den grønne omstillingen i Europa og internasjonalt, og utgjør et supplement til det forpliktende EØS-arbeidet.

2 Resultatområder og nasjonale mål i klima- og miljøpolitikken

Klima- og miljøpolitikken er delt opp i seks resultatområder. Resultatområdene er etablert for å vise helheten i Klima- og miljødepartementets politikkområder.

På hvert resultatområde er det tilhørende nasjonale klima- og miljømål som gjenspeiler hva Norge vil oppnå på området, og indikatorer for hvert mål, som viser utviklingen over tid. Målene og utviklingen i indikatorene over tid er beskrevet på Miljøstatus.no.

Nedenfor følger en nærmere omtale av resultatområdene og de nasjonale målene.

2.1 Naturmangfold

Nasjonale mål:

- Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester.
- Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres.
- Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner.

Naturen er selve livsgrunnlaget vårt. Naturen renser vann og luft, resirkulerer næringsstoffer, binder jordsmonn, produserer mat, demper flommer, lagrer karbon, beskytter mot erosjon og sørger for pollinering av planter. I tillegg medvirker naturen til opplevelser og verdiskaping. For at naturen skal fortsette å levere disse økosystemtjenestene, er det en forutsetning at tilstanden til økosystemene er god.

Fjell, skog, hav, elver og innsjøer, våtmark, kulturlandskap og åpent lavland er økosystemer i norsk natur. Tilstanden for fjell er ifølge Miljøstatus god, men utviklingen er negativ. I skog er tilstanden så vidt middels. Tilstanden i hav er god og har en positiv utvikling, men havområdene i Nordsjøen og Skagerrak er betydelig påvirket av menneskelig aktivitet, og situasjonen for livet i Oslofjorden er svært alvorlig og under sterkt press. Tilstanden for kyst er middels, med en stabil utvikling. Tilstanden for elver og innsjøer er middels med nøytral utvikling, mens våtmark samt kulturlandskap og åpent lavland begge har middels tilstand med negativ utvikling.

Artene er byggesteinene i naturen, og ivaretagelse av et mangfold av arter er avgjørende for å opprettholde robuste og velfungerende økosystemer. Arter har også en egenverdi, uavhengig av nytteverdien de har for mennesket. Tilstanden for truede og nær truede arter og naturtyper er ifølge Miljøstatus sprikende, men generelt ikke god nok til å nå det nasjonale målet for arter og naturtyper. Ifølge Norsk rødliste for naturtyper (2018) er nesten halvparten av de vurderte naturtypene truet eller nær truet. Ny rødliste for naturtyper kommer i november 2025. Ifølge Norsk rødliste for arter (2021) er 18 pst. av de vurderte artene truet eller nær truet. 107 arter er klassifisert som regionalt utdødde, i tillegg til 40 arter som klassifiseres som «trolig utdødd»

Å bevare et representativt utvalg av norsk natur for kommende generasjoner, innebærer å ta vare på områder som representerer variasjonsbredden i norsk natur. Dette er viktig for å opprettholde økosystemene på lang sikt. Tilstanden i naturen er avhengig av de ulike økosystemene, artene og deres samspill, og det er et mål at kommende generasjoner skal kunne oppleve denne rike variasjonsbredden og lære av den. De vernede naturområdene ivaretas blant annet gjennom ulike tiltak for å opprettholde eller bedre tilstanden til verneverdiene. Regjeringen er opptatt av å ivareta naturmangfoldet gjennom en bærekraftig forvaltning som inkluderer både fortsatt bærekraftig bruk og bevaring. Utviklingen er positiv, og målet om bevaring kan nås, men progresjonen for vern av skog, hav og kyst er fortsatt lav. I dag er omtrent 25,7 pst. av Norges landareal vernet, inkludert Svalbard og Jan Mayen. Dette utgjør ca. 17,7 pst. av fastlandet og 69,1 pst. av landarealet på Svalbard og Jan Mayen. Det er stor variasjon i fordeling av vern mellom hovedøkosystemene på fastlandet. Omtrent 35 pst. av fjellarealene over 900 meter over havet er vernet, mens 5,4 pst. av skogen er vernet. Omtrent 4,2 pst. av havområdene under norsk jurisdiksjon er vernet, herunder om lag 4,6 pst. av hav og kystvann innenfor 12

nautiske mil (territorialfarvannet) ved fastlands-Norge.

2.2 Kulturmiljø

Nasjonale mål:

- Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø.
- Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging.
- Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk.

Kulturmiljø viser et kulturelt, sosialt og geografisk mangfold fra ulike tidsperioder og bidrar til å dokumentere og forstå den historiske utviklingen. Kulturmiljø er en samlebetegnelse som dekker begrepene «kulturminner, kulturmiljøer og landskap», og brukes når feltet omtales som helhet. Kulturmiljøbegrepet understreker betydningen av helhet og sammenheng, og tydeliggjør tilknytningen til den øvrige klima- og miljøpolitikken. Begrepet ble innført og tatt i bruk i forbindelse med Stortingets tilslutning til Meld. St. 16 (2019–2020) *Nye mål i kulturmiljøpolitikken*, og nye nasjonale mål på kulturmiljøfeltet.

De nasjonale målene på kulturmiljøfeltet understreker betydningen av å legge til rette for engasjement, bærekraft og mangfold. Mange i Norge er opptatt av kulturmiljø, både gjennom generell interesse og aktivt engasjement. 47 prosent av befolkningen oppgir at de er svært eller ganske interessert i kulturminner og kulturmiljøer. Om lag 20 pst. deltar aktivt og engasjerer seg for å bevare kulturminner og kulturmiljøer på ulike måter. Dette er tall som viser en markant økning fra 2024.

Kulturmiljøarbeid i kommuner og fylkeskommuner bidrar til en bærekraftig utvikling og bruk av kulturmiljø, men ifølge Miljøstatus er pengebruken på kulturmiljøfeltet synkende i forhold til andre utgifter. Andelen kommuner som har tilknyttet seg kulturmiljøfaglig kompetanse har holdt seg stabil i flere år.

Kulturmiljø fra ulike tidsepoker og ulike deler av landet blir tatt vare på, og andelen kulturmiljø med god tilstand øker. Samtidig er det fortsatt behov for å bevare et større mangfold av kulturmiljø, særlig knyttet til etnisitet, sosial klasse og næring. Et rikt og variert historisk innhold er med på å gi områder særpreg og gjøre dem attraktive.

2.3 Friluftsliv

Nasjonale mål:

- Friluftslivets posisjon skal tas vare på og utvikles videre gjennom ivaretakelse av allemannsretten, bevaring og tilrettelegging av viktige friluftslivsområder, og stimulering til økt friluftslivsaktivitet for alle.
- Naturen skal i større grad brukes som læringsarena og aktivitetsområde for barn og unge.

Friluftsliv er en del av vår nasjonale identitet og en viktig del av livet til mange nordmenn. De nasjonale målene om friluftsliv er forankret i Meld. St. 18 (2015–2016) *Friluftsliv – Natur som kjelde til helse og livskvalitet*. Det er en lovfestet rett å kunne ferdes fritt og oppholde seg i naturen, og dette skal være gratis. Dette er forankret i friluftsloven av 1957 gjennom allemannsretten. Det er samtidig viktig å gi befolkningen kunnskap om naturvennlig ferdsel og opphold i naturen.

Ifølge Miljøstatus er andelen som utøver friluftsliv høy, og utviklingen er stabil. Studier som NINA har gjennomført viser likevel en nedgang i barns lek og opphold i natur. Skal en stor del av befolkningen utøve friluftsliv jevnlig, er det avgjørende med attraktive naturområder i nærheten av der folk bor. Tilgangen til turterreng i nærmiljøet er fortsatt mangelfull. Ifølge Miljøstatus har knapt halvparten av innbyggerne i tettsteder i Norge trygg tilgang til nærturterreng. Tilgangen er lavest i byene og de store tettstedene. Trygg tilgang til leke- og rekreasjonsareal har hatt en svak positiv utvikling siden 2011, men om lag halvparten av skolene og barnehagene mangler trygg tilgang til nærturterreng. Tilgjengeligheten til strandsonen langs kysten varierer betydelig, men er dårligst rundt Oslofjorden. I Indre Oslofjord er under 30 prosent av strandsonen tilgjengelig for allmennheten.

2.4 Forurensning

Nasjonale mål:

- Forurensning skal ikke skade helse og miljø.
- Bruk og utslipp av kjemikalier på prioritetslista skal stanses.
- Utviklingen av mengden avfall skal være vesentlig lavere enn den økonomiske veksten.
- Materialgjenvinningen av avfall skal øke.
- Eksponering av mennesker og miljø for radioaktiv forurensning skal holdes så lav som mulig.

- Å sikre trygg luft.
- Støyplager skal reduseres med 10 pst. innen 2020 sammenlignet med 1999. Antall personer som er utsatt for over 38 dB innendørs støynivå, skal reduseres med 30 pst. innen 2020 sammenliknet med 2005.

Alle har rett til et miljø som trygger helse og velferd, og til en natur der mangfoldet og produksjonsevnene blir tatt vare på. Norge har ambisiøse mål om å redusere forurensning. Det overordnede målet innebærer at forurensning ikke skal skade helse og miljø. Det er også fastsatt mer spesifikke mål for områder som har særlig oppmerksomhet.

Mennesker og miljøet utsettes fortsatt for miljøgifter, hormonforstyrrende stoffer og andre farlige kjemikalier fra ulike kilder. Strenge krav har gjort at bruk av og utslipp fra produkter, landbasert industri og olje- og gassvirksomhet er kraftig redusert i Norge og nivåene i miljøet går ned. Miljøgifter som PCB, DDT, bromerte og klorerte flammehemmere og fluorstoffer (PFAS-er) finnes likevel fortsatt i norsk natur, i dyr langt opp i næringskjeden, i mennesker og i mat og drikkevann. Det samme gjelder flere stoffer som er ført opp på den norske prioritetslista i nyere tid, og som foreløpig ikke er tilstrekkelig regulert.

Arbeidet med opprydding i forurenset sjøbunn går fremover. I 2024 det blitt gjennomført undersøkelser, prosjektarbeid, tiltaksplanlegging, tiltak og etterovervåking av tiltak i forurenset sjøbunn og forurenset grunn.

Arbeidet med opprydding i forurenset grunn fortsetter også ved behov. Dette gjelder blant annet opprydding av PFAS-forurenset grunn ved norske flyplasser, som gjennomføres av Avinor og Forsvarsbygg etter pålegg fra miljøvernmyndighetene.

Utslipp av næringssalter som fosfor og nitrogen og organisk materiale kan føre til økt algeoppblomstring og overgjødsling, og dermed medføre dårlig vannkvalitet og at livet i vannet dør. I kystområdene er de største kildene til tilførsel av næringssalter avrenning fra jordbruk, utslipp fra kommunale avløp og fiskeoppdrett og gjennom naturlig avrenning, mens de største utslippskildene er jordbruk og kommunalt avløp langs Skagerrakkysten, og fiskeoppdrett langs de andre kyststrekningene.

For petroleumsvirksomheten er det et mål at utslipp til sjø av de mest miljøfarlige tilsatte kjemikaliene skal stanses, og at utslipp av prioriterte miljøgifter som finnes naturlig, skal stanses eller minimeres. For olje og andre stoffer, er målet ingen utslipp eller minimering av utslipp som kan gi miljøskade. Nullutslippsmålet for petroleumsvirksomheten er gjengitt i sin helhet i Meld. St. 35 (2016–2017) *Oppdatering av forvaltningsplanen for Norskehavet* og gjelder for hele norsk sokkel.

For farlig avfall er det et mål at det behandles forsvarlig, for å hindre forurensning og spredning av farlige stoffer til miljøet. I dag blir nesten alt farlig avfall levert til godkjent behandling eller gjenvunnet.

Gjennom Montrealprotokollen forplikter medlemslandene seg til å fase ut bruken av gasser som er skadelige for ozonlaget. Bruken av stoffene er på verdensbasis redusert med over 98 pst., og overvåkingsresultater viser nå at ozonlaget er i ferd med å bli tykkere. Norge oppfyller forpliktelsene i Montrealprotokollen.

Internasjonale avtaler har redusert tilførslene av langtransportert luftforurensning siden 1980. Likevel vil vannforsuring fortsatt være et problem i store deler av Norge i flere tiår framover uten ytterligere utslippsreduksjoner. Nasjonalt har Norge redusert de samlede årlige utslippene av svoveldioksid, nitrogenoksid, flyktige organiske forbindelser, ammoniakk og små helseskadelige partikler ($PM_{2,5}$) i tråd med de internasjonale forpliktelsene i Göteborgprotokollen.

Plastforurensning er et økende problem i Norge og verden, og vi får stadig mer kunnskap om hvilke alvorlige konsekvenser dette kan ha for mennesker, dyr og natur. I Norge arbeider vi med å øke kunnskapen om kilder til og spredningsveier for plastforurensning. Det iverksettes tiltak regionalt og nasjonalt for å redusere mengden plast som havner i naturen, for eksempel forbud mot enkelte engangsartikler i plast. Siden plastforsøpling og -forurensning spres på tvers av landegrenser, arbeider vi også med å få på plass en internasjonal avtale med tiltak i hele plastens livsløp.

De nasjonale miljømålene for avfall er at veksten i mengden avfall skal være vesentlig lavere enn den økonomiske veksten, og at materialgjenvinningen av avfall skal øke. Fra 2014 var trenden at avfallsmengdene enten har vokst i takt med økonomien eller raskere fra år til år, med en foreløpig topp i 2019. Fra 2019 har trenden snudd. Brutto nasjonalproduktet økte med litt over 6,2 pst. fra 2019 til 2023, mens avfallsmengdene gikk ned med 9,3 pst. i samme tidsperiode. Fra 2019 til 2023 var det en svak økning i materialgjenvinning av ordinært avfall, som i 2023 lå på 45,7 pst. For husholdningsavfall og lignende avfall fra næringslivet har EU/EØS bindende mål for

materialgjenvinning og forberedelse til ombruk på hhv. 55 pst. i 2025, 60 pst. i 2030 og 65 pst. i 2035. Norge rapporterte for 2023 42,9 pst. (når tap i gjenvinningsprosessen er trukket fra).

Radioaktiv forurensning har et eget mål for å tydelig få fram bredden i arbeidet på området. Det er generelt lite radioaktiv forurensning i Norge. Fremdeles er nedfallet etter ulykken i Tsjernobyl i 1986 en viktig kilde til radioaktiv forurensning i norsk natur.

Det nasjonale miljømålet for lokal luftkvalitet er i 2025 justert til «Å sikre trygg luft». Målet innebærer at nivåene av luftforurensning skal være så lave at helseskader unngås, og vegetasjon og økosystemer beskyttes. Luftforurensning, som nitrogendioksid (NO_2) og svevestøv ($PM_{2,5}$ og PM_{10}), kan føre til eller forverre både luftveissykdommer og hjerte- og karsykdommer. Barn, eldre og personer med diabetes, luftveissykdommer og hjerte- og karsykdommer er spesielt sårbare. Utslipp fra veitrafikk og vedfyring er de viktigste kildene til lokal luftforurensning i Norge. Selv om nivåene av luftforurensning har gått ned siden 1990 er det fortsatt problemer med for høye nivåer av luftforurensning noen steder og til enkelte tider.

Vi får stadig bedre kunnskap om helseeffektene av luftforurensning både ved eksponering over tid, og i kortere perioder. Luftkvalitetskriteriene som utgis av Folkehelseinstituttet og Miljødirektoratet, er basert på oppdatert kunnskap og viser hvilke nivåer av luftforurensning som blir vurdert som trygg for de fleste i befolkningen. I løpet av ett år anbefales det ikke at gjennomsnittlige konsentrasjoner av svevestøv (PM_{10}) overskrider 15 µg/m^3, fint svevestøv ($PM_{2,5}$) overskrider 5 µg/m^3 og nitrogendioksid (NO_2) overskrider 10 µg/m^3. Lokale luftkvalitetsmålinger i 2024 viser at luftkvalitetskriteriene for svevestøv ble overskredet i 12 kommuner, fint svevestøv i 19 kommuner og nitrogendioksid i 18 kommuner.

Støy er forurensning etter forurensningsloven og er det forurensningsproblemet som rammer flest. Vi har over tid hatt nasjonale mål for reduksjon av støyplager, men i dag når ikke Norge de fastsatte målene. Folkehelseinstituttet og Miljødirektoratet leverte i 2024 forslag til nye nasjonale mål og indikatorer for støy. Regjeringen jobber med oppfølgingen av rapporten. Forebyggende tiltak og god arealplanlegging er de viktigste verktøyene vi har. Oppdatert støyretningslinje T-1442/2021 og veiledning ble publisert i juni 2021. Denne oppdaterte retningslinja har mer fokus enn tidligere på å hindre plager og sikre god bokvalitet. I tillegg bidrar Miljødirektoratet med blant annet veiledning til både kommuner og myndigheter for å bidra til at retningslinjen blir tatt i bruk i større grad enn i dag.

2.5 Klima

Nasjonale mål:

- Norge har under Parisavtalen tatt på seg en forpliktelse til å redusere utslippene av klimagasser med minst 55 pst. i 2030 sammenlignet med nivået i 1990.
- Norge har under Parisavtalen tatt på seg en forpliktelse til å redusere utslippene av klimagasser med minst 70-75 pst. i 2035 sammenlignet med nivået i 1990.
- Norge har lovfestet et mål om å bli et lavutslippssamfunn i 2050.
- Norge skal være klimanøytralt fra og med 2030.
- Medvirke til at redusert og reversert tap av tropisk skog gir et mer stabilt klima, mer bevart naturmangfold og mer bærekraftig utvikling
- Samfunnet og økosystemene skal forberedes på og tilpasses klimaendringene.

Resultatområdet klima omfatter arbeidet med å redusere utslipp og øke opptak av klimagasser, internasjonal klimafinansiering og klimatilpasning.

Nedenfor finnes en kort omtale av de nasjonale målene. Nærmere omtale av mål og politikk for å nå de lovfestede klimamålene finnes i det særskilte vedlegget *Regjeringens klimastatus og -plan*.

Norges klimamål under Parisavtalen for 2030

Den globale klimaavtalen som ble vedtatt i Paris i desember 2015, legger grunnlaget for norsk klimapolitikk. Regjeringen ratifiserte Parisavtalen i juni 2016, i tråd med Stortingets samtykke (Prop. 115 S (2015–2016)). Norge har meldt inn to klimamål under Parisavtalen for henholdsvis 2030 og 2035.

Lov om klimamål (klimaloven) lovfester klimamålene for 2030 og 2035, samt målet om å bli et lavutslippssamfunn i 2050. Regjeringen rapporterer om arbeidet med å nå klimamålene for 2030, 2035 og 2050 i rapporteringen til Stortinget etter klimaloven, se det særskilte vedlegget *Regjeringens klimastatus- og plan*. Norges klimamål for 2030 under Parisavtalen ble forsterket i november 2022. Regjeringen fremmet i april 2023 en proposisjon til Stortinget (Prop. 107 L (2022–2023)) for å oppdatere lovteksten i tråd med det økte målet for

2030, og lovteksten ble oppdatert i tråd med det forsterkede målet i desember 2023.

Norges klimamål for 2030 under Parisavtalen er å redusere utslippene med minst 55 pst. innen 2030 sammenlignet med 1990-nivå. Målet kan oppfylles i samarbeid med EU. Gjennom klimaavtalen med EU har Norge allerede forpliktet seg til å samarbeide med EU om å redusere utslippene med minst 40 pst. innen 2030 sammenlignet med 1990-nivå. EU meldte i desember 2020 inn et forsterket klimamål for 2030 under Parisavtalen. EUs forsterkede mål er å redusere netto utslipp med minst 55 pst. innen 2030. Regjeringen ønsker å videreføre klimasamarbeidet med EU og arbeider ut ifra at 2030-målet under Parisavtalen skal oppfylles i samarbeid med EU. Dersom EU-samarbeidet ikke tar oss helt til 55 prosent utslippsreduksjoner, kan klimakvoter under Parisavtalens artikkel 6 (utenfor EØS) brukes til å dekke det som mangler for å oppfylle klimamålet for 2030. Se også omtale av Initiativ for globale utslippsreduksjoner (NIGU) i programkategori 12.70.

For å nå sitt forsterkede klimamål for 2030, har EU blant annet vedtatt endringer i klimakvotesystemet, innsatsfordelingsforordningen og skog- og arealbruksregelverket. Endringene må gjøres gjeldende for Island og Norge dersom vi skal kunne bruke EU-regelverket til å sikre at vi når våre klimamål. Endringene for å forsterke klimakvotesystemet ble innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett i desember 2023. Island og Norge er fremdeles i dialog med EU om vilkårene for videre deltagelse i innsatsfordelingen og skog- og arealbruksregelverket. Innlemmelse av endringene i EU-regelverket i EØS-avtalen forutsetter samtykke fra Stortinget. For nærmere omtale av regelverkene og status for måloppnåelse, se *Regjeringens klimastatus og -plan.*

Norges klimamål under Parisavtalen for 2035

I henhold til Parisavtalen skal alle land i 2025 melde inn nye klimamål for perioden etter 2030. Norge meldte inn sitt nye klimamål for 2035 under Parisavtalen til FN i juni 2025. Norges klimamål for 2035 er å redusere utslippene av klimagasser med minst 70-75 pst. sammenlignet med hva de norske utslippene var i 1990.

Regjeringen fremmet i april 2025 en proposisjon til Stortinget (Prop. 129 L (2024–2025)) for å få tilslutning til Norges nye klimamål for 2035. I juni 2025 ble klimamålet vedtatt av Stortinget og lovteksten oppdatert i tråd med det nye målet for 2035. Stortinget fattet også to andre vedtak i behandlingen av nytt klimamål.

For det første, vedtok Stortinget følgende (vedtak 991): *«Stortinget ber regjeringen planlegge for at det lovbestemte klimamålet for 2035 skal nås med utslippskutt i Norge og i samarbeid med EU, og komme tilbake til Stortinget i løpet av 2026 med forslag til hvordan dette kan sikres.»* Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Regjeringen planlegger for at klimamålet for 2035 skal nås med utslippsreduksjoner i Norge og i samarbeid med EU, i tråd med Stortingets vedtak.

For det andre, vedtok Stortinget følgende (vedtak 992): *«Stortinget ber regjeringen vurdere konsekvensene dersom EU vedtar et annet klimamål enn Norge og komme tilbake til Stortinget med en anbefaling om hvordan det følges opp.»* EUs nye klimamål under Parisavtalen er per oktober 2025 ikke klart. Regjeringen vil følge opp på egnet måte etter at EUs nye klimamål foreligger. EU-kommisjonen har foreslått at EUs klimalov oppdateres med et mål om å redusere netto utslipp i 2040 med 90 prosent sammenlignet med 1990. Det er ventet at EU vil melde inn et nytt klimamål for 2035 under Parisavtalen høsten 2025. EUs klimamål for 2040 og EUs nye klimamål under Parisavtalen er per oktober 2025 under behandling.

Norges lovfestede klimamål for 2050

Norge har også lovfestet et mål om å bli et lavutslippssamfunn i 2050. Formålet med å lovfeste målet om lavutslippssamfunnet er å legge til rette for en langsiktig omstilling i klimavennlig retning i Norge. Med lavutslippssamfunn menes et samfunn der klimagassutslippene, ut fra beste vitenskapelige grunnlag, utslippsutviklingen globalt og nasjonale omstendigheter, er redusert for å motvirke skadelige virkninger av global oppvarming. Videre er det lovfestet at utslippene skal reduseres med i størrelsesorden 90 til 95 pst. fra utslippsnivået i referanseåret 1990. Ved vurdering av om klimamålet for 2050 er nådd, skal det tas hensyn til effekten av norsk deltakelse i det europeiske klimakvotesystemet for virksomheter.

Parisavtalen sier at alle land bør søke å formulere og melde inn langsiktige strategier for lavutslipp av klimagasser, i lys av de langsiktige målsettingene i Parisavtalen. Norge la høsten 2019 fram en lavutslippsstrategi for 2050 (se Klima- og miljødepartementets budsjettproposisjon 2019–2020, vedlegg I). En oppfølging av lavutslippsstrategien var å sette ned et utvalg om veier til lavutslippssamfunnet i 2050, og i august 2021 ble det satt ned et slikt offentlig utvalg. Klimautvalget 2050 leverte utredningen sin 27. oktober 2023. I april 2025 la regjeringen fram Meld. St. 25 (2024–2025) *Klima-*

melding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet. Her legger regjeringen rammene for klimapolitikken mot 2035, på vei mot lavutslippssamfunnet. I meldingen omtales regjeringens politikk for å redusere klimagassutslipp i hele økonomien.

Norges mål om klimanøytralitet fra og med 2030

Stortinget har vedtatt at Norge fra og med 1. januar 2030 skal være klimanøytralt, jf. Innst. 407 S (2015–2016) om samtykke til ratifikasjon av Parisavtalen. Det innebærer at Norge skal sørge for klimagassreduksjoner i andre land tilsvarende årlig resterende norske utslipp fra 2030. Regjeringen vil følge opp Stortingets vedtak om klimanøytralitet.

Norge bidrar til globale utslippsreduksjoner gjennom samarbeid med andre land under Parisavtalens artikkel 6. Innsatsen skjer gjennom Initiativ for globale utslippsreduksjoner (NIGU) og kommer i tillegg til bevilgninger til klima over det norske bistandsbudsjettet. Se også nærmere omtale av Initiativ for globale utslippsreduksjoner i programkategori 12.70.

Utslippsreduksjoner som Norge betaler for under Parisavtalens artikkel 6 kan bidra til at Norge blir klimanøytralt fra og med 2030. Stortingets mål om klimanøytralitet fra og med 2030 er ikke en del av Norges innmeldte bidrag til Parisavtalen, men vil bidra til at Parisavtalens temperaturmål kan nås. Regjeringen vil komme tilbake til hvordan klimanøytralitetsmålet skal innrettes når vi har mer informasjon om utslippsutviklingen, hvordan markedet for artikkel 6-kvoter vil utvikle seg etter 2030 mv.

Utslippsreduksjoner oppnådd gjennom artikkel 6-samarbeid kan også benyttes til å dekke det som eventuelt mangler for å oppfylle Norges 2030-mål under Parisavtalen, i en situasjon hvor EU-samarbeidet ikke tar oss helt til 55 pst. utslippsreduksjon.

Norges innsats for å bevare tropisk skog i utviklingsland

Norge bidrar til storskala utslippsreduksjoner gjennom innsatsen for å bevare tropisk skog i utviklingsland. Innsatsen skjer gjennom Klima- og skoginitiativet, som er en del av norsk offentlig bistand. Klima- og skoginitiativet er et resultat av klimaforliket i 2008, og ble opprettholdt i forliket i 2012. Gjennom Meld. St. 24 (2016–2017) *Felles ansvar for felles fremtid* ble det vedtatt at initiativet skal opprettholdes på et høyt nivå frem til 2030. I Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold*, ble det vedtatt at klima- og skoginitiativet forlenges til 2035. Klima- og skoginitiativet er Norges viktigste internasjonale klima- og natursatsing. Det neste tiåret er kritisk for regnskogen. De tropiske skoglandene må gjennomføre politikk som håndterer presset på skogen, og Norge vil fortsette å være en strategisk og troverdig samarbeidspartner for å bevare regnskog. Klima- og skoginitiativet har som mål å bidra til at redusert og reversert tap av tropisk skog gir et mer stabilt klima, mer bevart naturmangfold og en mer bærekraftig utvikling. Initiativet har inngått partnerskap med en rekke sentrale skogland konsentrert rundt de tre store regnskogbassengene i verden: Amazonas, Kongobassenget/Sentral-Afrika og Indonesia.

Samarbeid under Klima- og skoginitiativet og annen internasjonal innsats er nærmere omtalt i del II, programkategori 12.70.

Klimatilpasning

Klimaet endrer seg allerede, og endringene påvirker både natur og samfunn. Både samfunnet og økosystemene skal forberedes på og tilpasses klimaendringene.

Regjeringen la i 2023 frem Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn*. Meldingen inneholder tiltak i mange sektorer og følges opp i ulike sektorer og av ulike departementer. Blant annet la regjeringen fram Meld. St. 27 (2023–2024) *Tryggare framtid – førebudd på flaum og skred* i 2024. Miljødirektoratet har fått i oppdrag å gjennomføre en klimasårbarhetsanalyse som skal gi bedre oversikt over risiko og sårbarhet for Norge. Regjeringen har også oppnevnt et ekspertutvalg som skal fremskaffe mer kunnskap om samfunnsøkonomiske konsekvenser av klimaendringer.

Tiltak for klimatilpasning, utslippsreduksjoner og natur må sees i sammenheng. Robuste og sunne økosystemer kan for eksempel bidra til temperaturregulering, flomdemping, skredforebygging, vannregulering og ivaretakelse av grunnvannet, beskyttelse av kystområder mot havnivåstigning og erosjon. Regjeringen la i 2024 fram Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold* for å følge opp den nye internasjonale naturavtalen. Klimatilpasning er blant de sentrale tema i naturmeldingen.

Kapittel 4 i Regjeringens klimastatus og -plan inneholder en mer utfyllende omtale av status på klimatilpasningsarbeidet.

Avgjørelser i klimasaker i Den europeiske menneskerettighetsdomstolen

Rettsutvikling på menneskerettighetsfeltet har satt fokus på hvordan landene i Europa har innrettet sine klimastyringssystemer, og i hvilken grad disse systemene er forankret i nasjonal lovgivning. Rettsutviklingen ble i 2024 tydeliggjort i Den Europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) sin dom av 9. april i klagesaken KlimaSeniorinnen med flere mot Sveits (heretter omtalt som «klimadommen»). EMD konstaterte i den saken at Sveits hadde brutt menneskerettighetene.

EMD slo fast at det utfra den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 8 om retten til respekt for privatliv og familieliv kan utledes en plikt for nasjonale myndigheter til å beskytte borgerne mot alvorlige skadevirkninger som følge av global oppvarming. En hovedforpliktelse for nasjonale myndigheter i denne sammenhengen er å vedta, og effektivt anvende, et rettslig rammeverk med bindende mål og krav om å gjennomføre tiltak for vesentlig og progressiv reduksjon av klimagassutslipp med sikte på («with a view to») å «in principle» nå målet om klimanøytralitet innen de neste tre tiårene.

EMD kom til at Sveits ikke hadde overholdt plikten etter EMK artikkel 8, blant annet fordi Sveits ikke hadde etablert et tilstrekkelig rettslig rammeverk for å hindre negative konsekvenser av klimaendringer.

Norge er forpliktet av EMK, og EMDs praksis er en sentral rettskilde ved tolkningen av konvensjonen. Derfor er føringene som gis i de sakene som gjelder andre stater, også relevante for Norge. Regjeringen har analysert EMDs avgjørelse i klimaklagesaken mot Sveits og eventuelle implikasjoner for Norge. Regjeringens vurdering er at den norske klimaloven danner et rettslig rammeverk med bindende mål og krav, som legger til rette for vesentlig og progressiv reduksjon av klimagassutslipp for å nå de lovfestede klimamålene. I klimameldingen (Meld. St. 25 (2024–2025)) ble det varslet at regjeringen likevel ønsker å videreutvikle og forsterke det norske klimarettslige rammeverket på enkelte områder i lys av den internasjonale rettsutviklingen på menneskerettighetsfeltet, som klimadommen er uttrykk for. Regjeringen har derfor sendt på høring et forslag om enkelte tillegg i klimaloven. Formålet er å tydeliggjøre at kravene i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 8 er fulgt opp og ivaretatt i den norske klimalovgivningen, med fokus på momentene som ble vektlagt av EMD i klimadommen.

2.6 Polarområdene

Nasjonale mål:

- Omfanget av villmarkspregede områder på Svalbard skal opprettholdes.
- Naturmangfoldet på Svalbard skal bevares tilnærmet upåvirket av lokal aktivitet.
- De 100 viktigste kulturminnene og kulturmiljøene på Svalbard skal sikres gjennom forutsigbar og langsiktig forvaltning.
- Negativ menneskelig påvirkning og risiko for påvirkning på miljøet i polarområdene skal reduseres.

Bevaring av Svalbards særegne villmarksnatur er en av de lange linjene i svalbardpolitikken, og har vært ett av de overordnete målene siden de første gang ble formulert i St.meld. nr. 40 (1985–86) *Svalbard*. Svalbard har et internasjonalt viktig og verdifullt natur- og kulturmiljø som Norge har et særskilt ansvar for å bevare. Dette er understreket i de fire siste stortingsmeldingene om Svalbard, og gjennom Stortingets behandling av disse meldingene. De spesifikke miljømålene for Svalbard fremgår av Meld. St. 26 (2023–2024) *Svalbard*.

Villmarksnaturen på Svalbard er godt bevart. Med unntak av områdene rundt lokalsamfunnene og gruveområdene, fremstår Svalbard som et stort sammenhengende villmarksområde. Aktivitet og ferdsel i og utenfor planområdene utfordrer de nasjonale målene, og fra 2025 gjelder nye bestemmelser i svalbardmiljøloven med forskrifter. Det er blant annet fastsatt bestemte ilandstigningslokaliteter for reiselivet i verneområdene utenfor Isfjorden, avstandskrav til isbjørn og forbud mot bruk av droner ved fuglefjell.

Fremmede arter er en trussel mot naturmangfoldet på Svalbard. Flere nye arter er observert, dels som følge av klimaendringer og dels som følge av introduksjon av fremmede arter.

Langtransporterte miljøgifter er fortsatt en utfordring i Arktis. På Svalbard er PFAS spesielt aktuelt, i tillegg til lokale kilder til forurensning.

Klimaendringene på Svalbard og slitasje som følge av økt ferdsel har store konsekvenser for kulturmiljø. Mange av kulturminnene ligger ved kysten. Mindre sjøis, mer erosjon, fuktigere klima og tinende permafrost innebærer at flere kulturminner står i fare for å gå tapt.

For å håndtere de regionale klima- og miljøutfordringene i nord er det avgjørende med et fungerende regionalt miljøsamarbeid i Arktis. Dette er spesielt viktig for å sikre et felles internasjonalt kunnskapsgrunnlag om klimaendringer, miljø og naturressurser i nordområdene, og forvaltning av grenseoverskridende verneverdier, dyrebestander og vannressurser. Arktisk råds arbeid innen klima og miljø gir viktige bidrag til økt forståelse og innsats internasjonalt. Til møtet i Arktisk råd i mai 2025 ble det lansert flere nye rapporter, blant annet en rapport fra arbeidsgruppa Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP) med oppdatert klimastatus for Arktis.

Et av de overordnete målene for norsk antarktispolitikk er at Norge skal være en pådriver for å verne om miljøet og sikre området som et referanseområde for forskning. Dette går fram av Meld. St. 32 (2014–2015) *Norske interesser og politikk i Antarktis*. Norge bidrar aktivt i Antarktistraktatsamarbeidet for å oppfylle dette målet. Norges forskning i Antarktis har høy kvalitet og stor internasjonal verdi. Den norske forskningsstasjonen Troll i Dronning Maud Land er plattformen for norsk tilstedeværelse, forskning og miljøovervåking i Antarktis, i tillegg til FF Kronprins Haakon til sjøs. Norsk antarktisforskning bidrar til internasjonal kunnskapsutvikling som er sentral i arbeidet med å løse globale utfordringer knyttet til klima og miljø. Den nåværende infrastrukturen ved Trollstasjonen nærmer seg slutten på sin levetid, og Statsbygg er i gang med å gjennomføre et forprosjekt for en omfattende oppgradering av stasjonen.

3 Hovedprioriteringer i Klima- og miljødepartementets budsjett for 2026

Klima- og miljødepartementets budsjettforslag har en utgiftsramme på 27 019,475 mill. kroner i 2026, mot 28 305,444 mill. kroner i 2025.

Utgiftene under Klima- og miljødepartementet alene gir ikke et fullstendig uttrykk for regjeringens samlede politiske prioriteringer av klima og miljø. Klimapolititikken er sektorovergripende. Viktige klimapolitiske satsinger ligger også under budsjettene til andre departementer. I tillegg blir mye av klima- og miljøpolitikken ført ved hjelp av skatter, avgifter, reguleringer og anskaffelser. Regjeringens klimastyringssystem skal systematisere arbeidet til regjeringen for å nå klimamålene og legge til rette for at disse kan bli nådd.

Klimapolitikken blir blant annet utviklet i meldinger til Stortinget og Regjeringens årlige *klimastatus og -plan* («Grønn bok»). I Grønn bok legger regjeringen fram status for hvordan Norge ligger an til å nå klimamålene og hvilke planer regjeringen har for å nå målene. Rapporteringen og framdriften i klimapolitikken blir på denne måten godt tilgjengelig for allmennheten.

Regjeringen har som visjon at Norge skal være et foregangsland i utviklingen av en grønn, sirkulær økonomi som reduserer den samlede miljø- og klimabelastningen og skaper nye arbeidsplasser i hele landet. Regjeringens handlingsplan for sirkulær økonomi fra 2024 inneholder flere tiltak og virkemidler, se nærmere omtale i del II, programkategori 12.20.

Ekspertgruppen som skulle se på virkemidler for å redusere ressursbruken og bidra til en mer sirkulær økonomi, leverte sin rapport med 79 anbefalinger i mai 2025. Rapporten har vært på høring høsten 2025, og regjeringen vil vurdere anbefalingene og høringsinnspill i den videre satsingen på sirkulær økonomi. Samfunnsoppdraget for sirkulær økonomi er etablert med hovedmål: I *2035 skal Norge ha oppnådd en betydelig økning i ombruk, reparasjon og deling av knappe ressurser* og starter opp høsten 2025.

Det er også nedsatt et ekspertutvalg som skal vurdere de samfunnsøkonomiske konsekvensene av klimaendringer. Ekspertutvalget skal skaffe kunnskap om samfunnsøkonomiske konsekvenser av klimaendringer for utsatte sektorer og regioner i Norge. Det skal også finne områder hvor potensialet for å redusere klimarelatert risiko er stort, sammenlignet med kostnadene ved tiltakene. Ekspertutvalget skal levere sin rapport innen 1. juli 2026.

Europas sektorovergripende grønne giv er den mest ambisiøse grønne vekststrategien gjennom tidene. Det er vesentlig for Norges grønne omstilling at relevante deler av EUs skjerpede klima- og miljøregelverk innlemmes i EØS-avtalen og gjennomføres i Norge. Det er i Norges interesse å begrense EØS-etterslepet. Samtidig videreutvikles EUs klima- og miljøpolitikk innenfor rammen av den nye Europakommisjonens overordnede prioriteringer knyttet til innovasjon, avkarbonisering og konkurransekraft, og begrensing av Europas avhengigheter og styrket sikkerhet.

Neste syklus med kunnskapsrapporter fra FNs klimapanel skal etter planen legges fram i 2028. For at Norge skal bidra med simuleringer til FNs klimapanel og nedskalere globale modeller til lokale forhold i neste rapporteringssyklus, må en norsk klimamodell oppgraderes og videreutvikles slik at den er i stand til å inkludere nye beregningsmetoder basert på oppdatert klimakunnskap.

Enova er et viktig klima- og energivirkemiddel. Gjennom å støtte opp om utvikling og utbredelse av nye klima- og energiløsninger bidrar Enova til utslippsreduksjoner og en effektiv energiomstilling. Regjeringen har inngått en ny styringsavtale med Enova for perioden 2025–2028. Enovas formål er å bidra til å nå Norges klimaforpliktelser, og å fremme effektive klima- og energiomstillingstiltak på veien mot lavutslippssamfunnet. Styringsavtalen legger særlig til rette for utslippsreduksjoner under innsatsfordelingsforordningen frem mot 2030. Videre skal Enova bidra til en effektiv energiomstilling som støtter opp om mål og satsinger i klima- og energipolitik-

ken, og til innovasjon innenfor klima- og energiløsninger.

Regjeringen har utviklet klimapartnerskap som en arena for samarbeid og dialog, med formål om å øke farten på utslippskutt og omstilling i næringslivet. Med utgangspunkt i intensjonsavtalen om klimapartnerskap som regjeringen inngikk med partene i arbeidslivet i januar 2023, har regjeringen inngått klimapartnerskap med tre prioriterte næringer: maritim sektor, bygg, anlegg og eiendom (BAE) og prosessindustrien.

Regjeringen foreslår å videreføre Hurtigbåtprogrammet, for å få en raskere innfasing av nullutslippsløsninger for utvalgte fylkeskommunale hurtigbåtsamband. I 2026 forslås det at tilskuddordningen får en ramme for nye tilsagn på 246,7 mill. kroner.

Regjeringen foreslår å øke satsene for tilskuddsordningen for mottak og behandling av kasserte fritidsbåter med 8 mill. kroner, som tilsvarer en økning på rundt 13 prosent. Tilskuddsordningen ble innført i 2017, men satsene har ikke blitt justert siden. Økte satser vil gjelde for kommuner/interkommunale avfallsselskap og private avfallsaktører. Flere mottaks- og behandlingsanlegg har meldt om utfordringer knyttet til lønnsomheten ved å ta imot fritidsbåter. Økningen i satsene for mottak og behandling av kasserte fritidsbåter er derfor et viktig bidrag for å sikre at kasserte fritidsbåter ikke havner på avveie og blir et miljøproblem.

Klima- og skoginitiativet er regjeringens viktigste internasjonale klima- og natursatsing. Sentrale skogland som Brasil, Indonesia og Colombia har de siste årene gjennom ulike reformer redusert avskoging betydelig. Norge har vært en viktig støttespiller i dette arbeidet. I tråd med føringene fra Regjeringen og Stortinget er det inngått partnerskapsavtaler med en rekke skogland som helt eller delvis omfatter betaling for verifiserte utslippsreduksjoner, og samtidig støtter bevaring av naturmangfold og bærekraftig utvikling. I 2026 legger regjeringen opp til at Norge betaler for utslippsreduksjoner i bilaterale partnerskap så vel som gjennom LEAF-koalisjonen, der Norge legger til rette for privat finansiering fra det frivillige karbonmarkedet.

Gjennom Initiativet for globale utslippsreduksjoner (NIGU) bidrar Norge til utslippskutt og grønn omstilling i utviklingsland. Arbeidet skjer gjennom Parisavtalens artikkel 6 som legger til rette for at land kan samarbeide for å oppfylle klimamål. Norge støtter utslippskutt både på prosjektnivå, for eksempel gjennom støtte til en solcellepark, og på sektor- eller politikknivå, for eksempel gjennom innføring av en karbonpris. Utslippene som kuttes gjennom finansiering fra NIGU kan omsettes i form av klimakvoter som kan bidra til å gjøre Norge klimanøytralt fra og med 2030 (jf. Innst. 407 S (2015–2016)) og oppfyllelse av Norges klimamål under Parisavtalen. Initiativet er en del av Norges internasjonale innsats for den grønne omstillingen globalt og skal bidra til varige utslippsreduksjoner i utviklingsland. Behovet for utslippsreduksjoner under Parisavtalens artikkel 6 for å oppfylle Norges 2030-mål er usikkert. Regjeringen foreslår derfor i Klima- og miljødepartements Prop. 1S (2025-2026), som et risikoreduserende tiltak, at Klima- og miljødepartementet arbeider for å kjøpe klimakvoter tilsvarende opptil 15 millioner tonn CO2-ekvivalenter i utslippsreduksjoner fram til 2030 utenfor EU/EØS. Det er stor usikkerhet om det endelige behovet, som både kan bli lavere og høyere enn dette. Dette innebærer et behov for å øke eksisterende fullmakt til 15 milliarder kroner.

Etter oppgjøret av Kyotoprotokollen har Norge om lag 30 millioner klimakvoter som fortsatt står i vårt nasjonale EU-register. Regjeringen har besluttet at disse klimakvotene skal slettes og bidra til overoppfyllelse av Norges forpliktelse under Kyotoprotokollens andre forpliktelsesperiode (2013–2020) med åtte pst. Med dette har Norge bidratt til å utløse viktige investeringer i grønn omstilling og utslippsreduksjoner i utviklingsland.

For å følge opp naturavtalen i Norge la regjeringen høsten 2024 fram Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold (naturmeldingen)*. Her viser regjeringen hva vi allerede gjør for naturen, og hvordan vi skal bidra til å nå de globale målene i naturavtalen, blant annet gjennom 23 nasjonale bidrag. I tråd med naturavtalens gjennomføringsmekanisme, skal Norge levere nasjonal rapport til FNs konvensjon om biologisk mangfold om fremgangen mot de globale målene i 2026.

Handlingsplanen ligger til grunn for arbeidet med å ta vare på norsk natur. I handlingsplanen legger regjeringen fram viktige grep for en mer kraftfull naturpolitikk. En helhetlig forvaltning av økosystemene er det viktigste prinsippet i forvaltningen av norsk natur, og er nødvendig for å nå ulike samfunnsmål og for å gjøre gode avveininger mellom ulike interesser. Fremover vil regjeringen hvert fjerde år legge frem en oversikt til Stortinget over status, måloppnåelse og tiltakene som gjennomføres ved norsk handlingsplan for naturmangfold, gjennom blant annet å bygge på

de etablerte prosessene knyttet til meny av tiltak og naturregnskap.

En bærekraftig arealforvaltning er nødvendig for å nå klima- og miljømålene. I handlingsplanen fastsatte regjeringen et mål om å redusere nedbygging av særlig viktige naturarealer i Norge, og løftet frem prinsipper som skal bidra til en mer bærekraftig arealforvaltning på land fremover. Regjeringen vil i 2026 fortsette arbeidet med å styrke kommunenes kompetanse og kapasitet for å ta bedre vare på natur, blant annet gjennom tilskuddsordningen «Natursats» og tilrettelegging for bruk av lokale naturregnskap. Første versjon av det nasjonale naturregnskapet legges frem siste kvartal 2026.

I handlingsplanen for naturmangfold ble det lagt frem en «Meny av tiltak for skog», med mål og tiltak for å opprettholde eller forbedre økologisk tilstand i skog. Denne vil bli fulgt opp videre i 2026. Regjeringen vil også bruke disse erfaringene til å etablere tilsvarende menyer av tiltak for hovedøkosystemene fjell og kulturlandskap og åpent lavland.

Regjeringen vil i 2026 videreføre vedtatte verneprosesser blant annet for å sikre leveområder for truede arter og naturtyper og for å gjøre vernet mer representativt.

Regjeringen vil følge opp Stortingets behandling våren 2024 av Meld. St. 18 (2023–2024) *Ein forbetra tilstand for villrein*, jf. Innst. 374 S (2023–2024). En viktig oppfølging er utarbeidelse og vedtakelse av tiltaksplaner for Norges 24 villreinområder. De første tiltaksplanene ble vedtatt høsten 2025, og regjeringen prioriterer bevilgning til tiltak for å gjennomføre planene. Regjeringen foreslår å øke budsjettet med 42 mill. kroner til gjennomføring av tiltak for villrein. Midlene skal gå til reetablering av villreinstammen i Nordfjella, til å ansette informasjonsmedarbeidere i verneområder med særlige utfordringer, til enkelttiltak som flytting av turisthytter og tilskudd til innskrenkning i turisthytters åpningssesong, fysisk stenging av veier, parkeringsplasser, rasteplasser o.l. Statsforvalternes arbeid på området blir også styrket.

Regjeringen prioriterer arbeidet for å bevare og styrke villaksbestandene i 2026. Regjeringen er i gang med behandling av Drammensregionen mot lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* i vassdragene.

Tilstanden for livet i Oslofjorden er svært alvorlig. Påvirkningsbildet er komplekst, og de største påvirkningsfaktorene inkluderer utslipp fra avløp, avrenning fra jordbruk og fiskeri. I 2021 ble *Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv* lagt frem. Regjeringen følger aktivt opp planen, og er i gang med et krafttak med et særlig fokus på de største påvirkningene. En rekke tiltak er alt innført innen avløp og jordbruk, og regjeringen sendte i januar 2025 nye fiskeritiltak i Oslofjorden på høring. Etter en grundig prosess med vurdering av over 250 innkomne høringssvar, har regjeringen innført nullfiskeområder og en rekke andre fiskeritiltak for å styrke fiskebestandene og økosystemet i Oslofjorden. Fiskeritiltakene, som redskapsbegrensninger, gjelder fra 1. oktober 2025 for fritidsfiskere og fra 1. januar 2026 for yrkesfiskere. Fra 1. januar innføres også tre store nullfiskeområder, ett i Indre fjord, innenfor Moss-Horten, samt ett i hver av de marine nasjonalparkene Ytre Hvaler og Færder. Regjeringen prioriterer fortsatt satsingen på å oppnå en ren og rik Oslofjord høyt. Regjeringen vil i 2026 øke midlene til Oslofjorden og Oslofjordens nedbørsfelt i tråd med *Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden,* og har lagt inn en styrking på 85 mill. kroner under Klima- og miljødepartementets budsjett til dette.

Regjeringen foreslår å bevilge 3 mill. kroner til oppfølgingen av Nasjonal handlingsplan for sjøfugl. Handlingsplanen fremmer tiltak som skal bedre situasjonen for sjøfugl.

Regjeringen ønsker at alle skal kunne ta del i friluftsliv, og få oppleve friluftsliv og fysisk aktivitet som kilde til helse og livskvalitet. Regjeringen vil derfor støtte opp under et enkelt friluftsliv i nærmiljøet og foreslår et driftstilskudd på 2 mill. kroner til Foreningen Stolpejakten, slik at foreningen kan videreføre og videreutvikle konseptet stolpejakten.

Regjeringen vil satse på forskningsinfrastruktur i polarområdene, og styrke norsk forskningsledelse på Svalbard. Regjeringens nasjonale sikkerhetsstrategi understreker betydningen av sivil tilstedeværelse, kunnskap og evne til å forstå utviklingen i polarområdene. Regjeringens nordområdestrategi fremhever videre at Norge fortsatt skal være ledende innen kunnskapsbasert arktispolitikk, og styrke vår posisjon som polarnasjon. Her er Norsk Polarinstitutt en bærebjelke som kunnskapsleverandør, rådgiver og ansvarlig for polar forskningsinfrastruktur, som er en forutsetning for stabilt nærvær i polarområdene. Store kostnadsøkninger til drift og bruk av polar infrastruktur, spesielt forskningsfartøyet Kronprins Haakon og transport av forsyninger og materiell til Troll-stasjonen i Dronning Maud Land, har medført at det er behov for en betydelig økning av bevilgningen til dette formålet.

På kulturmiljøfeltet iverksetter regjeringen bevaringsstrategier for bygder og byers kulturmiljø og næringer og industriers kulturmiljø. Bevaringsstrategiene skal i hovedsak bidra til at et mangfold av kulturmiljø tas vare på gjennom bedre samordning av virkemidler på tvers av sektorer. Kulturmiljølovutvalget overleverte NOU 2025: 3 *Ny kulturmiljølov* 24. mars 2025. Med utgangspunkt i utvalgets utredning og anbefaling vil regjeringen utarbeide forslag til en ny kulturmiljølov. Forpliktelser som følge av Unescos verdensarvkonvensjon er lagt stor vekt på gjennom regjeringens målsetting om at de norske verdensarvområdene skal utvikles som fyrtårn for den beste praksisen innen natur- og kulturmiljøforvaltning. Regjeringen styrker derfor arbeidet med å ivareta verdensarven på Rjukan-Notodden. Videre gjenstår det å autorisere to verdensarvsentre for å nå ambisjonen om verdensarvsenter ved alle de norske verdensarvområdene.

4 Oversiktstabeller

Regjeringen foreslår en samlet bevilgning til Klima- og miljødepartementet på 27 019,475 mill. kroner på utgiftssiden og 2 127,266 mill. kroner på inntektssiden.

Utgifter fordelt på programkategorier

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Budsjettets stilling pr 1. halvår	Forslag 2026
12.10	Fellesoppgaver, forskning, internasjonalt arbeid m.m.	2 430 355	2 685 011	2 673 841	2 816 031
12.20	Klima, naturmangfold og forurensning	18 421 408	19 637 617	19 594 342	17 964 215
12.30	Kulturmiljø	849 668	874 948	859 948	912 631
12.60	Nord- og polarområdene	676 279	556 887	663 221	936 944
12.70	Internasjonalt klimaarbeid	4 206 990	4 550 981	4 408 981	4 389 654
	Sum programområde 12	26 584 700	28 305 444	28 200 333	27 019 475

Inntekter fordelt på programkategorier

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Budsjettets stilling pr 1. halvår	Forslag 2026
12.10	Fellesoppgaver, forskning, internasjonalt arbeid m.m.	37 833	37 405	37 405	36 469
12.20	Klima, naturmangfold og forurensning	959 042	258 528	260 939	289 309
12.30	Kulturmiljø	4 775	5 123	5 123	5 307
12.60	Nord- og polarområdene	243 087	118 632	192 895	178 307
12.70	Internasjonalt klimaarbeid	2 230 574	3 135 116	2 358 116	1 617 874
	Sum programområde 12	3 475 311	3 554 804	2 854 478	2 127 266

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	3 623 557	4 161 321	4 535 906	9,0
30–49	Nybygg, anlegg mv.	1 012 225	793 198	812 498	2,4
50–89	Overføringer til andre	21 948 918	23 350 925	21 671 071	-7,2
	Sum under departementet	26 584 700	28 305 444	27 019 475	-4,5

Inntekter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
01–29	Salg av varer og tjenester	2 701 897	3 517 098	2 084 330	-40,7
30–49	Inntekter i forbindelse med nybygg, anlegg mv.	378			0,0
50–89	Overføringer fra andre	773 036	37 706	42 936	13,9
	Sum under departementet	3 475 311	3 554 804	2 127 266	-40,2

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
	Fellesoppgaver, forskning, internasjonalt arbeid m.m.				
1400	Klima- og miljødepartementet	632 354	673 634	660 126	-2,0
1410	Kunnskap om klima og miljø	1 194 569	1 338 666	1 443 975	7,9
1411	Artsdatabanken	76 671	87 709	90 674	3,4
1412	Meteorologiformål	526 761	585 002	621 256	6,2
	Sum kategori 12.10	*2 430 355*	*2 685 011*	*2 816 031*	*4,9*
	Klima, naturmangfold og forurensning				
1420	Miljødirektoratet	10 798 046	11 744 552	11 936 735	1,6
1422	Miljøvennlig skipsfart	48 388	46 855	48 541	3,6
1423	Radioaktiv forurensning i det ytre miljø	40 169	46 782	58 223	24,5
1425	Fisketiltak	16 663	17 853	15 908	-10,9

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
1428	Enova SF	7 518 142	7 781 575	5 904 808	-24,1
	Sum kategori 12.20	*18 421 408*	*19 637 617*	*17 964 215*	*-8,5*
	Kulturmiljø				
1429	Riksantikvaren	722 370	737 694	770 436	4,4
1432	Norsk kulturminnefond	127 298	137 254	142 195	3,6
	Sum kategori 12.30	*849 668*	*874 948*	*912 631*	*4,3*
	Nord- og polarområdene				
1471	Norsk Polarinstitutt	519 464	396 147	770 414	94,5
1472	Svalbards miljøvernfond	19 083	18 632	19 307	3,6
1473	Kings Bay AS	79 152	82 160	85 118	3,6
1474	Fram – Nordområdesenter for klima- og miljøforskning	58 580	59 948	62 105	3,6
	Sum kategori 12.60	*676 279*	*556 887*	*936 944*	*68,2*
	Internasjonalt klimaarbeid				
1481	Klimakvoter	54 571	302 873	302 951	0,0
1482	Internasjonale klima- og utviklingstiltak	4 152 419	4 248 108	4 086 703	-3,8
	Sum kategori 12.70	*4 206 990*	*4 550 981*	*4 389 654*	*-3,5*
	Sum programområde 12	26 584 700	28 305 444	27 019 475	-4,5
	Sum utgifter	26 584 700	28 305 444	27 019 475	-4,5

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
	Fellesoppgaver, forskning, internasjonalt arbeid m.m.				
4400	Klima- og miljødepartementet	37 833	37 405	36 469	-2,5
	Sum kategori 12.10	*37 833*	*37 405*	*36 469*	*-2,5*
	Klima, naturmangfold og forurensning				
4420	Miljødirektoratet	213 152	238 284	270 968	13,7
4423	Radioaktiv forurensning i det ytre miljø	1 510	1 170	1 212	3,6

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
5578	Sektoravgifter under Klima- og miljø-departementet	744 380	19 074	17 129	-10,2
	Sum kategori 12.20	*959 042*	*258 528*	*289 309*	*11,9*
	Kulturmiljø				
4429	Riksantikvaren	4 775	5 123	5 307	3,6
	Sum kategori 12.30	*4 775*	*5 123*	*5 307*	*3,6*
	Nord- og polarområdene				
4471	Norsk Polarinstitutt	223 963	100 000	159 000	59,0
5578	Sektoravgifter under Klima- og miljø-departementet	19 124	18 632	19 307	3,6
	Sum kategori 12.60	*243 087*	*118 632*	*178 307*	*50,3*
	Internasjonalt klimaarbeid				
4481	Salg av klimakvoter	2 230 574	3 135 116	1 617 874	-48,4
	Sum kategori 12.70	*2 230 574*	*3 135 116*	*1 617 874*	*-48,4*
	Sum programområde 12	3 475 311	3 554 804	2 127 266	-40,2
	Sum inntekter	3 475 311	3 554 804	2 127 266	-40,2

Under Klima- og miljødepartementet blir stikkordet «kan overføres» foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2025	Forslag 2026
1400	74	Tilskudd til AMAP		12 349
1400	76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak	1 774	96 496
1410	23	MAREANO	22 803	73 164
1410	73	Norges forskningsråd		498 518
1411	21	Spesielle driftsutgifter		28 021
1411	70	Tilskudd til å styrke kunnskap om og formidling av naturmangfoldet	11 211	14 666
1420	60	Tilskudd til natursats – tiltak og planlegging for natur i kommunene	12 286	114 826
1420	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning	35 973	250 735
1420	62	Tilskudd til grønn skipsfart	18 834	20 000
1420	69	Oppryddingstiltak	35 291	30 232
1420	71	Tilskudd til tiltak mot marin forsøpling		27 363

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2025	Forslag 2026
1420	73	Tilskudd til rovvilttiltak	4 234	51 706
1420	78	Tilskudd til friluftslivsformål	5 537	227 048
1420	79	Oppryddingstiltak	300	492
1420	80	Tilskudd til tiltak for å ta vare på natur	11 239	276 408
1420	81	Tilskudd til verdiskaping basert på naturarven	1 327	13 192
1420	85	Tilskudd til besøkssenter for natur	2 977	88 523
1420	87	Tilskudd til natur og friluftsliv i områder berørt av landbaserte vindkraftverk	9 149	22 718
1425	70	Tilskudd til fiskeformål		15 608
1429	22	Flerårige prosjekter kulturmiljøforvaltning	6 492	34 611
1429	70	Tilskudd til automatisk fredete og andre arkeologiske kulturminner	967	41 952
1429	71	Tilskudd til fredet kulturmiljø i privat eie	1 030	151 459
1429	72	Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner		62 798
1429	73	Tilskudd til bygninger og anlegg fra middelalderen og brannsikring	23 698	48 850
1429	74	Tilskudd til fartøyvern	91	76 472
1429	75	Tilskudd til fartøyvernsentrene	6 725	17 566
1429	76	Tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket og kulturlandskap i verdensarvområder		18 534
1429	77	Tilskudd til verdiskaping og kompetansetiltak på kulturmiljøområdet	159	20 425
1429	78	Tilskudd til besøkssentre for verdensarv		24 115
1429	79	Tilskudd til verdensarven	25	66 785
1471	21	Forskningsstasjonen på Troll	1 384	139 537
1471	22	Drift av forskningsinfrastruktur		79 300
1471	23	Eksterne prosjekter		113 000
1474	01	Driftsutgifter	20	283
1474	50	Tilskudd til statlige mottakere		28 640
1474	70	Tilskudd til private mottakere	71	33 182
1481	01	Driftsutgifter		2 951
1481	22	Internasjonalt samarbeid under Parisavtalens artikkel 6	56 205	300 000
1482	21	Spesielle driftsutgifter		62 160
1482	73	Klima- og skoginitiativet	48 228	3 942 666

5 Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak

Nedenfor gis en oversikt over oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak under Klima- og miljødepartementet. Oversikten inkluderer alle vedtak fra stortingssesjonen 2024-2025, samt de vedtakene fra tidligere stortingssesjoner som kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. 216 S (2024-2025) mente ikke var kvittert ut. I tabellen nedenfor angis det også hvorvidt departementet planlegger at rapporteringen knyttet til anmodningsvedtaket nå avsluttes eller om departementet vil rapportere konkret på vedtaket også i neste års budsjettproposisjon. Tabell 5.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer.

Tabell 5.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (ja/nei)
2024–2025	27	Kvenske/norskfinske og skogfinske kulturminner	Nei
2024–2025	75	Gjenbruk av kasserte elbilbatterier	Nei
2024–2025	76	Emballasjeforordningen og det norske pantesystemet	Nei
2024–2025	77	Virkemidler for økt materialgjenvinning av isolerglassruter	Nei
2024–2025	93	Utslippskutt og strømsparing – Enova	Ja
2024–2025	94	Utredning av tekstilavgift	Ja
2024–2025	96	Reguleringer for cruisenæringen	Ja
2024–2025	659	Blyforbud i kjemikalieregelverket REACH, skytebaner	Ja
2024–2025	674	Vurdere hvordan myndighetene kan bidra til økt bruk av biogass til industrielle formål	Nei
2024–2025	675	Kartlegge og vurdere rammevilkår for import og eksport av biogass	Ja
2024–2025	676	Tilrettelegge for årlig økning i biogassproduksjon	Nei
2024–2025	677	Harmonisere rammevilkårene for biogassproduksjon i Norden	Ja
2024–2025	726	Uttak av jerv	Ja
2024–2025	727	Verneprosesser under ny havvernlov	Ja
2024–2025	747	Endre viltressursloven slik at Finnmarkseiendommen kan regulere jakttid for elg i perioden 1. september-23. desember i Finnmark.	Nei
2024–2025	854	Gjennomgang av rammevilkårene for avfallsforbrenning	Nei
2024–2025	979	Legge til rette for at utviklingen mot nullutslipps hurtigbåter fortsetter	Nei
2024–2025	980	Handlingsplan og mål for økt karbonlagring i skog	Nei

Tabell 5.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (ja/nei)
2024–2025	982	Gjenbruk av overskuddsmasser	Nei
2024–2025	985	Felles klima- og energimelding	Nei
2024–2025	986	Videreføring av samarbeidet med EU etter 2030	Nei
2024–2025	987	Plan for økt bruk av biogass spesielt innen transport-sektoren og for BioCCS for å realisere Norges klimamål	Nei
2024–2025	989	Forsterke arbeidet mot forsøpling på land og i havet	Ja
2024–2025	991	Planlegge for at det lovbestemte klimamålet for 2035 skal nås med utslippskutt i Norge og i samarbeid med EU	Nei
2024–2025	992	Vurdere konsekvensene av EUs klimamål	Nei
2024–2025	1059	Hjemmel i ny motorferdsellov for de med undersøkelsesrett etter mineralloven	Nei
2024–2025	1062	Sikre at 98-oktan bensin forblir etanolfri i fremtiden	Nei
2024–2025	1065	Styrke forskning på plast og plastkjemikalier	Nei
2024–2025	1098	Ny motorferdsellov som oppfølgning av anmodningsvedtak nr. 973 25. mai 2021	Nei
2024–2025	1109	Restaureringsprosjekt for Oslofjorden	Nei
2024–2025	1118	Returordning for landbruksplast	Ja
2024–2025	1216	Kart grått areal	Nei
2024–2025	1222	Tiltaksplan for Oslofjorden	Nei
2024–2025	1225	Forbod mot fossil fyring	Nei
2024–2025	1227	Reduksjonsmål for forbruksbaserte utslipp	Nei
2024–2025	1235	Klagesak forurensning – Billerud Viken AS	Ja
2024–2025	1237	Redusere klima- og miljøpåvirkningen fra tekstiler	Nei
2024–2025	1238	Nytt salgsmål elvarebiler	Ja
2023–2024	40	Forurensningsfri fotballglede	Nei
2023–2024	57	Fensfeltet og naturvennlig, sirkulær gruvedrift	Nei
2023–2024	75	Klimamål i tildelingsbrev	Ja
2023–2024	406	Utrede forbud mot fossil gass til oppvarming	Ja
2023–2024	458	Styrket fagkompetanse innen klimatilpasning for kommune-sektoren	Nei
2023–2024	459	Regionale klimatilpasningsnettverk – Vurdere å utvide ordningen til alle fylker	Nei
2023–2024	793	Sikre følgeforskning for best mulig kunnskapsgrunnlag om tiltak for Oslofjorden	Nei
2023–2024	783	Villreinfangsten på Dovre	Nei

Tabell 5.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (ja/nei)
2023–2024	785	Avbøtende tiltak for frivilling sektor	Nei
2023–2024	786	Reetablere villrein i Nordfjella	Nei
2023–2024	914	Forbud mot torvuttak	Ja
2022–2023	92	Fremme krav om lav- og nullutslipp til offshore	Nei
2022–2023	108	Fremme forslag om forbud mot nedbygging av myr til utbyggingsformål i 2023	Nei
2022–2023	113	Utrede og fremme forslag om forbud mot bruk av fossil gass i byggvarme	ja
2022–2023	632	En plan for hvordan Norge kan få en ledende posisjon i produksjonen av bærekraftig drivstoff	Ja
2022–2023	633	En plan for å øke produksjonen av avansert biodrivstoff i Norge	Ja
2022–2023	917	Øke omsetningskravet for biodrivstoff for ikke-veigående maskiner	Ja
2022–2023	918	Øke omsetningskravet for biodrivstoff til sjøfart	Ja
2022–2023	919	Rett prising av negative utslepp	Ja
2021–2022	35.10	Krav om nullutslipp og fossilfrie bygge- og anleggsplasser i offentlige anbud	Ja
2021–2022	35.11	Forbud mot bruk av fossile brensler på byggeplasser	Ja
2021–2022	35.20	Oppfylle mål om 10 pst. vern av kyst- og havområder og fremme nasjonal plan for marint vern	Nei
2021–2022	713	Virkemidler som kan bidra til å gjøre direkte karbonfangst fra luft (DAC) lønnsomt	Nei
2021–2022	753	Levere en plan for harmonisering av rammeverk for biogass i Norden	Ja
2020–2021	973	Forslag om revidering av motorferdselloven	Ja
2020–2021	831	Nasjonal plan for å gjøre land- og ladestrøm, hydrogen, ammoniakk og andre grønne drivstoff tilgjengelig	Ja
2020–2021	1009	Harmonisere rammevilkårene for biogassproduksjon i Norden	Ja
2018–2019	383	Erstatningsreglene ved tap av beitedyr til rovvilt og kompensasjonsordningen (FKT)	Nei
2017–2018	661	Utrede strengere krav til svartvann- og gråvannsutslipp fra cruiseskip	Ja
2017–2018	672	Implementere krav og reguleringer til utslipp fra cruiseskip og annen skipstrafikk i turistfjorder m.m	Ja
2016–2017	914	Forslag til tiltak og virkemidler for overvannsproblematikk	Ja
2015–2016	674	Handlingsplan for å bedre situasjonen for sjøfugl	Ja

5.1 Stortingssesjon 2024–2025

Kvenske/norskfinske og skogfinske kulturminner

Vedtak nr. 27 12. november 2024

> *«Stortinget ber regjeringen utarbeide et forslag til endring i kulturminneloven som sikrer automatisk fredning av kvenske/norskfinske og skogfinske kulturminner i tråd med bestemmelsen for samiske kulturminner.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av rapport til Stortinget fra Sannhets- og forsoningskommisjonen, jf. Innst. 30 S (2024–2025).

Kulturmiljølovutvalget avga sin NOU 24. mars 2025. NOUen har vært på høring, og arbeidet med Prop. L for ny kulturmiljølov som skal erstatte kulturminneloven har startet opp. Oppfølgingen av anmodningsvedtaket vil bli en del av lovarbeidet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Gjenbruk av kasserte elbilbatterier

Vedtak nr. 75 5. desember 2024

> *«Stortinget ber regjeringen utrede potensialet i Norge for gjenbruk av kasserte elbilbatterier samt økonomiske insentiver for at bedrifter eller husholdninger kan ta slike batterier i bruk.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Dok 8:153 S (2023–2024) *representantforslag om å fremme innkjøp, bruk og reparasjon av elbiler med lav miljøbelastning i hele livsløpet*, jf. Innst. 69 S (2024–2025).

Departementet har i supplerende tildelingsbrev for 2025 gitt Miljødirektoratet i oppdrag «å utrede potensialet og vurdere og eventuelt anbefale virkemidler for ombruk av elbilbatterier» med frist 31. desember 2025. Regjeringen vil basert på dette vurdere videre oppfølging av utredningen.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Emballasjeforordningen og det norske pantesystemet

Vedtak nr. 76 5. desember 2024

> *«Stortinget ber regjeringen sikre at emballasjeforordningen gjennomføres på en måte som ivaretar det eksisterende norske pantesystemet, og sørge for at ikke norske bryggerier må legge ned som en konsekvens av innføringen.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Dok 8:176 S (2023–2024) representantforslag om en reell handlingsplan for sirkulær økonomi, jf. Innst. 64 S (2024–2025).

Miljødirektoratet vurderer hvordan emballasjeforordningen best mulig kan gjennomføres i Norge, gjennom sitt arbeid med å lage forslag til høringsnotat og forslag til en ny forskrift. Direktoratet vil etter planen levere sitt forslag høsten 2025.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Materialgjenvinning av isolerglassruter

Vedtak nr. 77 5. desember 2024

> *«Stortinget ber regjeringa greie ut verkemiddel som sikrar auka materialgjenvinning av isolerglasruter, som omfattar eventuelle forskriftsendringar og utvida produsentansvar.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Dok 8:176 S (2023–2024) *representantforslag om en reell handlingsplan for sirkulær økonomi*, jf. Innst. 64 S (2024–2025), tilråding romertall II i innstillingen.

Departementet har i supplerende tildelingsbrev for 2025 gitt Miljødirektoratet i oppdrag å vurdere og anbefale virkemidler for økt materialgjenvinning av isolerglassruter. Arbeidet skal inkludere en vurdering av å utvide dagens produsentansvarsordning til å gjelde andre isolerglassruter enn PCB-holdige ruter, og oppdraget har frist 31. desember 2025.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Utslippskutt og strømsparing – Enova

Vedtak nr. 93, 5. desember 2024

> *«Stortinget ber regjeringen om at det i ny styringsavtale for Enova legges til grunn at Enova som del av helhetlige virkemiddelpakker i Klimastatus og plan skal utløse utslippskutt over perioden på minimum 4 millioner tonn CO_2-ekvivalenter i hele økonomien og understøtte regjeringens mål om 10 TWh strømsparing i bygg i 2030, sammenlignet med 2015-nivå.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av finansinnstillingen, Innst. 2 S (2024–2025).

Staten har inngått en ny styringsavtale med Enova for perioden 2025-2028, og et tillegg til avta-

len som følger opp Stortingets vedtak for Statsbudsjettet 2025. Regjeringen vil gjennom statsbudsjettet og sin årlige redegjørelse for Stortinget jf. klimaloven §7, som følges opp i regjeringens Klimastatus og -plan, rapportere på effekten av helhetlige virkemiddelpakker hvor Enova inngår. Styringsavtalen legger føringer om at Enova skal tilstrebe å begrense belastningen på kraftsystemet og understøtte målet om en styrket kraft- og effektbalanse. Enova har også fått et særskilt oppdrag om å gi støtte til energitiltak i husholdningene, som ble lansert i august**.** Føringene i styringsavtalen og det særskilte oppdraget vil understøtte 10 TWh-målet.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Utredning av en tekstilavgift

Vedtak nr. 94, 5. desember 2024

> *«Stortinget ber regjeringen gi ekspertgruppen for sirkulære aktiviteter et tilleggsoppdrag om å utrede en tekstilavgift. Utredingen skal leveres innen april 2025.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av finansinnstillingen, Innst. 2 S (2024–2025).

Regjeringen satte i mars 2024 ned en ekspertgruppe for å se på virkemidler for å fremme sirkulære aktiviteter. Ekspertgruppen fikk i oppgave å gjøre en helhetlig utredning av virkemidler som kan fremme sirkulære aktiviteter for å gi bedre utnyttelse av fornybare og ikke-fornybare ressurser, bærekraftig produksjon og forbruk, og økt verdiskaping. Det innebærer å identifisere hvilke virkemidler som er samfunnsøkonomisk lønnsomme, og med bakgrunn i dette foreslå eventuelle endringer i dagens virkemiddelbruk.

Ekspertgruppen avsluttet sitt arbeid 11. april 2025 og overleverte sin rapport «Ikke rett fram» til klima- og miljøministeren 26. mai 2025. Utredning av en tekstilavgift inngår i kapittel 12 i rapporten. Ekspertgruppen anbefaler at det innføres en særavgift på tekstiler. Videre anbefaler de at en slik avgift bør omfatte klær, sko og husholdningstekstiler, og beregnes både ut fra vekt og antall.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Reguleringer for cruisenæringen

Vedtak nr. 96, 5. desember 2024

> *«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2025 utrede forslag til reguleringer for cruisenæringen, herunder forslag til konsesjonssystem, basert på tåleevne for natur og kystsamfunn. Utredningen skal inkludere krav til lavutslipp ved seiling og nullutslipp ved kai, samt krav til kjøp av lokale varer og tjenester i anløpshavnene.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av finansinnstillingen, Innst. 2 S (2024–2025).

Nullutslippskrav for cruiseskip i verdensarvfjordene er fastsatt med virkning fra 1. januar 2026 for skip under 10 000 bruttotonn og fra 2032 for større skip. Regjeringen har også bevilget 100 millioner kroner til Enova for å finansiere landstrømanlegget i Flåm. Videre vil regjeringen utrede mulige innretninger, kostnader og andre konsekvenser ved et nasjonalt krav om bruk av landstrøm i skipsfarten med sikte på innføring i løpet av 2027. Fra 1. mars 2026 blir Norskehavet nord for 62. breddegrad lavutslippsområde for NO_x og SO_x. Nordsjøen sør for 62. breddegrad er allerede et lavutslippsområde. Regjeringen viser også til at Stortinget har vedtatt besøksbidragsloven som gir regjeringen mulighet til å innføre en avgift fra cruisevirksomhet.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Blyforbud i kjemikalieregelverket REACH, skytebaner

Vedtak nr. 659 6. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen i den videre behandlingen av blyforbudet i REACH – EUs kjemikalieforordning – støtte EU-kommisjonens forslag om at det etableres et unntak fra blyforbudet på private skytebaner.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Dok 8:64 S (2024–2025) *representantforslag om tilpasning i eller reservasjon mot innføring av EUs fremtidige direktiv om blyforbud på skytebaner*, jf. Innst. 220 S (2024–2025). Norge har ikke hatt innvendinger til EU-kommisjonens forslag om å unnta bruken av blykuler på skytebaner fra det foreslåtte forbudet i kjemikalieregelverket REACH.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Vurdere hvordan myndighetene kan bidra til økt bruk av biogass til industrielle formål

Vedtak nr. 674 13. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan statlige myndigheter kan bidra til økt bruk av biogass til industrielle formål i statlig og kommunal sektor.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Dok 8:131 S (2024–2025) *representantforslag om en større satsing på norsk produksjon av biogass*, jf. Innst. 250 S (2024–2025). Vedtaket er til behandling i departementet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Kartlegge og vurdere rammevilkår for import og eksport av biogass

Vedtak nr. 675 13. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen kartlegge og vurdere de juridiske rammevilkårene for import og eksport av biogass, med mål om å sikre konkurransekraft for norsk biogass i møte med importert biogass med innblanding av naturgass.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Dok 8:131 S (2024–2025) *representantforslag om en større satsing på norsk produksjon av biogass*, jf. Innst. 250 S (2024–2025).

Departementet viser til oppdatering på vedtak nr. 753 om å levere en plan for harmonisering av rammeverk for biogassproduksjon i Norden. Støtten fra Enova til biogassprosjekter har vært økende de siste årene. I 2024 ble det tildelt 550 millioner kroner i støtte til ny biogassproduksjon, noe som tilsier at biogassmarkedet er under utvikling og at prosjekter er lønnsomme gitt dagens rammevilkår og konkurranse. I tiden fremover vil departementet følge med på om alle prosjektene realiseres. Videre følger regjeringen med på utviklingen av EU-regelverk og vurderer løpende konsekvensene for norske næringer og behovet for tilpasninger.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Tilrettelegge for årlig økning i biogassproduksjon

Vedtak nr. 676 13. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for en årlig økning i biogassproduksjon på minst 1 TWh.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Dok 8:131 S (2024–2025) *representantforslag om en større satsing på norsk produksjon av biogass*, jf. Innst. 250 S (2024–2025). Vedtaket er til behandling i departementet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Harmonisere rammevilkårene for biogassproduksjon i Norden

Vedtak nr. 677 13. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å harmonisere rammevilkårene for biogassproduksjon i Norden og komme tilbake til Stortinget med en plan for dette for å bidra til å utvikle biogassnæringen i Norge.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Dok 8:131 S (2024–2025) *representantforslag om en større satsing på norsk produksjon av biogass*, jf. Innst. 250 S (2024–2025).

Departementet viser til oppdatering på vedtak nr. 753. om å levere en plan for harmonisering av rammeverk for biogass i Norden. På nåværende tidspunkt er det ikke aktuelt for Norge å harmonisere rammevilkårene for produksjon av biogass med Danmark og Sverige. Videre har støtten fra Enova til biogassprosjekter vært økende de siste årene. I 2024 ble det tildelt 550 millioner kroner i støtte til ny biogassproduksjon, noe som tilsier at biogassmarkedet er under utvikling og at prosjekter er lønnsomme gitt dagens rammevilkår og konkurranse.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Uttak av jerv

Vedtak nr. 726 26. mai 2025

> *«Stortinget ber regjeringen fortsette det pågående arbeidet med å sikre at det gjøres målrettede ekstraordinære uttak av jerv i regioner hvor bestanden er over bestandsmålet, for å unngå*

store skadesituasjoner og tap av beitedyr i tråd med Stortingets tidligere vedtak.»

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Dok 8:137 S (2024–2025) *representantforslag om ekstraordinære og effektive uttak av jerv for å sikre beitesesongen*, jf. Innst. 316 S (2024–2025).

Departementet har i brev av 2. juli 2025 bedt Miljødirektoratet om å følge opp anmodningsvedtaket i den videre forvaltingen av jerv gjennom å rapportere om antall vedtak om ekstraordinære uttak av jerv, antall vedtak som faktisk blir effektuert, bestandsmål og bestandsstatus for jerv før og etter hiuttak og en oversikt over dokumenterte tap av beitedyr og antall erstattede beitedyr til jerv sammenlignet med snittet for de fem siste årene i Miljødirektoratet sin årsrapport for perioden 2025 til 2027. Departementet bad om at alle tallene rapporteres for både nasjonalt nivå og per forvaltningsregion.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Verneprosesser under ny havvernlov

Vedtak nr. 727 26. mai 2025

«Stortinget ber regjeringen sikre at verneprosesser under ny havvernlov skal være en del av det fremtidige forvaltningsplanarbeidet og bygge videre på kunnskap og kompetanse etablert gjennom mange år.»

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Prop. 72 L (2024–2025) *Lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet (havvernloven)*, jf. Innst. 283 L (2024–2025).

Regjeringen har startet arbeid med sikte på vern etter den nye havvernloven, jf. også omtale av vedtak nr. 35.20, 2 desember 2021 om 10 pst. vern av kyst- og havområder, og ser dette arbeidet også i forbindelse med arbeidet med de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Jakttid for elg i Finnmark

Vedtak nr. 747 26. mai 2025

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige endringer i viltressursloven §§ 10 og 42 som gjør at Finnmarkseiendommen, etter forslag fra den enkelte kommune, kan regulere jakttida for elg i perioden 1. september-23. desember i Finnmark.»

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Prop. 78 L (2024–2025) *Lov om jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven)*, jf. Innst. 301 L (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Rammevilkår for avfallsforbrenning

Vedtak nr. 854 3. juni 2025

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå rammevilkårene for avfallsforbrenning for å unngå konkurransevridning, og vurdere konsekvensene for fjernvarme.»

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Dok 8:1644 S (2024–2025) *representantforslag om økt fjernvarmesatsing for bedre energisikkerhet og frigjøring av kraft*, jf. Innst. 316 S (2024–2025).

I Prop. 1 LS (2024–2025) kapittel 19 ble det presentert en vurdering av rammevilkår for fjernvarme og virkninger av avgiften på avfallsforbrenning (oppfølging av anmodningsvedtak nr. 514 (2023–2024)). Siden den vurderingen ble lagt fram har det skjedd flere endringer som påvirker avfallsforbrennings- og fjernvarmeaktørene. Satsen for ikke-kvotepliktige virksomheter i avgiften på avfallsforbrenning er redusert til om lag samme nivå som kvoteprisen fra 1. august 2025, som oppfølging av vedtak 3. fra Stortinget i Innst. 387 S (2024–2025). Alle avfallsforbrenningsanlegg i Sverige og Danmark er underlagt kvoteplikt.

Videre har regjeringen innført strømstønad og Norgespris for husholdningskunder som bruker fjernvarme med virkning fra 1. oktober 2025, og samtidig fjernet kravet om at prisreguleringen av fjernvarme skal hensynta strømstønad. Dette medfører at fjernvarmeselskapene vil kunne ta en høyere pris fra husholdningskundene i perioder der strømprisen overstiger terskelverdien i strømstønadsordningen. Dette vil igjen kunne føre til økte inntekter for fjernvarmeselskapene. Regjeringen har vedtatt endringer i energimerkeforskriften for bygninger som gjør at oppvarmingsløsninger som avlaster kraftsystemet, herunder fjernvarme, kommer bedre ut. Endringene trer i kraft 1. januar 2026.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2025 ble det vedtatt å redusere elavgiften med virkning fra 1. oktober 2025. I statsbudsjettet for

2026 foreslår regjeringen å redusere elavgiften ytterligere, og sette ned avgiftssatsen til 4,18 øre per kWh for hele året. I tillegg til å redusere strømregningen for folk og bedrifter vil regjeringen unngå at fjernvarme blir valgt bort til fordel for strøm. Regjeringen vil derfor vurdere om det er behov for tiltak for å opprettholde samfunnsøkonomisk lønnsom fjernvarmeproduksjon, og Energidepartementet vil følge opp dette arbeidet. Fjernvarmeprisen har nær sammenheng med prisen på elektrisk oppvarming som følge av konkurranseforholdene i varmemarkedet, og prisreguleringen på fjernvarme, og endringen i elavgiften har derfor betydning for fjernvarmeaktørene.

Vedtaket bør sees i sammenheng med vedtak 855 og 856 fra 3. juni 2025 som omhandler fjernvarme. Energidepartementet vil i den sammenheng gjennomføre en utredning. Det er forventet at utredningsarbeidet blir ferdigstilt i løpet av 2026. En vurdering av rammevilkårene for avfallsforbrenning og konkvensene for fjernvarme bør sees i sammenheng med dette arbeidet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Legge til rette for at utviklingen mot nullutslipps hurtigbåter fortsetter

Vedtak nr. 979 11. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at utvikling mot nullutslipps hurtigbåter fortsetter. Dette kan innebære at lavutslipps hurtigbåter også får nødvendig støtte på vei mot en løsning med nullutslipp, og ordninger som premierer lavest mulig CO_2-avtrykk.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet*, jf. Innst. 520 S (2024–2025).

Regjeringen varslet i Meld. St. 25 (2024–2025) at den tar sikte på å innføre krav til hurtigbåter på et senere tidspunkt. Et krav om nullutslipp vil medføre betydelige merkostnader for fylkeskommunene tilsvarende behov for statlig økonomisk støtte. For å bidra til teknologiutvikling, utslippskutt og reduksjon av kostnadene ved nullutslippsteknologi, vil regjeringen satse ytterligere på støtteordningen *Hurtigbåtprogrammet*. Programmet forvaltes av Miljødirektoratet og har så langt støttet 21 ulike forprosjekter, utviklings- og samarbeidsprosjekter og dekning av merkostnader i anbud med lav- eller nullutslippsløsninger med om lag 300 millioner kroner. I statsbudsjettet for 2025 ble Hurtigbåtprogrammet tilkjent en tilsagnsramme på 240 millioner kroner. Regjeringen foreslår en tilsagnsfullmakt på 663,2 mill. kroner og en ramme for nye tilsagn på 246,7 mill. kroner i 2026.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Handlingsplan og mål for karbonlagring i skog

Vedtak nr. 980 11. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen raskt avklare hva slags tiltak som vil gi uttelling som addisjonelle opptak i skog, samordnet med eventuelle karbonkreditter fra skog, og lage en handlingsplan og mål for økt karbonlagring i skog frem mot 2100.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet*, jf. Innst. 520 S (2024–2025). Vedtaket er til behandling i departementet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Gjenbruk av overskuddsmasse

Vedtak nr. 982 11. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen legge til rette for å gjenbruke overskuddsmasser, blant annet ved etablering av digitale markedsplasser for overskuddsmasser, og beregne klimaeffekten av slike tiltak.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet*, jf. Innst. 520 S (2024–2025).

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) har innhentet en rapport fra Asplan Viak AS (2025) som inneholder forslag til hvordan staten kan legge til rette for etablering av digitale markedsplasser for overskuddsmasser ulike steder i landet. På kort sikt vurderer KDD, i samarbeid med andre relevante departement, å opprette et nasjonalt samarbeidsforum for håndtering av overskuddsmasser. Samarbeidsforumet skal blant annet bidra til erfaringsutveksling mellom regioner om bærekraftig massehåndtering og utbredelse av digitale markedsplasser. Delen av vedtaket som omhandler beregning av klimaeffekt er til behandling i departementet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Felles klima- og energimelding

Vedtak nr. 985, 11. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i løpet av neste stortingsperiode med en felles klima- og energimelding. Stortingsmeldingen skal legges frem i første halvdel av fireårsperioden, redegjøre for statusen på Norges klimamål og fremheve nødvendige prioriteringer i klima- og energipolitikken.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet*, jf. Innst. 520 S (2024–2025). Vedtaket er til behandling i departementet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Klimasamarbeid med EU

Vedtak nr. 986, 11. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen følge opp videreføring av klimasamarbeidet med EU etter 2030 og arbeide for at EUs skogpolitikk fra 2030 tar høyde for utfordringene særlig skogrike land, som Norge, står i.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet*, jf. Innst. 520 S (2024–2025). Vedtaket er til behandling i departementet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Plan for økt bruk av biogass spesielt innen transportsektoren og for BioCCS for å realisere Norges klimamål

Vedtak nr. 987, 11. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen vurdere hvilke forutsetninger Norge har for en økt nasjonal biogassproduksjon, forventet nasjonal etterspørsel, identifisere barrierer og lage en plan for økt bruk av biogass spesielt innen transportsektoren og for BioCCS for å realisere Norges klimamål.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet*, jf. Innst. 520 S (2024–2025). Vedtaket er til behandling i departementet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forsterke arbeidet mot forsøpling på land og i havet

Vedtak nr. 989 11. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen forsterke arbeidet mot forsøpling på land og i havet.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet*, jf. Innst. 520 S (2024–2025).

Det gjøres omfattende arbeid både for å forebygge forsøpling og for å rydde opp i eksisterende forsøpling. Regjeringen arbeider blant annet med en rekke regelverksendringer. Det er for eksempel innført et forbud mot enkelte engangsprodukter av plast, og det stilles krav til design av slike produkter. Det arbeides også med innføring av utvidet produsentansvar for hhv. enkelte engangsprodukter av plast og utstyr fra fiskeri, fritidsfiske og akvakultur som inneholder plast. Det finnes også flere tilskuddsordninger som har som formål å forebygge og redusere forsøpling, som for levering og behandling av kasserte fritidsbåter, og tilskudd til tiltak mot marin forsøpling.

Norge har en aktiv og ledende rolle i de internasjonale forhandlingene om en ny global miljøavtale for å stanse plastforurensning, og en rekke andre internasjonale prosesser som for eksempel Basel-konvensjonen, OSPAR og IMO. Gjennom Norads bistandsprogram bidrar Norge også med støtte til tiltak i utviklingsland.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Planlegge for at det lovbestemte klimamålet for 2035 skal nås med utslippskutt i Norge og i samarbeid med EU

Vedtak nr. 991, 11. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen planlegge for at det lovbestemte klimamålet for 2035 skal nås med utslippskutt i Norge og i samarbeid med EU, og komme tilbake til Stortinget i løpet av 2026 med forslag til hvordan dette kan sikres.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i klimaloven (klimamål for 2035), Innst. 519 L. Vedtaket er til behandling i departementet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vurdere konsekvensene av EUs klimamål

Vedtak nr. 992, 11. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen vurdere konsekvensene dersom EU vedtar et annet klimamål enn Norge og komme tilbake til Stortinget med en anbefaling om hvordan det følges opp.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i klimaloven (klimamål for 2035), Innst. 519 L. Per trykkedato for budsjettdokumentene er EUs nye klimamål under Parisavtalen ikke vedtatt.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Hjemmel i ny motorferdsellov for de med undersøkelsesrett etter mineralloven

Vedtak nr. 1059, 12. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen om at forslag til ny motorferdsellov inneholder hjemmel for at den som får undersøkelsesrett etter mineralloven, også gis tillatelse til bruk av motorkjøretøy, dersom grunneier gir samtykke.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling av Prop. 71 L (2024–2025) *Lov om mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser (mineralloven)*, jf. Innst. 521 L (2024–2025). Oppfølgingen av anmodningsvedtaket vil bli en del av arbeidet med ny motorferdsellov, og det vises for øvrig til omtale av oppfølgning av vedtak nr. 1098 av 16. juni 2025.

Regjeringen kommer tilbake til Stortinget på egnet måte.

Sikre at 98-oktan bensin forblir etanolfri i fremtiden

Vedtak nr. 1062, 12. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen utarbeide et forslag som sikrer at 98-oktan bensin også i fremtiden forblir etanolfri, ved at 98-oktan bensin skjermes fra insentivene til å blande inn etanol.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling Dok 8:118 S (2024–2025) Representantforslag om tilgang på etanlofri bensin, jf. Innst. 449 S (2024–2025). Forslaget er til behandling i departementet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Styrke forskning på plast og plastkjemikalier

Vedtak nr. 1065, 12. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med relevante aktører, styrke forskningen på tiltak for å redusere utslipp av og menneskelig eksponering for plast og plastkjemikalier.»*

Vedtaket ble gjort ved Stortingets behandling Dok 8:231 S (2024–2025) *Representantforslag om tiltak for å løse mikroplastkrisen*, jf. Innst. 418 S (2024–2025). Forslaget er til behandling i departementet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Ny motorferdsellov som oppfølgning av anmodningsvedtak nr. 973 25. mai 2025

Vedtak nr. 1098, 16. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen komme tilbake på egnet måte med forslag til ny motorferdsellov som er i tråd med Stortingets føringer som gir kommunene større myndighet, redusert byråkrati knyttet til praktiseringen av loven, samtidig som hensynet til natur og friluftsliv hensyntas, som oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak nr. 973 av 25. mai 2021, jf. Innst. 429 S (2020–2021).»*

Vedtaket ble gjort ved behandling av Representantforslag fra stortingsrepresentantene Heidi Greni, Sandra Borch og Per Olav Tyldum om endringer i motorferdselloven, jf. Dok. 8:246 S (2024-2025) og Innst. 431 S (2024-2025). På bakgrunn av blant annet Stortingets vedtak nr. 973 den 25. mai 2021, opprettet Kongen i statsråd 3. september 2021 et offentlig utvalg som skulle gjennomgå regelverket om motorferdsel i utmark og vassdrag og foreslå endringer i dette. Motorferdsellovutvalget leverte 21. mai 2024 sin utredning NOU 2024: 10 med forslag til ny motorferdsellov til regjeringen. Det er kommet en rekke høringsinnspill til utredningen og departementet trenger tid på å gjennomføre en helhetlig vurdering. Departementet tar sikte på å fremme en pro-

posisjon for Stortinget 2026. Oppfølgingen av anmodningsvedtak nr. 1098 vil bli en del av arbeidet med ny motorferdsellov.

Regjeringen kommer tilbake til Stortinget på egnet måte.

Restaureringsprosjekt for Oslofjorden

Vedtak 1109, 18. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen, i samråd med berørte fylker og kommuner etablere et restaureringsprosjekt for Oslofjorden, samt tiltak for å redusere nitrogen til faglig anbefalt nivå, og komme tilbake til Stortinget innen utgangen av 2026 med en plan for gjennomføring.»*

Vedtaket ble fattet i forbindelse med behandling av Prop. 142 S *Endringer i statsbudsjettet 2025 under Landbruks- og matdepartementet* (2024-2025), jf. Innst. 534 S (2024-2025).

Regjeringen har bevilget 40 mill. kroner til restaureringstiltak i Oslofjorden og Oslofjordens nedbørsfelt. Med midler videreført fra 2025-budsjettet, vil tilskuddsordningen for 2026 bli på totalt 65 mill. kroner. Midlene er en del av regjeringens krafttak for Oslofjorden. Regjeringen følger aktivt opp *Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv* fra 2021. Planen gjelder frem mot 2026. Det er imidlertid et klart behov for å videreføre og styrke innsatsen også etter 2026. Regjeringen vil i løpet av 2026 utarbeide en ny Oslofjordplan, som i tillegg til tiltak for å øke innsatsen på restaurering, vil inneholde nye tiltak for å redusere tilførsler fra nitrogen og andre miljøforbedrende tiltak for å nå målet om god tilstand. Arbeidet for Oslofjorden er et storskala restaureringsprosjekt. På sikt vil arbeidet for Oslofjorden bidra til å forbedre og gjenopprette tilstanden i et økosystem som er blitt forringet. Den nye Oslofjordplanen vil utgjøre regjeringens oppfølging av anmodningsvedtaket. Regjeringen vil kommer tilbake til Stortinget på egnet måte.

Returordning for landbruksplast

Vedtak nr. 1118, 18. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen gjennomgå returordningene for landbruksplast og innføre tiltak som sikrer at all landbruksplast resirkuleres.»*

Vedtaket ble gjort ved behandling av Prop. 149 S (2024–2025) *Endringer i statsbudsjettet 2025 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2025)*, jf. Innst. 534 S (2024–2025).

Produsenter som setter plastemballasje som brukes i landbruket på markedet, skal ta ansvar for at denne emballasjen samles inn separat og går til materialgjenvinning når det blir avfall, gjennom å være medlem av et produsentansvarsselskap. Landbruksplast som ikke er emballasje, slik som rundballeplast, er del av en frivillig ordning som er regulert av privatrettslige avtaler. I tillegg plikter alle virksomheter som bruker landbruksplast, å sortere og sørge for separat innsamling og materialgjenvinning av denne. Miljødirektoratet konkluderte nylig med at dagens innsamlingssystem for landbruksplast fungerer tilfredsstillende, med en innsamlingsandel på over 90 prosent for 2023 og 2024. Direktoratet vurderte at det ikke er behov for å iverksette umiddelbare tiltak.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Tiltaksplan for Oslofjorden

Vedtak nr. 1122, 20. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen i 2026 fremme en ny tiltaksplan med økonomiske og andre virkemidler som bidrar til en renere Oslofjord.»*

Vedtaket ble gjort ved behandling av Meld. St. 2 (2024–2025) *Revidert nasjonalbudsjett 2025*, jf. Innst. 540 S (2024–2025). Klima- og miljødepartementet, i samråd med Miljødirektoratet og andre berørte myndigheter, arbeider med en ny tiltaksplan for Oslofjorden som bygger på tiltaksplanen vedtatt i 2021. Det tas sikte på at regjeringen kommer med en ny tiltaksplan i første halvdel av 2026.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forbod mot fossil fyring

Vedtak nr. 1125, 20. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2025 sende på høring et forslag om å innføre et forbud mot fossil fyring, avgrenset til indirekte fyring i kvotepliktig industri i 2030, med mulighet for utsettelse hvis NVE mener det ikke er tilstrekkelig nettkapasitet i området eller i tilfeller der forbudet vil innebære svært høye kostnader målt opp mot nytteverdien eller andre åpenbart urimelige konsekvenser. Det tas sikte på innføring i 2030, et iverksettelsestidspunkt vil vurderes i lys av høring.»*

Vedtaket ble gjort ved behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2025, jf. Innst. 540 S (2024–2025). Den 24. juni 2025 ga Klima- og miljødepartementet Miljødirektoratet i oppdrag å utrede konsekvenser og innretninger av et slikt forbud, som et supplement til konsekvensutredningen om forbud mot fossil fyring i industrien, som direktoratet utarbeidet i 2023. Den oppdaterte utredningen skal gi et informasjonsgrunnlag for arbeidet med et forbud, som er basert på oppdaterte anslag og informasjon. Herunder oppdatert informasjon om konsekvenser av et forbud for kraftforsyningen. Miljødirektoratet er også bedt om å utarbeide et forslag til forskrift, som kan sendes på høring i løpet av 2025.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Kart over grått areal i Norge

Vedtak nr. 1216, 20. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen utarbeide et kart over grått areal i Norge.»*

Vedtaket ble gjort ved behandling av Meld. St. 2 (2024–2025) *Revidert nasjonalbudsjett 2025*, jf. Innst. 540 S (2024–2025).

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Utrede et reduksjonsmål for Norges forbruksbaserte utslipp

Vedtak nr. 1227, 20. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen utrede et reduksjonsmål for Norges forbruksbaserte utslipp og komme tilbake til Stortinget på egnet måte i løpet av 2026.»*

Vedtaket ble gjort ved behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2025, jf. Innst. 540 S (2024–2025). Vedtaket er til behandling i departementet. Den 24. juni 2025 ga Klima- og miljødepartementet i oppdrag til Miljødirektoratet å bistå i utredningen. Utredningen sees i sammenheng med eksisterende arbeid, herunder estimater for forbruksbaserte utslipp publisert av Miljødirektoratet og det bredere arbeidet med sirkulær økonomi.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Klagesak forurensningstillatelse – Billerud Viken AS

Vedtak nr. 1235, 20. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen raskt avgjøre klagen på avslag på utslippstillatelse i forbindelse med Billerud Viken AS sin søknad om tillatelse til oppstart av treforedlingsindustri på Hønefoss»*

Vedtaket ble gjort ved behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2025, jf. Innst. 540 S (2024–2025).

Billerud Viken AS mottok avslag fra Miljødirektoratet på søknad om tillatelse til ny treforedlingsvirksomhet etter forurensningsloven § 11. Departementet fikk oversendt klagen fra Miljødirektoratet 13. juni. Regjeringen prioriterer klagesaken, og vil raskt avgjøre klagen på utslippstillatelse i forbindelse med Billerud Viden AS sin søknad om tillatelse til oppstart av treforedlingsindustri på Hønefoss.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Redusere klima- og miljøpåvirkningen fra tekstiler

Vedtak nr. 1237, 20. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til en kombinasjon av virkemidler som kan redusere klima- og miljøpåvirkningen fra tekstiler, herunder vurdere tydeligere merking av plast i klær.»*

Vedtaket ble gjort ved behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2025, jf. Innst. 540 S (2024–2025).

Det pågår et bredt arbeid på tekstilområdet. Blant annet utvikles det flere regelverk som skal bidra til å gjøre verdikjeden for tekstiler mer bærekraftig. Våre forpliktelser etter EØS-avtalen og WTO-regelverket gjør det vanskelig for Norge å innføre krav til merking av produkter alene. Det pågår for tiden et arbeid i EU for å gjøre tekstilmerkingen mer tydelig for forbrukere. Ekspertgruppen som har vurdert sirkulære virkemidler leverte sin rapport 26. mai 2025. Rapporten inkluderer en utredning av en tekstilavgift og en rekke anbefalinger på tekstilområdet. Regjeringen vil med bakgrunn i ekspertgruppens anbefalinger vurdere oppfølging av Stortingets vedtak.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Nytt salgsmål elvarebiler.

Vedtak nr. 1238, 20. juni 2025

> *«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2026 sette et nytt mål for når alle nye varebiler skal være nullutslipp. Målet skal innebære en styrking av dagens ambisjonsnivå.»*

Vedtaket ble gjort ved behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2025, jf. Innst. 540 S (2024–2025).

Regjeringen har satt et nytt salgsmål for varebiler, som er «alle nye varebiler skal være nullutslipp i 2029». Det nye målet er omtalt i Regjeringens klimastatus og -plan for 2026.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

5.2 Stortingssesjon 2023–2024

Forurensningsfri fotballglede

Vedtak nr. 40, 21. november 2023

> *«Stortinget ber regjeringen legge frem en handlingsplan for omstilling fra bruk av gummigranulat i Norge, som sikrer vår oppnåelse av det vedtatte omsetningsforbudet mot gummigranulat fra REACH-forordningen i EU fra oktober 2031.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg og Une Bastholm om forurensningsfri fotballglede, jf. Dok. 8:265 S (2022–2023) og Innst. 44 S (2023–2024).

I 2025 er tilskuddssatsene til idrettsanlegg økt. Tilskudd til ulike tiltak på kunstgressbaner og fotballhaller for å møte det kommende omsetningsforbudet av plastholdig fyll til kunstgressbaner er økt med om lag 100 millioner kroner. Regjeringen har lagt frem en handlingsplan for omstilling fra bruk av gummigranulat i Norge.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Fensfeltet og naturvennlig, sirkulær gruvedrift

Vedtak nr. 57, 30. november 2023

> *«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for økt gjenbruk og gjenvinning av kritiske mineraler, herunder sjeldne jordartsmetaller, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg, Rasmus Hansson og Une Bastholm om Fensfeltet og naturvennlig, sirkulær gruvedrift jf. Dok 8:236 S (2022–2023) og Innst. 74 S (2023–2024). Den 8. mai 2024 ga Klima- og miljødepartementet i oppdrag til Miljødirektoratet å utarbeide et forslag til en helhetlig plan for økt ombruk og materialgjenvinning av kritiske råmaterialer, herunder sjeldne jordardsmetaller.

Regjeringen kommer tilbake til Stortinget på egnet måte.

Klimamål i tildelingsbrev

Vedtak nr. 75, 4. desember 2023

> *«Stortinget ber regjeringen fra og med januar 2024 i årlige tildelingsbrev til samferdselsetatene og -selskapene, de regionale helseforetakene, Sykehusbygg, Forsvarsbygg og Statsbygg, pålegge etatene å utarbeide klimamål og å rapportere på dette.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet for 2024 og forslaget til statsbudsjett for 2024, jf. Innst. 2 S (2023–2024).

Regjeringen styrket forventningene på klima og miljø til selskapene med statlig eierskap i Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt eierskap*. Staten forventer blant annet at selskapene setter mål og iverksetter tiltak for reduksjon i klimagassutslipp på kort og lang sikt i tråd med Parisavtalens mål. Ihht. rolledelingen mellom eier og styret/ledelse i selskapslovgivningen hører forvaltningen av selskapet, herunder oppfølging av statens forventninger, til styret.

For 2024 og 2025 har regjeringen også gitt en fellesføring til underliggende virksomheter om systematisk og helhetlig arbeid for å redusere klimagassutslipp. I Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimameldingen 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet* skriver regjeringen at den vil evaluere fellesføringen om systematisk og helhetlig arbeid for å redusere klimagassutslipp, naturfotavtrykk og energibruk. På bakgrunn av denne evalueringen vil regjeringen vurdere om det er hensiktsmessig å innføre målrettede krav/retningslinjer for drift og anskaffelser i alle statlige virksomheter.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Utrede forbud mot fossil gass til oppvarming

Vedtak nr. 406, 20. desember 2023

> *«Stortinget ber regjeringen utrede å utvide dagens forbud mot bruk av mineralolje til permanent oppvarming til å inkludere fossil gass med sikte på innføring fra 2028. Konsekvensene for sikkerhet, beredskap og sjølforsyning skal særskilt vektlegges i konsekvensutredningen av endringen.»*

Vedtaket ble gjort i forbindelse med behandling av energi- og miljøkomiteens innstilling om bevilgninger på statsbudsjettet for 2024, kapitler under Olje- og energidepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet, jf. Innst. 9 S (2023–2024). Miljødirektoratet leverte 21. mars 2025 en utredning av et forbud mot bruk av fossil gass til permanent oppvarming av bygninger.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Styrket fagkompetanse innen klimatilpasning for kommunesektoren – Vurdere opprettelse av kompetanseprogram

Vedtak nr. 458, 16. januar 2024

> *«Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med KS og relevante utdanningsinstitusjoner, vurdere opprettelsen av kortere modulbaserte kompetanseprogram for kommunesektoren for å styrke fagkompetanse innen klimatilpasning.»*

Vedtaket ble gjort i forbindelse med behandling av Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn*, jf. Innst. 161 S (2023–2024).

Vedtaket følges opp i sammenheng med vedtak nr. 459. Klima- og miljødepartementet har gitt Miljødirektoratet i oppdrag å innhente, sammenstille og vurdere erfaringer fra eksisterende klimatilpasningsnettverk. Evalueringen skal inneholde en vurdering av hvordan nettverk kan bidra til å styrke de ansattes fagkompetanse.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Regionale klimatilpasningsnettverk – Vurdere å utvide ordningen til alle fylker

Vedtak nr. 459, 16. januar 2024

> *«Stortinget ber regjeringen høste erfaringer fra pilotprosjekt med opprettelse og drift av regionale klimatilpasningsnettverk, og vurdere å utvide ordningen til alle fylker.»*

Vedtaket ble gjort i forbindelse med behandling av Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn*, jf. Innst. 161 S (2023–2024).

Klima- og miljødepartementet har gitt Miljødirektoratet i oppdrag å innhente, sammenstille og vurdere erfaringer fra eksisterende klimatilpasningsnettverk, og anbefale om, og eventuelt hvordan, slike nettverk kan etableres i hele landet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Sikre følgeforskning for best mulig kunnskapsgrunnlag om tiltak for Oslofjorden

Vedtak nr. 793, 14. juni 2024

> *«Stortinget ber regjeringen sørge for at arbeidet med å ta vare på Oslofjorden ledsages av følgeforskning som gir best mulig kunnskapsgrunnlag for vellykket oppbygging av økosystemene over tid.»*

Vedtaket ble gjort i forbindelse med Dok. 8:146 S (2023–2024) *Representantforslag om å bevare og restaurerer økosystemet i Oslofjorden*, jf. Innst. 402 S (2023–2024). Klima- og miljødepartementet har gitt Miljødirektoratet i oppgave å vurdere behovet for følgeforskning for å sikre best mulig kunnskapsgrunnlag om tiltak for Oslofjorden og anbefale mulig innretning på dette.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Villreinfangsten på Dovre

Vedtak nr. 783, 13. juni 2024

> *«Stortinget ber regjeringa gå vidare med å setje 'Villreinfangsten på Dovre' på Noregs tentative liste for verdsarv»*

Vedtaket ble gjort i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 18 (2023–2024) *Ein forbetra tilstand*

for villrein, jf. Innst. 374 S (2023–2024). Vedtaket er under oppfølging.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Avbøtende tiltak for frivillig sektor

Vedtak nr. 785, 13. juni 2024

> *«Stortinget ber regjeringa sikre gode avbøtande tiltak for frivillig sektor i dei tilfelle merkte stiar eller turisthytter må leggjast ned eller flyttast»*

Vedtaket ble gjort i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 18 (2023–2024) *Ein forbetra tilstand for villrein*, jf. Innst. 374 S (2023–2024). Regjeringen foreslår som oppfølging av vedtaket en statlig investeringspost (kap. 1420 post 31) for gjennomføring av tiltak i tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for villrein. Departementet anser vedtaket som fulgt opp.

Reetablere villrein i Nordfjella

Vedtak nr. 786, 13. juni 2024

> *«Stortinget ber regjeringa snarast mogleg reetablere villrein i Nordfjella i sone 1 med villrein frå sone 2 når denne kjeldebestanden er friskmeld på bestandsnivå, slik at risikoen for resmitte er handtert på eit akseptabelt nivå.»*

Vedtaket ble gjort i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 18 (2023–2024) *Ein forbetra tilstand for villrein*, jf. Innst. 374 S (2023–2024). Vedtaket er under oppfølging. Klima- og miljødepartementet har oppnevnt en arbeidsgruppe som skal vurdere hvilke risikoreduserende tiltak som må på plass før, under og etter reetableringen. Arbeidsgruppens rapport skal etter planen leveres i november 2025.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forbud mot torvuttak

Vedtak nr. 914, 21. juni 2024

> *«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2024 sende på høring forslag om forbud mot nye torvuttak, med ikrafttredelse av forbudet så raskt som mulig og før 1. oktober 2025.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2024, jf. Innst. 447 S (2023–2024). Miljødirektoratet sendte et forslag til ny bestemmelse i naturmangfoldloven med forbud mot nye torvuttak på høring 19.desember 2024. Regjeringen legger frem et forslag til endring i naturmangfoldloven med forbud mot nye torvuttak for Stortinget høsten 2025.

Departementet anser vedtaket som fulgt opp.

5.3 Stortingssesjon 2022–2023

Fremme krav om lav- og nullutslipp til offshorefartøy

Vedtak nr. 92, 1. desember 2022

> *«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2023 fremme krav om lavutslipp til offshorefartøy med sikte på innføring fra 2025 og nullutslipp fra 2029, eller tilsvarende krav som gir samme utslippseffekt for offshorefartøy.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet for 2023 og forslaget til statsbudsjett for 2023, jf. Innst. 2 S (2022–2023).

Miljødirektoratet har på vegne av Klima- og miljødepartementet sendt på høring forslag til klimakrav rettet mot offshorefartøy i bruk innen petroleumsvirksomhet. Kravet gjelder operatører på norsk sokkel og omfatter fartøy som benyttes i forbindelse med petroleumsvirksomhet. Klimagassintensiteten (g CO_2-ekvivalenter/MJ) skal reduseres i fire trinn i forhold til en referanseverdi: 10 % (2029–2031), 15 % (2032–2034), 20 % (2035–2037) og 40 % (2038–2040). Høringsfristen er 3. oktober 2025.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Fremme forslag om forbud mot nedbygging av myr til utbyggingsformål i 2023

Vedtak nr. 108, 1. desember 2022

> *«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om forbud mot nedbygging av myr til utbyggingsformål i løpet av 2023. Det skal utredes mulige dispensasjoner fra forbudet for å ta vare på andre arealer med høy verdi og utbygging av samfunnskritisk infrastruktur. Målet er at forbudet reelt sett skal redusere nedbyggingen av myr.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet for 2023

og forslaget til statsbudsjett for 2023, jf. Innst. 2 S (2022–2023).

Vedtaket er under oppfølging. Miljødirektoratet har utredet et forbud mot nedbygging av myr, med forslag til ny lovtekst og forskrift. Miljødirektoratets forslag ble levert 1. desember 2023. Et forslag ble sendt på offentlig høring 2. juli med frist 1. november.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Utrede og fremme forslag om forbud mot bruk av fossil gass i byggvarme

Vedtak nr. 113, 1. desember 2022

> *«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om forbud mot bruk av fossil gass i byggvarme, med sikte på ikrafttredelse i 2025.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet for 2023 og forslaget til statsbudsjett for 2023, jf. Innst. 2 S (2022–2023).

Miljødirektoratet sendte et forslag til forbud mot bruk av fossil gass i byggvarme på høring i mai 2024. Etter høringen var gjennomført bestemte regjeringen å innføre forbud mot bruk av fossil gass til byggvarme fra 1. juli 2025. I høringen trakk byggenæringen fram herding av plasstøpt betong og fasadeoppvarming som arbeid der det er særlig krevende å finne gode alternativer til fossil gass på kort sikt. For å gi byggenæringen tid til omstilling gis det derfor unntak for herding av plasstøpt betong og fasadeoppvarming til 1. juli 2027.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

En plan for hvordan Norge kan få en ledende posisjon i produksjonen av bærekraftig drivstoff

Vedtak nr. 632, 2. mai 2023

> *«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for hvordan Norge kan få en ledende posisjon i produksjonen av bærekraftig drivstoff, slik at Norge er godt posisjonert gjennom et industrielt miljø når innblandingskravene blir innført i EU, og komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av Meld. St. 10 (2022–2023) *Bærekraftig og sikker luftfart – Nasjonal luftfartstrategi*, jf. Innst. 301 S (2022–2023).

Siden vedtaket ble fattet i 2023 har regjeringen gjennomført flere endringer som påvirker biodrivstoffprodusenter. Bevilgningene til Enova og Bionova har økt, CO_2-avgiften har økt, omsetningskravene for biodrivstoff i hele transportsektoren har økt, og det er signalisert at omsetningskravene vil fortsette å øke i årene fremover. I tillegg blir det innført delkrav til avansert biodrivstoff basert på A-råstoff, som flere av biodrivstoffprosjektene i Norge planlegger å bruke som råstoff. Nytt er også at gjennomføring av RefuelEU Aviation i norsk rett medfører å innføre delkrav til e-drivstoff (RFNBO) i 2030, og dette kan gi et hjemmemarked for mulige norske produsenter av slikt drivstoff.

Virkemidlene for biodrivstoff vurderes helhetlig i kontrollpunktene for biodrivstoff annethvert år. Utviklingen i produksjon av biodrivstoff i Norge er en del av denne helhetlige vurderingen. Vurderingene ble lagt frem i Klimastatus og -plan for 2025, og vil bli vurdert på nytt i forbindelse med Klimastatus og -plan for 2027, som legges frem høsten 2026. Norge har allerede flere virkemidler som legger til rette for produksjon av biodrivstoff. Samtidig må investeringsbeslutninger skje på markedsmessige vilkår. Hvorvidt norske selskaper får en ledende posisjon på det globale markedet eller ikke, bør være opp til markedet. Å fremme særlige næringer leder til en mindre effektiv allokering av samfunnets ressurser.

På bakgrunn av dette foreslår regjeringen å oppheve anmodningsvedtak nr. 632 om å komme tilbake til Stortinget med en plan for hvordan Norge kan få en ledende posisjon i produksjon av bærekraftig drivstoff, jf. forslag til romertallsvedtak XVI.

En plan for å øke produksjonen av avansert biodrivstoff i Norge

Vedtak nr. 633, 2. mai 2023

> *«Stortinget ber regjeringen raskt legge frem en plan for å øke produksjonen av avansert biodrivstoff i Norge.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av Meld. St. 10 (2022–2023) *Bærekraftig og sikker luftfart – Nasjonal luftfartstrategi*, jf. Innst. 301 S (2022–2023).

Rundt en prosent av biodrivstoffet som omsettes i Norge er laget av norske råstoff. Flere anlegg planlegger oppstart av storskala biodrivstoffproduksjon.

Norge har flere virkemidler som legger til rette for produksjon av biodrivstoff. Siden vedtak nr. 633 ble fattet i 2023 har regjeringen gjennomført flere endringer som påvirker biodrivstoffprodusenter. Bevilgningene til Enova og Bionova har økt, CO_2-avgiften har økt, omsetningskravene for biodrivstoff i hele transportsektoren har økt, og det er signalisert at omsetningskravene vil fortsette å øke i årene fremover. I tillegg blir det innført delkrav til avansert biodrivstoff basert på A-råstoff, som flere av biodrivstoffprosjektene i Norge planlegger å bruke som råstoff. Nytt er også at gjennomføring av RefuelEU Aviation i norsk rett medfører å innføre delkrav til e-drivstoff (RFNBO) i 2030, og dette kan gi et hjemmemarked for mulige norske produsenter av slikt drivstoff. Selv om det er innført mange virkemidler for å fremme bruk og produksjon av biodrivstoff og e-drivstoff, har ingen store prosjekter fattet investeringsbeslutning. Aktørene peker på kostnadsbarrierer og manglende tilgang på kraft og nett som viktige barrierer.

Norges produksjon av biodrivstoff har blitt omtalt i både klimamelding 2035 og i kontrollpunktet som ble lagt frem i klimastatus og -plan for 2025. I kontrollpunktet presenteres blant annet Norges produksjon av biodrivstoff og virkemiddelbruken vurderes. I klimastatus og -plan for 2027 og 2029 vil nye kontrollpunkter for biodrivstoffpolitikken bli lagt frem. I kommende kontrollpunkt er det naturlig at også e-drivstoff blir inkludert i vurderingen. Vi mener derfor at norsk produksjon av biodrivstoff og e-drivstoff følges opp tett i andre løp og at det ikke er behov for å utarbeide en plan for Stortinget i tillegg.

På bakgrunn av dette foreslår regjeringen å oppheve anmodningsvedtak nr. 633 om å komme tilbake til Stortinget med en plan for å øke produksjonen av avansert biodrivstoff i Norge, jf. forslag til romertallsvedtak XVI.

Øke omsetningskravet for biodrivstoff for ikke-veigående maskiner

Vedtak nr. 917, 16. juni 2023

> *«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å øke omsetningskravet for biodrivstoff for ikke-veigående maskiner på høring med sikte på innføring fra 1. januar 2024. Følgende omsetningskrav sendes på høring: 12 pst., 15 pst. og 19 pst.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2023, jf. Innst. 490 S (2022–2023).

I Regjeringens klimastatus og -plan for 2024 ble det signalisert en økning i omsetningskravene for veitrafikk, andre formål og sjøfart til 33, 28 og 18 prosent i 2030. Dette ble gjentatt i Regjeringens klimastatus og -plan for 2025. Et forslag om å øke omsetningskravene for 2026 og 2027 har vært på offentlig høring våren 2025. I høringen ble det presentert en høy og en lav bane for opptrapping av omsetningskravene for årene 2026 og 2027. Fra 1. januar 2026 må drivstoffleverandørene blande inn mer biodrivstoff i bensin og diesel i tråd med en lav opptrappingsbane for 2026 og 2027. Dette innebærer at omsetningskravet for andre formål (ikke-veigående maskiner) økes til hhv. 11 prosent i 2026 og 12 prosent i 2027. Samtidig innfører regjeringen krav om at økningen skal oppfylles med avansert biodrivstoff.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Øke omsetningskravet for biodrivstoff til sjøfart

Vedtak nr. 918, 16. juni 2023

> *«Stortinget ber regjeringen høsten 2023 sende på høring et forslag om å øke omsetningskravet for biodrivstoff til sjøfart. Det sendes på høring forslag om økning til 8 pst., 10 pst. og 12 pst.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2023, jf. Innst. 490 S (2022–2023).

I Regjeringens klimastatus og -plan for 2024 ble det signalisert en økning i omsetningskravene for veitrafikk, andre formål og sjøfart til 33, 28 og 18 prosent i 2030. Dette ble gjentatt i Regjeringens klimastatus og -plan for 2025. Et forslag om å øke omsetningskravene for 2026 og 2027 har vært på offentlig høring våren 2025. I høringen ble det presentert en høy og en lav bane for opptrapping av omsetningskravene for årene 2026 og 2027. Fra 1. januar 2026 må drivstoffleverandørene blande inn mer biodrivstoff i bensin og diesel i tråd med en lav opptrappingsbane for 2026 og 2027. Dette innebærer at omsetningskravet for sjøfart økes til hhv. 7 prosent i 2026 og 8 prosent i 2027. Samtidig innfører regjeringen krav om at økningen skal oppfylles med avansert biodrivstoff.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Rett prising av negative utslipp

Vedtak nr. 919, 16. juni 2023

> *«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en ekstern utredning av virkemidler for samfunnsøkonomisk riktig prising av negative utslipp, slik som negativ CO_2-avgift eller omvendte auksjoner, og vurdere muligheten for at støtte til CO_2-fjerning (negative utslipp) kan kombineres med salg av klimakreditter.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2023, jf. Innst. 490 S (2022–2023).

I 2024 fikk Gassnova SF i oppdrag fra Energidepartementet og Klima- og miljødepartementet å utrede virkemidler for å fremme utvikling og bruk av CO_2-håndtering i Norge. I arbeidet skulle Enova, Miljødirektoratet og andre relevante statlige aktører involveres. Det ble våren 2025 presisert at utredningen skal prioritere fangst og lagring av negative utslipp, det vil si fjerning av biogent CO_2 eller CO_2 fra lufta (DACCS). Negative utslipp er i dag ikke omfattet av reguleringer som reflekterer samfunnsnytten ved å fjerne CO_2 fra karbonkretsløpet, selv om klimaeffekten er den samme som ved fossile utslepp. Manglende prising av negative utslipp utgjør derfor en markedssvikt.

For å korrigere for denne markedssvikten tar regjeringen sikte på å legge frem et forslag i statsbudsjettet for 2027 til en ordning som gir rett på et fast tilskudd per tonn CO_2 for negative utslipp. En slik ordning sørger for at det også blir insentiv for reduksjon av biogene utslipp. Ordningen vil bli tilpasset EU sitt kvotesystem dersom dette på sikt åpner for å inkludere negative utslipp. Departementet vil gå i dialog med ESA for å avklare spørsmål om statsstøtte.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

5.4 Stortingssesjon 2021–2022

Krav om nullutslipp og fossilfrie bygge- og anleggsplasser i offentlige anbud

Vedtak nr. 35.10, 2. desember 2021

> *«Stortinget ber regjeringen utrede forslag om krav om nullutslipp og fossilfrie bygge- og anleggsplasser i offentlige anbud i løpet av 2022.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av innstillingen fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet for 2022 og forslaget til statsbudsjett for 2022, jf. Innst. 2 S (2021–2022).

Som en del av oppfølgingen av dette anmodningsvedtaket har Klima- og miljødepartementet bestilt et oppdatert kunnskapsgrunnlag fra Miljødirektoratet om barrierer og potensial for utslippskutt i bygge- og anleggsbransjen. Dette kunnskapsgrunnlaget ble levert 26. mai 2023. I rapporten er offentlige anbud et av flere virkemiddel som kan bidra til å redusere barrierer for omstillingen av bygge- og anleggsnæringen. Klima- og miljødepartementet har gitt Miljødirektoratet i oppdrag å utrede krav i offentlige anskaffelser. I del 1 av oppdraget gir Miljødirektoratet en vurdering av mulig innretning av et slikt krav, overordnet vurdering av mulige effekter og samspill mellom et krav i offentlige anskaffelser og andre eksisterende og foreslåtte virkemidler. I del 2 av oppdraget foreslår Miljødirektoratet i samarbeid med Direktoratet for forvaltning og økonomistyring en forskriftstekst med tilhørende konsekvensutredning og høringsnotat. Oppdraget ble oversendt Klima- og miljødepartementet 12. mai 2025. I april 2025 fikk kommunene hjemmel i forskrift etter forurensningsloven til å påby bruk av nullutslippsløsninger og biogass på bygge- og anleggsplasser innen kommunegrensen. Oslo kommune har på høring et forslag til innretning av slike krav. Før regjeringen sender et ev. forslag til minimumskrav ved offentlige bygge- og anleggsplasser på høring, vil regjeringen vurdere erfaringer fra kommuner som innfører lignende klimakrav til bygg- og anleggsplasser, herunder konsekvenser for aktiviteten i næringen og utbyggingskostnader. Dersom regjeringen velger å innføre minimumskravene vil det, avhengig av tidspunktet for innføring, kunne gi en reduksjon i utslippene på opptil 0,6 millioner tonn over perioden til 2030.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Forbud mot bruk av fossile brensler på byggeplasser

Vedtak nr. 35.11, 2. desember 2021

> *«Stortinget ber regjeringen utrede forbud mot bruk av fossile brensler på byggeplasser og melde tilbake til Stortinget senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2022.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet for 2022

og forslaget til statsbudsjett for 2022, jf. Innst. 2 S (2021–2022).

Som en del av oppfølgingen av dette anmodningsvedtaket har Klima- og miljødepartementet bestilt et oppdatert kunnskapsgrunnlag fra Miljødirektoratet om barrierer og potensial for utslippskutt i bygge- og anleggsvirksomhet. Dette kunnskapsgrunnlaget ble levert 26. mai 2023. Fordelene og ulempene ved å varsle et forbud mot fossile brensler langt fram i tid er et virkemiddel som må utredes nærmere. Derfor har Klima- og miljødepartementet gitt Miljødirektoratet i oppdrag å utrede et forbud mot fossile brensler på byggeplasser. Departementet mottok rapporten «Utredning av virkemidler for en omstilling til utslippsfrie bygge- og anleggsplasser – del 1» 27. juni 2025. Direktoratet vurderer at et forbud mot fossile brensler på bygge- og anleggsplasser er et lite egnet virkemiddel for å nå målet om utslippsfrie bygge- og anleggsplasser.

Årsaken er at et slikt forbud åpner opp for bruk av biodrivstoff. For å oppnå en omstilling til utslippsfrie bygge- og anleggsplasser, mener direktoratet at det er mest hensiktsmessig å innføre et krav til utslippsfri energibruk på bygge- og anleggsplasser. Det er imidlertid for tidlig å forskriftsfeste et krav om tilnærmet 100 prosent utslippsfri energibruk på bygge- og anleggsplasser i dag. Basert på behovet for videre markedsutvikling og at aktørene vil måtte begynne å tilpasse seg flere år før et slikt krav trer i kraft, mener direktoratet at innføring av et krav om tilnærmet 100 prosent utslippsfritt kan være aktuelt å innføre nærmere 2040 eller litt senere. Det vil i forkant av dette være behov for en nærmere utredning. Direktoratet anbefaler å følge opp andre virkemidler for innfasing av nullutslippsteknologi på bygge- og anleggsplasser blant annet minimumskrav i offentlige anskaffelser. Dette virkemiddelet vil bli vurdert nærmere, etter å ha høstet erfaring fra kommuner som velger å innføre lignende krav.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Oppfylle mål om 10 pst. vern av kyst- og havområder og fremme nasjonal plan for marint vern

Vedtak nr. 35.20, 2. desember 2021

> *«Stortinget ber regjeringen oppfylle målet om 10 pst. vern av kyst- og havområder innen 2030, og fremme nasjonal plan for marint vern».*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet for 2022 og forslaget til statsbudsjett for 2022, jf. Innst. 2 S (2021–2022).

Oppfølgingen av tiltakene i Meld. St. 29 (2020–2021) *Heilskapleg nasjonal plan for bevaring av viktige område for marin natur* står sentralt i arbeidet med vern av kyst- og havområder, jf. omtale i Meld. St. 21 (2023–2024) *Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene* og Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold*. Hittil er ca. 4,2 prosent av norske havområder vernet. Dette inkluderer verneområder ved fastlands-Norge, Svalbard, Jan Mayen og Bouvetøya. 19 av 36 områder langs kysten av fastlands-Norge som ble identifisert som kandidatområder for vern i den marine verneplanen fra 2004, er vernet. Lov 10. juni 2025 nr. 33 om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet (havvernloven) gir hjemmel til å opprette marine verneområder i alle havområder under norsk jurisdiksjon utenfor territorialfarvannet og blir et viktig virkemiddel for å gjennomføre vedtaket. Det er videre satt i gang arbeid med å identifisere nye kandidatområder for vern, inkludert utenfor territorialfarvannet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Virkemidler som kan bidra til å gjøre direkte karbonfangst fra luft (DAC) lønnsomt

Vedtak nr. 713, 10. juni 2022

> *«Stortinget ber regjeringen vurdere virkemidler som kan bidra til å gjøre direkte karbonfangst fra luft (DAC) lønnsomt, herunder hvordan CO_2-avgiften og handlingsrommet innenfor kvotehandelssystemet kan innrettes for å få til dette.»*

Vedtaket ble gjort i behandlingen av Meld. St. 11 (2021–2022), tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020–2021), jf. Innst. 446 S (2021–2022).

I 2024 fikk Gassnova SF i oppdrag fra Energidepartementet og Klima- og miljødepartementet å utrede virkemidler for å fremme utvikling og bruk av CO_2-håndtering i Norge. I arbeidet skulle Enova, Miljødirektoratet og andre relevante statlige aktører involveres. Det ble våren 2025 presisert at utredningen skal prioritere fangst og lagring av negative utslipp, det vil si fjerning av biogent CO_2 eller CO_2 fra lufta (DACCS). Negative utslipp er i dag ikke omfattet av reguleringer som reflekterer samfunnsnytten ved å fjerne CO_2 fra karbonkretsløpet, selv om klimaeffekten er den samme som ved fossile utslipp. Manglende pri-

sing av negative utslipp utgjør derfor en markedssvikt.

For å korrigere for denne markedssvikten tar regjeringen sikte på å legge frem et forslag til en ordning som gir rett på et fast tilskudd per tonn CO_2 for negative utslipp i statsbudsjettet for 2027. En slik ordning sørger for at det også blir insentiv for reduksjon av biogene utslipp.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Levere en plan for harmonisering av rammeverk for biogass i Norden

Vedtak nr. 753, 10. juni 2022

> *«Stortinget ber regjeringen om å følge opp initiativ til å harmonisere rammevilkårene for biogassproduksjon i Norden og komme tilbake til Stortinget med en plan for dette i forbindelse med budsjett for 2023, samtidig gjennomgå virkemidler for biogass i andre nordiske land og vurdere endringer for å sikre at norske biogassprodusenter er mer konkurransedyktige i møte med utenlandsk gassproduksjon.»*

Vedtaket ble gjort i behandlingen av Meld. St. 11 (2021–2022), tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020–2021), jf. Innst. 446 S (2021–2022).

Miljødirektoratet har, på oppdrag fra departementet, levert en rapport som gjennomgår virkemidlene for biogass i Norge, Sverige og Danmark. Alle landene har virkemidler for produksjon og bruk av biogass, men virkemidlene treffer ulike deler av verdikjeden og har ulik størrelse. Landene har i tillegg strukturelle forskjeller som gjør det vanskelig å sammenligne effekten av ulike virkemidler på tvers av landene.

Miljødirektoratet kom ikke med tilrådninger om å endre rammevilkårene i Norge. Den norske modellen med blant annet investeringsstøtte gjennom Enova og fritak fra CO_2-avgiften er basert på å prise ulike eksterne effekter fra bruk av biogass, og kjennetegnes med å være effektive virkemidler i klimapolitikken. På nåværende tidspunkt er det derfor ikke aktuelt for Norge å harmonisere rammevilkårene med Danmark og Sverige.

I 2024 bidro Enova til historisk høy støtte til biogassproduksjon. Økt støtte fra Enova til flere biogassprosjekter tilsier at markedet for biogass er under utvikling. Fremover vil departementet følge opp om prosjektene realiseres. På bakgrunn av dette, vurderer departementet at det ikke er behov for å utarbeide en egen plan for biogassproduksjon.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

5.5 Stortingssesjon 2020–2021

Nasjonal plan for å gjøre land- og ladestrøm, hydrogen, ammoniakk og andre grønne drivstoff tilgjengelig

Vedtak nr. 831, 22. april 2021

> *«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en nasjonal plan for å gjøre land- og ladestrøm, hydrogen, ammoniakk og andre grønne drivstoff tilgjengelig.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av Meld. St. 10 (2020–2021) *Grønnere og smartere – morgendagens maritime næring*, jf. Innst. 338 S (2020–2021).

Anmodningsvedtaket er fulgt opp gjennom Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet* som regjeringen la fram våren 2025. I meldingens kapittel 6.9.2 er regjeringens plan for tilgjengeliggjøring av klimavennlig drivstoff i skipsfarten beskrevet.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Forslag om revidering av motorferdselloven

Vedtak nr. 973, 25. mai 2021

> *«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om revidering av lov om motorferdsel i utmark og vassdrag med sikte på økt lokalt selvstyre og redusert byråkrati knyttet til praktiseringen av loven, samtidig som hensyn til natur og friluftsliv blir ivaretatt.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av Dokument 8:155 S (2020–2021), *Representantforslag om lokalt selvstyre over motorisert ferdsel i utmark*, og Dokument 8:161 S (2020–2021), *Representantforslag om revidering av lov om motorferdsel i utmark og vassdrag med sikte på redusert byråkrati*, jf. Innst. 429 S (2020–2021)

Departementet anser at anmodningsvedtaket er erstattet av vedtak nr. 1098 som ble fattet 16. juni 2025 og det vises til omtale under dette vedtaket. I tråd med det nyeste vedtaket, tar departementet sikte på å fremme en proposisjon med forslag til ny motorferdsellov for Stortinget 2026.

Departementet anser med dette anmodningsvedtaket som fulgt opp.

Harmonisere rammevilkårene for biogassproduksjon i Norden

Vedtak nr. 1009, 27. mai 2021

> *«Stortinget ber regjeringen om å ta initiativ til å harmonisere rammevilkårene for biogassproduksjon i Norden og komme tilbake til Stortinget med en plan for dette for å bidra til å utvikle biogassnæringen i Norge.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av Dok. 8:231 S (2020–2021) *Representantforslag om å fjerne de statlige barrierene for produksjon og bruk av biogass*, jf. Innst. 468 S (2020–2021).

Departementet viser til oppdatering på vedtak nr. 753. om å levere en plan for harmonisering av rammeverk for biogassproduksjon i Norden. Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

5.6 Stortingssesjon 2018–2019

Erstatningsreglene ved tap av beitedyr til rovvilt og kompensasjonsordningen (FKT)

Vedtak nr. 383, 31. januar 2019

> *«Stortinget ber regjeringen foreta en vurdering av erstatningsordningene for tap av beitedyr til rovvilt og kompensasjonsordningen (FKT) og rapportere til Stortinget på egnet måte.»*

Vedtaket ble gjort ved behandlingen av Dokument 8:239 S (2017–2018) *Representantforslag om erstatningsreglene ved tap av beitedyr til rovvilt*, jf. Innst. 140 S (2018–2019).

Departementet er i gang med oppfølgingen av dette vedtaket. Når det gjelder erstatningsordningen for tap av tamrein til rovvilt, har departementet arbeidet en god stund med å vurdere endringer i samarbeid med aktuelle parter. Arbeidet har av ulike årsaker stoppet opp, men det er nå enighet med Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund, jf. oppfølgingen av tiltakspakken for reindrift og energi, om å gå videre med å vurdere endringsbehov. Når det gjelder erstatningsordningen for tap av husdyr til rovvilt, er departementet sin vurdering at det kan være behov for enkelte justeringer i ordningen, men at det blant annet av ressursmessige hensyn er tjent at videre vurderinger avventer arbeidet med erstatningsordningen for tamrein. For ordningen med tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak (FKT-ordningen), er endringer vedtatt i 2025.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

5.7 Stortingssesjon 2017–2018

Utrede strengere krav til svartvann- og gråvannutslipp fra cruiseskip

Vedtak nr. 661, 3. mai 2018

> *«Stortinget ber regjeringen utrede strengere krav til svartvanns- og gråvannsutslipp fra cruiseskip.»*

Vedtaket ble gjort ved behandling av Meld. St. 41 (2016–2017) *Klimastrategi for 2030 – norsk omstilling i europeisk samarbeid*, jf. Innst. 253 S (2017–2018).

Sjøfartsdirektoratet har utredet forslag til endring i regelverket for innføring av strengere krav til utslipp av kloakk fra skip langs kysten. En kartlegging fra Miljødirektoratet om mottakskapasiteten for kloakk og kloakkslam i havnene inngår i faggrunnlaget. Sjøfartsdirektoratet har i tildelingsbrevet for 2025 fått i oppdrag å jobbe videre med skjerpede utslippskrav for kloakk langs norskekysten.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Implementere krav og reguleringer til utslipp fra cruiseskip og annen skipstrafikk i turistfjorder m.m.

Vedtak nr. 672, 3. mai 2018

> *«Stortinget ber regjeringen implementere krav og reguleringer til utslipp fra cruiseskip og annen skipstrafikk i turistfjorder samt andre egnede virkemidler for å sørge for innfasing av lav- og nullutslippsløsninger i skipsfarten fram mot 2030, herunder innføre krav om nullutslipp fra turistskip- og ferger i verdensarvfjordene så snart det er teknisk gjennomførbart, og senest innen 2026.»*

Vedtaket ble gjort ved behandling av Meld. St. 41 (2016–2017) *Klimastrategi for 2030 – norsk omstilling i europeisk samarbeid*, jf. Innst. 253 S (2017–2018).

I 2019 ble det innført strengere utslippskrav til skip generelt i verdensarvfjordene. I april 2025 fastsatte Sjøfartsdirektoratet, på vegne av Klima-

og miljødepartementet, krav om nullutslipp fra turistskip og ferger i verdensarvfjordene. Dette innebærer krav om nullutslipp fra 1. januar 2026 for alle passasjerskip under 10 000 bruttotonn. For større passasjerskip vil kravene gjelde fra 1. januar 2032. Det er nødvendig med ulik innfasing siden teknologien ikke er moden for de største skipene og for å sikre verdensarvfjordene som anløpshavn også etter 2026 i tråd med anmodningsvedtak nr. 691, 25. februar 2021.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

5.8 Stortingssesjon 2016–2017

Forslag til tiltak og virkemidler for overvannsproblematikk

Vedtak nr. 914, 14. juni 2017

> *«Stortinget ber regjeringen gjennomgå anbefalingene fra overvannsutvalget (NOU 2015: 6), og komme tilbake til Stortinget på egnet måte med forslag til tiltak og virkemidler for overvannsproblematikk, inkludert en vurdering av en egen sektorlov for vann- og avløp.»*

Stortinget gjorde vedtaket ved behandling av Dok. 8:78 S (2016–2017), jf. Innst. 436 S (2016–2017).

Overvannsutvalget foreslo en pakke av virkemidler som må sees i sammenheng, og som til sammen vil bidra til å oppnå målene om å forebygge skade på bosetning, infrastruktur, helse og miljø. Endringer i plan- og bygningsloven om håndtering av overvann trådte i kraft 1. januar 2024. Ny vass- og avløpsanleggslov med endringer i forurensningsloven trer i kraft 1. januar 2026, og ivaretar langt på vei de hensynene som begrunner et ønske om en slik sektorlov. Lovendringene skal bidra til mer effektiv drift av anleggene, og forebygge forurensning og skader fra styrtregn og økte vannmengder. Blant annet tilrettelegger lovendringene for at overvann kan kobles fra avløpsanleggene når det er forsvarlig.

Som oppfølging av NOU 2015: 16 og Meld. St. 26 *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn*, har Miljødirektoratet på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet sendt forslag til endringer i vass- og avløpsanleggslova og forurensningsforskriften om etablering av overvannsgebyr på høring med frist 15. oktober 2025. I mai 2025 fikk Miljødirektoratet også i oppdrag å sende forslag til nytt kapittel i forurensningsforskriften, med krav til drift, tømming og vedlikehold av sandfang på høring. Miljødirektoratet fikk dessuten et oppdrag i juni 2025 om å beskrive den nåværende rettstilstanden for ansvar for skader forårsaket av avløpsanlegg, samt gjøre en vurdering av om det finnes forhold ved den nåværende rettstilstanden som bør følges opp eller utredes nærmere.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

5.9 Stortingssesjon 2015–2016

Handlingsplan for å bedre situasjonen for sjøfugl

Vedtak nr. 674, 23. mai 2016

> *«Stortinget ber regjeringen utarbeide en handlingsplan for å bedre situasjonen for sjøfugler. I handlingsplanen må det gjøres en vurdering av hvilke øvrige sjøfugler som bør få status som prioritert art.»*

Vedtaket ble gjort ved stortingsbehandlingen av Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfald,* jf. Innst. 294 S (2015–2016).

Antallet norske sjøfugler har gått tilbake med 80 prosent fra 1970 til 2020, og nesten halvparten av artene er nå oppført som truet på Norsk rødliste for arter. Regjeringen la i januar 2025 frem en handlingsplan for sjøfugl. Handlingsplanen har som mål at de negative påvirkningene på sjøfugl er redusert innen 2035. Gjennom planen fastsettes det nærmere mål, og det fremmes tiltak innenfor fire strategiske områder som skal bidra til å redusere den negative påvirkningen på sjøfugl. De fire strategiske områdene er a) Avbøtende tiltak ved utøvelse av marine næringer, b) Internasjonalt samarbeid, c) Økt kunnskap om årsaker og d) Redusert menneskeskapt dødelighet på sjøfugl. Viser til kapitel 4. i handlingsplanen for konkrete tiltak.

De viktigste bidragene for å nå målet for sjøfugl vil likevel være tiltak som fører til reduserte klimaendringer og marine økosystemer i god tilstand. Handlingsplanen må derfor ses i sammenheng med relevante tiltak i stortingsmeldinger om klima, naturmangfold og havforvaltning.

Det er i forbindelse med utarbeidelse av handlingsplanen vurdert om noen sjøfuglarter bør få status som prioritert art. For prioriterte arter skal et eventuelt økologisk funksjonsområde være et

begrenset område på land og kan ifølge naturmangfoldloven § 24 b om prioritert art ikke strekke seg ut over sjø. I tillegg gjelder ikke de aktuelle bestemmelsene i naturmangfoldloven, som forskrifter om prioriterte arter er hjemlet i, utenfor territorialgrensen på 12 nautiske mil. Fordi mange sjøfuglarter bruker enorme areal både i og utenfor hekkeperioden, og i stor grad oppholder seg til havs, er det vurdert at virkemiddelet ikke er egnet for de norske sjøfuglartene, og at det finnes andre mer hensiktsmessige virkemidler for å ivareta sjøfugl. Det blir derfor ikke fremmet nye forslag til prioriterte arter i forbindelse med denne handlingsplanen.

Departementet anser med dette vedtaket som fulgt opp.

Del II
Budsjettforslag

6 Nærmere omtale av bevilgningsforslagene

Programområde 12 Klima og miljø

Programkategori 12.10 Fellesoppgaver, forskning, internasjonalt samarbeid m.m.

Hovedinnhold og prioriteringer

Utgiftene under programkategori 12.10 kan føres tilbake til alle resultatområdene. Programkategorien omfatter bevilgninger til Klima- og miljødepartementet, som har ansvaret for å samordne og utvikle klima- og miljøpolitikken til regjeringen og arbeider for klima- og miljøvennlige løsninger i alle samfunnssektorer. Departementet skal være en tydelig etatsstyrer og sikre at etatene ivaretar forvaltningsoppgavene innenfor sektoren på en god måte. De ulike fagområdene er omtalt under de øvrige programkategoriene i proposisjonen.

Kategorien omfatter virksomhetene til Artsdatabanken og Meteorologisk institutt. Under programkategorien er det også budsjettmidler til arbeidet med å bedre kunnskapsgrunnlaget, som omfatter kartlegging, overvåkning, samt forskning på klima- og miljøområdet og annet arbeid knyttet til miljødata.

Deler av bevilgningen kan bli stilt til disposisjon for underliggende etater, når det er naturlig at etatene utfører oppgavene.

Kunnskapsbasert forvaltning

Klima- og miljødepartementet har ansvaret for et helhetlig kunnskapsgrunnlag på klima- og miljøområdet. I 2025 la Klima- og miljødepartementet frem sin nye kunnskapsstrategi for 2025-2030. Kunnskapsbasert forvaltning forutsetter kontinuerlig innhenting av kunnskap. Kunnskapen er nødvendig for å sette mål for miljøpolitikken og vurdere i hvilken grad de nasjonale miljømålene blir nådd. Videre er kunnskapen om tilstanden og utviklingen til klima- og miljø grunnlaget for alle nasjonale råd og avgjørelser om klima og miljø.

Internasjonalt arbeid

Klima- og miljødepartementet deltar aktivt i en rekke internasjonale prosesser og benytter flere virkemidler for å påvirke den globale miljøtilstanden. Norges internasjonale arbeid med klima og miljø er omtalt under de ulike resultatområdene og de andre programkategoriene. Omtalen i dette kapittelet gjelder i stor grad arbeid som går på tvers av resultatområdene.

Multilateralt klima- og miljøsamarbeid

FN er under press og må tilpasse seg en verden i endring. FNs viktige rolle som arena for klima- og miljøsamarbeid, inkludert forhandlinger mellom medlemsland, må ivaretas. Norge er en vesentlig bidragsyter til FN-systemet, inkludert på bistandsområdet.

FNs miljøprogram (UNEP) er en partner for Norge i internasjonalt tverrgående klima- og miljøsamarbeid. Særlig viktig er internasjonal normutvikling og UNEP som kunnskapsleverandør på klima- og miljøområdet. UNEP har en pådriverrolle for gjennomføring av internasjonale miljøforpliktelser gjennom blant annet kapasitetsbygging til utviklingsland.

FNs miljøforsamling (UNEA) setter den globale dagsorden på miljø, og bidrar til å se klima- og miljøproblemstillinger i større sammenheng, herunder å fremme ivaretakelse av miljødimensjonen ved FNs bærekraftsmål. Plastforurensning ble satt på dagsorden av UNEA, som ga mandat til å forhandle frem en avtale. UNEA har også bidratt til å systematisere arbeidet med naturbaserte løsninger og sammenhengen mellom klima og tap av biomangfold. Norge er en betydelig donor til UNEP, og bidrar blant annet til den UNEP-baserte

Koalisjonen for klima og ren luft og plastforhandlingene.

Det globale miljøfondet (GEF) skal medvirke til at utviklingsland og land med overgangsøkonomi kan nå målene i de globale miljøavtalene om klima, naturmangfold, forørkning og miljøgifter.

For samlet omtale av FNs bærekraftsmål, se del III Omtale av sektorovergripende klima- og miljøsaker. Regjereringen la frem Meld. St. 35 (2024–2025) *Norges arbeid med bærekraftsmålene* i juni 2025.

Se ellers omtale av Norges hovedinnsatsområder i det internasjonale klima- og miljøarbeidet under programkategori 12.20 og 12.70.

Medvirkning i EU-samarbeidet og effektiv gjennomføring av EØS-rettsakter

EU er en pådriver innenfor internasjonalt klima- og miljøsamarbeid og fører en helhetlig og ambisiøs klima- og miljøpolitikk i egen region. En stor del av klima- og miljøpolitikken til EU blir gjennomført i norsk regelverk som følge av EØS-avtalen. Sentralt for Klima- og miljødepartementet er områder som klima, forurensning, inkludert avløp og plastforurensning, kjemikalier, produkter og avfall i den sirkulære økonomien, og grønn finans. EUs strategi– og regelverksutvikling er stadig mer sektorovergripende og kompleks. Den grønne given følges nå opp samtidig som det utvikles nytt klima- og miljøregelverk innenfor rammen av et nytt politisk program som kobler avkarbonisering og konkurransekraft og setter miljø i sammenheng med mål om økt samfunnsresiliens og reduserte sårbarheter. Det er avgjørende med tidlig og tett samarbeid mellom departementer i EØS-arbeidet for ivaretakelse av norske interesser og for å lykkes med effektiv innlemmelse av regelverk i EØS-avtalen. Økt bruk av sektorovergripende regelverk fra EU reiser utfordringer når det gjelder EØS-relevans og nødvendiggjør bredere vurderinger hvor også konsekvenser av å ikke innlemme i EØS-avtalen kommer klart frem.

Det løpende samarbeidet med EU skjer gjennom deltakelse i Kommisjonens ekspertgrupper og komiteer, og gjennom skriftlige innspill til Kommisjonens høringer. Det tas initiativ til bilaterale innspill og kontakter på ekspertnivå samt til politiske samtaler med EUs institusjoner og andre europeiske aktører der Norge har særskilte interesser. Klima- og miljødepartementet deltar i «vennegrupper» med andre land som jobber for ambisjon. Dette inkluderer REACH UP-gruppa på kjemikalieområdet, som nå også omfatter andre områder som plast, og Green Growth Group (GGG) på klimaområdet. Miljøforvaltningen har for tiden to nasjonale eksperter i Europakommisjonen.

Norge er medlem i Det europeiske miljøbyrået (EEA) og deltar i arbeidet i komiteene og ekspertgruppene i Det europeiske kjemikaliebyrået (ECHA). Miljøbyråene er en viktig samarbeidspartner og informasjonskilde for alle som er med på å utforme, vedta, iverksette og evaluere miljøpolitikk. Gjennom EØS-avtalen er Norge medlem av flere av EU-programmene som skal bidra til å nå målene i Europas grønne giv. Norge deltar i EUs forsknings- og innovasjonsprogram Horisont Europa 2021–2027, der klima og miljø er et sentralt satsingsområde. Minst 35 pst. av totalbudsjettet til Horisont Europa skal gå til klimarelevante prosjekter. Norge deltar også i EUs romprogram 2021–2027, som inkluderer jordobservasjonssystemet Copernicus. Systemet etablerer omfattende satellittovervåkning av miljø globalt, regionalt og nasjonalt, ikke minst i havområdene og i Arktis. Gjennom norsk deltakelse i programmet for et digitalt Europa (DIGITAL) blir det lagt til rette for investering og kapasitetsbygging for digital og grønn omstilling og for bruk av innovative digitale teknologier i samfunn og næringsliv.

Norge og EU har inngått en bredt anlagt avtale om en grønn allianse. Denne åpner for styrket samarbeid om klima- og miljøomstilling i Europa og internasjonalt, og omfatter flere sektormyndigheter i Norge og på EU-siden. Klima- og miljødepartementets oppfølging av den grønne alliansen omfatter styrket kontakt med EU om temaer knyttet til natur, avskoging og grønn skipsfart.

EØS-midlene har som formål å bidra til sosial og økonomisk utjevning i Europa. En ny programperiode under EØS-midlene er under oppstart, med grønn omstilling og gjennomføring av European Green Deal som en overordnet prioritet. Klima- og miljødepartementet ser ordningen som et viktig bidrag til tverrgående satsing i mottakerlandene på grønn omstilling, i tillegg til at kulturmiljø forblir et sentralt innsatsområde.

Nordisk samarbeid er viktig for å følge med på og påvirke utviklingen av nytt europeisk regelverk og for å bidra til fremme av klima- og miljømål i internasjonale prosesser.

For å følge opp Nordisk ministerråds Visjon 2030 om Norden som verdens mest bærekraftige og integrerte region, har det nordiske samarbeidet på klima- og miljøområdet blitt tilført vesentlig økte ressurser. Det har gitt et forsterket samarbeid mellom de nordiske landene innenfor sentrale områder som sirkulær økonomi, grønn skipsfart, plast og naturbaserte løsninger.

Klima og miljø i handelsavtaler

I dagens geopolitiske situasjon og med et multilateralt handelssystem under stadig sterkere press, blant annet av USAs endrede handelspolitikk, blir regionale handelsavtaler viktigere. Handelsavtaler påvirker både hva som blir produsert og eksportert og hvordan produksjonen foregår. De påvirker derfor klima- og miljøvirkninger av handel, og hvilke klima- og miljøtiltak som kan brukes. Til tross for økende geopolitiske, sikkerhetsmessige og konkurransemessige utfordringer legger flere land fortsatt stor vekt på klima og miljø i handelspolitikken. EU er blant de fremste med en handelspolitikk som er viktig i arbeidet med bærekraftig utvikling. Norge er ikke en del av EUs handelspolitikk. I motsetning til EØS-avtalen inneholder ikke handelsavtaler felles regelverk for klima og miljø. De må derfor utformes slik at de bidrar til bærekraftig utvikling, blant annet gjennom å legge til rette for lavere utslipp i produksjon og transport. Klima- og miljødepartementet bidrar til at handelsavtaler blir mer bærekraftige, blant annet gjennom et eget kapittel om handel og bærekraftig utvikling. Departementet jobber for at avtalene skal senke toll på klima- og miljøvennlige varer og for at handel skal skje med mindre utslipp og bruk av ressurser gjennom reguleringer, støtte og avgifter. Departementet prioriterer å bidra i Norges frihandelsavtaleforhandlinger bilateralt eller gjennom den europeiske frihandelsorganisasjonen EFTA, blant annet i EFTAs avtale med MERCOSUR. Departementet følger også ulike diskusjoner om samspillet mellom handel og klima- og miljøutfordringene i multilaterale handelsfora.

Klimautvalget 2050 omtalte i sin rapport NOU 2023: 25 også berøringspunktene mellom klima og handelspolitikken, og anbefalte at handelspolitikken utvikles for å understøtte overgangen til et lavutslippssamfunn og en sirkulær økonomi, og kom med flere konkrete forslag. I Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet* er samspillet mellom klima og handel nærmere omtalt.

Klima- og miljøsamarbeid med utviklingsland

Samarbeid med økonomier i framvekst og utviklingsland er også en viktig pilar i Norges internasjonale klima- og miljøarbeid. Det største internasjonale initiativet til regjeringen innen klima og miljø er Klima- og skoginitiativet. Gjennom arbeid med Initiativ for Globale utslippsreduksjoner jobber departementet også internasjonalt for å øke ambisjonene og tempoet på utslippsreduksjoner globalt. Se nærmere omtale av disse områdene under programkategori 12.70.

Klima og miljødepartementet har egne samarbeidsavtaler med miljømyndigheter i de store fremvoksende økonomiene Kina, India og Sør-Afrika. Disse landene har stor påvirkning på klima og miljø globalt, og er sentrale i utviklingen av globale miljøavtaler. Samarbeidene handler ofte om erfaringsdeling knyttet til forvaltning, men inneholder også dialog på policy-nivå. Tematisk er samarbeidene knyttet opp til de globale klima- og miljøkonvensjonene. Finansiering av faglige samarbeid skjer i hovedsak over budsjettet til Utenriksdepartementet. Miljødirektoratet og norske miljøinstitutt er viktige partnere fra norsk side.

Kina og Norge har tett samarbeid innen klima- og miljø. Miljødirektoratet har siden 2012 vært en sentral partner for å utvikle det nasjonale klimakvotemarkedet i Kina. Andre prosjektsamarbeid styrker Kinas arbeid innen plast og marin forsøpling, utslippskutt av metan, og naturrestaurering og økt biomangfold. Arbeidet støtter opp under Parisavtalen, Naturavtalen og arbeidet med en ny global avtale mot plastforurensning.

Norge gir også støtte til, og deltar med eksperter i høynivårådet China Council for International Cooperation on Environment and Development (CCICED). CCICED gir råd om klima og miljø og bærekraftig utvikling til den kinesiske toppledelsen.

India og Norge samarbeider også om en portefølje av klima- og miljørelaterte prosjekter. Porteføljen inkluderer flere plastprosjekter for å forhindre marin forsøpling og bedre integrert havforvaltning. Andre prosjekter dreier seg om teknologioverføring og erfaringsdeling om nedfasing av de farlige klimagassene HFK (hydrofluorkarboner) og gjenvinning av bygg- og anleggsavfall.

Norge er gjennom Miljødirektoratet i dialog med Sør-Afrika om forebygging og håndtering av plastavfall med sikte på å redusere marin forsøpling. Norge samarbeider også med Sør-Afrika om oppfølgningen av Cali-fondet om digital sekvensinformasjon under Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD).

Meteorologisk institutt (MET) er involvert i bistandsarbeid innenfor værvarsling og klimaanalyser i Afrika og Asia. MET leder for tiden et femårig Norad-finansiert prosjekt, SAREPTA («Institutional Support and Capacity Building for Weather and Climate Services»), med mulighet for femårig forlengelse. Prosjektet gjennomføres i Malawi, Etiopia, Mosambik, Tanzania, Bangladesh og Vietnam og bidrar til FNs bærekraftsmål,

særlig innenfor klimatilpasning, bærekraftig utvikling og matsikkerhet.

SAREPTA fokuserer på kapasitetsbygging innen nasjonale meteorologiske og hydrologiske tjenester for å styrke værvarsling, systemer for tidlig varsling, marine tjenester og klimainformasjon. MET benytter digitale verktøy som er gratis, åpne og tilgjengelige i samarbeidet.

Værdata er også viktig i arbeidet med å varsle ekstreme værhendelser og støtter opp under Early Warnings for All (EW4A)-initiativet fra FN. Norge og MET er en del av FN-programmet Systematic Observations Financíng Facilities (SOFF) for å bedre værobservasjoner fra lavinntektsland. MET bidrar som faglige rådgivere i Bangladesh, Malawi og Etiopia.

Nærmere om budsjettforslaget

Utgifter under programkategori 12.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
1400	Klima- og miljødepartementet	632 354	673 634	660 126	-2,0
1410	Kunnskap om klima og miljø	1 194 569	1 338 666	1 443 975	7,9
1411	Artsdatabanken	76 671	87 709	90 674	3,4
1412	Meteorologiformål	526 761	585 002	621 256	6,2
	Sum kategori 12.10	2 430 355	2 685 011	2 816 031	4,9

Kap. 1400 Klima- og miljødepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	320 716	352 514	367 222
21	Spesielle driftsutgifter	93 397	99 693	80 945
71	Internasjonale organisasjoner	111 330	104 283	103 114
74	Tilskudd til AMAP, *kan overføres*	5 796	5 900	12 349
76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak, *kan overføres*	101 115	111 244	96 496
	Sum kap. 1400	632 354	673 634	660 126

Post 01 Driftsutgifter

Posten foreslås økt med 14,7 mill. kroner til 367,2 mill. kroner. Økningen i 2026 skyldes i hovedsak anslått lønns- og prisjustering. Videre er 3,2 mill. kroner flyttet fra post 21 til post 01 til arbeidet med plastforurensning.

Midlene på posten er rettet mot alle resultatområdene. Foreslått bevilgning på posten skal dekke departementets egne lønns- og driftsutgifter. Utgifter til lønn utgjør to tredjedeler av bevilgningen på posten. Resterende del går til å dekke driftsutgifter som husleie, strøm, IKT-utgifter, utgifter til tjenestereiser, kurs- og konferanser og kompetanseutvikling.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten foreslås redusert med 18,7 mill. kroner til 80,9 mill. kroner. Posten er prisjustert med 3,6 mill. kroner. Arbeidet med sirkulær økonomi foreslås styrket med 3,5 mill. kroner. Det foreslås

også å flytte 3,2 mill. kroner fra kap. 1400 post 76 til arbeidet med sirkulær økonomi. Norges forskningsråd blir vertskapsinstitusjon for innsatsgruppen som har det daglige operative ansvaret for samfunnsoppdraget for sirkulær økonomi. Det foreslås derfor å rammeoverføre 4,6 mill. kroner til Kunnskapsdepartementets kap. 285, post 21. Videre foreslås det å flytte 3,2 mill. kroner til post 01 til arbeidet med plastforurensning, og 12 mill. kroner til kap. 1420 post 21 herunder 10 mill. kroner for finansiering av permanente oppgaver knyttet til bekjempelse av skrantesyke og 2 mill. kroner til helhetlig havforvaltning. Det avsluttes tiltak på om lag 9,1 mill. kroner på posten og det rammeoverføres 0,2 mill. kroner til Havpanelet under Utenriksdepartementet. Midlene under posten er rettet mot alle resultatområdene. Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til kjøp av utredninger, utvalgsarbeid og annet kunnskapsarbeid innenfor prioriterte områder.

Rapport 2024

Bevilgningene ble brukt i tråd med formålet på postene 01 og 21.

Post 71 Internasjonale organisasjoner

Midlene under posten er rettet mot alle resultatområdene. Posten dekker internasjonale konvensjoner, kontingenter og obligatoriske bidrag til internasjonale organisasjoner. Foreslått bevilgning for 2026 er på 103,1 mill. kroner, en reduksjon på 1,2 mill. kroner i forhold til 2025. Reduksjonen skyldes i all hovedsak endring i valutakurser.

Mål

Målsettingen for bevilgningen er å bidra til å finansiere drift av organisasjoner, avtaler, konvensjoner og sekretariat som utfører viktig miljøarbeid av verdi for Norge. Bevilgningen skal dekke obligatoriske bidrag til internasjonale organisasjoner, avtaler, konvensjoner og sekretariat der Norge er aktiv deltaker. Dette er en direkte følge av at Norge har ratifisert avtaler med budsjettbindinger, eller regjeringen har vedtatt medlemskap. I tillegg gis det bidrag til FNs miljøprogram (UNEP). Ordningen er ikke åpen for søknad.

Disse internasjonale organisasjonene, avtalene, konvensjonene og sekretariatene får bidrag:

- Internasjonalt råd for bevaring av kulturmiljø (ICOMOS)
- Internasjonalt studiesenter for bevaring og restaurering av kulturminnesmerke (ICCROM)
- FNs miljøprogram (UNEP)
- Verdens naturvernunion (IUCN)
- Våtmarkskonvensjonen (The Ramsar Convention on Wetlands of International Importance)
- Konvensjonen om internasjonal handel med trua arter (CITES)
- Bonnkonvensjonen om bevaring av trekkende ville dyr (CMS)
- Bonnkonvensjonen: Avtale om vern av afrikanske-eurasiatiske trekkende vannfugler (AEWA)
- Bonnkonvensjonen: Avtale om vern av albatrosser og petreller (ACAP)
- Bonnkonvensjonen: Avtale om vern av bestander av europeisk flaggermus (EUROBATS)
- Bonnkonvensjonen: Rovfuglavtalen (Raptors MoU))
- Den nordatlantiske laksevernorgansisasjonen (NASCO)
- FNs konvensjon om biologisk mangfold (CBD)
- Cartagena-protokollen om biosikkerhet
- Nagoya-protokollen om genressurser
- Bernkonvensjonen om vern av ville europeiske planter og dyr
- Wien-konvensjonen for beskyttelsen av ozonlaget
- Montrealprotokollen, tilleggsprotokoll til Wien-konvensjonen
- FNs klimapanel (IPCC)
- FNs klimakonvensjon (UNFCCC)
- Det europeiske miljøbyrået (EEA)
- Det europeiske kjemikaliebyrået (ECHA)
- OSPAR-konvensjonen (Oslo-Paris konvensjonen)
- Konvensjonen om grenseoverskridende langtransportert luftforurensning (CLRTAP)
- Det europeiske overvåkningsprogrammet for langtransport av luftforurensning (EMEP)
- Baselkonvensjonen om kontroll med grenseoverskridende transport av farlig avfall
- Stockholmkonvensjonen om regulering av persistente organiske forbindelser
- Rotterdamkonvensjonen om notifikasjon og forhåndssamtykke ved eksport av kjemikalier
- Minamatakonvensjonen om kvikksølv
- Globalt rammeverk om kjemikalier og avfall (GFC)
- Århuskonvensjonen, tilgang til miljøinformasjon, allmenn deltagelse i beslutningsprosesser, tilgang til rettsmidler på miljøområdet
- Espookonvensjonen, grenseoverskridende miljøkonsekvensutredninger

– Konvensjonen om vern av verdens kultur- og naturarv (Unesco)
– FN-panel for kjemikalier, avfall og å forebygge forurensning

Oppfølging og kontroll

Kontroll og oppfølgning av organisasjoner, avtaler, konvensjoner og sekretariater skjer ved generell formaliakontroll av reviderte regnskaper og årsrapporter, deltakelse i partsmøte, generalforsamlinger, årsmøte og lignende.

Rapport 2024

Det ble utbetalt 111,3 mill. kroner i 2024. Midlene ble utbetalt i tråd med de øremerkede tildelingene i Prop. 1 S (2023–2024) korrigert for endret valutakurs og endringer i kontingenter.

Post 74 Tilskudd til AMAP, kan overføres

Midlene på posten er rettet mot resultatområdet Polarområdene. Forslag til bevilgning er 12,3 mill. kroner, en økning på 6,4 mill. kroner. Økningen har sammenheng med rammeoverføring av 6,2 mill. kroner fra Utenriksdepartementet, kap. 118 post 70. Bevilgningen over posten har tidligere kun gått til driften av AMAP-sekretariatet. AMAPs prosjektaktivitet har i tillegg fått prosjektmidler over Utenriksdepartementets støtteordning Arktis 2030, som overføres til Kommunal- og distriktsdepartementet fra 2026. Midlene som blir rammeoverført skal gå til videreføring av AMAPs prosjekter innen arktisk miljøovervåking og utredningsarbeid, og skal bidra til å videreføre det langsiktige arbeidet under Arktisk råd for å fremskaffe kunnskap om tilstand og trender for klimaendringer og miljø i Arktis.

Mål

Målet med bevilgningen er å sikre kunnskap om miljøsituasjonen i Arktis gjennom programmet for arktisk miljøovervåking, Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP). AMAP er en arbeidsgruppe under Arktisk råd, og har som formål å kartlegge nivåer og trender for forurensning og klimaendringer i Arktis, og effekter på arktiske økosystemer og samfunn. Arbeidet omfatter overvåking, vurderinger og sammenstilling av informasjon om miljøtilstand og klimaendringer i Arktis. AMAPs prosjektarbeid er en sentral del av Arktisk råds langsiktige kjernevirksomhet, og utgjør et viktig bidrag til det felles internasjonale kunnskapsgrunnlaget om klimaendringer og miljø i Arktis. AMAPs sekretariat er samlokalisert med Arktisk råds sekretariat i Tromsø. Norge som vertsland for AMAP-sekretariatet har påtatt seg en internasjonal forpliktelse for å sørge for driften av sekretariatet. Stiftelsen Sekretariatet til det internasjonale miljøovervåkings- og vurderingsprogrammet AMAP er opprettet av Klima- og miljødepartementet for dette formålet.

Oppfølging og kontroll

Klima- og miljødepartementet oppnevner styret i AMAP-stiftelsen og mottar årsrapporter og reviderte regnskaper.

Rapport 2024

Under det norske lederskapet for Arktisk råd i perioden 2023-2025 er det lagt ned en betydelig innsats for å videreføre prosjektaktiviteten i rådets arbeidsgrupper, inkludert AMAP. I 2024 har AMAPs arbeid omfattet ferdigstilling av vitenskapelige utredningsrapporter, videreføring av arktiske miljøovervåkingsprogram og innspill til internasjonale miljøkonvensjoner og FNs klimapanel. Aktiviteten har resultert i tre større vitenskapelige arbeiderarbeider: En rapport om radioaktivitet i Arktis, oppdatert status for trender og effekter av arktiske klimaendringer, og en rapport om effektene av plastforurensning på dyrelivet i Arktis.

Post 76 Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak, kan overføres

Forslag til bevilgning er 96,5 mill. kroner, en reduksjon på 14,7 mill. kroner. Posten er prisjustert.

Investeringstilskudd på 5 mill. kroner til utvikling av og tilrettelegging for etablering av verdensarvsentre er flyttet til ny post 78 Tilskudd til besøkssentre for verdenarv under kap. 1429 Riksantikvaren. Øvrige endringer på posten skyldes flytting av midler til korrekt budsjettpost i samsvar med bevilgningsreglementet, samt en generell reduksjon i bevilgningen.

Mål

Tilskuddsordningen skal bidra til nasjonale og internasjonale tiltak slik at Norge oppfyller våre nasjonale mål og de internasjonale forpliktelsene. Tiltakene skal også styrke arbeidet med miljøspørsmål som er viktige for Norge, slik at vi får gjennomslag for norske miljøpolitiske prioriterin-

ger internasjonalt. Tilskuddsordningen er også rettet mot nasjonale tiltak som skal bidra til måloppnåelse innenfor alle resultatområdene og til tverrgående tiltak som bidrar til å nå flere klima- og miljømål og fremmer grønn omstilling.

Kriterier for måloppnåelse

Tiltakene er prioritert med utgangspunkt i nasjonale mål og prioriteringer innenfor alle resultatområdene og tverrgående områder. Midlene på posten blir gitt til øremerkede tiltak.

Oppfølging og kontroll

Årsrapporter og reviderte regnskap fra gjennomførte prosjekter danner grunnlaget for generell kontroll.

Tiltak på tvers av resultatområdene

I 2026 foreslås det å gi tilskudd til:
- One Planet (UNEP) (0,5 mill. kroner)
- Nasjonalt program for leverandørutvikling (LUP) for klimasmarte og sirkulære offentlige anskaffelser (0,25 mill. kroner)
- GRID-Arendal (6,9 mill. kroner)
- OECD (0,5 mill. kroner)

Rapport 2024

GRID-Arendal mottok i 2024 6,4 mill. kroner i kjernestøtte. GRID-Arendal har som hovedformål å tilgjengeliggjøre miljøkunnskap gjennom utvikling av innovative, forskningsbaserte informasjonsprodukter samt kapasitetsbygging. GRID-Arendal har en egen samarbeidsavtale med UNEP og støtter opp under deres arbeid for å fremme miljødimensjonen av bærekraftsmålene.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) mottok støtte på 0,5 mill. kroner i 2024. Midlene ble benyttet til å støtte OECDs arbeid med landgjennomganger av medlemslandenes klima- og miljøpolitikk. Dette arbeidet er del av arbeidsprogrammet til OECDs miljøkomité (EPOC) for 2024 – 2026.

Naturmangfold og friluftsliv

I 2026 foreslås det tilskudd til:
- Sekretariat for etter- og vidareutdanning i samfunnsplanlegging (SEVS) (0,3 mill. kroner)
- Foreningen Norges nasjonalparkkommuner (1,1 mill. kroner)
- Driftsstøtte til Nordhordland Biosfæreområde (0,6 mill. kroner)
- Norsk villreinsenters rolle som kompetansesenter for fagsaker og rådgivning til blant annet myndigheter (11,6 mill. kroner).

Rapport 2024

Det ble utbetalt tilskudd på 1 mill. kroner til foreningen Norges nasjonalparkkommuner. Tilskuddet blir brukt til drift av foreningen som består av medlemskommuner som har status som nasjonalparkkommune.

Det ble tildelt 0,5 mill. kroner i driftsstøtte til Nordhordland Biosfæreområde, 0,3 mill. kroner til Sekretariat for etter- og videreutdanning i samfunnsplanlegging (SEVS), og 2 mill. kroner til Klimapark 2469 ved Galdhøpiggen.

Kulturmiljø

I 2026 blir det innenfor kulturmiljøområdet foreslått å gi tilskudd til:
- Verdensarv/Unesco-World Heritage Leadership Programme (4,4 mill. kroner)
- Foreningen fredet (0,2 mill. kroner)
- Bygg og bevar (5,2 mill. kroner).
- Arbeid med brearkeologisk sikringsarbeid i Innlandet (0,6 mill. kroner)
- Kulturminnedagen (0,7 mill. kroner)
- Etter- og videreutdanning, NTNU (1,7 mill. kroner)
- Fortidsminneforeningen (5,6 mill. kroner)
- Overføring av staten sine eiendommer på Røros (6,2 mill. kroner)
- Norges Verdensarv (1,1 mill. kroner)
- Norges metallsøkerforening (0,3 mill. kroner)

Rapport 2024

Det er i 2024 gitt støtte til:
- Verdensarv/Unesco-World Heritage Leadership Programme. Som del av Norges internasjonale engasjement under verdensarvkonvensjonen er det etablerte samarbeidet mellom Klima- og miljødepartementet og Unescos rådgivende organ IUCN og ICCROM videreført. Arbeidet er organisert som et programsamarbeid for perioden 2023-2028 (Fase II) og bygger videre på det arbeidet som er gjort for å styrke kapasitetsbygging innenfor den internasjonale verdensarvforvaltningen.
- Foreningen fredet som er en landsdekkende interesseorganisasjon for private eiere av hus og eiendom fredet etter kulturminneloven.

- Bygg og bevar. Dette er et samarbeidsprogram mellom Klima- og miljødepartementet og NHO Byggenæringen. I tillegg til å formidle kunnskap om fredete og verneverdige bygninger, skal Bygg og bevar koble kulturmiljøforvaltningen og byggenæringen tettere sammen, og styrke kompetansen i byggenæringen om rehabilitering og istandsetting framfor å bygge nytt.
- Arbeid med brearkeologisk sikringsarbeid i Innlandet. Den globale oppvarmingen medfører at isen i høyfjellsområdene smelter. Formålet med denne bevilgningen er å trygge de kulturhistoriske verdiene som kan gå tapt ved at funn som kommer frem ved slik smelting blir utsatt for nedbryting. Fra 2011 har et brearkeologisk sikringsarbeid blitt ledet av Kulturarvavdelingen i Innlandet fylkeskommune.
- Kulturminnedagen. Norges Kulturvernforbund er en paraplyorganisasjon for frivillige organisasjoner som jobber for å bedre vilkårene for det frivillige kulturvernet. Norges Kulturvernforbund har koordineringsansvaret for den årlige markeringen av kulturminnedagen, og tilskuddet går til dette formålet.
- Etter- og videreutdanning (NTNU). Tilskuddet medvirker til å sikre tilgang på kvalifiserte håndverkere som kan bidra i å sette i stand den fredete bygningsmassen.
- Fortidsminneforeningen. Fortidsminneforeningen er den eldste kulturvernorganisasjonen i landet, stiftet i 1844, og har som mål å sikre verneverdig kulturmiljø. Foreningen er en stor eiendomsforvalter. Foreningen eier eiendommer rundt omkring i landet, blant annet åtte stavkirker, Steinvikholm festning, to middelalderloft, to gårder på Røros og lystgården Vøienvolden i Oslo. De fleste av eiendommene er åpne for publikum, og foreningen driver en form for museumsvirksomhet.
- Statens eiendommer på Røros. Forvaltningen av statens eiendommer, som ble kjøpt i 1980 etter kopperverket på Røros, ble fra 2018 overført til Statsbygg. Dette skal sikre at byggverkene blir forvaltet i samsvar med gitte krav, at staten etterlever forpliktelsene etter verdensarvkonvensjonen, og at videre bruk og bevaring av eiendommene er i tråd med fredningsformålet. Bygningsvernsenteret ved Rørosmuseet i Museene i Sør-Trøndelag as (MiST) skal utføre antikvarisk istandsetting og vedlikehold på eiendommene som ledd i forskningen, dokumentasjonen og formidlingen av virksomheten ved bergverket som museet driver. Tilskuddet dekker de årlige forvaltningskostnadene.
- Norges Verdensarv. Norges Verdensarv er en medlemsorganisasjon for alle som jobber med eller har interesse for de norske verdensarvområdene, og består av et nettverk av verdensarvområdene, blant annet kommuner, fylkeskommuner, institusjoner og organisasjoner.
- Norges metallsøkerforening. Som en oppfølging av ambisjonen til regjeringen om støtte til landsdekkende frivillige kulturvernorganisasjoner.
- Investeringstilskudd til etablering av verdensarvsenter på Ornes, tilknyttet Urnes stavkirke.

Forurensning

I 2026 blir det foreslått å gi tilskudd til:

- Matvett AS til arbeidet med reduksjon av matsvinn og for medvirkningen deres til oppfølgingen av avfallsstrategien (0,8 mill. kroner)
- Meteorologisk institutt til internasjonale oppgaver under EMEP (0,4 mill. kroner)
- Sekretariat for *Conservation of Arctic Flora and Fauna* (CAFF) (0,3 mill. kroner)
- Sekretariat for Protection of Arctic Marine Environment (PAME) (0,3 mill. kroner)
- Sekretariat for avtalen om vern av isbjørn (0,3 mill. kroner)
- Tilskudd til internasjonale og nasjonale organisasjoner som arbeider med marin forsøpling globalt (8 mill. kroner)
- NILU og NIVAs arbeid under konvensjonen om langtransportert grenseoverskridende luftforurensning (NILU 0,4 mill. kroner og NIVA 2,7 mill. kroner)
- Grunnstøtte til Foreningen Hold Norge Rent (2,4 mill. kroner)
- Til arbeid med sirkulær økonomi (4,7 mill. kroner), fordelt med 2 mill. kroner til Matvett AS for å styrke arbeidet mot matsvinn, og 2,7 mill. kroner til LOOP for å bidra med viktig arbeid for å øke utsortering av avfallsfraksjoner.

Rapport 2024

Det er gitt støtte til Matvett AS for arbeid med å kartlegge og redusere matsvinn som en oppfølging av avfallsstrategien, og betalt kontingent til NHO for at Klima- og miljødepartementet skal bidra til leverandørutviklingsprogrammet.

Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF) og Protection of Arctic Marine Environment (PAME) er Arktisk råds arbeidsgrupper for bevaring av arktisk naturmangfold og arktisk hav-

miljø. Klima- og miljødepartementet har gitt støtte til Norges andel av kostnadene til driften av de internasjonale sekretariatene for CAFF og PAME på Island og til sekretariatet for avtalen om vern av isbjørn.

Departementet har også gitt støtte til det Europeiske forum av dommere for miljø.

Det er gitt støtte til flere institutters arbeid under konvensjonen om grenseoverskridende langtransportert luftforurensning og Det europeiske samarbeidsprogrammet for overvåkning og måling av luftforurensning (EMEP). Meteorologisk institutt fikk støtte til arbeidet som internasjonalt meteorologisenter, og NIVA og NILU fikk støtte til det internasjonale og nasjonale arbeidet sitt med effekter av luftforurensning.

NILU fikk i tillegg støtte til deler av kostnadene de har ved arbeidet i temasentre under det europeiske miljøbyrået (EEA) og annet europeisk arbeid med luftkvalitet og luftforurensning.

Midlene til internasjonale tiltak på kjemikalieområdet ble i 2024 utbetalt til de internasjonale kjemikaliekonvensjonene og til forhandlingene om nytt globalt kunnskapspanel for kjemikalier, avfall og å forebygge forurensning.

Det er gitt støtte til det globale arbeidet mot marin forsøpling, blant annet et tilskudd til GRID-Arendal.

Det er også gitt støtte til å følge opp strategien for sirkulær økonomi, blant annet med støtte til, LOOP, Eyde-klyngen og Matvett. og.

Det ble gitt tilskudd til NHO – Nasjonalt program for leverandørutvikling (LUP) for arbeidet med å fremme klimasmarte offentlige anskaffelser.

I tillegg er det gitt tilskudd til Finnmarkseiendommen til opprydning av forurenset grunn i Bugøynes.

Klima

Nasjonalt

I 2026 blir det foreslått å gi tilskudd til:

- Reisestøtte i forbindelse med internasjonale klima- og miljømøter (0,6 mill. kroner)
- Arbeid i forbindelse med Klimapanelets sjuende hovedsyklus (IPCC, 5,7 mill. kroner) (Kan benyttes både nasjonalt og internasjonalt).
- ForUM for Utvikling og Miljø (0,6 mill. kroner)
- Klimapartnerskap bygg – NHO (1,0 mill. kroner)

Rapport 2024

ForUM ble tildelt 578 000 kroner i driftsstøtte i 2024. ForUM lager koordinerte innspill fra norsk sivilsamfunn til regjeringen og Stortinget. De er bindeledd mellom sivilsamfunn og norske myndigheter i flere internasjonale prosesser. I 2024 lanserte de en fellesrapport med nordiske anbefalinger for en ambisiøs implementering av naturavtalen fra nordiske sivilsamfunn, og kom med innspill til forberedelsene til partsmøtet under naturavtalen, COP16-2 i februar 2025. De bidro også med innspill og deltok under FNs miljøforsamling februar 2024, samt til klimaforhandlingene på COP29 høsten 2024.

Det ble gitt tilskudd til drift av Grønt landtransportprogram (GLP) i 2024 på 1,6 mill. kroner. Midlene gikk blant annet til pilotprosjekter innen biogass, langdistansebusser og ladestasjoner. GLP lanserte en klimaanalyse av norsk landtransport, en rapport om skalering av biogasskorridorer for tunge lastebiler og en Power BI rapport som viser kart over tilgjengelige fossilfrie energistasjoner i Norge.

Det ble videre gitt tilskudd på 0,8 mill. kroner i reisestøtte til ulike norske ideelle organisasjoner for å kunne delta i internasjonale klima- og miljømøter.

Klimapanelet har gått fra sjette til sjuende hovedsyklus, med ny ledelse fra juli 2023. Norge opprettholder representasjon i byrået til FNs klimapanel. I 2024 ga Norge tilskudd til oppstarten av den sjuende hovedsyklus, inkludert til teknisk støtteenhet samt scopingmøte i Malaysia og vår byrådeltagelse.

Internasjonalt

I 2026 blir det foreslått å gi tilskudd til:

- Koalisjonen for klima og ren luft (CCAC) (5,5 mill. kroner) sitt fond under FNs miljøprogram UNEP. CCAC arbeider med å redusere utslipp som både har rask klimaeffekt og fører til luftforurensning.
- Internasjonalt klimaarbeid som støtter utvikling av forpliktende samarbeid under Parisavtalen (5,0 mill. kroner) (støtte til konferanser, møter, seminarer, tilskudd til internasjonale organisasjoner osv.)
- Klimasekretariatets arbeid med å støtte gjennomføring og utvikling av Parisavtalen (10,0 mill. kroner)

Rapport 2024

Klima og miljødepartementet ga i 2024 støtte på 8 mill. kroner til Koalisjonen for klima og ren luft (CCAC) sitt arbeid med å redusere utslipp av de kortlevde klimaforurenserne metan, svart karbon, hydrofluorkarboner og bakkenært ozon. Koalisjonen jobber for å skape politisk momentum, fremme kunnskapsutvikling, mobilisere finansiering til utviklingsland og gi kapasitetsbygging på myndighetsnivå. I 2024 fortsatte CCAC arbeidet med å være sekretariat for det globale initiativet Global Methane Pledge og gjennomførte første året av en satsning på ren luft, Clean Air Flagship, som blant annet inkluderte lansering av Africa Clean Air Programme med kommisjonen for den afrikanske union, samt en digital plattform for luftkvalitetsarbeid.

Det ble gitt støtte til internasjonale prosesser for å styrke internasjonalt klimasamarbeid, inkludert frivillige bidrag på til sammen 11,8 mill. kroner til FNs klimasekretariat for å gjennomføre og utvikle Parisavtalen. Det ble også gitt støtte til prosesser for å styrke det internasjonale samarbeidet, blant annet klimaarbeid under OECD, arbeid for å understøtte viktige innspill om klimafinansiering i forhandlingene samt utvikling av samarbeid under artikkel 6 under Parisavtalen.

Inntekter under programkategori 12.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
4400	Klima- og miljødepartementet	37 833	37 405	36 469	-2,5
	Sum kategori 12.10	37 833	37 405	36 469	-2,5

Post 03 Refusjon fra Utenriksdepartementet

Det er budsjettert med 36,5 mill. kroner i refusjon fra Utenriksdepartementet. Nedgangen fra 2025 skyldes valutakursendringer. Refusjonen gjelder utgifter til medlemskap i Den Internasjonale Naturvernunionen (IUCN), konvensjonen om internasjonal handel med truede arter (CITES), FNs klimasekretariat (IPCC), FNs rammekonvensjon om klimaendringer (UNFCCC), protokoll om stoffer som reduserer ozonlaget og HFK-gasser (Montrealprotokollen), og FNs Miljøprogram (UNEP), som alle er utgiftsført over kap. 1400, post 71 Internasjonale organisasjoner.

Kap. 1410 Kunnskap om klima og miljø

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
21	Miljødata	433 467	517 321	543 871
23	MAREANO, *kan overføres*	53 365	70 622	73 164
50	Grunnbevilgninger til miljøinstituttene under Norges forskningsråd	242 217		
51	Forskingsprogrammer under Norges forskningsråd	408 877		
70	Nasjonale oppgaver ved miljøinstituttene	56 643	58 007	71 472
71	Grunnbevilgning til miljøinstituttene under Norges forskningsråd		248 021	256 950
73	Norges forskningsråd, *kan overføres*		444 695	498 518
	Sum kap. 1410	1 194 569	1 338 666	1 443 975

Bevilgningen under kap. 1410 Kunnskap om klima og miljø består av midler til å utvikle et helhetlig kunnskapsgrunnlag på tvers av alle resultatområdene. Dette omfatter blant annet miljødata, grunnbevilgninger til miljøinstituttene, forskning finansiert gjennom Norges forskningsråd og andre tilskudd til miljøinstituttene. Arbeidet skal understøtte en kunnskapsbasert klima- og miljøpolitikk og dekke kunnskapsbehov omtalt i Klima- og miljødepartementets nye kunnskapsstrategi som ble lagt frem i 2025. Den nye kunnskapsstrategien gjelder for 2025-2030, og har som hovedformål å strukturere og videreutvikle arbeidet med klima- og miljøkunnskap. Kunnskapsstrategien er også et viktig verktøy i arbeidet med å sikre et oppdatert kunnskapsgrunnlag for utformingen av klima- og miljøpolitikken. Regjeringens klimastatus og -plan trekker frem forskning og kompetanse som en forutsetning for at vi skal lykkes med klimaomstillingen.

Midler over kap. 1410 bidrar til Klima- og miljødepartementets oppfølging av Meld. St. 5 (2022–2023) *Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023–2032*, spesielt innenfor den tematiske prioriteringen Klima, miljø og energi, i tillegg til prioriteringene Hav og kyst, Helse, Muliggjørende og industrielle teknologier og Tillit og fellesskap. For mer informasjon om rapporteringen på *Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023–2032*, se Prop. 1 S (2025–2026) Kunnskapsdepartementet.

Post 21 Miljødata

Det er foreslått en bevilgning på 543,9 mill. kroner for 2026, en økning på 26,6 mill. kroner fra saldert budsjett 2025. Posten er prisjustert med 18,6 mill. kroner. Til posten er det fra kap. 1420, post 21 flyttet 2,6 mill. kroner for å finansiere overvåking av gytebestandstørrelser av sjøørret, og 2,6 mill. kroner for finansiering av miljøstatistikk. Videre er posten økt med 2 mill. kroner til overvåking og kartlegging av sjøfugl for å styrke kunnskapsgrunnlaget og grunnlaget for oppfølgingen av tiltak i handlingsplanen for sjøfugl.

Det er også foreslått å rammeoverføre 0,8 mill. kroner fra Utenriksdepartementets kap. 118, post 21 for å videreføre Miljødirektoratets langsiktige overvåking av luftforurensning i grenseområdene mot Russland ved Svanvik, som tidligere har blitt finansiert over Utenriksdepartementets budsjett.

Miljødata er en sentral del av kunnskapsgrunnlaget for klima- og miljøpolitikken. Posten dekker datainnhenting gjennom kartlegging og overvåking fra ulike kilder, utvikling og drift av statistikk, håndtering, analyse og formidling av miljødata, samt datainfrastruktur. Offisiell statistikk for å vurdere tilstand og utvikling over tid er en del av kunnskapsgrunnlaget. Posten dekker blant annet arbeidet med å utvikle statistikk under nasjonalt statistikkprogram, og indikatorer knyttet til klima og miljø.

Midlene på posten er rettet mot alle de seks resultatområdene naturmangfold, kulturminner og kulturmiljø, friluftsliv, forurensning, klima og polarområdene og tiltak på tvers av disse.

Midlene fordeles på kunnskapsarbeidet i de underliggende etatene Miljødirektoratet, Riksantikvaren, Artsdatabanken, Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet og Norsk Polarinstitutt. Miljødirektoratet er nasjonalt samordningsorgan for miljødata, og kartlegger og overvåker miljøtilstand og -utvikling i samarbeid med andre etater og kunnskapsmiljø. Norsk Polarinstitutt koordinerer overvåking i polare områder, og Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet koordinerer overvåking knyttet til radioaktivitet. Riksantikvaren koordinerer overvåkingen av kulturmiljø. Artsdatabanken drifter kartportalen for økologiske grunnkart.

Midlene vil i 2026 blant annet gå til Miljødirektoratets videre arbeid med økologiske grunnkart, utvikle og etablere naturregnskap, videreutvikle standardisert og anerkjent kartleggingsmetodikk til bruk i konsekvensutredninger, og utvikle heldekkende kart for Norge med naturinformasjon til nytte i arealplanprosesser. Midlene vil også gå til nødvendig utvikling av digitale løsninger og overvåkingsmetoder, eksempelvis fjernmåling og modellering. Regjeringens satsing på naturdata for naturregnskap skal bidra til at vi har nok naturdata til å lage gode og presise naturregnskap og en effektiv gjennomføring av tiltakene som blir presentert i regjeringens handlingsplan for naturmangfold.

Rapport 2024

Midlene på posten ble i 2024 brukt til miljøkartlegging av natur og flere langsiktige overvåkingsprogrammer.

Overvåkingsprogrammene dekker ulike miljøtema som naturmangfold, klima, forurensning og kulturmiljø. Miljødirektoratet koordinerer overvåkingen og resultatene blir rapportert til departementet. Midler fra posten har også gått til å utvikle og drifte tekniske verktøy. Det er tatt i bruk ny teknologi som bildegjenkjenning, DNA-strekkoding, fjernmåling og modellering. I 2024 ble naturtyper på land som er rødlistet eller har

sentrale oppgaver i et økosystem, og artene i disse naturtypene, kartlagt. Det ble kartlagt 1 412 km^2 på oppdrag fra Miljødirektoratet, og om lag 815 km^2 på oppdrag fra andre, f.eks. i forbindelse med konsekvensutredninger. Områder som er utsatt for utbyggingspress ble prioritert. Statsforvalteren medvirket i å velge ut områder, varsle og følge opp grunneiere og kvalitetssikre data fra oppdrag om kartlegging. Resultatene fra kartleggingene på land er publisert på kart og utgjør et viktig kunnskapsgrunnlag i arealplanprosesser. Miljødirektoratet startet i 2024 et fjernmålingsbasert prosjekt med sikte på heldekkende naturtypekartlegging av alt fjell i Norge. Fem delområder ble ferdigstilt i 2024 og to av områdene (Porsanger og Dovre) er levert.

Miljødata fra denne overvåkningen er grunnlag for indikatorsystemet for fastsetting av økologisk tilstand, for Naturindeks i Norge og for å vise måloppnåelse på det nasjonale målet om at økosystemene skal ha god tilstand og leverer økosystemtjenester.

I 2024 har midlene blitt benyttet til å opparbeide ny kunnskap som har mye å si for forvaltningen av norsk natur. På bakgrunn av overvåkningen i 2024 er det eksempelvis funnet ut følgende:

- Oksygennivået i Sognefjorden og andre vestlandsfjorder er redusert med rundt 15 pst. på 30 år. Dette kommer av klimaendringer og økt utslipp.
- Overvåkingstall for trekkfugl er de svakeste siden oppstarten av overvåkingen i 1990. Nedgangen i insektbestandene blir pekt på som mulig årsak.
- Stadig bedre luftkvalitet forsterker den globale oppvarminga, viser nye data. Løsninga er å kutte utslipp av klimagasser enda raskere.
- 1,9 milliarder småkryp kom hit med planter i fjor.
- Ozonhullet over Antarktis utviklet seg uvanlig tidlig i 2023, og ble et av de lengst varige hullene som noen gang har vært observert.
- Ung spekkhogger døde med rekordhøye nivåer av miljøgifter.

På kulturmiljøfeltet er det i dag fem miljøovervåkingsprogrammer som dekker ulike tema og som er med på å gi forvaltningen kunnskap om tilstand og miljøpåvirkning på kulturmiljøet og sammenhengen mellom virkemiddelbruk og bevaring. I 2024 ble en femårig periode for miljøovervåkingsprogrammet Verneverdige bygninger i utvalgte kommuner avsluttet. Miljøovervåkingsprogrammet gir oversikt over tap, forfall og istandsetting for verneverdige kulturminner og eldre bygninger i 18 kommuner, og viser blant annet at 5,4 pst. av bygningene som er vernet gjennom plan- og bygningsloven er truet eller sterkt truet. Riksantikvaren har i 2024 fulgt opp arbeidet med å videreutvikle miljøovervåkingsprogrammene etter en evaluering som ble gjennomført i 2023. Flere effektiviseringstiltak er iverksatt. I 2024 er det også gjennomført en vurdering av bruken av data fra miljøovervåkingsprogrammene som indikatorer for nytt mål- og rapporteringssystem for bevaringsstrategiene.

Post 23 MAREANO, kan overføres

Midlene under posten dekker de fleste resultatområdene.

Det er foreslått en bevilgning på posten på 73,2 mill. kroner for 2026, en økning på 2,5 mill. kroner grunnet prisjustering.

Posten dekker Klima- og miljødepartementets del av utgiftene til Mareano-programmet. Mareano-programmet kartlegger havbunnen i norske havområder gjennom systematisk innsamling av data om dybde og om geologi, landskap, naturmangfold og forurensning på havbunnen. Formålet med kartleggingen er å medvirke til en kunnskapsbasert forvaltning av de havbaserte næringene og de marine økosystemene. Mareano-programmet setter enn ny standard for kunnskap om havbunnen og har vekket internasjonal oppmerksomhet.

Rapport 2024

Fra starten i 2005 og til og med 2024 har Mareano-programmet dybdemålt totalt cirka 306 000 km^2, og det blir i tillegg benyttet dybdedata fra andre aktører. Dybdemålingene danner grunnlaget for detaljrike dybdekart over sjøbunnen og videre planlegging og kartlegging av geologisk, biologisk og kjemisk miljøtilstand på sjøbunnen. Totalt 286 989 km^2 sjøbunn er kartlagt i felt med hensyn til geologi, biologi og kjemi. De høyoppløselige dybdekartene er et viktig datagrunnlag for å modellere utbredelse av naturtyper og biotoper og for å identifisere sannsynlige forekomster av korallrev på havbunnen. Det er gjennomført dybdekartlegging av til sammen 6 041 km^2 havbunn i 2024. Det ble kartlagt i Nordsjøen i særlige verdifulle og sårbare områder (SVO) i Norskerenna, og i to mulige havvindområder Vestavind F (ved Utsira Nord) og Sørvest F (ved Sørlige Nordsjø II). I tillegg er det gjenbrukt eksisterende data.

Det er gjennomført kartlegging og undersøkelser av geologiske, biologiske og kjemiske bunnforhold av til sammen 8 678 km^2 havbunn i 2024. Av kartlegging og undersøkelser gjennomført i 2024, var 3 673 km^2 utført på kontinentalsokkelen i Barentshavet og 5 005 km^2 ble feltkartlagt på kontinentalsokkelen i Nordsjøen.

Post 50 Grunnbevilgninger til miljøinstituttene under Norges forskningsråd

Posten ble i 2025 lagt ned og midlene ble flyttet til kap. 1410, post 71, som følge av innføring av ny budsjettmodell for Norges forskningsråd.

Rapport 2024

Norges forskningsråd, som forvalter av ordningen, utbetalte 238,8 mill. kroner i grunnbevilgning til miljøinstituttene i 2024. Det er åtte miljøinstitutter som er inkludert i ordningen. Forskningsrådet rapporterer på bruken i Årsrapport 2024 for forskningsinstitutter omfattet av retningslinjer for statlig grunnbevilgning. I tillegg til utbetaling til miljøinstituttene, ble det utbetalt midler til PES-ordningen (prosjektetableringsstøtte) og bilateralt samarbeid.

Post 51 Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd

Posten ble i 2025 lagt ned og midlene ble flyttet til kap. 1410, post 73, som følge av innføring av ny budsjettmodell for Norges forskningsråd.

Rapport 2024

I 2024 tildelte Klima- og miljødepartementet 408,9 mill. kroner til Norges forskningsråd over post 51. Forskning og forskningsinfrastruktur knyttet til klimasystemet fikk et stort løft i 2024. Det har vært høy retur i klynge 5 *Climate, Energy and Mobility* og klynge 6 *Food, Bioeconomy, Natural Resources, Agriculture and Environment* i Horisont Europa. Klima, hav og polar gjør det spesielt godt.

Forskningsrådets portefølje innenfor Klima- og miljødepartementets ansvarsområde preges av stor bredde, både med tanke på fagdisipliner, og verdikjeden fra grunnforskning til innovasjon. I tillegg er porteføljen preget av at forskningen skal løse tverrsektorielle problemstillinger. Naturmangfold og miljø er det største tema og er voksende, etterfulgt av lavutslippsteknologi og miljøvennlig energi som faller noe. Deretter følger klima og marin forskning som er i vekst. Matematikk og naturvitenskap dominerer som fag etterfulgt av teknologi. Andelen samfunnsvitenskap og humaniora har styrket seg relativt sett de siste årene. Energi er det største næringsområdet, etterfulgt av miljø og landbruk.

Forskningsrådets departementsvise årsrapport for Klima- og miljødepartementet gir mer detaljert rapportering om bruken av midlene.

Post 70 Nasjonale oppgaver ved miljøinstituttene

Det er foreslått en bevilgning på posten på 71,5 mill. kroner for 2026. Samlet har posten økt med 13,5 mill. kroner fra saldert budsjett 2025, hvorav 2,1 mil. kroner er prisjustering. Til posten er det flyttet 5,4 mill. kroner fra kap. 1400, post 76 for støtte til deler av NILUs kostnader ved arbeidet i temasentre under det europeiske miljøbyrået (EEA) og annet europeisk arbeid med luftkvalitet og luftforurensning. Midlene er flyttet for å samle tilskudd til miljøinstituttene under samme post. Videre har posten økt med 6 mill. kroner til NILU for atmosfæreovervåking i polarområdene.

Midlene under posten er rettet mot alle resultatområdene for Klima- og miljødepartementet, se også kapittel 2 Resultatområder i del I. Midlene tildeles Stiftelsen NILU, Stiftelsen Norsk institutt for naturforskning NINA, Stiftelsen Norsk institutt for kulturminneforskning, Norsk institutt for vannforskning, CICERO Senter for klimaforskning, CIENS AS, NORCE Norwegian Research Centre AS (divisjon klima og miljø), Transportøkonomisk institutt – Stiftelsen Norsk senter for samferdselsforskning og Stiftelsen Nansen senter for miljø og fjernmåling.

Departementet er i prosess med å evaluere ordningen og vil komme tilbake til Stortinget i senere budsjettprosesser.

Mål

Målet med ordningen er at miljøinstituttenes miljøfaglige kompetanse blir tilgjengelig og formidlet til nytte for allmenheten, og at kompetansen blir tatt i bruk i nasjonalt og internasjonalt miljøsamarbeid.

Tildelingskriterier

Ordningen skal bidra til at mottakerne har ressurser til formidling, analyser og informasjons- og databasetjenester til nytte for allmenheten, samt

til å delta i nasjonale og internasjonale organer der instituttene har særskilt relevant kompetanse. Midlene skal også brukes til vedlikehold av relevante databaser og drift av ulike forskningsstasjoner og -infrastrukturer.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelsen blir vurdert på bakgrunn av årlige rapporter der mottakerne gjør rede for hvordan tilskuddet er brukt.

Oppfølging og kontroll

Miljødirektoratet, Norsk Polarinstitutt og Riksantikvaren forvalter ordningen. Mottakerne skal rapportere og sende reviderte regnskapsoversikter for bevilgningene, og kontrollen skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll.

Rapport 2024

I 2024 ble bevilgningen brukt til blant annet deltakelse og faglig støtte for miljøforvaltningen i nasjonale og internasjonale organer, databasetjenester, opprettholde algesamling som nasjonal referansesamling, metodeutvikling og nasjonal beredskap for konservering av kulturhistorisk viktige gjenstander, driftsstøtte for målestasjonene på Zeppelinfjellet og Trollhaugen i polarområdene, referanselaboratorium for målinger av luftforurensning og atmosfærisk korrosjon og videreutvikling og drift av Miljøprøvebanken.

Post 71 Grunnbevilgninger til miljøinstituttene under Norges forskningsråd

Det er foreslått en bevilgning på posten på 257 mill. kroner for 2026. Prisjusteringen på 8,9 mill. kroner utgjør hele økningen fra saldert budsjett 2025.

Midlene tildeles i tråd med Retningslinjer for statlig grunnbevilgning til forskningsinstitutter og forskningskonsern. Grunnbevilgningen fordeles mellom miljøinstituttene Stiftelsen NILU, Stiftelsen Norsk institutt for naturforskning NINA, Stiftelsen Norsk institutt for kulturminneforskning, Norsk institutt for vannforskning, CICERO Senter for klimaforskning, NORCE Norwegian Research Centre AS (divisjon klima og miljø), Transportøkonomisk institutt Stiftelsen Norsk senter for samferdselsforskning og Stiftelsen Nansen senter for miljø og fjernmåling.

Norges forskningsråd har ansvaret for at fordelingen er i tråd med retningslinjene for statlige grunnbevilgninger til forskningsinstituttene. Én del av bevilgningen er fast (90 pst.), og én del er resultatbasert (10 pst.).

Mål

Formålet med grunnbevilgningen er å sikre at forskningsinstitutter kan tilby næringsliv, offentlig sektor og/eller samfunnsliv relevant kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet. Grunnbevilgningen skal brukes til langsiktig kunnskaps- og kompetanseoppbygging som er relevant for dagens og framtidens brukere.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse vurderes basert på årsrapporter fra Forskningsrådet og departementets tildelingsbrev.

Oppfølging og kontroll

Miljøinstituttene sender årsrapporter og reviderte regnskaper for bevilgningene til Norges forskningsråd. Norges forskningsråd videresender rapportene til Klima- og miljødepartementet. Årsrapport for miljøinstituttene som Forskningsrådet setter sammen er grunnlaget for kontroll og oppfølging, i tillegg til dialog gjennom året.

Post 73 Norges forskningsråd, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på posten på 498,5 mill. kroner for 2026. Samlet har bevilgningen på posten økt med 53,8 mill. kroner fra saldert budsjett 2025. Økningen er i hovedsak basert på anslag for utbetalinger i 2026 av tidligere gitte tilsagn og nye tilsagn som gis i 2026. Økningen omfatter også en flytting av 0,6 mill. kroner fra Norsk Polarinstitutts kap. 1471, post 50. Midlene er rettet mot Arctic Field Grant og Norges forskningsråd saksbehandler og administrerer ordningen.

For 2026 er det foreslått en tilsagnsramme, dvs. ramme for ny aktivitet, på 741 mill. kroner. Videre foreslås det en tilsagnsfullmakt på 1,56 mrd. kroner knyttet til posten, jf. forslag til vedtak VI.

Tildelingen over posten skal finansiere forskning som medvirker til å nå de nasjonale og internasjonale klima- og miljømålene. Klima- og miljødepartementet vil følge opp prioriteringene fra Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for*

naturmangfold og Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet* i sin styringsdialog med Forskningsrådet om statsbudsjettet for 2026. Klima- og miljødepartementets midler går i hovedsak til porteføljene Klima og miljø, Energi og transport, Mat og bioressurser, Forskningssystemet og Helse.

Forskning er en grunnleggende del av kunnskapsgrunnlaget for effektiv forvaltning og politikkutforming for klima og miljø som sikrer bærekraftig ressursforvaltning og samfunnsplanlegging. Forskning finansiert gjennom Forskningsrådet gir oss kunnskap om hva økosystemene våre tåler, hvilke konsekvenser klimaendringene og omstillingen vil få, og hvilke tiltak som vil bidra til å nå målene for klima- og miljøforvaltningen. Internasjonalt forskningssamarbeid stimulerer til økt kvalitet i forskningen både i Norge og hos samarbeidspartnerne, og bidrar til å hente hjem kunnskap som er relevant for miljøforvaltningen. Posten dekker også kontingent for medlemskap i Internasjonal Institute for Applied Systems Analysis (IIASA). IIASA er et internasjonalt forskningsinstitutt som blant annet produserer analyser, vurderinger, utvikler strategier og er rådgiver i EU-arbeidet med klima og luftforurensning.

Mål

Norges forskningsråd forvalter viktige virkemidler for å nå de forskningspolitiske målene i regjeringen. Forskningsrådet har fem mål:
- øke vitenskapelig kvalitet
- øke verdiskaping i næringslivet
- å møte store samfunnsutfordringer
- et velfungerende forskningssystem
- god rådgivning

Disse målene er felles for alle departementenes bevilgninger til Forskningsrådet.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse vurderes basert på årsrapporter fra Forskningsrådet, departementets tildelingsbrev og styringsmøtene.

Oppfølging og kontroll

Kunnskapsdepartementet har hovedansvaret for etatsstyringen av Forskningsrådet. Klima- og miljødepartementet har styringsmøte med Norges forskningsråd hvert halvår for å følge opp departementets tildeling og fremdrift innenfor sektorens forskningstema. I tillegg gjennomføres det sporadiske temamøter for oppfølging av enkelttema, oppdrag o.l.

Kap. 1411 Artsdatabanken

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	40 358	46 506	47 987
21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres, kan nyttes under post 70*	12 212	27 047	28 021
70	Tilskudd til å styrke kunnskap om og formidling av naturmangfoldet, *kan overføres, kan nyttes under post 21*	24 101	14 156	14 666
	Sum kap. 1411	76 671	87 709	90 674

Artsdatabanken er en nasjonal kunnskapsbank om naturmangfold i Norge. Den viktigste oppgaven til Artsdatabanken er å gjøre oppdatert kunnskap om naturtyper, arter og populasjoner lett tilgjengelig for samfunnet. Artsdatabanken lager blant annet rødliste for arter og rødliste for naturtyper, de gjør risikovurderinger for fremmede arter i Norge, utvikler type- og beskrivelsessystem for natur (Natur i Norge) og har viktige oppgaver i arbeidet med å drifte og videreutvikle det økologiske grunnkartet.

Artsdatabanken er en faglig uavhengig og bruttobudsjettert etat med eget styre. Den faglige

selvstendigheten, ansvaret og oppgaver styret har, er nedfelt i mandatet til Artsdatabanken.

Post 01 Driftsutgifter

Midlene under posten er rettet mot resultatområdet Naturmangfold.

Det foreslås en bevilgning på 48 mill. kroner, en økning på 1,5 mill. kroner. Av økningen skyldes 1,2 mill. kroner lønnsjustering, og 0,3 mill. kroner prisjustering.

Bevilgningen dekker de ordinære driftsutgiftene for Artsdatabanken slik som lønn, husleie, fornying av materiell, inventar og utstyr, drift og utvikling av IT-anlegget, reiseutgifter, kurs- og konferansevirksomhet og tiltak for kompetanseutvikling.

Rapport 2024

Om lag 68 pst. av bevilgningen ble benyttet til lønn. Det resterende ble brukt til de andre typer utgifter nevnt ovenfor.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres, kan nyttes under post 70

Midlene under posten er rettet mot resultatområdet Naturmangfold. Det er foreslått en bevilgning på 28 mill. kroner, som utgjør en økning på 1 mill. kroner fra 2025 som skyldes prisjustering.

Posten dekker utgifter til blant annet Artsdatabankens kjøp av tjenester til risikovurderinger av Rødlista for arter, Rødlista for naturtyper, Fremmedartlista, Artsprosjektet, Artsobservasjoner, Artsorakelet, til kommunikasjon og til informasjonsteknologi-systemer. Til langsiktige kontrakter om tjenestekjøp er det behov for en bestillingsfullmakt på 17,3 mill. kroner, jf. forslag til vedtak V.

Rapport 2024

I 2024 ble bevilgningen benyttet til kjøp av tjenester til arbeidet med ny Rødliste for naturtyper og oppstart av nye rødliste for arter, til videreutvikling av Artsobservasjoner og til arbeid med nytt CMS og nye nettsider. Midler har også blitt benyttet til arbeidet med DNA-strekkoding i NorBOL-nettverket, noe som har løftet kunnskapsgrunnlaget om norske arter vesentlig

Post 70 Tilskudd til å styrke kunnskap om og formidling av naturmangfoldet, kan overføres, kan nyttes under post 21

Midlene under posten er rettet mot resultatområdet Naturmangfold. Posten dekker tilskudd til kunnskapsoppbygging om arter og naturtyper i Norge.

Det foreslås en bevilgning på 14,7 mill. kroner, en økning på 0,5 mill. kroner i prisjustering. Det er behov for en tilsagnsfullmakt på 34,4 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VI.

Mål

Tilskuddsordningen skal styrke kunnskapen om naturmangfold i Norge og formidlingen av denne kunnskapen til beste for offentligheten, forvaltning og forskning, slik at vi i framtiden er bedre rustet til å forvalte naturmangfoldet.

Kriterium for måloppnåing

Det skal legges særlig vekt på å styrke kunnskapen om lite kjente artsgrupper i Artsprosjektet. Tilskuddsordningen kan også benyttes til å bygge kunnskap om naturvariasjon basert på Natur i Norge (NiN), styrke kompetansebygging innenfor naturmangfold og styrke formidling av arter og naturtyper i Norge. Tilskudd kan videre brukes til å fremme brukerstøtte og kvalitetssikring av artsfunn i Artsobservasjoner og til kartlegging.

Tildelingskriterium

Midlene til Artsprosjektet er særlig rettet mot vitenskapelige institusjoner. For andre formål kan institusjoner, stiftelser, foretak og frivillige organisasjoner også få tilskudd.

Oppfølging og kontroll

Alle tilskuddsmottakere leverer rapporter som viser den kunnskapsproduksjonen som tilskuddet har finansiert, og reviderte regnskap fra gjennomførte prosjekt. Det blir stilt krav om åpen datadeling og bruk av åpne lisenser for datadeling og gjenbruk.

Rapport 2024

Størstedelen av midlene ble brukt som tilskudd til kartlegging og dokumentasjon av dårlig kjente arter og artsgrupper i Artsprosjektet. Også i 2024

har Artsprosjektet kommet med mye ny kunnskap om lite kjente arter. Fra 2009 til 2024 er det funnet ca. 5.300 nye arter for Norge.

I 2024 utførte Artsdatabanken en ekstern evaluering av Artsprosjektet. Evalueringen var gjort av Vista Analyse og NINA. Artsdatabanken har gått igjennom evalueringen i samråd med Klima- og miljødepartementet, annen offentlig forvaltning, sektorinteressenter og internt i Artsdatabanken. I etterkant har Artsdatabanken justert styringsstruktur og mandatet for Artsprosjektet.

Artsobservasjoner er fremdeles en stor suksess, blant annet som plattform for folkeforskning. Databasen har nå passert 32,5 mill. observasjoner og er den største enkeltdatabasen av arter i Norge.

Kap. 1412 Meteorologiformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
50	Meteorologisk institutt	387 654	422 002	446 415
70	Internasjonale samarbeidsprosjekter	139 107	163 000	174 841
	Sum kap. 1412	526 761	585 002	621 256

Post 50 Meteorologisk institutt

Meteorologisk institutt (MET) står for den offentlige meteorologiske tjenesten for sivile og militære formål i Norge. MET overvåker og varsler været, som er en kritisk samfunnsfunksjon. Instituttet har en viktig rolle i arbeidet med sikkerhet og beredskap.

Meteorologisk institutt har forsknings- og værvarslingsvirksomhet i Tromsø, Bergen og Oslo, værtjenestekontor i Bardufoss, Ørland og Longyearbyen og bemannede stasjoner på Jan Mayen, Bjørnøya og Hopen. MET er alene om å ha personell på Bjørnøya og Hopen, og sikrer på denne måten norsk nærvær og støtte til søk og redning.

Observasjonsnettverket til MET dekker Norge, havområdene våre og Svalbard. Forskningsvirksomheten til MET har som formål å utvikle samfunnsnyttige tjenester. Forskningen blir raskt operasjonalisert, og tilbakemeldinger fra både interne og eksterne brukere skal drive forskningen fremover. Det er utbredt nasjonalt og internasjonalt samarbeid på forsknings- og utviklingsområdet.

Foreslått bevilgning på posten er på 446,4 mill. kroner.

Tilgang på tungregning er nødvendig for å utarbeide værvarsler. Innenfor bevilgningen på posten settes det av 20 mill. kroner i en engangsinvestering i 2026 til ny ressurs for tungregning, slik at MET kan forbedre og videreutvikle de tradisjonelle varslingsmodellene. Posten er videre foreslått økt med 9 mill. kroner for å styrke METs varslingskapasitet og sikre instituttets tjenesteleveranser. Midler til utvikling og vedlikehold av klimakverna er videreført på samme nivå som i 2025. Økningen i bevilgningen følger videre av prisjustering samt tilbakeføring for Radarsatavtalen på 0,3 mill. kroner.

Mål

Meteorologisk institutt overvåker og varsler og formidler informasjon om været og havet med høy kvalitet og regularitet og beregner klimaet i nåtid og framtid for at myndighetene, næringslivet, institusjoner og allmennheten kan sikre liv og verdier, planlegge og verne miljøet.

Meteorologisk institutt driver forskning og utvikling på alle fagområdene sine, slik at instituttet kan yte tjenester i verdensklasse.

Rapport 2024

Samlet sett er kvaliteten på varslene for temperatur, vind og nedbør stadig bedre. Varslingsmodellene til MET er svært gode, og tilgangen til observasjoner, regnekraft og god kompetanse gjør det mulig å gi svært lokale vær- og havvarsler av gjennomgående høy kvalitet.

Meteorologisk institutt har samarbeid med flere statlige etater, blant annet innenfor værvarsling, klima, luftkvalitet og beredskap. MET støtter beredskapsaktørene ved ekstreme værhendelser og andre naturfarer innenfor METs ansvarsområde. MET støtter også beredskapsaktørene med bereg-

ninger knyttet til søk og redning, spredning av radioaktive partikler, drift av skip og utslipp i havet.

Meteorologisk institutt er fast deltaker i Sentralt Totalforsvarsforum, et samarbeidsorgan i regi av Forsvarsstaben og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. I tillegg til daglige varsler, er MET en sentral leverandør for Forsvaret i forbindelse med øvelser, kriser og krig.

Den norske klimamodellen NorESM (the Norwegian Earth System Model) er nå under oppgradering for å sikre at Norge kan bidra med aktualiserte og nye klimasimuleringer i 2026 til neste hovedrapport fra FNs klimapanel.

Norsk klimaservicesenter (KSS) utarbeider oppdaterte nasjonale klimaframskrivinger og vil lansere en oppdatert versjon av rapporten «Klima i Norge» og tilhørende datagrunnlag for klimatilpasning høsten 2025. I statsbudsjettet for 2023 ble det bevilget midler til den fireårige satsingen «Klimakverna», som skal ivareta og effektivisere verdikjeden fra globale og regionale klimaframskrivinger til kunnskap for lokal klimatilpasning. «Klimakverna» skal gjøre klimaframskrivinger lettere å bruke, lettere å finne og lettere å lage.

Tidlig 2024 ble 21-dagersvarsel lansert på Yr. Værportalen for offentlige brukere («Værio») ble tatt i bruk høsten 2024.

Gjennom Copernicusprogrammet deltar MET i prosjekter innen atmosfæretjenester, klimatjenester og havtjenester.

Post 70 Internasjonale samarbeidsprosjekter

Bevilgningen på posten går i hovedsak til å innfri de forpliktelsene Norge har til å betale kontingentutgifter i forbindelse med norsk deltakelse i internasjonale meteorologiorganisasjoner.

Regjeringen foreslår en bevilgning på 174,8 mill. kroner.

Mål

Målet med ordningen er å bidra til å dra nytte av utvikling og forbedring av meteorologiske tjenester gjennom internasjonalt samarbeid.

Medlemskap i internasjonale organisasjoner gir Norge tilgang til vær- og klimadata som er nødvendig for at den offentlige meteorologiske tjenesten skal være av høy kvalitet.

Kriterier for måloppnåelse

Kriteriet for måloppnåelse er at Norge innfrir forpliktelsene sine ved å delta i definerte internasjonale meteorologiske organisasjoner og samarbeidsprosjekter i samsvar med inngåtte avtaler. I tillegg skal deltakelse i organisasjonene og samarbeidsprosjektene bidra til utvikling og dra nytte av meteorologiske tjenester.

Tildelingskriterier

Posten skal dekke utgifter til kontingenter for medlemskap i følgende internasjonale meteorologiorganisasjoner:

- Den europeiske organisasjonen for meteorologiske satellitter (EUMETSAT). Eventuelle overskudd av kontingentinnbetalinger til EUMETSAT blir overført til et fond, Working Capital FUND (WCF). Fondet er hjemlet i EUMETSATs statutter.
- Det europeiske senteret for mellomlange værvarsel (ECMWF)
- Europeiske samarbeidsprosjekt mellom de meteorologiske instituttene. (EUMETNET er det største samarbeidsnettverket.)
- Den meteorologiske verdensorganisasjonen (WMO)
- European Global Ocean Observing System (EuroGOOS)
- HIRLAM (High Resolution Limited Area Model)

Norge er medlem i EUMETSAT, ECMWF og WMO gjennom å ha sluttet seg til internasjonale konvensjoner. Budsjettvedtak i de styrende organene er dermed forpliktende for Norge. Det prosentvise bidraget fra et land er proporsjonalt med landes bruttonasjonalinntekt. For de øvrige internasjonale organisasjonene er det Meteorologisk institutt som er medlem.

Bevilgningen på posten er også avhengig av svingninger i valutakursene og aktivitetsnivået i de ulike organisasjonene. Mesteparten av utgiftene er knyttet til Den europeiske organisasjonen for meteorologiske satellitter (EUMETSAT).

Oppfølging og kontroll

Meteorologisk institutt peker ut norske delegater til de styrende organene i organisasjonene. For WMO utnevner utenriksministeren norske delegater til styrende organ. Budsjettdokumenter, regnskaper, revisorbekreftelse, årsrapporter og andre rapporter fremlegges og vedtas i forbindelse med gjennomføring av organisasjonens/samarbeidsprosjektets virksomhet. Dette innebærer at Meteorologisk institutt utfører kontroll

med at utført arbeid er i samsvar med organisasjonens/samarbeidsprosjektets vedtatte formål.

Rapport 2024

Samlet forbruk under kap. 1412, post 70, var på 139 millioner kroner i 2024 og dekket medlemskontingenten i de internasjonale organisasjonene som er oppført under «Tildelingskriterier» over.

Samarbeid med andre land om vær- og klimaovervåking gir Meteorologisk institutt et godt grunnlag for å bidra til å sikre liv og verdier. Medlemskap i internasjonale organisasjoner gir Norge tilgang til vær- og klimadata som er nødvendige for at den offentlige meteorologiske tjenesten skal være av høy kvalitet.

Medlemskap i det europeiske senteret for mellomlange værvarsler (ECMWF) sikrer Norge tilgang til værprognoser på mellomlang tidsskala (14 dager), måneds- og sesongvarsel. Disse globale prognosene er nødvendige for METs værprognoser med kortere prognoselengde. ECMWF er ledende i arbeidet med å ta i bruk kunstig intelligens (KI) for værvarsling. MET har et nært samarbeid med ECMWF på dette området og er nå ledende i arbeidet med KI-metodikk for regional værvarsling.

ECMWF har også ansvar for drift av tjenestene Copernicus Atmosphere Monitoring Service (CAMS) og Copernicus Climate Change Service (C3S). Sammen med havtjenesten Copernicus Marine Service (CMEMS) er disse tjenestene nyttige for METs varslingstjenester for overvåking av klima og luftforurensning.

En betydelig del av bevilgningen på posten går til kontingentutgifter til den europeiske organisasjonen for meteorologisatellitter, EUMETSAT. Satellittdata er avgjørende for værvarsling og klimaovervåking, spesielt i Norge på grunn av vår lange kystlinje og interesser i å overvåke store hav- og landområder der det er få andre observasjoner. Satellittene utgjør kjernen i observasjonssystemet for vær og hav i Norge og norske interesseområder i Norskehavet og Nordområdene. Uten disse satellittene ville kvaliteten på varslingene vært langt dårligere enn den er i dag. Basert på nye teknologiske muligheter forbereder EUMETSAT en utvidelse av polarbane-satellittprogrammet European Polar System (EPS). Polarbane-satellittene gir god datadekning av atmosfæren i våre områder og i Arktis. De satellittene som nå er del av programmet bidrar vesentlig til kvaliteten av værvarslene.

Klimaendringer fører med seg risikoer på flere områder. Det er risiko knyttet til økt aktivitet i Arktis når sjøisen trekker seg tilbake, samt økt risiko i kystsonen som følge av høyere havnivå. Deltakelse i EUMETSAT, ECMWF og Copernicus bidrar til overvåking av dette og er viktig for vår klimatilpasning og risikohåndtering under fremtidig global oppvarming.

Den meteorologiske verdensorganisasjonen (WMO) er et FN-organ med 193 medlemsland/territorier. WMO har en viktig rolle i å samordne informasjon og aktivitet mellom ulike land og regioner slik at alle land kan få gode værvarsel.

Medlemskap i to andre organisasjoner blir også finansiert over denne posten. EUMETNET er et samarbeid mellom 33 meteorologiske institutter i Europa, og mesteparten av budsjettet går til aktiviteter der medlemslandene sammen bidrar til å forbedre observasjonsgrunnlaget for vær- og klimaovervåking.

MET er medlem i HIRLAM-samarbeidet, som fra 1.1.2026 erstattes av United Weather Centers (UWC), der 10 europeiske land deltar. Formålet med UWC er å vedlikeholde og drifte en felles værmodell. Medlemmene er en del av ACCORD-konsortiet, der totalt 26 land i Europa og Nord-Afrika er medlemmer. Disse landene samarbeider om forskning og utvikling av en felles værmodell. MET er medlem i EuroGOOS (European Global Ocean Observing System) som fremmer og koordinerer europeisk samarbeid, men uten egne programmer.

Programkategori 12.20 Klima, naturmangfold og forurensning

Hovedinnhold og prioriteringer

Reduksjon av klimagassutslipp er en av hovedprioriteringene til regjeringen. Omfanget på og alvoret i klimaendringene tilsier at vi er nødt til å tilpasse oss et endret klima, parallelt med at utslippene av klimagasser må reduseres kraftig. I Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet* staker regjeringen ut kursen for klimapolitikken fram mot nytt Parismål i 2035, og videre mot lavutslippssamfunnet i 2050. Meldingen er bredere og mer langsiktig enn tidligere klimameldinger. For å redusere utslippene, øke CO_2-opptaket og omstille Norge til et lavutslippssamfunn i tråd med klimaloven, forsterker regjeringen virkemiddelbruken, se nærmere omtale av klimastatus og virkemidler i det særskilte vedlegget *Regjeringens klimastatus og -plan*.

Bevaring av naturmangfold er en viktig prioritering, og avgjørende for å opprettholde økosystemer og viktige økosystemtjenester, også som grunnlag for menneskelig velferd og regionale bosetninger. Langsiktig og bærekraftig forvaltning av naturressursene er grunnprinsippet i regjeringens miljøpolitikk. Norges tre nasjonale mål for naturmangfold vil i 2026 i hovedsak følges opp med utgangspunkt i Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold* (naturmeldingen).

Globalt forårsaker forurensning alvorlig sykdom og død, dårlige levekår og ødelagte økosystemer gjennom luftforurensning, utslipp fra avløp, avrenning fra jordbruk, eksponering for miljøgifter, og dårlig avfallshåndtering for eksempel av elektrisk og elektronisk avfall. Stans i bruk og utslipp av miljøgifter er grunnleggende for god folkehelse, et rent miljø, trygg matproduksjon og for å beskytte økosystemene.

Oslofjorden er sterkt påvirket av avrenning fra avløp og jordbruk, overfiske og utbygging i strandsonen. Regjeringen er i gang med et kraftak for fjorden i tråd med *Helhetlig tiltaksplan* og vil i 2026 legge frem en ny plan og økt budsjett for videre arbeid med å få en ren og rik fjord med et aktivt friluftsliv.

Regjeringen har som visjon at Norge skal være et foregangsland i utviklingen av en grønn, sirkulær økonomi som reduserer den samlede miljø- og klimabelastningen og skaper nye arbeidsplasser i hele landet. Regjeringens handlingsplan for sirkulær økonomi som ble lagt frem i 2024 inneholder flere tiltak og virkemidler.

Resultatområder

Tabell 6.1 Resultatområder under programkategori 12.20

Resultatområder	Nasjonale mål
Naturmangfold	– Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester. – Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres. – Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner.
Friluftsliv	– Friluftslivets posisjon skal tas vare på og utvikles videre gjennom ivaretakelse av allemannsretten, bevaring og tilrettelegging av viktige friluftslivsområder og stimulering til økt friluftslivsaktivitet for alle. – Naturen skal i større grad brukes som læringsarena og aktivitetsområde for barn og unge.
Forurensning	– Forurensning skal ikke skade helse og miljø. – Bruk og utslipp av kjemikalier på prioritetslista skal stanses. – Utvikling i mengden avfall skal være vesentlig lavere enn den økonomiske veksten. – Materialgjenvinning av avfall skal øke. – Eksponering av mennesker og miljø for radioaktiv forurensning skal holdes så lav som mulig. – Å sikre trygg luft. – Støyplager skal reduseres med 10 pst. innen 2020 sammenlignet med 1999. Antall personer som er utsatt for over 38 dB innendørs støynivå, skal reduseres med 30 pst. innen 2020 sammenlignet med 2005.[1]
Klima	– Norge har under Parisavtalen tatt på seg en forpliktelse til å redusere utslippene av klimagasser med minst 55 pst. i 2030 sammenlignet med nivået i 1990. – Norge har under Parisavtalen tatt på seg en forpliktelse til å redusere utslippene av klimagasser med minst 70-75 pst. i 2035 sammenlignet med nivået i 1990. – Norge har lovfestet et mål om å bli et lavutslippssamfunn i 2050. – Norge skal være klimanøytralt fra og med 2030. – Medvirke til at redusert og reversert tap av tropisk skog gir et mer stabilt klima, mer bevart naturmangfold og en mer bærekraftig utvikling – Samfunnet og økosystemene skal forberedes på og tilpasses klimaendringene.

[1] Det er levert forslag til revidert støymål som er under behandling.

Politikk for å nå de nasjonale målene for naturmangfold

Helhetlig forvaltning av økosystemer på land

En helhetlig forvaltning av økosystemene er grunnplanken i regjeringens politikk for å nå de nasjonale klima- og miljømålene for naturmangfold. I Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold* (naturmeldingen) har regjeringen redegjort for hvordan en helhetlig og økosystembasert forvaltning skal gjennomføres for alle økosystemer på land.

Hvert fjerde år vil regjeringen legge frem en oversikt til Stortinget over status, måloppnåelse og tiltakene som gjennomføres ved norsk handlingsplan for naturmangfold, gjennom blant annet å bygge på de etablerte prosessene knyttet til meny av tiltak og naturregnskap. Dette skal bidra til en langsiktig og bærekraftig forvaltning av norske naturressurser.

Regjeringen vil etablere «menyer av tiltak» for hoved-økosystemene fjell og kulturlandskap og åpent lavland, etter erfaringene fra arbeidet med «Meny av tiltak for skog».

Arbeidet med å etablere et naturregnskap for Norge fortsetter i 2026. Miljødirektoratet og Statistisk sentralbyrå (SSB) leder arbeidet og samarbeider med relevante fagmiljøer. Første versjon publiseres innen utgangen av 2026. I tillegg arbei-

der Miljødirektoratet med å styrke og tilgjengeliggjøre kunnskap om naturmangfold og hvordan det kan etableres og føres naturregnskap på regionalt og lokalt nivå.

Samfunnet har behov for å bruke arealer til blant annet bosetning, næringsutvikling og annen infrastruktur, og det er planlagt mye utbygging på naturareal i årene som kommer. Samtidig er naturarealer en begrenset ressurs og arealendringer er den største trusselen mot naturmangfold, også i Norge. Helhetlig og bærekraftig arealforvaltning er derfor nødvendig for å nå ulike samfunnsmål og for å gjøre gode avveininger mellom ulike interesser.

Regjeringen har derfor i naturmeldingen fastsatt følgende målsetting: *Norge vil arbeide for å redusere nedbyggingen av særlig viktige naturarealer innen 2030, og begrense netto tap av særlig viktige naturarealer til et minimum innen 2050. Målet skal oppnås gjennom en deltakende og helhetlig arealplanlegging, med utgangspunkt i lokalt selvstyre og respekt for urfolks rettigheter.*

For å nå det nasjonale målet om å redusere tap av naturarealer, løfter regjeringen i naturmeldingen også frem prinsipper som skal bidra til en mer arealgjerrig og bærekraftig arealforvaltning på land fremover. I meldingen angis også prioriteringer knyttet til forskning på natur.

Kommunene har en sentral rolle i arbeidet med å ta vare på og forbedre tilstanden i naturen. Regjeringen vil legge til rette for god arealplanlegging og tiltak som bedrer tilstanden i naturen. Kommunene kan søke om støtte til dette gjennom tilskuddsordningen for å ivareta naturmangfold i kommuneplanleggingen – *Natursats*. Kommunedelplaner for naturmangfold er et viktig verktøy for å synliggjøre naturmangfoldverdiene i kommunenes planarbeid, og sammen med planvask, lokale naturtiltak og de andre formålene i Natursats, gir de et godt grunnlag for å redusere nedbyggingen av naturarealene.

Restaurering er ett av mange virkemidler for å oppnå bedre tilstand i økosystemene. Regjeringen vil derfor se restaurering i sammenheng med menyer av tiltak for de ulike økosystemene og bestemme prioriteringer i restaureringsarbeidet i denne forbindelse. Regjeringen ønsker også å legge til rette for at kommunene deltar mer aktivt i arbeid med naturrestaurering.

Helhetlig vannforvaltning

Vannforskriften, som gjennomfører EUs vanndirektiv i norsk rett, gir oss et godt system for å forvalte Norges vannforekomster. Miljømålene i vannforskriften sier blant annet at alt vann i utgangspunktet skal ha god tilstand. De regionale vannforvaltningsplanene setter miljømål for alle elver og innsjøer, og alt kystvann og grunnvann i Norge. I de tilhørende tiltaksprogrammene foreslås det tiltak for å nå målene. Vannforvaltningsplanene med tilhørende tiltaksprogram er et viktig verktøy for å nå miljømålene for ferskvann, kystvann og grunnvann. Det er utfordringer med å tette gapet mellom tilstanden i dag og miljømålene etter vannforskriften, og det må gjennomføres en rekke tiltak for å nå målene. De gjeldende regionale vannforvaltningsplanene for 2022–2027 ble godkjent av regjeringen i 2022. Med disse oppdaterte planene er innsatsen for å nå miljømålene styrket. Alle ansvarlige sektormyndigheter må gjennomføre tiltak for å nå målene. Overvåkning av vannforekomster vil fortsette i 2026, og legger grunnlaget for blant annet tiltak og politiske beslutninger, samt tilstandsvurderinger av vannforekomstene.

Arbeidet med helhetlig og samordnet vannforvaltning fortsetter i 2026. Samtidig skal gjeldende planer med tilhørende tiltaksprogram oppdateres for planperioden 2028-2033. Alle ansvarlige myndigheter må bidra til å styrke beslutningsgrunnlaget om påvirkninger og mulige miljøtiltak innen eget ansvarsområde. Klima- og miljødepartementet har i samarbeid med berørte departementer utarbeidet nye nasjonale føringer for arbeidet med oppdateringen. Alle berørte departementer står bak føringene, som skal bidra til å klargjøre nasjonalt ambisjonsnivå og avklare målkonflikter knyttet til tiltak mot de største påvirkningene. Vannforvaltningsplanene skal ha god forankring hos myndighetene lokalt, regionalt og sentralt, med et konstruktivt samspill mellom disse tre forvaltningsnivåene. De godkjente planene med tilhørende tiltaksprogram skal være alle statlige forvaltningsorganers og kommuners omforente dokumenter med felles miljømål og forslag til tiltak for å nå målene. Dette vil gi en effektiv og målrettet oppfølging for å tette gapet mellom dagens tilstand og miljømålene. De regionale vannforvaltningsplanene med tilhørende tiltaksprogram for planperioden 2028–2033 legges ut for høring høsten 2026.

Helhetlig forvaltning av havområdene

Nåværende og fremtidig havbasert verdiskaping er avhengig av god miljøtilstand og et rikt naturmangfold i norske hav- og kystområder. Gjennom de helhetlige forvaltningsplanene for havområdene er det fastsatt rammer og tiltak for bærekraf-

tig bruk og bevaring av de marine økosystemene. Formålet med forvaltningsplanene er å legge til rette for verdiskaping gjennom bærekraftig bruk av ressurser og økosystemtjenester i havområdene og samtidig opprettholde strukturen, virkemåten, produktiviteten og naturmangfoldet til økosystemene.

Det arbeides nå med å følge opp Meld. St. 21 (2023–2024) *Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene*. Meldingen er en oppdatering av forvaltningsplanene for Barentshavet–Lofoten, Norskehavet og Nordsjøen–Skagerrak. Samtidig arbeides det med et oppdatert faglig grunnlag for neste forvaltningsplanmelding i 2028. Arbeidet med det faglige grunnlaget for forvaltningsplanene er organisert gjennom de rådgivende gruppene Overvåkingsgruppen og Faglig forum, ledet av henholdsvis Havforskningsinstituttet og Miljødirektoratet.

Miljøtilstanden i de norske havområdene er i mange henseender god, men blir i økende grad påvirket av klimaendringer. Denne påvirkningen er tydelig når vi ser på økosystemene i Nordsjøen og i Barentshavet. Den videre utviklingen av norsk havforvaltning må bygge på en forståelse av hvordan klimaendringer og andre storskala endringer påvirker og vil endre også norske havområder, og hva det betyr for hvordan vi forvalter og bruker havområdene i et langsiktig perspektiv. Det pågår arbeid med å styrke kunnskapsgrunnlaget om marine økosystemer og hvordan de blir endret som følge av økende menneskelig aktivitet, klimaendringer og forurensning.

I den siste meldingen om forvaltningsplanene ble resultatet av en ny identifisering av hva som er særlig verdifulle og sårbare områder i norske havområder presentert, basert på oppdatert kunnskap. Særlig verdifulle og sårbare områder (SVO-er) er områder med særlige miljøverdier som har vesentlig betydning for det biologiske mangfoldet og den biologiske produksjonen, også utenfor områdene selv. Det er nå identifisert 19 SVO-er i de norske havområdene. Dette er færre områder enn tidligere, men de omfatter et større samlet havareal. SVO gir ikke direkte virkninger i form av begrensninger for næringsaktivitet, men signaliserer viktigheten av å vise særlig aktsomhet i disse områdene, og at aktivitet skal foregå på en måte som ikke truer naturverdiene.

Kunnskap om havbunnen i hav- og kystområdene er en viktig del av grunnlaget for en bærekraftig havforvaltning. MAREANO-programmet kartlegger havbunnen og har gitt betydelig ny kunnskap om marin natur. Kartlegging av havbunn i norske hav- og kystområder gjennom MAREANO vil videreføres.

Situasjonen for norske sjøfugler er kritisk. Antall norske sjøfugler er redusert med 80 pst. de siste femti årene. Regjeringen vil følge opp tiltakene i Nasjonal handlingsplan for sjøfugl som ble lagt fram tidlig i 2025. Planen peker særlig på tiltak som fører til reduserte klimaendringer og som bidrar til marine økosystemer i god tilstand. Handlingsplanen må derfor ses i sammenheng med relevante tiltak i stortingsmeldinger om klima, havforvaltningsplanene og naturmangfold. Kartleggings- og overvåkingsprogrammet for sjøfugl, SEAPOP med arealmodulen SEATRACK, har gitt mye ny kunnskap som er viktig for forvaltningen av sjøfugl. Arbeidet med sjøfugl vil bli styrket i 2026.

Det pågår arbeid med pilotprosjekter for gjenoppbygging av økosystemene i området Skagerrak–Oslofjorden. Regjeringen vil hente mer erfaring med bevaring og restaurering av økosystemer og kartlegge områder som er viktige for karbonlagring, jf. også Meld. St. 21 (2023–2024) *Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene*, som vektlegger bevaring og restaurering av marin vegetasjon og områder med karbonrike sedimenter i det videre arbeidet med marint vern.

Regjeringen arbeider også med vern og andre effektive arealbaserte bevaringstiltak til havs, som en viktig del av en helhetlig og økosystembasert havforvaltning, se nærmere omtale i eget avsnitt om dette.

Helhetlig plan for Oslofjorden

Tilstanden for livet i Oslofjorden er svært alvorlig. Avrenning fra jordbruk, utslipp fra avløp samt fiskeri er blant de største påvirkningene. *Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv* ble lagt frem i mars 2021 og er gjeldene frem til 2026. Planen tar tak i utfordringene for Oslofjorden og inneholder 63 tiltak og 19 punkter for kunnskapsinnhenting. Målet er å oppnå god miljøtilstand, ivareta naturmangfold, restaurere viktige naturverdier og fremme et aktivt friluftsliv. Regjeringen følger aktivt opp tiltaksplanen og er i gang med et krafttak for fjorden, med særlig oppmerksomhet mot de største utfordringene; avløp, jordbruk og fiskeri. Flere tiltak er allerede fullført etter 2021, og en ny plan for Oslofjorden vil bli lagt frem i 2026. Den nye planen vil inneholde både nye tiltak, og en videreføring av viktige tiltak fra 2021 som ikke er gjennomført. I tillegg vil regjeringen i 2026 øke satsingen på Oslofjorden ved en styrking på 85 mill. kroner under Klima- og miljø-

departementets budsjett. Midlene er fordelt med 40 mill. kroner til naturrestaureringstiltak i Oslofjorden og i Oslofjordens nedbørsfelt på tilskuddsordningen for vannmiljøtiltak, inkludert restaureringstiltak for Oslofjorden, kalking og anadrome laksefisk, og 18 mill. kroner til tilskuddsordningen for kommuner langs Oslofjorden til planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning – begge under kap. 1420, post 80. Til Skjærgårdstjenestens arbeid i Oslofjord-området er det lagt inn en økning på 2 mill. kroner under kap. 1420, post 78. Videre er det til statsforvalternes oppfølging av Oslofjorden lagt inn 12 mill. kroner på avløpsområdet og 8 mill. kroner til arbeid med kantvegetasjon, begge under kap. 1420, post 21. Midlene til kantvegetasjon skal også øke innsatsen på området ellers i landet. Til Miljødirektoratets videre oppfølging av arbeidet med Oslofjorden er det lagt inn 5 mill. kroner.

Ansvaret for å gjennomføre tiltakene i Oslofjordplanen ligger hos miljømyndighetene og hos de enkelte sektormyndighetene. Felles innsats på tvers av sektorer ligger til grunn for tiltaksplanen. I tillegg til flere departementer, er de berørte underliggende etatene, kommunene, fylkeskommunene og statsforvalterne sentrale aktører for å gjennomføre tiltakene. Oslofjordrådet ble etablert i august 2021 for å sikre framdrift i arbeidet med gjennomføring av tiltak. Rådet ledes av klima- og miljøministeren og består blant annet av ordførere, fylkesordførere og berørte departementer.

Sekretariatet for Oslofjordrådet legger årlig frem rapport om status for arbeidet med gjennomføring av tiltak. Årets statusrapport viser at arbeidet med å redusere belastningen på Oslofjorden er mer samordnet enn tidligere, og at om lag halvparten av tiltakene som ble iverksatt for å supplere kunnskapsgrunnlaget nå er gjennomført. På noen områder er arbeidet tydelig forsterket. På andre viktige områder er det startet en prosess, men arbeidet er ikke endelig avklart, og vil bli videreført i ny plan i 2026.

Tiltak mot fremmede arter

Tiltaksplan 2020–2025 om bekjempelse av fremmede skadelige organismer har en overordnet føring om at tidlig innsats er avgjørende for å hindre at fremmede arter etablerer seg i Norge og sprer seg. Tiltaksplanen setter mål og tiltak for å redusere risikoen for negative effekter av fremmede skadelige organismer. Tiltaksplanen evalueres i 2025 og danner grunnlag for oppdatering av tiltaksplanen i 2026. «Fremmedartslista 2023» er publisert av Artsdatabanken og gir en risikovurdering av fremmede arter. FNs naturpanel la i 2023 frem en rapport om fremmede arter. Rapporten slår blant annet fast at konsekvensene av fremmede arter øker raskt og er forventet å fortsette å øke i fremtiden, men at konsekvensene kan reduseres gjennom effektiv forvaltning. Klima- og miljødepartementet har igangsatt en prosess med å revidere forbudslista i forskrift om fremmede organismer, der Fremmedartslista fra Artsdatabanken er et sentralt kunnskapsgrunnlag. Miljødirektoratet har på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet foreslått endringer i forskrift om fremmede organismer på bakgrunn av en systematisk gjennomgang av ny kunnskap. Forslaget har vært på høring og det arbeides nå med en oppsummering og tilrådning av høringsinnspill.

Bruk av utenlandske treslag til skogbruksformål er regulert i en egen forskrift. Forskriften fastsetter blant annet at utsetting av utenlandske treslag krever tillatelse. Departementet jobber nå med en revisjon av forskriften for å redusere negative konsekvenser av utenlandske treslag.

Regulering av genmodifiserte organismer (GMO)

Som et ledd i oppfølgingen av NOU 2023: 18 *Genteknologi i en bærekraftig fremtid*, fremmet Klima- og miljødepartementet den 28. mars 2025 Prop. 69 L (2024–2025) *Endringer i genteknologiloven*. Hovedhensikten med endringene er å stimulere til økt forskning og innovasjon, samt klargjøre og oppdatere loven på enkelte punkter. Stortinget har behandlet saken. Endringene innebærer blant annet at reglene for godkjenning av klinisk utprøving av legemidler som inneholder GMO til mennesker forenkles, og at vedtaksmyndigheten gis adgang til å bestemme at annen forsøksutsetting kan skje uten vurdering av kriteriene bærekraft, samfunnsnytte og etikk (BSE). Videre ble det vedtatt at kravene til utredning av helse- og miljørisiko kan lempes i noen tilfeller.

Naturrisiko

Naturrisikoutvalgets utredning, NOU 2024: 2 *I samspill med naturen – Naturrisiko for næringer, sektorer og samfunn i Norge* ble lagt frem i februar 2024 og har vært på høring. I St. Meld. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold*, har regjeringen sagt at de vil vurdere naturrisikoutvalgets anbefalinger. I det følgende gis en omtale av utvalgets utredning, høringsinnspillene og regjeringens forslag til oppfølging.

Utvalget omtaler naturrisiko som «faren for negative konsekvenser for aktører og samfunn ved tap og forringelse av natur og naturmangfold». Begrepet vektlegger hvordan aktiviteter og aktører både er avhengige av og påvirker natur, omtalt som dobbel vesentlighet. Vurderinger av om tap av natur (fysisk risiko) eller endringer i rammevilkår (overgangsrisiko) utgjør en risiko for aktøren eller virksomheten er sentralt. Utvalget mener videre at Norge er eksponert for naturrisiko av betydning på nasjonalt nivå, og at primærnæringene (jordbruk, skogbruk, fiske, akvakultur og reindrift), sammen med reiseliv, er særlig utsatt for fysisk naturrisiko. Som en liten åpen økonomi påvirkes Norge av økende risiko i internasjonale verdikjeder. Utvalget la frem anbefalinger rettet mot myndigheter på nasjonalt nivå, mot offentlig sektor for øvrig, og mot privat sektor.

I høringsrunden kom det inn 83 høringssvar, hvor de fleste høringsinstansene støtter utvalgets vurderinger og anbefalinger, og mener tilnærmingen kan bidra til bedre beslutninger. Mange peker på at økt kunnskap og kompetanse er viktig, både i offentlig og privat sektor. Det nevnes at det fortsatt er store kunnskapsbehov – både knyttet til å forstå naturrisiko og hvordan samfunnet skal håndtere slik risiko, og mangel på helhetlig og nasjonal dekkende kunnskap om naturmangfold. Flere stiller seg bak utvalgets vurdering om at naturrisiko som begrep kan bidra til å synliggjøre risiko for økonomiske tap for virksomheter som er avhengige av og/eller påvirker natur. Videre peker mange på viktigheten av å samarbeide på tvers av sektorer, samt utvikle god metodikk og systematisere og tilgjengeliggjøre miljødata. En felles veiledning for hvordan naturrisiko skal vurderes blir nevnt av flere som et viktig hjelpemiddel. Statsforvaltere, fylkeskommuner og kommuner etterspør en tydeligere rolle i arbeidet med naturrisiko. De ønsker klare retningslinjer, veiledning, samt oppfølging med nødvendige midler og ressurser. Flere peker også på at langsiktig og helhetlig politikk er viktig for å redusere overgangsrisikoen, dette gjelder både for kommuner og for næringene. Flere private aktører nevner at det er viktig med dialog mellom myndigheter og næring for å redusere overgangsrisikoen, og for at næringslivets interesser ivaretas. Andre tar opp behovet for å samordne og integrere naturrisiko i eksisterende systemer for utredning, planlegging og rapportering. Utvikling av scenarioer for natur trekkes frem som viktig verktøy og noe som bør tillegges større vekt på lik linje med klimascenarioer.

Regjeringen vurderer at utredningen gir et verdifullt kunnskapsgrunnlag for å videreutvikle politikk og rammebetingelser, slik at beslutninger som berører natur kan tas på et bedre og mer systematisk grunnlag enn i dag. Naturrisikotilnærmingen handler om å analysere og håndtere faren for negative konsekvenser og risikoen som oppstår økonomisk eller på andre måter som følge av naturtap eller -endringer, og tiltak rettet mot dette tapet. Utvalgets femtrinnsmodell: *identifisere* hvor og hvordan aktører berører natur, *analysere* avhengighet og påvirkning, *vurdere* utsatthet, *rapportere* og *anvende* i beslutninger og veivalg, er en praktisk tilnærming som bør utvikles og tas i bruk. Det må tas høyde for at naturrisiko-begrepet er relativt nytt og trenger modning. Forståelsen av og håndtering av klimarisiko, naturrisiko og andre typer miljørisiko bør integreres bedre, og det er behov for veiledning, felles retningslinjer og god metodikk, noe Klima- og miljødepartementet vil jobbe videre med. I kunnskapsarbeidet er et mer systematisk arbeid med utvikling og bruk av scenarioer viktig for å utforske og illustrere mulige framtidige virkninger og usikkerhet knyttet til naturtap og samfunnets respons på utviklingen. Regjeringen tar sikte på å avdekke og vurdere naturrisiko regelmessig, og vil vurdere hvordan og hvor dette bør synliggjøres på nasjonalt nivå. Finansdepartementet omtaler regjeringens videre arbeid med naturrisiko på finansmarkedsområdet i Finansmarkedsmeldingen 2026. Klima- og miljødepartementet vurderer sammen med berørte departementer behovet for å integrere naturrisiko i beslutninger om arealbruk, hvor en føring for det videre arbeidet er at det ikke skal gi økt tidsbruk og kompleksitet. Regjeringen vil jobbe videre med å synliggjøre og integrere naturrisiko i arbeid i berørte sektorer, og hvordan berørte sektorer bør følge opp utvalgets anbefalinger.

Tiltak for å ta vare på truede arter og naturtyper

Oppfølgingsplan for truet natur

Regjeringens arbeid med truet natur skjer gjennom en oppfølgingsplan for truet natur som ble igangsatt på bakgrunn av Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet*, og iverksatt i 2021. I planen er 23 truede arter og 16 naturtyper prioritert for oppfølging. Flere av naturtypene er viktige områder for mange truede arter. Planen beskriver hvilke tiltak og virkemidler forvaltningen bør bruke for å bedre situasjonen for disse artene og naturtypene. Ansvaret for å gjennomføre planen går på tvers av sektorer og følges opp av en direk-

toratsgruppe ledet av Miljødirektoratet. Som del av arbeidet har regjeringen høsten 2025 utpekt korallrev til utvalgt naturtype. I tillegg er det regjeringens politikk å beskytte et representativt utvalg av leveområder for truede arter og naturtyper gjennom områdevern etter naturmangfoldloven og andre effektive, arealbaserte virkemidler (OECMs). De viktigste verneprosessene for truet natur på land er skogvernet og vern av mindre områder med verdifull natur i lavlandet (supplerende vern).

Villrein

Regjeringen følger opp Stortingets behandling våren 2024 av Meld. St. 18 (2023–2024) *Ein forbetra tilstand for villrein*, jf. Innst. 374 S (2023–2024). Klima- og miljødepartementet vedtok de første tiltaksplanene høsten 2025.

Regjeringen har blant annet styrket villreinsenteret, utvidet tilskuddsordningen Natursats til å gjelde fylkeskommuner, vedtatt nye føringer for arealforvaltningen av villreinens leveområder gjennom statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet og i rundskrivet T-2/16. Regjeringen arbeider videre med oppfølging av meldingens tiltak for å forbedre tilstanden for villrein. En helt sentral oppfølging av meldingen er å utarbeide og vedta tiltaksplaner for Norges 24 villreinområder. En samlet komite sier blant annet følgende i Innst. 374 S (2023–2024) til Meld. St. 18 (2023–2024):

> «Komiteen mener regjeringens villreinmelding utgjør et verdifullt kunnskapsgrunnlag for arbeidet med å forbedre tilstanden til villreinen. I meldingen foreslås også mange gode tiltak som regjeringen varsler at den vil utrede og vurdere. Meldingen kunne vært mer konkret på hvilke tiltak regjeringen vil gjennomføre i praksis. Det er derfor behov for at Stortinget gir regjeringen mandat til å iverksette tiltaksplaner som er tilstrekkelig ambisiøse til å snu den negative trenden for villreinen.»

For å gjennomføre tiltak i tiltaksplanene foreslår regjeringen en økning på 42 mill. kroner. Disse er fordelt med 22 mill. kroner under kap. 1420, post 21, herav 10 mill. kroner til reetablering av villreinstammen i Nordfjella og 7 mill. kroner til å ansette informasjonsmedarbeidere i verneområder med særlige utfordringer, spesielt villreinområder og områder med mye menneskelig ferdsel. De siste 5 mill. kroner er lagt inn til arbeid hos statsforvalterne til oppfølging av tiltak i tiltaksplanene. Det er videre lagt inn 13 mill. kroner under kap. 1420, post 31 og 7 mill. kroner til ny tilskuddsordning under kap. 1420, post 80. Midlene på de to postene skal – avhengig av utgiftens art – finansiere enkelttiltak som flytting av turisthytter, innskrenkning i turisthytters åpningssesong, fysisk stenging av veier, parkeringsplasser, rasteplasser o.l.

Skrantesyke (CWD) ble påvist på villrein i Nordfjella villreinområde, sone 1, i 2016. Hele bestanden i dette området ble tatt ut som ledd i kampen for å bekjempe sykdommen. Regjeringen avklarte i 2025 at arbeidet med å reetablere villrein i Nordfjella, sone 1, skal igangsettes, og har nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere hvilke risikoreduserende tiltak som er nødvendig før, under og etter overføring av dyr fra Nordfjella sone 2 til sone 1. Arbeidsgruppens rapport skal etter planen leveres i november 2025. Deretter skal regjeringen beslutte hvordan reetableringen konkret skal gjennomføres.

Forvaltning av anadrom laksefisk

Regjeringen prioriterer villaksen. Innsiget av villaks har gått kraftig tilbake de siste årene, og også i år har det vært strenge reguleringer av fisket. I forbindelse med godkjenningen av oppdaterte vannforvaltningsplaner i 2022, vedtok regjeringen flere tiltak som vil være med på å bedre tilstanden for vill laksefisk. Regjeringen har blant annet økt ambisjonsnivået for miljøforbedringer i regulerte vassdrag. Departementet vil videreføre arbeidet med en forskrift om særlig beskyttelse av laksen i nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder.

Regjeringen har i 2025 startet opp behandling av Drammensregionen mot lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* (gyro), som er et av de to siste gyro-infiserte laksevassdragene i Norge. Drammensregionen skal behandles med den nylig utviklede klor-metoden som bevarer livet i elva. Prosjektet strekker seg over fire år, fra 2025–2028.

Videre utgjør pukkellaksen en stor risiko for Atlanterhavslaksen. Fra 2017 har det vært en urovekkende trend med eksponentiell vekst i antall pukkellaks i norske elver i oddetallsår. Det ble i 2021, 2023 og 2025 iverksatt omfattende tiltak for å ta ut pukkellaks i norske elver, både gjennom målrettet fiske og egne pukkellaksfeller. Målet for arbeidet med pukkellaks er å begrense gytingen av pukkellaks i Norge mest mulig. Norges bekjempelsesstrategi har vært vellykket i de aller fleste elver i 2025. Regjeringen har hatt god dialog med sjølaksefiskerorganisasjonene i Finnmark og har invitert disse til å utarbeide prosjekter for å teste ut metoder eller redskaper som kan gi effek-

tivt uttak av pukkellaks i sjøen, uten at fisket fører til mer dødelighet av annen anadrom laksefisk. Regjeringen styrket innsatsen med uttak i vassdrag i 2025, og vil i 2026 forberede innsatsen i 2027.

Rovvilt

Regjeringen vil videreføre den todelte målsetningen om både å ha levedyktige rovviltbestander og et aktivt beitebruk i tråd med Stortingets forlik, naturmangfoldloven og internasjonale forpliktelser. Bestandsmålene for alle rovviltartene skal nås og tapene av beitedyr til rovvilt skal være lavest mulig. Regjeringen arbeider med å øke kunnskapen om tap av beitedyr til rovvilt og å utvikle enda mer treffsikre tiltak, blant annet gjennom å følge opp rovviltdelen av tiltakspakken for reindrift og energi fra desember 2023.

Vern og andre bevaringstiltak

I Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold* gjennomgår regjeringen status og tiltak for å bidra til globalt mål 3 i naturavtalen om bevaring av land, ferskvann og hav.

Bevaring av marin natur

Bevaring av viktige områder for marin natur, er en viktig del av en helhetlig og økosystembasert forvaltning av de norske havområdene, jf. Meld. St. 21 (2023–2024) *Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene* og nærmere omtale i eget avsnitt. Regjeringen vil bidra i gjennomføringen av det globale målet i naturavtalen om effektiv bevaring av minst 30 pst. av verdens havområder innen 2030, gjennom marine verneområder og andre effektive arealbaserte bevaringstiltak. Oppfølging av tiltakene i Meld. St. 29 (2020–2021) *Heilskapleg nasjonal plan for bevaring av viktige område for marin natur*, Meld. St. 21 (2023–2024) *Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene* og Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold* står sentralt i arbeidet med å bevare viktig natur i havet.

Marint vern skal medvirke til at et utvalg av representative, særegne, sårbare eller truede marine naturtyper og naturverdier blir tatt vare på for fremtiden. I arbeidet med marin verneplan fra 2004, er 19 av de 36 områdene som ble foreslått som marine verneområder, vernet. Dette er hovedsakelig kystnære verneområder. Det pågår verneprosesser for de resterende områdene i marin verneplan fra 2004, med unntak av to områder som ligger utenfor 12 nautiske mil. Det vil bli arbeidet videre med å etablere nye marine verneområder i 2026.

En ny lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet – havvernloven – ble vedtatt i juni 2025 og trer i kraft 1. januar 2026. Loven gir hjemmel til å opprette marine verneområder i alle norske havområder utenfor territorialfarvannet, som strekker seg ut til 12 nautiske mil. Loven vil styrke systemet for bevaring av marin natur og blir et viktig verktøy i gjennomføringen av de globale målene i naturavtalen. Regjeringen vil identifisere nye kandidatområder for marint vern både innenfor og utenfor territorialgrensen.

Det pågår en prosess for å avklare hvilke områder til havs som er bevart gjennom andre effektive arealbaserte bevaringstiltak (OECM). Dette kan typisk være viktige områder for naturen som vurderes å være effektivt bevart gjennom ett eller flere tiltak etter sektorlovgivningen. Regjeringen vil vurdere hvordan det skal fastsettes et mål om vern og andre effektive arealbaserte bevaringstiltak for havarealene under norsk jurisdiksjon etter at denne prosessen er gjennomført. Regjeringen vil komme tilbake med en plan for hvordan et fremtidig mål kan oppnås på en måte som samtidig legger godt til rette for bærekraftig bruk av norske havområder.

Bevaring av natur på land

For å sikre langsiktig beskyttelse av naturmangfoldet og økosystemtjenestene fastslår regjeringen følgende målsetting som Norges bidrag til mål 3 på land og i ferskvann: *Norge har gjennom vern eller andre effektive arealbaserte bevaringstiltak bevart minst 30 pst. av Norges landareal inkludert Svalbard og Jan Mayen innen 2030. Tiltakene skal vise variasjonsbredden i norsk natur og Norge skal gjennom bevaringstiltakene bidra til at et globalt representativt utvalg av naturområder blir bevart.*

Skogvern er viktig særlig fordi mange truede arter og naturtyper finnes i skog, og fordi skogvernet hittil ikke dekker et representativt utvalg av norsk skognatur. Stortinget besluttet under behandlingen av Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet* at 10 pst. av skogen skal vernes. Arbeidet for å nå dette målet pågår, og det er nå vernet ca. 5,4 pst. av skogen og 4,2 pst. av den produktive skogen. Fremdriften i skogvernarbeidet beror i hovedsak på tilgjengelige budsjettmidler og på erstatningsnivå. Erstatningsnivået er de senere år

økt på grunn av høyere tømmerpriser som har steget mer enn vanlig prisvekst. Et treffsikkert skogvern er viktig for å sikre effektiv bruk av skogvernmidlene. Regjeringen legger vekt på at vern av privateid skog skal være frivillig vern.

Skogbrukets nøkkelbiotoper inngår ikke i målet om 10 pst. skogvern, men rapporteres til FNs biomangfoldkonvensjon som «OECM» (andre effektive arealbaserte bevaringstiltak). Omfanget av nøkkelbiotoper utenfor verneområder har fra 2023 til 2025 økt fra 1080 km^2 til ca. 1134 km^2, og tilsvarer ca. 0,9 pst. av skogarealet.

Regjeringen viderefører vedtatte verneprosesser for bevaring av verdifull natur, såkalt supplerende vern, for å sikre leveområder for truede arter og naturtyper og for å gjøre vernet mer representativt. Prosessene er forankret i Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet.* Meldingen sier blant annet at man skal sikre et representativt utvalg av norsk natur for fremtiden, gjennom å verne naturtyper og økosystemer som i dag er mindre godt dekket av vern. Arbeidet med bevaring av verdifull natur er ytterligere forankret i Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold.* Verneprosessene vil sikre at variasjonsbredden i norsk natur er fanget opp i verneområdene, og at alle typer natur har en del lokaliteter som er vernet. Dette vernet vil omfatte inntil 600 km^2 og består av områder som Miljødirektoratet har identifisert som «aktuelle for vern av mindre områder med verdifull natur i lavlandet». De første områdene i denne kategorien ble vernet i august 2025, og det planlegges nye vernevedtak i årene som kommer.

Det pågår også prosesser med å vurdere utvidelse av nasjonalparker og landskapsvernområder og eventuelt opprette nye slike områder. Regjeringen vil vektlegge kommunal aksept ved vern av areal som nasjonalpark eller landskapsvernområde. Det er kommunal aksept for å utrede vern av Masfjordfjella i Masfjord kommune, Hornelen i Bremanger kommune og Ytter-Vikna i Nærøysund kommune. Det er også kommunal aksept for å utrede utvidelser av Jotunheimen nasjonalpark, Blåfjella-Skjækerfjella nasjonalpark og Skarvan-Roltdalen nasjonalpark. Videre er det kommunal aksept for å endre verneform for Ålfotbreen landskapsvernområde til nasjonalpark. Det ble meldt formell oppstart av verneplanprosess for utvidelse av Jotunheimen i mai 2025. Det er ikke ventet vernevedtak i denne kategorien vern i 2026.

Miljødirektoratet har sammen med andre direktorater og Kommunal- og distriktsdepartementet vurdert behovet for justeringer slik at aktuelle bevaringstiltak på land vil kunne oppfylle kriteriene for andre effektive arealbaserte bevaringstiltak, såkalte OECMs. Regjeringen vil følge opp denne leveransen høsten 2025 og i 2026.

Forvaltning av verneområder

I Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold*, pekes det på at det er behov for å styrke forvaltningen av eksisterende verneområder, for å senke andelen av verneområder der verneverdiene er truet.

Norsk natur er utsatt for en rekke trusler, slik som fremmede arter, gjengroing, ulike effekter av klimaendringene, ferdsel og ulovligheter. Naturen i verneområdene utsettes stort sett for de samme truslene, og i de mest verdifulle naturområdene våre må vi sette inn tiltak for å bedre tilstanden til verneverdiene. Eksempler på slike tiltak kan være skjøtsel, ulike typer restaureringstiltak og kanalisering av ferdsel. Klimaendringene fører til at truslene mot verneverdiene både blir flere og større. Oppgavene knyttet til forvaltning av verneområder blir dermed stadig flere. Det er nødvendig med en tydelig prioritering og effektivisering av hva forvaltningsmyndigheten for verneområdene skal jobbe med, for å optimalisere innsatsen for å opprettholde verneverdiene på lang sikt. Miljødirektoratet har foreslått en rekke tiltak for å prioritere innsatsen mot langsiktig opprettholdelse av verneverdiene i Norge. Klima- og miljødepartementet har, basert på disse forslagene, laget en strategi for å opprettholde verneverdiene i verneområdene på lang sikt og vil følge opp ved å gjøre endringer der det er hensiktsmessig.

Norge har internasjonale forpliktelser knyttet til forvaltningen av verneområder. Det gjelder blant annet Emerald Network under Bernkonvensjonen, hvor det er behov for å oppdatere informasjon om arter, naturtyper og økologisk status for innmeldte verneområder, samt vurdere nye områder til nettverket. Videre er det, som ledd i oppfølging av naturavtalen, behov for en indikator på «protected area management effectiveness». En slik indikator må ses i sammenheng med verneområdenes tilstand og hvordan verneformålet ivaretas. Dette vil støtte opp under arbeidet med å bedre tilstanden i verneområdene.

Politikk for å nå de nasjonale målene for friluftsliv

Friluftsliv bidrar til god helse og livskvalitet, og det er et mål at en stor del av befolkningen utøver

friluftsliv jevnlig. Barn, unge og personer som er lite fysisk aktive er prioritert i den nasjonale friluftslivspolitikken. Det er derfor viktig at det er lett tilgang til attraktive naturområder og turterreng nær der folk bor. Friluftslivsområder i og ved byer og tettsteder er prioritert i ordningen statlig sikring av friluftslivsområder, og det er over Klima- og miljødepartementets budsjett øremerket midler til utvikling av blågrønne områder i områdesatsingene i Oslo. Videre er friluftslivsaktivitet i nærmiljøet, som er lite ressurskrevende og lett tilgjengelig for ulike brukergrupper, prioritert i tilskuddsordningen friluftslivsaktivitet. På denne måten legges det til rette for at friluftsliv har en lav terskel for deltakelse.

God kunnskap om friluftslivsområdene, og hvilken bruk de har, er viktig for å ivareta områdene på en god måte. I 2026 vil Miljødirektoratet starte et nytt prosjekt innenfor regional kartlegging av friluftslivsområder, der friluftslivsområdene vurderes i et regionalt perspektiv og på tvers av kommunegrenser. Prosjektet vil også gi tilskudd til kommunal kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder og til kommunenes arbeid med planer for friluftslivets ferdselsårer.

2025 var Friluftslivets år. Regjeringen vil også i 2026 bidra med midler til Norsk Friluftslivs prosjektorganisasjon for året, som skal gå til etterarbeid og til å gjennomføre en ekstern evaluering av Friluftslivets år. Det er viktig å blant annet identifisere hvilke tiltak og arrangement som var mest vellykket, slik at kunnskap og erfaringer fra Friluftslivets år kan brukes i årene fremover for å få enda flere aktive i friluftsliv.

Tilskuddsordningen friluftslivsaktivitet blir evaluert i 2025, og i 2026 vil det på bakgrunn av resultatene fra evalueringen bli vurdert om det er hensiktsmessig å gjøre endringer i denne tilskuddsordningen. Stolpejakten bidrar til at mange kommer seg ut i fysisk aktivitet og friluftsliv. Konseptet har en bred appell, og ikke minst bidrar stolpejakten til å aktivisere personer som tidligere var lite fysisk aktive. Regjeringen vil bidra og setter av 2 mill. kroner i driftsstøtte til Foreningen Stolpejakten.

Det ble våren 2024 etablert en ny tilskuddsordning som gir midler til natur- og friluftslivstiltak i områder berørt av landbaserte vindkraftverk. Ordningen vil bli utviklet videre i 2026, og en forskrift for ordningen vil være på plass for tildelingen for 2026.

For å styrke arbeidet med friluftsliv i Oslofjorden i tråd med Oslofjordplanen, vil regjeringen øke støtten til Skjærgårdstjenesten i Oslofjorden med 2 mill. kroner.

Det er viktig at friluftsliv og naturbasert reiseliv ikke medfører vesentlig slitasje og forstyrrelser på naturmangfoldet. I tillegg er det viktig å ivareta sikkerheten for de besøkende i norsk natur. Arbeidet med å informere om naturvennlig ferdsel og opphold i naturen vil fortsette og videreutvikles. Dette er en viktig del av regjeringens arbeid for å fremme allemannsretten, som er en avgjørende forutsetning for friluftslivet i Norge. Tilskuddsordningen Nasjonale turiststier bidrar til redusert slitasje og forstyrrelser på naturmangfoldet, samt bedret sikkerhet på de mest brukte stiene.

Motorferdsel i utmark – ny motorferdsellov

Motorferdsellovutvalget leverte 21. mai 2024 sin utredning NOU 2024: 10 med forslag til ny motorferdsellov til regjeringen. Det er kommet en rekke høringsinnspill til utredningen og det tas sikte på å fremme en proposisjon for Stortinget i 2026.

Politikk for å nå de nasjonale målene for forurensning

Miljømyndighetenes viktigste virkemidler i arbeidet med å nå målene for forurensning, er forurensningsloven og produktkontrolloven, samt forskrifter under disse lovene. Forurensningsloven skal bidra til å verne det ytre miljøet mot forurensning, redusere eksisterende forurensning og redusere avfallsmengdene og fremme bedre avfallshåndtering. Produktkontrollovens formål er å forebygge at produkter og forbrukertjenester fører til helseskade eller miljøskade.

I 2024 ble lov om bærekraftige produkter og verdikjeder vedtatt. Denne loven regulerer helt nye områder og målet er å redusere den samlede miljøbelastningen over produkters livsløp fra produksjon og design til avfallsbehandling, se nærmere omtale i kapitlet Politikk på tvers av resultatområdene – Sirkulær økonomi.

For å avdekke eventuelle brudd på regelverket fører miljømyndighetene risikobasert tilsyn. Områdene med størst påvirkning eller risiko for påvirkning på miljøet prioriteres. Ved brudd på reglene kan miljømyndighetene vedta sanksjoner, og kan blant annet ilegge et gebyr. For å styrke kontrollen med krav til økodesign og bærekraftkrav til produkter innen prioriterte verdikjeder, bygges det også et nytt system for grensekontroll med produkter og deres bærekraftsegenskaper i det indre markedet i EU/EØS. Parallelt skjerpes også kontrollen med internasjonal handel med avfall.

I tillegg til de ovennevnte lovene og forskrifter under disse, er annet regelverk, avgifter og tilskuddsordninger virkemidler som benyttes i forurensnings-, avfalls- og produktpolitikken. Det er også avgjørende for å nå målene at man har tilgang på god kunnskap og statistikk om utslipp, mengder, spredning og ikke minst konsekvenser av forurensning.

Forpliktende, internasjonale avtaler er også sentrale for å redusere forurensning.

Kjemikalier

Kjemikaliepolitikken skal redusere risiko for skade på helse og miljø knyttet til bruk og utslipp av miljøgifter og andre farlige stoffer, og er også nødvendig for å få til en sirkulær økonomi med giftfrie kretsløp. Føre-var-prinsippet skal brukes når kunnskapen om risiko for helse og miljø er usikker.

Bruk og utslipp reduseres gjennom stadig strengere kjemikalie- og produktregelverk, krav til industriutslipp og avfallshåndtering og tiltak for opprydding av forurensning. Miljøgifter transporteres over lange strekninger med luft- og havstrømmer, ved handel med produkter og gjennom avfallsstrømmer. Innsats både nasjonalt, og på europeisk og globalt nivå er derfor en forutsetning for å redusere risikoen for effekter på menneskers helse og miljøet.

Regjeringen arbeider for å stanse bruk og utslipp av miljøgifter og andre stoffer som regnes for å utgjøre en alvorlig trussel mot helse og miljø. Stoffene føres opp på den nasjonale prioritetslista som gir føringer for myndighetenes arbeid og signaler til virksomhetene om å finne andre stoffer eller metoder og unngå utslipp. Fem nye stoffer er nå vurdert å oppfylle kriteriene for prioritetslistestoffer, og blir inkludert i listen. Dette gjelder den lineære siloksanen *1,1,1,3,5,5,5-heptamethyl-3-[(trimethylsilyl)oxy]trisiloxane* og PFAS-en perfluamin som begge er svært lite nedbrytbare og svært bioakkumulerende. Nye stoffer på listen er også organofosfothioaten TPPT som er lite nedbrytbar, bioakkumulerende og har alvorlige langtidsvirkninger, samt alkylfenolen TNPP og den fosfororganiske flammehemmeren TPP som begge forstyrrer hormonsystemene til organismer i miljøet. Stoffene har mange bruksområder som omfatter både forbrukerprodukter, produkter til profesjonell bruk og industriprosesser. Det inkluderer blant annet plastpolymere, smøremidler, legemidler, kroppspleieprodukter, parfyme og produksjon av elektrisk og elektronisk utstyr.

Norge bidrar aktivt i arbeidet for å styrke det felleseuropeiske regelverket på kjemikalieområdet. Dette skal blant annet bidra til å få på plass regulering av flere helse- og miljøfarlige stoffer raskere. Revisjon av det omfattende europeiske regelverket for registrering, vurdering, autorisasjoner og restriksjoner av kjemikalier (REACH), vurderes som spesielt viktig. Arbeidet er svært forsinket. Norge har aktivt tatt til orde for at en slik revisjon må prioriteres. Norge skal fortsatt delta aktivt i arbeidet til det europeiske kjemikaliebyrået ECHA. Det er blant annet avgjørende at Norge bidrar videre i arbeidet for et generelt forbud mot perfluorerte stoffer (PFAS-er) i Europa, som Norge har fremmet sammen med fire EU-land og at Norge deltar i det europeiske dugnadsarbeidet med vurdering av aktive stoffer og biocidprodukter.

Norge er en pådriver for tiltak under globale avtaler for å redusere forurensning og sikre mer forsvarlig håndtering av kjemikalier og avfall. Norge arbeider kontinuerlig for at flere stoffer skal omfattes av Stockholm-konvensjonen om persistente organiske stoffer, og for bindende krav om å fase ut de farligste stoffene i plast i global plastavtale som er under etablering. Et nytt globalt rammeverk for kjemikalier og avfall ble vedtatt i 2023, med konkrete mål for 2030 og 2035 som må følges opp for å nå visjonen om en giftfri framtid.

I 2025 ble et FN-panel på forurensningsområdet etablert, *Intergovernmental Sciece-Policy Panel on Chemicals, Waste and Pollution* (ISP-CWP). Panelet skal stadfeste globalt kunnskapsgrunnlag, og blir viktig for det internasjonale arbeidet med kjemikalier og avfall framover og særlig for å bedre forholdene i utviklingsland. Med det nye panelet, FNs klimapanel og Naturpanelet, har de tre planetære miljøkrisene egne kunnskapspaneler.

Videreutvikling av kunnskap er nødvendig som underlag for å få på plass regulering av flere farlige kjemikalier. Forskning om effekter på mennesker og miljøet, og kartlegging og overvåking i produkter, avfall og utslipp, dyr, mennesker, miljøet, mat og drikkevann fortsetter.

Regjeringen la i 2025 fram handlingsplan for et giftfritt miljø. Handlingsplanen er en oppfølging av tidligere handlingsplaner og viser prioriteringene i kjemikaliearbeidet framover, inkludert særskilte satsningsområder for miljømyndighetene.

De siste årene har det skjedd en markant økning i importen av lavkostnadsvarer fra tredjeland som kjøpes via nett og fraktes direkte til forbrukere i Europa. Økningen i netthandel har med-

ført flere utfordringer for forbrukere, næringsliv og miljø. Undersøkelser har vist at en større andel av produktene som importeres ikke overholder krav til miljø, helse og sikkerhet. Dette gjelder ikke minst innhold av forbudte kjemikalier. EU-kommisjonen la 5. februar 2025 fram en meddelelse som redegjør for ulike tiltak for å sikre trygg og bærekraftig netthandel. Regjeringen arbeider med å bedre samordningen og styrke innsatsen mot import av ulovlige produkter fra netthandel, både på nasjonalt og nordisk nivå, blant annet gjennom tilsyn.

Mål om nullutslipp fra petroleumsvirksomheten

For operasjonelle utslipp fra petroleumsvirksomheten til havs varierer graden av måloppnåelse mellom havområdene. Operasjonelle utslipp fra petroleumsvirksomhet i Barentshavet er begrenset og ikke av et omfang som forventes å ha bidratt til økninger i bakgrunnsnivå av olje eller andre miljøfarlige stoffer over tid. Nivåene av forurensning i Norskehavet anses som lave sammenlignet med Nordsjøen, og det har ikke vært nevneverdige endringer i mengden av tilført olje og andre miljøfarlige stoffer fra petroleumsvirksomhet i havområdet. Operasjonelle utslipp fra petroleumsvirksomhet i Nordsjøen er betydelige og bidrar til økninger i bakgrunnsnivå av olje og andre miljøfarlige stoffer og naturlig forekommende stoffer over tid.

Det er fortsatt behov for tiltak for å nå nullutslippsmålet.

Gammel forurensning i grunn og sjøbunn

Gammel forurensning lagret i jord og sjøbunn kan føre til skade på helse og miljø, og være kilde til spredning av farlige kjemikalier. Årlig blir et stort antall lokaliteter undersøkt og registrert i databasen Grunnforurensning. 17 havne- og fjordområder er prioritert for oppfølging. Seks av områdene og flere delområder er nå ferdig ryddet. Opprydding i forurenset grunn og sjøbunn er kostbart og tidkrevende, og i årene fremover blir flere områder klare for opprydding, noe som er den mest kostnadskrevende fasen i arbeidet. Prinsippet om forurenser betaler er hovedregelen. Statlige myndigheter medvirker likevel med finansiering i noen tilfeller, se omtale av tildelingskriterium for oppryddingspostene kap. 1420, post 39, 69 og 79.

Farlig avfall

Farlig avfall på avveier kan føre til at miljøgifter spres og hoper seg opp i naturen. Derfor er det avgjørende at farlig avfall samles inn og behandles forsvarlig. I 2023 ble det ifølge SSB levert 1,68 millioner tonn farlig avfall i Norge til godkjent behandling. Dette er en nedgang fra året før. Farlig avfall oppstår i landbasert industri, i petroleumsindustri og bergverksdrift, i husholdningene og ved avfallsforbrenning. Det er i utgangspunktet industrien selv som har ansvar for å sikre forsvarlig behandling av avfallet sitt, også farlig avfall. Samtidig er det viktig at Norge opprettholder en tilstrekkelig kapasitet til å kunne håndtere eget farlig avfall i samsvar med internasjonale forpliktelser som følger av blant annet Baselkonvensjonen og EUs rammedirektiv om avfall. Klima- og miljødepartementet følger utviklingen med etablering av ny behandlingskapasitet for farlig avfall. Miljødirektoratet oppdaterer for tiden Nasjonal avfallsplan med program for avfallsforebygging, som vil gjelde seks år frem i tid. Planen vil også omhandle farlig avfall.

Sirkulær avfallshåndtering

Norsk avfallspolitikk gjennomføres i et samspill mellom en rekke ulike virkemidler: lov– og forskriftsregulering, avgifter, tilskudds- og panteordninger, bransjeavtaler og informasjonstiltak, samt kombinasjoner av disse. De viktigste grepene for å redusere avfallsmengdene er forebyggende tiltak tidligere i verdikjeden, slik som produktdesign for blant annet lenger levetid og mulighet for reparasjon og ombruk, og økt ombruk av produkter. Se omtale av produktpolitikken under overskriften Sirkulær økonomi. Miljødirektoratet oppdaterer for tiden Nasjonal avfallsplan med program for avfallsforebygging, som vil gjelde seks år frem i tid.

Økt materialgjenvinning er et nasjonalt mål, og gjennom felleseuropeisk regelverk har vi bindende tallfestede mål for dette. Spesielt er målet om 65 pst. forberedelse til ombruk og materialgjenvinning innen 2035 i EUs rammedirektiv om avfall svært ambisiøst, og utfordrende for Norge å nå. En forutsetning for økt materialgjenvinning er at større andeler av avfallet utsorteres. Fra 1. januar 2025 ble det obligatorisk med separat innsamling av bioavfall, plastavfall, samt utsortering og separat innsamling av papp- og papiravfall, glass og metallemballasje og tekstilavfall, fra husholdningsavfall og husholdningslignende næringsavfall.

EUs reviderte forordning for grensekryssende forsendelser av avfall skal blant annet gjøre det enklere å transportere avfall til forberedelse til ombruk og materialgjenvinning innad i EU/EØS, samt styrke kontroll av ulovlige avfallstransporter. Forordningen er vurdert som EØS-relevant og akseptabel, og Norge arbeider med å gjennomføre den i norsk rett.

Videre arbeider EU med skjerpede krav til avfallsforebygging og økt utnyttelse av ressursene i avfallet innen prioriterte verdikjeder hvor det er identifisert et særlig potensial for økt sirkularitet: emballasje, tekstiler, batterier, elektriske og elektroniske produkter, plast og kjøretøy.

EU har vedtatt emballasjeforordningen som stiller nye og skjerpede miljøkrav til hele emballasjens livsløp. Dette gjelder for eksempel krav om mindre unødvendig bruk av emballasje, økt ombruk, samt at emballasjen skal være egnet for materialgjenvinning. Klima- og miljødepartementet vurderer hvordan forordningen best kan gjennomføres i Norge. Det bindende målet om 50 % forberedelse til ombruk og materialgjenvinning av plastemballasje i 2025 er utfordrende for Norge å nå. I Norge har vi utvidet produsentansvar for emballasje. I juni 2025 vedtok Klima- og miljødepartementet endringer i avfallsforskriften som blant annet tydeliggjør ansvars- og kostnadsfordeling i produsentansvarsordningen.

Det pågår et bredt arbeid i EU og i Norge for å få på plass nye virkemidler for hele verdikjeden for tekstiler med mål om at den skal bli mer bærekraftig. Tekstiler vil reguleres i flere regelverk og det arbeides med flere nye virkemidler og tiltak. Fra 2025 skal tekstilavfall fra husholdningsavfall og husholdningslignende næringsavfall kildesorteres og sendes til forberedelse til ombruk eller materialgjenvinning. EU har høsten 2025 vedtatt endringer i rammedirektivet om avfall med krav til utvidet produsentansvar for tekstiler. Departementet jobber for å få på plass utvidet produsentansvar for tekstiler så fort som mulig i Norge. Miljødirektoratet har i 2025 et oppdrag om å utarbeide et forslag til forskriftsregulering av et utvidet produsentansvar for tekstiler i Norge.

Det stilles skjerpede krav til utnyttelse av ressursene i batteriavfall gjennom EUs nye batteriforordning, som nå forberedes gjennomført i Norge gjennom en ny batteriforskrift. Videre har EU-kommisjonen foreslått nye EU/EØS-krav til kjøretøy, for å stimulere til økt ombruk og økt utnyttelse av ressursene i kasserte kjøretøy. Regelverket forhandles nå i EU. Dette omtales nærmere under overskriften Sirkulær økonomi.

EU har i revidert rammedirektiv om avfall vedtatt nye, forpliktende mål om reduksjon av matavfall. Målene er 10 prosent reduksjon i matindustri og 30 prosent reduksjon per innbygger samlet for dagligvare, serveringssteder og husholdninger innen 2030, sammenlignet med gjennomsnittet i 2021-2023. Nasjonale virkemidler for å redusere matsvinnet er avgjørende for å nå disse målene. Den nye loven om forebygging og reduksjon av matsvinn har som formål å fremme bedre ressursutnyttelse av næringsmidler gjennom å forebygge og hindre at næringsmidler går ut av verdikjeden. Bransjeavtalen om reduksjon av matsvinn som ble inngått i 2017 har mål om å redusere matsvinnet med 50 % innen 2030 sammenlignet med 2015.

Plast- og plastforurensning

For å redusere plastforurensning er det behov for en rekke ulike tiltak og virkemidler på ulike stadier i livsløpet til plast både nasjonalt, regionalt og globalt. Dette fordi plastforurensning spres over landegrenser og det er omfattende handel med plastprodukter mellom land.

Norge har en ledende rolle i forhandlingene om en global avtale mot plastforurensning, blant annet som leder av en såkalt høyambisjonskoalisjon med 70 andre land og EU. Der jobber vi for å sikre en mest mulig ambisiøs global avtale med bindende regler for hele plastens livsløp. Norge jobber blant annet for globale forbud, særlig mot enkelte problematiske plastprodukter og mot miljøgifter og andre farlige kjemikalier brukt i plastproduksjon. Regjeringen ønsker også globale krav blant annet til mer bærekraftig design av plastprodukter, til mer ombruk og bruk av materialgjenvunnet plast og krav som sikrer tilstrekkelig innsamling av plastavfall. Forhandlingsprosessen fortsetter da det ikke ble enighet på det sjette forhandlingsmøtet i august 2025.

Norge jobber også aktivt under blant annet FNs sjøfartsorganisasjon IMO og den regionale OSPAR-konvensjonen for å redusere plastforurensning og marin forsøpling.

Regjeringen arbeider for å redusere bruken av engangsartikler av plast i Norge, blant annet ved å gjennomføre EUs direktiv om plastprodukter. Klima- og miljødepartementet signerte et plastpartnerskap med næringslivet våren 2024 for å redusere forbruket av engangs matbeholdere for ta-med-mat, samt drikkebegre med lokk. Norge har satt seg som mål å redusere forbruket av disse produktene med 50 prosent innen 2026. Det

jobbes aktivt for å rekruttere både private og offentlige virksomheter til partnerskapet.

Forbruket av plastbæreposer i Norge går nedover og var i 2024 på 75 poser per person. EUs nye emballasjeforordning har innført et krav om å redusere forbruket av plastbæreposer til 40 poser per person per år, eller tilsvarende i vekt innen 31. desember 2025. Regjeringen vil fortløpende vurdere behovet for nye virkemidler og tiltak på området og har dialog med bransjen om dette.

Regjeringen jobber også med å innføre utvidet produsentansvar for enkelte engangsprodukter av plast og for utstyr fra fiskeri, fritidsfiske og akvakultur som inneholder plast. For enkelte engangsprodukter av plast skal ordningen også omfatte et medansvar for forsøpling, som innebærer at produsentene blant annet skal dekke kommuners utgifter knyttet til opprydding, og dekke kostnader for holdningsskapende arbeid.

Under kjemikalieregelverket REACH er det vedtatt et bredt omsetningsforbud mot tilsatt mikroplast i produkter. Det omfatter blant annet kosmetikk og gummigranulat på kunstgressbaner. Forbudet trer i kraft på ulike tidspunkter for forskjellige produktgrupper. Det er også viktig å redusere utilsiktet utslipp av mikroplast. Fordi utslipp av plastpellets til miljøet er en av de store kildene til mikroplastforurensning, har EU-kommisjonen fremmet forslag til en forordning som innebærer krav til aktører som håndterer og transporterer pellets. Forslaget ble ferdigforhandlet i EU før sommeren 2025, og planlegges formelt vedtatt i oktober 2025. Sammen med tiltak mot utslipp fra tilsiktet mikroplast skal dette totalt redusere mikroplastutslipp til miljøet med 30 % innen 2030.

Regjeringen har lagt frem en handlingsplan for omstilling fra bruk av gummigranulat i Norge, i tråd med anmodningsvedtak fra Stortinget 21. november 2023.

Overvåkning av plastforurensning er viktig framover. Miljødirektoratet har et overvåkningsprogram for mikroplast som dekker blant annet luft, kystvann, ferskvann og urbane områder. I tillegg overvåker Miljødirektoratet plastakkumulering på strender og plast i magesekken til strandede sjøfugl (havhest). Det pågår også et arbeid med å etablere annen overvåkning på makroplast sammensatt av både eksisterende og ny miljøovervåkning.

Tilskuddsordningen for tiltak mot marin forsøpling videreføres.

Forurensning fra industri, jordbruk og avløp

Industri er en kilde til forurensning av både luft, vann og i grunnen, og er strengt regulert gjennom både forskrifter og enkelttillatelser som også gjennomfører krav i EUs forordninger og direktiver, som for eksempel avløpsdirektivet og industriutslippsdirektivet. EU har vedtatt et revidert industriutslippsdirektiv som blant annet stiller krav til redusert energibruk, ressurseffektivitet og gjenbruk av vann. Et av formålene er å bidra til mer bærekraftig drift i sektorene som et steg for å sikre en renere og mer sirkulær økonomi. Klima- og miljødepartementet forbereder innlemmelse av revidert industriutslippsdirektiv i EØS-avtalen og gjennomføring i norsk rett.

Avrenning fra jordbruket påvirker vannforekomstene negativt, noe vi særlig ser i Oslofjorden. Regjeringen fastsatte i januar ny gjødselbrukforskrift, som blant annet stiller krav til redusert bruk av fosforholdig gjødsel, og strammere frister for når husdyrgjødsel kan spres. Over tid kan forskriftens innstramminger bidra til å bedre vannkvaliteten i områder som er utsatt for avrenning fra jordbruket.

Den samlede akvakulturproduksjonen av fisk gjør at fiskeoppdrett er den største kilden til utslipp av næringssalter langs kysten fra Lindesnes til Nordkapp. Slike utslipp kan gi økt algevekst og føre til overgjødsling i innelukkede fjordområder. Mesteparten av akvakultur av fisk foregår i åpne anlegg i sjø og per i dag er det ikke tilgjengelig teknologi som kan rense utslipp av næringssalter fra slike anlegg. Nytt regelverk for forurensning for akvakultur i sjø trådte i kraft i februar 2024 . Regjeringen jobber videre med å utvikle regelverket og kravsetting til forurensning fra oppdrettsnæringene, herunder vurdere behov og mulighetene for å stille standardiserte krav for forurensning også til landbasert akvakultur.

Avløp

God avløpsrensing er viktig av flere grunner; blant annet for å sikre helse og miljø og for å ta vare på naturen. Avløpsvann er en kilde til forurensning både lokalt og regionalt, og påvirker norske vannforekomster. Avløpsvann inneholder næringssalter som fosfor og nitrogen, og også organisk materiale og miljøgifter. Det meste av det sanitære avløpsvannet blir renset i avløpsrenseanlegg, og majoriteten av befolkningen er tilknyttet kommunale avløpsrenseanlegg.

Etterslepet i avløpssektoren i Norge er stort. Ledningsnettet er utilstrekkelig vedlikeholdt, og

mange avløpsrenseanlegg oppfyller ikke dagens rensekrav. Det er behov for å redusere utslipp av urenset avløpsvann, som følge av manglende rensekapasitet, lekkasjer fra ledningsnett og overløpssituasjoner. Kommunene er ansvarlig for å sikre en tilgjengelig avløpsinfrastruktur som etterlever gjeldende krav. Regjeringen viser til at prinsippene om forurenser betaler og selvkost ligger til grunn, og at kommunene i tråd med dette kan fullfinansiere utgiftene til avløpsrensing. Selv om etterslepet er stort, er det flere kommuner som enten er i gang, eller ferdige med, å oppgradere renseanlegg slik at disse møter dagens krav. Kommunene som overholder dagens krav har jobbet godt, prioritert riktig og handlet i tråd med de plikter som kommunen har som forurenser på området.

Det legges ikke opp til en statlig tilskuddsordning for avløpsinvesteringer. En statlig tilskuddsordning ville utfordret likebehandling av de kommunene som allerede har fulgt opp gjeldende krav i regelverket. På grunn av det alvorlige vedlikeholdsetterslepet i sektoren sendte Klima- og miljødepartementet sammen med Kommunal- og distriktsdepartementet i juli 2025 et felles brev til alle landets kommuner, og til statsforvalterne som forurensningsmyndighet på området. I brevet ble det sendt et tydelig signal til kommunene om kommunenes ansvar for å sikre god rensing for å overholde gjeldende krav, og få fart på arbeidet med å oppgradere renseanleggene. Til statsforvalterne ble det i brevet sendt tydelig forventning om å skjerpe håndhevingen av kravene i forurensningsregelverket, og at brudd på kravene i forurensningsregelverket skal følges opp med nødvendige virkemidler. Regjeringen foreslår å styrke arbeidet med avløp hos statsforvalterne med totalt 20 mill. kroner, hvorav 12 mill. kroner til statsforvalterne for å styrke avløpsarbeidet rundt Oslofjorden og resterende 8 mill. kroner for å styrke avløpsarbeidet utenfor Oslofjordens nedbørsfelt.

Miljøtilstanden i Oslofjorden er alvorlig, og utslipp av næringsstoffene nitrogen og fosfor fra avløpsvann er en av de største påvirkerne. Det er behov for å etablere bedre avløpsrensing, og redusere lekkasjer fra ledningsnett og overløpssituasjoner. Regjeringen følger opp tiltaksplanen for Oslofjorden, og har særlig fokus på de største utfordringene: avløp, jordbruk og fiskeri. Derfor foreslår regjeringen å videreføre og styrke tilskuddsordningen for kommunenes planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning ved avløpsrenseanlegg i Oslofjordens nedbørsfelt. Regjeringen vil be Miljødirektoratet om å vurdere hvordan ordningen i større grad enn i dag kan tilrettelegge for teknologiutvikling. I 2026 vil den totale rammen for ordningen være på rundt 71 mill. kroner.

På avløpsområdet gjelder EUs avløpsdirektiv fra 1991, som er innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i forurensningsforskriften. Formålet med avløpsdirektivet fra 1991 er primært å redusere utslipp av organisk materiale og næringssalter som kan føre til eutrofi (overgjødsling) av vannforekomster. For å sikre dette formålet er hovedregelen i direktivet at utslipp skal gjennomgå sekundærrensing (kjemisk/biologisk rensetrinn som reduserer organisk materiale). Da avløpsdirektivet skulle gjennomføres i norsk rett på begynnelsen av 2000-tallet, hadde Norge over tid gjort en betydelig innsats på avløpsområdet med mål om å redusere utslippene fra avløp, og mange nye avløpsanlegg var nylig bygget/oppgradert. Ved gjennomføringen i direktivet ble det derfor laget en overgangsordning der eksisterende anlegg gradvis skulle oppfylle kravene til sekundærrensing, fremfor å rive eller bygge om nye eller nylig oppgraderte renseanlegg. Nye anlegg skulle bygges med sekundærrensing. Hensikten var å sikre god nok rensning og miljøbeskyttelse. Overgangsordningen har imidlertid ikke fungert etter sin hensikt og mange kommuner har ikke oppgradert til sekundærrensning slik det ble forutsatt. Miljømyndighetene har siden 2019 prioritert strengere kravstilling og tettere oppfølging av kommunene for å sikre bedre etterlevelse av direktivet.

Utfordringene på avløpsfeltet i dag gjør det imidlertid naturlig å se på om gjennomføringen av direktivet fra 1991 har vært god nok. Det er viktig at Norge overholder EØS-rettslige forpliktelser, både når det gjelder gjennomføring og etterlevelse av krav. Med dette som bakteppe, har departementet startet en gjennomgang av den norske gjennomføringen av avløpsdirektivet fra 1991, og vil på bakgrunn av dette vurdere hvordan eventuelle mangler ved gjennomføringen best følges opp. Det er naturlig at dette sees i sammenheng med departementets arbeid med revidert avløpsdirektiv.

Revidert avløpsdirektiv trådte i kraft i EU 1. januar 2025. Det reviderte direktivet skal beskytte mennesker og natur mot utslipp av dårlig renset avløpsvann. Samtidig skal det skape et forutsigbart rammeverk med mer åpenhet og bedre styring av avløpssektoren. Direktivet er i tråd med EUs grønne giv, med mål om klimanøytralitet, nullforurensning innen 2050, sirkulær økonomi, og bevaring av biologisk mangfold. De to mest sentrale endringene i revidert direktiv er at virkeområdet for direktivet utvides slik at flere og min-

dre tettbebyggelser omfattes, og at det stilles strengere rensekrav. Det stilles også krav om at avløpsanleggene skal bli energinøytrale, samt krav til prøvetaking, overvåking og rapportering. Gjennomføring av det reviderte direktivet vil derfor være kostnadskrevende. Norge har et stort vedlikeholdsetterslep på avløpsområdet, også uavhengig av revidert avløpsdirektiv. Miljømyndighetene har fulgt prosessene i EU tett og kommet med innspill i tråd med norske interesser. Direktivet er nå til vurdering i EØS/EFTA-landene. Klima- og miljødepartementet vurderer hva det reviderte direktivet vil bety for Norge og behov og muligheten for eventuelle tilpasninger. Ved innføringen av avløpsdirektivet vil regjeringen vurdere handlingsrommet grundig, og jobbe for at hensynet til norske kommuner og innbyggere ivaretas på best mulig måte. Klima- og miljødepartementet har mottatt rapporten «Utredning av Norges handlingsrom i EUs reviderte avløpsdirektiv – definisjonen av tettbebyggelse» som KS har fått utarbeidet fra Menon Economics mfl., og vil gjennomgå denne.

Overvann

Klimaendringene fører til mer, hyppigere og mer intens nedbør. Overvann kan føre til både direkte og indirekte skader. I 2015 foreslo Overvannsutvalget i NOU 2015: 16 *Overvann i byer og tettsteder – som problem og ressurs*, omfattende lov- og forskriftsendringer, knyttet til plan- og bygningsloven, vannressursloven, vass- og avløpsanleggslova og forurensningsloven. Ny lov om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanleggslova) og endringer i forurensningsloven (regulering av forholdet mellom abonnent og kommune og frakobling av overvann fra kommunale avløpsanlegg) ble vedtatt i Stortinget 26. mai 2025. Endringene trer i kraft fra 1. januar 2026. Loven lovfester plikter og rettigheter for kommunen som eier av vann- og avløpsanleggene, og for abonnentene. I tillegg innføres det bestemmelser om sanksjonering og oppfølging av brudd på bestemmelsene i loven. Store deler av gjeldende vass- og avløpsanleggslov er videreført i den nye loven. I forurensningsloven gis det en tydeligere definisjon av avløpsanlegg og overvann, samt en ny bestemmelse som gir kommunen mulighet til å fjerne overvann fra overbelastede avløpsanlegg. Bestemmelsen gir kommunen rett til å pålegge eier av eiendom som er tilknyttet kommunalt avløpsanlegg helt eller delvis å koble overvann fra det kommunale avløpsanlegget, så lenge det finnes andre forsvarlige måter å håndtere overvannet på. Videre kan kommunen pålegge eier av privat eiendom å sørge for tiltak som med rimelighet kan kreves for å håndtere overvann. Slike tiltak kan ikke være uforholdsmessig kostbare.

Som oppfølging av Meld. St. 26 *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn* har Miljødirektoratet på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet sendt forslag om endringer i vass- og avløpsanleggslova og forurensningsforskriften om etablering av overvannsgebyr på høring med frist 15. oktober 2025. Dagens avløpsgebyr gir kommunen mulighet til å finansiere tradisjonelle overvannsledninger for å løse utfordringene med overvann. Mer åpne tiltak kan være en tryggere og mer samfunnsøkonomisk lønnsom måte å løse utfordringene på sammenliknet med tradisjonelle ledninger. Det er derfor behov for å modernisere avløpsgebyret, og flytte overvannskostnadene over til et eget overvannsgebyr. På oppdrag fra Klima- og miljødepartementet har Miljødirektoratet også sendt forslag til nytt kapittel i forurensningsforskriften, med krav til drift, tømming og vedlikehold av sandfang på høring med frist 7. november 2025. Miljødirektoratet har også fått oppdrag om å beskrive den nåværende rettstilstanden for ansvar for skader forårsaket av avløpsanlegg og gi en vurdering av om det finnes forhold ved den nåværende rettstilstanden som bør følges opp eller utredes nærmere.

Radioaktiv forurensning

Radioaktiv forurensning kan skade miljøet og menneskers helse , og det stilles strenge krav til utslipp fra virksomheter og til håndtering av radioaktivt avfall. Mengden radioaktivt avfall i Norge, herunder fra dekommisjoneringen av atomanleggene i Halden og på Kjeller er forventet å øke fremover og avfallet må håndteres i tråd med nasjonalt regelverk og internasjonale forpliktelser og i tråd med *Strategi for trygg, sikker og forsvarlig håndtering av radioaktivt avfall i Norge*. Strategien gjelder for alt radioaktivt avfall i Norge, inkludert brukt atombrensel.

En viktig oppgave for miljømyndighetene er å gi rammer for en trygg, sikker og miljømessig forsvarlig håndtering av radioaktivt avfall fra virksomhetene, inkludert behandlings-, lagrings- og deponikapasitet. Oppfølging av dekommisjoneringen av atomanleggene er særlig høyt prioritert.

Radioaktiv forurensning blir overvåket regelmessig. Overvåking av radioaktivitet i miljøet er viktig for å kunne oppdage og vurdere omfanget ved nye utslipp. Truslene knyttet til den ustabile situasjonen i Ukraina er en påminnelse

om at det er viktig å ivareta den nasjonale måleberedskapen og fagkompetansen.

Luftforurensning

Norge er netto mottaker av luftforurensning som blant annet bidrar til redusert lokal luftkvalitet som kan skade menneskers helse og sur nedbør som skader økosystemer. Derfor er det internasjonale arbeidet med å redusere langtransportert luftforurensning fremdeles viktig. Arbeidet skjer innenfor rammen av UNECEs konvensjon om langtransportert grenseoverskridende luftforurensning, hvor land har påtatt seg forpliktelser i Göteborgprotokollen om å redusere sine nasjonale utslipp av fem forskjellige luftforurensninger.

Norge har også hatt tilsvarende forpliktelser i EØS-avtalen fra 2009. Regjeringen arbeider nå med å innlemme Direktiv (EU) 2016/2284 om reduksjon av nasjonale utslipp av visse forurensninger til luft i EØS-avtalen. Det skal i den forbindelse fastsettes blant annet nye nasjonale utslippsforpliktelser for EØS/EFTA-landene som skal oppfylles fra 2030. De enkelte landene skal utarbeide og gjennomføre planer for å sikre at utslippene reduseres i tråd med forpliktelsene. Allmenheten skal konsulteres ved utarbeidelse av planene.

I 2023 ble partene enige om å revidere Göteborgprotokollen, hvor målet er å ytterligere redusere de skadelige effektene av luftforurensning på helse og miljø.

Norge har overholdt de gjeldende utslippsforpliktelsene for svoveldioksid, nitrogenoksid og små helseskadelige partikler i Göteborgprotokollen alle år siden 2020. Utslippsforpliktelsene for flyktige organiske forbindelser og ammoniakk har vi overholdt fra henholdsvis 2022 og 2023.

Norge benytter en rekke juridiske og økonomiske virkemidler for å redusere utslippene i tråd med de internasjonale forpliktelsene. Regjeringen har i 2025 revidert regelverket for lagring og bruk av gjødsel, som kan bidra til å redusere utslipp av ammoniakk fra jordbruket. Ved innlemmelse av Direktiv (EU) 2016/2284 i EØS-avtalen og utarbeidelse av program for å sikre at Norge overholder de nye utslippsforpliktelsene, vil regjeringen vurdere om noe av virkemiddelbruken bør justeres.

Norge har en pådriverrolle i arbeidet til FNs sjøfartsorganisasjon (IMO) med å utvikle et mer effektivt regelverk for å redusere utslippene til luft fra skipsfarten.

Lokal luftkvalitet

Klima- og miljødepartementet har det overordnede ansvaret for å nå målet om «Å sikre trygg luft», og en koordinerende rolle mot andre departementer og etater for å få gjennomført tiltak som kan bedre den lokale luftkvaliteten. Målet er ikke nådd i dag, men nivåene av luftforurensning går nedover.

Ved fare for brudd på grenseverdiene i forurensningsforskriften kan kommunen, som forurensingsmyndighet for lokal luft, blant annet gi pålegg om å gjennomføre tiltak for å redusere forurensningen. For å gjøre lokale og nasjonale myndigheter bedre i stand til å nå målet om trygg luft, skal Klima- og miljødepartmentet utrede innstramming av grenseverdiene i forurensningsforskriften kapittel 7.

Arealplanlegging etter plan- og bygningsloven er et viktig virkemiddel for å varig redusere nivåene av luftforurensning i byer og tettsteder. Klima- og miljødepartmentet har utgitt retningslinjer for behandling av luftkvalitet i arealplanlegging (T-1520). Denne retningslinjen er under revisjon. For å gjøre informasjon om den lokale luftkvaliteten lettere tilgjengelig for befolkningen og myndighetene tilbyr Luftsamarbeidet blant annet varslingstjenester, ulike verktøy og historisk data for lokal luftkvalitet.

Norge deltar aktivt i EU-prosesser for endringer og innstramninger i regelverk for lokal luftkvalitet. EU vedtok et nytt luftkvalitetsdirektiv i 2024, og prosessen med å vurdere innlemmelse i EØS-avtalen er igangsatt. Gjeldende luftkvalitetsdirektiver er innlemmet i EØS-avtalen, og gjennomført i norsk rett.

Støy

Klima- og miljødepartementet har det overordnede ansvaret for støy og en koordinerende rolle overfor andre departementer og etater for å få gjennomført tiltak som kan redusere støyplager. De nasjonale målene for reduksjon av støyplager blir ikke nådd i dag. Folkehelseinstituttet og Miljødirektoratet leverte i februar 2024 forslag til nye nasjonale mål og indikatorer for støy. Regjeringen jobber med oppfølgingen av rapporten.

Forurensningsforskriften stiller krav om støyreduserende tiltak, kartlegging av støy og utarbeiding av handlingsplaner for å redusere støy. Arealplanlegging etter plan- og bygningsloven er også et viktig og kostnadseffektivt virkemiddel for å forebygge støyproblem og ivareta stillheten som grunnlag for friluftsliv og rekreasjon. Det er gitt

felles retningslinjer (T-1442/2021) for behandling av støy i plansaker, med vekt på de største støykildene.

Politikk for å nå de nasjonale målene på klima

Regjeringen fører en ambisiøs klima- og miljøpolitikk som bygger på forvalteransvaret og føre-var-prinsippet. Regjeringen legger vekt på å styrke Norges konkurransekraft og skape grønn vekst, trygge og skape nye grønne arbeidsplasser. Det er nødvendig med en omstilling til et moderne, bærekraftig lavutslippssamfunn. Norge har høy kompetanse, teknologi og tilgang på kapital som gjør det mulig å medvirke sterkt til denne omstillingen.

Parisavtalen legger grunnlaget for norsk klimapolitikk. Informasjon om internasjonalt klimaarbeid, inkludert Parisavtalen, finnes i programkategori 12.70 (Internasjonalt klimaarbeid). Se proposisjonens kapittel 2.5 Klima for nærmere omtale av Norges klimamål. For en bredere gjennomgang, se klimalovrapporteringen i særskilt vedlegg *Regjeringens klimastatus og -plan*.

Norges klimamål for 2030 under Parisavtalen er å redusere utslippene av klimagasser med minst 55 pst. i 2030 sammenlignet med nivået i 1990. Regjeringen ønsker å oppfylle målet sammen med EU. Gjennom klimaavtalen med EU har Norge allerede forpliktet seg til å samarbeide med EU om å redusere utslippene med minst 40 pst. innen 2030 sammenlignet med 1990-nivået. Regjeringen er i dialog med EU om oppdatering av klimaavtalen slik at samarbeidet knyttes til det forsterkede målet om å redusere utslippene med minst 55 pst. innen 2030. Dersom EU-samarbeidet ikke tar oss helt til 55 pst. utslippsreduksjoner, kan kvoter under Parisavtalens artikkel 6 (utenfor EØS) brukes til å dekke det som mangler for å oppfylle klimamålet for 2030. Se nærmere omtale i det særskilte vedlegget *Regjeringens klimastatus og -plan*.

Regjeringen har fulgt opp Norges forpliktelser under Parisavtalen og fremmet et nytt og forsterket klimamål for 2035. Målet er å redusere utslippene med minst 70-75 pst. i 2035 sammenlignet med utslippsnivået i 1990. Målet er lovfestet i klimaloven og meldt inn som Norges nasjonalt fastsatte bidrag for 2035 under Parisavtalen. Regjeringen planlegger for at 2035-målet skal nås med utslippsreduksjoner i Norge og i samarbeid med EU, i tråd med Stortingets vedtak.

Regjeringen la våren 2025 frem Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet*. Klimameldingen staker ut kursen for klimapolitikken fram mot nytt Parismål i 2035, og videre mot lavutslippssamfunnet i 2050. Meldingen er bredere og mer langsiktig enn tidligere klimameldinger. Målet om at Norge skal bli et lavutslippssamfunn i 2050 er lovfestet i klimaloven.

Regjeringen vil følge opp målet om at Norge skal være klimanøytralt fra og med 2030, og omstille Norge til et lavutslippssamfunn i 2050 i tråd med klimaloven.

Det vil kreve betydelig styrket innsats å nå klimamålene for 2030, 2035 og 2050. For å lykkes med omstillingen av Norge, må vi tilpasse og videreutvikle politikken for å sikre utslippskutt og omstilling i møte med en verden i endring. Teknologiutviklingen og endringer i viktige markeder som energimarkedene vil ha mye å si for både effekten og kostnaden av klimapolitikken. Et viktig prinsipp i politikkutformingen er kostnadseffektivitet.

Klimapolitikk innebærer endringer i hvordan vi innretter samfunnet, som kan gi ulemper på kort sikt for enkeltmennesker og aktører, slik at mye større ulemper unngås for samfunn og folk i framtiden. Omstilling er krevende, nødvendig, og må være bredt forankret og rettferdig. Tillit til og oppslutning om klimapolitikken krever åpenhet, men også en politikk som er forutsigbar og rettferdig. Klimaomstillingen må gå hånd i hånd med Norges oppfølging av det nye globale rammeverket for natur («naturavtalen»).

En effektiv omstilling krever kombinasjoner av virkemidler. Prising av utslipp ligger i bunnen som et vedvarende insentiv til reduserte utslipp. Om lag 85 pst. av de samlede norske utslippene er ilagt enten klimaavgift, kvoteplikt eller begge deler. I tillegg til prising er mange andre virkemidler også svært viktige for å øke CO_2-opptaket og redusere klimagassutslippene, blant annet direkte regulering, standarder, avtaler og tilskudd til utslippsreduserende tiltak.

Gjennom den nye styringsavtalen med Enova gjeldende for 2025-2028 sørger regjeringen for at Enova er et sterkt virkemiddel for å bidra til å fremskynde utvikling og utbredelse av klima- og energiløsninger. Enovas formål for denne avtaleperioden er å bidra til å nå Norges klimaforpliktelser og å fremme effektive klima- og energiomstillingstiltak på veien mot lavutslippssamfunnet. Enova skal først og fremst prioritere utslippskutt under innsatsfordelingsforordningen og oppnåelse av Norges klimaforpliktelser, men skal fortsatt ha mulighet til å støtte prosjekter i kvotepliktig sektor med stort potensial for innovasjon,

energi- og klimaomstilling. Energi har også fått en mer sentral rolle i den nye styringsavtalen.

Med ambisiøse klimamål er treffsikker politikk viktig. En god plan for hvordan vi gjennomfører politikken kan bidra til dette. I det særskilte vedlegget *Regjeringens klimastatus og -plan* viser vi hva vi har gjort til nå for å kutte utslipp, hva vi planlegger for i kommende budsjettår og videre i årene fremover for å nå klimamålene vi har satt oss. Nærmere detaljer om CO_2-avgiften står i Prop. 1 LS (2025–2026) *Skatter og avgifter 2026* fra Finansdepartementet.

Politikk på tvers av resultatområdene

Sirkulær økonomi

Regjeringens handlingsplan for en sirkulær økonomi (2024–2025) ble lagt frem i 2024. Som del av handlingsplanen ble det etablert en ekspertgruppe som leverte sin rapport om virkemidler for sirkulær økonomi i mai 2025. Rapporten inneholder 79 anbefalinger og ble sendt på høringen med frist i september 2025. Regjeringen vurderer anbefalingene og høringsinnspill i den videre satsingen på sirkulær økonomi.

Et handlingspunkt i planen var å utrede et samfunnsoppdrag for sirkulær økonomi. Målrettede samfunnsoppdrag er en styrings- og samhandlingsmodell for å oppnå bredt samarbeid og involvering av ulike aktører for å løse store samfunnsutfordringer. Regjeringen har besluttet å etablere et samfunnsoppdrag for sirkulær økonomi med hovedmål: *I 2035 skal Norge ha oppnådd en betydelig økning i ombruk, reparasjon og deling av knappe ressurser*. Der et også satt følgende delmål for samfunnsoppdraget: 1. *Det er etablert nye initiativ og samarbeid som gir en betydelig økning i ombruk og reparasjon blant forbrukere, sivilsamfunn, næringslivet og offentlig sektor*. 2. *Det er etablert gode delingsløsninger som medfører at det deles mer og forbrukes mindre i norske lokalsamfunn*. 3. *Bedrifter deler i større grad knappe ressurser som råvarer, energi og areal*. Et nasjonalt partnerskap for sirkulær økonomi opprettes som styringsgruppe for samfunnsoppdraget. Representanter fra næringsliv, offentlig sektor, sivilsamfunn, partene i arbeidslivet og andre sentrale aktører inviteres til å delta. Det blir etablert en innsatsgruppe for samfunnsoppdraget som har det daglige operative ansvaret. Forskningsrådet blir vertskapsinstitusjon for innsatsgruppen. Det skal jobbes videre med måltall og indikatorer for delmålene.

Lov om bærekraftige produkter og verdikjeder trådte i kraft 1. juli 2024. Loven gir hjemmel for å stille krav til bærekraft i hele verdikjeden på prioriterte produktområder som er ansett som særlig viktige økonomisk og miljømessig for grønn omstilling. Loven gir videre hjemmel for å kreve at produkter skal være laget for å passe inn i en sirkulær økonomi, gjennom å stille krav til økodesign.

Bakgrunnen for lov om bærekraftige produkter og verdikjeder er EØS-regelverk med mål om å redusere klima- og miljøfotavtrykket fra produksjon og forbruk av produkter over hele livsløpet deres. Samtidig skal regelverket styrke Europas konkurransekraft og strategiske økonomi inkludert tilgang på ressurser som er kritiske for det grønne skiftet.

Regjeringen vil så snart som mulig legge frem et forslag om å endre loven slik at den gir hjemmel for å gjennomføre EUs økodesignforordning. Forordningen omfatter alle produkter som omsettes i EUs indre marked, med noen få unntak som mat og medisiner til mennesker og dyr. Med hjemmel i forordningen skal det fortløpende utvikles krav på utvalgte produktområder.

Gjennomføring i norsk rett av EUs forsterkede produktrammeverk innebærer nye forvaltnings- og kontrolloppgaver for miljømyndighetene. Gjennomføring av og tilsyn med dette omfattende rammeverket vil være en hovedprioritet framover. Regelverket innfører digitale produktpass som vil gjøre det lettere for aktørene langs hele produktets verdikjede og for forbrukerne å ta mer informerte valg, samtidig som arbeidet for tilsynsmyndigheter forenkles. Deler av informasjonen knyttet til det digitale produktpasset skal lastes opp i et sentralt register. Det bygges opp et nytt system for grensekontroll med produkter, og informasjonen i produktpassregisteret skal blant annet benyttes av tollmyndighetene på grensen.

For å sikre et helhetlig arbeid med produkt- og avfallspolitikken, er det vesentlig å arbeide med hele verdikjeder. Klima- og miljødepartementet jobber med noen prioriterte verdikjeder: emballasje, tekstiler, batterier, elektriske og elektroniske produkter, plast og kjøretøy.

Det pågår blant annet et bredt arbeid i EU og i Norge for å få på plass nye virkemidler for hele verdikjeden for tekstiler med mål om at den skal bli mer bærekraftig. Tekstiler vil reguleres i flere regelverk. Særlig viktig er de kommende økodesignkravene til tekstiler gjennom underliggende regelverk til økodesignforordningen. I økodesignforordningen er det også vedtatt et forbud mot destruksjon av usolgte tekstiler og fottøy. I første omgang vil dette bli innført for de største markedsaktørene.

Kommisjonen la våren 2025 frem en arbeidsplan med en liste over hvilke produktgrupper som det først vil bli utarbeidet mer detaljerte økodesignkrav til. På denne listen står tekstiler, madrasser, dekk, møbler, jern, stål og aluminium. Det planlegges også å stille krav til materialgjenvinnbarhet og materialgjenvunnet innhold for elektriske og elektroniske produkter, og krav til reparerbarhet for elektriske produkter i salg til forbrukere. Se avsnitt om sirkulær avfallshåndtering for regelverksendringer for avfallsfasen til tekstiler.

Batteriforordningen inneholder en rekke tiltak fra og med uttak av mineraler til og med avfallsstadiet med vekt på økodesignkrav og å maksimere ressurseffektiviteten i denne verdikjeden. Den legger grunnlaget for en konkurransedyktig europeisk batteriindustri basert på høye bærekraftstandarder, og skal styrke tilgangen på bærekraftig utvunnede ressurser til batteriproduksjon i EU/EØS. Gjennomføring av forordningen vil skje gjennom en egen forskrift med hjemmel i lov om bærekraftige produkter. Forskriften har vært på høring. Den er en viktig forutsetning for regjeringens batteristrategi.

EU-kommisjonen har foreslått en ny forordning om krav til sirkulær design av kjøretøy og håndtering av kasserte kjøretøy, som nå forhandles i EU. Forslaget støtter kjøretøysektorens overgang til en sirkulær økonomi og det foreslås også strengere krav til eksport av kjøretøy. Klima- og miljødepartementet følger med på utviklingen i kjøretøyforordningen.

EU har også vedtatt en forordning om kritiske råmaterialer som etablerer et rammeverk som skal sikre EUs tilgang til sikker og bærekraftig forsyning av kritiske råmaterialer. Forordningen setter blant annet krav til saksbehandlingstid og at medlemsstatene må utarbeide nasjonale programmer for ombruk og materialgjenvinning av kritiske råmaterialer. Klima- og miljødepartementet vurderer sammen med Nærings- og fiskeridepartementet og andre berørte departementer, eventuell innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen og gjennomføring i norsk rett.

Klimatilpasning

Klima- og miljødepartementet har ansvar for å legge til rette for det helhetlige arbeidet med klimatilpasning i regjeringen. Miljødirektoratet har siden 2014 vært den fagetaten som støtter Klima- og miljødepartementet i dette arbeidet, og koordinerer det helhetlige klimatilpasningsarbeidet.

Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn* ble behandlet av Stortinget i januar 2024, jf. Innst. 161 S (2023–2024). Meldingen inneholder tiltak i mange sektorer, blant annet samfunnssikkerhet, landbruk, helse, samferdsel, bistand med mer, og følges opp i ulike sektorer og av ulike departementer. Miljødirektoratet gjennomfører en klimasårbarhetsanalyse som skal være ferdig innen utgangen av 2026, og deretter gjennomføres hvert 4. år. Analysen blir viktig for å prioritere innsats og tiltak i klimatilpasningsarbeidet. Regjeringen har oppnevnt et ekspertutvalg som skal fremskaffe kunnskap om samfunnsøkonomiske konsekvenser av klimaendringer for utsatte sektorer og regioner i Norge, samt identifisere innsatsområder der potensialet for å redusere klimarelatert risiko er stort, vurdert opp mot kostnaden ved tiltak. Utvalget leverer sin rapport sommeren 2026.

Klimautvalget 2050

I oktober 2023 leverte Klimautvalget 2050 sin rapport, NOU 2023: 25 *Omstilling til lavutslipp – Veivalg for klimapolitikken mot 2050*. Klima- og miljødepartementet sendte Klimautvalget 2050 sin rapport på høring med frist 28. februar 2024. Det kom inn om lag 260 høringssvar. Regjeringen arbeider med å vurdere utvalgets anbefalinger og høringssvarene. Rapporten til Klimautvalget 2050 og høringssvarene var nyttig underlag for arbeidet med Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet*, og regjeringen fulgte opp flere av anbefalingene gjennom denne stortingsmeldingen. Videre oppfølging av utvalgets anbefalinger vil også vurderes i forbindelse med relevante prosesser framover.

EUs avskogingsforordning

Avskogingsforordningen ble vedtatt i EU i 2023. Forordningen erstatter tømmerforordningen, som er gjennomført i norsk rett, der Landbruksdirektoratet er ansvarlig myndighet for innenlands produksjon og omsetning av tømmer, og Miljødirektoratet er ansvarlig myndighet for import. Målet med avskogingsforordningen er å minske EU sitt globale fotavtrykk som følge av avskoging og skogforringelse. Forordningen skal sikre at produkter som omsettes i EU eller eksporteres til land utenfor, ikke bidrar til avskoging og skogforringelse. Regjeringen har bestemt at Norge skal gå inn for at forordningen blir delvis innlemmet i EØS-avtalen, det vil si de delene av forordningen som faller innenfor EØS-avtalen. Miljødirektoratets budsjett blir styrket i 2026 for å forberede gjennomføring av forordningen.

Miljøkriminalitet

Regjeringen vil fortsette å følge opp Meld. St. 19 (2019–2020) *Miljøkriminalitet,* som ble behandlet av Stortinget høsten 2020. Tiltak for å styrke innsatsen mot miljøkriminalitet omfatter nasjonalt informasjons- og holdningsskapende arbeid, tilsyn/kontroll, sanksjoner, administrativ håndheving, økt bruk av teknologi og samarbeid med andre tilsynsmyndigheter, Tolletaten og politi. Det pågår også et arbeid med å vurdere forslag til økte strafferammer for miljøkriminalitet.

Internasjonalt er det viktig å øke bevisstheten om at miljøkriminalitet i bredt, blant annet skogkriminalitet, avfalls- og forurensningskriminalitet, flora- og faunakriminalitet, ulovlig mineralutvinning og kulturminnekriminalitet, er en grenseoverskridende og alvorlig form for organisert kriminalitet. Tiltakene omfatter utvikling av internasjonal politikk og rettsutvikling, utviklingspolitiske virkemiddel, arbeid i internasjonale organisasjoner og med sivilsamfunn, bruk av teknologi, verdikjedesporing, handelsavtaler og motvirkning av ulovlig netthandel.

Nærmere om budsjettforslaget

Utgifter under programkategori 12.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
1420	Miljødirektoratet	10 798 046	11 744 552	11 936 735	1,6
1422	Miljøvennlig skipsfart	48 388	46 855	48 541	3,6
1423	Radioaktiv forurensning i det ytre miljø	40 169	46 782	58 223	24,5
1425	Fisketiltak	16 663	17 853	15 908	-10,9
1428	Enova SF	7 518 142	7 781 575	5 904 808	-24,1
	Sum kategori 12.20	18 421 408	19 637 617	17 964 215	-8,5

Inntekter under programkategori 12.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
4420	Miljødirektoratet	213 152	238 284	270 968	13,7
4423	Radioaktiv forurensning i det ytre miljø	1 510	1 170	1 212	3,6
5578	Sektoravgifter under Klima- og miljødepartementet	744 380	19 074	17 129	-10,2
	Sum kategori 12.20	959 042	258 528	289 309	11,9

Kap. 1420 Miljødirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	881 126	934 095	991 892
21	Spesielle driftsutgifter	642 109	739 873	830 742
23	Oppdrags- og gebyrrelatert virksomhet	220 063	249 601	271 691
30	Statlige erverv, bevaring av viktige friluftslivs-områder, *kan overføres*	15 798	23 054	23 054
31	Tiltak i verneområder, tiltak for villrein og naturrestaurering, *kan overføres*	150 674	181 252	173 552
32	Statlige erverv, vern av naturområder, *kan overføres*	828 773	580 247	380 247
39	Oppryddingstiltak, *kan overføres, kan nyttes under postene 69 og 79*	16 980	8 645	8 645
54	CO_2-kompensasjonsordning for industrien- klima og energieffektiviseringstiltak, *kan nyttes under post 74*			2 900 800
60	Tilskudd til natursats – tiltak og planlegging for natur i kommunene, *kan overføres*	55 940	118 226	114 826
61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning, *kan overføres*	153 594	273 300	250 735
62	Tilskudd til grønn skipsfart, *kan overføres*	33 674	34 027	20 000
63	Tilskudd til returordning for kasserte fritidsbåter		204	
64	Tilskudd til skrantesykeprøver fra fallvilt	1 283	1 279	
66	Tilskudd til kommuner for å bedre tilgangen til strandsonen langs Oslofjorden	4 362	3 199	3 199
69	Oppryddingstiltak, *kan overføres, kan nyttes under postene 39 og 79*	80 639	40 632	30 232
71	Tilskudd til tiltak mot marin forsøpling, *kan overføres*	37 008	27 363	27 363
72	Erstatning for beitedyr tatt av rovvilt, *overslagsbevilgning*	162 657	148 878	163 878
73	Tilskudd til rovvilttiltak, *kan overføres*	73 148	71 706	51 706
74	CO_2-kompensasjonsordning for industrien, *kan nyttes under post 54*	6 210 273	7 000 000	4 351 200
75	Vrakpant og tilskudd til innlevering og behandling av kasserte fritidsbåter og kjøretøy, *overslags-bevilgning*	405 086	435 350	413 212
76	Refusjon ved innlevering av klima- og miljøskadelige stoffer, *overslagsbevilgning*	220 357	179 800	220 000
77	Tilskudd til fagspesifikke miljøorganisasjoner	15 276	15 856	10 049

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
78	Tilskudd til friluftslivsformål, *kan overføres*	214 684	244 680	227 048
79	Oppryddingstiltak, *kan overføres, kan nyttes under postene 39 og 69*	272	492	492
80	Tilskudd til tiltak for å ta vare på natur, *kan overføres*	173 721	214 908	276 408
81	Tilskudd til verdiskaping basert på naturarven, *kan overføres*	12 979	13 192	13 192
84	Tilskudd til internasjonalt klima- og miljøsamarbeid	8 694	9 086	9 655
85	Tilskudd til besøkssenter for natur , *kan overføres*	110 671	103 898	88 523
86	Tilskudd til frivillige klima- og miljøorganisasjoner og klima- og miljøstiftelser	62 354	59 533	61 676
87	Tilskudd til natur og friluftsliv i områder berørt av landbaserte vindkraftverk, *kan overføres*	5 851	32 176	22 718
	Sum kap. 1420	10 798 046	11 744 552	11 936 735

Miljødirektoratets rolle og oppgaver

Miljødirektoratet er Klima- og miljødepartementets sentrale rådgivende og utøvende fagorgan innen klima, naturmangfold, forurensning, friluftsliv og polarområdene. Hovedoppgavene er å redusere klimagassutslipp, ta vare på naturmangfoldet og sikre den naturlige produksjonsevnen, hindre forurensning og legge til rette for friluftsliv. Dette innebærer blant annet å legge til rette for å ta vare på naturen, bærekraftig bruk og verdiskaping.

Hensynet til miljø og bærekraftig utvikling og de nasjonale klima- og miljømålene gir hovedrammen for arbeidet i Miljødirektoratet. Funksjonen til etaten er å skaffe og formidle miljøinformasjon, utøve forvaltningsmyndighet, styre og rettlede regionalt og kommunalt nivå, gi faglige råd og delta i internasjonalt miljøarbeid. Direktoratet har et sektorovergripende ansvar i alle funksjonene.

Arbeidet som Miljødirektoratet utfører, er en forutsetning for å få gjennomført nasjonal klima- og miljøpolitikk og å få iverksatt konkrete tiltak nasjonalt, regionalt og lokalt.

Europas grønne giv innebærer en omfattende politikk- og regelverksutvikling på flere områder som Miljødirektoratet har ansvaret for, og utgjør dermed en viktig ramme for Miljødirektoratets arbeid i tiden framover.

Klima- og miljødepartementet har ansvaret for å legge til rette for det helhetlige arbeidet til regjeringen med klimagassreduksjoner og klimatilpasning, og Miljødirektoratet er departementets fagetat på dette området. Direktoratet arbeider blant annet med tiltaksanalyser for reduksjon i klimagassutslipp, utvikling og rapportering av klimagassregnskapet til FN, utvikling og produksjon av klimagassregnskapet for kommuner, utslippsreduksjon og omstilling til lavutslippssamfunnet i kommuner og fylkeskommuner, overvåking av klimaendringer og virkninger av klimaendringer på naturmangfoldet. Direktoratet deltar i de internasjonale forhandlingene under klimakonvensjonen, særlig med spørsmål knyttet til utslippsrapportering, kvoteregisteret, forskning og overvåking. Videre er direktoratet Norges nasjonale kontaktpunkt for FNs klimapanel (IPCC) og koordinerer alle prosesser knyttet til arbeidet klimapanelet gjør. Miljødirektoratet er også nasjonalt kontaktpunkt for FNs internasjonale ressurspanel (IRP). Miljødirektoratet lager blant annet rapporter om hvordan en mer bærekraftig forvaltning av naturressurser kan bidra til å redusere klimagassutslipp og forurensning og ta vare på natur.

På naturforvaltningsområdet arbeider Miljødirektoratet blant annet med å sikre en kunnskapsbasert forvaltning der økosystemene har god tilstand og leverer økosystemtjenester, etablering

og forvaltning av verneområder, naturrestaurering og forvaltning av truede arter og naturtyper, under dette forvaltning av prioriterte arter og utvalgte naturtyper og å følge opp oppfølgingsplanen for truet natur og tiltaksplan for ville pollinerende insekter. Andre viktige oppgaver er forvaltning av rovvilt, vannforvaltning, helhetlig havforvaltning, marin naturforvaltning og forvaltning av anadrom laksefisk, innlandsfisk og villrein. På Svalbard har Miljødirektoratet en viktig rolle for å sikre at kunnskapsgrunnlag, natur- og artsforvaltning er tilpasset effekter av klimaendringer. På samme måten som på klimaområdet deltar etaten i de internasjonale forhandlingene under konvensjonen om biologisk mangfold. Direktoratet er Norges nasjonale kontaktpunkt for *Det internasjonale naturpanelet* (IPBES) og koordinerer alle prosesser knyttet til Naturpanelets arbeid. Naturpanelets ekspertgrupper støttes av såkalte tekniske støtteenheter, plassert i ulike institusjoner verden over. Den tekniske støtteenheten for kapasitetsbygging er plassert i Miljødirektoratets lokaler i Trondheim og ble videreført i 2023 for en fireårs periode.

Etaten medvirker videre til at det blir tatt hensyn til langsiktig disponering av naturressursene i arealplanlegging etter plan- og bygningsloven.

Statens naturoppsyn er en del av Miljødirektoratet og har med hjemmel i lov om statlig naturoppsyn ansvar for å føre tilsyn med naturtilstanden, ha oppsyn med at reglene i miljølovgivningen blir fulgt, og avdekke og forebygge miljøkriminalitet. Statens naturoppsyn er også kompetansemiljø for gjennomføring av skjøtsels- og tilretteleggingstiltak i verneområdene.

Tilrettelegging for friluftsliv, motivering av befolkningen til å drive med friluftsliv og sikring og forvaltning av friluftslivsområder, er også viktige oppgaver for Miljødirektoratet.

Miljødirektoratet samordner det sektorovergripende arbeidet på forurensningsområdet og samarbeider med sektorene om faktagrunnlag, analyser og videreutvikling av tiltak og virkemiddel. Viktige oppgaver på forurensningsområdet er arbeidet med å redusere plastforurensning, redusere og forebygge bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier, rense opp i forurenset sjøbunn og forurenset grunn, hindre forurensning i vassdrag og langs kysten, forebygge og hindre oljeforurensning, redusere luftforurensninger og sikre bærekraftige, sirkulære produkt og verdikjeder og økt ressursutnytting og redusere miljøproblem fra avfall. Direktoratet er aktivt involvert i internasjonalt samarbeid på disse områdene. Etaten har videre ansvar for å gjennomføre risikobaserte tilsyn.

Miljødirektoratet har rollen som nasjonalt samordningsorgan for miljødata. Miljødirektoratet har bred oversikt over naturtilstanden og forurensning i Norge og formidler dette til resten av miljøforvaltningen, andre sektorer og allmennheten gjennom blant annet nettstedet Miljøstatus.no.

Etaten har også faglig instruksjonsmyndighet overfor miljøvernavdelingene hos statsforvalterne og hos Sysselmesteren på Svalbard.

Post 01 Driftsutgifter

Midlene under posten er rettet mot resultatområdene Naturmangfold, Friluftsliv, Forurensning og Klima.

Posten dekker lønns- og driftsutgifter til virksomheten ved Miljødirektoratets hovedkontor i Trondheim, kontorene i Oslo og Svolvær, og Statens naturoppsyn sine kontorer i hele landet. Mer spesifikt dekker posten lønn til faste og midlertidige ansatte, husleie, reiser, IKT-utgifter, informasjon, formidling og drift av miljøinformasjonssystem og ulike nettsteder. For en grundigere gjennomgang om hva slags formål bevilgningen går til, viser vi til omtalen under «Miljødirektoratets rolle og oppgaver» ovenfor.

Utgifter knyttet til felles administrative tjenester i miljøforvaltningen og oppdrag som Statens naturoppsyn utfører for andre, blant annet Statskog, er dekket av posten. Inntektene for disse er ført under kap. 4420, post 01. Utgifter finansierte av overføringer til ulike formål fra andre blir også ført på posten.

Posten er samlet økt med 57,8 mill. kroner til 991,9 mill. kroner. Det er lagt inn 24,8 mill. kroner til å dekke kostnadene ved lønnsoppgjøret i staten i 2025 og i tillegg en prisjustering på 5,4 mill. kroner.

Posten er økt med 7 mill. kroner til gjennomføring og håndheving av EUs avskogingsforordning. Avskogingsforordningen ble vedtatt i EU i 2023, og vil bli delvis gjeldende for Norge. Miljødirektoratet har behov for økte ressurser for å følge opp forpliktelsene i forordningen, knyttet til blant annet håndhevelse og tilsyn.

Bevilgningen er økt med 6,5 mill. kroner som følge av økt inntektsbevilgning under kap. 4420, post 85, jf. omtale under denne. Bevilgningen er videre økt med 4 mill. kroner til kostnader for Norges deltakelse i EUs klimakvoteregister. Midlene skal blant annet benyttes til økt sikkerhetsnivå i registeret.

Fra kap. 1420 post 31 er det flyttet 3,2 mill. kroner til stillinger i Statens naturoppsyn til arbeidet med naturrestaurering, og fra kap. 1420 post 60 er det flyttet 2,4 mill. kroner for å styrke saksbehandlingskapasitet knyttet til tilskuddsordningen «natursats».

Det er lagt inn 3 mill. kroner til styrket digital sikkerhet i direktoratet.

Det er rammeoverført 2 mill. kroner fra Utenriksdepartementets kap. 118, post 21 for videreføring av miljøprosjekter i nord som tidligere har fått midler fra Utenriksdepartementets budsjett. Midlene skal legge til rette for aktiv norsk deltakelse i Arktisk råd på prosjekt- og ekspertnivå, videreføring av miljøovervåking og samarbeid om internasjonalt kunnskapsgrunnlag om klima og miljø i Arktis og Barentsregionen.

0,4 mill. kroner er rammeoverført til Direktoratet for forvaltning og økonomistyring, herav 0,3 mill. kroner for å dekke utgifter ved ny regnskapsstandard og tilgang til lønnsforhandlingsmodul, og 0,1 mill. kroner til styrking av Statens innkjøpssenter.

0,2 mill. kroner er omdisponert til kap. 1429 post 01 fordi Riksantikvaren overtar administrasjon av besøkssenter-ordningen for verdensarvsentre som flyttes fra kap. 1420, post 85 til kap. 1429, post 78.

Av bevilgningen er 1,2 mill. kroner finansiert av fiskeravgifter som blir inntektsført i Statens fiskefond. Fondet overfører midler til inntektssiden av statsbudsjettet over kap. 5578, post 72. Midlene dekker Miljødirektoratets utgifter knyttet til forvaltning av fondet og saksbehandling og forvaltning av tilskuddsordninger for fisketiltak under kap. 1425, post 70.

Bevilgingen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 4420, postene 01, 50 og 85, jf. forslag til vedtak II.

Rapport 2024

Av regnskapsførte utgifter i 2024 ble om lag 71 pst. benyttet til lønn og andre personalkostnader. Resten gikk til andre driftskostnader som husleie, energi, drift og vedlikehold av IKT, reiseutgifter og kompetanse- og organisasjonsutvikling.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen på denne posten dekker utgifter til nødvendige tjenestekjøp, utredninger, planlegging og gjennomføring av tiltak og prosjekter innen alle resultatområdene. Posten dekker også kostnader til digitalisering og drift av operative digitale løsninger og andre utgifter som ikke blir dekt over post 01. Videre dekker posten drift av- og deltakelse i ulike styrer, nemnder og utvalg i tillegg til langsiktige avtaler Miljødirektoratet har med andre statlige instanser. I posten inngår også midler som statsforvalterne benytter til ulike oppgaver innenfor Miljødirektoratets ansvarsområde. Lønn til ansatte i direktoratet som er knyttet til tidsavgrensede faglige prosjekter, kan også føres på posten.

Posten dekker hele ansvarsområdet til Miljødirektoratet. En mer utførlig redegjørelse om de formål bevilgningen dekker, står lenger ned i teksten.

Posten er samlet sett økt med 90,9 mill. kroner, og foreslått bevilgning er 830,7 mill. kroner. Av økningen utgjør prisjustering 27 mill. kroner.

I sammenheng med satsingen på Oslofjorden, er det lagt inn 12 mill. kroner til styrking av statsforvalternes arbeid på avløpsområdet. Det er videre lagt inn 8 mill. kroner til statsforvalterne for håndheving av kravet til kantvegetasjon langs vassdrag, som også vil styrke innsatsen på landsbasis. Naturlig, flersjiktet kantvegetasjon med stedegne trær og busker har stor betydning for økosystemet i og langs vassdrag. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har inntil nå hatt ansvaret for håndhevingen iht. vannressursloven § 11. For å sikre bedre oppfølging og kontroll vil regjeringen delegere ansvaret til statsforvalterne. For øvrig er det på posten videreført 5 mill. kroner til Miljødirektoratet for oppfølging av helhetlig plan for Oslofjorden, herunder håndtere økt mengde tilskuddssøknader som resultat av økte midler til tilskuddsordningen for vannmiljøtiltak, inkludert restaureringstiltak for Oslofjorden, kalking og anadrome laksefisk.

Det er videre lagt inn 8 mill. kroner til statsforvalternes arbeid med å følge opp kommunene på avløpsområdet på nasjonalt nivå, og kommer i tillegg til de nye midlene til statsforvalternes arbeid med avløp i Oslofjordens nedbørsfelt.

For å gjennomføre tiltak i tiltaksplanene for villrein, er det lagt inn en økning på 22 mill. kroner under posten. Av disse er 10 mill. kroner flyttet fra kap. 1420, post 73, i første omgang til arbeidet med reetablering av villreinstammen i Nordfjella. Til styrking av statsforvalternes arbeid med tiltaksplaner etter kvalitetsnorm for villrein er det lagt inn 5 mill. kroner. Det er lagt inn 7 mill. kroner til informasjonsmedarbeidere i verneområder med særlige utfordringer, spesielt villreinområder og områder med mye menneskelig ferdsel.

Posten er økt med 10 mill. kroner til behandling av vassdragene i Drammens-regionen for å bli

kvitt lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Prosjektet strekker seg over fire år, og startet i 2025 med en nedskalert prøvebehandling. I 2026 vil det foregå fullskala prøvebehandling og i 2027 og 2028 fullskala ordinær behandling. I 2025-budsjettet ble det lagt inn 50 mill. kroner til beskyttelsestiltak for villaksen, herav 22 mill. kroner til gyrobehandling av Drammensregionen og 28 mill. kroner til tiltak mot pukkellaks. Siden det i 2026 ikke er ventet et stort innsig av pukkellaks, vil alle disse 50 mill. kroner i 2026 bli brukt til gyrobehandlingen i Drammensregionen sammen med økningen på 10 mill. kroner.

Fra kap. 1400, post 21 flyttes 10 mill. kroner til å bekjempe skrantesyke, og fra samme post flyttes 2 mill. kroner til arbeidet med helhetlig havforvaltning.

Det er lagt inn 1 mill. kroner til Miljødirektoratets arbeid med oppfølging av handlingsplanen for sjøfugl, jfr. økning på 2 mill. kroner lagt inn til kartlegging og overvåking av sjøfugl under kap. 1410, post 21.

Til kap. 1410, post 21 er det flyttet 2,6 mill. kroner for finansiering av miljøstatistikk og ytterligere 2,6 mill. kroner til overvåking av gytebestandsstørrelser av sjøørret.

Fra posten er det tatt ut 2 mill. kroner til arbeid med oppfølging av miljøkriminalitetsmeldingen (Meld. St. 19 (2019–2020)), handlingsplanen for helse- og miljøfarlige stoffer, og tilsyn med internettbasert produkthandel, samt 2 mill. kroner til arbeid med økosystemutredninger.

Omtale av noen formål som posten dekker (ikke uttømmende)

Posten finansierer oppgaver innenfor resultatområdene Naturmangfold, Kulturminner og kulturmiljø, Friluftsliv, Forurensning, Klima og Polarområdene.

Innen klima dekker posten for eksempel arbeid knyttet til utvikling og drift av utslippsregnskap for klimagasser og langtransportert luftforurensning, utredninger for å støtte etaten i arbeidet med tiltak for økt klimagassopptak, reduserte klimagassutslipp og kortlivede klimadrivere, for å møte norske forpliktelser, utvikling av verktøy for lokal klima- og energiplanlegging og utvikling av tjenester for bedre lokal luftkvalitet. Posten dekker også finansiering av ulike oppgaver innen klimatilpasning, blant annet støtte til Klimaservicesenteret og andre tiltak for økt kunnskap og kompetanse.

Posten dekker kostnader med prosess og utredninger for gjennomføring av vern som Stortinget har sluttet seg til, inkludert deler av utgiftene hos aktuelle statsforvaltere. I tillegg dekker posten kostnader til nasjonalparkstyrer og tilsynsutvalg, utarbeidelse av forvaltningsplaner inkludert besøksstrategier, planarbeid ved restaurering av naturtyper inkludert myr og annen våtmark, ved uttak av fremmede treslag i verneområder og innføring av merkevaren Norges nasjonalparker.

En del av tjenestekjøp av oppsynsoppgaver som Statens naturoppsyn gjør hos fjellstyrene og Statskog fjelltjenesten, blir dekt over posten. Posten dekker også forsterket motorferdselsoppsyn, diverse utgifter knyttet til nasjonal koordinering av Skjærgårdstjenesten og utgifter knyttet til arbeidet med prosjektet innenfor kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder og friluftslivets ferdselsårer.

I forbindelse med forvaltning av rovvilt dekker posten drift av de regionale rovviltnemndene og sekretariatene. Posten dekker også midler til tjenestekjøp i regi av direktoratet og rovviltnemndene. Videre dekker posten oppfølging og drift av kvalitetsnormen for villrein og arbeidet med utvikling av tiltaksplaner for villreinområdene som ikke har god nok kvalitet.

Innen Naturmangfold dekker posten utarbeidelse og oppfølging av beslutningsgrunnlag og handlingsplaner for truede arter og naturtyper. Midlene blir også benyttet til tjenestekjøp knyttet til planlegging og gjennomføring av tiltak i statlig regi for å ta vare på truede arter og naturtyper. Slike tiltak kan for eksempel være aktiv skjøtsel, biotopforbedrende tiltak og fjerning av fremmede skadelige organismer. Posten dekker videre utgifter knyttet til utvikling og drift av fagsystem for økologisk tilstand, samt tilstandsvurderinger som blir gjort i landøkosystemene og i havet, og naturregnskap. Den dekker også kostnader forbundet med Naturindeks for Norge.

På fremmede arter-området dekker posten oppdatering av regjeringens tiltaksplan fra 2020, *Bekjempelse av fremmede skadelige organismer* (2020–2025). Posten dekker også tiltak mot fremmede arter utenfor verneområder som utføres av statsforvalteren. Videre dekker posten ulike vannmiljøtiltak, for eksempel tiltak som er omtalt i revidert handlingsplan for kalking for perioden 2022–2026, inkludert kalking i laksevassdrag, innsjøer og bekker. Midlene dekker tiltak, forskning og utvikling knyttet til forvaltning av viltlevende anadrom laksefisk, inkludert tiltak mot *Gyrodactylus salaris* og pukkellaks og til bevaring i genbank. I tillegg dekker midlene arbeid med helhetlig vannforvaltning etter vannforskriften og annet arbeid med generell vannforvaltning, blant annet

utvikling av klassifiseringssystem, midler til vannregionmyndighetene og arbeid i vannområdene. Her ligger også oppfølging av *Nasjonal strategi for restaurering av vassdrag 2021–2030,* arbeid med å hindre avrenning til vassdrag fra jordbruket, arbeidet med å redusere utslipp fra kommunalt avløp til Oslofjorden og oppfølging av *Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv*.

Fagsystem for nasjonal styring og rapportering, driftsutgiftene til direktoratet i oppfølging av internasjonale konvensjoner og arbeid knyttet til det internasjonale naturpanelet (IPBES), FNs klimapanel (IPCC) og det globale kunnskapspanelet på forurensningsområdet (ISP-CWP) blir dekt av posten. Avtalen med Vitenskapskomiteen for mat og miljø om risikovurderinger knyttet til fremmede organismer, genmodifiserte organismer, internasjonal handel med truede arter og mikroorganismer blir også dekt over posten.

Posten dekker utgifter til kjøp av spisskompetanse for å vurdere helse- og miljøfare ved stoff som Norge foreslår for reguleringer i EU og globalt. Posten blir også brukt til å få fram bedre kunnskap om ulike kilder til spredning av miljøgifter som et ledd i å nå de nasjonale målene på miljøgiftområdet. Midler fra posten går også til å sikre et godt kunnskapsgrunnlag for å følge opp arbeidet med plast i havet.

På avfallsområdet dekker posten utgifter til utredninger og utgifter direktoratet eventuelt får ved å måtte fjerne eierløst farlig avfall, farlig avfall fra konkursbo, farlig avfall som eieren ikke klarer å ta hand om på en forsvarlig måte, eller andre typer avfall som må fjernes raskt, for eksempel som følge av luktproblem, jf. forurensningsloven §§ 74 og 76.

Rapport 2024

Midlene på posten ble benyttet til tiltak knyttet til utredninger og forvaltningstiltak innenfor alle resultatområdene som Miljødirektoratet har ansvar for. I tillegg ble det benyttet midler til utvikling av digitale løsninger, IT-sikkerhet og til drift av ulike styrer og nemnder. Se utfyllende omtale av hvilke områder posten dekker i postomtalen. Under følger en beskrivelse av noe av det posten ble benyttet til i 2024.

I 2024 ble det gjennomført supplerende behandling av Driva-vassdraget mot lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Det brukes fortsatt betydelige midler på drift av genbanker som følge av at mange ulike laksebestander blir tatt vare på, og er under reetablering i vassdragene etter ferdige bekjempelsestiltak mot *Gyrodactylus salaris*. I tillegg er det utført kalking av forsurede laksevassdrag, innsjøer og bekker i tråd med handlingsplanen for kalking av vassdrag.

Utviklingen av et klassifiseringssystem etter vannforskriften har fortsatt og det er brukt en god del midler på arbeid i vannområdene i regi av vannregionmyndighetene. Arbeidet med restaurering av vassdrag var en satsingsoppgave også i 2024, og det er brukt midler på arbeidet med *Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv*

Kunnskapen om overgjødsling har økt, og arbeidet med å minske forurensning fra jordbruket fortsatte i 2024. I tråd med prioriteringen *Forurensningskilder som skaper eutrofiering/overgjødsling er godt regulert*, er det bla. brukt midler for å styrke kapasiteten på avløpsområdet i Miljødirektoratet og statsforvalteren for å raskere få innført nitrogenfjerningskrav for aktuelle avløpsrenseanlegg i nedbørsfeltet til Oslofjorden. I tillegg er det satt ut flere utredninger knyttet til akvakultur og avløp inkludert kunnskapsstatus for Hardangerfjorden og følsomhet for eutrofi for aktuelle vannforekomster som mottar utslipp av avløpsvann.

Det er brukt midler til kunnskapsinnhenting på flere områder under arbeidet med havforvaltning, marin restaurering og marint vern. Blant annet gjelder dette en kunnskapssyntese om virkninger av marine verneområder. Det er også brukt ressurser på digitalisering av faggrunnlaget for havforvaltningsplanene. Videre er det brukt ressurser for å bidra til kunnskapsoppbygging på menneskelig påvirkning gjennom utregninger på samlet påvirkning, marin støy, og bunnpåvirkning i deler av Oslofjorden.

Arbeidet med satsingsområdene naturregnskap, naturrestaurering og marint vern fortsatte i 2024. Det er også brukt betydelige midler på skogvern i 2024. På friluftslivsområdet er det benyttet midler til blant annet ferdselsåreprosjektet, kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder og friluftslivsstatistikk. Satsningen om mer sirkulær økonomi og arbeidet med marin forsøpling fortsatte i 2024. Det er i 2024 også benyttet midler til blant annet arbeidet med Klar for 55-pakken, nasjonal klimasårbarhetsanalyse og ulike tiltaksanalyser.

På avfall, kjemikalie og tilsynsområdet er midlene først og fremst brukt til bistand og faglig rådgiving. En tredjedel av midlene går til en rammeavtale for sirkulær økonomi og avfall. Deler av midlene er også brukt til å innhente kunnskap og faktagrunnlag i forbindelse med oppdrag fra Klima- og miljødepartementet gjennom tildelings-

brevet som for eksempel oppdrag om småbåthavner. Risiko for forurensning er redusert ved blant annet å oppdatere sigevannsveilederen. Videre er midlene brukt til å videreutvikle kunnskapsgrunnlag for blant annet arbeid rundt plastforurensning, plastforhandlingene og den europeiske PFAS-restriksjonen mm. På klimaområdet har midlene blant annet gått til oppdatert kunnskapsunderlag inn mot arbeidet med Klimatiltak i Norge, bistand i forbindelse med kvotearbeidet (blant annet for å få opp nytt system på klimakvoteregister) og videreutvikling av arbeid med utslippsstatistikken både nasjonalt og lokalt.

Utviklingen av et nytt IT-system for luftmåledata har vært inne i en kritisk sluttfase, og større deler av midlene har gått til dette digitaliseringsarbeidet.

Under tiltaksplanen mot fremmede arter dekket posten utredningen *Fremmede skadelige karplanter i jordbruksarealer ute av drift* som Miljødirektoratet bestilte i samarbeid med Landbruksdirektoratet. Posten dekket i 2024 også en rekke tiltak mot fremmede skadelige arter utenfor verneområdene i regi av statsforvalteren, herunder tiltak mot fremmede planter, utenlandske treslag, stillehavsøsters, havnespy, villsvin og mink. Det er også brukt midler på tiltak mot fremmede fiskearter, herunder forberedelse av tiltak mot pukkellaks i 2025.

Midlene er brukt til nødvendig styrking av kapasitet i Miljødirektoratet og Statistisk sentralbyrå (SSB), for å kunne nå målet om etablering av et nasjonalt naturregnskap fra og med 2026, samt bidra til at det lages lokale og prosjektspesifikke naturregnskap. Betydelige midler er også tildelt statsforvalterne til arbeidet med rovvilt, skogvern, bevaring av verdifull natur, marint vern, restaurering av natur og truet natur, som har bidratt til økt kapasitet og vært avgjørende for dette arbeidet. Det er også brukt midler til forvalting av fjellrev og oppfølging av kvalitetsnormen for villrein, og til prosjektet *Bjørn og Tamrein i Idre sameby* som er avsluttet våren 2025. Videre er statsforvalterne tildelt midler for å kunne utføre rovvilttiltak i egen regi.

I 2024 er arbeidet med et fagsystem for økologisk tilstand videreført, og midlene er brukt til videreutvikling av indikatorer for å vurdere tilstand for økosystemene på land som vi mangler mest kunnskap om (våtmark, semi-naturlig mark og naturlig åpne områder under skoggrensa), samt til utvikling av datainfrastruktur som skal kunne ta imot tilstandsvurderinger.

På oppdrag fra Klima- og miljødepartementet har Miljødirektoratet ansvar for å oppdatere og presentere Naturindeks for Norge hvert femte år. Midlene er brukt til å starte opp arbeidet med oppdatering av Naturindeks. I 2024 omfattet dette arbeidet utvikling av indikatorer som ferdigstilles i 2025.

Posten har også finansiert driften av Naturpanelets tekniske støtteenhet for kapasitetsbygging, som ligger hos Miljødirektoratet i sin tredje periode.

Post 23 Oppdrags- og gebyrrelatert virksomhet

Bevilgningen er knyttet til utgifter som direktoratet har ved sin gebyrfinansierte virksomhet, og til utgifter ved oppdrag finansiert fra andre instanser. Midlene er rettet mot resultatområdene Naturmangfold, Forurensning og Klima.

Posten er samlet sett økt med 22,1 mill. kroner til 271,7 mill. kroner.

Med hjemmel i flere forskrifter utfører direktoratet oppgaver som er gebyrfinansierte i samsvar med prinsippet om at forurenser betaler. Inntektene fra disse gebyrene er ført under kap. 4420, post 04 som har en forventet økning i inntektene i 2026 på 16,39 mill. kroner. Dette gir grunnlag for å øke utgiftene under kap. 1420, post 23.

På samme måte utfører statsforvalterne oppgaver i forbindelse med konsesjonsbehandling og kontroll etter forurensningsloven. Gebyrinntekter fra dette arbeidet blir ført på Miljødirektoratets post 06 under kap. 4420 som forventes å øke i 2026 med 7,65 mill. kroner. Økningen gir grunnlag for å øke kap. 1420, post 23 som blir tilbakeført til statsforvalterne ved tildeling, slik at disse får dekket sine utgifter til nevnte oppgaver.

Økningen under kap. 1420 post 23 knyttet til gebyrene er i sum 29,74 mill. kroner. Dette er noe lavere enn inntektsøkningene under kap. 4420, postene 04 og 06, og skyldes at merverdiavgiftandelen av utgiftene for noen av ordningene føres i statsregnskapet på egen post under Finansdepartementet. Det skjer ikke for inntektssiden.

Til utgiftene ved godkjenning av overvåkingsplaner og kontroll av klimagassutslipp til operatører omfattet av klimakvotesystemet, er det i samsvar med EU-reglene knyttet gebyr, som er ført under kap. 4420, post 07.

Posten dekker også utgifter ved internasjonale oppdrag som direktoratet får refundert over kap. 4420, post 09, hovedsakelig fra andre statsinstanser. Som følge av redusert internasjonal aktivitet, forventes disse utgiftene redusert med 7,65 mill. kroner i 2026.

Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 4420, postene 04, 06 og 09, jf. forslag til vedtak II.

Rapport 2024

Posten ble benyttet til lønns- og driftskostnader knyttet til gebyrordningene som er nevnt over. Omtrent 52,7 mill. kroner av midlene ble i 2024 benyttet av statsforvaltere, knyttet til gebyrfinansierte tiltak på forurensningsområdet. Posten ble også belastet med lønn og direkte kostnader knyttet til oppdragsfinansiert internasjonal aktivitet.

Post 30 Statlige erverv, bevaring av viktige friluftslivsområder, kan overføres

Midlene på posten er rettet mot resultatområdet Friluftsliv. Midlene blir benyttet til å utvikle og etablere nye friluftslivsområder, enten ved offentlig erverv eller ved avtale om varig bruksrett (servituttavtale med grunneier). Foreslått bevilgning er 23,1 mill. kroner, det samme som i 2025.

Kommunene og de interkommunale friluftsrådene kan søke Miljødirektoratet om midler. Miljødirektoratet kan også i samarbeid med kommunene overta friluftslivsareal fra andre statlige etater som ikke lenger har behov for disse i sin virksomhet. I tillegg kan eksisterende kommunale friluftslivsområder vederlagsfritt gjøres om til statlig sikrede friluftslivsområder.

Midlene på posten kan også benyttes til grunnleggende istandsettingstiltak i forbindelse med at nye områder blir sikret. Midlene på posten kan benyttes til istandsetting av bygninger på de sikrede områdene som er i statlig eie, inkludert utarbeidelse av forvaltningsplaner og istandsetting av fredede og vernede bygninger på sikrede områder.

For friluftslivsområder med nasjonal og regional bruk kan staten medvirke med inntil 100 pst. av kostnadene, og for områder med i hovedsak lokal bruk kan staten medvirke med inntil 50 pst. av kostnadene. Friluftslivsområder i og ved byer og tettsteder, landfaste områder i kystsonen som har lite tilgjengelig strandsone og stort press på arealene, og sentrale områder ved innlandsvassdrag, er prioriterte.

Bevilgningen kan normalt ikke brukes til å kjøpe bygninger. Unntak fra dette er bygninger som enten skal rives eller brukes i friluftslivssammenheng i området.

Midlene på posten kan også dekke utgifter knyttet til de sikrede områdene i form av grenseoppganger, fradelinger og tinglysninger. Investeringsmidlene blir utbetalt når Miljødirektoratet har mottatt formell dokumentasjon på at hjemmel eller bruksrett er overført, og at vilkårene til staten er oppfylt.

Fordi prosessen frem til ferdigstillelse av sikringsprosessene vanligvis tar mer enn ett budsjett-/kalenderår, er det behov for en tilsagnsfullmakt på 45 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VI.

Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter knyttet til salg av eiendom og innløsing av festetomter i statlig sikrede friluftslivsområder under kap. 4420, post 40, jf. forslag til vedtak II.

Rapport 2024

Det kom 32 sikringssøknader i 2024 fra kommuner og friluftsråd i åtte ulike fylker, med en samlet søknadssum på 39,6 mill. kroner. Beløpet omfattet både sikringskostnader og kostnader til tilretteleggingstiltak. Ikke all tilrettelegging i søknadene oppfylte kriteriene til grunnleggende istandsetting, som denne posten kan støtte.

Det ble gitt tilsagn om 20,1 mill. kroner totalt. To søknader på til sammen 14 mill. kroner ble avslått.

Prosessen med statlig sikring og istandsetting til bruk for allmennheten ble ferdigstilt i 2024 for 17 nye friluftslivsområder, som har fått tilsagn tidligere år. Det ble til sammen utbetalt 15,9 mill. kroner til disse. Et flertall av de nye friluftslivsområdene som ble sikret er nærmiljøområder. Videre ligger et flertall i strandsonen på kysten eller ved innlandsvassdrag. Dette er i tråd med prioriteringene på budsjettposten.

Eksempler på sikringssaker i 2024 er overtakelsen av en tidligere forsvarseiendom på ca. 400 daa ved Oslofjorden, Djupeklov i Fredrikstad, og prosjektet Vigeland hovedgård fiskeplass i Vennesla, med universelt utformet tilrettelegging på en god fiskeplass ved elva Otra.

Post 31 Tiltak i verneområder, tiltak for villrein og naturrestaurering, kan overføres

Posten er rettet mot resultatområdene Naturmangfold, friluftsliv og Klima. Postens formål er tredelt: Den skal for det første dekke statlige investeringsutgifter i verneområder og nærområder til verneområdene. For det andre dekker den statlige naturrestaureringstiltak med investeringsmessig preg. For det tredje dekker posten gjennomføring av tiltak i tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for villrein. Det siste formålet er nytt på posten som egen kategori.

Foreslått bevilgning er 173,5 mill. kroner, en reduksjon på 7,7 mill. kroner. Posten er redusert med 17,5 mill. kroner på naturrestaurering som et innsparingstiltak. Posten er økt med 13 mill. kroner til tiltaksplaner for villrein. Til kap. 1420 post 01 er det flyttet 3,2 mill. kroner til stillinger i Statens naturoppsyn til arbeidet med naturrestaurering.

Posten blir også benyttet til båtinvesteringer for Statens naturoppsyn. På grunn av alder og slitasje har Statens naturoppsyn behov for utskifting og fornyelse av båter for å tilfredsstille krav til egen trygghet og stabil drift.

Til materiellbestillinger (hovedsakelig båtkjøp) er det behov for en bestillingsfullmakt på 12 mill. kroner, jf. forslag til vedtak V.

Tiltak i verneområder

Til å dekke utgifter i verneområder og nærområder til verneområdene er det anslagsvis satt av 101,5 mill. kroner, det samme som i 2025.

Midlene til verneområder og nærområder til verneområdene går til skjøtsels- og tilretteleggingstiltak og andre tiltak som er nødvendige for å ta vare på verneverdiene, til informasjonstiltak og til utredninger som er nødvendige før tiltak. Skjøtselstiltak blir utført for å bedre naturtilstanden og for å sikre at viktige naturtyper og arter ikke går tapt.

Tilretteleggingstiltak omfatter blant annet opparbeidelse av stier, klopping og merking for å bedre tilgjengeligheten i verneområdene og samtidig styre ferdselen i og rundt sårbar natur. Informasjonstiltak i alle typer av verneområder blir utarbeidet i tråd med merkevaren for Norges nasjonalparker.

Alle tiltak i verneområder skal prioriteres i tråd med Miljødirektoratets *Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder (2026–2030)* og skal i utgangspunktet være forankret i godkjent forvaltningsplan, skjøtselsplan, besøksstrategi eller tilsvarende plan for arbeidet.

Naturrestaurering

Til restaureringstiltak i natur er det satt av 59,1 mill. kroner, en reduksjon på 20,7 mill. kroner, jfr. omtale ovenfor.

Posten skal videre brukes til å restaurere natur som har blitt forringet, i økosystem som våtmark, skog, fjell, kulturlandskap, åpent lavland, elver, innsjøer og marine naturtyper langs kysten, også utenfor verneområdene. Naturrestaurering er tiltak som bidrar til å forbedre eller gjenopprette tilstanden i økosystemer som er blitt forringet eller ødelagt. Målet er å ha velfungerende økosystemer som leverer viktige økosystemtjenester. Det betyr likevel ikke at ethvert tiltak som kan bidra til positiv utvikling i et økosystem kan sies å være naturrestaurering. Tiltakene må være av en viss vesentlighet og være egnet til å gi varig virkning. Midlene skal brukes til å gjennomføre konkrete restaureringstiltak, og til nødvendige utredninger i forkant av disse, på bakgrunn av etterspørsel fra statsforvalterne eller verneområde- og nasjonalparkstyrene. Kostnadseffektive tiltak skal prioriteres.

Tiltak for villrein

Til tiltak i tiltaksplaner for villrein er posten økt med 13 mill. kroner for å dekke statlige utgifter til dette i villreinområder og nærområder til villreinområder.

Midlene til gjennomføring av tiltak i tiltaksplaner etter kvalitetsnorm for villrein skal dekke kjøp av hytter med tilhørende tomt, og utgifter til flytting eller sanering av slike. Posten kan også dekke kostnader til kjøp og sanering av veier og parkeringsplasser.

Utgifter som staten som grunneier får i forbindelse med overtakelse av innkjøpte eiendommer, inkludert prosess-, taksering- og skjønnskostnader, dekkes fra posten. Midlene kan også dekke utgifter til å restaurere natur i de tilfeller der hytter, turruter eller lignende blir fjernet.

Alle tiltak i villreinområder skal prioriteres i tråd med Klima- og miljødepartementets tiltaksplaner etter kvalitetsnorm for villrein. Midlene må ses i sammenheng med nyopprettet tilskuddsordning for villreinvennlig menneskelig ferdsel under kap. 1420, post 80.

Rapport 2024

Midlene er brukt til tiltak og investeringer for å ta vare på og forbedre verneverdiene i verneområder over hele landet. Fremmede arter er en av de største truslene mot verneverdiene, og det blir gjort en stor innsats mot en rekke slike arter for å forhindre at disse tar over for stedegen natur. Tiltak i verneområder der verneverdien for området er truet, blir prioritert.

Erfaringene fra Statens naturoppsyn sitt arbeid med minkbekjempelsene viser at utryddelse av mink har medført økt overlevelse og hekkesuksess hos flere bakkehekkende sjøfugler. Hovedinnsatsen ble som tidligere år lagt til områder hvor det er mulig å utrydde minken perma-

nent og samtidig hindre ny innvandring/rekolonisering.

Patruljebåten Tjelden, som skal benyttes langs kysten i Vestland, ble i 2024 ferdigstilt og levert. Bygging av en ny mellomklasse patruljebåt for bruk i Troms fylke ble igangsatt for levering i 2025.

Mange tilretteleggings- og informasjonstiltak ble gjennomført i 2024, blant annet opparbeidelse av stier, klopping og merking for å bedre tilgjengeligheten i verneområdene og samtidig styre ferdselen i og rundt sårbar natur. Mange nasjonalparker og andre verneområder har nå utarbeidet besøksstrategier. Dette er et krav for å ta i bruk merkevaren *Norges nasjonalparker* med felles maler for skilt, informasjonstavler og innfallsporter samt besøksinformasjon på nettstedet norgesnasjonalparker.no. Merkevaren blir derfor nå benyttet i stadig økende grad.

Det ble i 2024 meldt inn behov for i overkant av 70 mill. kroner til naturrestaurering i regi av forvaltningsmyndigheten for verneområder. Om lag 60 mill. kroner ble tildelt til tiltak innenfor postformålet, og av disse ble ca. 54 mill. kroner rapportert brukt. Av disse ble 25,5 mill. kroner rapportert brukt til restaurering av myr. Dreneringsgrøfter ble tettet, og vannstanden følgelig hevet slik at myrene kan reetableres. Torvmoser, insekter og fugl vendte tilbake, og den negative trenden med netto utslipp av klimagasser vil etter hvert snu.

Andre naturtyper ble også restaurert, blant annet åpen grunnlendt kalkmark og sanddynemark. Det ble i 2024 brukt om lag 18 mill. kroner til uttak av fremmede treslag i verneområder. I flere fylker er trusselen fra fremmede treslag mot verneverdiene nå kraftig redusert, og stedegen natur får muligheten til å komme tilbake.

Post 32 Statlige erverv, vern av naturområder, kan overføres

Posten er rettet mot resultatområdet naturmangfold og dekker utgifter til fylkesvise verneplaner, nytt landbasert vern, den tidligere nasjonalparkplanen, skogvern og marint vern. Formålet med de ulike vernekategoriene som posten dekker, blir redegjort for i egne omtaler nedenfor.

Posten blir foreslått med en bevilging på 380,2 mill. kroner, en reduksjon på 200 mill. kroner sammenlignet med 2025. Det skyldes at de 200 mill. kroner som ble lagt inn til skogvern i Stortingets forlik om 2025-budsjettet, ikke er videreført.

Felles for alle vernekategoriene er at bevilgningen skal dekke utgifter til å erstatte de økonomiske tapene som eiere og rettighetshavere har ved vernetiltak etter naturmangfoldloven og markaloven, jf. erstatningsreglene i lovene. Erstatninger blir fastsatt ved minnelige avtaler eller ved rettslige skjønn. Posten kan også dekke kjøp av områder som er vernet eller forutsatt vernet etter naturmangfoldloven, og utgifter staten som grunneier har i forbindelse med overtakelse av innkjøpte eiendommer, inkludert utgifter til gjennomføring av makeskifte knyttet til nytt vern.

Posten kan også dekke andre kostnader som er direkte knyttet til etablering av de konkrete verneområdene, inkludert registrering og vurdering av verneverdiene samt grensemerking og utarbeiding av forvaltningsplaner når dette er nødvendig for å fastsette skjønnsforutsetningene.

Posten dekker også vederlagsordningen for frivillig skogvernområder som er i verneprosess. For marine områder dekker midlene utgifter til konsekvensutredninger i verneprosesser.

Fordi det tar mer enn ett budsjett-/kalenderår fra økonomiske forpliktelser om å verne et område blir inngått til verneprosessen er gjennomført og alle utbetalinger foretatt, er det behov for en samlet bestillingsfullmakt på 332,8 mill. kroner jf. forslag til vedtak V.

Bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter knyttet til salg av makeskifte- og annen eiendom i forbindelse med vernesaker under kap. 4420, post 41, jf. forslag til vedtak II.

Fylkesvise verneplaner

Midlene til formålet skal dekke utgifter til gjennomføring av planen for fylkesvise tematiske verneplaner, slik den er fastsatt gjennom St.meld. nr. 68 (1980–81) *Vern av norsk natur*, med tillegg av enkelte tilleggsområder.

Verneprosessene er avsluttet for alle aktuelle områder, og fylkesvise verneplaner har derfor ikke behov for bestillingsfullmakt. For noen verneplaner og enkeltområder er vern ikke gjennomført etter avveiing mot andre interesser. Av de som er vernet, gjenstår det å sluttføre erstatningsoppgjør for noen få. Dette er forventet å skje i 2025, dog med noe usikkerhet. Siden det ikke er forventet utbetalinger i 2026 er det ikke avsatt et konkret budsjett.

Nytt landbasert vern

Midlene til formålet skal dekke utgifter til gjennomføring av alt nytt landbasert vern utover skogvern og utover vern som er oppfølging av de eldre verneplanene St.meld. nr. 68 (1980–81) *Vern av norsk natur* og St.meld. nr. 62 (1991–92) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge*, jf. omtale om bevaring av verdifull natur (omtalt som supplerende vern i Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold* og Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold*).

Til nytt landbasert vern er det satt av 16,1 mill. kroner for å dekke forventede utbetalinger i 2026. Til formålet er det behov for en bestillingsfullmakt på 0,5 mill. kroner, som inngår i framlegget til samlet bestillingsfullmakt for posten.

Nasjonalparker iht. St.meld. nr. 62 (1991–92)

Midlene til formålet skal dekke utgifter til gjennomføring av nasjonalparkplanen som ble fastlagt i St.meld. nr. 62 (1991–92) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge,* og enkelte tilleggsområder. Nytt nasjonalparkvern som ikke er nevnt i denne meldingen, blir finansiert under kategorien «Nytt landbasert vern».

Verneprosesser er avsluttet for alle aktuelle områder i planen. For noen områder er vern ikke gjennomført etter avveiing mot andre interesser. Av dem som er vernet, gjenstår sluttføring av erstatningsoppgjør for noen få områder. Dette er forventet å skje i 2025, dog med noe usikkerhet.

Siden det ikke er ventet utbetalinger i 2026, er det ikke avsatt hverken budsjett eller bestillingsfullmakt til den tidligere nasjonalparkplanen.

Skogvern

Midlene til formålet skal dekke utgifter til skogvern i henhold til Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold* og Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold*. Midlene til formålet dekker utgifter ved skogvern etter naturmangfoldloven og markaloven, jf. erstatningsreglene i lovene.

Til skogvern er det satt av 356,6 mill. kroner for 2026.

Foreslåtte midler til skogvern i 2026 forventes i hovedsak å bli benyttet til erstatningsutbetalinger til Statskog SF for tidligere skogvern, og for tidligere vern av skog i Østmarka nasjonalpark og Østmarka friluftslivsområde, samt faste løpende utgifter til skogvernprosesser.

For å følge opp Stortingets anmodningsvedtak om vern av skog på Statskog SFs areal og sikre framdrift i skogvernet, er det behov for en bestillingsfullmakt på 331,5 mill. kroner, som inngår i forslaget til samlet bestillingsfullmakt for posten.

Marint vern

Midlene til formålet skal dekke utgifter til gjennomføring av marint vern som omtalt i Meld. St. 29 (2020–2021) *Heilskapleg nasjonal plan for bevaring av viktige område for marin natur*, Meld. St. 21 (2023–2024) *Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene* og Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold*.

Det pågår verneprosesser for 15 av de resterende kandidatområdene for marint vern i marin verneplan fra 2004. Innenfor formålet er det satt av 7,5 mill. kroner til forventede utbetalinger i 2026.

Til formålet er det behov for en bestillingsfullmakt på 0,8 mill. kroner, som inngår i forslaget til samlet bestillingsfullmakt for posten.

Rapport 2024

Gjennom arbeidet med ulike verneplaner bevares viktige naturområder for fremtidige generasjoner, og det bidrar til at tap av natur reduseres.

Fylkesvise verneplaner

I 2024 ble det for noen grunneiere utbetalt erstatning og renter, samt saksomkostninger, for vern av området Nordre Tyrifjorden og Storelva naturreservat. Det gjenstår fremdeles avklaring for resten av grunneierne og for en del av verneområdet som ikke er skog. I tillegg gjenstår erstatningsforhandlinger for Maridalen landskapsvernområde. Erstatningsutbetaling for disse områdene er forventet i løpet av 2025.

Nytt landbasert vern

Det ble igangsatt verneplanprosesser for flere områder som ledd i arbeidet med bevaring av verdifull natur, både for deltema «supplerende vern» og «nasjonalpark». Utbetalingene var i hovedsak knyttet til kartlegginger og utredninger for å øke kunnskapen om aktuelle kandidatområder for et fremtidig vern for å bedre representativiteten i vernet, bedre ivaretakelse av truet natur og for å

bidra til å redusere negative effekter av klimaendringene.

Nasjonalparker

I 2024 ble erstatning behandlet for Rondane nasjonalpark gjennom rettslig skjønn, men pådømmelsen ble utsatt i påvente av avklaring fra Høyesterett om kapitaliseringsrente. Det er utbetalt saksomkostninger og en del av erstatningen. Sluttutbetaling for Rondane forventes gjennomført i 2025.

Skogvern

Skogvernet i 2024 har bidratt til et mer representativt skogvern ved økt vern i landsdeler og i klimasoner som fra før har lav vernedekning. Det ble i 2024 vernet 92 skogvernområder, med et totalt areal på 180 km² og et produktivt skogareal på 106 km².

Marint vern

Stad marine verneområde ble opprettet i 2024. Det pågikk verneprosesser for 16 områder. Utbetalingene var i hovedsak knyttet til konsekvensutredning og registrering og vurdering av verneverdier i områdene Sognefjorden, Griphølen og Remman og Froan – Sularevet, samt kartlegging i Raet nasjonalpark som grunnlag for forvaltning.

Post 39 Oppryddingstiltak, kan overføres, kan nyttes under postene 69 og 79

Posten er tilknyttet resultatområdet Forurensning. Utgiftene må ses i sammenheng med midler til det samme formålet under postene 69 og 79.

Posten blir benyttet til å dekke utgifter til undersøkelser og gjennomføring av oppryddingstiltak i grunnen på land og i bunnen i sjø og vann som er forurenset med helse- og miljøskadelige stoffer. Bevilgningen går i hovedsak til arbeid i tilknytning til opprydding i forurenset sjøbunn og til arbeidet med å rydde opp i forurenset jord. Opprydding i forurenset sjøbunn gjelder i hovedsak oppfølging av prioriterte områder. Post 39 kan også brukes til å dekke utgifter til undersøkelser i områder med nedlagte kisgruver som er forurenset med helse- og miljøskadelige stoffer som del av en prosess for å gjøre tiltak i disse.

Foreslått bevilgning er 8,6 mill. kroner, det samme som i 2025.

Posten kan også benyttes til kartlegging, oppfølging og tiltaksrettet overvåkning av forurensningssituasjonen, til undersøkelser og utredninger for å legge til rette for målrettet og effektiv innsats i oppryddingsarbeidet og til annen kunnskapsbygging.

Prinsippet om at forurenser betaler ligger til grunn for arbeidet med oppryddingen og for postene 39, 69 og 79. Så langt det er rimelig, vil pålegg etter forurensningsloven benyttes som virkemiddel for å sikre opprydding. Det vil likevel være ulike situasjoner der det er aktuelt at miljøforvaltningen dekker hele eller deler av utgiftene til undersøkelser, opprydding eller andre tiltak, for eksempel

- der staten ved miljøforvaltningen er den ansvarlige for forurensningen
- der den ansvarlige ikke kan identifiseres, ikke er betalingsdyktig eller av andre grunner ikke kan stå for en god opprydding
- der det av miljøgrunner haster å få ryddet opp, staten kan forskuttere opprydningskostnadene for å komme raskt i gang og kreve kostnadene refundert fra den ansvarlige i etterkant
- der miljøforvaltningen vil skaffe grunnlag for å tilrettelegge for kunnskapsinnhenting og formidling
- der det er nødvendig for å medvirke til en samlet opprydding eller annen tiltaksgjennomføring i et område
- der det av andre grunner er urimelig at den ansvarlige skal dekke alle kostnadene.

I 2026 er det ikke planlagt oppstart av nye prosjekter. Ut ifra behovet blir det fremmet forslag om fullmakt på 10 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII.

Rapport 2024

Det blir her rapportert samlet for oppryddingsarbeidet finansiert fra postene 39, 69 og 79.

I 2024 mottok Miljødirektoratet 30 søknader over ordningen med samlet omsøkt beløp på ca. 76,3 mill. kroner. 27 søknader ble innvilget helt eller delvis med samlet tildelt beløp på ca. 28,8 mill. kroner. 3 søknader ble avslått med samlet avslått beløp på ca. 4,4 mill. kroner. Tildelingene er gitt til undersøkelser, prosjektarbeid, tiltaksplanlegging, tiltak og etterovervåking av tiltak i forurenset sjøbunn og forurenset grunn. En stor andel av tildelingene er gitt til kommuner for å dekke deler av kostnader de har til arbeid med forurenset sjøbunn knyttet til gjennomføring av handlingsplanen for opprydding av forurenset sjøbunn.

I tillegg til mottatte søknader og tildelinger over ordningen i 2024 er deler av budsjettet brukt til å følge opp og utbetale midler over postene knyttet til søknader og inngåtte avtaler fra tidligere år. Dette gjelder blant annet delområdet Store Lungegårdsvann i Bergen, der Bergen kommune fikk ferdigstilt oppryddingen i den forurensede sjøbunnen våren 2024.

Post 54 CO_2-kompensasjonsordning for industrien, klima- og energieffektiviseringstiltak, kan nyttes under post 74

Fra og med 1. januar 2025 er det krav om at virksomheter som mottar kompensasjon, skal bruke minst 40 pst. av den samlede kompensasjonen de får utbetalt for perioden 1. januar 2024 til 31. desember 2030 på klima- og energieffektiviseringstiltak, jf. forskrift om CO_2-kompensasjon for industrien for perioden 2021–2030. Tiltakene skal gjennomføres i Norge og pengene må brukes innen 2034.

For å skille CO_2-kompensasjon til industrien som skal benyttes til klima- og energieffektiviseringstiltak fra øvrig CO_2-kompensasjon, foreslås det at midler til klima- og energieffektiviseringstiltak bevilges på ny post 54. Foreslått bevilgning på posten er 2,9 mrd. kroner. Midlene er flyttet fra post 74 CO_2-kompensasjonsordningen for industrien. Se kap 1420, post 74 CO_2-kompensasjonsordning for industrien for omtale av ordningen som helhet.

Mål

Målet med bevilgningen rettet mot klima- og energieffektiviseringstiltak er å bidra til utslippsreduksjoner og/eller energieffektivisering i bedriftene som mottar CO_2-kompensasjon.

Kriterier for måloppnåelse

Kriterium for måloppnåelse er at midlene brukes på tiltak direkte eller indirekte knyttet til støtteberettiget produksjon, med formål om enten (a) reduksjon i direkte utslipp av klimagasser per produsert enhet, (b) reduksjon av behovet for kraft eller (c) gjenvinning av energi til egen virksomhet, til andre virksomheter eller til kraftproduksjon. Kompensasjonen kan også brukes på forsknings- og utviklingsarbeid som skal fremme tiltak som nevnt i bokstav a) til c).

Tildelingskriterier

Virksomheter som mottar kompensasjon skal utarbeide en tiltaksplan som viser hvordan kompensasjonen skal brukes på klima- og energieffektiviseringstiltak. Tiltaksplanen skal som minimum beskrive alle planlagte tiltak, estimerte kostnader, tidsplan for gjennomføring og en vurdering av tiltakenes potensial for reduksjon av klimagassutslipp eller energieffektivisering.

Fristen for å levere tiltaksplanen til Miljødirektoratet var 1. mars 2025. Miljødirektoratet skal godkjenne tiltaksplanen så langt kravene i forskriften for ordningen er oppfylt. Dersom virksomheten vil legge til nye tiltak eller endre tiltakene i planen, skal planen revideres og legges frem for Miljødirektoratet for ny godkjenning.

Oppfølging og kontroll

Virksomheter som mottar kompensasjon, skal legge frem rapport til Miljødirektoratet innen 1. mars hvert år fra og med 2026 til og med 2034.

I årsrapporten skal virksomhetene redegjøre for hvordan kompensasjonen er brukt på tiltak i henhold til tiltaksplanen, eventuelle endringer i estimerte kostnader, tidsplan for gjennomføring og tiltakenes potensial for reduksjon av klimagassutslipp eller energieffektivisering.

Virksomheter som mottar kompensasjon, skal også legge frem sluttrapport til Miljødirektoratet om oppfyllelse av forpliktelsen om gjennomføring av klima-/energieffektiviseringstiltak.

Post 60 Tilskudd til natursats – tiltak og planlegging for natur i kommunene, kan overføres

Tilskuddsordningen er knyttet til resultatområdet Naturmangfold.

Posten er opprettet som følge av Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold,* der det går fram at man vil legge til rette for at kommunene bedrer kompetansen om naturmangfold. Midlene skal gi støtte til kommuner i arbeidet med å ivareta naturmangfoldet i sin arealplanlegging samt gjennomføring av tiltak som bedrer ivaretakelsen av naturmangfoldet i kommuner. Med kommuner menes her også fylkeskommuner og Longyearbyen Lokalstyre.

Foreslått bevilgning er 114,8 mill. kroner, en reduksjon på 3,4 mill. kroner. Fra posten er det flyttet 2,4 mill. kroner til kap. 1420 post 01 for å styrke saksbehandlingskapasiteten på området.

Posten er videre redusert med 1 mill. kroner etter en tidsavgrenset styrking i tidligere år mens bevilgningen var mye lavere.

Det foreslås samtidig en tilsagnsfullmakt på 30 mill. kroner for å dekke nye og gamle tilsagn som ikke blir utbetalte i 2026, jf. forslag til vedtak VI.

Mål

Målet med tilskuddsordningen er å styrke den kommunale naturforvaltningen. Det er ønskelig at kommunene har større bevissthet om egne naturverdier, slik at de kan gjøre politiske valg på et bedre kunnskapsgrunnlag tidlig i planprosessene. Dette kan gi mer effektive planprosesser og kompetanseløft i kommunene, i tillegg vil det skape et lokalt engasjement for naturen og bedre ivaretakelse av naturmangfold. Videre er det ønskelig at kommunene gjennomfører tiltak som forbedrer tilstanden i naturen.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert utfra om midlene bidrar til en styrking av naturforvaltningen i kommunene, både ved at naturmangfold blir integrert i kommuneplanleggingen og at tiltak bedrer tilstanden i naturen.

Tildelingskriterier

Kommuner kan søke om midler til å utarbeide en egen kommunedelplan for naturmangfold, til revisjon av tidligere vedtatt kommunedelplan eller til å gå gjennom eldre arealplaner for på en bedre måte å ivareta naturverdiene. Kommunene kan også søke om midler til ulike lokale tiltak som forbedrer tilstanden i naturen, og andre tiltak i kommuner som ønsker å bli arealnøytrale.

Oppfølging og kontroll

Alle kommuner som får tilskudd, må rapportere til Miljødirektoratet om hvordan midlene er brukt, og om resultatet.

Rapport 2024

Miljødirektoratet fikk til sammen 309 søknader om tilskudd over tilskuddsposten «Natursats». Disse søknadene var fordelt på søknad om å lage en kommunedelplan for naturmangfold (50 søknader hvorav 45 fikk tilskudd), søknad om å revidere eksisterende kommunedelplan for naturmangfold (12 søknader hvorav 3 fikk tilskudd), søknader om revisjon av eldre arealplaner, «planvask» av hensyn til naturmangfoldet (83 søknader hvorav 65 fikk tilskudd) samt søknader om gjennomføring av lokale naturmangfoldtiltak (164 søknader hvorav 69 fikk tilskudd). Til sammen ble det innvilget tilskudd til 182 søknader og 127 søknader ble avslått. Det ble til sammen tildelt tilskudd for 60,19 mill. kroner i 2024.

De ulike ordningene er innrettet noe ulikt ved at det bare for to av ordningene (lokale tiltak og planvask) søkes om et beløp for gjennomføring. For de øvrige to ordningene søker ikke kommunene et konkret beløp, men kvalifiserte søknader mottar en fast sum.

Tilskuddsordningen bidrar til et bedre kunnskapsgrunnlag og økt politisk bevissthet om natur i kommunene, både blant kommunens administrasjon, dens innbyggere, næringsliv og politisk ledelse. Dette er positivt for å ivareta naturmangfoldet i det videre arealplanarbeidet til kommunen. Tilskuddsordningen bidrar også til at det blir gjennomført konkrete tiltak som direkte bidrar til å ivareta eller fremme tilstanden til naturen i kommunene.

Post 61 Tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning, kan overføres

Posten er knyttet til resultatområdet Klima.

Posten omfatter de to ordningene tilskudd til klimatiltak (Klimasats) og tilskudd til klimatilpasningstiltak i kommunene.

Foreslått bevilgning for de to ordningene er 250,7 mill. kroner. Av dette er 239,3 mill. kroner til forventede utbetalinger av tidligere gitte tilsagn for Klimasats og 11,4 mill. kroner til klimatilpasning. Tilskuddsordningen for klimatilpasning er styrket med 5 mill. kroner. Posten er samlet redusert med 22,6 mill. kroner som følge av endrede anslag for utbetalinger for Klimasats. Det foreslås en tilsagnsfullmakt på 448,6 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak VI. I 2026 foreslås det at tilskuddsordningen Klimasats får en ramme for nye tilsagn på 108,1 mill. kroner.

Klimasats

Klimasats er en tilskuddsordning der kommuner, fylkeskommuner og Longyearbyens lokalstyre kan søke om støtte for å dekke deler av kostnaden til ulike klimaprosjekter.

Mål

Formålet med Klimasats er å fremme klimatiltak i kommuner, fylkeskommuner og Longyearbyen lokalstyre ved å støtte prosjekter som bidrar til reduksjon i utslipp av klimagasser og omstilling til lavutslippssamfunnet.

Delmålet med tilskuddsordningen er å bidra til at:

- kommunen, fylkeskommunen og Longyearbyen lokalstyre integrerer klimahensyn i sine aktiviteter
- kommunen, fylkeskommunen og Longyearbyen lokalstyre styrker rollen som samfunnsutvikler og pådriver som tilrettelegger for samarbeid på klimaområdet mellom ulike aktører.

Kriterier for måloppnåelse

Kriteriet for måloppnåelse er om ordningen medvirker til klimagassreduksjon og omstilling til lavutslippssamfunnet, blant annet gjennom reduksjon i utslipp fra kommunens egen drift, mer klimavennlig arealplanlegging og annen myndighetsutøvelse, og utslippsreduksjon i samspill med andre aktører og virkemidler.

Tildelingskriterier

a. Tiltaket skal bidra til reduserte klimagassutslipp, omstilling til lavutslippssamfunnet eller begge deler
b. Søknaden skal være politisk forankret i kommunen
c. Tilskuddet skal være utløsende for at tiltaket gjennomføres
d. Kommunen må bidra med egeninnsats

Årlige satsningsområder kunngjøres i utlysningene.

Ved prioritering av prosjekter legges det vekt på følgende:

- å øke andelen prosjekter som gir kvantifiserbare utslippskutt eller tydelige bidrag til omstilling i Norge. Det stilles tydelige krav til måloppnåelse.
- prosjekter med kort gjennomføringsperiode prioriteres i de situasjonene der det er forventet god effekt av prosjektet.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging av prosjektene og resultatkontroll skjer på bakgrunn av tilskuddsmottakerens innleverte sluttrapport med resultater, dokumentasjon og stadfestet regnskap. De ulike prosjektene har individuelle rapporteringskrav og frister, slik at Miljødirektoratet mottar relevant rapportering. Skjer det endringer i prosjektene, skal dette meldes inn underveis. For flerårige prosjekter er det krav om årlig delrapport. Tilskuddet utbetales når prosjektet er gjennomført eller igangsatt, og på grunnlag av rapport og regnskap.

Rapport 2024

I 2024 mottok Miljødirektoratet 407 søknader, og omsøkt beløp var på 712 mill. kroner. Direktoratet tildelte 281,7 mill. kroner til 236 ulike prosjekter. 164 søknader ble avslått og omsøkt beløp for disse var på 323,3 mill. kroner. Ni søknader ble vurdert å være utenfor ordningen.

Tildelingene av midler i 2024 gikk blant annet til 88 byggprosjekter som inkluderer utslippsfrie bygg- og anleggsplasser, klimavennlige byggematerialer og gjenbruk av materialer samt forprosjekter for å kunne bygge klimavennlige bygg. 35 prosjekter innebar å styrke klimahensynet i arealplanlegging, som også inkluderer transportplanlegging. Støtte ble også gitt til 15 prosjekter for forbedret behandling av avfall og tiltak for å redusere utslipp av klimagasser fra deponier. En fullstendig oversikt over alle prosjekter finnes på Miljødirektoratets nettside, se Klimasats-prosjekter – Miljødirektoratet (miljodirektoratet.no).

Klimasatsprosjektene har ulik gjennomføringsperiode, og mange varer i mer enn ett år. I det videre gis en oppsummering av forventet effekt av klimasatsprosjektene som fikk tilsagn om tilskudd i 2024. Miljødirektoratet har vurdert at det med rimelig sikkerhet er mulig å tallfeste forventede utslippskuttet for 68 av prosjektene som fikk støtte i 2024. Disse prosjektene utgjør 66 pst. av tildelingssummen. Det er forventet at prosjektene vil bidra til klimagassreduksjon på minst 47 000 tonn CO_2-ekvivalenter fram til og med 2030. Eksempler på prosjekter det er mulig å tallfeste effekten av er utslippsfrie byggeplasser og tiltak for redusert matsvinn.

I tillegg kommer de ikke-kvantifiserte utslippsreduksjonene fra de øvrige 168 prosjektene som fikk støtte i 2024, men som ikke lar seg tallfeste. Dette er for eksempel klimavennlig arealplanlegging, forprosjekter, tidlig kartlegging for å kunne bygge klimavennlige bygg, og sirkulære prosjekter. Nærmest alle prosjekter bidrar i middels eller stor grad til omstilling til lavutslippssamfunnet.

Generelt bør prosjektenes bidrag til kvantifiserte utslippskutt benyttes med forsiktighet, da

det er flere faktorer som gjør det vanskelig å isolere klimaeffekten. Disse faktorene kan være at:

- flere virkemidler og samfunnsprosesser medvirker til utslippskuttet
- klimaeffekten kan være avhengig av at flere aktører enn kommunen handler
- noen fysiske tiltak vil kunne skape nye utslipp, som i liten grad blir kvantifisert og fratrukket klimaeffekten av tiltaket
- virketiden kan variere mellom ulike tiltak og det må gjøres skjønnsmessig vurdering av hvor lenge det er rimelig å telle klimaeffekten av et tiltak
- støtte til bruk av klimavennlige materialer gir indirekte utslippsreduksjoner i kommunen, og direkte utslippskutt fra produksjonen.

Klimatilpasning

Mål

Tilskuddsordningen for klimatilpasning skal fremme arbeidet med klimatilpasning i kommuner og fylkeskommuner ved å bidra til å øke kunnskapen om hvordan klimaendringene rammer dem, og hvilke tiltak som må settes i verk for å møte klimaendringene. Dette omfatter kunnskap om hvordan klimaendringene kan påvirke kommunenes og fylkeskommunenes ansvarsområder, og utredninger om konkrete klimatilpasningstiltak.

Kriterier for måloppnåelse

Midlene må brukes på tiltak som gjør samfunnet bedre rustet mot klimaendringene.

Tildelingskriterier

Kommuner og fylkeskommuner kan søke om midler til kunnskapsoppbygging og til utredning av konkrete tilpasningstiltak. Midlene kan ikke brukes til å gjennomføre fysiske klimatilpasningstiltak.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging av tilskudd til klimatilpasning skjer ved at det blir fulgt opp at tilskuddsmottakerne benytter midlene som forutsatt, og at tiltakene blir gjennomførte. Kontroll av bruken av midler skjer også blant annet gjennom dokumentasjon i en sluttrapport innsendt av tilskuddsmottakeren.

Rapport 2024

I 2024 fikk Miljødirektoratet 56 søknader for til sammen 28,8 mill. kroner på ordningen tilskudd til klimatilpasning. Av disse fikk 13 prosjekter til sammen 6,4 mill. kroner i støtte. Dette vil si at det er 43 søknader for til sammen 22,4 mill. som har fått avslag.

Midlene for 2024 ble fordelt mellom små og store kommuner i hele landet, og det er stor tematisk bredde i søknadene som får støtte. Blant annet fikk både Troms og Finnmark fylkeskommuner støtte for å lage klimasårbarhetsanalyser for sine områder. Miljødirektoratet ga også støtte til flere søknader som omhandler flom, overvann og naturbaserte løsninger. For eksempel skal Kristiansand kommune legge en plan for åpning av lukka bekker.

Ordningen bidrar til at kommunene får økt mulighet til å utvikle sin kunnskap og kompetanse om hvordan klimaendringene berører kommunen og hva de må gjøre for å møte de utfordringene dette medfører. Tilskuddet vil i mange tilfeller være utløsende for aktivitet – spesielt i små og mellomstore kommuner.

Post 62 Tilskudd til grønn skipsfart, kan overføres

Posten er knyttet til resultatområde Klima og gjelder Hurtigbåtprogrammet i Miljødirektoratet. Det foreslås en bevilgning på 20 mill. kroner i tråd med ventede utbetalinger i 2026, og en tilsagnsfullmakt på 663,2 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VI. Fullmakten innebærer en ramme for nye tilsagn i 2026 på 246,7 mill. kroner. Posten er redusert med 14 mill. kroner som følge endrede anslag for utbetalingsår til hurtigbåtsamband med lave utslipp.

Mål

Ordningen har som formål å øke bruken av null- og lavutslippsløsninger i fylkeskommunale hurtigbåtsamband.

Kriterier for måloppnåelse

Kriterier for måloppnåelse er at tilskuddsordningen bidrar til reduserte utslipp fra hurtigbåter, utvikling av løsninger som kan bidra til omstilling til lavutslippssamfunnet, eller til begge deler.

Tildelingskriterier

Kommuner og fylkeskommuner kan få tilskudd til tiltak som oppfyller disse tildelingskriteriene:

- Tiltaket skal bidra til reduserte klimagassutslipp.
- Søknaden skal være politisk forankret i fylkeskommunen/kommunen.
- Tilskuddet skal være utløsende for at tiltaket blir gjennomført.
- Søkeren må bidra med egeninnsats.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapport med resultat, dokumentasjon og bekreftet regnskap. De ulike prosjektene har individuelle rapporteringskrav og frister, slik at en får formålstjenlig rapportering. Endringer i prosjektet blir meldt inn underveis. Flerårige prosjekter har krav om årlig delrapport. Tilskudd kommer som regel til utbetaling når prosjektet er gjennomført eller igangsatt, og på grunnlag av sluttrapporten og regnskapet deres.

Rapport 2024

I 2024 fikk Miljødirektoratet én søknad på 50 mill. kroner på Hurtigbåtprogrammet i Klimasats, og søknaden ble innvilget. Midlene ble tildelt prosjektet «Fremtidens hurtigbåt» i regi av Trøndelag fylkeskommune. I 2024 ble det utbetalt til sammen 33,7 mill. kroner til tidligere gitte tilsagn, herunder til Trøndelag fylkeskommune (Nullutslipp-metro til sjøs og Fremtidens hurtigbåt), Rogaland fylkeskommune (ombygging av hurtigbåt til batterielektrisk drift), Vestland fylkeskommune (elektriske lokalbåtsamband) og Akershus fylkeskommune (utslippsfrie hurtigbåter i Indre Oslofjord)

Disse prosjektene har i 2024 rapportert at de vil gi en årlig utslippsreduksjon på om lag 4000 – 6000 tonn CO_2. I tillegg er det beskrevet fremtidige kutt i både utslipp og energibruk som ikke er kvantifisert, som følge av at flere av prosjektene ikke er avsluttet eller dreier som konseptutvikling og kartlegging. Videre rapporterer prosjektene i 2024 at de har bidratt til innovasjon og læring i mange segmenter i norsk industri innen energikilder, regelverk for batterier i fartøy, fremdriftssystemer, design og skipsbygging, samt gevinster fra økt samarbeid i leverandørindustrien og i fylkeskommuner.

Post 63 Tilskudd til returordning for kasserte fritidsbåter, kan overføres

Posten gir tilskudd til kommunale anlegg for behandling av kasserte fritidsbåter. Tilskudd til private behandlingsanlegg og til kommunale og interkommunale virksomheter som er organiserte som selvstendige rettssubjekter, blir utbetalt fra post 75. Ordningen retter seg mot resultatområdet Forurensning.

De siste årene har det vært få eller ingen utbetalinger på posten da det er få kommunale anlegg som faller inn under ordningen og/eller søker. De fleste behandlingsanlegg som søker, for eksempel interkommunale avfallsselskap (IKS), regnes som egne rettssubjekt og faller derfor inn under ordningen på post 75. Det er her så godt som alle utbetalingene gjøres.

Post 63 foreslås derfor avviklet og bevilgningen flyttet til post 75.

Rapport 2024

Tilskuddsordningen er viktig for å sikre et tilgjengelig tilbud med mottaks- og behandlingsanlegg for kasserte fritidsbåter, noe som har sikret høy innlevering, utnyttelse av ressursene i båtene i en sirkulær økonomi og redusert forsøpling og annen forurensning. I 2024 ble det levert totalt om lag 11 740 kasserte fritidsbåter, jf. post 63 og post 75. Det var ingen utbetalinger på post 63 i 2024.

Post 64 Tilskudd til skrantesykeprøver fra fallvilt

Posten er i 2026-budsjettet rammeoverført til Landbruks- og matdepartementet, kap. 1142, post 61. Her gjengis følgelig kun rapport for utbetalinger fra posten i 2024.

Rapport 2024

Rapportering av fallvilt følger jaktåret (1. april–31. mars), og for jaktåret 2023–2024 søkte 153 kommuner og fikk tilskudd for 2 515 prøver til en samlet sum på 1,283 mill. kroner. Beløpet inkluderer tilskudd til kommuner som leverer kjever i regi av kartleggingsprogrammet. Både antall prøver det er søkt om tilskudd for, og antall kommuner som søkte, er stabilt sammenlignet med fjoråret. Dette tyder på at på at ordningen er godt kjent og blir mye brukt av kommunene. Det er likevel fremdeles mye fallvilt det ikke blir søkt om tilskudd for. Det blir arbeidet fortløpende for å få inn flere prøver fra fallvilt.

Post 66 Tilskudd til kommuner for å bedre tilgangen til strandsonen langs Oslofjorden

Tilskuddsordningen er knyttet til resultatområde Friluftsliv. Foreslått bevilgning på posten er 3,2 mill. kroner, det samme som i 2025. Posten finansierer en tilskuddsordning som gir midler til kommunene langs Oslofjorden til juridiske avklaringer i arbeidet med å klargjøre grensene mellom innmark og utmark langs strandsonen og arbeidet med fjerning av ulovlige stengsler og hindringer i strandsonen.

Primært skal midlene gå til juridiske avklaringer knyttet til konkrete saker, men kan også brukes til avklaring av prinsipielle spørsmål knyttet til forvaltning av strandsonen og til kompetanseheving i kommunene langs Oslofjorden innenfor temaet, for eksempel i form av seminarer.

Mål

Målet med tilskuddsordningen er å bedre tilgangen for allmennheten til ferdsel og opphold langs Oslofjorden, gjennom å gi midler til juridisk bistand til kommunene i deres arbeid med å fjerne ulovlige stengsler og hindringer til og langs Oslofjorden og arbeidet med klargjøring av grensene mellom innmark og utmark.

Kriterier for måloppnåelse

Bedre muligheter for allmennheten til å utøve friluftsliv langs Oslofjorden i form av at areal der allmennhetens rett til ferdsel og opphold er hindret av ulovlige tiltak og stengsler, blir tilgjengelige for friluftsliv.

Tildelingskriterier

Oslo kommune og kommuner i Østfold, Akershus, Buskerud, Vestfold og Telemark med grense til Oslofjorden kan søke om midler.

Oppfølging og kontroll

Alle kommuner som får tilskudd, må rapportere til Miljødirektoratet om resultatet.

Rapport 2024

Tilskuddsordningen er opprinnelig et tiltak i Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv, under innsatsområde 6. Friluftsliv – 6.1. Bedre allmennhetens tilgang til strandsonen.

Det ble bevilget ekstra midler på denne posten i revidert nasjonalbudsjett for 2024. Dette ga mulighet for en ekstraordinær satsing på kompetansehevingstiltak i 2024, og alle kommunene langs Oslofjorden fikk tilbud om støtte til egne kurs om juss i strandsonen. Så godt som alle kommunene søkte om kurs, og kursene hadde høy oppslutning med god deltakelse, inkludert lokalpolitikere i mange av kommunene.

Stort behov for juridiske avklaringer i forbindelse med etablering av kyststier er felles for mange av Oslofjordkommunene, og i 2024 ble det innvilget tilskudd gjennom denne ordningen til utarbeiding av en kyststiveileder som alle kommunene vil få nytte av. Den ble publisert i 2025 og blir fulgt opp med webinarer om temaet.

Det ble i 2024 innvilget tilskudd til seks søknader der kommunene hadde behov for juridisk bistand med sikte på å bedre allmennhetens tilgang til strandsonen i konkrete saker. Det var ingen avslag på ordningen i 2024.

Samlet ble det gitt tilskudd på totalt 4,4 mill. kroner på denne tilskuddsordningen i 2024.

Post 69 Oppryddingstiltak, kan overføres, kan benyttes under postene 39 og 79

Posten er tilknyttet resultatområdet Forurensning. Utgiftene må ses i sammenheng med midler til det samme formålet under postene 39 og 79.

I de fleste områdene som får støtte, stammer forurensningen fra langt tilbake i tid, og det er vanskelig å finne og ansvarliggjøre forurenseren. Midlene staten bevilger over de tre postene, 39, 69 og 79, er derfor nødvendige for at oppryddingen av forurensningen skal bli gjennomført.

Ellers vil den samlede bevilgningen av postene 39, 69 og 79 gå til å videreføre og gjennomføre allerede vedtatte oppryddingstiltak, inkludert tiltak der det er gitt finansieringstilsagn fra miljøstyresmaktene, og til en rekke mindre tiltak, særlig innenfor forurenset sjøbunn.

Bevilgningen foreslås redusert med 10,4 mill. kroner, til 30,2 mill. kroner. For de tre oppryddingspostene er det behov for en fullmakt til å pådra forpliktelser for fremtidige år på til sammen 10 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII.

Mål

Posten skal benyttes til å dekke utgifter som kommunene har til å undersøke og gjennomføre oppryddingstiltak i grunnen på land og i bunnen i sjø og vann som er forurenset med helse- og miljøskadelige stoffer.

Kriterier for måloppnåelse

Både for forurenset sjøbunn og forurenset grunn er bruken av midlene knyttet til det nasjonale målet «forurensning skal ikke skade helse og miljø» og målet «utslipp av helse- og miljøskadelige stoffer skal stanses».

Tildelingskriterier

I de prioriterte tiltaksplanområdene for forurenset sjøbunn vil kommunen ofte stå for forberedelse og gjennomføring av oppryddingstiltak. Posten skal benyttes til delfinansiering av oppryddingsprosjekt i kommunal regi og der flere aktører er med på å finansiere tiltaket. Kommunen må normalt også selv medvirke med midler. Se også omtalen under kap. 1420, postene 39 og 79.

Oppfølging og kontroll

Kontroll av bruken av midler skjer blant annet gjennom dokumentasjon av fremdrift og sluttrapport innsendt av tilskuddsmottakeren.

Rapport 2024

Rapportering på resultat fra ressursbruken i oppryddingsarbeidet for 2024 er samlet under post 39.

Post 71 Tilskudd til tiltak mot marin forsøpling, kan overføres

Posten er rettet mot resultatområdet Forurensning og består av en tilskuddsordning for tiltak mot marin forsøpling.

Foreslått bevilgning på posten er 27,4 mill. kroner, det samme som i 2025. Det er i tillegg behov for en tilsagnsfullmakt på 15 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VI.

Fishing for Litter-ordningen (FFL) ble i 2016 innført som prøveprosjekt for å gi insentiver til fartøy for å levere oppfisket avfall til havn. I 2023 ble EUs reviderte skipsavfallsdirektiv gjennomført i norsk rett. Direktivet innfører blant annet et generelt avfallsgebyr som alle fartøy skal betale ved anløp til havn uansett om de leverer inn avfall eller ikke. At enkelte havner får finansiering til tiltak som alle havner er forpliktet til å iverksette etter forurensningsforskriftens kapittel 20, kan virke konkurransevridende. Det økonomiske insentivet FFL tidligere ga for å levere inn avfall, er nå ivaretatt gjennom et mer helhetlig system i forurensningsforskriften og sikrer like konkurransevilkår for fiskerihavner. Ordningen videreføres derfor ikke.

Mål

Tilskuddsordningen skal gå til tiltak for å redusere marin forsøpling gjennom å dekke utgifter knyttet til opprydding av marint avfall og til forebyggende arbeid. Stor oppmerksomhet skal rettes mot strandsonen og rydding av marint avfall på sjøbunnen. Opprydding av avfall langs elver, vann og innsjøer er også omfattet av ordningen. Prinsippet om at forurenseren betaler, skal ligge til grunn for arbeidet. Opprydding der det finnes en ansvarlig for avfallet, er ikke omfattet av ordningen. I slike tilfeller kan forurensningsmyndigheten gi pålegg om opprydding, og den ansvarlige forurenseren skal dekke utgiftene.

Kriterier for måloppnåelse

Kriterier for måloppnåelse er at midlene er knyttet til de nasjonale målene om at forurensning ikke skal skade helse og miljø.

Tildelingskriterier

Disse tiltakene kan støttes i henhold til forskriften for ordningen:

- opprydding av marin forsøpling og koordinering av slike prosjekter
- prosjekter med hensikt å forebygge marin forsøpling.

Tiltaket skal videre oppfylle følgende tildelingskriterier:

a. Tiltaket skal bidra til å redusere marin forsøpling,
b. Tiltaket skal skje i norske områder, inkludert Svalbard,
c. Prinsippet om at forurenser betaler skal ligge til grunn,
d. Søker og deltakere i prosjektet skal bidra med egeninnsats og
e. Søker må ha tilstrekkelig kompetanse til å gjennomføre tiltaket.

Årlige satsingsområder og prioriteringer for tilskuddordningen kunngjøres i utlysningen.

Oppfølging og kontroll

Kontroll av bruken av midlene skjer blant annet gjennom sluttrapport innsendt av tilskuddsmottakeren. I tillegg kan Miljødirektoratet og Riksrevi-

sjonen uten forvarsel føre kontroll med at tilskuddet er eller blir brukt etter forutsetningene.

Rapport 2024

Miljødirektoratet mottok 62 søknader innen fristen. Det totale beløpet som ble omsøkt var 80,4 mill. kroner. 28 prosjekt fikk innvilget tilskudd for totalt 34,0 mill. kroner.

34 søknader ble avslått. Det samlede omsøkte beløpet som ble avslått utgjorde 46,4 mill. kroner.

Rapportene fra prosjektene viser at midlene bidro til å rydde mange tonn med marin forsøpling og til å opprettholde og styrke det frivillige engasjementet for en ren kyst. Plastforsøpling skader natur og dyreliv, blant annet ved at dyr spiser plast eller blir fanget i avfall, og plasten kan lekke miljøgifter som påvirker både økosystemer og menneskers helse. Opprydding kan bidra til å redusere disse negative effektene og beskytte sårbare naturområder.

Post 72 Erstatning for beitedyr tatt av rovvilt, *overslagsbevilgning*

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
72.1	Erstatning for husdyr	52 895	55 567	55 567
72.2	Erstatning for tamrein	109 762	93 311	108 311
	Sum post 72	162 657	148 878	163 878

Posten er rettet mot resultatområdet Naturmangfold. Posten omfatter erstatninger for husdyr og tamrein som er drept eller skadd av rovvilt. Erstatningene kan variere fra år til år, blant annet på grunn av naturgitte forhold. Bevilgningsbehovet er slik sett vanskelig å stipulere, og posten er derfor budsjettert som overslagsbevilgning.

Bevilgningen er foreslått til 163,9 mill. kroner, en økning på 15 mill. kroner som følge av økte utbetalinger for tamrein-tap i 2024.

Mål

Ordningen skal sikre full erstatning for rovviltskader på husdyr og tamrein som er dokumenterte og sannsynlige, slik dette er nedfelt i naturmangfoldloven.

Kriterier for måloppnåelse

Kriterium for måloppnåelse er om ordningen sikrer den lovfestede retten dyreeieren har til full erstatning i tilfeller der rovvilt er årsaken til tap av dyr.

Tildelingskriterier

Erstatninger blir utbetalt i samsvar med forskrift om erstatning for tap av husdyr og forskrift om erstatning for tap av tamrein.

Oppfølging og kontroll

Erstatningssøknadene blir gjennomgått for å sikre at vilkårene for erstatning er oppfylte. Dokumentasjon av rovviltskadene blir gjennomført av Statens naturoppsyn, og er et viktig grunnlag for erstatning. Bestandsregistreringen for rovvilt er omfattende, holder høy kvalitet og gir mulighet for publikum og dyreeier til å melde inn rovviltobservasjoner.

Rapport 2024

Erstatningsoppgjøret for husdyr og tamrein er gjennomført i medhold av gjeldende regler og det er utbetalt 162,7 mill. kroner. Totalt er det behandlet 1173 søknader om erstatning for bufe tapt til rovvilt i 2024, og det er utbetalt totalt 52,9 mill. kroner i erstatning. For tamrein er det behandlet 527 søknader om erstatning for tap av tamrein, og det er utbetalt erstatning for 109,8 mill. kroner. Det er fremdeles stor variasjon i tapsutviklingen i ulike områder, men på nasjonalt nivå over år er det god sammenheng mellom økt innsats på forebyggende tiltak og reduksjon i sauetapene. For reinnæringa ser man ikke noen tilsvarende sammenheng. For denne næringen er det vanskeligere å finne egnede tiltak, og tapsforholdene varierer i større grad med naturgitte forhold knyttet til klima, beiteforhold og annet.

Post 73 Tilskudd til rovvilttiltak, kan overføres

Posten er rettet mot resultatområdet Naturmangfold. Posten dekker utgifter til forebyggende og konfliktdempende tiltak i rovviltforvaltningen, inkludert godtgjøring til lokale fellingslag. Bevilgningen på posten kan også benyttes til tilskudd for å øke kunnskapsgrunnlaget som kommer målsettingen til gode. Foreslått bevilgning er 51,7 mill. kroner, en reduksjon på 20 mill. kroner.

Posten er redusert med 10 mill. kroner som i 2025-budsjettet var satt av til skadefelling av rovdyr gjennomført av kommunale og interkommunale skadefellingslag.

Til kap. 1420, post 21 er det flyttet 10 mill. kroner for å finansiere tiltak i tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for villrein.

Av bevilgningen er 0,5 mill. kroner satt av i tilskudd til en fagstilling i Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) som skal arbeide med løpende rovviltrelaterte oppgaver og problemstillinger, og legge til rette for at reindriften kan delta aktivt i prosesser innenfor dette området. Landbruks- og matdepartementet bidrar med et organisasjonstilskudd til NRL over Reindriftsavtalen 2025/2026 på 10,5 mill. kroner, som inkluderer midler til fagstillingen for arbeidet med løpende rovviltrelaterte problemstillinger.

Mål

Målet med tilskuddsordningen er å forebygge rovviltskader i husdyrhold og tamreindrift gjennom å medvirke til å finansiere forebyggende tiltak. Videre skal midlene benyttes til godtgjøring ved forsøk på skadefelling av rovvilt og medvirke til å dempe konflikter og øke verdiskapingen knyttet til forekomster av rovdyr i lokalsamfunn. Innretningen av tilskuddene gjøres med utgangspunkt i Stortingets behandling av St.meld. nr. 15 (2003–2004) *Rovvilt i norsk natur*, jf. Innst. S. nr. 174 (2003–2004) og rovviltforliket på Stortinget våren 2011 (jf. Representantforslag 8:163 S (2010–2011)).

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelsen for ordningen blir vurdert ut fra om tilskuddene til forebyggende og konfliktdempende tiltak bidrar til å stimulere til mindre tap og konflikter knyttet til forekomster av rovvilt i de ulike rovviltregionene.

Tildelingskriterier

Tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak blir fordelt etter gjeldende forskrifter. I tråd med føringene i rovviltpolitikken vil en hoveddel av midlene bli kanalisert gjennom de åtte regionale rovviltnemndene. Midlene skal benyttes til forebyggende tiltak i husdyrhold og tamreindrift og til konfliktdempende tiltak rettet mot kommuner og lokalsamfunn. I hver region har den regionale rovviltnemnda utarbeidet en forvaltningsplan som skal sikre at det over tid blir lagt til rette for tilpasninger som gir et best mulig skille mellom beitedyr og faste forekomster av rovvilt. De regionale rovviltnemndene har hovedansvaret for at tildelingene over posten skjer i tråd med egen forvaltningsplan i den enkelte regionen. Det er utarbeidet nasjonale standarder for noen av de ulike forebyggende tiltakene. Disse standardene skal følges ved iverksetting av tiltakene.

Oppfølging og kontroll

Det blir utført en generell formalia- og sannsynlighetskontroll av rapporter fra tilskuddsmottakerne om gjennomføring av tiltak og ressursforbruk. For å sikre effektiv bruk av midlene er det lagt vekt på kontroll med at tilskudd gitt til forebyggende tiltak, følger nasjonale standarder der slike er utarbeidet.

Rapport 2024

I 2024 ble det innvilget 897 søknader og utbetalt om lag 73,1 mill. kroner til rovvilttiltak, herav 39,2 mill. kroner til forebyggende tiltak, 2,5 mill. kroner til akutte tiltak, 18,7 mill. kroner til konfliktdempende tiltak, og om lag 7,5 mill. kroner til tilrettelegging for framtidige skadefellingsoppdrag. Av de 73,1 mill. kroner ble også 5,3 mill. kroner utbetalt til kommuner ved refusjon av utgifter i forbindelse med skadefellingsforsøk på rovvilt som er vedtatt av statsforvalteren, og der forsøk på skadefelling utføres av kommunalt/interkommunalt oppnevnte fellingslag.

Fram til 2025 har Elektronisk søknadssenter (ESS) ikke vært tilpasset å hente ut alle rapporteringstall for ordningen, og rapport for 2024 viser derfor ikke fullstendig oversikt over antall avslåtte søknader.

Tilskuddsforskriften ble revidert i 2024, og ny forskrift trådte i kraft 1. januar 2025. Formålet med revisjonen var å forbedre effekten av tiltakene, gjøre forskriften mer forutsigbar og tilpasset gjeldende lovmessige krav, samt sikre en mer

kunnskapsbasert og effektiv forvaltning av midlene på posten. ESS er oppdatert for å reflektere endringene, og er nå mer brukervennlig for søker og saksbehandler. ESS er i 2025 også tilrettelagt for bedre rapportering og synliggjøring av bruk og erfaringer med tiltakene, som i neste års budsjettproposisjon vil gi mer presis oversikt over blant annet avslåtte søknader.

Det er vanskelig å gi en klar vurdering av effekten av igangsatte tiltak i 2024 finansiert av midler fra ordningen. Tap av sau og tamrein til rovvilt er avhengig av mange faktorer. Tilskudd til forebygging har trolig effekt for skade på og tap av sau. For tamrein er det vanskelig å finne egnede forebyggende tiltak.

Post 74 CO_2-kompensasjonsordning for industrien, kan nyttes under post 54

Posten er knyttet til resultatområde Klima. For 2026 er det foreslått en bevilgning på 4,4 mrd. kroner på posten, som er en nedgang på 2,6 mrd. kroner fra saldert budsjett 2025. Nedgangen skyldes flytting av 2,9 mrd. kroner til ny post 54 CO_2-kompensasjonsordning for industrien, klima- og energieffektiviseringstiltak, ref. omtale under denne posten.

Totalt for postene 54 og 74 foreslås det en bevilgning til CO_2-kompensasjonsordningen for industrien på 7,3 mrd. kroner, inkludert en prisjustering på 252 mill. kroner.

Bevilgningen tilsvarer det årlige bevilgningstaket for ordningen på 7 mrd. kroner, prisjustert. CO_2-kompensasjonen utbetales etterskuddsvis. Bevilgningen for 2026 gjelder derfor støtteåret 2025.

Kvoteprisen som skal brukes til å beregne CO_2-kompensasjon for støtteåret 2025 er 800,8 kroner per tonn CO_2-ekvivalenter. Utbetalingene til bedriftene avkortes forholdsmessig, slik at total utbetaling ligger innenfor foreslått bevilgning på post 54 og 74.

Mål

CO_2-kompensasjonsordningen kompenserer norsk industri for økende kraftpriser som følge av EUs kvotesystem for klimagassutslipp. Formålet med ordningen er å redusere faren for karbonlekkasje fra Europa til land med mindre streng klimapolitikk. Ordningen er basert på EFTAs overvåkingsorgan (ESA) sine retningslinjer for CO_2-kompensasjon, som åpner for statsstøtte til utvalgte industrisektorer som er ansett som særlig utsatt for karbonlekkasje. ESAs retningslinjer tilsvarer EUs retningslinjer.

Kriterier for måloppnåelse

Kriterium for måloppnåelse er at kompensasjonsordningen reduserer faren for karbonlekkasje.

Tildelingskriterier

Ordningen omfatter industrivirksomheter i 14 utvalgte sektorer og undersektorer som i henhold til EUs regelverk er ansett for særlig utsatt for karbonlekkasje. Disse sektorene inkluderer blant annet aluminium, ferrolegeringer, kjemiske produkter og treforedling. I tillegg arbeider regjeringen for å kunne inkludere to sektorer til i den norske ordningen, nemlig produksjon av andre organiske kjemiske råvarer og produksjon av gjødsel, nitrogensammenbindinger og vekstjord. Regjeringen er i dialog med ESA om dette.

Ordningen gjelder for perioden 1. januar 2021 til 31. desember 2030. EU-kommisjonen og ESA kan endre retningslinjene for CO_2-kompensasjon når de ser det som nødvendig. En endring i retningslinjene betyr at den norske forskriften må justeres tilsvarende.

Oppfølging og kontroll

Ordningen blir administrert av Miljødirektoratet, som i behandlingen av søknadene kontrollerer om de enkelte virksomhetene oppfyller vilkårene for utbetaling av CO_2-kompensasjon. Det blir årlig rapportert om bruken av midler til ESA og til Stortinget i forbindelse med budsjettet.

Rapport 2024

I 2024 mottok Miljødirektoratet 55 søknader om CO_2-kompensasjon for støtteåret 2023. Alle søkerne fikk utbetalt kompensasjon. Totalt ble det utbetalt 6,1 mrd. kroner. Søkeren som fikk mest utbetalt i 2024 var Hydro Aluminium Sunndal som mottok over 1,2 mrd. kroner, mens søkeren som fikk minst utbetalt var Stord Hydrogen som mottok 110 700 kroner.

Den totale utbetalingen på 6,1 mrd. kroner inkluderer en ekstrabevilgning på 500 mill. kroner som ble gitt i revidert nasjonalbudsjett vedtatt 21. juni 2024, etter enighet om CO_2-kompensasjonsordningen 15. mars 2024. Ekstrabevilgningen ble fordelt forholdsmessig på alle støttemottakerne.

I tillegg til de 6,1 mrd. kronene som ble betalt ut i 2024 for støtteåret 2023, ble det betalt ut ca.

80 mill. kroner for støtteårene 2021 og 2022 som følge av avgjørelser i klagesaker. Det betyr at totalt ble det betalt ut 6,2 mrd. kroner gjennom CO_2-kompensasjonordningen i 2024.

Post 75 Vrakpant og tilskudd til innlevering og behandling av kasserte fritidsbåter og kjøretøy, overslagsbevilgning

Ordningene retter seg mot resultatområdet Forurensning. Posten omfatter fire tilskuddsordninger: Vrakpant for kjøretøy, tilskudd til behandling av kasserte kjøretøy, tilskudd for levering av fritidsbåter («vrakpant») og tilskudd for mottak og behandling av kasserte fritidsbåter.

Posten dekker utbetaling av vrakpant og kostnader ved overføring av vrakpanten til bileieren, tilskudd til behandlingsanlegg for kjøretøy og tilskuddsordninger for levering av fritidsbåter («vrakpant»), og for mottak og behandling av kasserte fritidsbåter. Foreslått bevilgning på posten er 413,2 mill. kroner, en reduksjon på 22,1 mill. kroner sammenlignet med 2025 grunnet redusert anslag for antall kasserte kjøretøy og fritidsbåter. Det er forventet en økning av utbetalinger til mottaks- og behandlingsanlegg for kasserte fritidsbåter, i tråd med regulering av satsene. Tilskudd til kommunale anlegg for behandling av kasserte fritidsbåter lå tidligere under post 63 Returordning for kasserte fritidsbåter. Midlene, 0,2 mill. kroner, er flyttet til post 75.

Mål

Målet med vrakpantordningen for kasserte kjøretøy er å stimulere bileiere til å levere utrangerte kjøretøy til godkjent biloppsamlingsplass, slik at bilvraket kan tas hånd om på en forsvarlig måte uten å forurense miljøet, og slik at materialene fra det kan materialgjenvinnes. Videre skal tilskuddsordningen kompensere biloppsamlere for behandling for å sikre miljømessig riktig behandling.

Målet med tilskuddsordningen for kassering av fritidsbåter er å stimulere eiere av fritidsbåter til å levere utrangerte fritidsbåter til godkjent mottaksanlegg, slik at båtene kan tas hånd om på en forsvarlig måte uten å forurense miljøet, og slik at materialene fra dem kan materialgjenvinnes og få forsvarlig behandling. Det ene målet med ordningen er å unngå at gamle fritidsbåter blir etterlatt i naturen eller senket ulovlig, noe som bidrar til forsøpling og lokal forurensning. Det andre målet er å unngå at plasten fra kasserte båter over tid blir brutt ned til mikroplast i havet.

Kriterier for måloppnåelse

Tilskuddsordningen skal bidra til økt innlevering av kjøretøy og fritidsbåter som skal kasseres, slik at de kan tas hånd om på en forsvarlig måte.

Tildelingskriterier

For enkelte kjøretøygrupper som mopeder, lette og tunge motorsykler, lastebiler, bobiler og campingvogner blir det betalt tilskudd både til behandlingsanlegget som miljøsanerer vraket og til eier av det kasserte kjøretøyet som leveres til vraking hos godkjent biloppsamler.

Vrakpanten for kjøretøy utbetales mot kvittering for at bilvraket er levert til godkjent biloppsamlingsplass for behandling. Utbetaling gjøres av Skatteetaten på vegne av Miljødirektoratet. Ordinær vrakpant for 2025 er 3 000 kroner for personbil, varebil, campingbil, campingvogn, snøscooter og minibuss/buss under 6 meter og 500 kroner for moped og motorsykkel. Vrakpant til de nye kjøretøygrupper og tilskudd til behandlingsanlegg for disse gruppene utbetales også av Skatteetaten.

Tilskuddsordningen for levering av fritidsbåter innebærer at det utbetales et beløp på 1 000 kroner per innlevert båt til båteieren. Samtidig utbetales et tilskudd til virksomheter som mottar og behandler båtene. Dette beløpet er et tilskudd per kilo båt som blir håndtert.

Tilskudd til båteier og tilskudd til mottaks- og behandlingsanleggutbetales av Miljødirektoratet.

Oppfølging og kontroll

For å sikre at det kasserte kjøretøyet har rett til vrakpant eller tilskudd, blir vrakmeldingen for kjøretøyet kontrollert mot det sentrale motorvognregisteret. For varebiler og fritidsbåter blir dokumentasjon fra behandlingsanlegget sjekket av Miljødirektoratet. Kontrollen skjer ellers ved kontroll av lager på oppsamlingsplassene og regnskap med vedlegg.

Rapport 2024

I 2024 ble det samlet inn i overkant av 107 000 kjøretøyvrak, som er en nedgang fra året før. Tallet på vrak svinger fra år til år, men har minket de siste årene. Det ble blant annet samlet inn 997 lastebiler i klasse N2 og N3, 4 327 mopeder og motorsykler, 2 459 campingvogner og 235 bobiler.

Vrakpantordningen for kjøretøy bidrar sammen med produsentansvarsordningen for kjø-

retøy til at målet om 95 pst. gjenvinning av de utrangerte kjøretøyene nås. Om lag 77,7 pst. av de kasserte kjøretøyene blir materialgjenvunnet og 10,2 pst. går til ombruk. Ressursene blir utnyttet i en sirkulær økonomi og farlig avfall håndtert miljømessig forsvarlig.

Det ble utbetalt tilskudd til 97 søknader. Ingen søknader ble avslått. Ved feil eller mangler ved søknadene ble det gitt veiledning som medførte at alle ble innvilget. Totalt ble det det betalt ut 63,6 mill. kroner til mottak og behandling av båtvrak.

Tilskuddsordningen for kasserte fritidsbåter har vært effektiv for å sikre innlevering av fritidsbåter, noe som sørger for at ressursene blir utnyttet i en sirkulær økonomi, og redusert forsøpling og forurensning. Evalueringen av ordningen fra 2019 peker på at mangelen på et register over fritidsbåtene gjør det vanskelig å føre kontroll med at det faktisk er båteieren som leverer båten. Det har vært flere eksempler på misbruk. Miljødirektoratet vurderer nå å digitalisere søknadsprosessen for å få bedre kontroll.

Det ble utbetalt vrakpant for om lag 11 740 båter i 2024. I 2023 ble det utbetalt vrakpant for om lag 10 470 båter. Det er ved utgangen av 2024 etablert 250 behandlingsanlegg for små kasserte fritidsbåter, samtidig som det er 77 behandlingsanlegg for større kasserte fritidsbåter over 15 fot. Det er utbetalt om lag 63,6 mill. kroner til behandling av kasserte fritidsbåter i 2024, sammenlignet med 52,0 mill. kroner i 2023.

Post 76 Refusjon ved innlevering av klima- og miljøskadelige stoffer, overslagsbevilgning

Refusjonsordningen for spillolje ble avviklet 1. januar 2025. En evaluering i 2023 viste at ordningens effekt på mengden spillolje ble samlet inn var liten.

Foreslått bevilgning til ordningen for refusjon av avgift på klimagassene hydrofluorkarbon (HFK) og perfluorkarbon (PFK for 2026 er 220,0 mill. kroner, som vil være på samme nivå som i 2025.

Refusjonsordningen for spillolje

Rapport 2024

Spillolje er brukt smøreolje og transformatorolje og er klassifisert som farlig avfall. Innsamlingsgraden for spillolje (med og uten rett til refusjon) er beregnet til i overkant av 90 pst. i snitt over de siste årene. I 2024 ble det omsøkt refusjon for 22 164 m^3 olje (inkl. vann) fordelt på 315 anmodninger og 16 783 deklarasjoner. I 2024 var refusjonssatsen 2,88 kroner per liter, og det ble utbetalt omtrent 63,8 mill. I 2024 ble tre søknader om refusjonsanmodninger avslått, i tillegg til noen enkeltdeklarasjoner. Samlet avslått omsøkt beløp var 886 938 kroner.

Det ble utbetalt refusjon for de fleste typene brukt smøreolje og andre brukte oljer (transformatoroljer og annet) med tilsvarende egenskaper, med unntak av blant annet spillolje som kommer fra større skip (større enn 76 meter / 250 fot) i internasjonal sjøfart. Refusjonen ble utbetalt til større mottaksanlegg (tankanlegg) med forhåndstilsagn fra Miljødirektoratet.

Refusjonsordningen ble evaluert i 2023 på oppdrag fra Miljødirektoratet, og konklusjonen var at ordningen har utspilt sin rolle (ref. rapport M2679|2023). Siden ordningen ble innført i 1994, har kunnskapen om miljøgifter og utslipp økt, og det er større bevissthet og bedre rutiner knyttet til håndtering av farlig avfall.

Avvikling av ordningen øker kostnadene for håndtering av spillolje for virksomhetene, men økningen forventes å være begrenset sammenlignet med de samlede driftskostnadene for virksomhetene. Det forventes at innsamlingsgraden av spillolje forblir høy selv om ordningen er avviklet. Det er i dag høy innsamlingsgrad også for andre typer farlig avfall, som ikke mottar statlig refusjon.

Refusjon av avgift på hydrofluorkarbon (HFK) og perfluorkarbon (PFK)

Mål

Ordningen retter seg mot resultatområdet Klima. Refusjonsordningen er hjemlet i forskrift 1. juni 2004 nr. 930 om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften) kapittel 8. Hydrofluorkarboner (HFK) og perfluorkarboner (PFK) blir i første rekke benyttet i kjøle- og fryseanlegg, varmepumper og mobil luftkondisjonering.

Formålet med ordningen er å redusere utslipp til luft av HFK og PFK. Gassene er klimagasser, og reguleringa av disse er en del av strategien for å redusere utslippene av klimagasser i samsvar med Parisavtalen. Ordningen med avgift og refusjon skal medvirke til mindre bruk av de HFK- og PFK-gassene som har høyest klimapåvirkning (globalt oppvarmingspotensial), stimulere til produktutvikling, styrke arbeidet med å hindre lekkasjer og stimulere til innsamling og forsvarlig behandling av brukt gass. Målgruppen for refusjonsordningen er aktører som har avfallsgass

eller kassert utstyr som inneholder HFK- eller PFK-gass.

Kriterier for måloppnåelse

Kriterier for måloppnåelse er totalt innsamlede mengde HFK og PFK målt i tonn CO_2-ekvivalenter.

Tildelingskriterier

Forskriften innebærer at kuldebransjen og andre som leverer HFK og PFK til godkjent destruksjonsanlegg, kan kreve refusjon av avgift på HFK og PFK. Forutsetningen er dokumentasjon som viser hvilken mengde og typer av HFK og PFK som er levert og forsvarlig destruert.

Det blir utbetalt refusjon for den mengden HFK og PFK som er levert til godkjent anlegg for destruksjon. Refusjonssatsen fra 01.01.2026 fryses på et nivå tilsvarende avgiften i 2025, det vil si 1 405 kroner per tonn CO_2-ekvivalenter som innleveres til destruksjon. Regjeringen vil komme tilbake med en helhetlig vurdering av innretningen av refusjonsordningen.

Oppfølging og kontroll

Miljødirektoratet fører tilsyn med refusjonsordningen, jf. avfallsforskriften § 17-3. Mengden HFK og PFK som blir samlet inn og sendt til destruksjon, varierer mye fra år til år. Årsaken er at gassen blir innsamlet på store tanker hos den største aktøren som benytter ordningen. Når en tank er full, blir den sendt til forsvarlig destruksjon. Avhengig av sammensetningen av gassene i tankene, vil hver tank som blir sendt til destruksjon utløse ca. 35 mill. kroner i refusjon med avgiftssatsen vi har i dag.

Rapport 2024

I 2024 ble totalt ni søknader om refusjon mottatt med et samlet omsøkt beløp på 191,3 mill. kroner som følge av at syv tanker med gass ble levert til destruksjon, og noe mindre volum av HFK-gass fra husholdningskjølemøbler som ble tappet av på samme anlegget som gassen ble destruert.

Innholdet i tankene er i all hovedsak ulike blandinger av HFK-gasser, siden PFK-gasser er svært lite brukt i Norge. Det ble destruert gass tilsvarende ca. 160 000 tonn CO_2-ekvivalenter i 2024. Seks søknader ble behandlet innen årets slutt og innvilget til omsøkt beløp. Disse seks søknadene utgjorde et samlet refusjonsbeløp på 152,5 mill. kroner, som ble utbetalt i 2024. Utbetaling for de tre gjenværende søknadene blir utført i 2025.

Utbetaling av refusjoner har holdt seg på et høyt nivå de siste årene som følge av at avgiftssatsen har økt, og dermed også refusjonssatsene, noe som har gitt insentiv til å samle inn og levere brukt gass til destruksjon. Samtidig har mengende innsamlet gass, målt i tonn CO_2-ekvivalenter, gått noe ned til 160 000 tonn CO_2-ekvivalenter, etter å ha holdt seg stabilt rundt 180 000 tonn CO_2-ekvivalenter i 2022 og 2023. Grunnen til nedgangen er at HFK og PFK som er satt i omløp, og som etter hvert leveres til destruksjon, har lavere og lavere GWP-verdi som følge av strengere regelverk og teknologiutvikling på området.

Post 77 Tilskudd til fagspesifikke miljøorganisasjoner

Midlene er rettet mot resultatområdene Naturmangfold, Friluftsliv, Forurensning og Klima. Bevilgningen er redusert med 5,8 mill. kroner til 10 mill. kroner. Det er foretatt endringer i tilskuddsordningen. Fra 2026 omfatter ordningen kun grunnstøtte til navngitte miljøorganisasjoner med individuelle person-medlemskap. Tilskudd til stiftelsene Standard Norge og Stiftelsen miljømerking innenfor ordningen «Miljømerking, miljøvennlig forbruk og forbrukerinformasjon» videreføres derfor ikke fra 2026. Samtidig er tilskudd til LOOP og Hold Norge Rent flyttet til kap. 1400 post 76, og tilskudd til norsk ekspertdeltakelse i Den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN flyttet til kap. 1420 post 84.

Tilskudd til organisasjonen «La Humla Suse» er tatt inn på ordningen for «Naturfaglige organisasjoner» etter å ha blitt vurdert å være sammenlignbar med andre organisasjoner som får støtte fra ordningen.

Gjenværende tilskuddsmottakere under posten har fått prisjustering.

Det er en forutsetning at organisasjonene som er nevnt som tilskuddsmottakere sender inn søknad om tilskudd. Det blir fortløpende vurdert om organisasjonene og stiftelsene tilfredsstiller kriteriene for å få støtte.

Det pågår et arbeid med å vurdere om ordningen skal gjøres søkbar, men dette involverer mange andre tilskuddsposter under Klima- og miljødepartementet, og er et større arbeid.

Fagspesifikke miljøorganisasjoner innenfor forurensningsområdet

Mål

Tilskuddsordningen skal medvirke til å holde i gang et utvalg av demokratisk oppbygde, landsomfattende organisasjoner med arbeid mot forurensning som formål for å sikre frivillig engasjement og styrke medvirkning i miljøspørsmål lokalt, regionalt og nasjonalt, basert på faglig innsikt.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut ifra om tilskuddet bidrar til at organisasjonene skaper frivillig engasjement for arbeidet mot forurensning, og stimulerer til miljøaktivitet lokalt, regionalt og nasjonalt.

Tildelingskriterier

Størrelsen på driftstilskuddene blir fastsatt ut fra blant annet en vurdering av aktivitetsnivået til organisasjonene nasjonalt og lokalt, økonomien deres og alternative kilder til finansiering, sammen med medlemstallet i organisasjonene.

Ordningen omfatter tilskudd til

- Norsk vannforening (455 000 kroner)
- Norsk forening mot støy (1,412 mill. kroner)

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakere bli fulgt opp for å kontrollere at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltak blir gjennomførte. Oppfølging og kontroll foregår ved generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporteringer.

Rapport 2024

Midlene er brukt til grunnstøtte til drift, opplæringstiltak og informasjonstiltak og forebyggende arbeid generelt i de ulike organisasjonene.

Miljømerking, miljøvennlig forbruk og forbrukerinformasjon

Siden midlene til Stiftelsen Miljømerking og Standard Norge er tatt ut av tilskuddsordningen, omtales her kun utbetalinger for ordningen i 2024.

Rapport 2024

Midlene til Stiftelsen Miljømerking er brukt til å utvikle miljømerkingskrav for nye produktområde, skjerpede krav for eksisterende produktområder og til å øke kunnskapen om-, kjennskapen til- og aksepten for miljømerkingen. Midlene til Standard Norge er brukt til arbeid knyttet til europeiske og internasjonale standarder som er særlig relevante for klima- og miljøhensyn i produkter og tjenester.

Fagspesifikke miljøorganisasjoner innenfor naturområdet

Mål

Ordningen skal medvirke til å holde i gang et utvalg av demokratisk oppbygde, landsomfattende organisasjoner innenfor naturområdet for å sikre frivillig engasjement og styrke bevisstheten i miljøspørsmål lokalt, regionalt og nasjonalt, basert på faglig innsikt.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert utfra om tilskuddet bidrar til at organisasjonene skaper frivillig engasjement innenfor naturområdet, og stimulerer til miljøaktivitet lokalt, regionalt og nasjonalt.

Tildelingskriterier

Størrelsen på driftstilskuddene blir fastsatt blant annet ut fra en vurdering av aktivitetsnivået til organisasjonene nasjonalt og lokalt, deres økonomi og alternative muligheter til finansiering, sammen med medlemstallet i organisasjonene.

Det er beregnet tilskudd til

- Foreningen Våre Rovdyr (432 000 kroner)
- Norsk Biologforening (350 000 kroner)
- Norsk Botanisk Forening (350 000 kroner)
- Norsk entomologisk forening (340 000 kroner)
- BirdLife Norge (2,695 mill. kroner)
- Norges sopp- og nyttevekstforbund (3,366 mill. kroner, inkludert 2,683 mill. kroner til soppkontroll)
- Norsk Zoologisk Forening (309 000 kroner)
- La Humla suse (340 000 kroner)

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakere blir fulgt opp med kontroll av at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltak blir gjennomført. Oppfølging og kontroll foregår ved generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporteringer. I tillegg kommer faglig kontakt med de enkelte tilskuddsmottakerne.

Rapport 2024

Midlene ble benyttet til grunnstøtte til drift, informasjonsvirksomhet og prosjekter i de ulike organisasjonene.

Post 78 Tilskudd til friluftslivsformål, kan overføres

Posten er rettet mot resultatområde Friluftsliv.

Foreslått bevilgning er på 227 mill. kroner, en reduksjon på 17,6 mill. kroner fra 2025.

Tilskuddsordningen friluftslivsaktivitet ble økt med 25 mill. kroner i Stortingsforliket om 2025-budsjettet. Midlene ble i 2025 brukt til Friluftslivets år 2025. 15 mill. kroner av disse er tatt ut for å prioritere andre satsinger i statsbudsjettet.

Videre er bevilgningen til Norsk Friluftsliv sitt arbeid med organisering og gjennomføring av Friluftslivets år redusert med 10 mill. kroner. Det er lagt inn 2 mill. kroner i driftsstøtte til Foreningen Stolpejakten. Skjærgårdstjenesten i Oslofjorden er styrket med 2 mill. kroner, for å forsterke arbeidet med friluftsliv langs Oslofjorden.

Til posten ligger det flere tilskuddsordninger som er omtalt under.

I prisjustering er det lagt inn 3,4 mill. kroner.

Det er behov for en tilsagnsfullmakt på 3 mill. kroner knyttet til tilskudd til kjøp og reparasjoner av båter i Skjærgårdstjenesten, siden slike prosesser kan strekke seg over mer enn ett budsjettår fra tilsagn, kontrakt mellom tilskuddsmottaker og leverandør, og til ferdigstillelse, jf. forslag til vedtak VI.

Friluftslivsaktivitet

Tilskudd til friluftslivsaktivitet har en ramme på 74,3 mill. kroner, etter reduksjonen omtalt innledningsvis på 15 mill. kroner som i 2025 ble benyttet til Friluftslivets år.

Mål

Målet med ordningen er å medvirke til økt deltakelse i helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig friluftsliv for alle grupper i befolkningen, med vekt på de gruppene som er særskilt prioritert i ordningen.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut fra om tildelte tilskudd medvirker til økt deltakelse i friluftsliv for alle grupper i befolkningen, med vekt på de gruppene som er særskilt prioriterte.

Tildelingskriterier

Frivillige medlemsorganisasjoner som er registrerte i Enhetsregisteret, og som arbeider med aktivitetsfremmende tiltak for friluftsliv, interkommunale friluftsråd og Friluftsrådenes Landsforbund kan søke om midler fra ordningen. Det blir primært gitt tilskudd til friluftslivsaktivitet, men også andre tiltak som bidrar til friluftsaktivitet kan få støtte fra ordningen. Det gis ikke tilskudd til fysiske tilretteleggingstiltak.

Det gis primært tilskudd til organisert aktivitet og andre tiltak som stimulerer direkte til friluftsaktivitet, som for eksempel organiserte turer, friluftsleire, praktiske kurs og annen opplæring i friluftslivsaktiviteter. Mindre deler av tilskuddet kan brukes til innkjøp av materiell og utstyr når dette medvirker til å fremme den friluftslivsaktiviteten det blir søkt om tilskudd til. Det kan også bli gitt tilskudd til informasjonstiltak om retter og plikter etter allemannsretten og informasjonstiltak som medvirker til å fremme friluftslivsaktivitet, inkludert utvikling av digitale konsepter. Det blir ikke gitt midler til kostnadskrevende utstyr, utstyrssentraler eller supplering av utstyrslager.

Disse typene aktiviteter blir prioriterte:

- aktiviteter som er lite ressurskrevende og lett tilgjengelige for ulike brukergrupper
- tiltak som gjennomføres i nærmiljøet med særlig vekt på byer og tettsteder
- tiltak som medvirker til økt deltakelse i friluftsliv over tid

Aktiviteter og tiltak som er rettet mot personer som er lite fysisk aktive, barn, unge og barnefamilier, personer med innvandrerbakgrunn og personer med nedsatt funksjonsevne, er prioriterte.

Miljødirektoratet tildeler midler til nasjonale aktivitetstiltak i regi av nasjonale organisasjoner, mens fylkeskommunene tildeler midler til lokale og regionale tiltak i regi av regionale og lokale organisasjoner.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakere blir fulgt opp med kontroll av at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltakene blir gjennomført. Kontrollen overfor tilskuddsmottakere foregår gjennom generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter.

Rapport 2024

Totalt ble det i 2024 gitt 64,3 mill. kroner i tilskudd til lag og organisasjoner som arbeider med aktivitetsfremmende tiltak for friluftsliv. Av dette fikk landsomfattende friluftslivsorganisasjoner 39,8 mill. kroner direkte fra Miljødirektoratet, mens lokale og regionale lag og organisasjoner fikk 24,5 mill. kroner fra fylkeskommunene. Totalt kom det inn 648 søknader, og det totale søknadsbeløpet var på 145 mill. kroner. Midlene ble i all hovedsak brukt til å støtte tiltak for barn, unge og barnefamilier, og tiltak som stimulerer nye grupper til å delta i friluftslivsaktiviteter, for eksempel personer med nedsatt funksjonsevne og personer med innvandrerbakgrunn. Eksempel på tiltak som fikk tilskudd fra Miljødirektoratet er Friluftsrådenes Landsforbunds prosjekt «Læring i friluft», «Friluftsliv og folkehelse» og Norsk Friluftslivs prosjekt «Friluftslivets uke». Det ble også gitt tilskudd til Wild X sitt aktivitetsprogram, til Norsk Botanisk Forenings arrangement «Villblomstenes dag», til Norges Naturvernforbunds prosjekt «Naturglede for alle» og til Mental Helse Ungdoms tiltak «Frisk Pust og Mestring». 15,8 mill. kroner ble tildelt Norsk Friluftsliv, som fordelte dette videre til sine egne medlemsorganisasjoner.

Driftsstøtte til friluftslivsorganisasjoner

Ordningen har en ramme på 50,6 mill. kroner, en økning på 4,4 mill. kroner fra 2025.

Mål

Målet med tilskuddsordningen er å styrke interessen i allmennheten for deltakelse i friluftsliv gjennom det arbeidet som skjer i de store friluftslivsorganisasjonene og de lokale lagene og foreningene.

Friluftsrådenes Landsforbund (FL) er paraplyorganisasjonen for de interkommunale friluftsrådene. Det er for tiden 29 interkommunale friluftsråd. Det er satt av 19,9 mill. kroner i driftsstøtte til FL og de interkommunale friluftsrådene. Det er et mål at flest mulig kommuner er med i et interkommunalt friluftsråd. Interkommunale friluftsråd som får statlig driftsstøtte må ha en faglig selvstendig stilling og være selvstendige enheter, med egne styrende organ, vedtekter, budsjett, årsmelding og regnskap.

Norsk Friluftsliv er paraplyorganisasjon for 19 friluftslivsorganisasjoner med til sammen over 950 000 medlemmer. Det er satt av 9,3 mill. kroner i driftsstøtte til Norsk Friluftsliv.

FL, Norsk Friluftsliv og Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN) har etablert fylkesvise samarbeidsnettverk for natur og friluftsliv (FNF – Forum for natur og friluftsliv). Til FNF er det satt av 16 mill. kroner i driftsstøtte.

Organisasjonen Wild X tilbyr friluftslivsaktiviteter med personer med innvandrerbakgrunn i alderen 12–25 år som hovedmålgruppe. Det er satt av 1,7 mill. kroner i driftsstøtte til Wild X.

Tjukkasgjengen driver med lavterskeltilbud innenfor friluftsliv og fysisk aktivitet, og hovedmålgruppen er personer som er lite fysisk aktive. Det er satt av 1,7 mill. kroner i driftsstøtte til Tjukkasgjengen.

Foreningen Stolpejakten er en allmennyttig forening som koordinerer det nasjonale arbeidet med stolpejakten. Formålet med foreningen er å bidra til økt utøvelse av friluftsliv og fysisk aktivitet blant folk flest i hele landet gjennom drift og utvikling av konseptet stolpejakten. Det er satt av 2 mill. kroner i driftsstøtte til foreningen.

Kriterier for måloppnåelse

Vurderingen av måloppnåelse til organisasjonene skjer gjennom rapporteringen og i de årlige kontaktmøtene Miljødirektoratet har med disse organisasjonene.

Tildelingskriterier

Det tildeles driftstilskudd til et utvalg organisasjoner som har motivering til friluftslivsaktivitet og/eller fysisk tilrettelegging for friluftsliv som hovedformål.

Det tildeles også tilskudd til Forum for natur og friluftsliv, da disse i sin helhet jobber med ivaretakelse av arealer for friluftsliv og arealer med viktig naturmangfold.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakere blir fulgt opp for å sikre på at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltak blir gjennomført. Kontrollen overfor tilskuddsmottakere foregår gjennom generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter og gjennom et årlig kontaktmøte med hver organisasjon.

Rapportering om bruk av tilskuddsmidler skjer i årlige kontaktmøter med FL, Norsk Friluftsliv, FNF, Wild X, Tjukkasgjengen og Foreningen Stolpejakten.

Rapport 2024

I 2024 ble det utbetalt 46,19 mill. kroner i statlig driftsstøtte til fem utvalgte friluftsorganisasjoner.

Totalt ble det tildelt 19 mill. kroner til Friluftsrådenes Landsforbund (FL) og interkommunale friluftsrådene i 2024. Midlene ble benyttet til drift, til å styrke arbeidet i FL, til å utvide FL sitt engasjement geografisk og til å gi FL og friluftsrådene et bidrag til drift. Det er stor interesse for interkommunalt samarbeid om friluftsråd, og i 2024 var det 29 interkommunale friluftsråd med 246 medlemskommuner. I hele landet er nå 82,5 pst. av befolkningen omfattet av et friluftsråd.

FL og friluftsrådene har også i 2024 hatt stor aktivitet. Friluftsrådene har fortsatt sitt arbeid innen sikring av friluftslivsområder og etablering av turmål, ferdselsårer og mange forskjellige anlegg som p-plasser, toaletter, gapahuker, dagsturhytter, brygger og bruer. Aktivitetene varierer mellom ulike friluftsråd. Noen friluftsråd fokuserer på aktiviteter i nærnatur rettet mot prioriterte grupper, mens andre friluftsråd drifter skjærgårdstjeneste og friluftslivsområder. På overnattingshytter og kystledhytter har friluftsrådene hatt 42 280 overnattingsdøgn, og det er bygget 250 km sti- og skiløyper fordelt på 113 prosjekter. Søppelrydding har vært en viktig aktivitet, og 25 042 ryddere har plukket nesten 525 tonn søppel. Friluftsrådene har holdt kurs for 7 834 lærere, SFO-ansatte og barnehageansatte på 468 arrangementer. Friluftsrådene har hatt aktiviteter for 29 718 barnehage- og skolebarn. Det er arrangert friluftslivsaktivitet for 24 852 personer med minoritetsbakgrunn, 5511 med nedsatt funksjonsevne og 5 771 eldre. Det er gjennomført 183 Friluftsskoler med 3 378 deltakere. Turregistrering er et prioritert folkehelsetiltak i mange områder, og det er registrert 6 388 turmål med 99 696 deltakere som har gått 2 037 362 turer. Friluftsrådene har ansvar for nærmere 900 friluftslivsområder, og forvalter nærmere 3 800 km turstier, turveier og skiløyper.

Norsk Friluftsliv ble tildelt 8,79 mill. kroner i driftsstøtte. Norsk Friluftsliv fikk også aktivitets- og prosjektmidler fra Miljødirektoratet for videre tildeling til sentralleddene i Norsk Friluftslivs medlemsorganisasjoner. Norsk Friluftslivs arbeid omfatter blant annet påvirknings- og informasjonsarbeid overfor offentlige myndigheter og andre organisasjoner, med sikte på å skape best mulig vilkår for friluftslivet.

Forum for natur og friluftsliv (FNF) ble i 2024 tildelt 15 mill. kroner i driftsstøtte. FNF hadde ved utgangen av 2024 15 regionale FNF, med i alt 17 fulltidsstillinger som koordinatorer og en stilling sentralt som daglig leder. FNF-koordinatorene gjør et stort og viktig arbeid for natur- og friluftsinteressene i de enkelte fylkene. FNF i fylkene har sendt til sammen 317 registrerte fellesuttalelser i 2024.

Wild X fikk i 2024 utbetalt 1,7 mill. kroner i driftsstøtte. I 2024 har Wild X registrert 2 191 deltakelser i aktiviteter, 50 døgn på tur og 140 aktivitetsdager. Organisasjonen er under stadig utvikling, og arbeider for å etablere flere lokallag. I 2024 markerte Wild X 20 års jubileum.

Tjukkasgjengen fikk i 2024 utbetalt 1,7 mill. kroner i driftsstøtte. Organisasjonen arbeider med å skape aktivitet, særlig gjennom å motivere og støtte lokale avdelinger. Tjukkasgjengen er en lavterskelgruppe med 33 000 medlemmer fordelt på 333 lokale avdelinger (chaptere).

Tiltak i statlig sikrede friluftslivsområder og områder vernet som friluftslivsområder etter markaloven

Ordningen har en ramme på 36,1 mill. kroner, det samme som i 2025.

Mål

Målet med ordningen er å fremme friluftslivsaktivitet i statlig sikrede friluftslivsområder og områder vernet som friluftslivsområde etter markaloven, gjennom naturvennlig tilrettelegging og skjøtsel, slik at områdene blir lett tilgjengelige og attraktive.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut fra om tildelt tilskudd bidrar til tilrettelegging og skjøtsel i samsvar med godkjente forvaltningsplaner i de statlig sikrede friluftslivsområdene og områder vernet som friluftslivsområde etter markaloven.

Tildelingskriterier

Kommuner og interkommunale friluftsråd med forvaltningsansvar for statlig sikrede friluftslivsområder og forvaltningsansvarlig for friluftslivsområder vernet etter markaloven kan søke om tilskudd fra ordningen.

Det blir tildelt tilskudd til tilrettelegging som har ett eller flere av disse målene:

- minske de fysiske hindringene for friluftsliv og legge til rette for økt friluftslivsaktivitet for alle
- ta vare på opplevelseskvalitetene og legge til rette for gode naturopplevelser

– hindre at friluftsliv fører til unødige naturinngrep, slitasje og forstyrrelser av plante- og dyrelivet, kulturminner og kulturmiljø

Tilskudd kan bare bli gitt der tiltaket inngår i en gjeldende og godkjent forvaltningsplan knyttet til tilrettelegging av sikrede friluftslivsområder. For områder vernet som friluftslivsområder etter markaloven er det et vilkår at tiltakene er i tråd med markaloven, verneforskrift og eventuell forvaltningsplan for området.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakere blir fulgt opp for å sikre at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltak blir gjennomført. Kontrollen overfor tilskuddsmottakere foregår gjennom generell formalia- og sannsynlighetskontroll i fylkeskommunene av innsendte rapporter.

Rapport 2024

Budsjettet for 2024 var 36,1 mill. kroner, som ble tildelt fylkeskommunene for videre tildeling til kommuner og interkommunale friluftsråd. Fordelingen ble utført på grunnlag av omfanget av sikrede friluftslivsområder og om det forelå forvaltningsplaner for friluftslivsområdene som dokumenterte behov for tiltaksmidler. I gjennomsnitt ble fylkene i 2024 tildelt 2,4 mill. kroner. Ett fylke fikk tildelt 10,4 mill. kroner, mens ett fylke ikke fikk tildelt midler.

Totalt fikk fylkeskommunene 283 søknader fra kommuner og interkommunale friluftsråd, og totalt søknadsbeløp var 78 mill. kroner. Tiltakene var kostnadsberegnet til 103,2 mill. kroner, noe som viser at mange søkere medvirker selv med egne midler og dugnadsinnsats. Det ble i 2024 gitt tilskudd til 231 søknader.

En stor del av tiltakene omfatter universell tilrettelegging slik at flere grupper av befolkningen får anledning til å benytte områdene. De fleste tilretteleggingstiltakene stimulerer til aktivitet, for eksempel etablering og merking av turveier og stier. Gjennom en rekke nye toalett på friluftslivsområdene, skilt- og informasjonstavler, gapahuker, parkeringsplasser, opparbeidingstiltak, baderamper, bord og benker, bålplasser, skjøtselstiltak med mer, har tilskuddene bidratt til en oppgradering av mange områder.

Skjærgårdstjenesten

Ordningen har en ramme på 40,7 mill. kroner, en økning på 2,9 mill. kroner fra 2025.

Mål

Ordningen gir statlige budsjettmidler til drift av Skjærgårdstjenesten, inkludert kjøp og større reparasjoner av båter knyttet til tjenesten og Skjærgårdstjenestens arbeid med tiltak mot marin forsøpling.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert blant annet ut fra antall friluftslivsområder som er driftet i de enkelte driftsområdene, hvor mange dagsverk de enkelte driftsområdene har brukt til fjerning av marin forsøpling, og hvor mange dager de enkelte driftsområdene har brukt til å bistå Statens naturoppsyn.

Tildelingskriterier

Fordelingen til de ulike driftsområdene står i tabellen under. Midlene blir fordelt til fylkeskommunene.

Miljødirektoratet kan i forbindelse med overføring konkretisere vilkår og forutsetninger knyttet til de statlige driftstilskuddene.

Tabell 6.2 Fordeling til driftsområder i Skjærgårdstjenesten

Driftsområdene som midlene blir fordelt til	(i 1 000 kr)
Ytre Oslofjord Øst (Østfold fylkeskommune)	3 720
Indre Oslofjord (Akershus fylkeskommune)	3 815
Ytre Oslofjord Vest (Vestfold fylkeskommune)	3 970
Telemark (Telemark fylkeskommune)	4 030

Tabell 6.2 Fordeling til driftsområder i Skjærgårdstjenesten

Driftsområdene som midlene blir fordelt til	(i 1 000 kr)
Aust-Agder (Agder fylkeskommune)	3 900
Vest-Agder (Agder fylkeskommune)	4 990
Vestkystparken (Vestland fylkeskommune)	6 050
Møre og Romsdal (Møre og Romsdal fylkeskommune)	1 700
Sum	32 175

I tillegg til fordelingen over er 2 mill. kroner øremerket Skjærgårdstjenesten i Oslofjorden, for å styrke deres arbeid med å tilrettelegge for friluftsliv langs fjorden i tråd med Oslofjordplanen.

5 mill. kroner av bevilgningen er øremerket til arbeidet med fjerning av marint søppel. Midlene til dette blir fordelt til de enhetene i Skjærgårdstjenesten som søker om å få øremerkede midler til fjerning av marint søppel. Tildelingen blir samordnet med de ordinære tilskuddsmidlene til tiltak mot marin forsøpling.

Resterende midler under Skjærgårdstjenesten, 1,6 mill. kroner, er øremerket tilskudd til båtinvesteringer og kostnadskrevende reparasjoner og motorbytter. Det er kun de 26 kommunene og friluftsrådene som er definert som driftsenheter i Skjærgårdstjenesten som kan søke om tilskudd. Tilskudd gis etter rammesatser fastsatt av Miljødirektoratet. For reparasjoner og motorbytter dekker staten inntil 50 pst. av netto kostnad. Midlene til båtinvesteringer blir tildelt i tråd med Skjærgårdstjenestens vedtatte investeringsplan, godkjent av Miljødirektoratet. Båtene må være over åtte meter lange, og det er krav om lokal delfinansiering.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakerne blir fulgt opp for å sikre at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltak blir gjennomført. Kontrollen overfor tilskuddsmottakere foregår gjennom generell formalia- og sannsynlighetskontroll av rapporter sendt til fylkeskommunene.

Rapportering om bruk av tilskuddsmidler blir også tatt opp i møte mellom Miljødirektoratet/fylkeskommunen og Skjærgårdstjenesten i de tre regionområdene, og det skal rapporteres i forbindelse med søknader om tilskudd kommende år.

Rapport 2024

Det ble innvilget tilskudd til de åtte driftsområdene iht. øremerket beløp i postomtalen for 2024, totalt 29,69 mill. kroner. Skjærgårdstjenesten hadde i 2024 god drift og gode resultater i alle driftsenheter. Skjærgårdstjenesten har også i 2024 gjennomført tiltak for å utvikle tjenesten videre, og bidrar til at de sjønære friluftslivsområdene blir holdt i hevd. Det ble gjennomført tiltak for oppfølging av nye forskrifter for bygging av mindre lasteskip, og tiltak for å styrke styrings- og rapporteringsrutinene. Det er gjennomført kompetanseheving på ulike drifts- og vedlikeholdsutfordringer, som er felles for alle driftsenheter. Det har også vært oppfølging av fylkeskommunene som har den regionale styringen av Skjærgårdstjenesten. Skjærgårdstjenesten er også med i Felles Ressurs Register i regi av BarentsWatch.

Det ble søkt om tilskudd til én ny Skjærgårdstjenestebåt i 2024 og det ble gitt tilskudd på 2 mill. kroner til denne. Båten ble tatt i bruk i 2024. Videre ble det søkt om tilskudd til reparasjon av to båter, ett motorbytte og tre kranbytter iht. vedtatt investeringsplan. Det ble innvilget tilskudd til alle søknadene og utbetalt totalt 2,1 mill. kroner. To av kranene vil ferdigstilles i 2025.

Det ble gjort en betydelig innsats for rydding av marin forsøpling i 2024. Driftsområdene bruker sin kompetanse til å koordinere og samordne aksjoner med andre ryddeaktører (frivillige og profesjonelle). I tillegg benyttes Skjærgårdstjenesten til aksjoner som vanskelig kan nås av andre aktører. 18 driftsenheter søkte om midler til ekstraordinære tiltak mot marin forsøpling i 2024. Samtlige søknader fikk tilsagn, men på lavere beløp enn omsøkt. Rammen for tilskudd var 5,3 mill. kroner, men det ble søkt om tilskudd på totalt 6,6 mill. kroner. I 2024 ble det testet ut registrering av Skjærgårdstjenestens ryddeaksjoner i Rent hav, og krav om registrering i Rent hav ble innført i 2025.

Nasjonale turiststier

Ordningen har en ramme på 10,8 mill. kroner, det samme som i 2025.

Mål

Tilskuddordningen skal bidra til å ivareta opplevelses- og naturverdier, allemannsretten, forebyggende beredskapsarbeid og trygghet, lokal verdiskaping og god besøksforvaltning på stier med stor attraksjonsverdi og svært høye besøkstall, der internasjonale turister utgjør en stor del av de besøkende.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut fra om tilskuddet medvirker til redusert slitasje og forsøpling, om det blir færre ulykker og utrykkinger fra hjelpepersonell i forbindelse med ferdsel på stiene, og om tilskuddet medvirker til å ta vare på natur- og miljøverdier på og i tilknytning til stiene. I tillegg vil det bli lagt vekt på om ordningen medvirker til lokal verdiskaping.

Tildelingskriterier

Destinasjonsselskap, kommuner, fylkeskommuner, kommunale eller interkommunale foretak, stiftelser, frivillige organisasjoner, regionråd og nasjonalpark- og verneområdestyrer kan søke på ordningen. Søknader med vekt på helhetlig planlegging og samarbeidsrelasjoner mellom reiseliv, frivillige, kommune og forvaltning blir prioritert. Det skal foreligge en prosjektbeskrivelse for stien og området som det blir søkt om tilskudd til.

Stier som er autoriserte som Nasjonal turiststi blir prioritert ved tildeling av midler fra ordningen, og får i tillegg et årlig grunntilskudd. Det er imidlertid ikke noe krav å være autorisert som Nasjonal turiststi for å få midler fra tilskuddsordningen. Alle fysiske tiltak som får tilskudd, skal i utgangspunktet være åpne for allmennheten. Det skal ikke legges til rette for mer utbygging og tiltak enn det som er nødvendig, og alle bygge- og anleggstiltak skal være tilpasset landskapet og natur- og opplevelseskvalitetene i området.

Tildelte midler skal i utgangspunktet brukes til tiltak på og i tilknytning til stiene. Det blir ikke gitt tilskudd til drift knyttet til sti-områdene.

Det blir kun gitt tilskudd til søkere som medvirker med minst 25 pst. egeninnsats (økonomiske midler eller arbeidsinnsats som kan dokumenteres).

Det kan gis tilskudd til:
- prosjektledelse og planlegging knyttet til besøksforvaltning
- tilrettelegging, utbedring og merking av sti
- sikringsbuer og andre beredskapstiltak
- tilrettelegging av adkomstsoner
- etablering av toalett/sanitæranlegg
- etablering av søppelhåndtering
- informasjonstiltak, herunder også fjellvakttjeneste, stipatruljer og vertskap ved for eksempel startområdet/parkeringsplass for stien

Autorisering av Nasjonale turiststier

Det kan autoriseres inntil 15 Nasjonale turiststier. Miljødirektoratet fatter beslutning om autorisering etter søknad, på bakgrunn av et fastsatt kriteriesett. Stier som er aktuelle for autorisering må ha svært stort besøk, og internasjonale turister må utgjøre en stor del av de besøkende. Videre må nåværende situasjon og framtidige planer i nærområdet til stiene ta hensyn til naturmangfold, friluftsliv, sikkerhet og landskapskvaliteter for at stiene skal kunne bli autoriserte. De autoriserte stiene skal ha stor opplevelsesverdi og attraksjonsverdi, og skal gjennom helhetlig besøksforvaltning tåle mange besøkende uten at naturverdier blir forringet. Videre må sikkerheten være godt ivaretatt på disse stiene. God lokal forankring av arbeidet og helhetlig og langsiktig planlegging gjennom god besøksforvaltning med en besøksstrategi, er et krav for å kunne bli autorisert som Nasjonal turiststi.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakerne blir fulgt opp for å sikre at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltakene blir gjennomført. Kontrollen overfor tilskuddsmottakere skjer gjennom generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter.

Rapport 2024

Det kom inn 18 søknader i 2024, med et samlet omsøkt beløp på 16,3 mill. kroner. Av disse 18 søknadene ble 15 delvis innvilget og samlet utbetaling var på 13,2 mill. kroner. For flere stier jobbes det med besøksforvaltning, brukerundersøkelser og sårbarhetsanalyser samt arbeid med besøksstrategier. Flere stier er utbedret for å tåle det store antall besøkende. Ulike sikrings- og beredskapstiltak, herunder stipatrulje og fjellvaktordning, er finansiert gjennom ordningen. Viktige

informasjonstiltak ble gjennomført, og enkelte nye startpunkt ble tilrettelagt.

Tilskudd til kartlegging og verdsetting av friluftsområder og utarbeidelse av planer for friluftslivets ferdselsårer

Det vil i 2026 bli etablert et nytt prosjekt innenfor kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder og til arbeidet med kommunale planer for friluftslivets ferdselsårer. Det er utarbeidet et eget regelverk for tilskuddsordningen, som har en ramme på 6 mill. kroner.

Tilskuddsordningen gir midler til fylkeskommuner, kommuner og interkommunale friluftsråd til arbeid med regional og kommunal kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder og til utarbeidelse av kommunale planer for friluftslivets ferdselsårer.

Mål

Tilskuddsordningen skal bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget om friluftslivsområder, og bidra til enhetlig og planmessig forvaltning av friluftslivsområdene. Tilskuddsordningen skal videre bidra til utvikling og planmessig og enhetlig forvaltning av friluftslivets ferdselsårer.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut fra antall kommuner og fylkeskommuner som har kartlagt friluftslivsområder i tråd med gjeldende metodikk fra Miljødirektoratet, om økt kunnskap bidrar til mer enhetlig forvaltning av regionale friluftslivsområder og om det generelt tas sterkere hensyn til friluftslivsområder i arealforvaltningen.

Videre blir måloppnåelse vurdert ut fra antall kommuner som har oppdaterte planer for friluftslivets ferdselsårer og om ordningen bidrar til å ivareta og utvikle friluftslivets ferdselsårer.

Tildelingskriterier

Alle fylkeskommuner, kommuner og interkommunale friluftsråd kan søke om midler.

Oppfølging og kontroll

Alle tilskuddsmottakere må rapportere til Miljødirektoratet om hvordan midlene er brukt, og om resultatet.

Rapport 2024

Da ordningen er ny i 2026 er det ingen rapportering for 2024.

Andre friluftslivstilskudd

Det er avsatt 5 mill. kroner til utvikling av blågrønn infrastruktur i områdesatsingene i Oslo.

Det er avsatt 3,5 mill. kroner til Norsk Friluftslivs arbeid med prosjektledelse av Friluftslivets år 2025, som skal gå til etterarbeid og til å gjennomføre en ekstern evaluering av året. Evalueringen skal blant annet vurdere hvilke erfaringer fra Friluftslivets år som friluftslivsorganisasjonene og friluftslivsforvaltningen kan ta med seg i årene fremover, herunder hvilke tiltak og arrangement som ga mest deltakelse, og om organiseringen av året var hensiktsmessig, Den eksterne evalueringen skal gjennomføres i samråd med Klima- og miljødepartementet.

Rapport 2024

Til ferdselsåreprosjektet kom det 10 søknader fra fylkeskommunene i 2024, med et omsøkt beløp på 5,6 mill. kroner, som alle ble innvilget. Fylkeskommunene stimulerer kommunene til å utarbeide egne planer for friluftslivets ferdselsårer. Så langt har 270 kommuner startet arbeidet, og 73 kommuner har vedtatt en plan for ferdselsårene i sin kommune.

Norsk Friluftsliv fikk et tilskudd på 5,5 mill. kroner til planlegging av Friluftslivets år 2025.

Det ble gitt et tilskudd på 5 mill. kroner til Oslo kommune til arbeidet med områdesatsingene i Oslo, som er Groruddalssatsingen, Oslo indre øst-satsingen og Oslo sør-satsingen. Dette har bidratt til utvikling av en rekke grøntområder for friluftsliv i de aktuelle bydelene. Områdesatsingene er et samarbeid mellom Oslo kommune og staten.

Post 79 Oppryddingstiltak, kan overføres, kan benyttes under postene 39 og 69

Posten er tilknyttet resultatområdet Forurensning. Utgiftene må ses i sammenheng med midler til det samme formålet under postene 39 og 69.

I de fleste områdene som får støtte, stammer forurensningen fra langt tilbake i tid, og det er vanskelig å finne den ansvarlige forurenseren. Midlene staten bevilger over de tre postene 39, 69 og 79, er derfor nødvendige for at oppryddingen av forurensningen skal bli gjennomført. For de tre

oppryddingspostene er det behov for en fullmakt til å pådra forpliktelser for fremtidige år på til sammen 5 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII.

Foreslått bevilgning er 0,5 mill. kroner, det samme som i 2025.

Mål

Posten skal benyttes til å dekke utgifter som kommunale og interkommunale selskap og virksomheter, private virksomheter og privatpersoner har til å undersøke og gjennomføre oppryddingstiltak i grunnen på land og i bunnen i sjø og vann som er forurenset med helse- og miljøskadelige stoffer.

Kriterier for måloppnåelse

Både for forurenset sjøbunn og forurenset grunn er bruken av midlene knyttet til det nasjonale målet «forurensning skal ikke skade helse og miljø» og målet «utslipp av helse- og miljøskadelige stoffer skal stanses».

Tildelingskriterier

Posten skal benyttes til delfinansiering av oppryddingsprosjekt. Prinsippet om at forurenseren betaler, ligger til grunn for vurderingen av om det skal gis tilskudd. Se også omtalen under kap. 1420, postene 39 og 69.

Oppfølging og kontroll

Kontroll av bruken av midler skjer blant annet gjennom dokumentasjon av fremdrift og sluttrapporter innsendt av tilskuddsmottakeren.

Rapport 2024

Rapportering på resultat fra ressursbruken i oppryddingsarbeidet for 2024 er samlet under post 39.

Post 80 Tilskudd til tiltak for å ta vare på natur, kan overføres

Tilskuddsordningene under posten er rettet mot resultatområdet Naturmangfold og Forurensning. Foreslått bevilgning er 276,4 mill. kroner, en økning på 61,5 mill. kroner. Posten er økt med 58 mill. kroner til styrket satsing på Oslofjorden og 7 mill. kroner til ny tilskuddsordning for villrein. Posten er redusert med 3,5 mill. kroner som et generelt innsparingstiltak.

Posten omfatter seks tilskuddsordninger: Tilskudd til vannmiljøtiltak inkludert restaureringstiltak for Oslofjorden, kalking og anadrome laksefisk, tilskudd til kommuner i Oslofjordens nedbørsfelt til planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning, tiltak for å ta vare på natur i verdensarvområder, tilskudd til tiltak for å ivareta natur, tilskudd til naturrestaurering og tilskudd til tiltak for villreinvennlig ferdsel av mennesker, den siste ny av året.

Det er behov for en tilsagnsfullmakt på 30 mill. kroner knyttet til restaureringstiltak i Oslofjorden og Oslofjordens nedbørsfelt, siden slike prosesser kan strekke seg over mer enn ett budsjettår fra tilsagn til ferdigstillelse, jf. forslag til vedtak VI.

Tilskudd til vannmiljøtiltak, inkludert restaureringstiltak for Oslofjorden, kalking og anadrome laksefisk

Ordningen har en budsjettramme på 102,2 mill. kroner, en økning på 36,5 mill. kroner. Ordningen er økt med 40 mill. kroner fra de nye 58 mill. kroner til Oslofjorden som er lagt inn på posten, jfr. omtale innledningsvis. Samtidig er innsparingstiltaket på 3,5 mill. kroner tatt på denne ordningen, også jfr. omtale ovenfor.

Som følge av Stortingets forlik om 2025-budsjettet ble ordningen styrket med 25 mill. kroner til tiltak for Oslofjorden. Midlene videreføres i 2026-budsjettet, slik at midler øremerket restaureringstiltak i Oslofjorden og Oslofjordens nedbørsfelt i 2026-budsjettet er på totalt 65 mill. kroner. I tillegg kommer nevnte tilsagnsfullmakt på 30 mill. kroner. Prosjekter som i størst grad bidrar til å bedre Oslofjordens tilstand skal prioriteres.

Regjeringen oppfordrer fiskere som blir berørt av de nye fiskeritiltakene i Oslofjorden til å søke om tilskudd til gode restaureringstiltak, slik at de kan bidra med sin kompetanse og sitt utstyr i arbeidet for å bedre fjordens tilstand. Andre kan også søke om tilskudd.

Det er satt av 4,2 mill. kroner i mulig tilskudd til den delen av driften av Tanavassdragets fiskeforvaltning som ikke kan finansieres gjennom salg av fiskekort grunnet restriksjoner på fisket i dette grensevassdraget med Finland. I tillegg skal 0,5 mill. kroner lyses ut til tiltak for å videreføre tradisjonell kunnskap om laksefiske i Tanavassdraget, særlig rettet mot barn og unge.

Mål

Tilskuddsordningen skal bidra til å nå miljømålene i vannforskriften, målene for Oslofjorden,

redusere de negative effektene av sur nedbør på naturmangfoldet i vassdrag og tilrettelegge for bevaring og forvaltning av ville anadrome laksefisk.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelsen blir vurdert ut fra tilskuddets medvirkning til å oppnå god tilstand i vannforekomstene, målene for Oslofjorden, avbøte de negative effektene av sur nedbør på naturmangfoldet, og oppnå målene for viltlevende anadrome laksefisk.

Tildelingskriterier

Det kan gis tilskudd til
- miljøforbedrende tiltak
- tilrettelegging og organisering av arbeidet i vannområder og vannregioner
- informasjon og veiledning om vannforvaltning, kalking, villaks, sjøørret og sjørøye
- utredninger og anvendt FoU-virksomhet
- forvaltningstiltak for villaks, sjøørret og sjørøye
- overvåking som grunnlag for blant annet lokal forvaltning av lakse- og sjøørretbestander
- kjøp, transport og spredning av kalk
- reetablering av opprinnelig naturmangfold i kalkede vassdrag.

Tilskudd kan bli gitt til kommuner, interkommunale organ, frivillige organisasjoner, forskningsinstitusjoner, vannområdeutvalg, interkommunale vannprosjekter, private virksomheter, fiskerettshavere og fiskere. Det gis ikke tilskudd til en ansvarlig tiltakshaver som ut fra prinsippet om at forurenser betaler og naturmangfoldloven § 11 selv bør bære kostnadene ved miljøforringelsen.

Det kan bare gis tilskudd til kalkingstiltak i områder der tålegrensen for forsuring er overskredet, og hvor skader på naturmangfoldet skyldes menneskeskapt forsuring. Det gis ikke tilskudd til kalkingstiltak i naturlig sure vassdrag. Det gis ikke tilskudd til tiltak for anadrom laksefisk med formål om å legge til rette for fiske etter anadrome laksefisk. Disse kan søke tilskudd fra ordning beskrevet under kap. 1425, post 70.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakerne blir fulgt opp for å sikre at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltak blir gjennomført. Kontrollen overfor tilskuddsmottakerne foregår ved generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter.

I tillegg skjer resultatkontroll og oppfølging gjennom undersøkelser av vannkvalitet og biologiske forhold i vassdragene.

Rapport 2024

Tilskudd til vannmiljøtiltak, kalking og anadrome laksefisk hadde hver sin tilskuddsordning i 2024, og resultatene fra disse er omtalt nedenfor.

Kalking

Ordningen ble i 2025-budsjettet lagt inn under ny, felles tilskuddsordning for vannmiljøtiltak, kalking og anadrome laksefisk omtalt ovenfor. Her følger kun rapport for utbetalinger i 2024.

Rapport 2024

Miljødirektoratet fikk i 2024 38 søknader med et totalt omsøkt beløp på 5,3 mill. kroner. 3,4 mill. kroner ble tildelt 34 prosjekter og 4 prosjekter ble avslått med et samlet beløp på 1,9 mill. kroner. Det meste av midlene under ordningen ble i 2024 brukt til kalking av innsjøer og bekker, hovedsakelig i Agder, Oslo og Viken. Det ble også gitt tilskudd til *Voss klekkeri* og informasjonstiltak, blant annet til bladet *pH-status*. Samlet sett har tilskuddene bidratt til reduksjon i skader på naturmangfoldet som skyldes menneskeskapt forsuring.

Anadrom laksefisk

Ordningen ble i 2025-budsjettet lagt inn under ny, felles tilskuddsordning for vannmiljøtiltak, kalking og anadrome laksefisk omtalt ovenfor. Her følger kun rapport for utbetalinger i 2024.

Rapport 2024

I 2024 fikk Miljødirektoratet 71 søknader, og det ble søkt om totalt 38,8 mill. kroner. Det ble helt eller delvis innvilget 13 søknader og utbetalt 7,1 mill. kroner i tilskudd. I tillegg ble det utbetalt 8 mill. kroner til fisketrapper i Beiarelva som det tidligere er gitt tilsagn om. Totalt ble det utbetalt 15,1 mill. kroner i 2024. Det ble avslått 58 søknader som til sammen har søkt om 31,5 mill. kroner. I 2024 er det gitt tilskudd til Tanavassdragets fiskeforvaltning til den delen av driften som ikke kan finansieres gjennom salg av fiskekort på grunn av restriksjoner på fiske. Det er gitt tilskudd til bygging av fisketrapper i Beiarelva og til

drift og utvikling av Reisa villakssenter. Videre er det gitt tilskudd til kunnskapsinnhenting, overvåking av bestandssituasjonen for laks og sjøørret og til forskning og utvikling. Samlet har dette bidratt til bedre forvaltning og styrket kunnskapsgrunnlag for anadrom laksefisk.

Generell vannforvaltning

Ordningen ble i 2025-budsjettet lagt inn under ny felles tilskuddsordning for vannmiljøtiltak, kalking og anadrome laksefisk, omtalt ovenfor. Her følger kun rapport for utbetalinger i 2024.

Rapport 2024

I 2024 fikk Miljødirektoratet 178 søknader, og det ble søkt om 78 mill. kroner. 59 søknader ble innvilget, og det ble utbetalt 15 mill. kroner. 119 søknader ble avslått med et samlet beløp på 63 mill. kroner. Midlene ble i 2024 brukt til tiltak i regi av kommuner, interkommunale vannområder og organisasjoner for å bedre tilstanden for fisk og annet liv i elver, innsjøer og kystvann. Restaurering har hatt hovedprioritet. Totalt sett har dette bidratt til satsing på restaurering av vann og vassdrag samt bedring av vannmiljøet lokalt.

I tillegg ble det gitt støtte til organisasjoner som medvirker til vannforvaltningsarbeidet.

Tilskudd til kommuner langs Oslofjorden til planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning

Ordningen har en budsjettramme på 71,4 mill. kroner, en økning på 18 mill. kroner.

Mål

Tilskuddsordningen er rettet mot resultatområdet Forurensning og skal bidra til å redusere utslipp av nitrogen fra kommunalt avløp innenfor Oslofjordens nedbørsfelt.

Kriterier for måloppnåelse

Kriterier for måloppnåelse er å bidra til å nå målene om å bedre miljøtilstanden i Oslofjorden og redusere utslipp av nitrogen fra kommunalt avløp til fjorden.

Tildelingskriterier

Miljødirektoratet kan etter søknad gi tilskudd til kommuner, kommunalt eide selskaper og interesseorganisasjoner som søker på vegne av kommuner og selskap. Tilskudd kan gis til planlegging og/eller prosjektering av nitrogenfjerning ved avløpsrenseanlegg, vurdering av egnet teknologi for nitrogenfjerning og kompetansehevingstiltak knyttet til nitrogenfjerning. Det er krav om at kommunen eller det interkommunale selskapet skal bidra med egeninnsats, at prosjektet skal bidra i arbeidet med å bedre miljøtilstanden i Oslofjorden og at prosjektet skal ha hensikt til å bidra til en raskere avgjørelse om eller innføring av nitrogenfjerning. Årlige satsingsområder og prioriteringer for tilskuddsordningen blir kunngjort i utlysningen.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakerne blir fulgt opp for å sikre at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltak blir gjennomført. Kontrollen overfor tilskuddsmottaker foregår gjennom generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter.

Rapport 2024

Den tilgjengelige budsjettrammen for tilskuddsordningen var 52 mill. kroner i 2024. Midlene ble tildelt i to omganger på grunn av ekstra bevilgninger fra Stortinget. Til sammen mottok Miljødirektoratet 57 søknader for en samlet søknadssum på 101 mill. kroner. Totalt fikk 35 prosjekter delvis eller helt innvilget sine søknader. I alt 22 prosjekter ble avslått.

Første tildelingsrunde:

I statsbudsjettet for 2024 ble det bevilget 32 mill. kroner til tilskuddsordningen. Miljødirektoratet mottok 33 søknader med en samlet søknadssum på 51 mill. kroner. 20 prosjekter ble innvilget og 13 prosjekter ble avslått. I denne runden fikk 43 kommuner og interkommunale selskaper tildelt midler.

Andre tildelingsrunde

I revidert nasjonalbudsjett bevilget Stortinget ytterligere 20 mill. kroner til tilskuddsordningen og Miljødirektoratet åpnet for nye søknader i juni 2024. Miljødirektoratet mottok til sammen 25 søknader med en samlet søknadssum på 50 mill. kroner. I alt 15 prosjekter fikk tildelt midler i denne runden, og til sammen 36 kommuner og interkommunale selskaper fikk nytte av midlene. Flere kommuner ble tildelt midler i begge tildelingsrundene.

Tilskuddsordningen har bidratt til at mange kommuner og interkommunale selskaper har startet med planlegging av nitrogenfjerning. Midlene bidrar til at kommunene får gjort grundigere vurderinger og utarbeidet sikrere beslutningsgrunnlag for å få på plass nitrogenfjerning innenfor Oslofjordens nedbørfelt. Mange prosjekter omhandler utredning av samarbeid mellom kommuner, som i mange tilfeller vil føre til bedre renseanlegg til lavere kostnad. Enkelte prosjekter har fått støtte til å teste ut teknologi for å optimalisere nitrogenfjerningen ved sine anlegg. Dette vil føre til høyere rensegrad og mindre utslipp av nitrogen til Oslofjorden.

Tiltak for å ta vare på natur i verdensarvområder

Til formålet er det satt av 10,6 mill. kroner, det samme som i 2025.

Mål

Målet med tilskudd til tiltak i norske verdensarvområder med viktige naturverdier er å sikre at naturverdiene som lå til grunn for innskriving av Vestnorsk fjordlandskap og Vegaøyan Verdensarv på Unescos liste, blir bevarte og overførte til kommende generasjoner.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut fra om tilstanden til naturverdiene er i tråd med kriteriene for tildeling av verdensarvstatus og forvaltningsplanene for områdene.

Tildelingskriterier

Mottakere er stiftelsene Vegaøyan Verdensarv, Geirangerfjorden Verdsarv og Nærøyfjorden Verdsarvpark. Posten dekker også tilskudd til Foreningen Norges verdensarv til gjennomføring av arrangementet Verdensarvforum. Tilskuddet skal gå til konkrete naturtiltak i verdensarvområder og til prosesser som fører fram til slike tiltak.

Midlene må sees i sammenheng med midler til verdensarvområdene i Norge under kap. 1429, post 76 Tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket og kulturlandskap i verdensarvområder, post 79 Tilskudd til verdensarven, og med investeringstilskudd til verdensarvsenter under kap. 1400, post 76 samt midler til autoriserte verdensarvsenter i Geiranger og Vega under kap. 1420, post 85.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at mottakerne av tilskudd blir fulgt opp av Miljødirektoratet for å se til at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltakene blir gjennomførte. Kontrollen overfor tilskuddsmottakerne foregår gjennom generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter.

Rapport 2024

I 2024 fikk vi fire søknader på ordningen fra de fire kvalifiserte søkerne. Det ble søkt om 11,2 mill. kroner og 10,9 mill. kroner ble tildelt til de fire søkerne. I 2024 bidro midlene til gjennomføring av tiltak og aktiviteter som støttet opp om bevaring av verdensarven i Vegaøyan og Vestnorsk fjordlandskap. Skjøtsel av kultur- og naturlandskap, kunnskapsinnhenting, arbeid mot barn og unge, formidling, skilting, besøksforvaltning og bidrag i lokalt og regionalt planarbeid, er eksempel på tiltak som har bidratt til bevaring av natur i verdensarvområder. Samarbeid og samfinansiering av tiltak med andre sentrale aktører er vektlagt. Et tilskudd til Foreningen Norges verdensarv delfinansierte konferansen Verdensarvforum 2023 som ble avholdt i Oslo. Videre ble 2 mill. kroner tildelt til statsforvalteren i Vestland og statsforvalteren i Møre og Romsdal for videre tildeling av tilskudd under ordningen «Tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket og kulturlandskap i verdensarvområder». Midlene ble benyttet i sin helhet til søknader knyttet til verdensarvområdet Vestnorsk fjordlandskap. Viser til rapport

Tiltak i utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Ordningen ble i 2025-budsjettet flyttet inn under kap. 1429 Riksantikvaren, post 76 Tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket og kulturlandskap i verdensarvområder. Her følger kun rapport for utbetalinger i 2024.

Rapport 2024

I 2024 var det samlede budsjettet til arbeidet med utvalgte kulturlandskap på 31,8 mill. kroner (herav 15,5 mill. kroner gjennom jordbruksoppgjøret over budsjettet til Landbruks- og matdepartementet, og 16,3 mill. kroner over budsjettet til Klima- og miljødepartementet).

Det kom inn 993 søknader med et samlet omsøkt beløp på 68,2 mill. kroner.

Midlene til utvalgte kulturlandskap blir fordelt på tiltak innenfor planlegging og prosess, skjøtsel og andre typer tiltak for å ta vare på kulturminner og kulturmiljø, biologisk mangfold og landskapsverdier, overvåking og dokumentasjon, formidling, tilrettelegging og tiltak som holder oppe landbruksdrift i områdene (næringsutvikling, seterdrift mm). I 2024 gikk 23 pst. av midlene til kulturminner- og kulturmiljøtiltak, 34 pst. til landskapsskjøtsel, 10 pst. til målretta tiltak for å ta vare på biologisk mangfold og 7 pst. til andre næringsrettede tiltak. Resten av midlene ble benyttet til tiltak knyttet til ferdsel og friluftsliv, planlegging, kartlegging, dokumentasjon og formidling. Miljødirektoratet, Landbruksdirektoratet og Riksantikvaren har utarbeidet en særskilt årsrapport for ordningen. Den gir nærmere oversikt over fordeling av midlene på ulike formål og informasjon om viktige utviklingstrekk i områdene.

Tilskudd til tiltak for å ivareta natur

Til formålet er det satt av 55,2 mill. kroner, det samme som i 2025.

Mål

Målet med tilskuddsordningen er å bidra til bevaring av truede arter og naturtyper, utvalgte naturtyper, ville pollinerende insekter, verdifulle kulturlandskap og hindre negativ påvirkning fra fremmede arter.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse for ordningen blir vurdert ut fra om tilskuddene bidrar til å opprettholde eller bedre tilstanden til natur i tråd med nasjonalt regelverk og nasjonale mål.

Tildelingskriterier

Tilskudd kan blant annet bli gitt til:
- vedlikehold, skjøtsel og restaurering
- tilpasset jordbruksdrift som gjennomføres slik at det biologiske mangfoldet i og i tilknytning til arealer ivaretas eller forbedres
- innkjøp og montering av utstyr til skjøtselstiltak
- konkrete tiltak for enkeltarter, for eksempel bevaringsutsetting og innsamling av frø
- etablere leveområder for ville pollinerende insekter
- bekjempelse av fremmede arter
- kartlegging og overvåking i forbindelse med gjennomføring av tiltak
- utarbeidelse av tiltaks- og skjøtselsplaner
- informasjonsarbeid

Det kan også gis tilskudd til andre, lignende tiltak innenfor ordningens formål enn de som er nevnt over.

I årlige utlysning av tilskudd gjøres prioriteringer innenfor og imellom ovenfor nevnte tiltak kjent. Alle, herunder privatpersoner, kommuner, organisasjoner, virksomheter og institusjoner kan søke om tilskudd.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakerne blir fulgt opp med tanke på at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltakene blir gjennomførte. Kontrollen overfor tilskuddsmottakere skjer gjennom generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter.

Rapport 2024

Tilskudd til tiltak i kulturlandskapsområder registrert som verdifulle kulturlandskap, Tilskudd til tiltak for ville pollinerende insekter, Tilskudd til truede arter, Tilskudd til truede naturtyper og Tilskudd til tiltak mot fremmede arter, hadde hver sin tilskuddsordning i 2024, og resultatene fra dem er omtalt nedenfor.

Tiltak i kulturlandskapsområder registrerte som verdifulle kulturlandskap

Ordningen ble i 2025-budsjettet lagt inn under ny felles tilskuddsordning for Tilskudd til tiltak for å ivareta natur omtalt ovenfor. Her følger kun rapport for utbetalinger i 2024 omtalt.

Rapport 2024

I 2024 kom det inn 36 søknader på ordningen. Av disse ble 28 søknader innvilget eller delvis innvilget. Tre søknader ble avslått. Øvrige søknader var utenfor ordningen eller ble overført til tilskuddsordningen for truede naturtyper. Totalt omsøkt beløp var om lag 3,7 mill. kroner. I alt 1,2 mill. kroner ble fordelt gjennom statsforvalterne. De innvilgede søknadene omhandlet hovedsakelig skjøtsel i biologisk viktige areal, til tiltak for å hindre gjengroing, til restaurering og til andre tiltak for å ta vare på naturverdier knyttet til verdifulle kulturlandskap. Tilskuddsordningen bidrar til å sikre og

ta vare på naturmangfoldet i kulturlandskap med store naturverdier. Ordningen gjør det mulig å gjennomføre skjøtselstiltak og restaurering der en ser de ulike naturtypene i kulturlandskapet i sammenheng, oftest i forankra i en skjøtselsplan.

Tiltak for ville pollinerende insekter

Ordningen ble i 2025-budsjettet lagt inn under ny felles tilskuddsordning for Tilskudd til tiltak for å ivareta natur omtalt ovenfor. Her følger kun rapport for utbetalinger i 2024.

Rapport 2024

I 2024 kom det 127 søknader på ordningen. I alt 78 søknader ble innvilget som omsøkt eller delvis innvilget, mens de øvrige ble avslått. Bakgrunn for avslag er enten at omsøkt tiltak faller utenfor formålet med ordningen eller at tiltaket ikke kan prioriteres framfor andre omsøkte tiltak. Alle tiltak som er innvilget støtte over ordningen er prioriterte tiltak i tråd med Tiltaksplan for ville pollinerende insekter. I 2024 kom samlet omsøkt beløp på nær 8,7 mill. kroner, mens budsjettrammen for ordningen var som tidligere år på 3 mill. kroner. Hoveddelen av rammen ble fordelt via statsforvaltere til regionale og lokale tiltak, i all hovedsak feltbaserte tiltak som å skjøtte eksisterende eller etablere nye leveområder for artsgruppa. Tilskudd fra Miljødirektoratet gikk til følgende tre tiltak av nasjonal karakter: Gjennomføring av aktiviteter innenfor tiltak 1.5 i tiltaksplanen for ville pollinerende insekter i form av folkeforskningskampanjen *Den ville pollinatortellingen 2024* i regi av den frivillige organisasjonen *La humla suse, tilrettelegging av artsregistreringer for skoleelever i regi av Fee Norge* og videreutvikling av veiledningstjenesten for blomstereng utarbeidet av *Norsk institutt for bioøkonomi*, inkludert mer innhold på nettressursen www.blomstereng.no. Rammen for tilskuddsordningen er liten, men tilskudd over denne ordningen bidrar til å skjøtte noen mindre leveområder som ellers ikke ville blitt tatt vare på. Ordningen gjør det også mulig å spre kunnskap og bevissthet blant folk om pollinerende insekter og betydningen av å ta vare på gode leveområder for artsgruppa.

Truede arter

Ordningen ble i 2025-budsjettet lagt inn under ny felles tilskuddsordning for Tilskudd til tiltak for å ivareta natur omtalt ovenfor. Her følger kun rapport for utbetalinger i 2024.

Rapport 2024

I 2024 kom det inn 340 søknader på denne ordningen. Søknadssummen var om lag 36,5 mill. kroner, mens tilgjengelig ramme var omtrent 14,6 mill. kroner. I alt 218 søknader ble helt eller delvis innvilget, og samlet tildelt beløp var ca. 14,6 mill. kroner. 122 søknader ble avslått, og samlet avslått beløp var 15,5 mill. kroner. Tiltakene gjelder blant annet skjøtsel og tiltak som bedrer biotopen for arten (for eksempel hindre gjengroing og graving/restaurering av dammer), tiltak for hubro på linjenett og bevaringsutsettinger. Det ble også satt i verk flere gode informasjonstiltak knyttet til truede arter. Samlet sett gjør tilskuddsordningen til at viktige, og i noen tilfeller avgjørende, tiltak kan gjennomføres for flere av våre mest truede arter. Ordningen bidrar derfor til at truede arter får styrket sine bestander, og også til å hindre at arter dør ut fra Norge.

Truede naturtyper

Ordningen ble i 2025-budsjettet lagt inn under ny felles tilskuddsordning for Tilskudd til tiltak for å ivareta natur omtalt ovenfor. Her følger kun rapport for utbetalinger i 2024.

Rapport 2024

I 2024 ble det søkt om 58 mill. kroner fordelt på 981 søknader for 19 ulike naturtyper. Antallet søknader var fremdeles størst innenfor de utvalgte naturtypene slåttemark (630 søknader), kystlynghei (146 søknader) og hule eiker (78 søknader). Om lag 910 søknader omfattet skjøtsel og vedlikehold. I tillegg kom det inn søknader om tilskudd til gjerding, informasjonstiltak, kartlegging og overvåking knyttet til tiltak, tilpasset drift på areal som inngår i drift av landbruksforetak, og innkjøp av nødvendig utstyr til skjøtsel. Det ble også i 2024 gitt høyest prioritet til tiltak for de utvalgte naturtypene etter naturmangfoldloven (jf. § 53 annet ledd), og til tiltak som er forankret i skjøtselsplaner og skjøtselsavtaler. 100 søknader som hadde samlet søknadssum på 9,4 mill. kroner ble avslått. 881 søknader ble delvis innvilget (431 stk.) eller innvilget som omsøkt (450 stk.). Den tilgjengelige budsjettrammen på 32,4 mill. kroner ble tildelt statsforvaltere for videre tildeling til disse søknadene. Tilskuddsordningen er miljøforvaltningens viktigste virkemiddel for å få gjennomført nødvendige tiltak for utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven. Den bidrar til at mange forekomster av disse naturtypene får opprettholdt

eller bedret tilstand, og til å hindre at naturtyper dør ut fra Norge. Den bidrar også til at det blir gjort viktige tiltak for noen andre truede naturtyper.

Tiltak mot fremmede arter

Ordningen ble i 2025-budsjettet lagt inn under ny felles tilskuddsordning for Tilskudd til tiltak for å ivareta natur omtalt ovenfor. Her følger kun rapport for utbetalinger i 2024.

Rapport 2024

I 2024 kom det inn 46 søknader til ordningen på til sammen 18,4 mill. kroner. Det ble tildelt midler til 5 prosjekt til en samlet sum på 4,4 mill. kroner. En stor del av prosjektene som ble gjennomført handlet om å bekjempe høyt prioriterte fremmede skadelige arter som sitkagran og havnespy (japansjøpung). I tillegg ble det gitt støtte til informasjonstiltak for å spre informasjon og bidra til kunnskapsoppbygging gjennom kursing og kartlegging.

Tilskudd til naturrestaurering

Til formålet er det avsatt 30 mill. kroner, det samme som i 2025.

Mål

Tilskuddsordningen skal medvirke til å restaurere natur som har blitt forringet.

Kriterier for måloppnåelse

Kriterium for måloppnåelse er om tiltakene som får støtte fra posten, medvirker til å restaurere natur som har blitt forringet, slik at den økologiske tilstanden blir bedre, som del av den norske satsingen i FNs tiår for restaurering av økosystemene 2021–2030.

Tildelingskriterier

Tilskudd kan bli tildelt til tiltak for å restaurere natur som har blitt forringet, blant annet i økosystem som skog, fjell, kulturlandskap og åpent lavland, og våtmark inkludert gruntvannsområder, tidevannsenger og -sumper og ålegressenger langs kysten. Tilskudd kan også gå til naturbaserte løsninger som forbedrer forholdene for naturmangfoldet og samtidig bidrar til klimatilpasning eller til å sikre karbonlager. Videre kan tilskudd bli tildelt for å planlegge og følge opp restaureringstiltakene.

Ordningen er for kommuner, organisasjoner og private tiltakshavere. Ordningen supplerer den statlig organiserte naturrestaureringen som blir finansiert over kap. 1420, post 31.

Tilskudd til restaurering vil særlig bli prioritert til planlegging og gjennomføring av konkrete naturrestaureringstiltak i kommuner som har vedtatt kommunedelplaner for naturmangfold, slik at tiltakene bidrar til å følge opp disse planene. Det kan også være aktuelt med tilskudd til andre restaureringstiltak i kommunal regi. Det stilles krav om langsiktige avtaler for bevaring av arealene. Det kan bli vurdert krav om en viss andel egenfinansiering.

Tiltak som er kostnadseffektive, og som kan gjennomføres med god faglig kompetanse på naturrestaurering, vil bli prioritert.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne rapporterer hvordan midlene blir benyttet, og om gjennomførte tiltak og resultater. Kontrollen foregår gjennom generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter fra tilskuddsmottakere.

Rapport 2024

Miljødirektoratet mottok i 2024 35 kvalifiserte søknader med samlet søknadsbeløp på 14,5 mill. kroner. Samtlige av disse søknadene ble helt eller delvis innvilget med et samlet tilskuddsbeløp på 9,7 mill. kroner. Tilskuddordningen har bidratt til økt aktivitet med planlegging og gjennomføring av naturrestaureringstiltak i regi av kommuner, organisasjoner og private grunneiere fra Porsanger kommune i nord til Grimstad kommune i sør. Tiltakene som mottok støtte bidrar til gradvis oppbygging av viktig kompetanse og kapasitet, noe som er av stor betydning for videre utvikling av innsatsområdet. Ordningen har i 2024 bidratt til gjennomføring av tiltak med mål å forbedre den økologiske tilstanden i ulike typer forringa natur. Fra vassdrag, våtmark, kyst, skog og fjell til kulturlandskap med slåtteeng og kystlynghei.

Tilskudd til tiltak for villreinvennlig ferdsel av mennesker

Tilskuddsordningen er ny, og til formålet er det avsatt 7 mill. kroner. Disse kommer som en del av

økningen på 42 mill. kroner i 2026-budsjettet for å ta vare på villrein.

Midler til gjennomføring av tiltak i tiltaksplaner etter kvalitetsnorm for villrein, er knyttet til å følge opp Stortingets anmodningsvedtak nr. 785 (2023–2024) der Stortinget ber regjeringen sikre gode avbøtende tiltak for frivillig sektor i de tilfeller merkede stier eller turisthytter må legges ned eller flyttes.

Tilskuddsordningen supplerer statlige tiltak for villrein som finansieres over kap. 1420, post 31.

Mål for ordningen

Tilskuddsordningen skal bidra til tiltak for villreinvennlig ferdsel av mennesker for å redusere forstyrrelser i villreinens leveområder.

Kriterier for måloppnåelse

Kriterium for måloppnåelse er om tiltakene som får støtte fra posten, medvirker til villreinvennlig ferdsel av mennesker i villreinfjellet som del av tiltakene for å nå målsetningen om at den negative utviklingen i villreinområdene skal stoppes og på sikt oppnår god kvalitet.

Tildelingskriterier

Foreninger tilsluttet Den Norske Turistforening (DNT) og andre frivillige foreninger med tilsvarende formål, samt eiere eller drivere av private turisthytter, kan søke om tilskudd. I tillegg kan veieiere eller rettighetshavere til slike veier, samt veilag søke om tilskudd knyttet til nedlegging og stenging av veier og parkeringsplasser.

Tilskudd kan bli tildelt tiltak som fremmer villreinvennlig ferdsel av mennesker i viktige trekkområder for villrein. Omsøkte tilskudd skal primært være beskrevet som tiltak i tiltaksplaner etter kvalitetsnorm for villrein.

Det kan gis tilskudd til å dekke:

- kostnader ved nedlegging og sanering av turisthytter og tilbakeføring til natur, inkludert prosjektledelse, utredning og planlegging knyttet til tiltaket der eierskap eller rettighetsforhold ikke overføres til staten
- kostnader ved flytting av turisthytte eller etablering av erstatningshytte, inkludert prosjektledelse, utredning og planlegging knyttet til tiltaket
- økonomisk tap ved nedlegging av virksomhet eller reduksjon av åpningstider ved turisthytter
- fjerning og omlegging av stier og turruter, samt tilretteleggingstiltak som merking, bruer, gangbaner, klopper o.l.
- økonomisk tap ved redusert åpningstid, stenging eller nedlegging av veier og parkeringsplasser
- økonomisk tap ved offentligrettslig regulering av motorisert ferdsel til turisthytter
- kostnader ved fjerning av veier og parkeringsplasser og tilbakeføring til natur, inkludert prosjektledelse, utredning og planlegging knyttet til tiltaket der eierskap eller rettighetsforhold ikke overføres til staten
- informasjonstiltak knyttet til ovennevnte punkter

Det kan bli vurdert krav om en viss andel egenfinansiering.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne rapporterer hvordan midlene blir benyttet, og om gjennomførte tiltak og resultater. Kontrollen foregår gjennom generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter fra tilskuddsmottakere.

Post 81 Tilskudd til verdiskaping basert på naturarven, kan overføres

Midlene under posten er rettet mot resultatområdet Naturmangfold. Foreslått bevilgning er 13,2 mill. kroner, det samme som i 2025.

Posten har to tilskuddsordninger. Den ene er Verdiskaping basert på naturarven og den andre Villreinfjellene som verdiskaper.

Verdiskaping naturarv

Til formålet er det avsatt av 4,2 mill. kroner, det samme som i 2025.

Mål

Målet med ordningen er å medvirke til at verneverdiene i verneområdene og andre verdifulle naturområder blir del av en bred verdiskaping som har en langsiktig positiv effekt på natur, lokalsamfunn og næringsutvikling.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut fra om tilskuddet stimulerer til at verneområdene og andre verdifulle

naturområder blir del av en bred verdiskaping der natur, lokalsamfunn og næringsutvikling har en langsiktig positiv effekt av tiltakene.

Tildelingskriterier

Kommuner, regionråd, frivillige organisasjoner, virksomheter, grunneiere, naturinformasjonssenter, tilsynsutvalg og verneområdestyrer kan få tilskudd til tiltak for å kanalisere ferdsel, tiltak for å utvikle besøksforvaltning av nasjonalparker, naturfaglig kompetanseheving i reiselivsvirksomheter, tiltak for å bedre samarbeidet mellom naturforvaltning, næring og lokalsamfunn og til ulike typer av informasjon og ledelse av prosjekt som kommer inn under disse tiltakene.

Tilskudd kan også gis til implementering av merkevare- og kommunikasjonsstrategien for nasjonalparker i regi av nasjonalparkkommuner godkjent etter nye kriterium, nasjonalparklandsbyer og nasjonalparksenter. Det er krav om minst 50 pst. egeninnsats (økonomiske midler eller arbeidsinnsats).

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer hovedsakelig i form av fortløpende kontakt mellom Miljødirektoratet og prosjektene som får tilskudd. Kontrollen utføres hovedsakelig gjennom generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte prosjektrapporter, årsmeldinger og revisorstadbekreftede årsregnskap.

Rapport 2024

Tilskudd gjennom denne ordningen har bidratt til forbedret besøksforvaltning i tilknytning til verneområder og andre naturområder, og til at flere besøkende har fått en god opplevelse i møtet med disse områdene uten skade på naturen. Det kom inn 37 søknader i 2024. 18 fikk søknadene helt eller delvis innvilget. Omsøkt beløp var 9,2 mill. kroner og det ble tildelt 4,4 mill. kroner, hvorav 0,2 mill. kroner av dette var omfordelte midler fra 2023.13 søknader ble avslått med en samlet søknadssum på 2,2 mill. kroner. Det ble gitt tilskudd til ulike informasjons- og formidlingstiltak, samt tilrettelegging av turstier, utkikkspunkter og andre attraksjoner for å fremme naturopplevelser og øke verdiskapingen i nasjonalparkkommuner, nasjonalparklandsbyer og andre områder.

Villreinfjellet som verdiskaper

Til formålet er det avsatt 9 mill. kroner, det samme som i 2025.

Mål

Målet er å stimulere til bred verdiskapning knyttet til de ti nasjonale villreinområdene, særlig innrettet mot ulike deler av reiselivet. Ordningen skal medvirke til god gjennomføring av de regionale planene for villreinområdene og til å utvikle og spre kunnskap om villreinen og villreinfjellet til ulike målgrupper.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut fra om tilskuddet stimulerer til at de nasjonale villreinområdene blir del av en bred verdiskaping der villrein, lokalsamfunn og næringsutvikling har en langsiktig positiv effekt av tiltakene.

Tildelingskriterier

Tilskudd kan bli tildelt til prosjekt i samsvar med den fastsatte programplanen. Prosjektene skal inkludere flere ulike tiltak og må være knytte til et geografisk område eller et tema innenfor de kommunene som er omfattet av de nasjonale villreinområdene. Det er utviklet et eget sett med søknadskriterium der det blant annet blir lagt vekt på god sammenheng med handlingsprogrammene knyttet til de regionale planene. Det blir også lagt vekt på at prosjektene skal ha geografisk spredning og dekke ulike tema og problemstillinger knyttet til de ulike nasjonale villreinområdene. Prosjektene skal omfatte både miljømessig-, sosial-, kulturell- og økonomisk verdiskaping. Det er krav om minst 50 pst. egeninnsats i form av arbeid eller andre økonomiske midler.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer hovedsakelig i form av jevnlig kontakt mellom Miljødirektoratet og de prosjektene som får tilskudd, og ved at statsforvalterne deltar i de styrende organene for prosjektene. Kontroll skjer gjennom generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte prosjektrapporter og årsmeldinger og av revisorstadbekreftede årsregnskap. Norsk villreinsenter har en viktig rolle i faglig oppfølging og rådgiving for prosjektene og arrangerer også årlige nettverkssamlinger for alle prosjektene i samarbeid med Miljødirektoratet.

Rapport 2024

Det kom inn 24 søknader til ordningen, med et samlet omsøkt beløp på 11,4 mill. kroner. Av disse ble 20 søknader helt eller delvis innvilget, og samlet tilskuddsbeløp som ble utbetalt va 9,8 mill. kroner. Fire søknader ble avslått, samlet omsøkt beløp som ble avslått er 1,3 mill. kroner. Alle prosjektene er knyttet til- eller har relevans for de regionale planene for nasjonale villreinområder, og har stimulert til samarbeid mellom ulike aktører lokalt og regionalt. Flere av prosjektene adresserer informasjon og veiledningsbehov som ledd i besøksforvaltning, og kobler dette mot besøksstrategier for verneområdene. Temasider for verdiskapingsprogrammet ligger på nettstedet til Norsk villreinsenter, villrein.no.

Post 84 Tilskudd til internasjonalt klima- og miljøsamarbeid

Tilskuddsordningen er primært knyttet til resultatområdene Naturmangfold, Forurensning og Klima, men også til Friluftsliv og Polarområdene. Foreslått bevilgning er 9,7 mill. kroner, en økning på nær 0,6 mill. kroner. Det er lagt inn 0,3 mill. kroner i prisjustering. Fra kap. 1420 post 77 er det flyttet 0,2 mill. kroner for tilskudd til norsk eksperters deltakelse i Den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN.

Mål

Målet for tilskuddsordningen er å støtte organisasjonene som er nevnt nedenfor i det internasjonale arbeidet innenfor naturmangfold, friluftsliv, forurensning, klima og polarområdene, og å sette Miljødirektoratet og andre deler av miljøforvaltningen i stand til å delta i det faglige internasjonale nettverket disse organisasjonene utgjør.

Kriterium for måloppnåelse

Kriterium for måloppnåelse er om Norge gjennom støtte til de internasjonale organisasjonene i rimelig grad medvirker til at de kan utføre oppgavene sine, og at Miljødirektoratet og annen miljøforvaltning får tilgang til arbeidet som skjer.

Tildelingskriterier

Posten skal dekke utgifter til kontingent i forbindelse med medlemskap i relevante internasjonale organisasjoner, herunder

- Naturpanelet (Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, IPBES)
- Federation of Nature and National Parks of Europe (EUROPARC)
- International Union for Conservation of Nature (IUCN) (Government Agency member)
- Wetlands International (WI)
- Nordisk kollegium for viltforskning (NKV)
- Den europeiske organisasjonen for bevaring av geologiarven (ProGEO)
- Konvensjon om langtransportert luftforurensning (LRTAP-konvensjonen), kjerneoppgaver som ikke blir omfattet av bidraget til EMEP-protokollen
- Common Forum on Contaminated Land
- Enforcement of Environmental Law (IMPEL)
- Organization of Economic Co-operation and Development (OECD)
- Det internasjonale ressurspanelet (The International Resource Panel)
- European Centre for River Restoration

Organisasjonenes målsetninger, samt deres forhold til sentrale konvensjoner og avtaler og Miljødirektoratets nytte av medlemskap, vurderes kontinuerlig.

Posten skal også dekke utgifter til relevante oppfølgingsprosjekter i tilknytning til ovennevnte mottakere eller som er nevnt som tilskuddsmottakere under kap. 1400, post 71.

Videre skal posten dekke norsk deltakelse i ekspertgrupper under FNs miljøprogram og Naturpanelet, og norske eksperters deltakelse i Den europeiske standardiseringsorganisasjonen (CEN) for arbeid med å lage en ny standard for måling av utslipp fra vedovner.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer hovedsakelig i form av deltakelse i og bidrag til møter i de styrende organene i organisasjonene, der det blir tatt avgjørelser om blant annet arbeidsprogram, budsjett, kontingenter og økonomisk styring. Oppfølging av spesielle prosjekter skjer gjennom deltakelse i referanse-, arbeids- eller styringsgrupper, ved kontakt med slike grupper eller ved direkte kontakt med prosjektet.

Kontrollen skjer i hovedsak gjennom generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte prosjektrapporter og årsmeldinger og av revisorstadfestede årsregnskap fra organisasjonene. I tillegg deltar Miljødirektoratet på møte i styrende organ i organisasjonene der det blir tatt avgjørel-

ser om blant annet budsjett, kontingenter og økonomisk styring.

Rapport 2024

Midlene dekket i 2024 medlemskontingenten i de internasjonale organisasjonene som er listet opp under «Tildelingskriterium» over, i tillegg til et avgrenset antall oppfølgingsprosjekter. Det ble for eksempel gitt støtte til Wienkonvensjonens fond for forskning og overvåking og vi tildelte prosjektmidler til Ramsarkonvensjonen til utvikling av veiledningsmateriale for kartlegging av våtmark.

I 2024 ble det tildelt støtte til 13 norske eksperter, som alle hadde ulike forfatterroller i Naturpanelets rapporter. Tilskuddsmidlene er viktig for å gjøre det mulig for ekspertene å delta i arbeidet, og tilskuddene dekker reiser til forfattermøter og deler av arbeidstiden. Potten i 2024 var på 2,3 mill. kroner, som dekket omtrentlig to tredjedeler av ekspertenes totale kostnader.

Det ble også tildelt støtte til en norsk ekspert for sitt arbeid i teknisk underkomite tilhørende Montrealprotokollen.

Post 85 Tilskudd til besøkssenter for natur, kan overføres

Midlene er i hovedsak rettet mot resultatområdene Naturmangfold og Friluftsliv. Foreslått bevilgning er 88,5 mill. kroner, en reduksjon på 15,4 mill. kroner. I økning har posten fått prisjustering på 3,7 mill. kroner. Samtidig er besøkssenterordningen for verdensarv flyttet til Riksantikvaren kap. 1429, ny post 78, og det er omdisponert 19,1 mill. kroner til denne, inkludert andel prisjustering på 0,7 mill. kroner. Rapport 2024 for besøkssentre for verdensarv omtales her under kap. 1420, post 85.

Miljødirektoratet er i gang med å utarbeide en ny strategi for besøkssentre for natur som skal gjelde fram til 2035, der hovedmålet er at sentrene skal øke befolkningens kunnskap om natur og samtidig bidra til lokal verdiskaping.

Mål

Tilskuddsordningen skal bidra til drift og utvikling av autoriserte besøkssentre for natur som formidler kunnskap på en attraktiv måte, samarbeider lokalt, bidrar til lokal verdiskaping og utfyller miljøforvaltningens øvrige virkemidler.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelsen måles etter om tilskuddet øker kunnskapen om naturen, særlig hos barn og unge.

Tildelingskriterier

Autoriserte besøkssentre for natur kan søke om årlig grunntilskudd, utviklingstilskudd og tilskudd til naturveiledning.

Autorisasjonsprosessen skal sikre at sentrene oppfyller kravene i tilskuddsordningen. Autorisasjonen gjelder for fem år, forutsatt at vilkårene følges og med forbehold om Stortingets bevilgningsvedtak i perioden.

Grunntilskuddet skal bidra til drift og administrasjon av sentrene, herunder ordinær naturinformasjon og naturveiledning, slik at besøkssentrene er attraktive formidlere, samarbeider lokalt, bidrar til lokal verdiskaping og utfyller miljøforvaltningens øvrige virkemidler.

Grunntilskuddet for 2026 er 1,315 mill. kroner per besøkssenter for nasjonalpark, våtmark, rovdyr, skog, villrein, villaks og Oslofjorden. I sum går 51,3 mill. kroner av bevilgningen til grunntilskudd for de 39 besøkssentrene for natur.

I utviklingstilskudd er det satt av 28,5 mill. kroner til ytterligere publikumstiltak, kompetanseheving og andre informasjonstiltak. Av disse blir 21,48 mill. kroner likt fordelt mellom de 22 sentrene for nasjonalpark og de fire på villaks. De fire rovdyrsentrene kan søke om til sammen 5,23 mill. kroner. De resterende utviklingsmidlene fordeles mellom våtmarkssentrene (seks sentre), som kan søke om til sammen 1,12 mill. kroner, Oslofjorden (ett senter) 509 825 kroner, og skog (ett senter) 156 684 kroner. Norsk villreinsenter får eget tilskudd over kap. 1400, post 76 for sin rolle som kompetansesenter for fagsaker og rådgivning til blant annet myndigheter.

Til særskilt naturveiledning er det satt av 8,7 mill. kroner. Tilskuddet går til naturveiledning ved sentrene for å gi publikum direkte opplevelser ute i naturen, og samtidig økt naturkunnskap og miljøengasjement.

De som kan søke om tilskudd til naturveiledning, er Norsk villreinsenter, besøkssenter rovdyr Flå og Namsskogan, besøkssenter nasjonalpark Nordland, besøkssenter Færder nasjonalpark, besøkssenter Hardangervidda nasjonalpark – Skinnarbu, og besøkssenter våtmark Ilene og Nordre Øyeren.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging av om sentrene har oppfylt autorisasjonskravene skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer årsmelding, revidert regnskap, budsjettforslag, plan for virksomheten og eventuelt framdriftsrapporter med regnskap. Sentrene rapporterer om antall besøkende, aktiviteter og naturveiledning, salg av logoprodukter, resultater fra brukerundersøkelser og eventuelle evalueringer av innhold og aktivitet ved senteret og om andre forhold som var sentrale for å få tildelt tilskuddet. Det blir utført en generell formalia- og sannhetskontroll av rapportene og regnskapene. Det blir foretatt stikkprøvekontroll, blant annet ved gjennomsyn av utstillinger og informasjonsmateriell som det er gitt støtte til.

Ved autorisasjon og reautorisasjon av sentrene blir det gjennomført besøk med kontroll og gjennomgang av autorisasjonskravene.

Rapport 2024

Det ble gitt grunntilskudd til følgende autoriserte besøkssentre: 20 for nasjonalpark, 4 for rovdyr, 6 for våtmark, 7 for verdensarv, i tillegg til et besøkssenter for Oslofjorden og et besøkssenter for skog. Det ble også gitt tilskudd til Norsk villreinsenter med to lokasjoner på Hjerkinn og Skinnarbu, som har en utvidet rolle som informasjons- og kompetansesenter, samt besøkssenter villrein på Hjerkinn. I tillegg ble det gitt driftstilskudd til Runde Miljøsenter og Norsk villakssenter.

I 2024 ble det utlyst fire autorisasjoner for besøkssenter villaks. Det var 9 søkere og Lærdal, Mandal, Støren og Tana ble autorisert. Et nytt besøkssenter for Forollhogna nasjonalpark i Vingelen, Tolga kommune ble også autorisert og fikk driftstilskudd. Besøkssentrene Jostedalsbreen nasjonalpark på Oppstryn, og besøkssenter nasjonalpark Stabbursdalen, besøkssenter Ytre Hvaler nasjonalpark, og besøkssenter våtmark Lista ble reautorisert.

Det ble gitt utviklingstilskudd på totalt 24,9 mill. kroner til 63 prosjekter til besøkssentre for nasjonalpark, rovdyr, verdensarv våtmark, skog og Oslofjorden, og naturveiledningstilskudd til 8 øremerkede sentre innen kategoriene nasjonalpark, våtmark, rovdyr og villrein. Totalt antall søknader var 75 med et samlet beløp på 32,8 mill. kroner. Utviklingsmidler for besøkssenter nasjonalpark ble fordelt likt mellom de autoriserte sentrene.

Post 86 Tilskudd til frivillige klima- og miljøorganisasjoner og klima- og miljøstiftelser

Tilskuddsordningen er forskriftsfestet, og midlene fordeles med bakgrunn i objektive kriterier. Det er foreslått en bevilgning på 61,7 mill. kroner på posten. Sammenlignet med 2025 er dette en økning på 2,1 mill. kroner som følge av prisjustering.

Mål

Formålet med tilskuddsordningen er å skape engasjement for klima- og miljøsaker, og stimulere til miljøaktivitet lokalt, regionalt og nasjonalt. Tilskuddet kan gis til frivillige organisasjoner, stiftelser og paraplyorganisasjoner som jobber med nasjonalt fokus, og med hovedformål innenfor miljøforvaltningens ansvarsområder.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert med bakgrunn i om tilskuddet bidrar til at organisasjonene skaper bredt engasjement for klima- og miljøsaker, og stimulerer til miljøaktivitet lokalt, regionalt og nasjonalt.

Tildelingskriterier

Tilskuddsordningen er søkbar som gir grunntilskudd til frivillige klima- og miljøorganisasjoner og klima- og miljøstiftelser. Ordningen er hjemlet i forskrift og er bygd opp med både objektive og faglig skjønnsmessige kriterier. Det blir årlig gjennomført en søknadsrunde hvor nye søkere kan kvalifisere seg inn på ordningen. Fordeling av tilskudd til den enkelte tilskuddsmottaker bli fastsett etter at Stortinget har foretatt budsjettvedtak.

Oppfølging og kontroll

Bruken av tilskuddsmidlene blir fulgt opp gjennom kontroll av årsrapport og årsregnskap. Miljødirektoratet kan føre tilsyn med at tilskuddsmottaker oppfyller kravene i forskriften, at opplysningene i søknaden er riktige og at organisasjonen drives i henhold til sine vedtekter. Riksrevisjonen kan også gjennomføre slik kontroll.

Rapport 2024

I 2024 ble det utbetalt tilskudd til klima- og miljøorganisasjoner og -stiftelser slik det framgår av tabellen.

Tabell 6.3 Tilskudd til organisasjoner og stiftelser i 2024

(i 1 000 kroner)

Organisasjon/stiftelse	Tilskudd 2024
Klima- og miljøorganisasjoner	
Den Norske Turistforening	7 223
Forbundet Kysten	5 497
Fortidsminneforeningen	4 785
Framtiden i våre hender	5 123
Norges Jeger- og Fiskerforbund	4 891
Norges Naturvernforbund	7 952
Besteforeldrenes Klimaaksjon	2 241
Motvind Norge	2 829
Barne- og ungdomsorganisasjoner	
Natur og Ungdom	4 234
Miljøagentene	3 237
Paraplyorganisasjoner	
Sabima	1 622
Kulturvernforbundet	1 622
Regnskogfondet	1 622
Norsk Fyrhistorisk Forening	1 622
Klima- og miljøstiftelser	
Miljøstiftelsen Bellona	2 017
Norsk Kulturarv	1 108
WWF Norge	2 970
Zero Emission Resource Organisation	1 318
Norsk klimastiftelse	441
Sum	62 354

Post 87 Tilskudd til natur og friluftsliv i områder berørt av landbaserte vindkraftverk

Foreslått bevilgning på posten er 22,7 mill. kroner.

I forbindelse med innføring av grunnrenteskatt på landbasert vindkraft ble det i statsbudsjettet for 2024 bestemt at et beløp tilsvarende 0,2 øre per kWh vindkraftproduksjon skal avsettes til lokale formål som natur, reindrift og eventuelle andre formål som er direkte berørt av arealbruken. Hensikten er å sikre at interesser som berøres negativt av vindkraftproduksjon får en andel av verdiskapningen.

Midlene under post 87 dekker tilskudd til natur og friluftsliv i kommuner berørt av landbaserte vindkraftverk, mens tilskuddsmidlene til reindriften finansieres over budsjettet til Landbruks- og matdepartementet.

Norges vassdrags- og energidirektorat har ut fra faktisk vindkraftproduksjon i 2024 beregnet at andelen som tilfaller tilskuddsordningen for natur og friluftsliv utgjør 22,7 mill. kroner, som blir bevilgningsforslaget for 2026.

Sammenlignet med 2025-bevilgningen på 32,2 mill. kroner, er det tatt ut 10 mill. kroner som ble lagt inn i 2025 som et engangsbeløp. Dette skyldes at ved etablering av ordningen i revidert nasjonalbudsjett 2024, ble bevilgningen satt til 15 mill. kroner, som var 10 mill. kroner lavere enn produksjonstallene for 2022 tilsa (25 mill. kroner). Årsaken var at ordningen ble opprettet midt i året, og man antok at ikke flere prosjekter ville bli ferdigstilt for utbetaling innen årsskiftet.

Det er i tillegg behov for en tilsagnsfullmakt på 10 mill. kroner for å kunne gi tilsagn til prosjekter som tar mer enn ett år å gjennomføre, jf. forslag til vedtak VI.

Mål

Målet med tilskuddsordningen er å bidra til å kompensere negative konsekvenser for natur og friluftsliv i områder berørt av vindkraftverk på land. Ordningen skal bidra til at natur blir reetablert eller får bedre betingelser, og at friluftslivsmuligheter bedres i disse kommunene.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelsen vurderes primært ut fra om naturmangfold som er direkte berørt av landbaserte vindkraftverk blir reetablert eller får bedre betingelser et annet sted i kommunen, og om friluftslivsmuligheter som blir borte eller forringet som følge av landbaserte vindkraftverk blir etablert eller forbedret et annet sted i kommunen.

I tillegg vurderes måloppnåelsen ut fra om tilskuddsordningen har bidratt til å fremme natur og friluftsliv i de aktuelle kommuner, selv om tiltakene ikke kompenserer konkrete negative virkninger av vindkraftanlegget.

Tildelingskriterier

Kommuner, kommunale eller interkommunale foretak, interkommunale friluftsråd og frivillige organisasjoner kan søke om tilskudd.

Tilskudd kan gå til tiltak i kommuner som har landbaserte vindkraftverk, samt til tiltak i kommuner der natur eller friluftsinteresser blir negativt påvirket av landbaserte vindkraftverk som er plassert i nabokommunen.

Tiltak som kan få støtte kan være å legge til rette for naturmangfold eller friluftsliv tilsvarende det som er påvirket av vindkraftverk et annet sted i kommunen.

Tilskuddsordningen kan også støtte tiltak som fremmer natur og friluftsliv som ikke er direkte påvirket av vindkraftverk. Innenfor natur er i slike tilfeller naturmangfold av nasjonal og vesentlige regional interesse prioritert.

Oppfølging og kontroll

Bruken av midler blir fulgt opp blant annet ved å kontrollere søknad med årsrapport og årsregnskap som tilskuddsmottakerne sender inn. Direktoratet kan føre tilsyn med at tilskuddsmottakerne oppfyller kravene i forskriften, at opplysningene i søknaden er riktige, og at organisasjonene blir drevet i samsvar med sine vedtekter. Riksrevisjonen kan også gjennomføre slik kontroll.

Rapport 2024

Miljødirektoratet fikk 34 søknader fra kommuner og lag og foreninger i 10 fylker. Til sammen ble det søkt om 35,9 mill. kroner, og totalt ble det tildelt 18,3 mill. kroner. Totalt ble 26 søknader helt og delvis innvilget støtte, hvorav 21 prosjekter primært var rettet mot friluftsliv og 5 prosjekter primært var rettet mot natur. 8 søknader ble avslått. Miljødirektoratet mottok søknader fra totalt 17 vindkraftkommuner, og flest søknader fra Trøndelag og Nordland.

Eksempler på prosjekter som mottok støtte er etablering av fiskeplasser, parkering, besøkshytter, etablering og utbedring av eksisterende stier og turveier, informasjonstiltak, restaurering av vassdrag og tiltak for å hindre gjengroing av slåttemark. Det ble også gitt støtte til universell utforming av områder som sikrer at alle brukergrupper kan få tilgang til friluftsliv.

Kap. 4420 Miljødirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Oppdrag og andre diverse inntekter	8 902	6 976	7 227
04	Gebyrer, forurensningsområdet hos Miljødirektoratet	80 364	89 045	107 559
06	Gebyrer, forurensningsområdet hos statsforvalterembetene	52 940	53 590	66 942
07	Gebyrer, kvotesystemet	5 788	47 625	49 340
09	Internasjonale oppdrag	55 248	41 048	33 400
40	Salg av eiendom og innløsning av festetomter i statlig sikrede friluftslivsområder	378		
50	Overføringer fra andre statlige regnskaper	4 755		
85	Overføringer fra andre	4 777		6 500
	Sum kap. 4420	213 152	238 284	270 968

Post 01 Oppdrag og andre diverse inntekter

På posten er det budsjettert med ulike oppdragsinntekter og salg av tjenester knyttet til felles administrative funksjoner i miljøforvaltningen. Oppdragsinntektene er hovedsakelig knyttet til tjenester som Statens naturoppsyn utfører for andre. På posten blir det også ført diverse inntekter, blant annet diverse leieinntekter fra eiendommer Miljødirektoratet eier, inntekter fra salg av rapporter utarbeidet av Miljødirektoratet og enkelte andre produkt. Posten er grunnet prisjustering økt med 0,3 mill. kroner til 7,2 mill. kroner.

Det er merke- og registreringsplikt for dødt vilt som tilkommer Viltfondet, se vedlegg (artsliste) til forskrift 18. juni 2004 nr. 913 om håndtering av dødt vilt. De som vil overta merkepliktig vilt fra Viltfondet, skal betale et gebyr. Gebyret blir videreført på samme nivå som i tidligere år, det vil si 450 kroner. Innbetalte gebyr blir benyttet til drift og vedlikehold av en sentral database for å ta vare på informasjon om individene.

Miljødirektoratet krever dessuten refusjon for utgifter det har knyttet til kontroll av naturforvaltningsvilkår i vannkraftkonsesjoner. Gebyret er hjemlet i vassdragsreguleringsloven § 12 punkt 19, i vassressursloven §§ 57–58 og i den enkelte konsesjonen.

Kap. 1420, post 01 Driftsutgifter, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II.

Post 04 Gebyrer, forurensningsområdet hos Miljødirektoratet

I samsvar med prinsippet om at forurenseren skal betale, er det innført gebyr på ulike områder innenfor forurensningsområdet. Foreslått bevilgning på posten er 107,56 mill. kroner, en økning på 18,51 mill. kroner sammenlignet med 2025. Økningen skyldes i hovedsak økte gebyrsatser, indeksregulering og en ny gebyrordning knyttet til omsetning av drivstoff.

Posten omfatter Miljødirektoratets inntekter fra følgende ordninger:

– gebyr fra dem som får utstedt sertifikat under en sertifiseringsordning for virksomheter og personell som håndterer fluorerte klimagasser (produktforskriften kapittel 6 a). Ordningen er en del av EØS-avtalen som regulerer de fluorerte klimagassene HFK, PFK og SF_6 gjennom krav til blant annet dokumenterte kvalifikasjoner for teknisk personell og bedrifter som utfører arbeid på utstyr med noen av disse gassene. Den praktiske gjennomføringen av sertifiseringsordningen blir i dag utført av Isovator AS (HFK i kuldeanlegg o.a.) og Incert AB (SF_6 i høyspentbrytere).

- gebyr for konsesjonsbehandling og kontroll i medhold av forurensningsforskriften
- gebyr for tilsyn og kontroll med importører og produsenter av kjemiske stoffer og stoffblandinger, i medhold av deklareringsforskriften, inkludert vedlikehold og videreutvikling av Produktregisteret som verktøy for effektiv kjemikaliekontroll
- årsgebyr for godkjente biocidprodukter og gebyr for behandling av søknader om godkjenning av biocidaktive stoffer og biocidprodukter, i medhold av biocidforskriften. Gebyret skal dekke alle kostnader til søknadsbehandling og kjemikalietilsyn, samt nødvendige kostnader for drift og utvikling av tilhørende systemer.
- gebyr for produkttilsyn i medhold av produktgebyrforskriften som sørger for dekning av kostnader for varetilsynsområder som ikke tidligere var dekket av gebyr.
- gebyr for deklarasjon av farlig avfall, i medhold av avfallsforskriften. Virksomheter som leverer farlig avfall, skal fylle ut et deklarasjonsskjema med opplysninger om opphavet til, innholdet i og egenskapene til avfallet. Det er fastsatt et gebyr for denne deklarasjonen, og gebyret skal dekke Miljødirektoratets kostnader ved drift og utvikling av systemet, inkludert kjøp av tjenester.
- gebyrer knyttet til ordninger for utvidet produsentansvar i medhold av avfallsforskriften. Dette gjelder 1) gebyr for å dekke Miljødirektoratets saksbehandling ved ny eller endret godkjenning av returselskap/-system, 2) årsgebyr som dekker Miljødirektoratets saksbehandling ved kontrolltiltak som direktoratet har knyttet til gjennomgang av og tilbakemelding på rapportering fra godkjente returselskap/-systemer og 3) gebyr for å dekke Miljødirektoratets arbeid med datasystemer som er nødvendig for å sikre overholdelse av krav i avfallsforskriften for produsentansvarsordningene. Dette gjelder i dag utvikling og drift av databasen Produsentansvar.no som brukes til rapportering og saksbehandling av produsentansvarsordningene for elektriske og elektroniske produkter (EE-produkter), batterier, kjøretøy og etter hvert emballasje. Disse tre gebyrene gjelder for EE-produkter, kjøretøy, dekk, drikkevareemballasje, emballasje og PCB-holdige isolerglassruter. Det er også foreslått tilsvarende gebyrer for kommende produsentansvarsordninger for enkelte engangs plastprodukter og utstyr i plast til fiskeri og akvakultur.
- gebyr for eksport og import av avfall, i medhold av avfallsforskriften. Virksomheter som importerer eller eksporterer meldepliktig avfall, må innhente samtykke til dette. Gebyret skal dekke kostnader knyttet til behandling av søknader om eksport og import av avfall, Miljødirektoratets kostnader ved drift og utvikling av saksbehandlingssystemer, inkludert kjøp av tjenester.
- gebyr for rapportering på omsetning av biodrivstoff, i medhold av produktforskriften. Virksomheter som omsetter drivstoff er gjennom omsetningskravet for biodrivstoff i produktforskriften pålagt å omsette en viss andel biodrivstoff hvert år, og dokumentere at det oppfyller visse bærekrafts-kriterier. Virksomhetene skal betale gebyr for kontrolltiltak ved rapportering på omsetningskrav og behandling av unntakssøknader, som skal dekke Miljødirektoratets saksbehandling ved kontrolltiltak som direktoratet har knyttet til gjennomgang av og tilbakemelding på rapporteringen og unntakssøknader.

I tillegg vil det på denne posten kunne komme inntekter fra andre ordninger. Gjennom EUs regelverksutvikling knyttet til sirkulær økonomi vil nye krav og ordninger forutsette nye områder der det er relevant å ta gebyr, eller endring av det nåværende gebyret, for utvikling og drift av systemer, kostnader knyttet til godkjenninger, endring av godkjenning, kontrolloppgaver, rapportering og tilsyn.

Tabell 6.4 Budsjettet for 2026 fordeler seg slik på de ulike gebyrordningene

Gebyrordning	Budsjetterte inntekter 2026 (tall i tusen kroner)
Sertifisering for fluorerte klimagasser	7 500
Konsesjonsbehandling etter forurensningsforskriften	13 150
Tilsyn etter forurensningsloven	15 000
Tilsyn med kjemikalier	8 500
Produkttilsyn	2 100
Deklarasjon av farlig avfall	36 223
Produsentansvarsordninger	2 886
Eksport og import av avfall	9 400
Godkjenning av biocider, biocidprodukter og årsgebyr for godkjente biocidprodukter	10 000
Omsetning av biodrivstoff	2 800
Totalt kap. 4420, post 04	107 559

Kap. 1420, post 23 Driftsutgifter, kan overskrides mot merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II.

Post 06 Gebyrer, forurensningsområdet hos statsforvalterembetene

Posten omfatter inntekter til statsforvalteren fra gebyr for arbeid med konsesjonsbehandling og tilsyn med delegert industri. Gebyrplikten gjelder forurensningsmyndighetenes arbeid med tillatelse etter forurensingslovens §§ 11 og 18 og for vedtak gitt i medhold av forskrifter fastsatt med hjemmel i forurensingsloven som krever tillatelse. Gebyrplikten omfatter også arbeid med kontroll av virksomheter med og uten tillatelse.

Bevilgningen er økt med 13,4 mill. kroner til 66,9 mill. kroner.

Kap. 1420, post 23 Driftsutgifter, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II.

Post 07 Gebyrer, kvotesystemet

Miljødirektoratet forvalter klimakvoteforskriften. Miljødirektoratets kostnader knyttet til forvaltningen, som omfatter godkjenning av overvåkingsplaner og kontroll av klimagassutslipp til operatører omfattet av kvotesystemet, samt forvaltning av klimakvoteregisteret, skal i samsvar med EU-reglene finansieres av gebyrer. Dette er i tråd med forutsetningene i kap. 39 i forurensningsforskriften om at Miljødirektoratets kostnader ved utarbeidelse av tillatelse til kvotepliktige utslipp finansieres av gebyr. Videre gjelder denne forutsetningen også kap. 9 i klimakvoteforskriften hvor Miljødirektoratets kostnader ved saksbehandling og kontroll skal finansieres av gebyr. Miljødirektoratet har også ansvaret for å drifte det elektroniske kvoteregisteret.

Bevilgningen på posten er på 49,3 mill. kroner, en økning på 1,7 mill. kroner som skyldes priskompensasjon.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Inntektene under posten kommer fra andre statsinstanser og fra internasjonale organisasjoner, og de skal finansiere Miljødirektoratets utgifter under kap. 1420, post 23, til internasjonalt miljøsamarbeid og bistandsarbeid, for eksempel institusjonsbygging i samarbeidsland.

Bevilgningen er redusert med 7,6 mill. kroner til 33,4 mill. kroner som følge av flere avsluttede prosjekter og at prosjektaktiviteten innenfor Arktisk råd er lavere som følge av Russlands krig i Ukraina.

Kap. 1420, post 23 Driftsutgifter, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II.

Post 40 Salg av eiendom og innløsning av festetomter i statlig sikrede friluftslivsområder

Miljødirektoratet eier en del områder gjennom statlig sikring av friluftslivsområder. På en del av disse har det fra tidligere tider eksistert festeforhold. Det vil bli mulig for en del av festerne å løse inn festetomtene sine, jf. krav i tomtefesteloven. I tillegg vil det i få tilfeller være aktuelt å selge eiendommer. Eventuelle inntekter fra dette blir ført under denne posten som for 2025 blir foreslått uten konkret bevilgning.

Siden inntektsgrunnlaget er usikkert, er posten foreslått uten bevilgning. Kap. 1420, post 30 Statlige erverv, bevaring av viktige friluftslivsområder, kan overskrides tilsvarende eventuelle inntekter, jf. forslag til vedtak II.

Post 41 Salg av eiendom i verneområder, herunder makeskifte eiendommer og innløsning av festetomter

Miljødirektoratet har føringer på at makeskifte skal benyttes i den grad det er mulig ved vern på privat grunn. Tiltaket skal virke konfliktdempende i de tilfellene en privat grunneier ønsker erstatning oppgjort i areal i stedet for å få utbetalt et kronebeløp. Dette innebærer at staten kjøper areal fra Statskog SF eller fra andre aktører som inngår i en makeskifteløsning. Det hender likevel at restareal og bygninger ikke blir benyttet til makeskifte blant anna på grunn av manglende interesse fra skogeiere. Disse områdene eller bygningene blir da lagt ut for salg.

Det forekommer også en sjelden gang innløsing av festetomter, etter tomtefesteloven kapittel 6, på statlig eid grunn som er innkjøpt for verneformål. Eventuelle inntekter fra dette blir ført under denne posten som blir foreslått uten konkret bevilgning.

Siden inntektsgrunnlaget er usikkert, er posten foreslått uten bevilgning. Ved inntekter til posten kan utgiftene under kap. 1420, post 32 Statlige erverv, vern av naturområder, overskrides med tilsvarende beløp, jf. forslag til vedtak II.

Post 50 Overføringer fra andre statlige regnskaper

På posten føres inntekter i form av overføringer fra andre statlige regnskap til tidsavgrensede prosjekt i Miljødirektoratet. Overføringene vil variere noe fra år til år. Siden inntektsgrunnlaget er usikkert, er posten foreslått uten bevilgning.

Kap. 1420, post 01 Driftsutgifter, kan overskrides mot tilsvarende inntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II.

Post 85 Overføringer fra andre

På posten føres inntekter fra overføringer fra andre, ikke-statlige, regnskap til tidsavgrensede prosjekter i Miljødirektoratet.

Overføringene vil variere noe fra år til år, og det blir for 2026 foreslått en bevilgning på 6,5 mill. kroner. Dette er konkret knyttet til Miljødirektoratet sin rolle som teknisk støtteenhet for Naturpanelet og er overføringer fra United Nations for å dekke reiser, opphold og kostpenger for deltakere fra støtteberettigede land for å delta på IPBES kapasitetsbyggingsaktiviteter, i tillegg til utvikling av opplæringsmateriell og møtekostnader. Disse overføringene har tidligere vært ført under kap. 4420 post 09. Drift av støtteenheten finansieres for øvrig over Miljødirektoratet sitt driftsbudsjett.

Kap. 1420, post 01 Driftsutgifter, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II.

Kap. 1422 Miljøvennlig skipsfart

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
21	Spesielle driftsutgifter	9 253	9 347	9 683
70	Tilskudd til private, *kan nyttes under post 21*	39 135	37 508	38 858
	Sum kap. 1422	48 388	46 855	48 541

Sjøfartsdirektoratets rolle og oppgaver

Miljøvennlig skipsfart er et prioritert innsatsområde i klimapolitikken og i regjeringens maritime strategi. Bruk av mer klima- og miljøvennlig drivstoff og energieffektive skip er nøkkelfaktorer for å redusere utslippene fra skipsfarten. Norge er i dag ledende i utviklingen og bruken av lav- og nullutslippsløsninger for skip – et fortrinn som kan utnyttes og utvikles videre.

Sjøfartsdirektoratets rolle og oppgaver

Sjøfartsdirektoratet er underlagt Klima- og miljødepartementet i saker som gjelder forurensning og vern om det marine miljøet, og utfører viktig arbeid innenfor dette området. Arbeidet inkluderer blant annet utredningsoppgaver, arbeid med krav og regelverk, utstedelse av sertifikater, flaggstatskontroller og havnestatskontroller. Sjøfartsdirektoratet utfører oppgaver knyttet til internasjonalt miljøsamarbeid under FNs sjøfartsorganisasjon (IMO), EU, Nordsjøsamarbeidet og det arktiske samarbeidet.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Forslag til bevilgning er 9,7 mill. kroner. Posten er økt med priskompensasjon på 0,3 mill. kroner. Midlene er rettet mot resultatområdene Naturmangfold, Forurensning og Klima. Det er lagt inn en priskompensasjon på posten. Posten medvirker til å dekke lønn til fast og midlertidig ansatte og driftsutgifter for Sjøfartsdirektoratets arbeid med miljøvennlig skipsfart. Reduksjoner i utslipp av SO_2, NO_X og klimagasser fra skipsfarten står sentralt i dette arbeidet. Videre skal det gjennomføres tiltak for å redusere faren for utilsiktet introduksjon og spredning av fremmede arter i ballastvann og gjennom begroing på skipsskrog. Posten dekker også midler til utredning, informasjon og formidling, og internasjonalt arbeid med miljøspørsmål.

Rapport 2024

Midlene til Sjøfartsdirektoratet har i hovedsak blitt brukt til nasjonalt og internasjonalt arbeid for å redusere klimagassutslepp, redusere eller hindre forurensning til luft og sjø, forebygge introduksjon og spredning av fremmede arter, mer miljøvennlig opphugging av skip og arbeid med de helhetlige forvaltningsplanene for havområdene.

Post 70 Tilskudd til private, kan nyttes under post 21

Foreslått samlet bevilgning på posten er på 38,9 mill. kroner. Posten er økt med priskompensasjon på 1,4 mill. kroner. Om lag 8,3 mill. kroner er bevilget til det statlige bidraget til det offentlig-private samarbeidet Grønt Skipsfartsprogram. Videre er det foreslått å bevilge 29,2 mill. kroner til videreføring av Grønt Skipsfartsprograms tjeneste Servicekontoret for grønn flåtefornyelse. Servicekontoret for grønn flåtefornyelse er en del av Grønt Skipsfartsprogram sine tjenester for rederier, vareeiere og innkjøpere av transport.

Mål

Tilskudd til Grønt skipsfartsprogram skal bidra til å kutte utslipp og etablere grønn konkurransekraft i maritim næring

Rapport 2024

Midlene har gått til statens bidrag inn i Grønt Skipsfartsprogram (GSP), og programmets arbeid med å realisere grønn flåtefornyelse.

Piloter for grønn skipsfart er fortsatt bærebjelken i GSP sitt arbeid. 19 piloter har nå fått status som realisert/under realisering. Det er igangsatt nye piloter med tema grønn korridorhavn, kraftberedskaped bruk av skip som mobile kraftverk i en krisesituasjon og bærekraftige standardiserte forsvarskip med Forsvarsmateriell som piloteier. Det pågår også piloter som ser på infrastruktur for bunkring ammoniakk og metanol som viktige barrierer for bruk av nullutslippsdrivstoff i skipsfarten. Midler er også brukt til programmets arbeid med å spre kunnskap gjennom debatter, seminarer, nyhetsbrev og medieoppslag.

Servicekontoret for grønn flåtefornyelse hadde i 2024 med totalt 47 prosjekter med potensielle grønne skip. Endelig investeringsbeslutning er tatt for 3 skip i Servicekontorets prosjektportefølje i 2024. Det er levert Enova-søker for 25 skip i Servicekontorets prosjekter i 2024, der det er blitt gitt støttetilsagn til 19 skip. Det er også levert søknader til NO_x-fondet for 10 skip i Servicekontorets prosjekter i 2024. Ett skip fikk støttetilsagn fra NO_x-fondet i 2024.

Kap. 1423 Radioaktiv forurensning i det ytre miljø

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	40 169	46 782	58 223
	Sum kap. 1423	40 169	46 782	58 223

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet ansvar og roller

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) er fag- og forvaltningsmyndighet på områdene strålevern, atomsikkerhet og ikke-spredning, radioaktiv forurensing og radioaktivt avfall. DSA utfører oppgaver på vegne av Helse- og omsorgsdepartement, Utenriksdepartementet og Klima- og miljødepartementet. DSA er Klima- og miljødepartementets direktorat på området radioaktiv forurensning i det ytre miljøet og forurensningsmyndighet etter forurensningsloven, og har beredskapsansvar for radioaktiv forurensning. Direktoratets hovedoppgave er å sikre helhetlig forvaltning på området, fremskaffe informasjon og kunnskap, og å gi faglige råd. DSA er forvaltningsmyndighet for en rekke ulike virksomheter som sykehus, forskningsvirksomhet, petroleumsvirksomhet, mineral- og prosessindustri, deponier samt bygg- og anleggsvirksomhet. Dette omfatter også atomanleggene i Halden, på Kjeller og KLDRA Himdalen. DSA overvåker radioaktiv forurensing i miljøet.

Post 01 Driftsutgifter

Midlene under denne posten er rettet mot resultatområdet Forurensning. De tilhørende inntektene er ført under kap. 4423, post 01. Bevilgningen kan overskrides dersom det er tilsvarende merinntekt under denne posten, jf. forslag til vedtak II. Posten dekker utgifter som Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) har til lønn og godtgjørelse for fast og midlertidig ansatte. Videre dekker posten utgifter knyttet til oppdragsvirksomhet, ordinære driftsutgifter og utgifter knyttet til den samlede utrednings- og rådgivningsvirksomheten etaten gjennomfører på området radioaktiv forurensning i det ytre miljøet. Foreslått bevilgning i 2026 er på 58, 2 mill. kroner. Bevilgningen på posten foreslås økt med 10 mill. kroner for å øke kapasiteten i DSA i forbindelse med dekommisjonering av de norske atomanleggene. I tillegg er posten økt med prisjustering og lønnskompensasjon for 2026.

Avviklingen og oppryddingen etter atomvirksomhet i Norge medfører store oppgaver for DSA som forvaltnings- og tilsynsmyndighet. DSA skal i 2026 fortsette oppfølgingen og veiledningen av NND og IFE som ansvarlige operatører for atomanleggene. Det er et stort behov for å etablere nye løsninger for behandling, lager og deponi for radioaktivt avfall, og oppfølgingen av dette er høyt prioritert. Dette gjelder for radioaktivt avfall etter atomvirksomheten, men også for radioaktivt avfall som oppstår i andre virksomheter, med både naturlig forekommende nuklider og kunstig fremstilte nuklider.

DSA skal være godt koordinert med andre nasjonale forurensningsmyndigheter i relevante saker, og samarbeide med disse om bruk av forurensningsloven.

DSA har ansvar for å ivareta Norges forpliktelser etter Felleskonvensjonen om radioaktivt avfall under IAEA og for å sikre etterlevelse i norsk regelverk og forvaltningspraksis. DSA deltar også i annet relevant internasjonalt samarbeid om radioaktiv forurensning og radioaktivt avfall, inkludert under OSPAR-konvensjonen.

DSA koordinerer nasjonal overvåkning av radioaktivitet og stråling i det ytre miljøet, både i det marine miljøet og på land. Overvåkningen dokumenterer nivåene og følger utviklingen av radioaktiv forurensning fra kjente kilder, samtidig som den gjør at nye kilder kan oppdages. Overvåkningen bidrar også til å opprettholde kompetanse og nødvendig målekapasitet for å kunne håndtere en eventuell ny atomhendelse.

Endringer i den geopolitiske situasjonen i verden, økt risiko knyttet til krigen i Ukraina, flere reaktordrevne fartøy i norske farvann og endringer av forurensningsmønstre som følge av klimaendringene, har aktualisert behovet for overvåkning. DSA samarbeider med andre institusjoner og fagmiljøer og rapporterer funnene til internasjonale konvensjoner som bla. OSPAR.

DSA følger fortløpende utviklingen ved kjernekraftverkene i Ukraina og beregner mulige konsekvenser av radioaktiv forurensning fra Ukraina. DSA har også ansvaret for å støtte og gi råd i oppfølgingen av departementets beredskapsansvar.

Rapport 2024

DSA har veiledet både IFE og NND knyttet til oppryddingen etter norsk atomvirksomhet og håndtering av brukt brensel. I 2024 ga DSA 25 tillatelser og gjennomførte åtte tilsyn etter forurensingsloven. To av disse var uanmeldte tilsyn ved IFE.

I desember 2024 ga DSA innstilling til konsesjon for NNDs søknad om å eie og drive atomanlegget i Halden. DSA har også gitt faglige råd til departementet, og bidratt til arbeidet med *Strategi for trygg, sikker og forsvarlig håndtering av radioaktivt avfall i Norge,* lagt frem i juli 2024. DSA har også styrket kunnskapsgrunnlaget med en rapport om avfallsprognoser frem mot 2100 for alle fraksjoner av radioaktivt avfall og en rapport om utslipp og avfall fra virksomhet knyttet til radiofarmasi.

DSA har i 2024 videreutviklet planverket for akutt radioaktiv forurensning og gjennomført en internasjonal øvelse om bla. opprydning og avfallshåndtering etter en hendelse.

DSA har rapportert tall fra miljøovervåkningen i norske havområder til OSPAR og har bidratt til arbeidet med gjennomføringen av OSPARs strategi for å redusere forurensningen i Nordøst-Atlanteren frem mot 2030.

De nasjonale miljøovervåkningsprogrammene *Radioaktivitet i marint miljø* og *Radioaktiv forurensning i norske landområder og ferskvannssystemer* ble i 2024 gjennomført som planlagt i samarbeid med Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for naturforskning og Universitetet i Oslo.

Kap. 4423 Radioaktiv forurensning i det ytre miljø

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Gebyrer, radioaktiv forurensning	1 510	1 170	1 212
	Sum kap. 4423	1 510	1 170	1 212

Post 01 Gebyrer, radioaktiv forurensning

Posten dekker inntekter som Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet har i forbindelse med gebyr forankret i forurensningsloven § 52 a, forskrift om avgrensede utslipp kapittel 39. Kap. 1423, post 01, kan overskrides tilsvarende eventuelle merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II.

Kap. 1425 Fisketiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
21	Spesielle driftsutgifter	281	300	300
70	Tilskudd til fiskeformål, *kan overføres*	16 382	17 553	15 608
	Sum kap. 1425	16 663	17 853	15 908

Kap. 1425 Fisketiltak omfatter utgifter til fisketiltak knyttet til anadrome laksefisk finansiert ved fiskeravgifter innbetalt til Statens fiskefond. Midlene under kap. 1425 er primært rettet mot resultatområdet Naturmangfold, men involverer også resultatområdet Friluftsliv gjennom tilrettelegging for fiske.

Utgiftene over kap. 1425 korresponderer – sammen med utgifter til forvaltning av ordningen under kap. 1420, post 01 – med inntektsbevilgnin-

gen over kap. 5578 Sektoravgifter under Klima- og miljødepartementet, post 72 Fiskeravgifter.

For nærmere beskrivelse om avgiftene og forholdet mellom kap. 1425, 1420, 5578 og inntektene til fondet, viser vi til omtale under kap. 5578.

Lønn og godtgjøringer til fast ansatte innen det statlige virksomhetsområdet blir ikke dekket over kap. 1425, men over kap. 1420 Miljødirektoratet og kap. 1520 Statsforvalterne.

Bruken av fondsmidlene blir drøftet med representanter for brukerinteressene. Dette må ses i sammenheng med at arbeidet er basert på driftsplaner, og at de sentrale leddene i frivillige organisasjoner skal arbeide for å oppnå den samme målsettingen.

Samlet sett er bevilgningen under kap. 1425 i 2026-budsjettet redusert med 1,9 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2025 som følge av reduserte inntekter fra fiskeravgiftene til Statens fiskefond.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Midlene under posten er rettet mot resultatområdene Naturmangfold og Friluftsliv.

Posten dekker utgifter til drift av betalingstjenesten for fiskeravgiftene. Bevilgningen er 0,3 mill. kroner, det samme som i 2025.

Rapport 2024

Bevilgningen er benyttet til drift av betalingstjenesten for fiskeravgift.

Post 70 Tilskudd til fiskeformål, kan overføres

Tilskuddsordningen er rettet mot resultatområdene Naturmangfold og Friluftsliv. Bevilgningen er redusert med 1,9 mill. kroner til 15,6 mill. kroner som følge av nedgangen i inntekter nevnt ovenfor. Bevilgningen skal gå til å dekke både lokale og sentrale tiltak.

Mål

Målet med tilskuddsordningen er å medvirke til å sikre og utvikle bestander av vill anadrom laksefisk og legge til rette for og motivere til fiske etter anadrom laksefisk.

Kriterier for måloppnåelse

Kriterium for måloppnåelse er om ordningen medvirker til å nå målsettingene for anadrom laksefisk. Den faktiske effekten av tilskuddene kan ikke måles fra år til år, men må vurderes i et langsiktig perspektiv og i sammenheng med andre virkemiddel og årsaksforhold.

Tildelingskriterier

Tiltak som kan få tilskudd, er tiltak knyttet til informasjon om og forvaltning av villaks, sjøørret og sjørøye, under dette kultiveringstiltak, driftsplanlegging, bruksrettet forskning og overvåkning. Det kan videre bli gitt tilskudd til tiltak som bedrer tilgangen på og høvet til fiske for allmennheten, og tiltak rettet mot rekruttering eller stimulering til fiske.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapporter og regnskap og eventuelt framdriftsrapporter med regnskap. Det blir gjort en generell formalia- og sannsynlighetskontroll av rapportene og regnskapene.

Rapport 2024

I 2024 fikk Miljødirektoratet og statsforvalterne til sammen 290 søknader, og det ble søkt om totalt 39,6 mill. kroner. Det ble helt eller delvis innvilget 161 søknader og utbetalt 16,3 mill. kroner i tilskudd. Det ble avslått 129 søknader som til sammen har søkt om 15 mill. kroner. I 2024 er det gitt tilskudd til tiltak i regi av landsdekkende organisasjoner, herunder informasjon og forvaltning av anadrom laksefisk og tiltak rettet mot rekruttering og stimulering til fiske. Videre er det gitt tilskudd til tiltak som kunnskapsinnhenting om bestandene som grunnlag for lokal forvaltning og habitatforbedrende tiltak. Samlet har dette medvirket til bedre forvaltning av laks, sjøørret og sjørøye og en mer bærekraftig høsting av disse fiskeressursene. Tilskuddene har også medvirket til å styrke kunnskapsgrunnlaget, til informasjon og formidling av tilstand og utfordringer knyttet til anadrom laksefisk, og de har medvirket til å øke interessen for friluftsliv og fiske, særlig blant barn og unge.

Kap. 1428 Enova SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
50	Overføring til Klima- og energifondet	7 518 142	7 681 575	5 904 808
52	Tilskudd til landstrøm		100 000	
	Sum kap. 1428	7 518 142	7 781 575	5 904 808

Statsforetaket Enova forvalter midlene fra Klima- og energifondet og er et viktig virkemiddel for å fremskynde utvikling og utbredelse av klima- og energiløsninger. Enova er lokalisert i Trondheim og hadde om lag 102 årsverk i 2024.

Statens styring av Enova skjer gjennom fireårige styringsavtaler mellom Klima- og miljødepartementet og Enova om forvaltningen av midlene fra Klima- og energifondet. Utgangspunktet for Enova som virkemiddel er effektiv bruk av midlene stilt til rådighet. Faglig frihet og overordnet styring innebærer lite øremerking av midler eller aktiviteter. Øremerking gjør Enova mindre fleksibelt og vil bidra til mindre effektiv måloppnåelse.

Regjeringen og Enova har inngått en ny styringsavtale for årene 2025–2028. Avtalen bygger på de gode erfaringene fra tidligere avtaler og drar nytte av Enovas faglige kompetanse og erfaring med virkemiddelutforming. Enova og Klima- og energifondets formål er nå å bidra til å nå Norges klimaforpliktelser, og å fremme effektive klima- og energiomstillingstiltak på veien mot lavutslippssamfunnet.

Post 50 Overføring til Klima- og energifondet

Bevilgningen omfatter overføringer til Klima- og energifondet fra Klima- og miljødepartementets budsjett. Det er foreslått en bevilgning på 5,9 mrd. kroner og en fullmakt til å gi tilsagn på inntil 400 mill. kroner utover gitt bevilgning, jf. forslag til vedtak VI. Bevilgningen inkluderer priskompensasjon. Bevilgningen er redusert med ca. 1,8 mrd. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2025. Av dette er 1 mrd. kroner midler som Stortinget i 2025 øremerket til tiltak i kvotepliktig sektor, noe som ikke påvirker oppfyllelse av Norges klimaforpliktelser for 2030. Resten er en generell reduksjon i bevilgningen. Over Energidepartementets budsjett er det foreslått en bevilgning på 1,3 mrd. kroner. Samlet sett gir det en foreslått bevilgning til Klima- og energifondet på 7,2 mrd. kroner. Regjeringen satser med det fortsatt sterkt på Enova, og i et historisk perspektiv er bevilgningen høy. Overføringene til Klima- og energifondet har økt betydelig de siste årene, fra 3,3 mrd. kroner i 2021-budsjettet, til den foreslåtte bevilgningen for 2026 på 7,2 mrd. kroner. Styringsavtalen som er inngått for 2025-2028 og den foreslåtte bevilgningen for 2026 gjør Enova til et kraftfullt virkemiddel for klima- og energiomstilling for årene fremover. Regjeringens forslag til bevilgning til Klima- og energifondet medfører behov for justering av styringsavtalen for 2025–2028.

Ny styringsavtale gjeldende fra 2025

Enova skal i avtaleperioden 2025–2028 fremskynde utvikling og utbredelse av klima- og energiløsninger som a) særlig reduserer klimagassutslipp under innsatsfordelingsforordningen mot 2030, b) bidrar til et effektivt energisystem og styrker kraft- og effektbalansen, og c) gjennom økt innovasjon muliggjør en effektiv klima- og energiomstilling i tråd med lavutslippssamfunnet. Enovas aktivitet skal innrettes med sikte på å oppnå varige markedsendringer slik at klima- og energiløsninger tilpasset lavutslippssamfunnet på sikt blir foretrukket uten støtte.

Aktiviteten skal understøtte innovasjon i form av både utvikling av nye løsninger gjennom senfase teknologiutvikling og utbredelse av løsninger i markeder, gjennom varige markedsendringer. Innovasjon omfatter ikke kun ny teknologi, men også nye prosesser og ny praksis, herunder utvikling av helhetlige verdikjeder, forretningsmodeller og infrastruktur.

Enovas innsats rettet mot senfase teknologiutvikling skal omfatte den delen av innovasjonsprosessen hvor den viktigste forskningsaktiviteten er avsluttet og løsningene er modne for å utprøves i større skala. Enovas innsats rettet mot markedsutvikling skal innebære støtte til klima- og energiløsninger som er tilgjengelige i markedet, men hvor

utbredelsen er lav fordi det fortsatt skjer teknologiutvikling, oppskalering, optimalisering og læring som gir reduserte kostnader og/eller økte nytteeffekter for løsningen og dens verdikjede. Det vil si at Enova kan støtte aktivitet der teknologien er moden, men markedet umodent. Det er kort tid til 2030, og Enova bør derfor i større grad enn tidligere støtte moden teknologi.

Innsatsen skal prioriteres der den gir størst måloppnåelse og mulighet for å påvirke utviklingen. Enova skal bidra til investeringer og aktivitet som er kompatible med omstillingen til lavutslippssamfunnet. Virkemidlene skal utformes med sikte på addisjonalitet og utløse prosjekter som ellers ikke ville blitt realisert, eller fremskynde prosjekter som hadde blitt realisert langsommere og/eller i mindre omfang.

Aktivitet til Enova skal støtte opp under satsinger og bidra til måloppnåelse i klima- og energipolitikken. I sin utarbeidelse av virkemidler skal Enova se hen til vedtatt og planlagt politikk, herunder statsbudsjettet og regjeringens årlige redegjørelse for Stortinget jf. Klimaloven § 6. Etter at Enova har bidratt til utvikling og utbredelse av en løsning, benyttes virkemidler som prising av utslipp og regulering for å fremme videre utbredelse av løsningene i markedet.

Enova skal gjennom rapportering redegjøre for arbeidet med å oppfylle avtalens formål, mål for avtaleperioden og øvrige føringer. Rapporteringen skal bestå av en kombinasjon av tradisjonelt rapporteringsformat og løpende oppdatert digital visualisering.

Avtalen inneholder også tre målindikatorer som sammen med annen kvalitativ og kvantitativ rapportering gir en indikasjon på måloppnåelsen til Enova underveis i avtaleperioden, og utgjør en del av grunnlaget for styringsdialogen mellom departementet og Enova. Over avtaleperioden gjelder følgende indikatorer for å måle kontraktsfestede resultater innen klima, energi og utløst innovasjonskapital i prosjektene som mottar støtte fra Enova:

- Utslippsreduksjoner under innsatsfordelingsforordningen tilsvarende minst 1,5 millioner tonn CO_2-ekvivalenter i prosjektene Enova finansierer direkte. Dersom teknologiske og markedsmessige muligheter øker, vil sterkere uttelling på indikatoren forventes.
- Energieffektivisering og ny energiproduksjon tilsvarende minst 4 500 GWh i prosjektene Enova finansierer direkte.
- Innovasjonsresultater tilsvarende utløst innovasjonskapital på minst 16 mrd. kroner i prosjektene Enova finansierer direkte.

Tildelings- og oppfølgingskriterium

Enova har fullmakt til å utforme virkemidler i samsvar med rammene i styringsavtalen med departementet, oppdragsbrev, forskrifter og statlige regelverk. Midlene fra Klima- og energifondet skal forvaltes på en slik måte at målene blir nådd og pålagte oppgaver blir utført mest mulig kostnadseffektivt.

Enovas tildeling av midler fra Klima- og energifondet bør skje etter objektive og transparente kriterium. Kriteriene for hvert av virkemidlene eller ordningene skal publiseres.

Tilsagn om tilskudd må holdes innenfor disponibel ramme og fullmakter for Klima- og energifondet.

Resultatrapport 2024

Tabell 6.5 Klima- og energifondets resultat og disponeringer i 2024, korrigerte for kanselleringer

Område	Disponerte midler (mill. kroner)	Klimaresultat (kilotonn CO_2-ekvivalenter)	Innovasjonsresultat (mill. kroner)
Industri	2 385	249	3 239
Transport	4 732	256	1 023
Energisystemet	2 743	19	3 921
Tjenesteyting og sluttbruk	1 756	11	142
Avtalefestede aktiviteter	79		
Administrasjon	273		
Sum disponerte midler og resultat	11 971	536	8 325

I Enovas årsrapport, tilgjengelig på 2024.enova.no, finnes en utdypende rapportering fra virksomheten i 2024. Årsrapporten inneholder blant annet «Markedsutvikling med Enova» der det redegjøres for status i enkeltsektorer og hvordan Enova arbeider med disse sektorene for å realisere utslippskutt og omstilling gjennom varig markedsendring på kort og lang sikt.

I 2024 regnskapsførte Enova et administrasjonstilskudd på 218,5 mill. kroner. Enova SF hadde et overskudd på 9,8 mill. kroner. Annen egenkapital var om lag 51,3 mill. kroner per 31. desember 2024.

Enova skal være en liten og fleksibel organisasjon som forvalter offentlige ressurser på en mest mulig effektiv måte. Enova har de siste årene rettet stor innsats mot digitalisering og automatisering av arbeidsprosesser som gi en mer effektiv saksbehandling og det nødvendige handlingsrommet til å behandle et økende antall søknader.

Enova ga i 2024 tilsagn om støtte på om lag 11,6 mrd. kroner til mer enn 4 500 store og små enkeltprosjekter innen offentlige og private virksomheter og over 21 000 tiltak i norske bosteder. Disse prosjektene er forventet å utløse kapital i størrelsesorden 36 mrd. kroner fra markedet. Dette vil i sum gi en samlet investering på om lag 48 mrd. kroner som følge av prosjekter vedtatt i 2024.

Transportsektoren

I 2024 ga Enova støtte på om lag 4,7 mrd. kroner til 1 424 prosjekter innen transportsektoren. Av de totale midlene utgjorde dette om lag 41 pst. av fondets disponeringer. Transportprosjektene utgjør omtrent 48 pst. av de totale utslippsresultatene i 2024 og omtrent 12 pst. av de totale innovasjonsresultatene.

Innen landtransport er en stor andel av prosjektene innen investering i tunge nullutslippskjøretøy, bedriftslading og offentlig lading for tunge kjøretøy. Teknologien, både for kjøretøy og ladestasjoner, er alt kommersielt tilgjengelig. Med støtten til markedsintroduksjon, ønsker Enova å få til en enda raskere omstilling. I 2024 har flere aktører investert i kjøretøy, og det er ladere tilgjengelig for bruk i et større geografisk område.

I maritim transport har Enova hatt en betydelig satsing i 2024. Over 25 pst. av de totale tildelingene gikk til denne sektoren. Særlig innen hydrogen og ammoniakk i fartøy har det blitt gitt mye støtte. Til sammen 24 slike skip ble støttet med til sammen om lag 2,2 mrd. kroner i 2024. Disse prosjektene har nå ett år på seg fra tilsagnet ble gitt til det må tas en investeringsbeslutning. I tillegg til disse tildelingene, ble det tildelt 777 mill. kroner til fem produksjonsanlegg for hydrogen til maritim sektor. Formålet med satsingen er å etablere de første fungerende verdikjedene for ammoniakk og hydrogen.

Også innen batterielektrifisering av fartøy er det gitt betydelig støtte. Dette har resultert i 129 elektrifiserte fartøy med en total støtte på 670 mill. kroner. I løpet av de siste årene har det skjedd et taktskifte, særlig innen havbruk. Ifølge Enova er batteriløsninger det foretrukne valget, og det er etablert verdikjeder som sikrer utvikling. Et av prosjektene som ble støttet i 2024, var Berge Rederis fullelektriske bulkskip. Det 130 meter lange skipet vil bli verdens største bulkskip på ren batteridrift. Det kan seile 230 nautiske mil ved hjelp av batteri og vind. Skipet vil få installert to 24 meter høye rotorseil.

Det har også vært støttet 139 prosjekter innen infrastruktur til strøm for havneopphold og lading ble mange prosjekter støttet.

Industri

Det ble bevilget 2,4 mrd. kroner i støtte til 164 industriprosjekter i 2024, noe som utgjorde om lag 21 pst. av den totale støtten. Nesten 90 pst. av utslippsresultatet fra denne sektoren på 249 000 tonn CO_2-ekvivalenter er fra støtte til produksjon av biogass. Industriprosjektene som er støttet i 2024, bidrar også godt på målindikatoren for utløst innovasjonskapital med 3,2 mrd. kroner. Rundt halvparten av støtten gikk til utvikling av ny teknologi for å redusere utslipp innen 2050, men den andre halvparten gikk til et stort antall prosjekter som tar i bruk mer moden teknologi. Støtteprogrammet Industri 2050 er rettet mot utslipp som ikke kan fjernes med dagens teknologi. I tillegg har Enova en satsing på modning av industrielle karbonfangstprosjekter gjennom utlysningen Forstudie karbonfangst 2030. I 2024 støttet Enova Hydro Havrand med 83,3 mill. kroner for utprøving av grønt hydrogen som energibærer i én smelteovn ved resirkuleringsanlegget for aluminium i Høyanger. Prosjektet skal blant annet gi innsikt i hvordan det er å bytte energibærer i etablerte produksjonsprosesser, samt hvilken innvirkning det har på kvaliteten til det resirkulerte metallet. I tillegg vil prosjektet gi verdifull erfaring med infrastrukturen som er nødvendig for å kunne bruke grønt hydrogen i industriell produksjon.

Det ble gitt 171 mill. kroner i støtte til 90 prosjekter for markedsintroduksjon av klima- og

energiløsninger. Dette er prosjekter som blant annet bidrar til energieffektivisering, til reduserte utslipp eller til avlastning av energisystemet.

Bak transportsektoren er det industrien som bidrar mest i 2023 til at Enova når målene sine for reduserte klimautslipp.

Energisystem

Det er forventet en sterk vekst i etterspørselen etter elektrisitet i årene fremover. For å få til utslippsreduksjoner og gjøre overgangen til lavutslippssamfunnet enklere, støtter Enova prosjekter som bidrar til et mer effektivt energisystem.

I 2024 ble det gitt støtte på 2,7 mrd. kroner til 235 prosjekter som bidrar til videreutvikling av energisystemet. Dette utgjorde omtrent 23 pst. av totalt disponerte midler. Støtten til GoliatVIND på 2 mrd. kroner trekker særlig opp dette tallet. Flere innovative teknologier vil bli benyttet i prosjektet, og disse har et stort potensial til å redusere kostnader for flytende havvind. I tillegg til støtten til GoliatVIND har Enova også støttet Georgine Wind som skal bygge en av verdens kraftigste vindturbiner.

56 prosjekter innen fleksibilitetsløsninger i energisystemet er støttet med til sammen 150 mill. kroner. Slike løsninger kan være en mer lønnsom og effektiv måte å håndtere effekttoppene i strømnettet på enn å bygge nytt strømnett.

Også innen fjernvarme og vamesentraler har det blitt gitt mye støtte. Slike programmer bidrar også til effektavlasting i strømnettet i perioder med et høyt oppvarmingsbehov.

Tjenesteyting og sluttbruk

Innen Tjenesteyting og sluttbruk, inkludert bygg og anlegg har Enova støttet over 23 000 prosjekter med 1,7 mrd. kroner, som utgjorde 15 pst. av Klima- og energifondets disponeringer i 2024. Dette inkluderer mer enn 21 000 tiltak støttet med nærmere 270 mill. kroner over Enova-tilskuddet, som er et viktig virkemiddel rettet mot boligeiere. Videre har 480 mill. kroner gått til kartleggingsstøtte og tiltak i borettslag og sameier, mens 800 mill. kroner har gått til yrkesbygg. Utover dette har 140 mill. kroner gått til mobile ladestasjoner for elektriske anleggsmaskiner. Også enkelte prosjekter innen ombruk i byggsektoren er støttet.

Målindikatorer for 2021-2024

I tillegg til andre rammer i avtalen er det utarbeidet to målindikatorer som underveis i avtaleperioden skal gi indikasjon på Enovas måloppnåelse og utgjøre ett av flere grunnlag for styringsdialogen mellom departementet og Enova. For avtaleperioden 2021 til 2024 er det lagt til grunn at følgende nivå indikerer god måloppnåelse:

- klimaresultat tilsvarende 1,6 millioner tonn CO_2-ekvivalenter i ikke-kvotepliktig sektor
- innovasjonsresultat tilsvarende utløst innovasjonskapital på 12 mrd. kroner

I 2024 ga Enova tilsagn til prosjekt med klimaresultat på 0,54 millioner tonn CO_2-ekvivalenter og innovasjonsresultat på 8,3 mrd. kroner i privat innovasjonskapital. I 2021-2024 har Enovas støtte til sammen hatt et klimaresultat på 1,49 millioner tonn CO_2-ekvivalenter, noe som er litt under det avtalefestede nivået på målindikatoren. Opprinnelig resultat var 1,96 millioner tonn CO_2-ekvivalenter, men resultatet trekkes ned til 1,49 millioner tonn CO_2-ekvivalenter som følge av kansellerte prosjekter. Det vil alltid være usikkerhet knyttet til kanselleringsrate og andre faktorer som påvirker resultatene på målindikatorene. En viss andel kanselleringer er både forventet og ønskelig om Enova skal ta en viss risiko, men ikke overkompensere prosjektet. Da er det noen prosjekter som naturlig ikke kommer til å bli realisert. For innovasjonsindikatoren har prosjektene Enova har støttet til sammen i 2021-2024 resultert i totalt 17,15 mrd. kroner utløst innovasjonskapital. Her er altså målindikatoren overoppfylt.

Resultatene på målindikatorene er det forventede årlige resultatet fra summen av enkeltprosjekter som har fått tilsagn om støtte. Støtten blir utbetalt etter hvert som støttemottakeren kan dokumentere fremdrift i prosjektet.

Post 52 Tilskudd til landstrøm

I 2025 ble det gitt en engangsbevilgning på 100 mill. kroner på posten for å finansiere landstrømanlegget i Flåm. Dette ble gjort som følge av regjeringens beslutning om å innføre krav om nullutslipp i verdensarvfjordene fra 1. januar 2026, jf. oppfølging av anmodningsvedtak nr. 691, 25. februar 2021.

Enova fikk et særskilt oppdrag knyttet til å administrere finansieringen av landstrømanlegget, hvilket innebar å vurdere kostnadsgrunnlaget, sikre at midlene administreres i tråd med

statsstøtteregelverket samt følge opp rapportering av tiltaket.

Kap. 5578 Sektoravgifter under Klima- og miljødepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
72	Fiskeravgifter	17 907	19 074	17 129
73	Påslag på nettariffen til Klima- og energifondet	726 473		
	Sum kap. 5578	744 380	19 074	17 129

Post 72 Fiskeravgifter

Fiskeravgiftene som blir innbetalt til Statens fiskefond, blir inntektsført i statsbudsjettet på denne posten.

I 2026 er det budsjettert med en inntekt på 17,1 mill. kroner, en reduksjon på 1,9 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2025 basert på erfaring fra de siste årene om at færre løser fiskeravgift fordi det er mindre laksefisk i elvene i kombinasjon med at det er innført restriksjoner på laksefiske i flere elver.

Nærmere om Statens fiskefond

Fiskeravgift til staten skal betales for fiske i vassdrag med anadrom laksefisk. Det skal også betales avgift for fiske med faststående redskap i sjøen. Det er innført visse unntak, blant annet for fiske i medhold av reindriftslovgivningen, til undervisnings- eller behandlingsformål og til tidsavgrensede arrangement for rekruttering.

Bruken av midlene blir fastsatt gjennom statsbudsjettet.

Inntekter og avgiftssatser

Inntektene til Statens fiskefond kommer fra fiskeravgift på fiske etter anadrom laksefisk. Ordningen med Statens fiskefond synliggjør at tilretteleggingstiltak, og deler av fiskeforvaltningen rettet inn mot anadrome fiskearter, for en stor del er basert på brukerfinansiering.

Årsavgiftene for fiske etter anadrom laksefisk gjelder fra og med 1. januar til og med 31. desember. For 2026 foreslår regjeringen å endre avgiftene i tråd med prisøkningen det siste året. Årsavgiften for fiske etter anadrom laksefisk i vassdrag i 2026 blir da 347 kroner for enkeltpersoner, mens familieavgiften blir 554 kroner. Familieavgiften er aktuell for ektefeller/samboere med eventuelle barn mellom 18 og 20 år. Barn opptil 18 år er fritatt fra å betale avgift til staten for fiske etter anadrom laksefisk.

Personavgiften for fiske med faststående redskap i sjøen med sesongstart før 1. juli blir på 865 kroner, mens satsen for de som har fiskestart etter 1. juli, blir 526 kroner.

Inntektene fra avgiftene gjør at det er budsjettert med en kapitalstrøm i Statens fiskefond som vist i tabellen nedenfor.

Tabell 6.6 Beregning av kapital til Statens fiskefond i 2026

Saldo pr. 31.12.24:	3 445
Budsjettert innbetalt i 2025[1]:	16 700
Budsjettert refusjon i 2025 (utbetalinger fra fondet):	16 700
Budsjettert saldo pr. 31.12.25:	3 445
Budsjettert innbetalt i 2026[2]:	17 129
Budsjettert refusjon i 2026 (utbetalinger fra fondet):	17 129
Budsjettert saldo pr. 31.12.26	3 445

[1] Beløpet inkluderer stipulerte renteinntekter på 0,2 mill. kroner.
[2] Beløpet inkluderer stipulerte renteinntekter på 0,2 mill. kroner.

Administrasjon og økonomiforvaltning

Statens fiskefond blir forvaltet av Klima- og miljødepartementet ved Miljødirektoratet. Utgiftene over statsbudsjettet skal normalt svare til de inntektene man venter at fondet vil ha samme året. Eventuelle overskytende inntekter skal overføres og blir kapitaliserte i fondet.

Inntektene over kap. 5578, post 72, finansierer utgifter til fisketiltak og fiskeforvaltning over kap. 1425 (post 21 og 70) og kap. 1420 (post 01).

Tabell 6.7 Samlet ressursbruk av inntekter til Statens fiskefond i 2026

Formål	
Betalingstjensten (kap. 1425.21)	300
Merverdiavgift som er ført under Finansdepartementet	25
Tilskudd til fiskeformål (kap. 1425.70):	15 608
Sum under kap. 1425:	15 908
Tilskuddsforvaltning i Miljødirektoratet (kap. 1420.01)	1 196
Totalsum	17 129

Spesielt om lokale tiltak

I fordelingen av fondsmidlene, fraregnet nødvendige driftsutgifter, er målet at minst 50 pst. av midlene går til tiltak som er initierte lokalt. Andre tiltak som er ment å gi effekt for et avgrenset område, et bestemt vassdrag eller fjordområde, og der lokale aktører deltar i stor grad, blir regnet som lokale tiltak selv om de er initierte og administrerte av offentlig forvaltning, organisasjoner eller institusjoner på sentralt nivå.

Post 73 Påslag på nettariffen til Klima- og energifondet

Fra og med 1. januar 2025 ble ansvaret for forskrift om innbetaling av påslag på nettariffen til Klima- og energifondet overført fra Klima- og miljødepartementet til Energidepartementet. Se mer utfyllende omtale av påslaget på nettariffen i Energidepartementets Prop. 1 S (2025–2026).

Programkategori 12.30 Kulturmiljø

Hovedinnhold og prioriteringer

Bevilgningene under programkategori 12.30 hører i hovedsak inn under resultatområdet *Kulturmiljø*. Bevilgningene omfatter virksomheten til Riksantikvaren og Norsk kulturminnefond (Kulturminnefondet).

Budsjettforslaget på området bygger opp under de nasjonale målene for kulturmiljøpolitikken og prioriteringene i Meld. St. 16 (2019–2020) *Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold*. De tre nasjonale målene (se tabell 6.9) legger vekt på hvordan kulturmiljø kan bidra til å fremme en bærekraftig samfunnsutvikling. Det er utarbeidet indikatorer som måler utviklingen for de nasjonale målene over tid. For å bidra til måloppnåelsen, har regjeringen også iverksatt flere bevaringsstrategier.

Ivaretakelse og bruk av kulturmiljø kan bidra til både miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. Å «styrke innsatsen for å verne om og sikre kultur- og naturarven i verden» er et delmål under FNs bærekraftsmål 11 *Bærekraftige byer og lokalsamfunn*. Videreføring av den internasjonale innsatsen på kulturmiljøfeltet er viktig for å styrke arbeidet for en bærekraftig utvikling nasjonalt og globalt.

Resultatområde

Tabell 6.8 Resultatområde under programkategori 12.30

Resultatområde	Nasjonale mål
Kulturmiljø	– Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø. – Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging. – Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk.

Politikk for å nå de nasjonale målene for kulturmiljø

Engasjement

Regjeringen er opptatt av å legge til rette for at alle skal kunne engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø. Tilgjengelig kunnskap, tilskuddsordninger og rådgivningstjenester er noen av de sentrale virkemidlene som skal bidra til dette.

Riksantikvaren og Kulturminnefondet har ulike tilskuddsordninger rettet mot private eiere, frivillige og andre aktører som gjør en uvurderlig innsats for å ta vare på kulturmiljø. Tilskuddsordningene er effektive virkemidler for både å ta vare på et mangfold av fredete og verneverdige kulturminner og kulturmiljøer, og for å gi private eiere og frivillige organisasjoner bedre muligheter til å engasjere seg og ta ansvar.

Bygningsvernsentre, fartøyvernsentre og andre rådgivningstjenester bidrar med kunnskap og kompetanse innen tradisjonshåndverk og materialbruk. Rådgivningstjenestene medvirker til å holde ved lag nødvendig kunnskap og kompetanse for å ta vare på kulturmiljø.

Bygg og bevar er et samarbeidsprogram mellom Klima- og miljødepartementet og NHO Byggenæringen. Gjeldende avtaleperiode er 2025-28. I tillegg til å formidle kunnskap om fredete og verneverdige bygninger, skal *Bygg og bevar* koble kulturmiljøforvaltningen og byggenæringen tettere sammen, og styrke kompetansen i byggenæringen om rehabilitering og istandsetting framfor å bygge nytt.

Bærekraft

Kulturmiljø er en ressurs for å utvikle bærekraftige byer og steder det er godt å leve og oppholde seg i. Kulturmiljøverdiene må ivaretas gjennom

samfunns- og arealplanlegging, og dette er nærmere omtalt i regjeringens nylig fremlagte Arkitekturstrategi. Transformasjon og ny bruk av eksisterende bygningsmasse kan både bidra til å ivareta kulturmiljøverdier, bruk av historiske byområder og redusere klimautslipp. Arkitektur, historiske bygninger og bymiljø kan medvirke til stedstilhørighet. Riksantikvarens bystrategi, klimastrategi og veilederen *Næring i kulturmiljø*, og andre veiledere og eksempelsamlinger, gir råd for forvaltning av kulturmiljø i by- og stedsutvikling og hvordan bruk av kulturmiljø kan bidra til verdiskaping, klimagassreduksjon og klimatilpasning.

Kulturmiljø er en viktig attraksjon i utvikling av bærekraftige opplevelsesprodukter i reiselivet og i andre næringer. Samtidig vet vi at kulturmiljø, kunnskapen de representerer og historien har mye å si for enkeltmennesker og lokalsamfunn. Riksantikvaren samarbeider med Sametinget og fylkeskommunene om tiltak for å synliggjøre kulturmiljø i de lokale og regionale utviklingsprosessene.

Mangfold

I Norge er det spor etter menneskelig liv og virke over en periode på mer enn 12 000 år. Disse sporene viser et kulturelt, sosialt og geografisk mangfold fra ulike tidsperioder og bidrar til å dokumentere og forstå den historiske utviklingen. Riksantikvarens fredningsstrategi bidrar til bevaring av et større mangfold av kulturmiljø, effektive fredningsprosesser og god involvering av eiere.

Riksantikvaren og Landbruksdirektoratet samarbeider om en felles satsing – *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket* (UKL), og 51 områder inngår i ordningen. UKL bidrar til et stort lokalt og regionalt engasjement om kulturlandskap i tillegg til oppfølging av Naturavtalen og nasjonale mål om naturmangfold.

Ordningen *statens kulturhistoriske eiendommer* (SKE) er et eksempel på hvordan sektoransvaret medvirker til at departementer og underliggende etater og virksomheter tar ansvar for å nå miljømål innenfor egne ansvarsområder. Per 2025 har alle departementene en eller flere landsverneplaner der over 2 500 kulturminner og kulturmiljøer er fredet etter kulturminneloven. For å bidra til bedre oversikt over tilstand og utfordringer, har regjeringen besluttet at departementene skal sørge for jevnlig rapportering om fredete eiendommer i egen sektor.

Ny kulturmiljølov

Kulturminneloven fra 1978 er blant de eldste forvaltningslovene i Norge. Det er behov for en grunnleggende revisjon av reglene i kulturminneloven basert på erfaringene med nåværende lov og samfunnsutviklingen for øvrig.

Kulturmiljølovutvalget ble oppnevnt av Kongen i statsråd 22. juni 2022. NOU 2025: 3 *Ny kulturmiljølov* ble overlevert til klima- og miljøministeren 24. mars 2025. Basert på utvalgets utredning og anbefaling vil regjeringen utarbeide forslag til en ny kulturmiljølov.

Bevaringsstrategier

I arbeidet med bevaring av kulturmiljø skal betydningen for samfunnet vektlegges. Regjeringen har utarbeidet bevaringsstrategier som skal bidra til å strukturere, samordne og organisere innsatsen for å nå de tre nasjonale målene i kulturmiljøpolitikken. Strategiene skal legge til rette for samarbeid og koordinert virkemiddelbruk.

Bevaringsstrategier for temaene *Landbrukets kulturmiljø* og *Kystens kulturmiljø* ble iverksatt i 2025. I 2026 vil regjeringen iverksette bevaringsstrategier for *Bygder og byers kulturmiljø* og *Næringer og industriers kulturmiljø*.

Innenfor hver bevaringsstrategi er det beskrevet et utfordringsbilde og valgt ut noen deltema. På den måten skal bevaringsstrategiene fungere som et strategisk verktøy for prioritering av virkemidler og tiltak der behovet er størst. Det er også formulert forventet effekt innenfor fire innsatsområder: bevaring og bruk, kunnskap og kompetanse, opplevelse og engasjement og urfolk og nasjonale minoriteter.

Målstrukturen til bevaringsstrategiene legger opp til at Riksantikvaren skal dokumentere og rapportere på samfunnsbidraget i kulturmiljøpolitikken. Det er et felles ansvar å bidra til at de nasjonale kulturmiljømålene nås og rapporteringen skal derfor også vise andre sektorers bidrag til kulturmiljøfeltet. Riksantikvaren gjennomførte en nullpunktsmåling i 2025, som legger grunnlag for videre rapportering de kommende årene. Dette vil gi mulighet til å følge utviklingen over tid. Sammen med *Bevaringsstrategi for kulturhistorisk verdifulle kirkebygg*, som ligger under Barne- og familiedepartementet, er det til sammen utviklet fem tematiske bevaringsstrategier. *Bevaringsstrategien for kulturhistorisk verdifulle kirkebygg* følges opp gjennom en forskriftsfestet tilskuddsordning, som Riksantikvaren er gitt forvaltningsansvar for. For nærmere omtale av prioriteringer og fore-

slåtte bevilgninger for Kirkebevaringsfondet vises det til Prop. 1 S (2025–2026) Barne- og familiedepartement.

Bevaringsprogrammer

Bevaringsprogrammene var knyttet til de tidligere nasjonale målene, som ble avløst av nye nasjonale mål i 2020. Samtlige bevaringsprogram, med unntak av *Bevaringsprogrammet for tekniske og industrielle kulturminner* (TIK), ble avsluttet fra og med 2025. Fra 2026 avsluttes også TIK-programmet.

De forskriftsfestete tilskuddsordningene på kulturmiljøområdet opprettholdes inntil videre. Tilskuddsordningene skal på sikt justeres og skal ses i sammenheng med utviklingen av bevaringsstrategiene.

Kunnskap og forskning

Kulturmiljødata og digital dokumentasjon av kulturmiljø er en viktig forutsetning for en faktabasert politikkutforming og forvaltning. Riksantikvaren forvalter og videreutvikler flere miljøovervåkingsprogrammer, digitale systemer og tjenester for hele kulturmiljøfeltet. Et viktig pågående arbeid er å forbedre kvaliteten på kulturmiljødata og legge grunnlaget for enklere forvaltning og deling av data. Kulturmiljøregisteret Askeladden er sentralt i dette arbeidet, og arbeidet med en ny informasjonsmodell for kulturmiljødata og en ny datamodell for registeret startet opp høsten 2025. Denne skal danne grunnlag for en ny versjon av Askeladden, inkludert et forbedret brukergrensesnitt.

Samarbeid mellom europeiske land om forskningsprogram gjennom *Joint Programming Initiatives* (JPI) har fra 2010 bidratt til å samordne offentlig finansiert forskning i Europa innenfor ti områder. Fellesprogrammet *Kulturarv og globale endringer* er ett av disse. Norges deltakelse er med på å styrke det norske forskningssystemet og mobilisere nye forskningsmiljøer og brukergrupper på kulturmiljøfeltet. I EUs forsknings- og innovasjonsprogram *Horisont Europa 2021–2027* er *Kultur, kreativitet og inkluderende samfunn* ett av seks tematiske satsingsområder. I strategisk plan for perioden 2025-2027 er det fremmet forslag om å etablere et partnerskap om kulturarvforskning – *Resilient Cultural Heritage*. Partnerskapet, der Norge kommer til å delta, vil bidra til å samordne og styrke forskning på dette området i Europa. EU-kommisjonen vil ventelig ta en endelig beslutning vedrørende oppstart av partnerskapet høsten 2025 og partnerskapet vil etter planen ha sin første utlysning i 2026.

Håndverkskompetanse

Kunnskap om tradisjonshåndverk og materialkunnskap er avgjørende for å ta vare på og vedlikeholde fredete og verneverdige bygninger, anlegg, fartøy og annen materiell kulturarv. Det er stort behov for flere håndverkere med relevant kompetanse.

Utdanningstilbudene innen tradisjonshåndverk, restaurering og rehabilitering ved fagskolene og i tradisjonelt bygghåndverk ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet er eksempler på tiltak for å bidra til økt håndverkskompetanse. Bygningsvernsentre, fartøyvernsentre og bransjeprogrammet *Bygg og bevar* er også viktige aktører for å fremme tradisjonshåndverksfagene.

Verdensarv (Unesco)

Som part til verdensarvkonvensjonen forplikter Norge seg til å bidra til å beskytte kultur- og naturarv av fremragende universell verdi. Hovedprioriteringene for Norges innsats i oppfølgingen av konvensjonen er å sikre verdensarvverdiene og å styrke institusjoner, eksperter og lokalsamfunn slik at de kan ta vare på verdensarven, både nasjonalt og internasjonalt. Klima- og miljødepartementet arbeider for en mer representativ verdensarvliste, og oppføringen av det samiske og arktiske kulturlandskapet *Várjjat Siida* på tentativ liste følger opp dette. Klima- og miljødepartementet har hovedansvaret for å følge opp verdensarvkonvensjonen. Samtidig kreves innsats på tvers av sektorer.

Kapasitetsbygging under verdensarvkonvensjonen er et viktig innsatsområde. Norge har bidratt finansielt i kapasitetsbyggingsprogrammet *World Heritage Leadership* fra oppstart i 2016, og er nå inne i andre fase som går frem til 2028.

Norge bidrar også til å styrke verdensarvarbeidet i Afrika over Utenriksdepartementets budsjett. Gjennom en rettighetsbasert tilnærming og lokal involvering bidrar norsk støtte med 25 mill. kroner i året til Unescos verdensarvfond til ivaretakelse av kultur- og naturverdier, med særlig vekt på utsatte naturområder. Norge gir også årlig grunnstøtte til det afrikanske verdensarvfondet *African World Heritage Fund* med formål å bidra til styrket forvaltning.

Forvaltningen av de norske verdensarvområdene

Norge har som mål at de åtte norske verdensarvområdene skal utvikles som fyrtårn for beste praksis for natur- og kulturmiljøforvaltning når det gjelder tilstand, forvaltning og formelt vern. Riksantikvaren og Miljødirektoratet arbeider sammen for å sikre god forvaltning av verdensarvområdene, blant annet gjennom forvaltningsplaner, bedre lokal organisering, kompetanse- og kapasitetsbygging og formidling.

Over flere år har det vært arbeidet for å etablere verdensarvsentre ved alle de norske verdensarvområdene. Prioritetsplanen for dette arbeidet ble revidert i 2025, for å bidra til bedre forutsigbarhet i utvikling av sentrene. Det gjenstår å autorisere to sentre for å nå ambisjonen om verdensarvsenter ved alle de norske verdensarvområdene. Det legges opp til autorisering av verdensarvsenter for Bryggen i Bergen og Nærøyfjorden (Aurland, søområdet av Vestnorsk fjordlandskap) i kommende år.

Hovedregelen er at etablering av verdensarvsentre skal skje ved samlokalisering med eksisterende relevante institusjoner. Erfaringen har vist at dette ikke lar seg gjøre i alle verdensarvområdene. I 2024 ble det opprett en tilskuddspost på 5 mill. kroner som investeringsmidler for verdensarvsentre. Formålet er å støtte ulike tiltak for etablering og utvikling av verdensarvsentre. Store byggeprosjekter er avhengig av andre hovedfinansieringskilder, og eventuell statlige finansieringsbidrag må dekkes via andre eksisterende, relevante tilskuddsordninger. Fra 2026 er tilskuddsmidlene overført til kap. 1429, Riksantikvaren, ny post 78 Tilskudd til besøkssentre for verdensarv som søkbare midler. Fra 2026 overføres autorisasjonsordningen for verdensarvsentre og søknadsbehandling av tilskuddsmidler til verdensarvsentre fra Miljødirektoratet til Riksantikvaren, og inngår i samme budsjettpost.

Forvaltningen av de norske verdensarvområdene innebærer forpliktelser for alle sektorer, og Klima- og miljødepartementet finansierer i fellesskap med Landbruks- og matdepartementet tilskudd til tiltak i verdensarvområdene. God forvaltning av verdensarvområdene avhenger også av bedre samordning mellom de sektorene som påvirker utviklingen i områdene. Det er etablert et tverrdepartementalt verdensarvforum med dette som formål, der de aktuelle departementene deltar.

Europeisk og nordisk samarbeid

De siste årene har kulturarvfeltet fått stadig større oppmerksomhet i EU. For å styrke samarbeidet, dialogen og erfaringsutvekslingen på dette området, er det blant annet etablert en ekspertgruppe – *Commission Expert Group on Cultural Heritage* – der Riksantikvaren representerer Norge.

Gjennom kultur- og kulturarvprogrammene under EØS-midlene deltar norske aktører i internasjonalt samarbeid om ivaretakelse av kulturmiljø. Dette gir norske kulturmiljøaktører ny kunnskap og et utvidet nettverk.

Gjennom standardsetting for å verne om og fremme menneskerettigheter, demokrati og rettsstatsprinsipper bidrar Europarådet blant annet til at kulturarv forstås og forvaltes på en slik måte at det fremmer mangfold, dialog og gjensidig forståelse. Norge deltar i Europarådets mellomstatlige komité for kultur, kulturarv og landskap (CDCPP), der Kultur- og likestillingsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og Klima- og miljødepartementet er representert. Regjeringen legger særlig vekt på at kulturarv, menneskerettigheter, demokrati og bærekraftsmålene skal ses i sammenheng.

Nordisk ministerråd arbeider for felles nordiske løsninger. Ministerrådet har vedtatt en deklarasjon om at Norden skal bli den mest bærekraftige og integrerte regionen i verden fram mot år 2030, og har i tillegg oppfordret ulike sektorer til å integrere kultur og kulturarv som et viktig premiss for arbeidet med FNs bærekraftsmål. I tråd med dette utarbeides nye samarbeidsprogram som beskriver politiske prioriteringer og målsettinger for kommende visjonsperiode (2025–2030). Kulturmiljø inngår så langt i samarbeidsprogrammet for miljø og klima. Regjeringen vil følge opp programmene som er vedtatt.

Nærmere om budsjettforslaget

Utgifter under programkategori 12.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
1429	Riksantikvaren	722 370	737 694	770 436	4,4
1432	Norsk kulturminnefond	127 298	137 254	142 195	3,6
	Sum kategori 12.30	849 668	874 948	912 631	4,3

Inntekter under programkategori 12.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
4429	Riksantikvaren	4 775	5 123	5 307	3,6
	Sum kategori 12.30	4 775	5 123	5 307	3,6

Kap. 1429 Riksantikvaren

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	167 593	163 173	172 697
21	Spesielle driftsutgifter	33 349	32 985	34 172
22	Flerårige prosjekt kulturmiljøforvaltning, *kan overføres*	33 419	33 408	34 611
60	Kulturmiljøkompetanse i kommunene	14 406	14 406	
70	Tilskudd til automatisk fredete og andre arkeologiske kulturminner, *kan overføres*	42 579	41 952	41 952
71	Tilskudd til fredet kulturmiljø i privat eie, *kan overføres*	152 530	153 459	151 459
72	Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner, *kan overføres*	62 272	62 798	62 798
73	Tilskudd til bygninger og anlegg fra middelalderen og brannsikring, *kan overføres*	57 061	52 850	48 850
74	Tilskudd til fartøyvern, *kan overføres*	75 034	76 472	76 472
75	Tilskudd til fartøyvernsentrene, *kan overføres*	16 064	18 886	17 566

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
76	Tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket og kulturlandskap i verdensarvområder, *kan overføres*		18 534	18 534
77	Tilskudd til verdiskaping og kompetansetiltak på kulturmiljøområdet , *kan overføres*	10 080	11 986	20 425
78	Tilskudd til besøkssentre for verdensarv, *kan overføres*			24 115
79	Tilskudd til verdensarven, *kan overføres*	57 983	56 785	66 785
	Sum kap. 1429	722 370	737 694	770 436

Rolle og oppgaver for Riksantikvaren

Riksantikvaren, direktoratet for kulturmiljøforvaltning, er faglig rådgiver for Klima- og miljødepartementet og skal sette i verk regjeringens kulturmiljøpolitikk og gi faglige råd i departementets arbeid med politikkutvikling.

Riksantikvaren er fredningss-, innsigelses- og klageinstans og har ansvar for den nasjonale fordelingen av tilskuddsmidler mellom fylkeskommunene og Sametinget. Riksantikvaren har et faglig veiledningsansvar overfor kommunene, fylkeskommunene, Sametinget, Sysselmesteren på Svalbard og forvaltningsmuseene på kulturmiljøfeltet. Riksantikvaren har også ansvar for å føre kontroll med at regionalforvaltningen og Sametingets dispensasjons- og tilskuddsforvaltning følger forskrifter om tildeling, og reglement for og bestemmelser om økonomistyring i staten.

Riksantikvaren er også dispensasjonsmyndighet etter kulturminneloven for de fire store middelalderbyene og for enkelte bygninger og anlegg som følger av myndighetsforskriften til kulturminneloven. Riksantikvaren har inntil videre forvaltningsansvaret for fredete og listeførte kirkebygg.

Riksantikvaren sitter også i programstyret for Kirkebevaringsfondet sammen med Den norske kirke ved Kirkerådet, preses og Hovedorganisasjonen KA. Preses i Den norske kirke leder programstyret.

Riksantikvaren har videre et ansvar for utvikling av veiledningsmateriell, digitale tjenester med mer som sikrer en enhetlig kulturmiljøforvaltning. De skal også forvalte sentrale data om kulturmiljø i offentlig forvaltning.

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 172,7 mill. kroner på posten. Posten er lønns- og prisjustert. Posten er økt med 4,8 mill. kroner til styrket kapasitet i kirkeseksjonen. Det rammeoverføres 0,1 mill. kroner til DFØ kap. 1605, post 01 for årlige drifts- og forvaltningskostnader. Posten er også økt med 0,2 mill. kroner som følge av at ansvaret for tilskuddsordningen for besøkssenter for verdensarv er flyttet fra Miljødirektoratet.

Hoveddelen av bevilgningen dekker lønn og godtgjørelser til ansatte, husleie og andre driftsutgifter for Riksantikvaren. Posten dekker i tillegg kjøp av tjenester til faglige prosjekter og utredninger, under dette kostnader knyttet til Riksantikvarens drift og oppfølging av elektronisk bildearkiv for miljøforvaltningen. Inntekter knyttet til dette føres under kap. 4429, postene 02 og 09.

For å håndtere økt saksmengde etter etableringen av Kirkebevaringsfondet, styrkes Riksantikvarens kirkeseksjon med tre stillinger for å saksbehandle saker etter Kirkebyggforskriften.Det foreslås at bevilgningen på posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 4429, post 02 og 09, jf. forslag til vedtak II.

Rapport 2024

I 2024 ble det utbetalt 167,6 mill. kroner fra posten.

Størsteparten av midlene er lønnskostnader, som utgjør om lag 76 pst. av de samlede driftsutgiftene.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 34,2 mill. kroner på posten. Posten er prisjustert.

Post 21 dekker prosjektmidler til faglig samarbeid med andre land i samsvar med norske prioriteringer, medlemsutgifter og utgifter knyttet til samarbeidsavtaler og utredningsarbeid, og utgifter knyttet til forvaltning og videreutvikling av digitale tjenester som kulturmiljøregisteret Askeladden og Kulturminnesøk.

Riksantikvaren skal utarbeide en ny informasjonsmodell, basert på den nye begrepsmodellen som har blitt utarbeidet i samarbeid med fylkeskommunene og Sametinget. Modellen planlegges implementert i Askeladden. Dette er et viktig initiativ som bidrar til å sikre tilgjengelige kulturmiljødata av høy kvalitet for fremtiden. Midlene blir ellers brukt til kjøp av vedlikeholds- og istandsettingstjenester for bygninger som Riksantikvaren selv har et eier-/forvaltningsansvar for.

Riksantikvaren kan også lyse ut forsknings- og utviklingsmidler innenfor denne bevilgningen og bestille utredninger, blant annet på klima- og energifeltet.

Rapport 2024

I 2024 ble det utbetalt 33,3 mill. kroner på posten.

Aktivitet	(i 1 000 kr)
Lønn, reise og kompetansemidler knyttet til prosjekter	1 621
Husleie til Kongsvoll fjellstue	4 151
Kjøp av tjenester[1]	27 577
Sum	33 349

[1] Digitalisering, forsknings- og utviklingsmidler mv.

Post 22 Flerårige prosjekt kulturmiljøforvaltning, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 34,6 mill. kroner på posten. Posten er prisjustert.

Bevilgningen på posten går til flerårige nasjonale bevaringsoppgaver der Riksantikvaren er prosjekteier. Dette gjelder for eksempel nasjonal oppfølging av verdensarven og drift, vedlikehold og brannsikring av stavkirker.

Bevilgningen gjelder også større digitaliseringsprosjekt som utvikler nasjonale digitale tjenester for kulturmiljøforvaltningen, som er planlagte å gå over flere år. Riksantikvaren har igangsatt to digitaliseringsprosjekt, *Spor*, en tjeneste for søk i Riksantikvarens arkiv- og fotomateriale, og *Digisak*, kulturmiljøforvaltningens søknads- og saksbehandlingstjeneste for tilskudd og dispensasjoner etter kulturminneloven.

Riksantikvaren kjøper også tjenester knyttet til verdensarvutstillingen *Vår verdensarv*. Det er en ambisjon at alle de norske verdensarvområdene skal tilbys og ha installert en verdensarvutstilling. *Vår verdensarv* ble installert i Geiranger, i Alta og på Vega i 2023. I 2025 er utstillingen installert for verdensarvstedene Røros og Urnes. For 2026 planlegges utstillingen installert for Struves meridianbue og Nærøyfjorden, og i 2027 for Rjukan-Notodden.

Rapport 2024

I 2024 ble det utbetalt 33,4 mill. kroner fra posten.

Det har vært tilfredsstillende drift og vedlikehold av den tekniske og organisatoriske brannsikringen av stavkirkene i 2024. Det ble utbetalt 12,4 mill. kroner til kjøp av tjenester. Midlene har gått til service og vedlikehold, til rådgivere for prosjektering og til vakttelefonordning for tilsynshavere. Digital tjenesteutvikling utgjør om lag 30 pst. av forbruket på posten.

Verdensarvutstillingene for Urnes stavkirke og Røros & Circumferensen ble satt i produksjon, og det ble planlagt for utstilling for installering på Rjukan-Notodden industriarv.

Post 60 Kulturmiljøkompetanse i kommunene

Fra og med 2026 utgår posten. Midler til tiltak for økt kulturmiljøkompetanse i kommunene bevilges over post 77 Tilskudd til verdiskaping og kompetansetiltak på kulturmiljøområdet, jf. omtale under denne posten.

Rapport 2024

I 2024 ble det utbetalt 14,4 mill. kroner fra posten.

Det ble gjennomført fire Kulturmiljø i kommunene-samlinger (KIK) i hhv. Buskerud, Finnmark,

Nordland og Rogaland fylkeskommuner. Samlingene var et samarbeid mellom fylkeskommunene og Riksantikvaren. Rundt 100 kommuner deltok på samlingene.

24 kommuner fikk støtte til å utarbeide kommunale kulturmiljøplaner, og ved utgangen av 2024 hadde over 96 pst. av landets kommuner ferdigstilt eller kommet godt i gang med å utarbeide en kulturmiljøplan.

Vega kommune mottok 5 mill. kroner over denne posten i 2024. Midlene var øremerket alternativ bærekraftig næringsutvikling i Vega kommune, i forbindelse med avgjørelsen om i å ikke tillate akvakultur i verdensarvområdet.

Post 70 Tilskudd til automatisk fredete og andre arkeologiske kulturminner, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 42 mill. kroner på posten.

Mål

Tilskuddsordningen skal bidra til forvaltning, sikring, restaurering, skjøtsel, tilrettelegging, formidling og dokumentasjon av automatisk fredete og andre arkeologiske kulturminner.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut ifra om tilskudd gis til tiltak som bidrar til å bevare og forvalte automatisk fredete og andre arkeologiske kulturminner.

Tildelingskriterier

Forskrift om tilskudd til automatisk fredete og andre arkeologiske kulturminner regulerer hvem som er tilskuddsmottaker og hva det kan gis tilskudd til fra posten. Deler av tilskuddet kan gis til formål som tidligere var omfattet av *Bevaringsprogrammet for bergkunst* (BERG) og *Bevaringsprogrammet for utvalgte arkeologiske kulturminner* (BARK).

Innenfor det samlete bevilgningsforslaget blir det lagt opp til at inntil omtrent halvparten blir benyttet til de lovpålagte oppgavene på området etter kulturminneloven §§ 8, 9 og 10 (refusjon av utgifter knyttet til mindre, private tiltak og særlige grunner). Ved særlige tilfeller kan det bli aktuelt å avvike fra denne fordelingen av bevilgningen.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakere blir fulgt opp med kontroll av at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltakene blir gjennomført. Kontrollen av tilskuddsbruken foregår gjennom møter og generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter og regnskap.

Rapport 2024

I 2024 ble det utbetalt 42,6 mill. kroner fra posten.

Midlene har gått til å dekke utgifter i forbindelse med arkeologiske undersøkelser, til bevaringsprogrammene BARK og BERG, tilskudd til myndighetsoppgaver ved forvaltningsinstitusjoner med ansvar for arkeologiske kulturminner, sikringstiltak for arkeologiske kulturminner, samt finnerlønn.

Det ble utbetalt 24,4 mill. kroner til å dekke utgifter til arkeologiske undersøkelser i 57 ulike saker knyttet til ordningene der staten dekker slike utgifter. Det gjelder for mindre, private tiltak og i saker der det foreligger særlige grunner, som for eksempel urimelig tyngende utgifter for tiltakshaver. Av den samlete statlige utgiftsdekningen gikk 16,5 mill. kroner til arkeologiske undersøkelser ved ulike landbrukstiltak og har blant annet bidratt til sikring av arkeologisk kildemateriale i sammenheng med nødvendige dreneringstiltak i landbruket, nydyrking, etablering av landbruksvei og nye driftsbygninger.

Innenfor de tidligere bevaringsprogrammene for bergkunst (BERG) og utvalgte arkeologiske kulturminner (BARK) er det utført dokumentasjon, sikring og skjøtsel av arkeologiske kulturminner, samt tilrettelegging for publikum og ulike nettverkstiltak. Fra BERG ble det utbetalt 5,7 mill. kroner til 54 prosjekter, fordelt på ni fylkeskommuner og fem arkeologiske forvaltningsmuseer. Tilsvarende ble det utbetalt 2 mill. kroner fra BARK via Sametinget og 12 fylkeskommuner, til 30 prosjekter i 26 kommuner. Midlene har utløst prosjektsamarbeid og samfinansiering regionalt og lokalt, og bidratt til frivillig innsats og engasjement for kulturmiljø. Samisk språk og kulturarv er vektlagt gjennom Sametingets BARK-prosjekter.

Post 71 Tilskudd til fredet kulturmiljø i privat eie, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 152,7 mill. kroner på posten. Bevilgningen på posten er redusert med 0,8 mill. kroner.

Mål

Tilskuddsordningen skal bidra til bevaring av fredet kulturmiljø i privat eie. Ordningen skal bidra til at kulturmiljø blir bevart i tråd med antikvariske retningslinjer, slik at deres egenverdi og verdi som kilde til kunnskap, identitet og opplevelse blir sikret. Ordningen skal også bidra til å legge til rette for bærekraftig verdiskaping og bruk.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut ifra om tilskudd som gis til private eiere av fredet kulturmiljø, bidrar til at disse kan bevares etter antikvariske retningslinjer.

Tildelingskriterier

Forskrift om tilskudd til fredete kulturminner i privat eie regulerer hvem som er tilskuddsmottaker og hva det kan gis tilskudd til fra posten. Tilskudd kan gis til sikrings-, istandsettings-, vedlikeholds- eller skjøtselstiltak. Ved krav om utførelse som fordyrer arbeidet sammenliknet med arbeid på ikke-fredete bygninger, skal tilskudd kunne dekke slike antikvariske merkostnader helt eller delvis. Tilskudd kan gis til både enkeltobjekter og til kulturmiljøer. Fredet kulturmiljø eid av privatpersoner skal prioriteres ved tildeling.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakere blir fulgt opp med kontroll av at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltakene blir gjennomført. Kontrollen av tilskuddsbruken foregår gjennom møter og generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter og regnskap.

Rapport 2024

I 2024 ble det utbetalt 152,5 mill. kroner til 305 eiere fra posten.

Behovet for tilskudd til vedlikehold og istandsetting av fredete kulturminner og kulturmiljøer i privat eie er stort over hele landet. Fylkeskommunene og Sametinget mottok 510 søknader om tilskudd fra eiere av fredete kulturminner og kulturmiljøer, på til sammen 362 mill. kroner. Over 400 av søknadene ble innvilget.

Fylkeskommunene og Sametinget oppgir at teknisk tilstand, særlig tyngende vedlikeholds- og istandsettingsoppgaver for eier, samt fare for tap av særlig store kulturmiljøverdier, er det som vektlegges tyngst ved fordeling av tilskudd. Midlene bidrar til å forbedre tilstandsgraden til fredete kulturminner og høyne attraksjon- og opplevelsesverdien i regionene.

Post 72 Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 62,8 mill. kroner på posten.

Mål

Tilskuddsordningen skal bidra til å sette i stand og holde ved like tekniske og industrielle kulturminner (TIK) for å bidra til kunnskap, opplevelser, bruk og verdiskaping.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut ifra om tilskudd som gis til eiere og forvaltere av tekniske og industrielle kulturminner, bidrar til at disse settes i stand og holdes ved like.

Tildelingskriterier

Forskrift om tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner regulerer hvem som er tilskuddsmottaker og hva det kan gis tilskudd til fra posten. Tilskudd kan gis til eiere og forvaltere av tekniske og industrielle kulturminner til sikring, istandsetting, vedlikehold, kulturminne- og tilstandsregistrering, dokumentasjon, mulighetsstudier, og lønn til stillinger som er direkte knyttet til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV). Tilskudd til FDV av de 15 anleggene som inngikk i det nå avsluttede *Bevaringsprogrammet for tekniske og industrielle kulturminner* skal prioriteres ved fordelingen av tilskudd. Samtidig skal behovet vurderes opp mot de andre prioriteringene i forskriften for å stimulere til økt bruk av, interesse for og kunnskap om et mangfold av tekniske og industrielle kulturminner.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakere blir fulgt opp med kontroll av at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltakene blir gjennomført. Kontrollen av tilskuddsbruken foregår gjennom møter og generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter og regnskap.

Rapport 2024

I 2024 ble det utbetalt 62,3 mill. kroner fra posten.

Elleve fylkeskommuner mottok 78 søknader på til sammen 168 mill. kroner. Søknadssummen fra de 15 prioriterte tekniske og industrielle anleggene utgjorde 66 pst. av søknadssummen. Søknadsbeløpet fra tekniske og industrielle kulturminner utenom de 15 prioriterte gikk noe ned fra 2023 til 2024. Antallet er likevel høyt og bidrar til postens mål om å øke kunnskapen om mangfoldet av tekniske og industrielle kulturminner.

Riksantikvaren fordelte tilskudd til alle fylkeskommunene som søkte om det, og fortsatt prioritering av de 15 anleggene i bevaringsprogrammet ga betydelig utslag i fordelingen. Tilskuddsmidlene bidrar til at kulturmiljø settes i stand og tas i bruk, samt økt bevissthet rundt mangfoldet av tekniske og industrielle kulturmiljø lokalt og regionalt. I enkelte prosjekter utløser tilskuddene også midler fra andre tilskuddsgivere.

Post 73 Tilskudd til bygninger og anlegg fra middelalderen og brannsikring, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 50,8 mill. kroner på posten. Bevilgningen på posten er redusert med 2,1 mill. kroner.

Tilskuddsposten omfatter ulike ordninger. Riksantikvaren er ansvarlig for fordelingen av midler mellom de ulike ordningene. Vurderingene skal gjøres uavhengig av vedtak gjort av Kirkebevaringsfondet.

Mål

Tilskuddsordningene skal bidra til å sikre bevaring, istandsetting og konservering av stavkirker, kirkekunst og bygg, anlegg og ruiner fra middelalderen som unike kilder til bygnings- og kunsthistorien i Norge. Tilskuddsordningene skal også bidra til brannsikring av tette trehusmiljø. Tilskuddsordningene skal sikre kildematerialet og bidra til bærekraftig bruk av kulturmiljø og formidling av historien.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut ifra om tilskudd som gis til eiere av stavkirker, kirkekunst og bygg, anlegg og ruiner fra middelalderen, bidrar til ivaretaking, sikring av kildemateriale, bærekraftig bruk og formidling, og til brannsikring av tette trehusmiljøer.

Tildelingskriterier

Forskrift om tilskudd til stavkirker, bygg og anlegg fra middelalderen, konservering og brannsikring regulerer hvem som er tilskuddsmottaker og hva det kan gis tilskudd til fra posten. Eiere kan få hel eller delvis dekning av kostnader til vedlikehold, konservering, dokumentasjon og sikring av stavkirker, konservering av ruiner fra middelalderen, istandsettelse av fredete middelalderhus fra før 1537, brannsikring av tette trehusområder av kulturhistorisk verdi og middelalderkirker i stein, og konservering av kunst og interiør i kirker.

Ved tildelinger skal det legges vekt på tiltak som utvikler og formidler kunnskap, blant annet om tradisjonshåndverk og materialkvalitet, for å bidra til å sikre kompetanse og materialtilgang til istandsetting og vedlikehold.

Ved tilskudd til brannsikring av tette trehusområdet skal det prioriteres tilskudd til utarbeiding av brannsikringsplaner for de områdene som mangler eller ikke har oppdaterte planer.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakere blir fulgt opp med kontroll av at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltakene blir gjennomført. Kontrollen av tilskuddsbruken foregår gjennom møter og generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter og regnskap.

Rapport 2024

I 2024 ble det utbetalt 57,1 mill. kroner fra posten.

Riksantikvaren utbetalte tilskudd til de enkelte ordningene som følger:

Ordning	Tilskudd 2024 (i 1 000 kr)
Middelalderruiner	12 776
Brannsikring av tette trehusområder	15 000
Ikke-kirkelige middelalderbygninger	6 400
Brannsikring og istandsetting av stavkirkene	17 922
Konservering av kirkekunst	3 653
Sikring av steinkirker	1 310

Middelalderruiner

Ni fylkeskommuner mottok søknader på i underkant av 25 mill. kroner. Riksantikvaren mottok søknader fra de store middelalderbyene Bergen,

Oslo og Trondheim. Det ble utbetalt til sammen 12,5 mill. kroner i tilskudd til konservering av ruiner fra middelalderen, fra fylkeskommunene og Riksantikvaren. Midlene har bidratt til konservering og sikring, formidling og tilrettelegging av viktige kulturminner, samt økt kompetanse og bredere erfaringsgrunnlag for håndverkere og forvaltningen.

Brannsikring av tette trehusområder

Antallet søknader økte fra 38 til 45 fra 2023 til 2024, og den totale søknadssummen var på 39 mill. kroner, mot 23 mill. kroner i 2023. Søknadene omhandlet utarbeidelse av ny eller oppdatering av brannsikringsplaner eldre enn fem år, tiltak basert på eksisterende brannsikringsplaner, tiltak på enkeltobjekter og prosjekter med formål å drive metodeutvikling. Riksantikvaren utbetalte 15 mill. kroner til fylkeskommunene som hadde mottatt søknader om tilskudd. Tilskuddsmidlene dekket 48 pst. av søknadssummen inn til fylkeskommunene.

Ikke-kirkelige middelalderbygninger

Fem fylkeskommuner fikk inn 14 søknader med en samlet søknadssum på 7,3 mill. kroner. Dette er en nedgang fra 2023, da antallet søknader var 17 og samlet søknadssum 15,3 mill. kroner. Tilskuddsmidlene dekket 82 pst. av søknadssummen inn til fylkeskommunene. Fylkeskommunene rapporterer at tilskuddsmidlene bidrar til sikring av viktige middelalderbygninger, videreutvikling av nødvendig håndverkskompetanse, økt kunnskap om middelalderens byggeskikk, verktøy- og materialbruk, samt verdiskaping og engasjement.

Brannsikring og istandsetting av stavkirkene

Ved fordelingen av tilskudd ble det lagt vekt på å opprettholde normal drift av samtlige installasjoner, planlegging av vedlikeholdstiltak og oppgraderinger. I 2024 har tilskudd til sikring gått til både større oppgraderinger for enkelte sikringsanlegg, til utskifting av gamle brannslangeposter ved de fleste stavkirkene, og til mindre nødvendige enkelttiltak for å opprettholde forsvarlig sikringsnivå.

Stavkirkeprogrammet har forbedret tilstanden for stavkirkene vesentlig, men det er fortsatt behov for enkelte istandsettingstiltak. Jevnlig vedlikehold med milebrent tjære er sentralt i ivaretakelsen av stavkirkene. På dette feltet er det stort behov for kunnskapsutvikling. Ved fordelingen av tilskudd i 2024 ble det fordelt midler både til tjærebreing og til kunnskapsbyggende prosjekter knyttet til produksjon og påføring av tjære. Tilskudd ble også tildelt enkelte dokumentasjons- og dateringsprosjekter, og det har resultert i viktig ny kunnskap og forståelse på feltet.

Konservering av kirkekunst

Det kom inn 31 søknader om tilskudd til konservering av kunst og inventar i kirker. Den samlete søknadssummen var på 12,3 mill. kroner, som er nesten 4 mill. kroner mer enn i 2023. 21 søknader ble innvilget, på til sammen 6,5 mill. kroner i tilskudd for 2024 og 2 mill. kroner i tilsagn for 2025. Prosjektene omfattet konservering av blant annet kalkmalerier, middelaldergjenstander, malerier, altertavler, prekestol, kirkeskip, samt forprosjekter og tilstandsvurderinger.

Kirkekunstens alder, kulturhistoriske verdier og tilstand var førende for tildelingen, og det ble prioritert prosjekter hvor behovet for konservering var størst. Samtidig er behovet for konservatortjenester innen kirkekunst voksende, og fagmiljøene få, så det ble også prioritert å sikre en geografisk fordeling av oppdrag på ulike aktører, for å bidra og stimulere til vekst av kompetansemiljøer over hele landet.

Sikring av steinkirker

I 2024 ble det prioritert å ferdigstille igangsatte prosjekter. Riksantikvaren utbetalte 1,3 mill. kroner til sikring av steinkirker fra middelalderen.

Post 74 Tilskudd til fartøyvern, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 76,5 mill. kroner på posten.

Mål

Tilskuddsordningen skal bidra til at vernete og fredete fartøy kan bli holdt ved like og satt i stand etter antikvariske retningslinjer og bli benyttet som ressurser i en bærekraftig samfunnsutvikling. Ordningen skal også medvirke til å stimulere kompetansen og innsatsen fra frivillige i verdiskaping lokalt og regionalt, og til å opprettholde kunnskapen om eldre håndverk og teknikker i tilknytning til tre- og stålfartøy, og fagmiljøer med slik kunnskap.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut ifra om tilskudd gis til tiltak som bidrar til at vernete og fredete fartøy blir holdt ved like og satt i stand, og til tiltak som bidrar til stimulering av kompetanse og innsats lokalt og regionalt.

Tildelingskriterier

Forskrift om tilskudd til fartøyvern regulerer hvem som er tilskuddsmottaker og hva det kan gis tilskudd til fra posten. Tilskudd kan gis til sikring, vedlikehold, istandsetting og restaurering av fredete fartøy. Eiere og forvaltere av fartøy som er fredet eller vernet kan få tilskudd. Det samme gjelder organisasjoner, foreninger og prosjekter som opererer innenfor formålet med tilskuddsordningen.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakere blir fulgt opp med kontroll av at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltakene blir gjennomført. Kontrollen av tilskuddsbruken foregår gjennom møter og generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter og regnskap.

Rapport 2024

I 2024 ble det utbetalt 75,0 mill. kroner fra posten.

Fylkeskommunene og Sametinget fikk inn 149 søknader på til sammen 250 mill. kroner og ga tilskudd til 118 av søkerne.

72,5 mill. kroner ble fordelt til fylkeskommunene og Sametinget. Av disse ble 11,5 mill. kroner tildelt fylkeskommuner og kommuner gjennom SAVOS-ordningen. SAVOS er en samarbeidsordning der offentlige aktører som kommuner, fylkeskommuner og Sametinget bevilger egne midler til vernete og fredete fartøy, og kan søke Riksantikvaren om tilsvarende beløp. På den måten kan de utløse det dobbelte av det de bidrar med selv.

Tilskuddsmidlene bidrar til forbedret tilstandsgrad for vernete og fredete fartøy, at fartøyene kan brukes i drift og formidling, samt styrker fartøyvernet generelt. Videre bidrar tilskuddsmidlene til å bygge og opprettholde lokal og regional håndverkskompetanse, og tilrettelegge for den store frivillige innsatsen fra de som eier og er engasjert i fartøyvernet.

2,5 mill. kroner ble gitt som grunntilskudd til *Norsk Forening for Fartøyvern*.

Post 75 Tilskudd til fartøyvernsentrene, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 17,6 mill. kroner på posten. Bevilgningen på posten er redusert med 1,3 mill. kroner.

Mål

Tilskuddsordningen skal bidra til å ivareta og videreføre kunnskap om håndverk knyttet til antikvarisk istandsetting og vedlikehold av fredete og vernete fartøy. Ordningen skal også medvirke til å skape solide fagmiljø gjennom å stimulere til samarbeid mellom de nasjonale fartøyvernsentrene og andre aktører.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut ifra om tilskudd gis til tiltak som bidrar til å ivareta kunnskap om håndverk knyttet til bevaring av fredete og vernete fartøy.

Tildelingskriterier

Forskrift om tilskudd til fagutvikling i fartøyvernet regulerer hvem som er tilskuddsmottaker og hva det kan gis tilskudd til fra posten. Tilskudd kan gis til de nasjonale fartøyvernsentrene og andre aktører med relevant kompetanse.

Det gis tilskudd til kjerneaktivitet hos fartøyvernsentrene, og for øvrig til fagutviklingsprosjekter. Tilskudd til fagutviklingsprosjekt skal bidra til økt kunnskap om fartøy, håndverk og teknikker nødvendige for vedlikehold og ivaretaking av fredete og vernete fartøy. Bevilgningen skal bidra til å øke den antikvariske kvaliteten på istandsettings- og restaureringsarbeid. Tilskudd skal prioriteres til fagutviklingsprosjekt som foregår i samarbeid mellom de nasjonale fartøyvernsentrene og andre aktører. Prosjektene kan både være akademisk og praktisk rettet og bør som hovedregel være flerårige. Tilskuddsmidlene er ikke støtte til ordinær drift.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakere blir fulgt opp med kontroll av at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltakene blir gjennomført. Kontrollen av tilskuddsbruken foregår gjennom møter og generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter og regnskap.

Oppfølging på stedet og i samarbeidsforum med blant annet de tre fartøyvernsentrene er viktig. De tre nasjonale fartøyvernsentrene skal sende inn revidert årsregnskap og årsmelding.

Rapport 2024

I 2024 ble det utbetalt 16,1 mill. kroner fra posten.

14,6 mill. kroner ble utbetalt som kjernetilskudd til de tre nasjonale fartøyvernsentrene; Nordnorsk Fartøyvernsenter og Båtmuseum i Gratangen, Hardanger fartøyvernsenter i Norheimsund og Bredalsholmen Dokk og Fartøyvernsenter i Kristiansand. 1,4 mill. kroner ble utbetalt til fagutviklingsprosjekter i regi av de tre nasjonale fartøyvernsentrene og seks andre aktører.

Fagutviklingsprosjektene som mottok tilskudd i 2024 bidro til å sette fartøyvernet inn i en større sammenheng, blant annet ved at flere fagmiljøer og aktører bidro til og fikk nytte av resultatene. Prosjektene bidro også til sikring og gjenvinning av viktig kunnskap for store deler av verneflåten gjennom blant annet dokumentasjon av håndverkstradisjoner, og som direkte svar på satsningen på små og åpne båter. De tre nasjonale fartøyvernsentrene søkte om til sammen om lag 18 mill. kroner i tilskudd til kjerneaktiviteter. De tre nasjonale fartøyvernsentrene og ni andre aktører søkte om til sammen 11,2 mill. kroner i tilskudd til fagutviklingsprosjekter. Tilskuddsposten dekket om lag 61 pst. av den samlete søknadssummen for 2024.

Post 76 Tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket og kulturlandskap i verdensarvområder, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 18,5 mill. kroner på posten.

Ordningen er todelt. Det gis tilskudd til oppfølging av ordningen *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket.* Dette er en felles nasjonal satsing fra landbruks- og miljøforvaltningen. Ordningen omfatter 51 områder fordelt over hele Norge. Det gis videre tilskudd til å følge opp tiltaksplan for kulturlandskap i *Vestnorsk fjordlandskap*. 2,3 mill. kroner av tilskuddsposten er øremerket til dette formålet.

Mål

Tilskuddsordningen skal bidra til å sikre verdier knyttet til landskap, biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljøer, herunder sikre langsiktig skjøtsel og drift. Tilskuddsordningen skal også styrke landbruket i verdensarvområdene.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelsen blir vurdert ut ifra om tilskudd som gis til tiltak som bidrar til at tilstanden til de verdiene som omfattes av formålet med de to ordningene, ivaretas.

Tildelingskriterier

Forskrift om tilskudd til tiltak i *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområder* regulerer hva det kan gis tilskudd til fra posten.

Kommunen kan innvilge tilskudd i samsvar med formålet med tilskuddsordningen og målsettinger i eventuelle planer for de utvalgte kulturlandskapene i jordbruket. Eksempler på tiltak som mottar tilskudd kan være restaurering, istandsetting og skjøtsel av areal, bygninger og andre kulturminner, tilrettelegging for ferdsel, formidling, planlegging og kartlegging og dokumentasjon av landskap-, natur- og kulturmiljøverdier. I vurderingen av hvilke søknader og tiltak som skal prioriteres skal kommunene legge vekt på i hvilken grad kostnadene står i forhold til tiltakets mål og antatte effekt, og om tiltaket inngår i et målrettet og langsiktig arbeid som fremmer formålet med tilskuddsordningen.

Det må foreligge skriftlig tillatelse fra grunneier og eventuelle berørte rettighetshavere.

Oppfølging og kontroll

Landbruksdirektoratet fastsetter krav til rapportering om måloppnåelse og bruk av tilskuddet. Rapporteringen skal skje til kommunen innen fristen fastsatt i vedtaksbrevet. Kommunen fører kontroll med at vilkår for utbetaling av tilskudd er oppfylt gjennom generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter. Kommunen kan foreta stedlig kontroll.

Statsforvalteren kontrollerer og rapporterer til nasjonale myndigheter gjennom landbruksforvaltningen sitt forvaltningssystem for tilskudd (Agros). Den fylkesvise rapportering utgjør grunnlaget for årlig rapport for ordningen fra Landbruksdirektoratet og Riksantikvaren.

Ved kontroll med kommunens forvaltning av tilskuddsordningen kan Landbruksdirektoratet foreta stedlig kontroll hos tilskuddsmottaker og innhente nødvendig dokumentasjon.

Rapport 2024

Tilskuddet for 2024 ble bevilget på kap. 1420 Miljødirektoratet, post 80 *Tilskudd til tiltak for å ta vare på natur*. Se rapport for 2024 under denne posten.

Det er et betydelig potensial for å styrke forvaltningen av disse områdene fremover, og Klima- og miljødepartementet vil fremover vurdere tiltak for å oppnå dette.

Post 77 Tilskudd til verdiskaping og kompetansetiltak på kulturmiljøområdet, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 20,4 mill. kroner på posten.

Posten foreslås økt med 8,4 mill. kroner, som følge av at midlene fra post 60 fra og med 2026 flyttes til post 77. Økningen skal ses i sammenheng med bevaringsstrategiene og behov for kulturmiljøkompetanse lokalt og regionalt.

Mål

Tilskuddsordningen skal bidra til at kulturmiljø blir tatt i bruk som en ressurs, og til at kulturmiljøfeltet får en tydeligere plass i lokal og regional samfunnsutvikling. Ordningen skal også bidra til økt og bedre kulturmiljøkompetanse hos offentlige og andre forvaltere av kulturmiljø.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut ifra om tilskudd gis til prosjekter som bidrar til å fremme samfunnsmål om utvikling av lokalsamfunn, næring og økonomiske ringvirkninger, omstilling mv. Prosjektene skal samtidig bidra til å nå de nasjonale målene og bygge opp under en varig og bærekraftig forvaltning av kulturmiljø.

Tildelingskriterier

Forskrift om tilskudd til verdiskaping på kulturmiljøområdet regulerer hvem som er tilskuddsmottaker av verdiskapingsmidler og hva det kan gis tilskudd til. I tillegg til det som reguleres av forskriften, kan forvaltere av kulturmiljø motta tilskudd til kompetansetiltak og utviklingsarbeid.

Tilskudd kan gis til prosjekter om formidling og tilrettelegging for bærekraftig bevaring og bruk av kulturmiljø; kompetanseutvikling, nettverk og samarbeid, næring-, steds- og lokal samfunnsutvikling. Verdiskaping inngår som en del av arbeidet med oppfølging av bevaringsstrategiene. Søknader som har relevans for og bygger opp under målene for bevaringsstrategiene vil bli prioritert.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakere blir fulgt opp med kontroll av at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltakene blir gjennomført. Kontrollen av tilskuddsbruken foregår gjennom møter og generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter og regnskap.

Rapport 2024

I 2024 ble det utbetalt 10,1 mill. kroner fra posten.

I 2024 var det aktivitet i 73 prosjekter med tilskudd fra posten. Verdiskapingsprosjektene kombinerer bevaring gjennom kulturmiljøarbeid med andre lokale og regionale utviklingsmål slik som attraktivitetsbygging, distriktsutvikling, livskraftige lokalsamfunn, reiseliv og folkehelse. Prosjektsamarbeidet utløser virkemidler og innsats fra kommuner, fylkeskommuner, sektorer, næring og frivillige. Dette bidrar til bærekraftig distriktsutvikling.

Verdiskapingsarbeidet og tilskuddsforvaltningen over post 77 er et viktig verktøy for oppfølging av bevaringsstrategiene fra 2025. Flere av prosjektene med tilskudd i 2024 har allerede innrettet seg mot strategiene for henholdsvis kystens og landbrukets kulturmiljø. Sjøhus og sjøhusmiljøer er vektlagt i prosjektene på Kvitsøy, Sunnhordland, Eigersund og Vibrandsøy. Skogens kulturmiljø og kvalitetsvirke er tema i prosjektet INNOTRAD i regi av Innlandet fylkeskommune.

Foruten bevaring av kulturmiljø rapporterer prosjektene om resultater knyttet til miljø og klima, lokalsamfunnskvaliteter og økonomisk utvikling. En tydelig effekt er at prosjektene mobiliserer bredt og utløser stort engasjement fra frivillige, andre private aktører og offentlige myndigheter. Prosjektene gir også gode erfaringer knyttet til ivaretakelse av landskapskvaliteter, ombruk og kulturmiljøbasert næringsutvikling.

Post 78 Tilskudd til besøkssentre for verdensarv, kan overføres

Posten opprettes fra og med 2026. Det foreslås en bevilgning på 24,1 mill. kroner på posten.

Tilskudd til drift og utvikling av besøkssenter verdensarv (verdensarvsentre) overføres fra kap. 1420 Miljødirektoratet, post 85 Tilskudd til

besøkssenter for natur og verdensarv. Investeringstilskudd til verdensarvsentre overføres fra kap. 1400 Klima- og miljødepartementet, post 76 Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak.

Tilskuddsordningen er todelt, hvor 19,1 mill. kroner er øremerket tilskudd til drift og utvikling av autoriserte verdensarvsentre og 5 mill. kroner er øremerket investeringstilskudd til utvikling av og tilrettelegging for etablering av verdensarvsentre.

Mål

Ordningen skal bidra til etablering, drift og utvikling av verdensarvsentre. Sentrene skal formidle kunnskap om verdensarv til befolkningen og tilreisende, slik at kultur- og naturarvverdiene blir ivaretatt. Barn og unge er særlig prioritert. Sentrene skal også bidra til lokal forankring og verdiskaping.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut ifra om tilskudd gis til tiltak som bidrar til kunnskap om verdensarv i befolkningen, og da særlig barn og unge. I tillegg legges det vekt på lokal forankring og verdiskapning. Måloppnåelsen blir for autoriserte sentre vurdert på bakgrunn av årlige rapporter der sentrene viser hvordan de oppfyller autorisasjonskravene satt av Miljødirektoratet.

Tildelingskriterier

Tilskudd til drift og utvikling av verdensarvsentrene reguleres av *Forskrift om tilskudd til besøkssentre for verdensarv* og bestemmer hvem som er tilskuddsmottaker og hva det kan gis tilskudd til fra posten. Tilskudd kan gis til autoriserte verdensarvsentre. Det kan gis et grunntilskudd til administrasjon, planlegging og gjennomføring av informasjonstiltak og veiledning. Det kan også gis tilskudd til utvikling som for eksempel ekstra publikumstiltak, kompetanseheving, utstillinger og informasjonstiltak. Det er krav til 40 pst. medfinansiering for å utløse grunntilskudd.

Riksantikvaren kan gi tilskudd til investeringstiltak for verdensarvsentre. Tilskudd gis til utvikling av og tilrettelegging for etablering av verdensarvsentre. Tilskudd kan i enkelte tilfeller gis som mindre, særskilte avgrensete tilskudd til større byggeprosjekter. Det vektlegges, der forholdene ligger til rette for det, at tilskuddet ses i sammenheng med andre relevante statlige tilskuddsordninger. Etablering av nye verdensarvsentre skal som hovedregel skje som samlokalisering med eksisterende relevante institusjoner.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakere blir fulgt opp med kontroll av at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltakene blir gjennomført. Kontrollen av tilskuddsbruken foregår gjennom møter og generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter og regnskap.

Rapport 2024

Tilskuddet til drift og utvikling for 2024 ble bevilget på kap. 1420 Miljødirektoratet, post 85 *Tilskudd til besøkssenter for natur og verdensarv*. Se rapport for 2024 under denne posten. Tilskuddet til investeringstiltak for 2024 ble bevilget på kap. 1400 Klima- og miljødepartementet, post 76. Se rapport for 2024 under denne posten.

Post 79 Tilskudd til verdensarven, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 66,8 mill. kroner på posten.

Bevilgningen på posten er økt med 10 mill. kroner til styrking av arbeidet med å følge opp norske forpliktelser etter Unescos verdenarvkonvensjon. For budsjettåret 2026 er styrkingen på budsjettet øremerket Rjukan – Notodden industriarv.

Mål

Tilskuddsordningen skal medvirke til å oppfylle forpliktelser Norge har etter Unescos verdensarvkonvensjon. Ordningen skal medvirke til at verdensarvområdene blir utviklet som fyrtårn for den beste praksisen innen natur- og kulturmiljøforvaltning når det gjelder tilstand, forvaltning og formell beskyttelse.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse blir vurdert ut ifra om tilskudd gis til tiltak som bidrar til å oppfylle Norges forpliktelser etter Unescos verdensarvkonvensjon.

Tildelingskriterier

Forskrift om tilskudd til verdensarv regulerer hvem som er tilskuddsmottaker og hva det kan gis tilskudd til fra posten. Tilskudd kan gis til fylkes-

kommuner, kommuner, museum, organisasjoner, bedrifter og privatpersoner.

Tilskudd kan gis til prosjekt og tiltak som er knyttet til områdene i Norge som er innskrevet på Unescos verdensarvliste, med tilhørende buffersoner. Kriterier for å motta tilskudd er blant annet om tiltakene er knyttet til arbeidet med forvaltningsplan for verdensarvområdet, om tiltakene bidrar til å bevare de fremragende universelle verdiene, styrker forvaltningen av verdensarven, stimulerer lokalt engasjement og eierskap mv. I særlige tilfeller kan det gis tilskudd til prosjekter og tiltak i områder som er oppført på Norges tentative liste.

Oppfølging og kontroll

Tilskuddsmottakere blir fulgt opp med kontroll av at midlene blir benyttet som forutsatt, og at tiltakene blir gjennomført. Kontrollen av tilskuddsbruken foregår gjennom møter og generell formalia- og sannsynlighetskontroll av innsendte rapporter og regnskap.

Oppfølging på stedet kan være særlig aktuelt og viktig for å sikre at arbeidet blir utført i samsvar med målene for verdensarv i Norge, retningslinjer og vilkår. Regional kulturmiljøforvaltning rapporterer til Riksantikvaren.

Rapport 2024

I 2024 ble det utbetalt 57,9 mill. kroner fra posten, fordelt på de åtte norske verdensarvområdene og foreningen Norges verdensarv.

Foreningen Norges Verdensarv mottar tilskudd for arbeidet med det årlige arrangementet *Verdensarvforum*. Verdensarvområdene rapporterer om et betydelig og økende behov for tiltak og oppfølging for å ivareta målene om best mulig tilstand, forvaltning og formell beskyttelse. Tildelte tilskudd dekker i stadig mindre grad omsøkte behov i de norske verdensarvområdene.

Kap. 4429 Riksantikvaren

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
02	Refusjoner og diverse inntekter	1 332	763	790
09	Internasjonale oppdrag	3 443	4 360	4 517
	Sum kap. 4429	4 775	5 123	5 307

Post 02 Refusjoner og diverse inntekter

Posten gjelder refusjoner og innbetalte midler fra oppdragsvirksomhet for andre institusjoner m.m., jf. omtale under kap. 1429, post 01. Under posten er det budsjettert inntekter ved salg av Riksantikvarens rapporter og andre produkter, samt driftsvederlag fra Kongsvoll fjellstue. Merinntekter under posten gir grunnlag for merutgifter under kap. 1429, post 01, jf. forslag til vedtak II.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Inntektene på posten motsvares av tilsvarende utgiftene til internasjonale oppdrag. Merinntekter under posten gir grunnlag for merutgifter under kap. 1429, post 01, jf. forslag til vedtak II.

Kap. 1432 Norsk kulturminnefond

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
50	Til disposisjon for tiltak på kulturmiljøfeltet	127 298	137 254	142 195
	Sum kap. 1432	127 298	137 254	142 195

Post 50 Til disposisjon for tiltak på kulturmiljøfeltet

Det foreslås en bevilgning på 142,2 mill. kroner på posten. Posten er lønns- og prisjustert.

Norsk kulturminnefond (Kulturminnefondet) er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Kulturminnefondet behandler søknader om tilskudd til private eiere til istandsetting av verneverdig kulturmiljø. Frivillige lag og organisasjoner kan også søke om støtte fra Kulturminnefondet.

Mål

Kulturminnefondet skal gi tilskudd til tiltak innenfor hele kulturmiljøfeltet og arbeide for å oppnå de nasjonale målene.

Kulturminnefondet skal utvikles som et lavterskeltilbud til private eiere av verneverdig kulturmiljø.

Kriterier for måloppnåelse

Tilskudd fra Kulturminnefondet skal bidra til å styrke arbeidet med å bevare verneverdig kulturmiljø, og at et mangfold av kulturmiljø kan benyttes som grunnlag for framtidig opplevelse, kunnskap, utvikling og verdiskaping. Tilskudd fra Kulturminnefondet skal bidra til at kulturmiljø kan benyttes som ressurser i en sirkulær økonomi.

Tildelingskriterier

Tilskudd blir gitt på grunnlag av en skjønnsmessig vurdering av den kulturmiljøfaglige verdien til objektet og virkningen tiltaket har på denne.

Det kan som hovedregel ikke gis tilskudd til tiltak som er sluttførte på vedtakstidspunktet. Dersom det foreligger særlige grunner, kan det likevel gis tilskudd til sluttførte tiltak. Tilskudd fra Kulturminnefondet forutsetter minimum 30 pst. privat medfinansiering i det enkelte prosjektet. Det bør tilstrebes at finansieringsandelen til Kulturminnefondet i gjennomsnitt ikke overstiger 50 pst. av de samlete prosjektkostnadene.

For særskilte prioriteringer som departementet har fastsatt innenfor formålet, kan styret fravike kravet om privat medfinansiering. Kulturminnefondets andel i slike saker kan være maksimalt 70 pst. Det samme gjelder i saker som gjelder kulturmiljø i kommunalt eie, som overveiende kommer allmennheten til gode. I slike saker bør det settes vilkår om at kommunen inngår langsiktig avtale med private om samarbeid om drift, og at det for eksempel vedtas arealplan for bevaring av kulturminnet.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer overfor tilskuddsmottakerne gjennom generell formalia- og sannsynlighetskontroll av regnskap og sluttrapporter fra tilskuddsmottakerne. I noen tilfeller er det aktuelt med kontroll på stedet for å sikre at tiltakene er gjennomførte i tråd med retningslinjer og andre forutsetninger for tilskuddet.

Rapport 2024

Samlet bevilgning i 2024 var 127,3 mill. kroner, hvorav driftskostnadene utgjorde 26,6 mill. kroner. Det ble innvilget 802 tilskudd på til sammen 129,2 mill. kroner. Kulturminnefondet behandlet 1688 søknader på til sammen om lag 515 mill. kroner. Det totale søknadsbeløpet er rundt 4 ganger høyere enn det totale tilskuddsbeløpet.

Kulturminnefondet har et bredt geografisk nedslagsfelt. I 2024 ble det gitt tilskudd til tiltak i alle fylker. Tilskuddsmottakerne er i hovedsak private eiere (591 tilskudd), men det ble også gitt tilskudd til selskap og foretak (94 tilskudd), foreninger (87 tilskudd) og stiftelser (30 tilskudd).

Fordelingen av tilskuddene på de seks søknadsordningene viser at 79 pst. av tilskuddene gikk til faste kulturminner. Det ble også gitt tilskudd til båter og fartøy (6 pst.), sikringstiltak (7 pst.) og rullende og bevegelige kulturminner (2 pst.). Tilskuddene fra Kulturminnefondet bidro også til kompetanseheving gjennom støtte til fagseminar (3 pst.) og formidlingstiltak (2 pst.).

Hovedvekten av tilskudd i 2024 gikk til kulturmiljø i byer- og tettsteder (255 tilskudd) og i landbruket (354 tilskudd). Det ble gitt 160 tilskudd til tiltak definert som kystmiljø.

For å tallfeste samfunnsnytten av tilskuddene begynte Kulturminnefondet fra 2024 å kategorisere søknader og tilskudd etter deres verdiskapingseffekter og klima- og miljøeffekter. Verdiskapingseffekter er kategorisert i miljømessig, kulturell eller sosial, økonomisk og ingen særskilt verdiskaping. Klima- og miljøeffekter kategoriseres i energieffektivisering, gjenbruk, ny bruk og klimatilpasning. Prosjekter i enkeltkategorien ingen særskilt verdiskapingseffekt har imidlertid miljømessige verdiskapingseffekter ved at bygninger fortsatt kan brukes etter istandsetting og reparasjon. Totalt har over halvparten av alle omsøkte prosjekt en eller flere tydelige verdiskapingseffek-

ter, og 69 pst. av prosjekt som ble innvilget tilskudd.

Når det gjelder klima og miljøeffekter er det flest søknader som er sortert i kategorien for prosjekt med ingen særskilte klima eller miljøeffekter. Prosjekter med tydelige klima- og miljøeffekter er likevel i høyere grad prioritert og rundt 47 pst. av slike prosjekt mottar tilskudd.

Programkategori 12.60 Nord- og polarområdene

Hovedinnhold og prioriteringer

Bevilgningene under programkategori 12.60 hører i hovedsak inn under resultatområdet Polarområdene. Bevilgningene omfatter virksomhetene til Norsk Polarinstitutt, Svalbards miljøvernfond, Kings Bay AS, Bjørnøen AS og FRAM – nordområdesenter for klima- og miljøforskning (Framsenteret).

Bevilgningene går til forvaltningen av miljøet på Svalbard, miljøforvaltningen i Antarktis, miljøsamarbeid i Arktis og Antarktis, forskning og miljøovervåking i nord- og polarområdene og til forskning og drift av polare forskningsinfrastrukturer i nord og sør.

De raske klimaendringene i polarområdene øker behovet for oppdatert miljøkunnskap som grunnlag for forvaltning, klimatilpasning og samfunnsplanlegging. Norsk polarforskning fremskaffer dette kunnskapsgrunnlaget. Stabil norsk forskningsfaglig tilstedeværelse ivaretar samtidig viktige nasjonale interesser i polarområdene i nord og i sør. Norsk Polarinstitutt har et særlig ansvar her. Regjeringen vil øke bevilgningen til Norsk Polarinstitutt for å opprettholde instituttets solide forskningsfaglige aktivitet i polarområdene. Økningen omfatter bruk og drift av det avanserte isgående forskningsfartøyet Kronprins Haakon (FF Kronprins Haakon), sikker sjøtransport av forsyninger og materiell til Trollstasjonen i Dronning Maud Land og styrket norsk forskningsledelse på Svalbard.

Resultatområdet

Tabell 6.9 Resultatområder under programkategori 12.60

Resultatområde	Nasjonale mål
Polarområdene	– Omfanget av villmarkspregede områder på Svalbard skal opprettholdes – Naturmangfoldet på Svalbard skal bevares tilnærmet upåvirket av lokal aktivitet – De 100 viktigste kulturminnene og kulturmiljøene på Svalbard skal sikres gjennom en forutsigbar og langsiktig forvaltning – Negativ menneskelig påvirkning og risiko for påvirkning på miljøet i polarområdene skal reduseres

Politikk for å nå de nasjonale målene for polarområdene

Miljø på Svalbard

Det er en prioritert oppgave for miljøforvaltningen å ta vare på den særegne villmarksnaturen på Svalbard og videreføre dagens restriktive praksis for tillatelse til større naturinngrep utenfor planområdene.

Arbeidet med forvaltningsplaner for verneområdene og arbeidet med retningslinjer for ilandstigningslokaliterer prioriteres og videreføres. Det foreslås også at behovet for en ferdselsveileder for Isfjorden-området vurderes. Departementet vil vurdere en revisjon av motorferdselforskriften i lys av endrete naturforhold, ferdselsmønstre og ferdselsformer.

På forurensningsområdet er det en prioritert oppgave for miljøforvaltningen å kartlegge og vurdere tiltak i lokaliteter med forurensning i grunnen.

På kulturmiljøområdet vil det i 2026 bli arbeidet videre med en oppdatering av det nasjonale målet for kulturmiljø på Svalbard. Når det nasjonale målet er oppdatert, vil det bli en prioritert oppgave å utarbeide en ny kulturmiljøplan.

Antarktis

Bred forskning av høy kvalitet og tilgang på førstehåndskunnskap om Dronning Maud Land og havområdene utenfor gir grunnlag for en solid og kunnskapsbasert antarktispolitikk og gjør Norge til en relevant samarbeidspartner i samarbeid under Antarktistraktaten. Norges forskning og overvåking gir viktige bidrag til kunnskapsbasert forvaltning av Antarktis, både i Dronning Maud Land og Sørishavet.

Prioriterte oppgaver for miljøforvaltningen i Antarktis er å sørge for et oppdatert nasjonalt miljøregelverk, bidra til økt forskning og miljøovervåking og bidra i det internasjonale samarbeidet om utvikling av et klart rammeverk for turisme og annen ikke-statlig aktivitet.

Norge deltar aktivt i arbeidet med nye marine verneområder i Antarktis og har ledet arbeidet med forslag til et marint verneområde i Kong Haakon VII Hav utenfor Dronning Maud Land.

Miljøutfordringene krever samarbeid mellom partslandene og et godt kunnskapsgrunnlag. Gjennom arbeidet under *Antarktistraktaten* (ATCM) og i *Kommisjonen for bevaring av marine levende ressurser i Antarktis* (CCAMLR) bidrar Norge til internasjonalt samarbeid for bevaring av det sårbare miljøet i Antarktis. Dette arbeidet videreføres i 2026.

Forskning og forskningsinfrastruktur i polarområdene

God og oppdatert kunnskap om miljøtilstanden i polarområdene er avgjørende for effektiv miljøforvaltning. Klimaendringene skjer spesielt raskt i polarområdene. Oppvarmingen i Arktis skjer 3-4 ganger raskere enn økningen i den globale gjennomsnittstemperaturen, og områdene som er dekket av snø og is minker. Forvaltningsrettet forskning, kartlegging og langsiktig miljøovervåking gjør det mulig å følge med på og forstå de raske endringene i polarområdene, og vurdere behov for tiltak og nye virkemidler. Her har Norsk Polarinstitutt en nøkkelrolle.

De viktigste infrastrukturene for norsk polarforskning er forskningsstasjonene Troll i Antarktis og Ny-Ålesund på Svalbard, og FF Kronprins Haakon. Til sammen gir dette Norge unike muligheter for å drive polarforskning. Drift og vedlikehold av infrastruktur under ekstreme polare forhold byr likevel på særlige utfordringer.

Forskningsstasjonen Troll i Dronning Maud Land er plattformen for norsk tilstedeværelse, forskning og miljøovervåking i Antarktis. Den nåværende infrastrukturen ved stasjonen nærmer seg slutten på sin levetid. En omfattende oppgradering av Trollstasjonen er derfor nødvendig for å opprettholde en driftssikker helårsstasjon og legge til rette for norsk antarktisforskning. Prosjektet er i forprosjektfasen, og Statsbygg skal være ferdig med forprosjektet ved årsskiftet 2026/2027. Arbeidet er basert på et konsept som innebærer et helt nytt bygg, dimensjonert for 65 brukere i sommersesongen og ti overvintrere. Et eventuelt nybygg kan tidligst stå klart i 2032.

Transport av materiell i et utsatt område legger store premisser for prosjektets fremdrift, og før prosjektet kan gjennomføres må logistikkløsningene være testet og på plass. Regjeringen foreslår derfor å gjennomføre innkjøp av nødvendig materiell for transport over innlandsisen, jf. bestillingsfullmakt i 2025.

Regjeringen har besluttet å styrke arbeidet for en tydelig og sterk norsk forskningsledelse på Svalbard, som beskrevet i Meld. St. 26 (2023–2024) *Svalbard*. Svalbard må betraktes som en begrenset ressurs, også som forskningsarena. Det er etablert en rekke virkemidler og plattformer for samarbeid og deling, noe som skal bidra til å redusere belastning på naturen og sikre at forskningsfasilitetene benyttes bedre. For å få en tydeligere norsk forskningsledelse og enda bedre oversikt over utviklingen av forskningen på Svalbard, skal Svalbard forskningskontor (SFK) opprettes i 2026 med ressurser fra Norsk Polarinstitutt og Norges forskningsråd. Den norske forskningsstasjonen Ny-Ålesund er også viktig for norsk forskningsledelse på Svalbard. Norsk Polarinstitutt er leder av Ny-Ålesund forskningsstasjon. Norske myndigheter skal fortsatt legge til rette for internasjonalt naturvitenskapelig forskningssamarbeid i Ny-Ålesund. Kings Bay AS skal fortsette arbeidet med å prioritere vedlikehold og investeringer i tråd med fastsatte planer, i tillegg til å tilrettelegge for bruk av bygninger og infrastruktur til forskningen i Ny-Ålesund. Norsk Polarinstitutt har en viktig lederrolle gjennom aktiv forskningsledelse og forskningsnærvær i Ny-Ålesund. På denne bakgrunn vil regjeringen styrke Norsk Polarinstitutts forskningsledelse på Svalbard, ved Svalbard forskningskontor og i Ny-Ålesund.

Polhavet endres raskt som følge av stigende temperaturer og minkende isdekke, og det er behov for oppdatert kunnskap knyttet til et mer isfritt Polhav. Etter at FF Kronprins Haakon ble tatt i bruk har Norsk Polarinstitutt hatt flere forskningstokt i Polhavet, ved en anledning helt inn til polpunktet. FF Kronprins Haakon var på sitt første tokt i Antarktis i 2019, og ambisjonen er å

gjennomføre slike tokt med 5-6 års mellomrom. Økt kunnskap om marine ressurser og kartlegging av verneverdier i havet utenfor Dronning Maud Land er viktig som grunnlag for en kunnskapsbasert norsk forvaltning av disse områdene. Fartøyet er nødvendig for Norsk Polarinstitutts forskningsaktivitet i de polare havområdene, og en forutsetning for det nye store polarforskningsprogrammet Polhavet 2050. Regjeringen ser det som svært viktig å videreføre Polarinstituttets solide forskningstilstedeværelse i polarområdene gjennom forskning og langsiktig miljøovervåking med FF Kronprins Haakon i isfylte farvann. Derfor foreslår regjeringen å styrke bevilgningen til drift og bruk av FF Kronprins Haakon.

FRAM – nordområdesenter for klima- og miljøforskning i Tromsø er et tverrfaglig forvaltningsrelevant forskningssamarbeid som skal bidra til god forvaltning av miljøet og naturressursene i nordområdene. Forskningssamarbeidet frembringer viktig forvaltningsrelevant kunnskap om klima- og miljø i nord.

Miljøsamarbeid i nord

Klima- og miljøutfordringene i nord krever internasjonalt samarbeid for å komme fram til tiltak og løsninger. Regjeringen støtter opp om aktiviteter som bidrar til å opprettholde samarbeidsstrukturer i Arktis og Barentsregionen, som understøtter Norges posisjon i Arktis og bidrar til kunnskap om utviklingen i nord.

Arktisk råd er det viktigste samarbeidsforumet for arktiske spørsmål. Norge har hatt lederskapet for Arktisk råd fra mai 2023 til mai 2025, i en krevende periode i rådets historie. Norge vil fortsatt arbeide for å videreføre det langsiktige samarbeidet om arktisk klima og miljø under Arktisk råd og i rådets arbeidsgrupper, med vekt på klima, naturmangfold, miljøgifter og havmiljø.

Norge har ledet Arktisk råds arbeid med svart karbon og metan i perioden 2023-2025. Arktisk råd har et frivillig, kollektivt reduksjonsmål for svart karbon på 25-33 prosent sammenliknet med 2013-nivå innen 2025. Foreløpige data viser at landene er nær ved å nå målet. Norge har arbeidet for å oppdatere målet, men ikke lyktes grunnet en krevende geopolitisk situasjon. Det norske lederskapet har levert en sammendragsrapport over medlemslandenes utslipp av svart karbon og metan, policyanbefalinger og anbefaling om å fortsette diskusjoner om et oppdatert mål på svart karbon, innen 2029.

Norge samarbeider med Sverige og Finland om forvaltning av grenseoverskridende verneverdier, dyrebestander og vannressurser i våre nordligste fylker. Kartlegging og langsiktig miljøovervåking for å styrke kunnskapsgrunnlaget om klima og miljø i Barentsområdet er høyt prioritert, også i 2026.

For å legge til rette for langsiktig videreføring av miljøsamarbeidet i nord foreslås en rammeoverføring av nordområdemidler som tidligere er stilt til rådighet i form av belastningsfullmakt fra Utenriksdepartementet. Midlene skal legge til rette for aktiv norsk deltakelse i Arktisk råd på prosjekt- og ekspertnivå, videreføring av langsiktig miljøovervåking i nordområdene og samarbeid om internasjonalt kunnskapsgrunnlag om klima og miljø i Arktis og Barentsregionen.

Nærmere om budsjettforslaget

Utgifter under programkategori 12.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
1471	Norsk Polarinstitutt	519 464	396 147	770 414	94,5
1472	Svalbards miljøvernfond	19 083	18 632	19 307	3,6
1473	Kings Bay AS	79 152	82 160	85 118	3,6
1474	Fram – Nordområdesenter for klima- og miljøforskning	58 580	59 948	62 105	3,6
	Sum kategori 12.60	676 279	556 887	936 944	68,2

Inntekter under programkategori 12.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
4471	Norsk Polarinstitutt	223 963	100 000	159 000	59,0
5578	Sektoravgifter under Klima- og miljø-departementet	19 124	18 632	19 307	3,6
	Sum kategori 12.60	243 087	118 632	178 307	50,3

Kap. 1471 Norsk Polarinstitutt

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	362 211	265 927	211 577
21	Spesielle driftsutgifter, Troll forskningsstasjon, *kan overføres*	156 656	129 623	139 537
22	Drift av forskningsinfrastruktur, *kan overføres*			79 300
23	Eksterne prosjekter, *kan overføres*			113 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*			227 000
50	Stipend	597	597	
	Sum kap. 1471	519 464	396 147	770 414

Roller og oppgaver for Norsk Polarinstitutt

Norsk Polarinstitutt er et direktorat under Klima- og miljødepartementet. Instituttet er den sentrale statsinstitusjonen for kartlegging, miljøovervåking og forvaltningsrettet forskning i Arktis og Antarktis. Norsk Polarinstitutt har et særlig ansvar for å framskaffe kunnskap som skal bidra til å oppnå de nasjonale målene knyttet til klima og miljø i polarområdene. Norsk Polarinstitutt leverer vitenskapelig kunnskap og råd til norske myndigheter, og er faglig og strategisk rådgiver for norske myndigheter i polarspørsmål. Instituttet skal utøve myndighet i Antarktis, og bidra til relevante internasjonale prosesser. Norsk Polarinstitutt ivaretar infrastruktur og strukturer for forskningssamarbeid i nord- og polarområdene. Dette omfatter å drive forskningsstasjonen Troll i Dronning Maud Land, forvalte statens eierskap av FF Kronprins Haakon og lede forskningsstasjonen i Ny-Ålesund.

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 211,6 mill. kroner på posten. Posten er lønns- og prisjustert. Bevilgningen på posten er justert som følge av ny poststruktur under kap. 1471, jf. omtale under postene 21, 22 og 23.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 7 mill. kroner for å styrke norsk forskningsledelse og forskningsnærvær på Svalbard.

Det rammeoverføres 18 mill. kroner fra Utenriksdepartementets kap. 118, post 21. Av dette skal 11 mill. kroner ivareta Norsk Polarinstitutts arbeid knyttet til internasjonale prosesser i Arktis og Antarktis. Resterende 7 mill. kroner skal sikre videreføring av miljøprosjekter i nord gjennom å legge til rette for aktiv norsk deltakelse i Arktisk råd på prosjekt- og ekspertnivå, og videreføre langsiktig miljøovervåking og samarbeid om internasjonalt kunnskapsgrunnlag om klima og miljø i Arktis og Barentsregionen. Dette er videre-

føring av oppgaver som tidligere har vært finansiert over årlige belastningsfullmakter fra Utenriksdepartementet.

Det rammeoverføres 0,6 mill. kroner til Nærings- og fiskeridepartementets kap. 922, post 71 for forlengelse av Radarsatavtalen. Videre rammeoverføres kr 36 000 til Finansdepartementets kap. 1605, post 01 for Statens innkjøpssenter.

Posten dekker utgifter til lønn og godtgjørelser for faste og midlertidige ansatte, med unntak av utgifter knyttet til drift av Trollstasjonen. Posten dekker også ordinære driftsutgifter i Tromsø, Longyearbyen og Ny-Ålesund.

Posten dekker ellers utgifter knyttet til salgsvirksomhet, og administrative kostnader ved eksternfinansierte prosjekter. De tilhørende inntektene er ført under kap. 4471, post 01. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides dersom det er tilsvarende merinntekt under kap. 4471, post 01, jf. forslag til vedtak II.

Rapport 2024

Polarinstituttet brukte i 2024 om lag 31 pst. av bevilgningen til lønns- og driftsutgifter knyttet til administrasjon, kommunikasjon, drift til bygninger på Svalbard og i Tromsø og andre felleskostnader. Om lag 10 pst. er knyttet til drift av FF Kronprins Haakon. Resterende 59 pst. er lønn og andre utgifter knyttet til forskningsavdelingen, programområde Polhavet, programområde Ny-Ålesund, programområde Antarktis, programområde Svalbard og miljø- og kartavdelingen.

Av forbruket på denne posten korresponderer om lag 166,3 mill. kroner med inntekter på kap. 4471. Dette er i all hovedsak knyttet til ekstern finansiering av forskingsaktivitet fra blant annet Norges forskningsråd og EU.

Norsk Polarinstitutt har videreført sitt arbeid med vitenskapelig og forvaltningsmessig produksjon og rådgivning på polarfeltet i 2024. Kunnskap om hvordan klimaendringer og menneskelig aktivitet påvirker naturtilstanden i Arktis og Antarktis står sentralt. Dette inkluderer effekter på plante- og dyrebestander, sjøisen i nord og sør, isbreer på Svalbard, innlandsis og isbremmer i Antarktis og global havnivåstigning. I 2024 fortsatte arbeidet med å overvåke effekter av menneskelig aktivitet på naturmiljøet på Svalbard, inkludert ferdsel og skipstrafikk. Instituttet har hatt økende oppmerksomhet på marin forsøpling, mikroplast og undervannsstøy.

Feltarbeid, datainnsamling og bruk og drift av infrastrukturer for polarforskning er en sentral del av instituttets virksomhet. Atmosfæreobservatoriet på Zeppelinfjellet i Ny-Ålesund fikk en omfattende oppgradering i 2024, med vekt på el- og brannsikkerhet. Norsk Polarinstitutts lagerhall i Longyearbyen måtte repareres på grunn av setningsskader som følge av tining av permafrost.

Drift av forskningsinfrastruktur under ekstreme polare forhold er spesielt krevende, og kostnadene har økt vesentlig de senere årene. Dette gjelder spesielt FF Kronprins Haakon. I 2024 har dette fått merkbare konsekvenser for den ordinære driften av Norsk Polarinstitutt. Instituttet iverksatte en rekke avbøtende tiltak, inkludert ansettelsesstopp og redusert toktaktivitet.

Norsk Polarinstitutt har likevel videreført sin langsiktige overvåking av og forskning på klima- og miljøendringene i de nordlige havområdene i 2024. Instituttet gjennomførte to lengre tokt med FF Kronprins Haakon, ett i Polhavet og ett i Framstredet.

Norsk Polarinstitutt har også videreført sin produksjon av kart og geodata. Et topografisk oversiktskart over Arktis ble publisert, og instituttets 3D-kart over Ny-Ålesund fikk prisen for beste kart i Norge i 2024. En flyfotografering av nordlige Spitsbergen ble gjennomført sommeren 2024, som grunnlag for nøyaktige og oppdaterte kart over Svalbard.

Norsk Polarinstitutt produserte 99 fagfellevurderte vitenskapelige publikasjoner i 2024.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, Troll forskningsstasjon, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 139,5 mill. kroner på posten. Posten er prisjustert. Bevilgningen på posten er justert som følge av endringer i poststrukturen under kap. 1471.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 9,3 mill. kroner på grunn av merkostnader til innleie av et større forsyningsfartøy som ivaretar tilstrekkelig sikkerhet ved transport og logistikk under de krevende forholdene i Dronning Maud Land. Posten er økt med 12,7 mill. kroner som følge av oppdaterte anslag for inntekter under kap. 4471, post 21.

Posten dekker utgifter til drift av forskningsstasjonen Troll i Antarktis og det internasjonale *Dronning Maud Land Air Network* (DROMLAN). Utgifter knyttet til forskning og faglig aktivitet i Antarktis er flyttet til kap. 1471, post 01 fra og med 2026.

Posten dekker utgifter knyttet til drift av satellittstasjonen TrollSat og andre logistikktjenester i Antarktis. De tilsvarende inntektene er ført under kap. 4471, post 21.

Bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekt ført under kap. 4471, post 21, jf. forslag til vedtak II.

Rapport 2024

Av midlene på posten i 2024 var om lag 91 pst. brukt til lønn for de som arbeider på Trollstasjonen, drift av bygninger i Antarktis, fartøyleie, helikopterleie og andre logistikkutgifter. Resterende del av bevilgningen gikk til forskning. Av forbruket på denne posten korresponderer 49,6 mill. kroner med inntekter på kap. 4471.

Aktiviteten ved Trollstasjonen i 2024 omfatter forskningsarbeid, logistikkoppgaver og vedlikehold. Et overvintringsteam på seks personer drifter stasjonen gjennom vintersesongen. Arbeidet med etableringen av observatoriene i det nasjonale forskningsinfrastrukturprosjektet *Troll Observing Network* (TONe) ble videreført i 2024.

I 2023 valgte regjeringen konsept for det videre arbeidet med å vurdere oppgradering av Trollstasjonen; et nybygg dimensjonert for 65 brukere. Norsk Polarinstitutt har en sentral rolle i planleggingen av nybygget. Avklaringsfasen for byggeprosjektet ble avsluttet i 2024, og forprosjektet startet opp mot slutten av året. Norsk Polarinstitutt driver samtidig nødvendig løpende vedlikehold og oppgradering av dagens stasjon og infrastruktur, for å opprettholde en trygg og driftssikker forskningsstasjon på Troll fram til et nytt bygg kan være på plass.

Norsk Polarinstitutt har fortsatt å styrke kunnskapsgrunnlaget om klima og miljø i Antarktis, og har prioritert kunnskap om prosesser som er relevante for global klimautvikling og effektene av globale klimaendringer. Instituttet bidrar også med støtte til norske myndigheter i det internasjonale antarktissamarbeidet. I 2024 har Norsk Polarinstitutt bistått med faglig grunnlag for forslaget om å etablere et marint verneområde i den østlige delen av Weddelhavet og Kong Håkon VII Hav i Antarktis.

Post 22 Drift av forskningsinfrastruktur, kan overføres

Posten opprettes fra og med 2026. Det foreslås en bevilgning på 79,3 mill. kroner på posten. Eksisterende bevilgning til formålet på 45,6 mill. kroner flyttes fra kap. 1471, post 01.

Drift av forskningsinfrastruktur under ekstreme polare forhold er spesielt krevende, og kostnadene har økt vesentlig de senere årene. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen på posten med 33,7 mill. kroner for å muliggjøre solid og stabil norsk forskningstilstedeværelse i polarområdene, inkludert regelmessige forskningstokt med FF Kronprins Haakon i Arktis og Antarktis. Posten skal dekke utgifter til Norsk Polarinstitutts bruk og drift av FF Kronprins Haakon, Ny-Ålesund forskningsstasjon (inkludert Zeppelinobservatoriet der), feltstøtteutstyr og øvrig forskningsinfrastruktur.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekt ført under kap. 4471, post 22, jf. forslag til vedtak II.

Post 23 Eksterne prosjekter, kan overføres

Posten opprettes fra og med 2026. Det foreslås en bevilgning på 113 mill. kroner.

Posten skal dekke utgifter som dekkes av eksternfinansierte prosjekter, inkludert lønn til ansatte som dekkes av ekstern finansiering. De tilsvarende inntektene er ført under kap. 4471, post 23.

Bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekt ført under kap. 4471, post 23, jf. forslag til vedtak II.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten opprettes fra og med 2026. Det foreslås en bevilgning på posten på 227 mill. kroner, jf. bestillingsfullmakt på 227 mill. kroner i 2025.

Bevilgningen skal brukes til kjøp av spesialkjøretøy og materiell som har lang bestillingstid. Transportmateriellet planlegges benyttet til frakt av byggemateriell over innlandsisen i Antarktis i forbindelse med den planlagte oppgraderingen av Troll forskningsstasjon.

Post 50 Stipend

Posten legges ned fra og med 2026. Bevilgningen til formålet flyttes til kap. 1410, post 73 Norges forskningsråd.

Rapport 2024

Stipendmidlene skal øke rekruttering til og kompetansen innenfor norsk polarforskning ved å dekke ekstrautgifter ved opphold i felt. Det blir i hovedsak gitt støtte til norske master- og doktorgradsstudenter. Norges forskningsråd saksbehandler og administrerer stipendordningen på vegne av Norsk Polarinstitutt. Norsk Polarinstitutt bidro med 0,6 mill. kroner til Arctic Field Grants tildelinger i 2024.

Kap. 4471 Norsk Polarinstitutt

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Diverse inntekter	8 368	7 605	11 500
03	Inntekter fra diverse tjenesteyting	166 038	75 737	
21	Inntekter, Antarktis	49 557	16 658	30 000
22	Inntekter fra forskningsinfrastruktur			4 500
23	Eksterne forskningsprosjekter			113 000
	Sum kap. 4471	223 963	100 000	159 000

Post 01 Diverse inntekter

Det foreslås en bevilgning på 11,5 mill. kroner. Inntektene gjelder salg av kart, flybilder og publikasjoner, samt inntekter fra administrasjonsgebyr og overhead fra prosjekter med ekstern finansiering.

Kap. 1471, post 01, kan overskrives tilsvarende eventuelle merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II.

Post 03 Inntekter fra diverse tjenesteyting

Posten legges ned fra og med 2026, se omtale under kap. 1471, post 23.

Post 21 Inntekter, Antarktis

Det foreslås en bevilgning på 30 mill. kroner. Bevilgningen er økt med 13,3 mill. kroner som følge av nye anslag for inntekter. Posten gjelder refusjon av utgifter Norsk Polarinstitutt har for andre virksomheter, salg av logistikktjenester i Antarktis og inntekter fra andre land i forbindelse med antarktissamarbeidet. I hovedsak gjelder dette refusjon av driftsutgiftene ved TrollSat etter avtale med Kongsberg Satellite Services, og inntekter fra flygninger knyttet til DROMLAN-samarbeidet i Antarktis.

Merinntekter under denne posten gir grunnlag for tilsvarende merutgifter under kap. 1471, post 21, jf. forslag til vedtak II.

Post 22 Inntekter fra forskningsinfrastruktur

Det foreslås en bevilgning på 4,5 mill. kroner. Inntektene gjelder utleie og refusjoner fra luftmålingsobservatoriet Zeppelin i Ny-Ålesund og FF Kronprins Haakon, samt utleie av feltutstyr og transportmidler.

Merinntekter under denne posten gir grunnlag for tilsvarende merutgifter under kap. 1471, post 22, jf. forslag til vedtak II.

Post 23 Inntekter fra eksterne prosjekter

Det foreslås en bevilgning på 113 mill. kroner. Oppdragsinntektene gjelder inntekter fra prosjekter med ekstern finansiering. I hovedsak gjelder dette konkurranseutsatt bidragsforskning finansiert gjennom Norges forskningsråd og EU, samt oppgaver for andre offentlige etater. Enkelte forskningsprosjekter har også langsiktig finansiering fra private aktører. Posten erstatter tidligere post 03, som legges ned fra 2026. Merinntekter under denne posten gir grunnlag for tilsvarende merutgifter under kap. 1471, post 23, jf. forslag til vedtak II.

Kap. 1472 Svalbards miljøvernfond

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
50	Overføringer til Svalbards miljøvernfond	19 083	18 632	19 307
	Sum kap. 1472	19 083	18 632	19 307

Svalbards miljøvernfond gir tilskudd til tiltak som har til formål å beskytte miljøet på Svalbard, i samsvar med svalbardmiljøloven, forskrift om tilskudd fra Svalbards miljøvernfond, fondets vedtekter og det årlige tildelingsbrevet. Fondet får i hovedsak inntekter fra en miljøavgift på 150 kroner for reisende til Svalbard, jf. forskrift om miljøavgift til tilreisende til Svalbard. Sysselmesteren ivaretar funksjonen som sekretariat for fondet. Vedtak om tildelinger fattes av et styre oppnevnt av Klima- og miljødepartementet. Fondskapitalen og avkastningen blir i samsvar med svalbardmiljøloven § 98 brukt til undersøkelser og tiltak for å kartlegge og overvåke miljøtilstanden, årsaker til miljøpåvirkning og miljøvirkning av virksomhet, til gjenoppretting av miljøtilstanden, til tilskudd til skjøtsel, vedlikehold og granskning av kulturminner, og til informasjons-, opplærings- og tilretteleggingstiltak. Fondet skal ikke brukes til å dekke mottakernes ordinære administrative utgifter, oppgaver eller drift.

Post 50 Overføringer til Svalbards miljøvernfond

Det foreslås en bevilgning på 19,3 mill. kroner på posten, en økning på 0,7 mill. kroner, jf. omtale under kap. 5578, post 70.

Posten skal bare brukes til overføring av inntektene fra kap. 5578, post 70 Sektoravgifter under Svalbards miljøvernfond.

Rapport for 2024

I 2024 delte Svalbards miljøvernfond ut 19,2 mill. kroner til 45 ulike prosjekter. Fondet støtter både prosjekter med kortsiktige resultater og prosjekter med langsiktige effekter. Det er flest søknader innenfor kategorien «forskning og undersøkelser», fulgt av «informasjon, opplæring og tilrettelegging» og kulturminner. Informasjon om fondet, og prosjekter tildelt midler finnes på fondets nettside miljovernfondet.no.

Kap. 5578 Sektoravgifter under Klima- og miljødepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
70	Sektoravgifter under Svalbards miljøvernfond	19 124	18 632	19 307
	Sum kap. 5578	19 124	18 632	19 307

Post 70 Sektoravgifter under Svalbards miljøvernfond

Det foreslås en bevilgning på 19,3 mill. kroner på posten, en økning på 0,7 mill. kroner som skyldes økt antall tilreisende til Svalbard. Posten brukes til avgifter som skal overføres til Svalbards miljøvernfond i samsvar med svalbardmiljøloven.

Merinntekter under kap. 5578, post 70, gir grunnlag for tilsvarende merutgifter som er budsjetterte under kap. 1472 Svalbards miljøvernfond, jf. forslag til vedtak II.

Kap. 1473 Kings Bay AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
70	Tilskudd	79 152	82 160	85 118
	Sum kap. 1473	79 152	82 160	85 118

Kings Bay AS er et heleid statlig aksjeselskap med hovedkontor i Ny-Ålesund. Kings Bay AS eier infrastrukturen, grunnen og de fleste byggene i Ny-Ålesund, og har ansvaret for drift og utvikling i Ny-Ålesund. Kings Bay AS leier ut 13 bygg til forskningsinstitusjoner fra 10 ulike nasjoner. Rundt 20 forskningsinstitusjoner har hvert år forskningsprosjekter i Ny-Ålesund. Kings Bay AS

eier og vedlikeholder Svalbards største samling av automatisk fredete bygninger på Svalbard. Selskapet er avhengig av statlige tilskudd for å dekke underskudd i driften og for å kunne gjøre investeringer i bygningsmassen, infrastrukturen og forskningsfasilitetene i Ny-Ålesund.

Post 70 Tilskudd

Det foreslås en bevilgning på 85,1 mill. kroner på posten. Posten er prisjustert.

Tilskuddet skal gå til administrasjon av Kings Bay AS, til driften av og investeringer i selskapets bygninger, infrastruktur og kulturminner i Ny-Ålesund.

Tilskuddet skal sikre effektiv drift, planmessig vedlikehold og utvikling av Kings Bays eiendom og bygningsmasse, og sikre god ivaretagelse av fredete kulturminner og det uberørte naturmiljøet i Ny-Ålesund.

Tilskuddet skal også dekke nødvendige utgifter til administrasjon av Bjørnøen AS.

Rapport 2024

Kings Bay AS fortsatte i 2024 arbeidet med å vurdere tilstanden til bygningsmassen, og arbeidet med en langtidsplan for nødvendige tiltak. Samtidig gjennomførte selskapet prioriterte vedlikeholds- og istandsettingsprosjekter på grunnlag av tilstandsvurderinger. Sikring av bygninger grunnet klimaendringer med tining av permafrost pågår, og i 2024 ble ytterligere to bygg refundamentert.

For å kunne opprettholde en kontinuerlig leveranse av fjernvarme, ble det i 2024 igangsatt oppføring av et reservekraftverk som i første fase skal gi en redundant produksjon av fjernvarme.

Arbeidet med rullering av arealplan for Ny-Ålesund og feltarbeid knyttet til forvaltningsplan for fredete bygninger, ble sluttført.

Kap. 1474 Fram – Nordområdesenter for klima- og miljøforskning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter, *kan nyttes under postene 50 og 70*	242	274	283
50	Tilskudd til statlige mottakere, *kan overføres, kan nyttes under post 70*	30 763	27 645	28 640
70	Tilskudd til private mottakere, *kan overføres, kan nyttes under post 50*	27 575	32 029	33 182
	Sum kap. 1474	58 580	59 948	62 105

Bevilgningene under kapittelet skal gå til å skaffe fremragende ny kunnskap om klima og miljø og om miljøkonsekvenser av ny næringsvirksomhet i nord. Kunnskapen skal bidra til å forvalte hav- og landområdene våre i nord og de ressursene som finnes der, på en enda bedre måte og sikre at ny næringsvirksomhet skjer innenfor forsvarlige rammer for miljøet. Forskning, miljøovervåking og sammenstilling av kunnskap danner grunnlag for tiltak for å begrense negative konsekvenser for miljø og samfunn i nordområdene. Bedre kunnskap om klima og miljø er avgjørende for ressursforvaltning, klimatilpasning, samfunnsplanlegging og beredskap i nord.

Den faglige aktiviteten skjer innenfor fire forskningsområder med varighet på fem år (2022–2026):

- Forskning for god forvaltning av Polhavet
- Den samlede effekten av flere stressfaktorer i økosystemene i nordområdene
- Sammenhengen mellom terrestriske, ferskvanns-, kyst- og marine økosystemer
- Bærekraftig matproduksjon langs kysten i nord.

I tillegg samarbeides det om treårige prosjekter, et toårig forprosjekt på *Grønt skifte i nord* og insentiver for å videreutvikle forskningssamarbeidet.

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under postene 50 og 70

Det foreslås en bevilgning på 0,3 mill. kroner på posten.

Posten dekker godtgjørelse og reiseutgifter til lederen av styringsgruppen for Framsenteret.

Post 50 Tilskudd til statlige mottakere, kan overføres, kan nyttes under post 70

Det foreslås en bevilgning på 28,6 mill. kroner på posten. Posten er prisjustert.

Mål

Midlene skal gå til de statlige partnerne i Framsenteret med mål om gjennomføring av forvaltningsrelevant klima- og miljøforskning av høy kvalitet i nasjonale og internasjonale nettverk og til å delta i og videreutvikle nasjonalt og internasjonalt forskningssamarbeid. Midlene skal også gå til aktiv formidling av forskningsresultater fra klima- og miljøforskning i nord til næringsliv, skoler, forvaltningen og et bredt publikum. Prosjektene må ligge innenfor de vedtatte faglige satsningsområdene, være tverrfaglige og forvaltningsrelevante for nordområdene og innebære samarbeid mellom medlemmene i senteret.

Kriterier for måloppnåelse

Midlene på posten skal bidra til å:

- fremskaffe og publisere ny kunnskap av fremragende kvalitet
- medvirke til etablering av forsker- og mastergradutdannelse gjennom samarbeid med relevante institusjoner innen høyere utdannelse innenfor klima og miljø
- etablere faglig forskningssamarbeid mellom relevante nasjonale institusjoner, fylle kunnskapshull og gi nasjonal merverdi
- etablere gode forskingsretta nettverk nasjonalt og internasjonalt og samarbeide med de andre FoU-miljøene i landsdelen
- flerfaglige og tverrfaglige samarbeidsprosjekt mellom institusjonene og forskere med naturvitenskapelig, teknologisk og samfunnsvitenskapelig kompetanse
- formidle forskningsresultater til brukere, for eksempel forvaltning, næringsliv, skoleverk, andre relevante brukere og et bredt publikum.

Tildelingskriterier

Tilskudd kan gis til statlige medlemmer i Framsenteret.

Oppfølging og kontroll

Det rapporteres årlig om bruken av tilskuddet, oppnådde resultater og forskningsaktivitet som er satt i gang.

Rapport 2024

Det rapporteres samlet for post 50 og post 70.

I 2024 hadde senteret fire store integrerte forskningsprogrammer og fire forskningsprosjekter som bidrar til ny kunnskap om isdekke og miljøpåvirkning i Polhavet, nordnorsk kyst og interaksjoner mellom ferskvann og saltvann, kulturmiljø på Svalbard og utvikling av genetiske metoder for overvåkning av dyrebestander i nord. Programmene og prosjektene er alle tverrfaglige med fokus på brukermedvirkning og forvaltningsrelevans. Det ble også gitt støtte til ni mindre ettårige aktiviteter i 2024 som siktet mot videre ekstern finansiering, blant annet innenfor modellering av forurensning, effekter av snødumping i havet fra større byer og samarbeid mellom forskning, befolkning og beredskap. Programmene har som mål å kommunisere med brukere og forvaltning. Forskningssamarbeidet i Framsenteret har bidratt med foredrag og presentasjoner samt populærvitenskapelig innhold i ulike medier, radio og aviser, egne nettsider og relevante konferanser og arrangementer. 2024-utgaven av magasinet Fram Forum ble publisert på engelsk i trykt og digital versjon med global distribusjon.

Post 70 Tilskudd til private mottakere, kan overføres, kan nyttes under post 50

Det foreslås en bevilgning på 33,2 mill. kroner på posten. Posten er prisjustert.

Midlene skal gå til de ikke-statlige partnerne i Framsenteret. Formål, kriterier for måloppnåelse og oppfølging og kontroll er tilsvarende som for post 50.

Se rapportering under post 50.

Programkategori 12.70 Internasjonalt klimaarbeid

Hovedinnhold og prioriteringer

Utgiftene under programkategori 12.70 gjelder resultatområdet klima. Kategorien omfatter Klima- og miljødepartementets salg av klimakvoter, Norges Initiativ for globale utslippsreduksjoner (NIGU), og departementets arbeid med Klima- og skoginitiativet.

Klimautfordringen kan bare løses gjennom globalt samarbeid. Norge skal være en pådriver i det internasjonale klimaarbeidet. Klima- og skoginitiativet er Norges største internasjonale klima- og natursatsing. Sammen med kjøp av klimakvoter, under Initiativ for globale utslippsreduksjoner (NIGU), er det Klima- og miljødepartementets viktigste bidrag til å redusere utslipp i utviklingsland. Kategorien omhandler også samarbeid med EU-land om utslippsreduksjoner. Andre viktige innsatsområder i det internasjonale klimaarbeidet – Parisavtalen, klimafinansiering, prising av utslipp og utfasing av subsidier til fossile brensler, kortlevde klimaforurensere og utslipp fra internasjonal transport – er også omtalt i dette kapitlet.

Budsjettmidler til Parisavtalen og kortlevde klimaforurensere er omtalt under programkategori 12.10 Fellesoppgaver, forskning, internasjonalt arbeid mm. Klimabistand som er omtalt i dette kapitlet, er med unntak av Klima- og Skoginitiativet, finansiert over budsjettet til Utenriksdepartementet.

Tabell 6.10 Nasjonale mål under programkategori 12.70

Resultatområde	Nasjonale mål
Klima	– Norge har under Parisavtalen tatt på seg en forpliktelse til å redusere utslippene av klimagasser med minst 55 pst. i 2030 sammenlignet med nivået i 1990. – Norge har under Parisavtalen tatt på seg en forpliktelse til å redusere utslippene av klimagasser med minst 70-75 pst. i 2035 sammenlignet med nivået i 1990. – Norge har lovfestet et mål om å bli et lavutslippssamfunn i 2050. – Norge skal være klimanøytralt fra og med 2030. – Medvirke til at redusert og reversert tap av tropisk skog gir et mer stabilt klima, mer bevart naturmangfold og mer bærekraftig utvikling – Samfunnet og økosystemene skal forberedes på og tilpasses klimaendringene.

Parisavtalen

Parisavtalen representerer, sammen med klimakonvensjonen, et solid rammeverk for global klimainnsats. Det overordnede formålet med Parisavtalen er å styrke den globale innsatsen mot klimaendringene. Målet er å holde økningen i den globale gjennomsnittstemperaturen godt under 2 grader sammenlignet med førindustrielt nivå, og tilstrebe å begrense temperaturøkningen til 1,5 grader. Dessuten skal evnen til å tilpasse seg skadevirkningene av klimaendringene styrkes i landene. Det er også et mål at finansstrømmer skal bli mer i samsvar med en klimarobust lavutslippsutvikling.

Ifølge Parisavtalen skal alle land melde inn sine mest ambisiøse nasjonalt fastsatte klimamål. Det skal sendes inn et nytt mål hvert femte år som skal utgjøre en progresjon fra forrige mål. I 2025 skal alle land melde inn klimamål for perioden etter 2030 med en anbefalt tidsramme til 2035. Norge har meldt inn sitt nye klimamål for 2035 under Parisavtalen. Se proposisjonens kapittel 2.5 Klima for nærmere omtale av Norges klimamål.

Klimafinansiering

Internasjonal støtte til klimatiltak i utviklingsland og støtte til å gjennomføre de nasjonalt fastsatte klimamålene og nasjonale tilpasningsplaner er svært viktig for en effektiv gjennomføring av Pari-

savtalen. På FNs klimakonferanse i Baku i november 2024 (COP29) ble det vedtatt et nytt globalt mål for klimafinansiering til utviklingsland. Målet innebærer en tredobling fra dagens mål på 100 milliarder USD årlig innen 2025 til minst 300 milliarder USD innen 2035. Beslutningen innebærer at industriland og alle land som er invitert til å bidra vurderer en opptrapping av sin klimafinansiering. Dette er derfor en viktig føring for norsk klimafinansiering framover. Det er videre bestemt at norsk bistand i hovedsak skal være i samsvar med Parisavtalen.

Klima- og skoginitiativet er den største internasjonale enkeltsatsingen under norsk klimafinansiering. Initiativet har gjort Norge til et foregangsland i langsiktig finansiering for å stanse tapet av naturskog og bidra til bærekraftig arealforvaltning.

Norsk støtte til klimatiltak i utviklingsland, utover Klima- og skoginitiativet, finansieres over budsjettet til Utenriksdepartementet, og det vises til deres Prop. 1 S (2025–2026). For å gi en samlet fremstilling av klimapolitikken, omtales likevel klimafinansiering kort her.

Norge har et mål om å doble klimafinansieringen til utviklingsland fra 7 mrd. kroner i 2020 til minst 14 mrd. kroner senest i 2026. Nivået for målet har blitt nådd tre år på rad, og i fjor var norsk klimafinansiering på 18,7 mrd. kroner. Støtten består av øremerkede midler til klima, og støtte til internasjonale organisasjoner som arbeider med klima i utviklingsland. Eksempelvis er Det grønne klimafondet (GCF) en hovedkanal for norsk multilateral klimafinansiering, med et bidrag på 3,2 mrd. kroner i perioden 2024-2027. Private klimarelevante investeringer utløst av Klimainvesteringsfondet og Norfunds offentlige investeringer inkluderes også i måltallet for norsk klimafinansiering. Regjeringen har etablert en ny statlig garantiordning for fornybar energi med en garantiramme på 5 mrd. kroner. Denne ordningen kom i drift i 2025 og har nå mottatt de første søknadene om garantier. Økt støtte til klimatilpasning og forebygging av katastrofer står sentralt i utviklingssamarbeidet. Slik støtte er ikke bare en investering i motstandskraft mot klimaendringer, men også et viktig bidrag til økonomisk utvikling og fattigdomsreduksjon. Norsk klimafinansiering blir rapportert til OECD og klimakonvensjonen basert på årlige tilskudd markert med Rio-markørene klimatilpasning eller utslippsreduksjoner. Disse rapportene blir laget først etter at tilskuddene er utbetalt. Derfor kan ikke totaltallet for norsk klimafinansiering leses direkte ut av budsjettforslaget.

Regjeringen har startet et arbeid med å vurdere hvordan norsk klimafinansiering kan innrettes og økes fram mot 2035, etter at dagens doblingsmål går ut i 2026.

Prising av utslipp og utfasing av subsidier til fossile brensel

I tillegg til klimafinansiering er det å sette en pris på utslipp som forurenser betaler, en effektiv måte å redusere utslipp på og som øker lands inntekter. Det skaper insentiver for grønn omstilling, og bidrar til å realisere målet i Parisavtalen. Prising av utslipp er mer effektivt jo flere land som innfører det, og Norge er en pådriver i dette arbeidet. I dag dekkes kun 28 pst. av de globale klimagassutslippene av karbonpris.[1] I tillegg er prisene ofte for lave til at næringslivet omstiller seg til lavutslippsløsninger. En mer ambisiøs klimapolitikk globalt krever både høyere priser på utslipp og i flere land. Det er mange land som har satt, eller vurderer å sette en pris på utslipp av klimagasser i sine nasjonale fastsatte bidrag (NDCer) til FNs klimakonvensjon.

Norge støtter Verdensbankprogrammet Partnership for Market Implementation (PMI) med 7 mill. USD fra og med 2022 til og med 2027 over KLDs budsjett. PMI har landprogram i 17 land, hvor de bistår med å utvikle, utforme og implementere karbonprising. Deler av infrastrukturen for å prise utslipp, er også nødvendig for at land skal kunne handle med utslippsreduksjoner under artikkel 6 av Parisavtalen, jf. omtale under Initiativ for globale utslippsreduksjoner. Tiltaket finansieres derfor under KLDs budsjett.

Globalt går store summer til å subsidiere produksjon og forbruk av fossilt brensel. Utfasing av fossile subsidier er viktig for å bidra til at utslippene av klimagasser går ned, og regjeringen arbeider internasjonalt for dette. Flere land har satt i gang reformarbeid for å fase ut fossile subsidier. Norge støtter reform av fossile subsidier på landnivå blant annet gjennom Verdensbanken og gjennom Vennegruppen for reform av fossile subsidier for at flere land skal fase ut slike subsidier.

Initiativ for globale utslippsreduksjoner

Summen av landenes innmeldte utslippsmål under Parisavtalen, og offentlige bidrag til klimafinansiering, er ikke nok for å nå Parisavtalens temperaturmål. Det må gjøres mer. Parisavtalens artikkel 6 åpner for at land frivillig kan samarbeide om utslippsreduksjoner som kan overføres

[1] Verdensbankens publikasjon «*State and trends of Carbon Pricing 2025*»

mellom land for bruk mot utslippsmål, kjent som handel med klimakvoter. Slikt samarbeid åpner for at både vertslandet og kjøperland kan sette seg mer ambisiøse mål om utslippsreduksjoner, og gjennomføre flere klimatiltak enn de ellers ville gjort. Dette kan øke farten og omfanget på den globale omstillingen, og kan øke private investeringer til grønne løsninger. Ved overføring justeres bokføringen av utslipp til land og/eller private selskaper, slik at utslippsreduksjonene kun telles ett sted, og ikke dobbelt. Det stilles strenge krav til måling, rapportering og verifisering av utslippsreduksjonene. Regelverket under Parisavtalens artikkel 6 ble ferdigstilt i 2024. En rekke land er nå i prosess med å sette opp systemene som kreves for å delta i slike samarbeid.

Gjennom Initiativ for globale utslippsreduksjoner (NIGU) skal Norge bidra til å utløse varige utslippsreduksjoner i utviklingsland, gjennom samarbeid under Parisavtalens artikkel 6. Initiativet omfatter kapasitetsbygging, programutvikling og kjøp av utslippsreduksjoner fra partnerland. NIGU finansierer utslippsreduksjoner som kan krediteres på prosjekt-, program-, sektor-, og politikknivå. Arbeidet bygger på det tidligere norske kvotekjøpsprogrammet under Kyotoprotokollen. Innsatsen under initiativet støtter opp under utviklingen av Parisavtalens krediteringsmekanisme for samarbeid mellom land (artikkel 6.4) og vektlegger muligheten for å utløse private grønne investeringer i utviklingsland.

Initiativ for globale utslippsreduksjoners (NIGU) bidrag til norske klimamål

Det langsiktige målet for NIGU er å bidra til å nå 1,5-gradersmålet i Parisavtalen i tråd med en bærekraftig utvikling. Innsatsen kan bidra til dette gjennom oppfyllelsen av klimanøytralitetsmålet og Norges klimamål under Parisavtalen. Gjennom NIGU øker regjeringen innsatsen for samarbeid om utslippsreduksjoner frem mot 2030 og for perioden etter 2030.

Norge har mål om å sørge for klimagassreduksjoner i andre land tilsvarende norske utslipp fra og med 1. januar 2030, kjent som klimanøytralitetsmålet (jf. Innst. 407 S (2015–2016)). Regjeringen vil følge opp dette vedtaket. Klimanøytralitetsmålet er ikke en del av Norges innmeldte bidrag til Parisavtalen, men kan bidra til at Parisavtalens temperaturmål kan nås og er en del av Norges internasjonale innsats for den grønne omstillingen globalt. Regjeringen vil komme tilbake til hvordan klimanøytralitetsmålet skal innrettes når vi har mer informasjon om utslippsutviklingen, hvordan markedet for artikkel 6-kvoter vil utvikle seg etter 2030 mv.

Utslippsreduksjoner oppnådd gjennom NIGU kan også benyttes til å dekke det som eventuelt mangler for å oppfylle Norges 2030-mål under Parisavtalen, i en situasjon der EU-samarbeidet ikke tar oss helt til 55 pst. utslippsreduksjon. Det er stor usikkerhet om nasjonale utslippsreduksjoner og klimasamarbeidet med EU vil være tilstrekkelig for måloppnåelse. Se nærmere omtale i kap. 3 i klimastatus og -plan.

Behovet for utslippsreduksjoner under Parisavtalens artikkel 6 for å oppfylle Norges 2030-mål kan bli betydelig. Regjeringen foreslår derfor at Klima- og miljødepartementet som et risikoreduserende tiltak arbeider for å kjøpe klimakvoter tilsvarende 15 mill. tonn CO_2e i utslippsreduksjoner fram til 2030. Det er stor usikkerhet om det endelige behovet, som både kan bli lavere og høyere enn dette.

Den foreslåtte økte fullmakten for kvotekjøp under Parisavtalens artikkel 6 kan benyttes til både å skaffe kvoter til å oppfylle klimanøytralitetsmålet og Norges klimamål under Parisavtalen. Klimakvoter som kjøpes under Parisavtalen skal representere reelle og langsiktige utslippsreduksjoner.

Det er foreløpig ikke etablert en «markedsplass» hvor land kan kjøpe ferdig godkjente utslippsreduksjoner under Parisavtalens artikkel 6, og tilgangen til kvoter er derfor lav. NIGU bidrar derfor aktivt til kapasitetsbygging og utvikling av nye programmer og samarbeid som kan resultere i utslippsreduksjoner som Norge kan kjøpe i form av klimakvoter. Det er imidlertid betydelig usikkerhet om hvor mange kjøpsavtaler KLD faktisk vil kunne inngå og hvor store utslippsreduksjoner disse vil kunne levere fram mot 2030.

Arbeidet med å sikre utslippsreduksjoner under Parisavtalens artikkel 6 tar tid å forberede. Det tar i dag gjerne to-tre år å få på plass nye samarbeid, og kvotene vil så bli levert over en tidsperiode på opptil ti år. Siden det inngås 10-årige kontrakter, vil kontrakter som inngås for klimamålet for 2030, gi levering av utslippsreduksjoner utover 2030-tallet. Utslippsreduksjoner levert etter 2030 kan benyttes mot klimanøytralitetsmålet eller til å oppfylle Norges klimamål for 2035, dersom det skulle vise seg å bli nødvendig. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget i løpet av 2026 med forslag til hvordan det kan planlegges for å sikre at klimamålet for 2035 skal nås med utslippskutt i Norge og i samarbeid med EU.

Se Klimastatus og -plan for mer informasjon om klimamålene, EU-samarbeidet og årsaker til usikkerhet knyttet til måloppnåelse.

Prioriteringer for samarbeid

For å sikre god miljøintegritet utvikles NIGUs samarbeid i tråd med regelverket under Parisavtalens artikkel 6. Følgende prioriteringer legges til grunn:

- Addisjonalitet: Utslippsreduksjonene som skjer gjennom et samarbeid skal være addisjonelle, enten politisk eller finansielt addisjonelt. Det vil si at for nye programmer skal det være den norske involveringen og betalingen for klimakvoter som utløser utslippsreduksjonene det betales for.
- Attribusjon: Utslippsreduksjonene Norge kjøper, skal være et resultat av norsk finansiering og samarbeid. Dette er viktig fordi Norge må unngå å krediteres for utslippsreduksjoner som andre finansieringskilder (eksempelvis klimabistand) kan ha utløst direkte.
- Styresett: Styresett og institusjoner i samarbeidsland må gjøre det mulig for programmer å levere de ønskede resultatene. Det bør derfor gjøres nødvendige tilpasninger til landkonteksten for å sikre ansvarlig gjennomføring av programmet.
- Korrupsjon og menneskerettigheter: Det er nulltoleranse for menneskerettighetsbrudd og korrupsjon. Det samarbeides derfor med fondsforvaltere som har gode sikringsmekanismer.
- Varige utslippsreduksjoner: Norsk samarbeid bør utformes slik at utslippene ikke øker igjen etter at programperioden og norsk finansiering av klimakvoter er avsluttet. Dette må sikres i programutformingen gjennom en tydelig utfasingsstrategi for finansiering fra salg av klimakvoter.
- Sektorer: Behovet for finansiering av grønn omstilling er svært høyt i stort sett alle sektorer. NIGU er åpen for samarbeid innenfor alle sektorer, med unntak av skog og annet arealbruk, samt utelukkelse av enkelte typer tiltak som kan gi uheldige innlåsingseffekter for fossil kraftproduksjon. Utover at Norge søker samarbeid med utviklingsland er det ingen geografiske begrensninger for samarbeid.

Risiko

Det er flere risikoområder i NIGUs arbeid, og departementet jobber målrettet med å redusere disse i eksisterende og nye samarbeid.

- Leveringsrisiko innebærer at det leveres færre utslippsreduksjoner fra inngåtte samarbeid enn anslått og kontraktsfestet. Erfaringsmessig er dette krevende å unngå. For å redusere leveringsrisikoen har departementet inngått avtaler med flere forvaltningsaktører og vertsland. Departementet samarbeider på ulike krediteringsnivåer, som prosjekt- og programnivå, men også programmer på sektor-, jurisdiksjon-, og politikknivå, som bidrar til å spre risiko. Det planlegges også for å overkontraktere, altså inngå flere og større kontrakter for klimakvoter enn behovet skulle tilsi.
- God miljømessig integritet i utslippsreduksjonene som kjøpes er en risiko. Departementet stiller strenge krav til blant annet addisjonalitet og attribusjon i alle nye samarbeid. Det er likevel krevende å sikre alle elementene som må på plass i alle etablerte samarbeid.
- Regulatorisk, juridisk og myndighetsrisiko innebærer manglende styringsstrukturer og kompetanse i vertsland. Denne risikoen søkes redusert ved målrettet kapasitetsbygging i samarbeidsland for å kunne delta i samarbeid i tråd med regelverket under Parisavtalens artikkel 6.
- Korrupsjon og mislighold av midler er en risiko som søkes redusert ved at det praktiseres resultatbasert finansiering for utslippsreduksjonene. Det innebærer at det først betales for klimakvoter når utslippsreduksjonene er gjennomført, verifisert og levert til Norge. Gjennom samarbeid med forvaltningsaktører som multilaterale banker og internasjonale organisasjoner er kontraktene underlagt deres respektive sikkerhetsmekanismer for korrupsjon, samt sosiale- og miljømessige forhold.

Kortlevde klimaforurensere/superforurensere

Norge har i flere år prioritert internasjonalt engasjement for å redusere utslipp som gir klimaeffekt på kort sikt. Arbeidet er rettet mot å redusere utslipp av metan, svart karbon (sot), hydrofluorkarboner (HFK) og bakkenært ozon. Disse er såkalte superforurensere som er ansvarlige for over en halv grad av dagens temperaturøkning, og fører også til luftforurensning, redusert folkehelse, matproduksjon og forringede økosystemer. Sammenliknet med CO_2 har de kort levetid i atmosfæren. Utslippsreduksjoner kan derfor gi rask klimaeffekt og bremse oppvarmingshastigheten. Dette er essensielt for å nå Parisavtalens temperaturmål og reduserer risikoen for å krysse irreversible klimavippepunkter i Arktis, som vil ha store globale konsekvenser.

Norge jobber med tematikken i Arktisk råd, og har hatt lederskap for arbeid med svart karbon og metan fram til mai 2025. Svart karbon har en særlig oppvarmende effekt når det slippes ut i nærheten av arktiske områder, siden partiklene legger seg på is og snø og hindrer at solstrålene reflekteres tilbake til atmosfæren. Vi viser til nærmere omtale under programkategori 12.60 *Nord- og polarområdene*.

Norge er og styremedlem i den UNEP-baserte Koalisjonen for klima og ren luft (CCAC) og gir 5,5 mill. kroner i støtte i 2026. Koalisjonen jobber for å redusere utslipp av superforurensere globalt. CCAC har en viktig rolle som sekretariat for Global Methane Pledge, et globalt initiativ for å redusere verdens kollektive metanutslipp med 30 pst. fra 2020-nivå innen 2030, samt å se tiltak mot klima og luftforurensning i sammenheng.

Miljødirektoratet bidrar i tillegg i arbeid for internasjonal kunnskapsutvikling med å utvikle en metodologirapport for kortlevde klimadrivere under IPCC. Arbeid med HFKer dekkes hovedsakelig under Montrealprotokollen, da disse brukes som erstatning for flere av de ozonreduserende gassene.

Reduserte utslipp fra internasjonal transport

For å redusere utslipp fra internasjonal transport arbeider Norge innenfor FNs sjøfartsorganisasjon (IMO) og FNs luftfartsorganisasjon (ICAO) med å utvikle og gjennomføre regelverk for å redusere klimagassutslippene. IMO ble i 2023 enige om å kutte skipsfartens utslipp til netto-null i 2050. I april 2025 godkjente IMOs et juridisk bindende rammeverk med krav som skal sørge for at utslippsmålene nås. Endelig fastsettelse av de nye klimakravene skal skje på et møte i miljøkomiteen i midten av oktober i år. Dersom vil bli fastsatt, vi de kravene tre i kraft 1. mars 2027. Kravene inneholder både en mekanisme for gradvis reduksjon av klimagassutslippet knyttet til drivstoffet som skip benytter, og et element av karbonprising. ICAO har innført et markedsbasert virkemiddel for å medvirke til at videre vekst i internasjonal luftfart etter 2020 ikke øker netto karbonutslipp; «Carbon Offsetting Reduction Scheme for International Aviation» (CORSIA). CORSIA omfatter om lag 1 pst. av globale utslipp av drivhusgasser. ICAO har også vedtatt et mål om at sektoren skal ha netto null karbonutslipp i 2050. Fra og med 2024 skal utslipp utover 85 pst. av 2019-nivået (før pandemien) kompenseres med utslippsreduksjoner, eller kvoter, fra andre sektorer. Kvotene må være fra reduserte utslipp etter 2020. Norge har deltatt frivillig fra start og regulerer tre luftfartøyoperatører gjennom klimakvoteloven. Fra og med 2024 er 126 land med i CORSIA. Andre fase, som er obligatorisk for de fleste landene, er fra 2027 til 2035.

Klima- og skoginitiativet

Å redusere og reversere tap av verdens tropiske skoger er avgjørende for å nå målene både i Parisavtalen, Naturavtalen og FNs bærekraftsmål. Skogen bidrar til et stabilt klima, til naturmangfold, og den utgjør livsgrunnlaget for millioner av mennesker, spesielt urfolksgrupper. Den gir grunnleggende økosystemtjenester, også utover de knyttet direkte til klima og naturmangfold. Blant annet er regnskog avgjørende for vanntilgang, og dermed for verdens matproduksjon.

Hovedmålet til Klima- og skoginitiativet er å bidra til at redusert og reversert tap av tropisk skog gir et mer stabilt klima, mer bevart naturmangfold og en mer bærekraftig utvikling. Hovedmålet er delt inn i to delmål:

(i) å bidra til bærekraftig skog- og arealforvaltning i utviklingsland og
(ii) å bidra til redusert press på tropiske skogarealer fra globale markeder.

Videre angir Klima- og skoginitiativets strategiske rammeverk åtte strategiske tverrgående områder som innsatsen rettes inn mot:

- Vedtatt og gjennomført politikk for bærekraftig skog- og arealforvaltning i tropiske skogland og delstater
- Styrkede rettigheter og bedre levekår for urfolk og lokalsamfunn i tropiske skogland
- Effektive internasjonale insentivstrukturer for redusert avskoging i tropiske skogland
- Økt transparens i arealforvaltning, arealbruk, verdikjeder og finansiering
- Råvaremarkeder stimulerer til avskogingsfri produksjon i tropiske skogland
- Finansmarkeder stimulerer til avskogingsfri råvareproduksjon i tropiske skogland
- Redusert skogkriminalitet
- Global oppslutning om bevaring av tropisk skog

Innsats som mest effektivt bidrar til kostnadseffektive og målbare utslippsreduksjoner prioriteres.

Det vil kreve en omfattende mobilisering lokalt og globalt for å nå målet som over 140 land sluttet seg til på klimatoppmøtet i Glasgow i 2021 om å stanse globalt skogtap innen 2030, og som i 2023 ble referert i hovedbeslutningen på klimatoppmøtet i Dubai. Strategien til Klima- og skoginitiativet er basert på anerkjennelsen av at det først og fremst er bedre og mer helhetlig arealpolitikk i skoglandene som må til for å redusere avskoging. Klima- og skoginitiativet har bilaterale samarbeidsavtaler med viktige skogland der det er politisk vilje til å bevare skogen, og potensial for store utslippskutt. Bærekraftig arealpolitikk legger også til rette for styrkede rettigheter og bedre levekår for urfolk og lokalsamfunn.

Det internasjonale samfunnet kan støtte opp om bedre arealpolitikk i skoglandene gjennom å skape effektive internasjonale insentiver for redusert avskoging, blant annet gjennom karbonmarkeder og annen internasjonal finansiering. Etterspørselen etter råvarer som storfekjøtt, soya, palmeolje, tømmer, papirmasse og kakao har økt, drevet av en verdensbefolkning som blir stadig større og rikere. Økt etterspørsel etter mat og andre råvarer kan i stor grad møtes med mer effektiv arealbruk, og uten å føre til avskoging. Dette krever en god arealpolitikk. I tillegg må alle ledd i global råvarehandel og forbrukere etterspørre bærekraftige produkter, og investorer og banker må i større grad inkorporere avskogingsrisiko i rammeverkene og beslutningene sine. Klima- og skoginitiativet støtter rammeverk, data, koalisjonsbygging og investeringer i bærekraftig produksjon for å legge til rette for bærekraftige råvaremarkeder.

Gode data om skogen og avskogingens årsaker er viktig for myndigheter i skogland som planlegger arealpolitikken eller driver lovhåndhevelse, for urfolk og lokalsamfunn som hevder sine rettigheter, og for selskaper og investorer som vil sikre at sine råvarer eller eierandeler har lav avskogingsrisiko. Derfor investerer Klima- og skoginitiativet i initiativer som forbedrer tilgangen til data om skogen.

Mye av avskogingen som skjer er ulovlig, og handel med ulovlige råvarer øker presset på skogen. En sentral del av innsatsen til Klima- og skoginitiativet retter seg derfor mot samarbeid mot skogkriminalitet. Det er økt interesse for slikt samarbeid.

Prioriteringer

De bilaterale partnerskapene vil fortsatt være en høy prioritet for Klima- og skoginitiativet. Gjennom disse støtter Norge opp om politikk som leverer store resultater. Gjennom bidrag til Amazonasfondet og andre tiltak vil Klima- og skoginitiativet fortsette å støtte Brasil i å nå sine ambisiøse mål, både for omlegging av landbruksproduksjonen uten avskoging, bekjempelse av ulovlig avskoging, samt for urfolks rettigheter. Norge vil også støtte opp om arbeidet med å redusere avskogingen i savanneskogen Cerrado. I 2025 er det dessuten høyt prioritert å støtte Brasils rolle som vertskap for FNs klimatoppmøte, for å løfte fram både oppnådde resultater og nye muligheter som støtter arbeidet med å stanse tropisk avskoging og sikre bærekraftig arealbruk. I Indonesia vil Norge prioritere å styrke samarbeidet med ny regjering, for å bidra til det ambisiøse målet om netto negative utslipp fra skog- og arealsektoren innen 2030.

I Colombia vil synergiene mellom Norges engasjement knyttet til skog og fred styrkes ytterligere, gitt den tette koblingen mellom avskoging og konflikt. Colombia har i perioder redusert avskogingen betraktelig, men situasjonen er sårbar og nært tilknyttet konflikten med væpnede grupper. Det har ikke vært mulig med resultatbaserte betalinger under partnerskapet fordi Colombia ønsker å utarbeide reguleringer for karbonmarkedet. Norge prioriterer å sikre gode rammer for det videre samarbeidet med Colombia, i tett samarbeid med Tyskland og Storbritannia. I Peru bidrar Norge til fortsatt gjennomføring av milepælene i intensjonsavtalen i samarbeid med andre givere, og å legge til rette for resultatbaserte utbetalinger. Norge vil sammen med Tyskland og Storbritannia gå i dialog med Peru om forutsetningene for videre samarbeid etter 2025.

I Etiopia vil støtte til den nasjonale strategien mot avskoging og for skogrestaurering fortsatt prioriteres, i tillegg til styrking av landets skogovervåkningssystem. Tilrettelegging for at Etiopia kan utstede verifiserte utslippsreduksjoner, og gå i dialog med mulige kjøpere av disse, vil også prioriteres. I 2026 vil Klima- og skoginitiativet sammen med andre toneangivende givere arbeide videre med et tilleggsinstrument til dagens Central Africa Forest Initiative (CAFI) som muliggjør mobilisering av privat finansiering av ulike tiltak som fremmer bærekraftig økonomi i landene i Kongobassenget.

Mobilisering av økt finansiering til skogbevaring vil prioriteres i 2026. Et viktig område er innsatsen rundt karbonmarkeder for utslippsreduksjoner av høy kvalitet fra redusert avskoging. Gjennom LEAF-koalisjonen samarbeider Norge med Storbritannia, USA og en rekke av verdens største selskaper om dette. Det er stor interesse fra skoglandene. Norge vil også fortsette å bidra til at skoglandene får den tekniske støtten de trenger for å dokumentere resultater og involvere urfolk og andre i arbeidet, og til at de får juridisk støtte til å inngå kontrakter med LEAF-koalisjonen. Det er økt forståelse i markedet for at REDD+ bør gjøres på nasjonalt eller jurisdiksjonelt nivå, snarere enn gjennom enkeltprosjekter. Støtte til ART-standarden og LEAF-koalisjonen har bidratt til dette. Samtidig skaper utkast til reguleringer og til normer i det frivillige markedet usikkerhet om hvordan selskapene kan bruke frivillige karbonkreditter som del av sin overordnede omstilling. En prioritet framover vil være å legge til rette for etterspørsel etter skogkreditter av høy kvalitet, i tillegg til at selskaper kutter egne utslipp. Videre vil arbeidet med å bidra inn i utfor-

mingen og vurderingen av Tropical Forest Finance Facility (TFFF) ha høy prioritet fremover. TFFF er et initiativ fra Brasil knyttet til betaling for stående skog.

På klimatoppmøtet i Glasgow i desember 2021 lovet ti av verdens største råvaregrossister som driver avskoging at de skulle oppnå bærekraftige forsyningskjeder, og ledende investorer lovet at investeringsporteføljene deres skulle bli avskogingsfrie. Gjennom blant annet Tropical Forest Alliance har Norge bidratt til å legge til rette for økte ambisjoner fra de store råvareselskapene, og flere av dem strammet inn sine mål i 2023. Å legge til rette for denne omstillingen blir en viktig prioritet framover. Som del av dette vil det vurderes økt støtte til omlegging av kveg- og soyasektoren i Latin-Amerika. Å støtte opp om lands innsats for å møte kravene i EUs forbud mot import, eksport og omsetting av syv råvarer og tilknyttede produkter som fører til avskoging og skogforringelse blir en viktig del av arbeidet med verdikjeder. Norge er sammen med ni andre europeiske land med i Amsterdampartnerskapet for avskogingsfrie forsyningskjeder, og leder partnerskapet i siste halvdel av 2025.

Gode data er avgjørende for å kunne gjennomføre både frivillige forpliktelser og reguleringer mot avskoging i råvaremarkeder. Tilgang til data om skogen, som hvor og hvorfor den ødelegges, er en forutsetning for at skoglandene skal kunne målrette innsatsen sin. Store deler av den globale avskogingen er ulovlig, og økt transparens kan endre den politiske viljen til å ta tak i dette. Klima- og skoginitiativet har vært ledende i å etablere en infrastruktur for offentlig tilgjengelig data om skogen. Skogland, organisasjoner og privat næringsliv får støtte og verktøy for å bruke dataene. Klima- og skoginitiativet har startet en anbudsprosess for å kunne tilby et liknende produkt også fremover. Denne prosessen har dessverre tatt mer tid enn forutsett.

Regnskog forventes å være høyt på agendaen under klimatoppmøtet i Belém i brasiliansk Amazonas i 2025, og blir en viktig milepæl for verdens innsats mot avskoging. Norge vil fortsette å innta en ledende rolle for samarbeid om høye ambisjoner. Norge deltar i styringskomiteen av Forest and Climate Leaders Partnership (FCLP), etablert for å følge opp ambisjonene om å stanse og reversere globalt skogtap innen 2030, og å bidra til samarbeid, løsninger og finansiering for å kunne nå dette målet. Sentralt i arbeidet fram mot klimatoppmøtet blir et løfte om å styrke urfolks og lokalsamfunns landrettigheter i tropiske skogland. Norge samarbeider også tett med andre land og filantropiske stiftelser i mobiliseringen av finansiering til urfolk og lokalsamfunns rettighetsbaserte skogforvaltning.

Høsten 2022 fikk verden en ny naturavtale under det 15. partsmøtet for FNs konvensjon for biologisk mangfold. Naturavtalen har globale mål på områder som vil gi direkte bidrag til skogsatsingen, og omvendt, inkludert mål om vern av natur (30 pst. innen 2030), restaurering av forringede områder, bærekraftig arealpolitikk, støtte til urfolks rettigheter, mobilisering av finansiering til natur, og utfasing av subsidier som er skadelige for biologisk mangfold. Det er stort sammenfall mellom drivere av tropisk avskoging og tap av biomangfold: ekspansjon av jordbruksvirksomhet, illegal virksomhet og ineffektiv arealbruk. Den nasjonale oppfølgingen av naturavtalen i skoglandene vil derfor bidra til redusert avskoging og skogforringelse, på samme måte som redusert avskoging og skogforringelse vil bidra til å oppnå mål i naturavtalen. Det er god overlapp mellom Klima- og skoginitiativets strategi og delmålene i naturavtalen. Klima- og skoginitiativet vil prioritere innsats i bilaterale partnerskap og globale strategier som bidrar til både klima- og naturmål.

Støtte til sivilsamfunnsaktører er en sentral del av innsatsen til Klima- og skoginitiativet. Sivilsamfunnsorganisasjoner fungerer som kunnskapsprodusenter og -formidlere, og de bidrar til økt forankring på tvers av politiske skillelinjer og regjeringer. Prioriterte innsatsområder er avskogingsfrie forsyningskjeder og finansmarkeder, urfolk og lokalsamfunn, innsats mot skogkriminalitet og for økt transparens, i tillegg til global oppslutning om høyere klimaambisjoner og bærekraftig arealpolitikk. Klima- og skoginitiativet gjennomførte i 2025 en utlysning av sivilsamfunnsstøtte innenfor de prioriterte innsatsområdene for en ny periode, med sikte på å inngå avtaler som vil gjelde fra 2026 og framover.

Regjeringen har besluttet at det skal gjennomføres en ekstern, uavhengig følgeevaluering av Klima- og skoginitiativet i årene 2026-2028. Formålet med evalueringen er å gi læring, kunnskap og anbefalinger til fornyet strategi for initiativet fram mot 2035. Avdeling for evaluering av norsk utviklingssamarbeid i Norec vil ha ansvar for å gjennomføre evalueringen.

Risiko

Skogbevaring er helt sentralt for å redusere risikoen for klimaendringer med alvorlige konsekvenser for menneskeheten. Skog, både restaurering og bevaring, spiller også en svært viktig rolle

i å øke motstandsdyktigheten mot- og tilpasning til klimaendringer. Risiko knyttet til skogbevaring er størst ved å ikke gjøre noe. Risikoen som ligger i selve innsatsen, har i stor grad vært kjent gjennom hele Klima- og skoginitiativets levetid. Slik risiko inkluderer for eksempel lav kapasitet og skiftende politisk vilje i skogland, korrupsjon, sterke økonomiske særinteresser i industrier som driver avskoging, markedssvikt og fattigdom. Politiske skifter vil også fremover kunne føre til forsinkelser og/eller endret strategi for- og innretning av samarbeidene. Globalt er markedskreftene som driver avskoging betydelige. Å stoppe tropisk avskoging vil kreve en betydelig endring i det globale matsystemet. Organiserte kriminelle grupper, inkludert narkotikakarteller, kontrollerer viktige skogområder og ulike former for ulovlig avskoging er en del av virksomheten. Selv om skoglandene skulle lykkes med å forbedre arealforvaltningen, er presset på skogen sterkt.

Alle skoglandene som Klima- og skoginitiativet samarbeider med, har utfordringer knyttet til styresett. Flere av satsningene innebærer også betydelig risiko for økonomisk mislighold. Risikovurderinger og risikohåndtering er derfor en sentral del av initiativets innsats. Grundig kvalitetssikring før inngåelse av tilskuddsavtaler er sentralt i dette arbeidet. Som for alle bistandsprosjekter er nulltoleranseprinsippet lagt til grunn for økonomisk mislighold, se nærmere i omtale i Prop. 1 S (2025–2026) for Utenriksdepartementet.

Krigen i Ukraina har fått store konsekvenser for markeder for mat, råvarer, energi m.m., og dette vil fortsette også i tiden fremover. Svingninger i råvarepriser kan påvirke avskogingen. I stadig høyrere grad kan det også oppstå målkonflikter mellom energiomstilling og skogbevaring, gjennom blant annet økt etterspørsel etter mineraler og landarealer til energiproduksjon. Økte handelsbarrierer og usikkerhet kan få stor betydning for råvarehandel som påvirker avskoging.

Reduksjoner av andre lands bistandsbudsjetter representerer også en risiko for Klima- og skoginitiativets måloppnåelse, fordi viktige programmer som støtter opp om formålet kan miste støtte fra andre givere. Reduksjonen i bistand for bevaring av skog påvirker initiativets arbeid både direkte og indirekte. I tillegg kan endring i normer og svakere vektlegging av klima og natur i flere toneangivende land være av betydning for initiativets arbeid.

Nærmere om budsjettforslaget

Budsjettmidler knyttet til Parisavtalen og kortlevde klimaforurensere er omtalt under programkategori 12.10 Fellesoppgaver, forskning, internasjonalt arbeid mm.

Utgifter under programkategori 12.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
1481	Klimakvoter	54 571	302 873	302 951	0,0
1482	Internasjonale klima- og utviklingstiltak	4 152 419	4 248 108	4 086 703	-3,8
	Sum kategori 12.70	4 206 990	4 550 981	4 389 654	-3,5

Inntekter under programkategori 12.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026	Endring i pst.
4481	Salg av klimakvoter	2 230 574	3 135 116	1 617 874	-48,4
	Sum kategori 12.70	2 230 574	3 135 116	1 617 874	-48,4

Kap. 1481 Klimakvoter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter, *kan overføres*	1 006	2 873	2 951
22	Internasjonalt samarbeid under Parisavtalens artikkel 6, *kan overføres*	53 565	300 000	300 000
	Sum kap. 1481	54 571	302 873	302 951

Post 01 Driftsutgifter, kan overføres

Posten dekker utgifter til drift av Initiativ for globale utslippsreduksjoner. Dette innebærer blant annet kjøp av eksterne tjenester, som for eksempel juridisk rådgivning, og andre driftsutgifter i forbindelse med kjøp og ev. salg av klimakvoter. Det foreslås å bevilge 2,9 mill. kroner under posten.

Post 22 Internasjonalt samarbeid under Parisavtalens artikkel 6, kan overføres

Posten dekker utgifter under Initiativ for globale utslippsreduksjoner (NIGU), herunder til kapasitetsbygging, programutvikling og kostnader relatert til kjøp av klimakvoter under Parisavtalens artikkel 6. Se også nærmere omtale i *Hovedinnhold og prioriteringer* under Programkategori 12.70 Internasjonalt klimaarbeid.

Utgiftene kan ikke telles som bistand (klimafinansiering). Klimakvotekjøp i årene fremover vil bidra til å fremskynde den grønne omstillingen i utviklingsland.

Under NIGU arbeider Klima- og miljødepartementet gjennom Norges eget karbonfond Norwegian Article 6 Action (NACA) Fund under Global Green Growth Institute (GGGI), samt de multilaterale karbonfondene Transformative Carbon Asset Facility (TCAF) under Verdensbanken, og Climate Action Catalyst Fund (CACF) under Asiabanken. I tillegg finansieres kapasitetsbygging gjennom Verdensbankens Partnership for Market Implementation (PMI) og GGGIs Readiness Facility. For 2026 foreslås det å videreføre bevilgningen på posten på 300 mill. kroner. Departementet er i en fase med stor aktivitet med programutvikling i flere land og gjennom flere implementeringspartnere. Kostnader til både utvikling og forvaltning føres også på posten.

Norge har, sammen med blant annet Sverige, Storbritannia og Sveits, finansiert pilotering av programmer på politikk- og sektornivå gjennom Verdensbankens Transformative Carbon Asset Facility (TCAF) siden 2015. Norge er inne med totalt opptil 80 mill. USD. Årlige utbetalinger til fondet dekkes under posten fram til 2031. Fondet utvikler pilotprogrammer under artikkel 6 av Parisavtalen som skal resultere i klimakvoter Norge kan kjøpe. Formålet med samarbeidene er å bidra til varig omstilling i utviklingsland. Programmene i TCAF krediteres på politikknivå. Dette er nybrottsarbeid og utviklingen av metodikk og programmene er krevende og tar tid. NIGU har foreløpig én aktiv kjøpsavtale for utslippsreduksjoner. Den gjelder energireform og utfasing av fossile subsidier i Usbekistan. Det forventes at klimakvoter fra Usbekistan blir levert i starten av 2026, og det er bevilget penger til nødvendige utbetalinger.

Departementet arbeider gjennom GGGI for å utvikle programmer for kjøp av klimakvoter både på prosjekt- og sektornivå. Under GGGIs fasilitet, Carbon Transaction Facility (CTF), har Klima -og miljødepartementet opprettet et eget karbonfond *Norwegian Article 6 Action (NACA) Fund* på inntil 100 mill. USD over flere år. Fondet skal utvikle kjøpsprogrammer, forvalte kjøpsavtaler som etter hvert inngås på vegne av departementet og betale for utslippsreduksjoner som Norge kjøper som klimakvoter. Fondet kan oppkapitaliseres etter hvert som det utvikles flere programmer i flere land, og det inngås flere kjøpsavtaler. Det arbeides foreløpig med programutvikling i hhv. Benin, Indonesia, Jordan, Marokko, Senegal og Zambia. Enkelte av programmene er større programmer på sektornivå, og skal styrke insentivene til privat sektor for å øke investeringene i fornybar energi. Andre samarbeid gjelder enkeltstående fornybarprosjekter. Mer fornybar energi gir grunnlag for utslippsreduksjoner i form av klimakvoter som Norge kan kjøpe. Det tas sikte på at de første kjøpskontraktene under NACA blir signert i 2025/2026 og at prosjektene/programmene gjennom fondet kan levere klimakvoter fra 2027.

Alle bidragsytere med karbonfond under GGGI må også bidra inn i GGGIs kapasitetsbyggingsfond, Readiness Facility. Målet med fasiliteten er at flere utviklingsland kan delta i samarbeid under Parisavtalens artikkel 6. Departementet vil derfor bidra med 5 mill. USD til kapasitetsbyggingsfondet i perioden 2025-2030. Kapasitetsbyggingsfondet skal både bygge kapasitet hos myndigheter i vertsland, og utvikle nye programideer for samarbeid under artikkel 6 som kan tas inn i de ulike karbonfondene, som NACA-fondet, for videreutvikling og gjennomføring.

Det gis også kjernestøtte til GGGI på 8 mill. kroner årlig under posten i perioden 2024-2026. Det er viktig for at GGGI skal kunne opprettholde kompetansen og kapasiteten i arbeidet med internasjonale karbonmarkeder.

Klima- og miljødepartementet har gått inn i Asiabankens karbonfond, *Climate Action Catalyst Fund (CACF)* med inntil 50 mill. USD over flere år, jf. Prop. 142 S (2024–2025) og Innst. 540 S (2024–2025). Fondet skal jobbe for utslippsreduksjoner i Asia og Stillehavsregionen under Parisavtalens artikkel 6, og utstede klimakvoter som Norge kan kjøpe.

Bevilgningen på posten benyttes også til Verdensbankprogrammet Partnership for Market Implementation (PMI). PMI arbeider med kapasitetsbygging på myndighetsnivå og har landprogrammer i 17 land for å etablere karbonprising og tilrettelegge for deltakelse i karbonmarkeder under Parisavtalens artikkel 6.

Langsiktige avtaler om programutvikling og kostnader relatert til kjøp av utslippsreduksjoner (klimakvoter) vil bli inngått i samsvar med fullmakten *IV Kjøp av klimakvoter under Parisavtalens artikkel 6*. Kostnader relatert til kjøp kan for eksempel gjelde implementeringskostnad, tredjepartsvurderinger, avgifter, bidrag til klimatilpasning og dokumentasjon. Fullmakten dekker framtidige utbetalinger for flerårige avtaler med Verdensbanken, GGGI og Asiabanken. Fullmakten åpner også for at Klima- og miljødepartementet kan inngå nye avtaler om kvotekjøp, med eksisterende eller nye implementeringspartnere. Grunnet betydelig usikkerhet om hvor mange kvoter Norge ev. vil behøve til 2030-målet, i en situasjon der EU-samarbeidet ikke tar oss til 55% utslippsreduksjon, foreslås det at Klima- og miljødepartementet som et risikoreduserende tiltak arbeider for å kjøpe klimakvoter tilsvarende 15 mill. tonn CO_2e i utslippsreduksjoner fram til 2030. Dette innebærer et behov for å øke eksisterende fullmakt til 15 mrd. kroner.

Avtaler om utslippsreduksjoner under Parisavtalens artikkel 6 har varighet over ti år. Inngåelse av avtaler som risikoreduserende tiltak for oppfyllelse av 2030-forpliktelsen vil dermed levere klimakvoter utover 2030, dvs. for årene fram til 2039. Fullmakten må dekke framtidige utbetalinger for hele denne perioden. I tillegg er det høy risiko for at programmene ikke leverer utslippsreduksjoner som forventet, jf. omtale om leveringsrisiko. Hensyntatt ovennevnte forventes det at klimakvoter tilsvarende 15 mill. tonn CO_2e. innen 2030 vil ha en samlet kostnad på 10 mrd. kroner, hvorav 4,5 mrd. kroner anslås utbetalt i perioden 2028-2030 og 5,5 mrd. kroner vil utbetales i budsjettene 2031-2039. I tillegg kommer utgifter til å utvikle programmer som vil levere klimakvoter, anslått til 200-300 mill. kroner frem til 2030.

For å arbeide mot at Norge kjøper utslippsreduksjoner under Parisavtalens artikkel 6 på opptil 15 millioner tonn med høy miljøintegritet vurderes samarbeid om nye programmer og land fortløpende. En eventuell utvidelse av samarbeid kan enten skje gjennom eksisterende fond, eller med nye implementeringspartnere. Utvidelse av samarbeidet under NIGU skal skje i tråd med Klima- og miljødepartementets prioriteringer for arbeid under Parisavtalens artikkel 6 og innenfor rammen av fullmakten.

I samsvar med praksis for tidligere år foreslår regjeringen også en fullmakt til å selge klimakvoter og bruke salgsinntektene for salg av klimakvoter som er regnskapsført på kap. 4481 Salg av klimakvoter, post 01 Salgsinntekter, til å betale for klimakvoter utover gitt bevilgning, jf. forslag til romertallsvedtak *III Fullmakt til overskridelse.*

Rapport 2024

I 2024 fortsatte arbeidet med kapasitetsbygging og programutvikling gjennom Verdensbanken og GGGI. På COP29 i Baku ble Initiativ for globale utslippsreduksjoner (NIGU) lansert som en ny ramme rundt departementets arbeid med utslippsreduksjoner under Parisavtalens artikkel 6. Det ble i den forbindelse også etablert et nytt, norsk karbonfond under GGGI, Norwegian Article 6 Action (NACA) Fund.

Det ble ikke signert flere kvotekjøpskontrakter gjennom TCAF i 2024, men fondet har utviklet flere nye programforslag til piloter, i samarbeid med myndigheter i utviklingsland. Det er krevende å utvikle gode programmer hvor krav om addisjonalitet og konservative referansebaner ivaretas på en god måte.

Klima- og miljødepartementet signerte høsten 2024 bilaterale avtaler med Benin og Zambia. Avtalene rammer inn arbeidet for samarbeid under artikkel 6 i tråd med regelverket. For begge land er det mest aktuelt å samarbeide om programmer og prosjekter om installering av ny fornybar energi, men andre sektorer kan også bli aktuelt. Programmene følges opp av GGGI. I tillegg har programdesignet for sektorprogrammene i Indonesia, Marokko og Senegal blitt videreutviklet. Disse programmene skal bidra til å styrke insentivene til privat sektor for å investere mer i fornybar energi.

Post 25 Fleksible mekanismer under klimasamarbeidet med EU

Norges klimamål for 2030 under Parisavtalen er å redusere utslippene av klimagasser med minst 55 prosent sammenlignet med 1990-nivået. I innmeldingen av målet til Parisavtalen kommuniserte Norge et ønske om å fortsette det eksisterende klimasamarbeidet med EU, og at målet skal kunne oppfylles i samarbeid med EU. Norge deltar dermed i EUs klimakvotemarked, innsatsfordelingsforordning og skog- og arealbruksregelverk, på lik linje med EU-land.

I statsbudsjettet for 2026 foreslår regjeringen å videreføre fullmakten fra Prop. 1 S (2024–2025). I forslag til fullmakt XIV for kjøp av skogkreditter og utslippsenheter, ber departementet om fullmakt til å inngå avtaler og intensjonsavtaler om kjøp av skogkreditter og utslippsenheter innenfor en samlet ramme på 3 000 mill. kroner under posten.

Miljødirektoratet analyserte i desember 2024 EU-landene, Norge og Islands utslippsbudsjetter, utslipp og framskrivinger under innsatsfordelingen for perioden 2021-2030. Se Klimastatus- og plan for mer informasjon om disse framskrivningene. Tilgangen til kjøp av utslippsenheter og skogkreditter avgjøres av EU-landenes evne til å redusere utslippene under innsatsfordelingen og øke opptaket i skog- og arealbrukssektoren. Det er stor usikkerhet om den samlede tilgangen til å kjøpe utslippsenheter og skogkreditter, og prisen er også usikker. Det har ikke vært gjennomført kjøp i inneværende periode og det finnes derfor ingen prisreferanser i markedet. Gitt denne usikkerheten er også størrelsen på fullmakt XIV anslått på høyst usikkert grunnlag.

Under innsatsfordelingen vil regjeringen fortsette arbeidet med å forsterke virkemidler rettet mot nasjonale utslipp, men det vil også være behov for å kjøpe utslippsenheter fra andre land i EU/EØS. Regjeringen vil derfor fortsette innsatsen for å kjøpe utslippsenheter fra andre land i EU/EØS. Utover overføring av kvoter fra EU ETS er det som nevnt over usikkerhet om tilgang på og pris for utslippsenheter fra EU-land.

For første periode av EUs skog- og arealbruksregelverk (2021–2025) ligger Norge an til et underskudd på om lag 36,4 mill. tonn CO2-ekvivalenter. Anslaget er usikkert. I september 2025 ble det inngått en intensjonsavtale med Danmark om samarbeid under skog- og arealbruksregelverket. Avtalen åpner for at Norge og Danmark kan samarbeide for å oppfylle forpliktelsene under EUs skogregelverk i perioden 2021-2030. Det innebærer at landene kan overføre skogkreditter seg imellom med formål om at begge land kan oppfylle sine respektive forpliktelser. De endelige tallene for opptak og utslipp i perioden 2021-2025 under EU-regelverket vil ikke være klare før nærmere 2027. Norge og Danmark vil derfor komme tilbake til betingelsene for eventuell overføring av skogkreditter når oppgjøret nærmer seg.

Kap. 4481 Salg av klimakvoter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Salgsinntekter	2 230 574	3 135 116	1 617 874
	Sum kap. 4481	2 230 574	3 135 116	1 617 874

Post 01 Salgsinntekter

Norge har deltatt i EUs klimakvotesystem (EU ETS) siden 2008 gjennom EØS-avtalen. Reglene i klimakvotedirektivet er harmoniserte på EU-nivå. EU ETS utgjør ett felles kvotesystem med et begrenset antall kvoter. Gjennom kvotesystemet settes det et gradvis synkende tak på utslippene fra blant annet industri, petroleumsutvinning, luftfart og skipsfart i hele EØS-området. Utslippsre-

duksjonene som utløses gjennom kvotesystemet bidrar til å sikre at EU, Island, Norge og Liechtenstein oppfyller sine respektive klimamål under Parisavtalen.

Kvotene i kvotesystemet må gjøres tilgjengelig for de kvotepliktige. Kvoter som ikke blir tildelt gratis, skal selges til høystbydende gjennom auksjoner. Inntektene fra auksjonene fordeles til flere formål. Mesteparten av inntektene går til medlemsstatene, men det auksjoneres også kvoter til inntekt for Innovasjonsfondet, Moderniseringsfondet og til RePowerEU. Norge bidrar også til finansieringen av de to fondene. Dette skjer ved at Norge får auksjonere færre kvoter til inntekt for statskassen. Norge bidrar imidlertid ikke til finansieringen av den EU-interne ordningen RePowerEU.

Inntektene til medlemsstatene fordeles etter en bestemt fordelingsnøkkel. Norges andel av totalt salgsvolum er om lag 0,87 pst. Norge har valgt å avstå fra auksjonering av en del av salgsvolumet som er satt av til Norge. Om lag 5,8 millioner kvoter som ellers ville ha blitt auksjonert til inntekt for Norge, slettes over perioden 2021-2030. Slettingen er fordelt over perioden (1/10 hvert år) og bidrar til å redusere Norges auksjonsinntekter. Til gjengjeld får Norge anledning til å bruke et tilsvarende antall utslippsenheter til å oppfylle staten sin forpliktelse under EUs innsatsfordelingsforordning. Ordningen innebærer med andre ord til at utslippene i klimakvotesystemet blir lavere enn de ellers ville ha blitt, mens Norges utslipp under innsatsfordelingen kan bli høyere enn vår forpliktelse under innsatsfordelingen i utgangspunktet tilsier.

Det er også etablert en sentralisert markedsstabiliseringsreserve i EUs kvotesystem. Denne reserven har vært operativ siden 2019 og går ut på at overskudd i klimakvotemarkedet tas ut av sirkulasjon og settes inn på en egen konto i klimakvoteregisteret. I alle år siden 2008 har det vært overskudd i kvotesystemet. Utslippene har av ulike grunner blitt redusert raskere enn den årlige reduksjonen av kvoter i kvotemarkedet. Det har derfor blitt gjort store innskudd på reserven siden 2019. Innskuddene i den markedsstabiliserende reserven tas fra landenes auksjonsinntekter. Norges andel av innskuddene i reserven er om lag 0,9 prosent. Norge har over tid mistet betydelige auksjonsinntekter som følge av innskuddene i reserven. I utgangspunktet var tanken at innskuddene på reserven skulle være midlertidige, og at landene skulle få auksjonere sine andeler av beholdningen på reserven når overskuddet av kvoter er borte. I 2018 ble det besluttet å innføre en slettemekanisme i den markedsstabiliserende reserven. Slettemekanismen er operativ fra 2023 og innebærer at den delen av beholdningen på reserven som overstiger 400 millioner kvoter skal tas permanent ut av sirkulasjon. Til sammen for årene 2023, 2024 og 2025 er mer enn 3 milliarder kvoter tatt permanent ut av sirkulasjon gjennom denne mekanismen. Slettingen av kvoter øker ambisjonsnivået i kvotesystemet (større samlet utslippskutt), men medfører også at landenes inntekter fra auksjonering av klimakvoter reduseres.

Fra 2013 auksjoneres klimakvotene gjennom en felleseuropeisk auksjonsplattform. For tiden er dette energibørsen European Energy Exchange (EEX) i Leipzig.

Basert på kvoteprisen i markedet sommeren 2025 er inntektene fra salg av klimakvotene for 2026 beregnet til om lag 1,6 mrd. kroner. Prisene kan svinge sterkt i kvotemarkedet. Overslaget er derfor usikkert. Under fullmakt III foreslås det også at inntekter under posten kan benyttes til å overskride bevilgningen utover gitt bevilgning under kap. 1481, post 22 Internasjonalt samarbeid under Parisavtalens artikkel 6.

Kap. 1482 Internasjonale klima- og utviklingstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2024	Saldert budsjett 2025	Forslag 2026
01	Driftsutgifter	69 000	79 357	81 877
21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres, kan nyttes under 73*		60 000	62 160
73	Klima- og skoginitiativet, *kan overføres, kan nyttes under 21*	4 083 419	4 108 751	3 942 666
	Sum kap. 1482	4 152 419	4 248 108	4 086 703

Post 01 Driftsutgifter

For 2026 er det foreslått en bevilgning på 81,9 mill. kroner, en økning på 2,5 mill. kroner fra saldert budsjett 2025. Økningen skyldes pris- og lønnsjustering.

Midlene på posten dekker driftsutgifter knyttet til Klima- og skoginitiativet i Klima- og miljødepartementet og Norad. Posten dekker utgifter til lønn, reisevirksomhet, internasjonale møter, seminarer, informasjonsvirksomhet m.m.

I tillegg dekker Utenriksdepartementets kap. 140, post 01 kostnader knyttet til spesialutsendinger for klima og skog på seks ambassader.

I henhold til OECD/DAC-direktivet kan visse utgifter godkjennes som offisiell utviklingshjelp (ODA-godkjente utgifter). Hele bevilgningen på kap. 1482, post 01 er godkjent som utviklingshjelp.

Rapport 2024

En stor del av personalressursene har blitt brukt til å følge opp de bilaterale samarbeidene og internasjonale prosesser som bidrar til å nå målene for Klima- og skoginitiativet. Klima- og skoginitiativet samarbeider med en rekke partnerland og organisasjoner internasjonalt. Dette innebærer å delta på og arrangere internasjonale møter og konferanser, og å bidra i prosesser for å etablere internasjonale samarbeid, ofte med flere aktører. Midler på posten har blitt brukt til å dekke utgifter knyttet til konsensusbygging, utvikling av analyser og løsninger m.m. Det har også blitt brukt midler til å innhente eksterne vurderinger av framdrifts- og utslippsrapporter fra partnerland, og til evalueringer av tilskuddet.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres, kan nyttes under post 73

For 2026 er det foreslått en bevilgning på 62,2 mill. kroner på posten. Økningen på 2,2 mill. kroner fra saldert budsjett 2025 skyldes prisjustering.

Midlene på posten vil dekke anskaffelser av høyoppløselige satellittbilder og verifisering av utslippsreduksjoner knyttet til bevaring av tropisk skog. Videre vil midlene gå til kjøp av eksterne faglige tjenester for å gjennomføre studier, utredninger, faglig rådgivning, program- og prosjektvurderinger, revisjoner og andre forvaltningsfaglige tjenester.

I henhold til OECD/DAC-direktivet kan visse utgifter godkjennes som offisiell utviklingshjelp (ODA-godkjente utgifter). Hele bevilgningen på kap. 1482, post 21 er godkjent som utviklingshjelp.

Post 73 Klima- og skoginitiativet, kan overføres, kan nyttes under post 21

For 2026 er det foreslått en bevilgning på 3,9 mrd. kroner på posten, en reduksjon på 166 mill. kroner fra saldert budsjett 2025. Reduksjonen skyldes økt sivil støtte til Ukraina under Nansen-programmet og et lavere BNI-anslag for 2026, se nærmere omtale av bistandsbudsjettet i Prop. 1S (2025–2026) for Utenriksdepartementet.

Midlene på posten er i hovedsak rettet mot resultatområdet klima, se kapittel 2 i del I.

Tilskudd fra posten utbetales til en rekke samarbeidsland og partnerskap, der hovedvekten av bevilgningen settes av til å betale for oppnådde resultater, fortrinnsvis verifiserte utslippsreduksjoner fra skog.

I henhold til OECD/DAC-direktivet kan visse utgifter godkjennes som offisiell utviklingshjelp (ODA-godkjente utgifter). Hele bevilgningen på kap. 1482, post 73 er godkjent som utviklingshjelp.

Det er fremmet forslag om en tilsagnsfullmakt på 1 440 mill. kroner på posten, se romertallsvedtak VI. Fullmakten dekker de juridiske forpliktelsene Klima- og skoginitiativet har til betalingsmekanismen Emergent for utslippsreduksjoner fra skog, avtaler med organisasjoner som innebærer utbetalingsforpliktelser over flere år, og innkjøp av høyoppløselige satellittbilder som innebærer en økonomisk forpliktelse i flere år.

Mål

Hovedmålet for tilskuddet er at det skal bidra til at redusert og reversert tap av tropisk skog gir et mer stabilt klima, mer bevart naturmangfold og mer bærekraftig utvikling. Under hovedmålet er det to delmål:

1. å bidra til bærekraftig arealforvaltning av tropisk skog i utviklingsland
2. å bidra til redusert press på skogen fra globale markeder

Disse målene skal være styrende for ressursbruk, prioriteringer og for vedtak om støtte fra posten.

Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse for ordningen samlet skal vurderes opp mot Klima- og skoginitiativets mål, og skal beskrives med utgangspunkt i det strategiske rammeverket for Klima- og skoginitiativet. Resultatene fra tiltak støttet under ordningen skal bidra til å sannsynliggjøre at norsk støtte har hatt samfunnseffekt (effekt for hovedmål og delmål).

Resultatmålene er:
- Vedtatt og gjennomført politikk for bærekraftig skog- og arealforvaltning i tropiske skogland og delstater
- Styrkede rettigheter og bedre levekår for urfolk og lokalsamfunn i tropiske skogland
- Effektive internasjonale insentivstrukturer for redusert avskoging i tropiske skogland
- Økt transparens i arealforvaltning, arealbruk, verdikjeder og finansiering
- Råvaremarkeder stimulerer til avskogingsfri produksjon i tropiske skogland
- Finansmarkeder stimulerer til avskogingsfri råvareproduksjon i tropiske skogland
- Redusert skogkriminalitet
- Global oppslutning om bevaring av tropisk skog

Kriterier for måloppnåelse for hvert enkelt tiltak som støttes skal tilpasses de tre ulike fasene av FNs godkjente ordning for å betale for reduserte utslipp fra avskoging og skogforringelse, REDD+. For tiltak i tråd med Klima- og skoginitiativets ordningsregelverk om tilskudd etter søknad skal tydelige mål defineres og avtalefestes for hvert enkelt tiltak, med grunnlagsdata og klare indikatorer.

Tildelingskriterier

Tilskuddet dekker tre kategorier av tiltak: i) betaling for verifiserte utslippsreduksjoner, ii) finansiering av program- og prosjektporteføljer og iii) fondsoppbygging. Se nærmere beskrivelse av de ulike kategoriene Prop. 1 S (2023–2024) for Klima- og miljødepartementet.

Oppfølging og kontroll

Før hver utbetaling skal tilskuddsmottaker ha rapportert på framgang og oppnådde resultater i henhold til inngåtte avtaler. Tilskuddsmottaker skal ha retningslinjer for å bekjempe og motvirke seksuell trakassering og diskriminering og sørge for at disse gjennomføres i praksis. Tilskuddsmottaker skal også ha sikringsmekanismer mot korrupsjon, negative effekter på kvinners rettigheter og likestilling, menneskerettigheter, og klima og miljø.

Betaling for verifiserte utslippsreduksjoner skjer etterskuddsvis. Utbetalinger gjøres til fond, der fondsforvalteren er tilskuddsmottaker. På visse vilkår kan utbetalinger gjøres til nasjonale eller subnasjonale myndigheter, se under. I visse tilfeller kan en andel betales videre fra et fond på forskudd, blant annet ved deltakelse i fond under Verdensbanken. Ved delegert samarbeid om betaling for verifiserte utslippsreduksjoner kan forvaltningen delegeres til en annen donor. Klima- og miljødepartementets oppfølging av midlene blir da ivaretatt gjennom avtalen mellom Norge og den forvaltningen er delegert til. For tilskudd til FN-organisasjoner skal regelverket i den enkelte organisasjonen legges til grunn for oppfølgings- og kontrolltiltak.

Avtaler om utbetalinger til fond skal som hovedregel gi mulighet til kontroll og tilbakebetaling av tilskuddet innenfor et rimelig tidsrom dersom det ikke er forvaltet i tråd med intensjonen. Ved utbetalinger til fond, og til nasjonale eller subnasjonale myndigheter, må det avtales at fondet bare kan bruke norske midler på tiltak som er godkjent som offisiell bistand (ODA). I tillegg skal avtalene slå fast at tilskuddsmottakere skal ha sikringsmekanismer mot korrupsjon og negative sosiale og økonomiske konsekvenser i de videre utbetalingene til ODA-godkjente aktiviteter, og at det blir rapportert eller offentliggjort informasjon om oppnådde resultater. Avtalene skal bidra til det overordnede målet til Klima- og skoginitiativet.

Det kan vurderes å gjøre etterskuddsvis betaling for verifiserte utslippsreduksjoner direkte til nasjonale eller subnasjonale myndigheter i tilfeller der regelverket, systemet og kapasiteten landet har for håndtering og rapportering av mottatte midler er tilstrekkelig solide til å sikre god forvaltning, og det er åpenhet om hvordan pengene blir brukt. I de tilfellene myndighetene i et land blir vurdert å kunne sikre god forvaltning, vil myndighetene kunne rapportere på utbetalingene basert på den finansforvaltningen og den budsjett- og regnskapsrapporteringen landet selv har. Kriteriene for når denne modellen kan benyttes er fastsatt i ordningsregelverket for tilskuddsposten. Regelverket skal blant annet stille krav til at landene følger opp og sanksjonerer økonomisk mislighold.

Rapport 2024

Klima- og skoginitiativet utviklet i 2019 et strategisk rammeverk som viser sammenhengen mellom målene som styrer innsatsen til initiativet, se figur 6.1.

Rapporten for Klima- og skoginitiativet for 2024 er strukturert etter rammeverket:
- Rapportdel 1: Resultater under det overordnede målet om redusert og reversert tap av tropisk skog
- Rapportdel 2: Resultater under resultatmålene, det nederste nivået i det strategiske rammeverket
- Rapportdel 3: Resultater i samarbeidsland

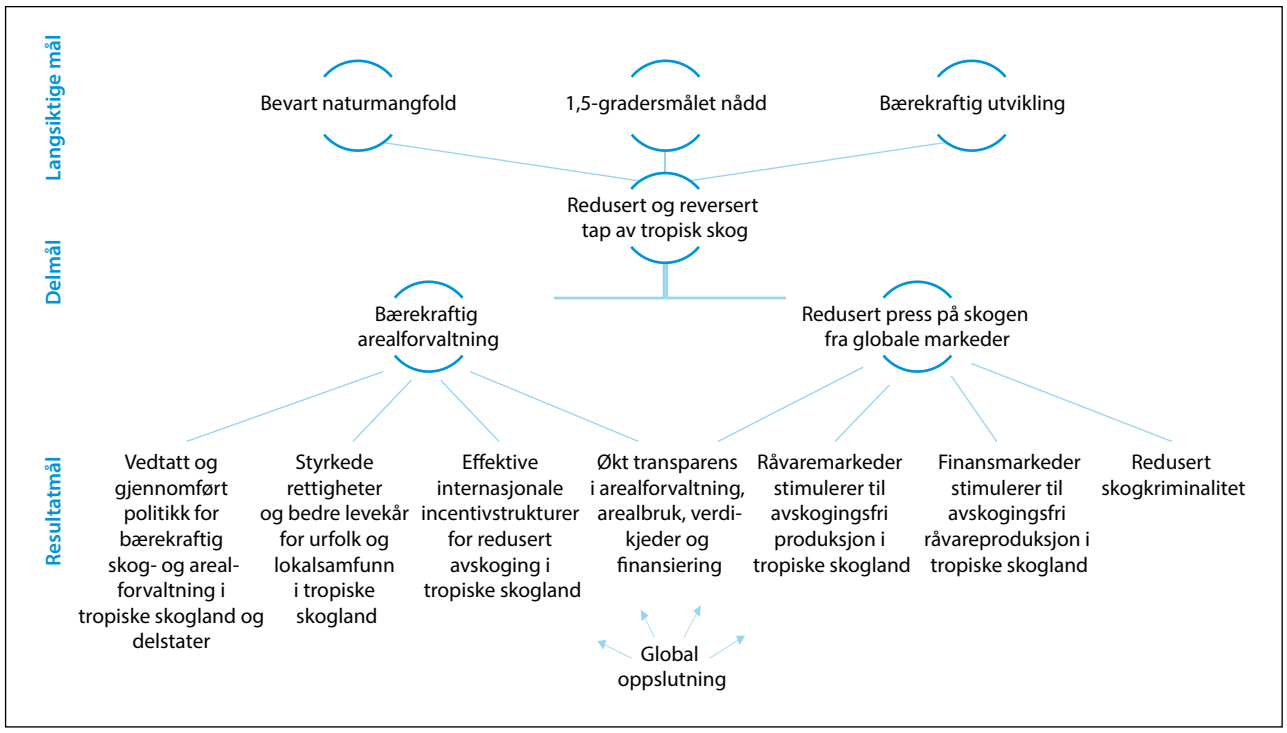

Figur 6.1 Det strategiske rammeverket til Klima- og skoginitiativet

Rapport 2024

Rapportdel 1: Overordnet mål om redusert og reversert tap av skog

Tropisk skog lagrer store mengder karbon og er svært viktig for naturmangfold. I tillegg gir skogen rent vann, genererer og stabiliserer nedbør, den gir frisk luft og næring til jorda, og har viktige kulturelle verdier. Å ta vare på tropisk skog er avgjørende for å nå målene i Parisavtalen og Naturavtalen. Det er et stort sammenfall mellom drivere bak avskoging og tap av naturmangfold, slik som ekspansjon av jordbruksarealer, illegal virksomhet og ineffektiv arealbruk. Tiltak for å stanse tap av natur, blant annet som følge av forpliktelser under Naturavtalen, vil derfor også bidra til å redusere utslipp av klimagasser.

Ifølge analysene til den uavhengige sivilsamfunnsorganisasjonen Global Forest Watch var globalt tap av tropisk primærskog på sitt høyeste noensinne i 2024. Skogtapet samlet sett var betydelig over nivået sammenlignet med de siste 4-5 årene. Dette skyldes en stor økning av skogbranner, særlig i Latin-Amerika. En stor del av brannene var påsatte. Klimaendringer bidrar til tørke i skogen, og dermed til økt utbredelse og intensitet i brannene. I viktige samarbeidsland for Klima- og skoginitiativet økte tapet av skog betydelig i 2024 ifølge Global Forest Watch. Brasil opplevde en betydelig økning i tap av primærskog i 2024, i stor grad drevet av en av de verste brannsesongene som er registrert i landet. I Colombia var skogtapet 48,5 pst. høyere i 2024 enn i 2023, men allikevel et av de laveste nivåene siden 2015. I Indonesia har tapet av skog holdt seg på omtrent samme nivå de siste fire årene, og er fortsatt på et lavt nivå sammenlignet med hva det har vært historisk. Tapet av skog i Den Demokratiske Republikken Kongo (DRK) er vedvarende høy. Se rapportdel 3 for ytterligere beskrivelse.

Rapportdel 2: Rapportering på resultatmålnivå

Klima- og skoginitiativet har definert åtte resultatmål som bestemmer innsatsområdene for initiativet, se figur 6.1. Mer informasjon om de enkelte resultatmålene er å finne på www.nicfi.no.

Styrkede rettigheter og levekår for urfolk og lokalsamfunn

Urfolks tradisjonelle kunnskap og forvaltning av natur forstås i økende grad som en sentral del av løsningen på klima- og naturkrisene. Derfor gikk en rekke land og filantropiske givere i 2021 sammen om å love å bruke 1,7 mrd. USD innen 2025 på urfolks landrettigheter og skogforvaltning, som en del av Glasgowerklæringene om

skog. Ved utgangen av 2023 var 1,34 mrd. USD, nær 80 pst. av den totale forpliktelsen, utbetalt. 2024-tall offentliggjøres i løpet av FNs generalforsamling i september 2025. Gjennom Forest Tenure Funders Group samarbeider Norge tett med andre givere og urfolksorganisasjoner om oppfølgingen av disse løftene. Ikke minst deltar Norge sammen med andre land i høyambisjonskoalisjonen Forest and Climate Leaders Partnership for at tropiske skogland skal påta seg tallfestede forpliktelser for anerkjennelse av urfolks landrettigheter.

Urfolk deltar i både klima- og naturkonvensjonene, og i 2024 ble et nytt, permanent organ for urfolk og tradisjonell kunnskap opprettet i Konvensjonen for biologisk mangfold. I takt med økt anerkjennelse av sin rolle, krever urfolk i økende grad direkte støtte til tiltakene de gjennomfører for å ivareta intakt natur og bremse klimaendringene. Klima- og skoginitiativet støtter denne ambisjonen. For eksempel ble Urfolksprogrammet i Brasil i 2024 forlenget med tre år. Langvarig kapasitetsbygging av urfolks egne organisasjoner har gjort det mulig at 90 pst. av støtten nå går direkte til dem. Den landsdekkende organisasjonen for urfolk i Indonesia, AMAN, støttes også direkte fra Norge.

Av hensyn til skala og forvaltningskapasitet inngår Norge partnerskap med større sivilsamfunnsorganisasjoner som International Forest and Land Tenure Facility eller Regnskogfondet i arbeidet med å anerkjenne og sikre urfolk og lokalsamfunns rettigheter. Førstnevnte har siden oppstarten i 2017 sikret at skogområder på størrelse med Norge nå er under urfolks forvaltning.

Norge støtter en rekke frivillige organisasjoner som arbeider i tett partnerskap med urfolks egne organisasjoner både globalt og i skoglandene. Ett eksempel er Gaia Amazonas i Colombia, som støtter urfolk med å oppnå kommunestatus og å forvalte egne budsjetter. I 2024 ble urfolk i Colombia anerkjent som lokale forvaltningsorganer for miljøsaker. Gjennomføring av denne politikken skal piloteres i områder med sterkest urfolksselvstyre, derunder urfolksområder som støttes av Gaia Amazonas.

Et annet eksempel er sivilsamfunnsorganisasjonen Amigos da Terra som i 2024 bistod 22 *quilombola*-samfunn (afro-brasilianske etterkommere av rømte slaver) med å få identifisert over 3 000 territorier som samlet dekker et område på 40 000 km² (på størrelse med Sveits) i Brasil.

I Peru klarte urfolkskvinner i løpet av 2024 å oppnå status som rettssubjekt for en elv i Amazonas sterkt forurenset av kvikksølv og olje, med krav til opprydding. Videre ble det i Peru opphevet 72 hogsttillatelser i 3 000 km² uberørt regnskog som omfatter flere isolerte urfolk i 2024. I tillegg ble et nytt verneområde (Sierra del Divisor Occidental) på over 5 000 km² opprettet. Det omfatter urørt regnskog og flere isolerte urfolk.

I tillegg til midler som utbetales direkte fra Klima- og skoginitiativet til programmer og prosjekter relatert til styrkede rettigheter og levekår for urfolk, bruker flere partnerland selv betydelige midler på å støtte urfolk med midler de har mottatt fra Norge som betaling for resultater.

I 2024 ble det utbetalt til sammen ca. 300 mill. kroner til tiltak i samarbeidslandene for styrkede rettigheter og levekår for urfolk. Midlene omtales også under rapportering om landpartnerskapene.

Effektive internasjonale insentivstrukturer

Et sentralt mål for Klima- og skoginitiativet er å etablere en effektiv finansiell insentivstruktur for skoglandenes innsats. Initiativet har blant annet støttet multilaterale fond i Verdensbanken siden 2008. Midler har gått både til fond som har støttet skogland med kapasitetsbygging, og til fond for resultatbaserte utbetalinger, slik som Verdensbankens Karbonfond (FCPF) og Biokarbonfond (BioCF). Innen utgangen av 2024 hadde Karbonfondet totalt utbetalt 164,5 mill. USD i resultatbaserte midler, 111,3 mill. USD av disse ble utbetalt i regnskapsåret 2023/2024. Innen utgangen av 2024 hadde Biokarbonfondet signert bindende kjøpsavtaler med Etiopia og Zambia for salg av karbonkreditter fra skog og annen arealbruk. Gjennom disse fondene har Norge også vært med på å teste ut en mekanisme for at land kan få ytterligere finansiering fra privat sektor gjennom karbonmarkeder for skog.

For at karbonmarkeder effektivt skal kunne bidra til å redusere avskoging, må utslippsreduksjonene ha høy miljømessig og sosial integritet. Norge har derfor vært med å utvikle en standard, *Architecture for REDD+ Transactions (ART*), for skogkreditter av høy kvalitet. For å skape et marked for slike kreditter, var Norge med å lansere *Lowering Emissions by Accelerating Forest Finance* (LEAF)-koalisjonen i 2021. Koalisjonen samler offentlige og private kjøpere av ART-kreditter. I 2019 ble *Emergent Forest Finance Accelerator* (Emergent) opprettet som et juridisk bindeledd mellom de som ønsker å kjøpe, og skogland/delstater som ønsker å selge ART-tonn. Ved utgangen av 2024 hadde LEAF-koalisjonen signert totalt fire juridisk bindende kjøpsavtaler, med Ghana, Costa Rica, Ecuador og den brasilianske delstaten Para.

I løpet av 2024 sendte fem nye land og delstater inn konseptnotater til ART, som er det første steget for å kunne registrere seg som leverandør av ART-kreditter. Totalt var 25 konseptnotater registrert i ART-registeret og tre land var i prosess med tredjepartsverifisering av resultatene sine. Guyana gjennomførte sin tredje verifisering, og ble i februar 2024 det første landet som fikk utstedt kreditter som kvalifiserer for bruk under første fase av CORSIA, et initiativ under FN som lar flyselskaper kompensere for sine CO_2-utslipp ved å kjøpe godkjente karbonkreditter.

Norge støttet også i 2024 UN REDD-programmet, et samarbeid mellom FAO, UNDP og UNEP som bistår skogland med å opparbeide kompetanse på måling, overvåkning og rapportering av utslipp fra skog, og overholdelse av sosiale og miljømessige sikringsmekanismer. Dette inkluderer oppsett for å kunne møte krav og føringer i Parisavtalen og FNs klimakonvensjon, ART-standarden, og å utarbeide søknader til LEAF-koalisjonen.

På tross av økt anerkjennelse og tilslutning blant skogland som har gjort framgang i å levere og dokumentere resultater for REDD+ på nasjonalt/ jurisdiksjonalt nivå i løpet av 2024, har det vært krevende å mobilisere og oppskalere et marked for REDD+ karbonkreditter av høy integritet. En sentral årsak er at det ofte tar lang tid før land får tilgang til finansiering for resultatene de har oppnådd, samtidig som selskaper avventer tydelige retningslinjer for hvorvidt karbonkreditter kan brukes som del av en troverdig lavutslippsstrategi. I LEAF-koalisjonen er det en forventning om at private kjøpere betaler for skogkreditter i tillegg til å kutte i egne utslipp.

I 2024 ble det utbetalt litt under 800 mill. kroner til tiltak for effektive internasjonale insentivstrukturer. Av disse ble rett i underkant av 400 mill. kroner utbetalt til Emergent for fremtidige betalinger for utslippsreduksjoner.

Økt transparens

Tilgang til informasjon om hvor, når og hvorfor avskoging skjer, og hvem som står bak, er en forutsetning for Klima- og skoginitiativets måloppnåelse.

Klima- og skoginitiativet støtter samarbeidsland i utviklingen av nasjonale målesystemer. Gjennom støtte til FAO har Klima- og skoginitiativet bidratt til å utvikle analyseverktøyet SEPAL, som skogland kan benytte for å få informasjon om endringer i skogen. Den norske støtten går både til utvikling av analyseverktøyet og til kapasitetsbygging for at skogland skal kunne bruke det. Verktøyet har ved utgangen av 2024 mer enn 17 000 brukere, fra 300 organisasjoner og 186 land.

Kapasitetsbygging har over tid gjort skogland bedre stand til å utarbeide, implementere og måle effekten av politikk mot avskoging. Gjennom Global Forest Observation Initiative (GFOI), et forum for å koordinere teknisk bistand til skogland, har Norge i 2024 fortsatt å bidra til å legge til rette for at den støtten skogland mottar skal være god og samordnet. GFOI koordinerer blant annet arbeid med å utvikle metoder for å få fram data om skog, og kapasitetsbygging av tropiske skoglands institusjoner for skogovervåkning.

I 2020 inngikk Klima- og skoginitiativet en avtale med Kongsberg Satellite Services (KSAT) om et omfattende satellittdataprogram, *NICFI Satellite Data Program*. Programmet har gitt gratis tilgang til høyoppløselige satellittbilder over all tropisk skog. I desember 2024 var det flere enn 30 000 registrerte brukere av satellittdataprogrammet fra 159 ulike land. I tillegg til å gi gratis lisensierte rådata til et utvalg strategisk viktige grupper, har bildene vært fritt tilgjengelig via offentlige dataplattformer, som Google Earth Engine og Global Forest Watch. Gjennom disse plattformene har programmet nådd ut til en bred og variert brukergruppe, og det reelle tallet på brukere av dataene har vært betydelig høyere enn de registrerte brukerne. Satellittbildene har blitt brukt av myndigheter for å måle avskoging og effekten av politikk, av private selskaper og investorer for å måle og håndtere avskogingsrisiko i sine verdikjeder og porteføljer, og av sivilt samfunn, urfolk og media for å påpeke lovbrudd og ivareta rettigheter.

Avtalen med KSAT var tidsbegrenset, fra september 2020 til januar 2025. Våren 2024 gjorde Klima- og miljødepartementet derfor en utlysning for en ny anskaffelse, med den hensikt å videreføre satellittdataprogrammet i en ny fase. Per desember 2024 var denne anskaffelsesprosessen ikke ferdigstilt.

Klima- og skoginitiativet fortsatte i 2024 å støtte den uavhengige overvåkingstjenesten Global Forest Watch, som gir viktig supplerende informasjon til nasjonale skogtall, med årlige trender for avskoging. Global Forest Watch har også tilgjengeliggjort data fra satellittdataprogrammet gjennom GFW-plattformen.

I tillegg til data om skogen har Klima- og skoginitiativet fortsatt å medvirke til at data om handel med råvarer som driver avskoging er offentlig tilgjengelig. Transparensinitiativet Trase gir infor-

masjon om 70 pst. av global handel med de råvarene som er mest knyttet til avskoging i verden, det vil si storfekjøtt, soya, palmeolje, kakao, kaffe og tremasse.

I 2024 ble det utbetalt til sammen 120 mill. kroner til tiltak for økt transparens.

Råvaremarkeder stimulerer til avskogingsfri produksjon

Produksjon av landbruksvarer er den største driveren bak avskoging og konvertering av økosystemer, spesielt i tropene og subtropene. Dette er først og fremst knyttet til globalt omsatte produkter som kjøtt, skinn, soya, palmeolje, kakao, kaffe, gummi og tømmer. Ulovlig gullgraving er også et utbredt problem i flere skogland. Konvertering av økosystemer, slik som regnskog, for å få tilgang til mineraler til det grønne skiftet er dessuten økende. Å redusere etterspørselen etter råvarer dyrket på nylig avskoget land, og å øke etterspørselen etter de samme råvarene dyrket på bærekraftig vis, er sentralt i Klima- og skoginitiativets strategi.

Organisasjoner som Mighty Earth og Reporter Brasil har gjennom 2024 fortsatt å kartlegge og eksponere enkeltselskapers bidrag til avskoging. Aktører som Accountability Framework Initiative (AFI), Carbon Disclosure Project (CDP), Trase og Global Canopy's Forest 500 har gjort data og rapportering tilgjengelig, og synliggjort ambisjon og innsats på tvers av selskaper. I 2024 bidro transparensinitiativet Trase til økt bruk av en app som gir forbrukere i Brasil muligheten til å spore kjøttprodukter fra supermarkedet tilbake til slaktehus i Brasil, samt se produktets avskogingsrisiko. Organisasjonen The Nature Conservancy bidrar til at bønder i Amazonas får opplæring og støtte til å drive bærekraftig kvegdrift i tråd med gjeldende miljølovgivning. Fondet &Green har gjennom året fortsatt å bidra til at private bedrifter i tropiske skogland forbedrer sin praksis knyttet til råvarer som kjøtt, palmeolje, kakao, etanol og soya fra områder med stor avskoging. I 2024 inngikk fondet en ny avtale som skal bidra til bærekraftig kaffeproduksjon i Vietnam.

Asia, og særlig Kina, står for en økende andel import av landbruksvarer fra skogland. Flere aktører, blant andre WWF, har i 2024 fortsatt å bidra til at kinesiske selskaper som importerer palmeolje, soya og kjøtt påser at egne verdikjeder blir avskogingsfrie. Tropical Forest Alliance (TFA) jobbet i 2024 for at flere aktører fra privat sektor deltar i arbeidet med å utvikle en strategi for grønne verdikjeder gjennom The Taskforce on Green Value Chains for China.

I 2024 ble det utbetalt ca. 121 mill. kroner til tiltak for avskogingsfrie råvaremarkeder. Av disse ble ca. 70 mill. kroner utbetalt til sivilsamfunnsorganisasjoner gjennom avtaler forvaltet av Norad. Midlene omtales også under rapportering om landpartnerskapene.

Finansmarkeder stimulerer til avskogingsfri produksjon

Globale og regionale finansmarkeder bidrar til råvaredrevet avskoging i tropiske skogland gjennom sine investeringsporteføljer. Klima- og skoginitiativet støtter flere aktører som bidrar til å utvikle standarder og verktøy finanssektoren kan benytte for å redusere avskogingsrisikoen i sine porteføljer.

Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) er et markedsdrevet initiativ for bedrifter og investorer som ønsker å rapportere på hvordan deres virksomhet påvirker og påvirkes av naturtap. Målet er å stimulere til et skifte i globale pengestrømmer fra naturødeleggende til naturpositiv aktivitet. TNFD er nå gjort tilgjengelig for markedsaktører, og det har i 2024 blitt utført pilotprosjekter som gir innsikt og læring til videre oppskalering av TNFD for framtiden. Science Based Targets for Land (SBTN) har i 2024 videreutviklet metodikk for vitenskapsbaserte mål for selskapers påvirkning av natur, areal og biodiversitet. Metodikken utvikles etter etterspørsel fra selskaper som er i gang med å identifisere tilsvarende mål på klimaområdet.

I 2024 bidro samarbeidspartnere som Institutional Investors Group on Climate Change og Tropical Forest Alliance til at andelen finansinstitusjoner som signerte the Finance Sector Deforestation Action Initiative (FSDA), og som selv har innført avskogingspolicyer, økte til 86 pst. Signaler fra investorer kan være et viktig element for å bidra til at selskaper reduserer avskogingsrisiko, som et supplement til økt ambisjonsnivå hos selskapene selv og ikke minst bærekraftig arealpolitikk i produksjonslandene.

Organisasjonen Ceres jobber med finanssektoren gjennom å kartlegge finansinstitusjoners avskogingsrisiko, koordinere grupper av investorer som stiller krav til enkeltselskaper, fremme resolusjoner og å støtte investorers dialog med selskaper. I 2024 bidro Ceres til at initiativet Nature Action 100 lanserte sin første benchmarkrapport. Rapporten viser en nåtidsanalyse og vil være viktig for å måle hvordan bedrifter evner å

rapportere på sin egen naturpåvirkning i årene framover.

Transparensinitiativet Trase har i 2024 integrert sine data om finanssektorens eksponering mot avskogingsrisiko i plattformen Forest IQ, drevet av Global Canopy. Forest IQ samler data om avskogingsrisiko i 2000 store selskaper fra ulike plattformer, aktører og initiativer som Trase, Carbon Disclosure Project (CDP), Forest 500, Deforestation Action Tracker, Zoological Society of London (ZSL) sitt Sustainability Policy Transparency Toolkit (SPOTT) Initiative, Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO) og FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO).

I 2024 ble det utbetalt i overkant av 30 mill. kroner til tiltak for avskogingsfrie finansmarkeder. Disse ble utbetalt til sivilsamfunnsorganisasjoner gjennom avtaler forvaltet av Norad.

Redusert skogkriminalitet

Skogkriminalitet er en viktig årsak til avskoging i de fleste av samarbeidslandene til Klima- og skoginitiativet, og globalt. Deler av den norske støtten til redusert skogkriminalitet kanaliseres gjennom bilaterale avtaler og til tiltak som skoglandene selv bestemmer. For eksempel har Brasil brukt deler av den norske støtten til å finansiere miljøpolitiet Ibama, som har vært helt sentral i å redusere avskogingen. I Indonesia støtter Norge blant annet myndighetene med tilgang til høyoppløselige satellittbilder som brukes i overvåkingssenteret for skogkriminalitet.

Klima- og skoginitiativet støtter konkrete prosjekter og programmer som bidrar til myndigheters etterforskning og operasjoner mot organisert skogkriminalitet. Et av disse er LEAP-programmet, som er et samarbeid mellom Interpol og FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC). Prosjektet støtter politi, påtalemyndigheter, toll og etterforskningsenheter, samt politisamarbeid på tvers av land. I 2024 ble det gjennomført flere operasjoner, arrestasjoner og beslag av store verdier knyttet til organisert skogkriminalitet. Interpol har lagt til rette for økt samarbeid og informasjonsdeling på tvers av land. UNODC mottar også direkte støtte til arbeidet deres i Colombia.

Gjennom Klima- og skoginitiativets sivilsamfunnsportefølje ble det i 2024 avdekket og fremmet en rekke saker knyttet til organisert kriminalitet i regnskogen. For eksempel har den indonesiske sivilsamfunnsorganisasjonen Walhi bidratt til å styrke påtalemyndigheters og domstolers evne til å håndtere saker knyttet til skogkriminalitet.

Klima- og skoginitiativet jobber også aktivt for å styrke det internasjonale samarbeidet mot organisert kriminalitet som skader tropisk skog, inkludert gjennom forhandlinger i ulike FN-fora.

I 2024 ble det utbetalt ca. 144 mill. kroner til innsats for redusert skogkriminalitet. Av disse ble ca. 76 mill. kroner utbetalt til sivilsamfunnsorganisasjoner gjennom avtaler forvaltet av Norad. Midlene omtales også under rapportering om landpartnerskapene.

Tverrgående innsats: Global oppslutning om skogbevaring

For å oppnå Klima- og skoginitiativets mål er det nødvendig at flere forstår regnskogens betydning, hvorfor den ødelegges, hva som kan gjøres med det, og hvordan det å ta vare på regnskogen kommer alle til gode. Dette jobber initiativet med gjennom flere ulike innsatser, som Forest and Climate Leaders' Partnership (FCLP), Interfaith Rainforest Initiative (IRI), Pulitzer Center, Mongabay og The Food and Land Use Coalition (FOLU).

I juni 2024 arrangerte Norge for syvende gang Oslo Tropical Forest Forum (OTFF), en global konferanse som samler ministre, politiske beslutningstakere, multilaterale institusjoner, sivilsamfunn, urfolk og privat sektor for å fremme tiltak for å beskytte tropisk skog. Over 400 deltakere fra 49 land deltok. Parallelt med OTFF var Klima- og miljødepartementet vertskap for en ministerdialog om natur, som et forberedende møte til toppmøtet for biologisk mangfold i Colombia senere samme år. Ti land deltok i denne dialogen på politisk nivå.

Norge sitter i styret til Forest and Climate Leaders' Partnership, et partnerskap bestående av 33 land og EU som har forpliktet seg til å stanse og reversere skogtap og landforringelse innen 2030. Partnerskapet skal bidra til at skogbevaring forblir høyt på den internasjonale klima- og naturagendaen.

Det var gjennom hele 2024 høy aktivitet i partnerskapet gjennom ulike handlingsspor. Høynivåmøter ble avholdt under New York Climate Week, FNs toppmøte for biologisk mangfold og FNs toppmøte for klima. Norge leder handlingssporet til støtte for urfolk- og lokalsamfunn sammen med Peru, og under møtet i FNs klimakonvensjon i 2024 ble en viktig milepæl oppnådd da 12 land sluttet seg til et mål om å arbeide for å fremme et internasjonalt landrettighetsløfte for urfolk og lokalsamfunn i tropiske skogland frem

mot klimakonvensjonens toppmøte i 2025. 15 land, inkludert Norge, sluttet seg til en ministererklæring om viktigheten av resultatbasert finansiering og karbonmarkeder til støtte for tropisk skog, hvor prinsipper om høy miljømessig og sosial integritet ble vektlagt.

Interfaith Rainforest Initiative (IRI) er en global satsing for å skape økt oppmerksomhet og engasjement for tropisk regnskog blant verdens religiøse ledere og trossamfunn. Initiativet ble lansert på Nobelsenteret i Oslo i 2017 og er i dag en sentral plattform for religiøst engasjement for regnskogen i Indonesia, Brasil, Peru, Colombia og DR Kongo. IRI videreførte innsatsen i de fem viktige regnskoglandene i 2024, og var gjennom året representert på flere internasjonale og nasjonale arenaer for å bidra til økt oppslutning om regnskogsaken og Klima- og skoginitiativets målsetninger.

The Food and Land Use Coalition er en sammenslutning som arbeider med å sikre at verdens matproduksjon foregår innenfor planetens tålegrenser og ikke fører til avskoging. Koalisjonen jobber med å endre verdens matsystemer i mer bærekraftig retning, øke den globale matsikkerheten, redusere matsvinn og å bidra til avskogingsfrie verdikjeder for sentrale jordbruksprodukter som kjøtt, lær, soya og hvete. I 2024 ble det inngått en tilleggsavtale med koalisjonen som særlig bidrar til å øke innsatsen i Brasil, Etiopia, Kina, Kenya, Indonesia, India og Colombia, i samarbeid med landenes myndigheter.

Klima- og skoginitiativets støtte til uavhengig journalistikk om tropisk skog har bidratt til å løfte skog på agendaen nasjonalt og internasjonalt. I 2024 videreførte Norge støtten til to uavhengige fond for journalister gjennom Pulitzer Center. De siste årene har journalister jobbet fulltid med å rapportere fra regnskogen i New York Times, Bloomberg, NBC, Associated Press, Le Monde og El Pais, samt i en rekke toneangivende medier i Sørøst-Asia, Sentral-Afrika og Sør-Amerika. I 2024 nådde Pulitzer-senterets journalistikk over 63 millioner mennesker via nett, radio og arrangementer. Dette har medvirket til alt ifra lovendringer og politiske protester, til fengslinger og tilbakeføring av naturressurser. Blant annet ble det avslørt korrupsjon i karbonmarkedene og ulovlig gruvedrift i regnskogsområder som var ment for bevaring. I tillegg har Pulitzer Center et informasjonsprogram rettet mot skoler, universiteter og sivilt samfunn.

Den uavhengige ideelle nyhetsorganisasjonen Mongabay mottar også støtte fra Klima- og skoginitiativet, og dekker alle initiativets prioriterte land. Mongabay har en egen urfolksredaksjon som systematisk løfter fram urfolkssaker i offentligheten.

I 2024 ble det utbetalt til sammen 255 mill. kroner til innsats for økt global oppslutning om skogbevaring. Av disse ble 114 mill. kroner utbetalt til sivilsamfunnsorganisasjoner og for konferansen OTFF gjennom avtaler forvaltet av Norad. Midlene omtales også under rapportering om landpartnerskapene.

Rapportdel 3: Innsats i Klima- og skoginitiativets partnerland

De bilaterale partnerskapene utgjør den viktigste delen av porteføljen til Klima- og skoginitiativet, både strategisk, politisk og finansielt. I flere av de bilaterale partnerskapene samarbeider Norge tett med andre store givere, som Tyskland og Storbritannia.

Indonesia

Indonesia har hatt en vedvarende og betydelig nedgang i avskoging siden 2015. I tråd med samarbeidsavtalen støtter Norge Indonesias nasjonale klimaplan for skog og arealbrukssektoren, FOLU Net Sink 2030, gjennom resultatbaserte bidrag for deler av Indonesias oppnådde og verifiserte utslippsreduksjoner.

I 2024 ble det gjennomført uavhengig verifisering av resultater fra skogåret 2019-2020, som viste over 133 millioner tonn reduserte CO_2-utslipp. I desember ble det utbetalt 336,4 mill. kroner i resultatbasert støtte til Indonesias miljøfond for 6 millioner av disse tonnene. I 2024 ble det i tillegg utbetalt 518 mill. kroner for 10 millioner tonn reduserte CO_2-utslipp som ble verifisert i 2023. Midlene går til blant annet styrket lovhåndhevelse, bevaring og restaurering av torvmyr og mangrover, arbeid med lokalsamfunns landrettigheter og bekjempelse av skogbranner.

Norge støtter kapasitetsbygging av Indonesias miljøfond gjennom et prosjekt med Verdensbanken. Prosjektet gjør fondet bedre rustet til å forvalte midler fra Norge og andre internasjonale kilder på en effektiv måte.

I 2024 bidro Norge til flere tiltak for å fremme avskogingsfrie landbruksprodukter og redusert avskogingsrisiko ved palmeoljeproduksjon i Indonesia. Norge bidro også til å styrke Indonesias kapasitet til å motvirke skogkriminalitet, til styrkede landrettigheter for urfolk og lokalsamfunn, og til å mobilisere støtte til redusert avskoging.

Det ble utbetalt til sammen 961 mill. kroner til innsatsen i Indonesia i 2024. Av disse ble i overkant av 85 mill. kroner utbetalt til sivilsamfunnsorganisasjoner gjennom avtaler forvaltet av Norad.

Brasil

I løpet av samarbeidsperioden 2008 til 2018 reduserte Brasil utslippene fra avskoging med mer enn 4,3 milliarder tonn CO_2. Norge har betalt for 252 millioner av disse tonnene.

Offisielle avskogingstall for Amazonas for skogåret 2024 (august 2023-juli 2024) viste nedgang på 28 pst. fra året før. Avskogingen i den svært viktige Cerrado-savannen gikk også ned med 26 pst., etter flere år med økning. Avskogingen i skogåret 2024 var den 5. laveste i Amazonas siden målingene startet i 1988, og den laveste siden 2015. Under G20-toppmøte i Rio de Janeiro i november 2024 annonserte Norge en ny utbetaling til Amazonasfondet på inntil 700 mill. kroner, som utbetales når tallene for skogåret 2024 er verifisert.

Reduksjonen i avskoging tilskrives i hovedsak økt lovhåndhevelse, men også at insentivmekanismer for bærekraftig utvikling, som Amazonasfondet, igjen er fullt ut operative. Det har også hatt positiv effekt at banker nå bruker avskogingsdata for å nekte landbrukslån til produsenter som avskoger ulovlig.

Til tross for de gode avskogingstallene, opplevde hele landet i 2024 rekordmange skogbranner, og den mest alvorlige tørken siden 1950. Dette skyldes en kombinasjon av naturlige årsaker, og menneskeskapte faktorer som klimaendringer, avskoging, ulovlig brannstiftelse og endringer i arealbruken.

Den brasilianske regjeringen prioriterte i 2024 fremdeles mål om nullavskoging i Amazonas innen 2030, bekjempelse av ulovligheter, sosioøkonomisk utvikling i Amazonas, støtte til urfolk og deres rettigheter, inkludert nulltoleranse for invasjon av urfolksterritorier og beskyttede områder.

Amazonasfondet er et strategisk virkemiddel for gjennomføring av brasiliansk klima- og miljøpolitikk. I 2024 inngikk Amazonasfondet avtaler med 12 nye prosjekter til en verdi av ca. 1,757 mrd. kroner.

Klima- og skoginitiativet har også i 2024 støttet strategiske initiativer i Brasil utover Amazonasfondet. Dette gjelder spesielt innen avskogingsfrie forsyningskjeder, se omtale i rapportdel 2 for Klima- og skoginitiativet.

Den norske støtten gjennom urfolksprogrammet *Norwegian Indigenous Peoples Program* – NIPP finansierer store deler av Brasils urfolksbevegelse, og bidrar til å styrke urfolks rettigheter og deres mulighet til å forvalte egne territorier. Programmet startet i 2024 arbeidet med en ny strategi som skal gjennomføres fra 2025. Den nye strategien innebærer mer direkte støtte til urfolksledede organisasjoner, institusjonell styrking av urfolksforeninger, samt etablering av nye finansieringsmekanismer.

Det ble utbetalt til sammen 874 mill. kroner til innsatsen i Brasil i 2024. Av disse ble 535 mill. kroner utbetalt til Amazonasfondet. I overkant av 51 mill. kroner ble utbetalt til urfolksprogrammet, og 87 mill. kroner ble utbetalt til sivilsamfunnsorganisasjoner gjennom avtaler forvaltet av Norad.

Colombia

Klima- og skogsamarbeidet med Colombia ble etablert i 2015 og løper ut 2025. Siden 2015 har landet gjennomført viktige reformer for å få ned avskogingen og oppnådd store utslippsreduksjoner. Til tross for historisk lav avskoging i 2022 og 2023, ønsket ikke Colombia å gå over til resultatbasert finansiering i 2024, blant annet på bakgrunn av behovet for styrket regulering av landets karbonmarked. I stedet hadde Colombia behov for målrettet støtte til bekjempelse av skogkriminalitet, styrking av urfolks rettigheter og koblingene mellom skogbevaring og fredsmekling.

I 2024 økte avskogingen til rundt 1 000 km^2, som allikevel var et av de laveste nivåene på ti år. Årsakene til avskogingen i Colombia er sammensatte. Ulike væpnede grupper kontroller store landområder. Colombia har utfordringer med skogkriminalitet og ulovlige pengestrømmer, manglende landrettigheter og fattigdom for urfolk og lokalsamfunn, og ekspansjon av kvegdrift inn i regnskogen.

Hovedvekten av Colombias avskoging foregår i de mest konfliktutsatte områdene i Amazonas, og påvirkes av resultatene fra den pågående fredsprosessen. Fredsforhandlingene har en sterk miljøkomponent, ettersom de omhandler områder med høy økologisk verdi og spørsmål om landrettigheter og livsvilkår for lokalsamfunn. Norge bidrar til at miljøperspektivet innlemmes i fredsarbeidet, og i 2024 har arbeidet for å styrke koblingene mellom klima- og skogsamarbeidet og Norges freds- og menneskerettighetsinnsats fortsatt.

Under partsmøtet til Konvensjonen om biologisk mangfold som fant sted i Colombia i 2024, annonserte Utenriksdepartementet og Klima- og

miljødepartementet støtte på 130 mill. kroner over tre år til UNDP sitt arbeid som tilrettelegger av fredsprosessen i Colombia. Norge annonserte også støtte på 189 mill. kroner til videreføring av pågående prosjekter for bekjempelse av miljøkriminalitet, styrket innsats for bærekraftig skogforvaltning, samt støtte til etablering og utvikling av urfolks forvaltning av egne territorier.

Det ble utbetalt til sammen ca. 176 mill. kroner til klima- og skoginnsatsen i Colombia i 2024. Av disse ble omtrent 20 mill. kroner utbetalt til sivilsamfunnsorganisasjoner gjennom avtaler forvaltet av Norad.

Ecuador

Ecuador har lenge vært et pionerland for betaling for reduserte utslipp fra avskoging og skogforringelse (REDD+) og var blant de første landene globalt som oppnådde verifiserte utslippsreduksjoner fra redusert avskoging. Sikkerhetssituasjonen i Ecuador har forverret seg de siste årene og illegale aktiviteter er økende. Dette får konsekvenser for skogen, da ulovlig hogst og gruvedrift er blant hovedårsakene til avskogingen i Ecuador. I 2024 økte avskogingen sammenliknet med året før. Nivået på avskogingen er imidlertid fortsatt lavt, rundt 210 km^2.

Mot slutten av 2024 underskrev Ecuador en avtale med LEAF-koalisjonen om betaling for redusert avskoging i perioden 2017-2021. Norge har tidligere forpliktet inntil 200 mill. kroner til betaling for redusert avskoging i perioden 2020-2021. Landets miljødepartement innledet konsultasjoner med urfolk og sivilsamfunn om utforming av en plan for hvordan disse midlene skal fordeles.

Ecuador har i 2024 videreført viktige programmer for urfolk og skogvern, som SocioBosque og REDD Early Movers (REM) programmet støttet av Norge og Tyskland. I 2024 ble REM-programmets første fase avsluttet.

Norsk støtte til ulike sivilsamfunnsorganisasjoner har i løpet av 2024 fortsatt å bidra til overvåkning i sanntid av avskogingen i Ecuador. Gjennom UN-REDD har Norge bidratt til fortsatt styrking av avskogingsfri råvareproduksjon i landet.

Det ble utbetalt i underkant av 10 mill. kroner til innsatsen i Ecuador i 2024. Midlene ble utbetalt til sivilsamfunnsorganisasjoner gjennom avtaler forvaltet av Norad.

Guyana

Guyana har lykkes med å holde avskogingen lav siden Norge og Guyana inngikk et bilateralt klima- og skogpartnerskap i 2009. Norge har oppfylt betalingsforpliktelsene under avtalen, og har utbetalt 1,3 mrd. kroner for til sammen ca. 35 millioner tonn reduserte CO_2-utslipp. I overkant av 200 mill. kroner er utbetalt til investeringer i reformer og tiltak mot avskoging.

Hovedandelen av de norske resultatutbetalingene er plassert i Guyana REDD+ Investment Fund (GRIF), som forvaltes av Verdensbanken. Pengene har så langt blitt investert i prosjekter som skal styrke Guyanas klimatilpasning, digitalisering, sikring av landrettigheter for urfolk og deres økonomiske utvikling. I desember 2024 gjenstod det overkant av 5 mill. USD i GRIF.

Den interamerikanske utviklingsbanken (IDB) forvalter også en andel av resultatutbetalingene fra Norge, som skal finansiere et solenergiprosjekt. Dette prosjektet vil øke andelen fornybar energi i Guyanas energimiks betraktelig. I 2023 ble det lyst ut anbud for bygging av åtte anlegg fordelt på de tre regionene Linden, Essequibo og Berbice. Midler er tildelt for bygging i to av regionene, og bygging er i 2024 påbegynt.

I 2022 lyktes Guyana med å mobilisere storskala privat finansiering på opptil 750 mill. USD fra det internasjonale karbonmarkedet, med kreditter utstedt av ART-standarden. Guyanas myndigheter gjennomførte konsultasjoner rundt landets lavkarbonstrategi, der karbonmarkedsstrategien er beskrevet, i forkant av dette. Urfolksorganisasjonen *Amerindian People's Association* bestrider imidlertid at urfolkenes rett til fritt, forhåndsinformert samtykke ble respektert i løpet av den åtte måneder lange konsultasjonsprosessen, og leverte derfor en klage til ART-standarden, som senere ble avvist. Arbeidet med å distribuere en andel av karboninntektene til Guyanas urfolk og lokalsamfunn ble videreført i 2024.

Selv om Guyana tradisjonelt har holdt avskogingen lav, økte avskogingen i landet i 2024 til 1 070 km^2, mot 280 km^2 i 2023.

Det ble utbetalt i underkant av 53 mill. kroner til innsatsen i Guyana i 2024. Midlene ble utbetalt til sivilsamfunnsorganisasjoner gjennom avtaler forvaltet av Norad.

Peru

Klima- og skogsamarbeidet med Peru ble etablert i 2014 og løper ut 2025. Under avtalen har Norge støttet implementeringen av politiske tiltak og

reformer, derunder utvidelse av flere store nasjonalparker og anerkjennelse av urfolks landrettigheter. Norge har også forpliktet inntil 375 mill. kroner årlig som betaling for utslippsreduksjoner som møter ART-standarden.

Peru har ikke publisert offisielle tall for avskoging for årene 2022, 2023 og 2024. Ifølge Global Forest Watch lå Perus skogtap på rundt 1 500 km^2 årlig mellom 2021-2022, og økte til rett under 1 900 km^2 i 2024.

Direkte drivere av avskoging inkluderer konvertering av skog til småskala landbruk, ulovlig hogst, infrastrukturutbygging og storskala agroindustri. Det er økende bekymring for miljøkriminalitet som avskogingsdriver, herunder ulovlig gruvedrift. Perus kongress har i løpet av 2024 vedtatt lovendringer som svekker viktige miljøreguleringer, blant annet knyttet til konvertering av skog til jordbruksland og illegal gruvedrift.

Til tross for en politisk utfordrende kontekst, har det tekniske arbeidet som gjennomføres via Perus finansieringsmekanisme for REDD+ gitt resultater. Mer enn 45 000 km^2 skog er omfattet av tiltak for bærekraftig forvaltning. Dette inkluderer konsesjoner for skogsjordbruk, skogkonsesjoner for urfolk og lokalsamfunn og forvaltning av vernede områder og reservater. Tre store urfolksorganisasjoner hadde direkteansvar for implementeringen av én femtedel av finansieringsmekanismens budsjett for 2024.

Norge har bidratt til at Peru i 2024 ferdigstilte sitt nasjonale utslippsregister RENAMI, som samler informasjon om utslipp og opptak av klimagasser. Norge har også støttet flere urfolk- og sivilsamfunnsorganisasjoner i Peru som har jobbet for opprettelsen av verneområdet *Sierra Del Divisor Occidental,* som skjedde i 2024. Perus kongress har i 2024 fremmet en lov som vil kunne innsnevre sivilsamfunnets handlingsrom.

Det ble utbetalt til sammen ca. 31 mill. kroner til innsatsen i Peru i 2024. Av disse ble i overkant av 26 mill. kroner utbetalt til sivilsamfunnsorganisasjoner gjennom avtaler forvaltet av Norad.

Sentral-Afrika – Central African Forest Initiative (CAFI)

Sentral-Afrika huser verdens nest største regnskog. Ca. 60 pst. av denne ligger i DR Kongo (DRK). I Sentral-Afrika arbeider Klima- og skoginitiativet gjennom det regionale flergiverinitiativet *Central African Forest Initiative* (CAFI) etablert i 2015 av fem giverland etter forslag fra Norge. CAFI samarbeider med de seks skoglandene DR Kongo, Republikken Kongo, Gabon, Kamerun, Den sentralafrikanske republikken og Ekvatorial-Guinea.

Norske bidrag representerte ca. 95 pst. av samlede bidrag til CAFI i perioden 2015-2019. I dag er 11 giverland tilsluttet CAFI, og i perioden 2020-2024 har Tyskland vært største giver med 45 pst. av samlede bidrag, og norsk andel er redusert til 34 pst. Resterende 21 pst. er fordelt på Storbritannia, Nederland, Frankrike, Belgia, EU, Sverige, Danmark og Republikken Korea. I 2024 sluttet Danmark seg til CAFI. Totalt er 809 mill. USD overført til fondet.

DR Kongo

Tapet av primærskog i DR Kongo (DRK) var anslått til 5 900 km^2 i 2024, ca. 12 pst. høyere enn i 2023, ifølge Global Forest Watch. Det meste av avskogingen skyldes småskala svedjejordbruk og trekullproduksjon rundt byene. Den viktigste underliggende årsaken er fattigdom og høy befolkningsvekst.

Konflikten i Øst-Kongo, som eskalerte i 2024, påvirker både pågående prosjekter og myndighetenes kapasitet til å bekjempe den økende avskogingen. Kampene fører til omfattende fordrivelse av lokalsamfunn og mer ukontrollert avskoging.

I avtalen mellom CAFI og DRK inngått i november 2021 forplikter myndighetene seg til politiske reformer innen åtte ulike sektorer: jordbruk, energi, skog, arealplanlegging, eiendomsretter, styresett, demografi og skogvennlig mineral- og oljeutvinning. Giverlandene forplikter seg til å delfinansiere disse reformene og til tiltak for å redusere avskoging. Myndighetene har som målsetting å gradvis redusere avskogingen.

Ved utgangen av 2024 var halvparten av de 90 politiske milepælene i intensjonsavtalen med DRK oppnådd eller hadde god fremgang. Nye resultater i 2024 inkluderer godkjenning av sektorpolitiske retningslinjer for bærekraftig landbruk, arealplanlegging og energi, offentliggjøringen av gruve- og oljekontrakter gjennom Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) og vedtak av en strategisk plan for familieplanlegging.

Innen utgangen av 2024 var det etablert 14 nye skogområder forvaltet av urfolk og lokalsamfunn, med samlet areal på 2 538 km^2. Arbeidet med arealplanlegging på desentralisert nivå har de senere årene hatt betydelig fremgang. Ved utgangen av 2024 var 68 lokale arealplaner godkjent. Disse dekker 104 landsbyer og 5 848 km^2 landareal. Både utvikling og håndheving av arealplanene skjer gjennom deltakende prosesser i samarbeid med involverte lokalsamfunn, og det forventes at dette vil gi

økt beskyttelse av skogen. I tillegg er det i 2024 etablert 372 km^2 med avskogingsfri jordbruksproduksjon på savanne og forringet areal.

Støtte fra CAFI til DRK blir kanalisert gjennom det nasjonale REDD+-fondet FONAREDD. I 2024 har FONAREDD og CAFI godkjent prosjekter med et samlet budsjett på ca. 57 mill. USD. Prosjektene skal blant annet bidra til å utvikle familielandbruk uten avskoging i Sentral-Kongo, oppnå de viktigste milepælene i den første fasen 2021-2026 av det fornyede partnerskapet mellom CAFI og DRK, styrke kvinners helse som en del av den nasjonale familieplanleggingen, og gi kongolesiske husholdninger bedre kokeovner.

I 2023 lanserte CAFI en utlysing for støtte til privat sektor i Sentral-Afrika med et budsjett på 100 mill. USD. Finansiering fra CAFI vil være i form av investeringstilskudd som innebærer offentlig-private finansieringsløsninger eller lån med lavere rente enn markedsrente. Ved utgangen av 2024 hadde CAFI godkjent flere mulighetsstudier for løsninger innen renere matlagingsovner, landbruk, økoturisme og andre innovative tilnærminger til skogbevaring. I DRK ble det f.eks. gitt støtte til mulighetsstudier for industriell lavutslippsproduksjon av trekull, og bærekraftig produksjon av maniok for å forsyne storbyene Kinshasa og Lubumbashi.

I 2024 etablerte CAFI et nytt privat sektor-initiativ kalt Canopy Trust. Canopy Trust tar sikte på å risikoavlaste private investeringer i avskogingsfrie verdikjeder. Initiativet er driftet av den sveitsiske stiftelsen Catalytic Finance og vil motta 10 mill. USD i støtte fra CAFI. I tillegg ga Norge 10 mill. USD i direktestøtte til Canopy Trust gjennom Catalytic Finance i 2024.

Det ble utbetalt 288 mill. kroner fra Norge til CAFI i 2024. Utbetalingen går hovedsakelig til DRK. I tillegg ble det utbetalt 111 mill. kroner til Catalytic Finance. Det ble også utbetalt ca. 20 mill. kroner til DRK gjennom avtaler med sivilsamfunnsorganisasjoner forvaltet av Norad.

Gabon

Gabon er et av landene i verden med høyest skogdekke. Omtrent 88 pst. av landarealet er dekket av skog. Tap av primærskog var i 2024 på 155 km^2, en oppgang fra 2023, ifølge Global Forest Watch. Det er likevel et lavt nivå sammenlignet med andre tropiske skogland.

Norge tok initiativ til at CAFI med norsk finansiering undertegnet en samarbeidsavtale med Gabon i 2017, revidert i 2019 og 2021. Under denne avtalen har Gabon satt seg som mål å ta vare på 98 pst. av skogen. Den største delen av avtalen er resultatbasert med betaling for utslippsreduksjoner og bevaring av skog etter ART-standarden. Under denne avtalen fikk Gabon i 2021, som første afrikanske land, en resultatutbetaling på ca. 148 mill. kroner, for 3,4 tonn CO_2. I 2024 har Gabon lagt fram ny resultatrapport for 2018–2020, men resultatene har ennå ikke gjennomgått uavhengig verifisering.

Etter militærkuppet i august 2023 har Norge ikke hatt formelle møter på politisk nivå med myndighetene i landet. CAFI-giverne er enige om at godkjente programmer går som planlagt, mens nye avtaler er satt på vent. Gabon har utarbeidet et veikart for overgang til sivilt styre, og myndighetene har bekreftet at Gabon står ved sine forpliktelser knyttet til klima og skog.

Det ble utbetalt 3,5 mill. kroner til Gabon i 2024 gjennom avtaler med sivilsamfunnsorganisasjoner forvaltet av Norad.

Republikken Kongo

Tap av primærskog i Republikken Kongo var i 2024 på 620 km^2, mer enn en fordobling siden 2023, ifølge Global Forest Watch.

I 2019 inngikk CAFI en intensjonsavtale med Republikken Kongo med en ramme på 65 mill. USD. Av dette har Norge bidratt med 200 mill. kroner. I intensjonsavtalen har Republikken Kongo satt seg som mål å verne om skogen og de store torvmyrområdene i landet.

Det ble utbetalt i overkant av 4 mill. kroner til Republikken Kongo i 2024 gjennom avtaler med sivilsamfunnsorganisasjoner forvaltet av Norad.

Kamerun

CAFI og Kamerun undertegnet en intensjonsavtale i oktober 2024. Avtalen inneholder en finansieringsforpliktelse fra CAFI på 60 mill. USD i en oppstartsfase frem til 2027. Det legges så opp til en felles innsats for å mobilisere ytterligere 2.5 mrd. USD frem mot 2035 for å fremme grønn vekst, særlig avskogingsfritt landbruk. Avtalen har som mål å stabilisere avskogingen på 1 100 km^2 per år innen 2026, og deretter redusere den frem mot 2029.

Norge har så langt ikke forpliktet seg til finansiering under denne avtalen med Kamerun.

Etiopia

Statsminister Abiy Ahmed og etiopiske myndigheter fortsatte i 2024 å holde en høy fane for å

skape et grønnere Etiopia. I 2024 godkjente det etiopiske parlamentet et forslag om å sette av inntil 1 pst. av statsbudsjettet til å restaurere skog og annen natur. Dette er et viktig bidrag til å sikre langsiktig finansiering.

Mye skog har gått tapt i Etiopia de siste 50-100 årene. I tillegg til å måtte vike for behovet for mer matjord til en raskt voksende befolkning, har skogen blitt beitet ned av kveg eller brukt til å produsere trekull. Etiopia har over flere år arbeidet etter en modell som gir lokalsamfunn ansvaret for å forvalte den statseide skogen. De får opplæring i å produsere mat og skape inntekter uten at skogen hogges ned. Samtidig settes det opp gjerder for å hindre at de mange millionene kyr i Etiopia beiter ned småtrær, men heller får tilgang til gress gjennom at bøndene selv høster det inn.

I 2024 ble det bilaterale klima- og skogpartnerskap med Etiopia forlenget til 2030, med hovedvekt på resultatbaserte utbetalinger. De siste årene har norske midler hovedsakelig gått til å støtte reformer og tiltak gjennom myndighetenes eget skogprogram, *REDD+ Investment Programme* (RIP). Programmets hovedfokus er å beskytte den gjenværende skogen, restaurere forringede skogområder, og å etablere plantasjer og bufferskog for å redusere presset på naturskogene. Den norske støtten bidrar til å beskytte skogen samtidig som Etiopia kan produsere mat. I 2024 ble nesten 2 700 km^2 tidligere skog restaurert, samtidig som litt over 250 km^2 med ny skog ble plantet. Flere tusen familier har fått hjelp til å finne inntektskilder som ikke innebærer å hugge ned skogen. Dette er også viktige bidrag for å forberede Etiopia til et klima som endrer seg. I 2024 besluttet Danmark å sette av 116 mill. danske kroner til å finansiere myndighetenes skogprogram sammen med Norge frem til 2026.

Norge ønsker på sikt å betale Etiopia for utslippsreduksjoner fra skog. I den oppdaterte partnerskapsavtalen fra 2024 har Norge satt av inntil 750 mill. kroner til betaling for reduserte klimagassutslipp fra skog på nasjonalt nivå frem til 2030. Et norskstøttet pilotprogram i regi av Verdensbanken i den største skogregionen i Etiopia, Oromia, viser redusert avskoging tilsvarende 15 millioner tonn reduserte CO_2-utslipp i løpet av de første to årene. Dersom tallene bekreftes i 2025, kan det skape store inntekter fra det internasjonale karbonmarkedet.

For å kunne dokumentere at avskogingen går ned, trenger Etiopia et bedre system for å måle og rapportere eget skogdekke. I Etiopia støtter Norge dette arbeidet gjennom FNs mat- og landbruksorganisasjon, FAO. Dette arbeidet ble imidlertid forsinket i 2024, blant annet grunnet vansker med å gjennomføre nødvendig feltarbeid gitt sikkerhetssituasjonen i flere skogområder i Etiopia.

Utover støtte til RIP, fortsatte Klima- og skoginitiativet i 2024 å støtte en rekke sivilsamfunnsorganisasjoner som på ulike vis støtter opp om myndighetenes egne planer.

Det ble utbetalt i overkant av 166 mill. kroner til innsatsen i Etiopia i 2024. Av disse ble i underkant av 16 mill. kroner utbetalt til sivilsamfunnsorganisasjoner gjennom avtaler forvaltet av Norad.

Del III
Omtale av særlige tema

7 Klimaeffekten av fremlagt budsjett

Ifølge klimaloven § 7 skal regjeringen hvert år gjøre rede for klimaeffekten av fremlagt statsbudsjett. Et sentralt formål med klimaloven er å fremme gjennomføringen av Norges klimamål og å styrke åpenhet og offentlig debatt gjennom at Stortinget regelmessig får informasjon om status og fremdrift i arbeidet med Norges klimamål. I det særskilte vedlegget til Klima- og miljødepartementets Prop. 1 S *Regjeringens klimastatus og plan*, presenteres den årlige rapporteringen på hvordan Norge ligger an til å nå de lovfestede klimamålene. Der beregnes effekten av en rekke klimavirkemidler gjennom framskrivingen for vedtatt politikk og effektberegningen av regjeringens planlagte politikk – inkludert eventuelle utslippseffekter av forslaget til statsbudsjett.

Regjeringens forslag til statsbudsjettet for 2026 er en del av den planlagte politikken og inngår i vurderingen av måloppnåelse for 2030 og 2035. I dette kapitlet presenteres vurderingene knyttet til klimaeffekten av budsjettendringer som legges fram i forslaget til statsbudsjett for 2026. Rapporteringen har de siste årene vært et eget kapittel i Regjeringens klimastatus og -plan, men er i år inkludert her i Klima- og miljødepartementets Prop. 1 S (2025–2026).

I årets rapportering gis det en oversikt og beskrivelse av innretningen av de ulike departementenes budsjetter i kapittel 7.1. Kapittel 7.2 redegjør for metoden som benyttes for kategorisering, videreutvikling av rapporteringen og oppfølging av anbefalingene fra TBU klima. Kapittel 7.3 presenterer departementenes vurdering av klimaeffekten av de foreslåtte budsjettendringene, hvor budsjettpostene er sortert etter hovedkategori i statsbudsjettet. I kapittel 7.4 gis det en oppsummering av vurderingene av klimaeffekten av de foreslåtte budsjettendringene og koblingen til måloppnåelse for 2030 og 2035.

7.1 Departementenes budsjetter

I dette kapittelet blir budsjettet til de enkelte departementene beskrevet. Det inkluderer en forklaring av hvordan departementets budsjett fordeler seg, og en overordnet forklaring av hvordan bevilgninger over departementets budsjett påvirker klima. Det er også en kort omtale av rapportering knyttet til klimagassutslipp fra departementenes miljørapport for 2023 i kapittel 7.1.2.

7.1.1 Beskrivelse av departementenes budsjett

Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID)

Totalbudsjettet på utgiftssiden for Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) for 2026 er 738,7 mrd. kroner, som utgjør en økning på 5,1 pst. fra saldert budsjett 2025. Cirka 90 pst. av det samlede budsjettet går til ytelser fra folketrygden, hvor de største utgiftene er til alderspensjon, uføretrygd, sykepenger, arbeidsavklaringspenger og dagpenger. Det resterende går til andre rammestyrte ordninger, integreringsfeltet, direktorater og andre underliggende forvaltningsorganer, tilskudd til Statens pensjonskasse og andre tilskuddsordninger. AIDs eget driftsbudsjett utgjør mindre enn 1 prosent. Det å anslå klimaeffekten av både AIDs egne budsjettposter og øvrige budsjettposter er krevende. Flere av disse omfatter komplekse sammenhenger. Budsjettpostene som for eksempel gjelder folketrygdens ytelser og lønnsutgifter i departementet og underliggende virksomheter vurderes i utgangspunktet som nøytrale.

Det er ingen budsjettendringer som er vurdert å ha klimaeffekt i AIDs budsjett.

Barne- og familiedepartementet (BFD)

Totalbudsjettet for Barne- og familiedepartementet (BFD) for 2026 er på 82,1 mrd. kroner på utgiftssiden, en økning på 6,1 pst. fra 2025. Rundt 38 pst. av dette er støtteordninger ved fødsel og adopsjon, og rundt 41 pst. går til familie og oppvekst, hvor størsteparten er barnetrygd og kontantstøtte. Det resterende går til barnevernet, tilskudd til Den norske kirke og tros- og livssynssamfunn og forvaltning av forbrukerpolitikken. Drift av BFD utgjør 0,3 prosent.

Det er krevende å beregne klimaeffekten av disse bevilgningene. På budsjettet til BFD er tilskuddene til arbeidet med miljømerking og arbeidet med å redusere matsvinn relevante for arbeidet med å redusere utslipp, i tillegg til tilskuddet til Høgskolen i Innlandet og Ungt entreprenørskap til forbrukerundervisning. Høsten 2022 ble det etablert et kontaktpunkt for forbrukermakt i det grønne skiftet i Forbrukerrådet, som til nå har presentert produkttester med vekt på bærekraft. I 2024 ble kontaktpunktet utvidet med et eget nettsted – Forbrukerrådets miljøveileder – som gir forbrukerne en enkel vei til troverdig miljøinformasjon og tips til bærekraftige forbruksvalg. Andre budsjettposter er vurdert som nøytrale, ettersom disse i hovedsak er ulike støtteordninger som barnetrygd og kontantstøtte og utgifter til lønn og drift av barnevern, familievernkontor og andre tjenester.

Det er ingen budsjettendringer som er vurdert å ha klimaeffekt i BFDs budsjett.

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (DFD)

Totalbudsjettet for Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (DFD) for 2026 er på 30,5 mrd. kroner. Om lag 39,5 pst. går til statlige byggeprosjekt og eiendomsforvaltning, om lag 23,8 pst. er knyttet til boliglånsordningen i Statens pensjonskasse, om lag 14 pst. benyttes til fellestjenester for departementene og Statsministerens kontor, om lag 8,9 pst. går til forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk samt personvern og om lag 8,7 pst. går til statsforvalterne. Resterende går blant annet til Det kongelige hus, drift av departementet og drift og avsetninger tilknyttet statlig arbeidsgiverpolitikk. Det er vanskelig for departementet å anslå eventuelle klimaeffekter av delen av budsjettet som er lån, overføringer og tilskudd. Departementet har ikke anslag på klimaeffekten av den delen av budsjettet som går til drift av departementet eller underliggende og tilknyttede virksomheter.

De budsjettendringene som er vurdert å ha klimaeffekt i DFDs budsjett er presentert i kapittel 7.3.3.

Energidepartementet (ED)

Totalbudsjettet for Energidepartementet (ED) for 2026 er på 20,5 mrd. kroner, en økning på 50 pst. fra 2025. Omtrent 56 pst. av dette går til strømstøtteordninger og Norgespris, rundt 13 pst. går til Norges vassdrags- og energidirektorat, 3 pst. går til Sokkeldirektoratet, og 2 pst. til Havindustritilsynet. Videre går rundt 8 pst. til energieffektivisering og energiomlegging, og 16 pst. til klima, industri og teknologi. Av dette går 57 pst. til Langskip – fangst og lagring av CO_2, mens resterende 43 pst. går til andre formål innenfor klima, industri og teknologi. Rundt 2 pst. av budsjettet går til EDs eget budsjett. Departementets egne utgifter blir ikke regnet å ha noe vesentlig påvirkning på utslipp av klimagasser.

Tildelingene under ED omfatter blant annet tilskudd, overføringer og andre utgifter som har som formål å bidra til reduserte utslipp av klimagasser. ED tildeler midler til FoU og ny teknologi i energi- og petroleumsvirksomhet gjennom Norges forskningsråd.

ED arbeider med CO_2-håndtering som skal medvirke til å utvikle og demonstrere teknologi for fangst og lagring av CO_2 med et spredningspotensiale. Det overordnede målet er å bidra til at CO_2-håndtering blir et kostnadseffektivt tiltak i arbeidet mot globale klimaendringer. Tiltaket omfatter forskning, utvikling og demonstrasjon, i tillegg til internasjonalt arbeid for å fremme CO_2-håndtering. Klimaeffektene av Langskip-prosjektet kommer både direkte gjennom utslippsreduksjoner i Norge og indirekte gjennom kostnadsreduksjonene demonstrasjon og utvikling av CO_2-håndtering vil gi, og at det blir etablert infrastruktur for prosjektene som kommer etter. De direkte nasjonale utslippsreduksjonene fra prosjektet er i første omgang rundt 400 000 tonn CO_2 per år ved Heidelberg Materials sin sementfabrikk i Brevik (tidligere Norcem). Hafslund Celsio får støtte til CO_2-fangstprosjektet på Klemetsrud, som er under bygging.

Teknologisenter Mongstad (TCM) fremmer utvikling og testing av løsninger for CO_2-fangst som et sentralt virkemiddel i arbeidet med å redusere klimagassutslipp. Senteret bygger bro mellom teknologiutvikling, vitenskap og industriell anvendelse av CO_2-fangstteknologier. Den inneværende avtaleperioden varer ut 2025, og videre drift avhenger av forhandlinger mellom aktørene. Fortsatt statlig deltakelse forutsetter lavere statlige utgifter til teknologisenteret fra og med 2026.

ED tildeler havvindprosjekter, og i 2024 ble prosjektområdet Sørlige Nordsjø II tildelt. Utsira Nord omfatter tre prosjektområder for flytende havvind. ED planlegger å tildele områdene i løpet av 2026.

Gjennom overføringer til Klima- og energifondet blir det tildelt midler som skal forvaltes i samsvar med målene og føringene i styringsavtalen mellom Enova SF og Klima- og miljødepartementet. Videre blir det bevilget midler til en tilskudds-

ordning for energitiltak i kommunale bygg som er et sentralt virkemiddel i regjeringens satsing på energieffektivisering.

De budsjettendringene som er vurdert å ha klimaeffekt i EDs budsjett er presentert i kapittel 7.3.4.1.

Finansdepartementet (FIN)

Over budsjettet til Finansdepartementet (FIN) (utenom bevilgninger til konstitusjonelle institusjoner) er det foreslått å bevilge 144,8 mrd. kroner for 2026. Dette er en økning på 0,7 pst. fra forrige års budsjett. Betjening av statsgjeld, renter og avdrag med mer utgjør rundt 56 pst., og kompensasjon for merverdiavgift og nettoordning for statlig betalt merverdiavgift utgjør rundt 33 pst. Drift av departementet, Finanstilsynet, Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ), Tolletaten, Skatteetaten og Statistisk sentralbyrå utgjør cirka 11 pst.

DFØ har de siste årene fått tildelt midler for å utvikle bedre statistikk og analyse for å kunne ta klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser. Tiltaket innebærer å utvikle statistikk og styringsinformasjon om klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser, som er viktig blant annet som grunnlag for den overordnede politikkutformingen, for å måle om overordnede politiske mål blir nådd, og for å styre innkjøpsfunksjonen i den enkelte virksomhet. Det er vurdert at disse bevilgningene har en positiv klimaeffekt. Andre budsjettposter er vurdert som nøytrale ettersom disse går til betjening av gjeld mv., kompensasjon for merverdiavgift samt lønn og drift av offentlige virksomheter.

FIN har det overordnede ansvaret for måten særavgifter blir innrettet på i miljøpolitikken. Miljøavgifter gjør at markedsprisene i større grad inkluderer kostnadene for samfunnet ved miljøskadelige aktiviteter. Det bidrar til å redusere de miljøskadelige utslippene. Flere avgifter har som formål å redusere utslipp av klimagasser. Dette gjelder CO_2-avgiften på mineralske produkter, avgiften på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen, avgiften på hydrofluorkarbon (HFK) og perfluorkarbon (PFK), SF_6 og avfallsforbrenning. Engangsavgiften på motorvogner inneholder også en CO_2-komponent. Den skal påvirke forbrukere til å ta mer klimavennlige valg ved bilkjøp.

I tillegg er det avgifter som ikke har som formål å redusere utslipp av klimagasser, men som likevel påvirker utslippene. Dette gjelder først og fremst veibruksavgiften, som foreslås økt i 2026 budsjettet. Det finnes også særskilte fritak fra generelle avgifter som bidrar til reduserte utslipp av klimagasser, for eksempel mva.-fritaket for elbiler.

De budsjettendringene som er vurdert å ha klimaeffekt i FINs budsjett, er presentert i kapittel 7.3.1.

Forsvarsdepartementet (FD)

Regjeringens forslag til forsvarsbudsjett for 2026 er på om lag 179,8 mrd. kroner. Dette er en økning fra 2025 med 43,9 pst. Grovt sett går cirka 1,8 pst. til Forsvarsdepartementets (FD) eget budsjett, 27 pst. til Forsvaret, 21 pst. til Forsvarsmateriell, rundt 8 pst. til Forsvarsbygg, og samlet om lag 0,8 pst. til etatene Forsvarets forskningsinstitutt, Forsvarshistoriske museer og Statens graderte plattformtjenester. Om lag 37 pst. av forsvarsbudsjettet går til Nansenprogrammet for Ukraina, som er et militært og sivilt støtteprogram (kap. 1750, post 21 og 79).

Driften av departementet inkluderer tjenestereiser og kjøp av varer og tjenester. I 2024 ga tjenestereiser i FD et estimert utslipp på cirka 360 tonn CO_2-ekvivalenter, og innkjøp av varer og tjenester i FD ga et estimert utslipp på 33 059 tonn CO_2-ekvivalenter.

Innenfor forsvarsbudsjettet er en av de største utslippspostene knyttet til direkte utslipp fra materiell som virksomheten eier eller kontrollerer selv. For forsvarssektoren er dette blant annet utslipp fra drivstofforbruk fra fartøy, luftfartøy og kjøretøy i Forsvaret. I tillegg kommer indirekte utslipp knyttet til forbruk av elektrisitet og fjernvarme fra eksterne leverandører i bygningene sektoren disponerer. Forsvarssektoren er samtidig en betydelig innkjøper av varer og tjenester, og indirekte utslipp fra slike ble beregnet til å utgjøre om lag 82 pst. av de samlede utslippene til forsvarssektoren i 2024.

Forsvarssektoren skal til enhver tid sørge for å opprettholde den operative evnen, som avhenger av det materiellet man har investert i. Dette krever et aktivitetsnivå som fører til bruk av drivstoff til fly, fartøy og kjøretøy og dermed direkte klimagassutslipp fra disse. Klimaeffekten henger derfor sammen med blant annet Forsvarets aktivitetsnivå. Forsvarssektorens årlige miljø- og klimaregnskap dokumenterer effekten av forsvarets aktivitet på miljø og klima.

Forsvarsbudsjettene har blitt styrket over flere år. Gjennom behandlingen av langtidsplanen for forsvarssektoren for perioden 2025–2036 ble det lagt til grunn en kraftig økning i budsjettene. Denne planen gir et historisk løft for Forsvaret.

Den innebærer at regjeringen styrker alle forsvarsgrener. Aktiviteten i forsvarssektoren vil øke betydelig, og det skal bygges og anskaffes mye. De absolutte utslippene er derfor ventet å øke de kommende årene som følge av styrkingen av Forsvarets kapasitet. Styrkingen gir mer materiell i bruk (særlig fly og fartøy) og innebærer et mål om et økt aktivitetsnivå blant annet i form av seilingsdøgn og flytimer. Selv om et høyere aktivitetsnivå kan få konsekvenser for klima og miljø, er det en ambisjon å skape best mulig øvelsesutbytte og forsvarsevne samtidig som man jobber for å begrense klimagassutslipp og unngå store negative konsekvenser for miljøet.

Sektoren har allerede iverksatt flere initiativ for å redusere egen miljøpåvirkning og trapper opp gjennomføringen av klima- og miljøtiltakene på en bred front. Forsvaret bruker ulike simulatorer for fly, fartøy og kjøretøy til øvelse og trening. Dette reduserer forbruket av drivstoff og dermed klimagassutslipp sammenlignet med bare skarp trening. Regjeringen prioriterer en gjennomgående satsing på simulatorer som et tillegg til annen øvelse og trening. Simulatorer skal blant annet prioriteres som en del av anskaffelsen i alle større materiellprosjekter der bruk av simulator kan bidra til økt operativ evne og til å redusere klimagassutslipp og negativ miljøpåvirkning. Det er blant annet investert i to simulatorsett til de nye stridsvognene, og det skal anskaffes en simulator til de nye P-8 maritime patruljeflyene på Evenes. Videre har Luftforsvaret i 2025 gjennomført et testprogram der F-35 skal kunne operere på drivstoff som består av 40 pst. bærekraftig flydrivstoff (Sustainable Aviation Fuel). Bruk av bærekraftig flydrivstoff kan bidra til å kutte utslipp og samtidig styrke forsyningssikkerheten til Forsvaret. Sektoren jobber også med å ta i bruk utslippsfrie byggeplasser, gjennomfører en rekke tiltak som reduserer energiforbruket og installerer mer lokal fornybar energiproduksjon innenfor sektorens baser og leirer.

De budsjettendringene som er vurdert å ha klimaeffekt i FDs budsjett er presentert i kapittel 7.3.2 og 7.3.3.

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)

Totalbudsjettet for Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) for 2026 er på 305,3 mrd. kroner. Dette er fordelt med rundt 84 pst. på programområdet for helse- og omsorgstjenester og rundt 16 pst. på programområdet for helsetjenester over folketrygden. Samlet blir det foreslått en økning på om lag 3,7 pst. sammenlignet med saldert budsjett for 2025. Det er krevende å anslå klimaeffekten av HODs budsjettposter. Flere av disse omfatter komplekse sammenhenger.

De regionale helseforetakene utarbeider årlig et klimaregnskap for spesialisthelsetjenesten, som utgjør den største delen av HODs budsjett. Klimaregnskapet for spesialisthelsetjenesten for 2024 viser at utslippene har blitt redusert med 11 pst. fra 2019.

Klimaregnskapet viser at spesialisthelsetjenestens totale klimagassutslipp i 2024 var 1 982 130 tonn CO_2-ekvivalenter (medregnet fratrekk for gjenvinningskraft). Scope 1 utgjorde 2 pst., scope 2 utgjorde 23 pst. og scope 3 utgjorde 75 pst.

Scope 1 hadde en reduksjon i utslipp på 23 pst. Kategoriene som inngår i scope 1 er kuldemedium, medisinske gasser, fossilt brensel og transport fra helseforetakenes egne kjøretøy. De største utslippskildene er bruk av fyringsolje og transport. Utslipp fra transport med helseforetakenes egne kjøretøy er halvert i perioden, og årsaken er at andelen fossilfrie kjøretøy øker gradvis fra år til år.

Scope 2 hadde en reduksjon i utslipp på 9 pst. i 2024. Scope 2 er knyttet til energiforbruket i helseforetakene. Det er en generell positiv utvikling med reduksjon i utslipp fra energiforbruk. Nye bygg, vedlikeholdstiltak samt energieffektivisering og optimalisering bidrar til redusert energibruk. Energiforbruk i helseforetakene er den største utslippskilden i spesialisthelsetjenestens klimaregnskap. I perioden 2019 til 2024 er den samlede utslippsreduksjonen i scope 2 i overkant av 45 000 tonn CO_2.

Scope 3 hadde en reduksjon i utslipp på 8 pst. 74 pst. av klimagassutslippene fra spesialisthelsetjenesten kommer fra kjøp av varer og tjenester, som er kategorisert som scope 3. Regnskapsdata benyttes for å beregne utslipp fra disse kjøpene. Det årlige forbruket i helseforetakene påvirker utslippene – økt aktivitet fører som regel til økte CO_2-utslipp. Kategoriene legemidler, IKT og medisinsk-teknisk utstyr gir de største utslippene for helseforetakene.

De budsjettendringene som er vurdert å ha klimaeffekt i HODs budsjett er presentert i kapittel 7.3.4.6.

Justis- og beredskapsdepartementet (JD)

Totalbudsjettet for Justis- og beredskapsdepartementet (JD) for 2026 er på 60,6 mrd. kroner fordelt på 19 virksomheter. Justissektoren er driftstung med mange virksomheter og ansatte og har

betydelige utgifter til leie av lokaler. Hoveddelen av budsjettet er dermed knyttet til lønn og husleie. Justis- og beredskapssektoren er ikke en særlig utslippsintensiv sektor. Hvilken klimaeffekt som følger av hvert budsjettområde, har vi ikke oversikt over.

Det er ingen budsjettendringer som er vurdert å ha klimaeffekt i JDs budsjett.

Klima- og miljødepartementet (KLD)

Totalbudsjettet for Klima- og miljødepartementet (KLD) for 2026 er på 27,0 mrd. kroner, en prosentvis nedgang på 4,5 pst. sammenliknet med saldert budsjett 2025. Rundt 53 pst. går til Miljødirektoratet, Riksantikvaren og Polarinstituttet og de andre etatene under departementet. Videre går rundt 22 pst. til klima- og energifondet (Enova) og 16 pst. til internasjonalt klimaarbeid. Resterende del på rundt 9 pst. går til andre formål, som omfatter blant annet forskning, miljødata og bevilgninger til miljøinstituttene. Rundt 2,4 pst. av dette går til Klima- og miljødepartementets egne budsjett.

Utgiftene under KLD gir ikke et fullstendig bilde av regjeringens arbeid med å redusere klimagassutslippene. Viktige klimapolitiske satsinger ligger også under budsjettene for andre departementer. Klima- og miljøpolitikken blir i stor grad ført ved hjelp av skatter, avgifter, regulering og tilskudd/støtteordninger.

De postene på departementets budsjett som særlig kan gi en endring i utslippene, kan deles i tre kategorier: nasjonale støtteordninger, forskning og kunnskapsformidling og midler som påvirker utslipp internasjonalt. KLDs budsjett går også til en rekke andre formål, som drift og informasjonskampanjer, overvåkning og kartlegging, tilskudd til ulike miljø- og klimatiltak og støtte til frivillige organisasjoner.

Størsteparten av midlene til forskning blir kanalisert gjennom Forskningsrådet, hvor hovedvekten er lagt på forskning på klimaendringer og klimaomstilling. Disse postene har ikke nødvendigvis en direkte klimaeffekt, men kan bidra indirekte til reduksjoner av klimagassutslipp på sikt. Støtte til forskning driver utviklingen av neste generasjons klimaløsninger, som kan være sentrale for Norges omstilling til et lavutslippssamfunn.

De budsjettendringene som er vurdert å ha klimaeffekt i KLDs budsjett er presentert i kapittel 7.3.3, 7.3.4.1 og 7.3.4.3.

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)

Totalbudsjettet for Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) for 2026 er på 315 mrd. kroner, en prosentvis endring på cirka 5,4 pst. fra saldert budsjett 2025. Av den totale bevilgningen utgjør cirka 82 pst. rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner og cirka 9,9 pst. lån knyttet til boliger i Husbanken. De resterende cirka 8 prosentene går til øvrige ansvarsområder, med tilskudd til ressurskrevende tjenester og bostøtte som de største postene. Til departementets eget budsjett går det cirka 0,1 prosent. En stor del av budsjettet gjelder rammeoverføringer, lån og tilskudd der det er vanskelig for departementet å anslå om det er klimaeffekter da vi ikke fører kontroll over hvordan for eksempel kommuner og fylkeskommuner bruker bevilgningene.

De budsjettendringene som er vurdert å ha klimaeffekt i KDDs budsjett er presentert i kapittel 7.3.4.1 og 7.3.4.6.

Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD)

Totalbudsjettet for Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD) for 2026 er på 27,0 mrd. kroner. Cirka 90 pst. av bevilgningene på budsjettet til KUD er tilskudd. Mer enn halvparten av budsjettet er fordelt på ulike enkelttilskudd (navngitte tilskuddsmottakere), mens de andre tilskuddsbevilgningene er fordelt på ulike ordninger man kan søke på. Både enkelttilskudd og ordninger man kan søke på, blir i hovedsak forvaltet av underliggende virksomheter. 0,8 pst. av bevilgningen går til KUDs egne driftsutgifter.

Hoveddelen av oppgavene på KUDs ansvarsområde løses av ikke-statlige aktører. Virkemidlene staten har, inngår derfor som en del av en større sammenheng.

De er ingen budsjettendringer som er vurdert å ha klimaeffekt i KUDs budsjett.

Kunnskapsdepartementet (KD)

Totalbudsjett for Kunnskapsdepartementet (KD) for 2026 er på 107,2 mrd. kroner eksklusive lånetransaksjoner, en økning på 5 pst. fra saldert budsjett for 2025. Cirka 45 pst. går til statlige og private universiteter og høyskoler, cirka 20 pst. til utdanningsstøtte, cirka 17 pst. til barnehage og grunnskole, cirka 6 pst. til Norges forskningsråd, cirka 5 pst. til internasjonalt samarbeid om forskning og utdanning, og cirka 2 pst. til kompetansepolitikk og livslang læring. Det resterende går til diverse andre mindre tilskuddsordninger.

Cirka 0,4 pst. går til Kunnskapsdepartementets eget budsjett. KD kan ikke anslå hvilken klimaeffekt som følger av hvert budsjettområde eller budsjettet som helhet.

I skolen er respekt for naturen og miljøbevissthet en del av *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. I tillegg er bærekraftig utvikling prioritert som ett av tre tverrfaglige temaer i læreplanverket. Opplæringen skal gi barn og ungdom innsikt i klima- og miljøfeltet, noe som på sikt kan ha positive klima- og miljøeffekter. Bærekraftig utvikling er også en del av rammeplanen i barnehagen.

Fagskolene er viktige leverandører av kompetent arbeidskraft, og de spiller en stadig større rolle i å ruste fagfolk med kompetanse for grønn omstilling, jf. Meld. St. 11 (2024–2025) *Fagfolk for en ny tid – med høyere yrkesfaglig utdanning*. Universitets- og høyskoleloven fastsetter at ett av de fire formålene med universiteter og høyskoler er å bidra til miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. Universiteter og høyskoler driver klima- og miljøforskning og utvikler og tilbyr utdanning som bidrar til grønn omstilling innenfor rammetildelingen fra departementet. Bevilgninger gjennom Forskningsrådet finansierer også klima- og miljøforskning. Disse bevilgningene har ikke nødvendigvis en direkte klimaeffekt, men kan bidra indirekte til reduksjon av klimagassutslipp på sikt.

Det er ingen budsjettendringer som er vurdert å ha klimaeffekt i KDs budsjett.

Landbruks- og matdepartementet (LMD)

Totalbudsjettet for Landbruks- og matdepartementet (LMD) er på 34,8 mrd. kroner for 2026. Dette utgjør en økning på 3,7 pst. sammenlignet med saldert budsjett for 2025. I regjeringens forslag til budsjett på landbruks- og matområdet for 2026 utgjør næringsavtalene cirka 87 pst., mens de andre budsjettkapitlene (landbruks- og matforvaltningen, instituttene, forskning og tilskuddsordninger utenom jordbruksavtalen) utgjør cirka 13 pst. av budsjettrammen. En vesentlig endring i forslaget for 2026 sammenlignet med saldert budsjett 2025 er en økning på 1,16 mrd. kroner som følge av jordbruksavtalen. Driftsbudsjettet til departementet utgjør 0,5 pst. av det totale budsjettet under LMD. De budsjettendringene som er vurdert å ha klimaeffekt i LMDs budsjett er presentert i kapittel 7.3.4.2.

Landbruks- og matpolitikk handler blant annet om beredskap, distrikt, miljø og klima, i tillegg til nærings- og handelspolitikk. Disse overordnede perspektivene ligger til grunn for regjeringens prioriteringer for landbruket i forslaget til statsbudsjett for 2026.

Utgangspunktet for regjeringens klimaarbeid i jordbrukssektoren er intensjonsavtalen med organisasjonene i jordbruket om kutt i klimagassutslipp og økt opptak av CO_2. Målet i intensjonsavtalen er et kutt på 5 millioner tonn CO_2-ekvivalenter samlet for perioden fra 2021 til 2030.

Skogen kan bidra til å løse klimaproblemet gjennom økt opptak av CO_2 og lagring av karbon i trær og skogsjord, og ved at biomasse kan erstatte materialer med høyere klimagassutslipp. Biomasse kan også bidra til karbonnegative teknologier. Regjeringen vil videreføre klima- og miljøtiltakene i skog. Bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser er ett av fire hovedmål for LMD.

Tabell 7.1 viser budsjettet til LMD fordelt på kapitler. Det viser saldert budsjett 2025 og budsjettforslag 2026 (i mrd. kroner).

Tabell 7.1 Budsjettet til LMD fordelt på kapitler, saldert budsjett 2025 og budsjettforslag 2026 (i mrd. kroner)

Kapittel	Saldert 2025	Forslag 2026
Næringsavtalene		
Jordbruksavtalen	28,9	30,1
Reindriftsavtalen	0,2	0,2
Utenom næringsavtalene		
Landbruks- og matforvaltningen	2,3	2,4
Forskningsinstituttene	0,4	0,4
Forskning	0,7	0,7
Tilskudd, utenom jordbruksavtalen	1,1	1,1
Sum	33,6	34,8

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)

Totalbudsjettet for Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) for 2026 er på 26,0 mrd. kroner eksklusiv statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE), lånetransaksjoner og andre kapitaltransaksjoner. Av dette går rundt 35 pst. til underliggende direktorater og andre forvaltningsorganer, 11 pst. til Innovasjon Norges innovasjonsvirkemidler, 10 pst. til tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk, 9 pst. til Norges forskningsråd, 8 pst. til romvirksomhet og 6 pst. til drift av og opprydding etter de norske forskningsreaktorene. Resterende midler (22 pst.) går til mindre tilskuddsordninger og driften av NFD.

I styringssignalene til underliggende og tilknyttede virksomheter forventer NFD at disse bidrar aktivt til å nå klimamålene. Det finnes ingen samlet oversikt over klimaeffekten av bevilgningene på de enkelte budsjettområdene.

På departementets budsjett er det særlig bevilgninger til næringsrettede virkemidler, inkludert støtte til forskning og innovasjon i næringslivet, som kan påvirke utslippsendringer. Størsteparten av bevilgningene til forskning og innovasjon kanaliseres gjennom Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva. Disse aktørene forvalter både åpne konkurransearenaer og målrettede grønne ordninger for forsknings- og innovasjonsprosjekter i næringslivet. Begge typer virkemidler kan bidra til utslippsreduksjoner på sikt, men konkrete anslag for direkte og indirekte utslippseffekter er krevende å gi, blant annet på grunn av usikkerhet om resultater, markedsgjennomslag og spredningseffekter. NFDs budsjett omfatter også midler til forvaltningsrettet forskning og overvåking i regi av Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet, som gir kunnskap om konsekvenser av klimaendringer.

De budsjettendringene som er vurdert å ha klimaeffekt i NFDs budsjett er presentert i kapittel 7.3.4.1.

Samferdselsdepartementet (SD)

Totalbudsjettet for Samferdselsdepartementet (SD) for 2026 er på 97,2 mrd. kroner på utgiftssiden, og ligger på omtrent samme nivå som i 2025. Av totalbudsjettet går rundt 52 pst. til veiformål og 32 pst. til jernbaneformål. De resterende 16 pst. er fordelt på utgifter til administrasjon m.m, luftfartsformål, posttjenester og særskilte transporttiltak. Særskilte transporttiltak er blant annet tilskudd til byområder og kjøp av sjøtransporttjenester på strekningen Bergen–Kirkenes.

Klimaeffekten av budsjettforslaget for SD er vanskelig å beregne. De foreslåtte budsjettendringene trekker i ulike retninger, og for flere av endringene er det usikkert i hvilken retning effekten går. For eksempel vil bevilgninger til bygging, drift og vedlikehold av infrastruktur påvirke klimagassutslipp gjennom bruk av kjøretøy og maskiner som bruker fossile drivstoff. Ved overgang til nullutslippsløsninger eller bruk av biodrivstoff, vil disse bevilgningene få mindre effekt på utslipp. Bygging av infrastruktur vil også påvirke utslippene gjennom arealbruksendringer. Likeså kan bevilgninger som påvirker trafikkomfanget eller konkurranseforholdet mellom ulike transportformer, også påvirke klimagassutslippene. Eksempler kan være statlig bidrag til byvek-

stavtaler, som blant annet går til gang-, sykkel- og kollektivtiltak, og tilskudd til overføring av gods fra vei til jernbane.

De budsjettendringene som er vurdert å ha klimaeffekt i SDs budsjett er presentert i kapittel 7.3.4.4.

Utenriksdepartementet (UD)

Totalbudsjettet for Utenriksdepartementet (UD) for 2026 er 59,1 mrd. kroner (utgifter med lånetransaksjoner), en reduksjon på rundt 0,25 pst. sammenlignet med saldert budsjett for 2025. Rundt 89 pst. går til internasjonal bistand, og rundt 11 pst. går til utenriksforvaltning. To av de underliggende etatene til UD, Norad og Norec, forvalter deler av bistanden. Norfund er et viktig instrument i norsk utviklingspolitikk. Deler av bistanden blir også forvaltet på utvalgte utenriksstasjoner og av statlige etater i Norge. Bevilgninger til EØS-avtalen utgjør omtrent 3 pst. av departementets budsjett. Flere av budsjettpostene, spesielt de som går til drift, vil blant annet kunne finansiere transport med fly, båt og bil og dermed bidra til direkte utslipp av klimagasser.

De budsjettendringene som er vurdert å ha klimaeffekt i UDs budsjett er presentert i kapittel 7.3.4.3.

7.1.2 Departementenes miljørapport

Departementsfelleskapet har flere felles miljømål, og det blir utarbeidet årlige miljørapporter for departementenes virksomhet.[1] I disse rapportene rapporteres det blant annet på klimagassutslipp fra flyreiser gjennomført av embetsverket.

Departementsfelleskapets kjernevirksomhet handler blant annet om å løse store samfunnsutfordringer, som klimaendringer, ressursmangel og overgangen til en mer sirkulær økonomi. Utfordringene krever globale og nasjonale tiltak. Samtidig må vi i departementsfellesskapet se på våre egne arbeidsprosesser og hvordan vi kan jobbe mer miljøvennlig. For å sikre at vår egen drift har et lavest mulig klima- og miljøavtrykk, samarbeider departementene, Statsministerens kontor og Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon i et felles miljøledelsessystem i henhold til EUs EMAS forordning.

Miljørapporten for 2023 viser at departementsfellesskapet har hatt en reduksjon i antall flyreiser i 2023 sammenlignet med 2022. På tross av reduksjonen i antall flyreiser har det vært en økning på 24 pst. i CO_2-utslipp fra gjennomførte flyreiser i 2023. Fra 2019 til 2023 er derimot CO_2-utslippet fra flyreiser redusert med 38 pst.

[1] https://nettsteder.regjeringen.no/miljorapport

7.2 Metodebruk og videreutvikling av rapporteringen

Departementene har gjennom mange år rapportert på klimaeffekten av statsbudsjettet. Da Teknisk beregningsutvalg for klima (TBU klima) ble nedsatt, var metoder for å beregne klimaeffekten av statsbudsjettet en del av utvalgets mandat. Utvalget jobbet med tematikken gjennom hele sin periode og oppsummerte sine vurderinger og endelige anbefalinger i temarapporten *Klimaeffekt av statsbudsjettet*[2] som ble overlevert Klima- og miljødepartementet i januar 2024.

Utvalget pekte på at det er vanskelig å se for seg en fullstendig vurdering av klimaeffekten av statsbudsjettet og anbefalte å arbeide videre med en stegvis tilnærming og gradvis uttesting av metodeendringer. TBU klimas vurdering var at rapporteringen hadde blitt videreutviklet i riktig retning allerede, men at det var rom for forbedringer og mer systematisk arbeid med å identifisere og redegjøre for effekten på utslipp. De pekte også på at det er klare koblinger mellom arbeidet med klimaeffekt av statsbudsjettet og andre anbefalinger utvalget kom med knyttet til framskrivinger av klimagassutslipp, vurdering av metoder for virkemiddelanalyser og organisering av forvaltningens arbeid med klimaanalyser.

7.2.1 Stegvis tilnærming og oppfølging av anbefalinger fra TBU klima

Arbeidet med å vurdere og følge opp utvalgets anbefalinger ble startet i fjorårets rapportering. Metoden for å vurdere klimaeffekten av endringene i statsbudsjettet er fortsatt under utvikling. I årets rapportering har det blitt gjort flere forbedringer for å gi en mer utfyllende rapportering.

Arbeidet følger i dag tre steg slik TBU klima beskrev, se omtale i boks 7.1. Det første steget er kategorisering av postene, det andre steget er kvantifisering av de postene der dette er mulig, og det tredje steget er vurdering av bidrag til måloppnåelse. Der det ikke er grunnlag for kvantifisering er de kvalitative vurderingene av klimaeffekten beskrevet.

[2] TBU klima (2023) Klimaeffekt av statsbudsjettet – Vurderinger og anbefalinger fra Teknisk beregningsutvalg for klima, www.tbuklima.no.

Boks 7.1 Anbefalinger fra Teknisk beregningsutvalg for klima

I 2018 ble teknisk beregningsutvalg for klima (TBU klima) nedsatt for å bidra til ny kunnskap og nye metoder for tiltaks- og virkemiddelanalyser på klimaområdet. Å gi råd om metoder for å beregne klimaeffekt av statsbudsjettet var en sentral del av utvalgets mandat, og utvalget jobbet med tematikken gjennom hele sin periode.

Utvalgets arbeid og uttestinger av ulike metoder viste at både kunnskapsmangel og metodiske utfordringer påvirker i hvilke grad og hvor godt det er mulig å vurdere klimaeffekten av statsbudsjettet. Utvalget anbefalte derfor forvaltningen å fortsette med en stegvis tilnærming, noe som også er i tråd med den utviklingen som skjer internasjonalt og EUs rammeverk for grønn budsjettering.

Utvalget oppsummerte en stegvis tilnærming slik:

- **Kategorisering av budsjettposter:** Sortering og utvelgelse av relevante poster.
- **Kvantifisering av budsjettposter:** Systematisk bruk av ordinære utredninger med informasjon om klimaeffekt, og andre kilder til informasjon på postnivå eller for grupper av poster.
- **Statsbudsjettets bidrag til måloppnåelse i 2030:** Kvantifisert effekt av statsbudsjettet som delmengde av all planlagt politikk for måloppnåelse, som kan suppleres med en kvalitativ vurdering av klimaeffekten av hovedkategorier av poster.
- **Statsbudsjettets bidrag til måloppnåelse i 2050:** Samlet vurdering av om bevilgninger er i tråd med lavutslippssamfunnet, videreutvikling for kvantifisering på sikt.

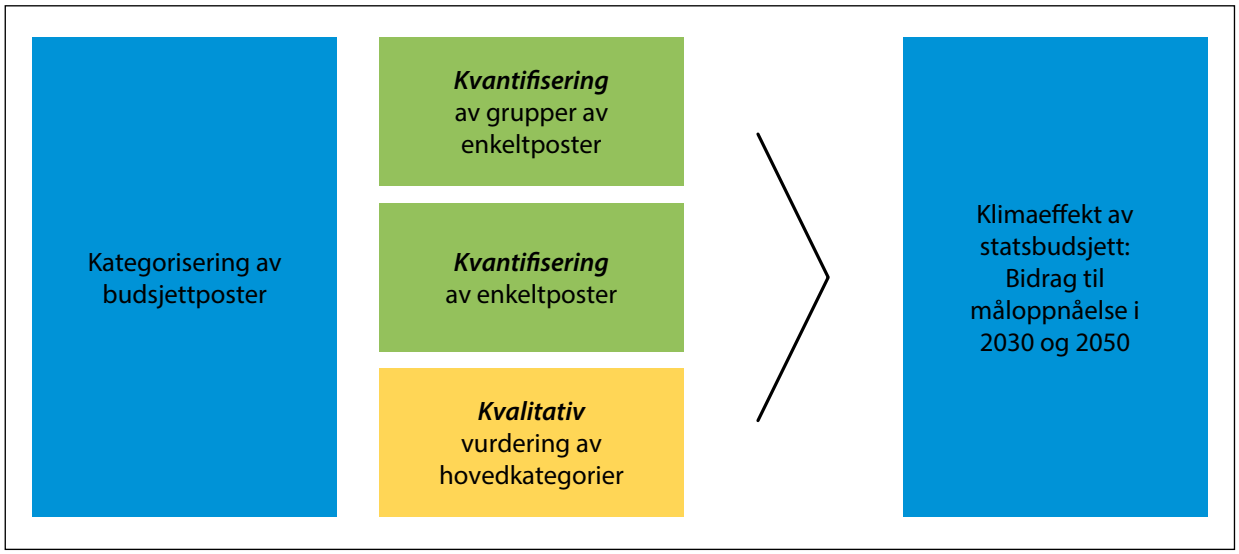

Figur 7.1 Stegvis tilnærming til klimaeffekt av statsbudsjettet

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for klima

Kategorisering av budsjettposter

Kategoriseringen av budsjettpostene handler om å identifisere bevilgningsendringer med klimaeffekt. Alle departementene gjennomfører denne utvelgelsen av budsjettposter for eget budsjett. Hovedformålet med kategoriseringen er å identifisere budsjettposter som påvirker klimagassutslipp i Norge.

TBU klima hadde en rekke anbefalinger knyttet til dette første steget. En sentral anbefaling fra utvalget var å omstrukturere rapporteringen slik at like poster beskrives samlet og ses mer i sammenheng. En generell utfordring som ble identifisert gjennom uttesting av kategoriseringsmetoden var å sikre konsistens mellom poster og lik tolkning av retningslinjer på tvers av alle departementer. Utvalget mente at ved å se postene samlet under hovedkategorier, kan det bli enklere å fange opp inkonsistens og gjøre vurderingene likere på tvers av poster. Denne strukturend-

ringen ble gjort i fjor og videreføres i rapporteringen fremover.

Utvalget hadde også flere anbefalinger knyttet til å gjøre rapporteringen mer informativ. Generelt mente utvalget at det burde oppgis mer informasjon for mange av postene, og at det bør skilles mellom hva som forventes av direkte og indirekte effekter, i tillegg til om klimavirkningene som beskrives er forventet å komme på kort eller lang sikt. Utvalget pekte på at for mange av postene ble klimaeffekten oppgitt som usikker, og at det burde gjøres bedre rede for hva slags usikkerhet, og om usikkerheten trekker i positiv eller negativ retning.

Oppfølgingen av disse anbefalingene ble begynt i fjor, blant annet gjennom å utvide tabellene i rapporteringen. Det ble lagt til kolonner i tabellen som viste om effekten var vurdert til å være på kort og/eller lang sikt, og vurderingen av klimaeffekten ble delt i egne kolonner for direkte og indirekte effekter. Sortering av effekten i de oppsummerende tabellene er begrenset til «økte utslipp», «reduserte utslipp» eller «både økte og reduserte utslipp» for å synliggjøre hvilken retning det er forventet at effekten går. For skog og arealbrukssektoren er det også vurdert hvordan ulike tiltak påvirker CO_2-opptaket. Kategorien «usikker» er unngått i tabellen, men usikkerheten blir forklart nærmere i postomtalene.

Utvalget anbefalte også å teste ut å inkludere informasjon om hvorvidt utslippsendringene vil gjelde for kvotepliktige utslipp, innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp), skog- og arealbruk eller i utlandet. Informasjon om dette er relevant for måloppnåelse i 2030 da Norge har et klimasamarbeid med EU. Det er derfor i postomtalene lagt inn en vurdering av hvilken av disse kategoriene som berøres der det er mulig. I de tilfellene hvor endringene gjelder utslipp i utlandet, er det oppgitt at utslippene ikke inngår i det norske utslippsregnskapet.

I fjor ble det også testet ut å inkludere informasjon om hvilken kategori i utslippsregnskapet som vil berøres av økning eller reduksjon i utslippene.[3] Erfaringen fra fjorårets rapportering var at mange av endringene i statsbudsjettet påvirker utslippene i flere kategorier i utslippsregnskapet, men i ulik grad. Det var også i mange tilfeller vanskelig å identifisere hvilken kategori(er) som var korrekt, og i fjor ble det løst med å synliggjøre kun de kategoriene hvor det var forventet vesentlig effekt. Fordi denne vurderingen er krevende og det ikke nødvendigvis er kategorien i utslippsregnskapet som er avgjørende for å vurdere måloppnåelsen, er denne informasjonen ikke med i år. For vurderinger knyttet til måloppnåelsen er det viktigst hvorvidt utslippsendringene vil påvirke kvotepliktige utslipp, utslipp i innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktig) eller skog- og arealbruksektoren. Det er derfor i år fokusert på å gjøre denne vurderingen for så mange poster som mulig.

I fjorårets rapportering var det to tabeller for hver hovedkategori. Disse er i år slått sammen til en tabell. Å samle informasjonen i en tabell gjør det enklere å se helheten for de enkelte postene og hovedkategori. Den eneste kolonnen som ikke videreføres i årets rapportering er «Kategori (kilde i utslippsregnskapet» som omtalt over.

Metoden som benyttes for kategoriseringen er nærmere beskrevet i kapittel 7.2.2.

Kvantifisering av budsjettposter eller grupper av enkeltposter

Det andre steget i prosessen er å vurdere om det er mulig å kvantifisere utslippseffekten av noen av endringene foreslått på budsjettpostene, eller om det kun er grunnlag for kvalitative vurderinger. TBU klima anbefalte å legge strategier for hvordan informasjonen om klimaeffekter kan forbedres for poster eller grupper av poster som identifiseres som viktige. Utvalget pekte på at hvilke poster som er viktige bør vurderes ut fra forholdsmessighet og betydning, og at poster eller grupper av poster som kan bidra til bedre anslag på måloppnåelse bør prioriteres. En annen anbefaling fra utvalget var mer systematisk bruk av ordinære utredninger. Departementene vil arbeide videre med dette steget i kommende rapporteringer.

Omstruktureringen etter hovedkategori og bedre beskrivelser av postene gir et bedre grunnlag for å gjøre vurderinger av klimaeffekten av budsjettposter eller grupper av enkeltposter. Der hvor kvantifisering ikke er mulig beskrives de kvalitative vurderingene.

For hovedkategorien *avgifter* har det de siste årene blitt oppgitt kvantifiserte effekter av foreslåtte endringer for flere avgifter. I årets rapportering oppgis det antatt tallfestet effekt for veibruksavgiften, CO_2-avgiften på mineralske produkter og avgiften på avfallsforbrenning.

[3] Kategoriene i utslippsregnskapet er: 1) olje- og gassutvinning, 2) industri og bergverk, 3) energiforsyning, 4) oppvarming i andre næringer og husholdninger, 5) veitrafikk, 6) luftfart, sjøfart, fiske, motorredskaper m.m., og 7) jordbruk. I tillegg er det en egen kategori for LULUCF som omfatter utslipp og opptak i skog- og arealbrukssektoren.

For hovedkategorien *driftsutgifter* pekte TBU klima på at det ikke fremstår hensiktsmessig eller realistisk å fokusere på å anslå effekten av alle bevilgningsendringer da det vil kreve mye detaljert informasjon, samtidig som den direkte klimavirkningen av driftsposter normalt vil være liten. Det er også grunnleggende krevende å anslå klimaeffekten av en bevilgning når det ikke er nøyaktig angitt hvilke aktiviteter og tiltak pengene skal finansiere. For disse postene har hovedfokus vært på å redegjøre for koblingen mellom bevilgning, aktivitet og utslipp i den grad det er mulig i postomtalen. For de virksomhetene som har etablert klimagassregnskap vil det etter noen år gi noe informasjon om historisk sammenheng mellom endringer i budsjett mellom år og de beregnede klimagassutslippene på kort sikt. Det gjelder i dag blant annet Forsvaret.

For 2024 og 2025 besluttet regjeringen en fellesføring for tildelingsbrevene som systematisk og helhetlig arbeid for å redusere klimagassutslipp, naturfotavtrykk og energibruk. Både departementene og underliggende virksomheter skal følge opp dette. Arbeidet kan gi virksomhetene bedre oversikt over klimagassutslipp fra egen drift, og dermed informasjon til rapporteringen på klimaeffekten av budsjett. Som varslet i Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet* vil regjeringen evaluere fellesføringen om systematisk og helhetlig arbeid for å redusere klimagassutslipp, naturfotavtrykk og energibruk. På bakgrunn av evalueringen vil regjeringen vurdere om det er hensiktsmessig å innføre målrettede krav/retningslinjer for drift og anskaffelser i alle statlige virksomheter. TBU klima pekte på at føringer knyttet til klimagassregnskap, og mål for utslippsreduksjoner for egen drift, kan gjøre at det settes en retning for å redusere disse utslippene over tid, noe som kan redusere behovet for en detaljert rapportering på postnivå.

Hovedkategorien *statens investeringer* består av poster knyttet til statlige byggeprosjekter, investeringer i forsvar og samferdsel, utstyrsanskaffelser og midler til vern og restaurering av natur. Byggeprosjekter og eiendomsforvaltning gir klimagassutslipp fra blant annet materialbruk, transport, arealendringer, arbeid på byggeplass og energibruk i drift. Det er stor oppmerksomhet om å redusere de negative virkningene av utslippene, og Statsbygg gjennomfører en rekke klima- og miljøtiltak. Statsbygg arbeider med å redusere behovet for nye bygg, blant annet gjennom arealeffektivisering og optimalisering av løsninger i eksisterende bygningsmasse. Et verdibevarende vedlikehold av eiendommene er også viktig for å redusere behovet for å bygge nytt. Statsbygg vurderer bruk av eksisterende bygningsmasse i alle utredningsoppdrag. I byggeprosjektene er lokalisering, materialvalg og ombruk viktige tema; Statsbygg gir råd til oppdragsdepartementet om klimavennlige løsninger.

Statsbygg måler sine klimagassutslipp i henhold til Greenhouse Gas Protocol (GHG-protokollen), inkludert Scope 1, 2 og 3. Dette gjør at det kan være krevende å skille utslipp i Norge og i utlandet fra hverandre. Det er også slik at deler av endringene i bevilgningene på postene et år kan komme av endringer i likviditetsbehov som ikke behøver å bety at størrelsen på byggeprosjektene endrer seg for byggetiden under ett, men slike utslag vil jevne seg ut over tid. Klimaeffekten av investert beløp vil ikke opptre som en lineær funksjon av kronebeløpene, og den vil også endre seg over tid. DFD vil, basert på forslag fra Statsbygg, utvikle en metodikk for å måle den samlede klima- og miljøpåvirkningen fra bygg og eiendom i statlig sivil sektor. For mer informasjon om Statsbygg sitt arbeid med klima- og miljøbelastning, vises det til Statsbyggs bærekraftsrapport for 2024.

Hovedkategorien *overføringer til andre* består av en rekke ulike poster. Det pågår metodearbeid knyttet til klimaeffektene av forskning, teknologiutvikling, innovasjon og markedsutvikling, landbruk, internasjonal bistand og samferdselsprosjekter.

Overføringene til forskning, teknologiutvikling, innovasjon og markedsutvikling går til ulike ordninger i det næringsrettede virkemiddelapparatet. I hvilken grad det er mulig å anslå utslippseffekten av ulike støtteordninger avhenger av i hvilken grad prosjektene bidrar til direkte utslippskutt eller indirekte utslippskutt. Generelt er det også mer utfordrende å anslå utslippseffekt jo tidligere stadier av teknologiutviklingen ordningen støtter. TBU klima pekte på at gode rapporteringsrutiner for de ulike ordningene vil gi grunnlag for å systematisk benytte denne informasjonen i sammenheng med å vurdere klimaeffekten av bevilgningsendringer. De næringsrettede virkemiddelaktørene ble i 2022 bedt om å etablere sammenlignbar rapportering om støtte til prosjekter med klima- og miljøinnhold. I mai 2024 leverte virkemiddelaktørene et forslag til løsning for rapportering på «do no significant harm-prinsippet», og har fra 1. januar 2025 iverksatt klassifisering av prosjekter med potensial for positiv effekt på klima og miljø og prosjekter med potensial for å gjøre vesentlig skade. Rapporteringssystemet er innført som en pilot. Det vises til Prop. 1 S (2025–

2026) for Nærings- og fiskeridepartementet for nærmere omtale.

Enova skal rapportere forventet og observert effekt fra virkemidlene deres, og markedsendringene de bidrar til gjennom sine virkemidler. Enova har utviklet en metodikk for å få mer kunnskap om hvordan og hvor mye Enova bidrar til langsiktig og varig omstilling. For 2024 er dette omtalt og rapportert på i årsrapporten deres.[4] Metodikken er fortsatt under utvikling.

Jordbruksoppgjøret er en stor, årlig bevilgning. TBU klima pekte på at fordi beslutningstidspunktet for jordbruksavtalen i realiteten er på våren når partene forhandler og Stortinget behandler resultatet av jordbruksoppgjøret gjennom en egen proposisjon i juni, bør det prioriteres å utarbeide underlag som viser klimavirkningen til denne prosessen. Partene i jordbruksforhandlingene ble i år enige om at klimaeffekten, så langt som mulig, skal beregnes eller beskrives ved vesentlige endringer i ordningene over jordbruksavtalen. Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet har utviklet metoder for å beregne klimaeffekten av endringer i et utvalg klima- og miljørelevante ordninger. Vedlegg 4 i årets Klimastatus og -plan reflekterer etatenes beregninger og gir en kvantitativ vurdering av klimaeffekten av resterende ordninger over jordbruksavtalen.

Det har tidligere vært gjennomført en kartlegging av metoder brukt til beregning og opplegg for rapportering av utslippsreduksjoner for hele utviklingsporteføljen i internasjonal bistand. Utenriksdepartementet har gitt Norad i oppdrag å gjennomgå og vurdere metodikk og rutiner som blir brukt for å estimere oppnådde utslippsreduksjoner gjennom norskfinansierte utviklingstiltak.

I Meld. St. 14 (2023–2024) *Nasjonal transportplan 2025–2036* fremgår det at: «Regjeringen vil sette i gang et arbeid for å forbedre analytiske metoder for å sikre at neste melding om Nasjonal transportplan i enda større grad utformes med sikte på at Norge skal redusere klimagassutslippene fra transportsektoren og bidra til at vi ivaretar våre internasjonale forpliktelser knyttet til klima og natur, og når målet i klimaloven om at Norge skal bli et lavutslippssamfunn i 2050». Samferdselsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet har gitt et omfattende felles oppdrag til transportvirksomhetene: «Oppdrag om forbedring av det faglige grunnlaget for å vurdere fremtidig transportetterspørsel og måloppnåelse». Arbeidet omfatter både videreutvikling av fremskrivingsmodeller gitt blant annet usikkerhet om fremtiden og utvikling av backcasting/tilbakeskriving for å nå klimamålene, herunder vurdering av konsekvenser for andre mål. Dette skal kunne inngå som underlag for lønnsomhetsberegninger av tiltak og ressursbruk i transportsektoren og slik bidra til bedre beslutningsgrunnlag, blant annet om utvikling i klimagassutslipp fra sektoren gitt endringer i transportetterspørselen og valg av ulike typer tiltak.

Vurdering av bidraget til måloppnåelse

Det tredje steget knytter vurderingene av klimaeffekten av de foreslåtte bevilgningsendringene i statsbudsjettet til måloppnåelse i 2030, 2035 og 2050.

Som TBU klima viste gjennom temarapporten *Klimaeffekt av statsbudsjettet*[5] er det rom for å videre forbedre rapporteringen og vurderingene framover. Samtidig var utvalget tydelig på at videreutviklingen bør være koblet mot det videre arbeidet med framskriving med planlagt politikk, det vil si effektberegningene som presenteres i det særskilte vedlegget *Regjeringens klimastatus og -plan*. Regjeringens klimaplan for utslippskutt er presentert i kapittel 2 i Klimastatus og -plan, mens kapittel 3 viser hvordan politikken bidrar til å oppfylle de ulike klimamålene.

I denne rapporteringen på klimaeffekten av statsbudsjettet gis det avslutningsvis i kapittel 7.4 en oppsummering av vurderingene knyttet til klimaeffekten av de foreslåtte bevilgningsendringene i statsbudsjettet for 2026. Der redegjøres det også for hvilke av de foreslåtte budsjettendringene for 2026 som er en del av de beregningene som gjennomføres for å vurdere måloppnåelse i 2030 og 2035. I år gjelder det utslippseffekt av opptrappingsplanen for klimaavgiftene, avgift på mineralgjødsel, endring i avgift på avfallsforbrenning, økt veibruksavgift og bevilgningen til Hurtigbåtprogrammet.

Klima- og miljødepartementet vil fortsette arbeidet med å utvikle metoder for beregning av klimaeffekten av tiltak og virkemidler. Miljødirektoratets arbeid med å beregne klimaeffekt av mulige tiltak og virkemidler har mye til felles med arbeidet med å beregne effekt av tiltak og virkemidler som regjeringen planlegger for i Klimastatus og -plan. For å se disse to arbeidene mer i sammenheng og effektivisere og øke kvaliteten i beregningene, har Miljødirektoratet på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet utviklet et data-

[4] Enovas årsrapport 2024

[5] Kilde: M-2670_Klimaeffekt_av_statsbudsjettet.pdf (regjeringen.no)

verktøy som benyttes til klimaeffektberegninger av planlagte virkemidler.

7.2.2 Kategoriseringsmetoden: Sortering og utvelgelse av budsjettposter

Ved utvelgelse av budsjettpostene har alle departementene valgt ut budsjettposter ut ifra en vurdering av om endringene i 2026-budsjettet kan ha en påvirkning på klimagassutslipp eller -opptak. Fjorårets statsbudsjett er benyttet som sammenligningsgrunnlag. Klimaeffekten er definert som effekten på utslipp av klimagasser av endring i tildelinger, skatter og avgifter fra foregående år. Dette er fordi behandlingen av statsbudsjettet i praksis er en behandling av endringer i budsjettet, og at det er klimaeffekten av disse endringene som er beslutningsrelevant. Videre er det relevant å sammenligne med budsjettpostene fra foregående år for å si noe om utviklingen i klimaeffekt, og det relevante sammenligningsgrunnlaget er derfor foregående budsjett. Det er effekt på klimagassutslipp som inngår i utslippsregnskapet til Norge som er vektlagt, med noen få unntak for tiltak der klimaeffekt i andre land er formålet med bevilgningen.

Budsjettpostene som har effekt på klima, er sortert etter hovedkategorier (avgifter, statlige driftsutgifter, statlige investeringer, overføringer til andre og utlån, statsgjeld mv.).

Poster som departementene mener har nøytral virkning på klimautslipp, er hovedsakelig holdt utenom. Driftsmidler, brede overføringer til privatpersoner eller skatter med brede skattegrunnlag er eksempler på bevilgninger over statsbudsjettet som kan bli regnet som nøytrale. Driftsutgifter som er knyttet til poster med klimaeffekt er inkludert i rapporteringen. Det gjelder for eksempel utgifter til drift og vedlikehold av veier, kjøp av klimakvoter, innhenting av kunnskap om klima, miljøvennlig skipsfart med mer. Budsjettendringer som bare følger av ordinær prisjustering, blir ikke tatt med. De budsjettpostene som er tatt med, blir ført som nominell endring fra saldert budsjett 2025.

Metoden har gjort det mulig å benytte et generelt verktøy som er sammenlignbart på tvers av departementene. Metoden for kategorisering legger grunnlaget for en mer konsistent tilnærming til å vurdere klimaeffekt av budsjettposter. Samtidig gir kategoriseringen ikke informasjon om den helhetlige klimaeffekten av statsbudsjettet.

De budsjettendringene som departementene identifiserer ved hjelp av kategoriseringsmetoden blir vurdert nærmere for å konkretisere hvilken type klimaeffekt det har. Det blir vurdert om posten har:

- effekt på kort og/eller lang sikt
- indirekte og/eller direkte effekt
- effekt som fører til økte utslipp, reduserte utslipp eller både økte og reduserte utslipp. For skog og arealbrukssektoren er det også vurdert hvordan ulike tiltak påvirker CO_2-opptaket

Vurderingene av klimaeffekten av hver enkelt budsjettendring er presentert i kapittel 7.3.

Tidshorisont

For alle budsjettendringene som presenteres i denne rapporteringen vurderes tidshorisonten for klimaeffekten. I noen tilfeller vil det oppstå en umiddelbar effekt, mens i andre tilfeller vil det føre til effekter litt lengre frem i tid. Eksempelvis har prisinsentiver umiddelbare effekter, men endring i avgifter vil også over lengre tid kunne påvirke forventning og medføre investeringer i kapitalutstyr. I praksis er det ikke mulig å lage klare skillelinjer mellom kort og lang sikt, og mellom hvilke poster som påvirker kun på kort og kun på lang sikt. I denne rapporteringen er det gjort et forsøk på å skille mellom poster som hovedsakelig har kortsiktige eller langsiktige effekter.

I rapporteringen har følgende definisjon av kort og lang sikt blitt benyttet:

- **Poster med hovedsakelig kortsiktige klimaeffekter (kort sikt):** Endringen i posten vil enten ha umiddelbare effekter på utslipp eller opptak av klimagasser, eller effekter de neste årene frem mot 2030. Klimaeffekten reverseres i stor grad dersom budsjettposten reverseres året etter. Eksempler er CO_2-avgiften og tilskudd til reduserte bomtakster.
- **Poster med hovedsakelig langsiktige klimaeffekter (lang sikt):** Endringen i posten vil ikke ha umiddelbare effekter, men effekter som oppstår over lengre tid, potensielt helt til 2050. Eksempler er forskning og investeringer i infrastruktur. I skog og arealbrukssektoren er tiltak ofte langsiktige og vil ha effekter som strekker seg over et 100-års perspektiv (skog).
- **Poster med både kort- og langsiktige klimaeffekter (kort og lang sikt):** Som nevnt ovenfor gjelder dette de fleste, men her inngår poster som det er vanskelige å vurdere om har hovedsakelig kort- eller langsiktige effekter.

Direkte og indirekte klimaeffekter

For alle budsjettpostene som presenteres i denne rapporteringen vurderes hvilke direkte og indirekte klimaeffekter som følger av budsjettendringene. For noen budsjettendringer kan den indirekte effekten være det motsatte av de direkte effektene. For eksempel kan bevilgning til bygging av sykkelvei kunne føre til økte utslipp som direkte effekt og kunne føre til reduserte utslipp som indirekte effekt. Anleggsperioden vil gi økte utslipp fra byggingen, og dette er den direkte effekten. Det kan også være utslippsendringer som følger av hvordan sykkelveien blir brukt, for eksempel kan sykkelveien føre til at det blir kjørt mindre bil og dermed føre til reduserte utslipp.

Menon Economics og CICERO har på vegne av TBU klima foreslått en metode for kategorisering av statsbudsjettets endringer, og kategorisering i direkte og indirekte klimaeffekter i denne rapporteringen har blitt gjort med utgangspunkt i deres forslag.[6]

I rapporteringen har følgende definisjon av direkte og indirekte klimaeffekter blitt benyttet:

- **Direkte klimaeffekter:** En endring i en budsjettpost vil i første omgang påvirke de aktivitetene og de aktørene den er rettet mot. De utslippsendringene som følger av disse atferdsendringene blir kategorisert som direkte klimaeffekter.
- **Indirekte klimaeffekter:** En endring i en budsjettpost kan i andre omgang påvirke andre aktiviteter gjennom endringer i tilbuds- og etterspørselsforhold i markedet og andre rammevilkår. Endringer i klimagassutslipp som følger av dette er kategorisert som indirekte klimaeffekter.

Vurdering av klimaeffekter

For alle budsjettpostene som presenteres i denne rapporteringen vurderes det hvilken klimaeffekt som det er forventet at budsjettendringen vil skape, og disse vurderingene viser hvilken retning det er forventet at effekten går. Det er usikkerhet knyttet til vurderingene. Effektene er sortert inn i følgende kategorier:

- Økte utslipp
- Reduserte utslipp
- Både økte og reduserte utslipp – motstridende effekter og det er uklart hvilken effekt som er størst
- Endret opptak (Skog- og arealbrukssektoren)

7.3 Rapportering på klimaeffektene av endringene i fremlagt budsjett

Basert på metodikken beskrevet i kapittel 7.2.2 har alle departementene rapportert på klimaeffekten av de foreslåtte budsjettendringene i statsbudsjettet som etter deres vurdering kan ha en klimaeffekt. Rapporteringen gjennomføres som en sammenligning opp imot fjorårets salderte[7] budsjett. Totalt har departementene rapportert inn 61 budsjettendringer på statsbudsjettet som er kategorisert til å ha en effekt på utslipp/opptak av klimagasser.

Rapporteringen er strukturert etter hovedkategorier i *Statens kontoplan*. Tabell 7.2 viser inndelingen etter postnummer for utgifter og inntekter.

Resten av kapittelet er strukturert slik at det først rapporteres på inntekter i kapittel 7.3.1, og så på de neste tre kategoriene med utgifter i kapittel 7.3.2–7.3.4. Det er ikke rapportert noen posteringer under «Utlån, statsgjeld mv.»

[6] Kapittel 5.6 i Metode for å kategorisere statsbudsjettets poster etter klimagassutslipp (regjeringen.no)

[7] Saldert budsjett er det budsjettet som Stortinget vedtar etter behandling av regjeringens forslag til statsbudsjett. Slik det fremkommer i publikasjonen i «blå bok».

Tabell 7.2 Statens kontoplan

Postnummer	Utgifter	Inntekter
01–29	Statens egne driftsutgifter	Salg av varer og tjenester
30–49	Nybygg, anlegg mv.	Inntekter knyttet til nybygg, anlegg mv.
50–89	Overføringer til andre	Overføringer fra andre
90–99	Utlån, statsgjeld mv.	Tilbakebetalinger mv.

7.3.1 Klimaeffekten av endringer i inntekter, herunder avgifter og andre overføringer

Gjennom kategoriseringen har det blitt identifisert 9 poster under hovedkategorien overføringer fra andre (postene 50–89). 8 poster av disse er knyttet til avgifter, og 1 post er inntekter ifb. med tapsavsetning. Tabell 7.3 viser hvilke poster som gjelder avgifter og tabell 7.4 viser posten knyttet til tapsavsetning. Tabellene inkluderer den foreslåtte endringen i mill. kroner og vurdering av klimaeffekten.

Tabell 7.3 Endring på budsjettet i poster knyttet inntekter fra avgifter som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026)

Departement	Kap.	Post	Navn på kap./post	Foreslått endring i mill. kr	Tidshorisont	Direkte effekt	Indirekte effekt
FIN	5521	70	Merverdiavgift	+5 000,0	Kort og lang sikt	Økte utslipp	
FIN	5536	71	Avgift på motorvogn/ Engangsavgift	+200,0	Kort og lang sikt	Reduserte utslipp	
FIN	5536	72	Avgift på trafikkforsikring	+60,0	Kort og lang sikt	Reduserte utslipp	
FIN	5538	71	Veibruksavgift på drivstoff/ Veibruksavgift på autodiesel	+500,0	Kort og lang sikt	-35 000 tonn CO_2-ekvivalenter	
FIN	5543	70	Miljøavgift på mineralske produkter mv./ CO_2-avgift på mineralske produkter	+1 640,0	Kort og lang sikt	-150 000 tonn	
FIN	5546	70	Avgift på avfallsforbrenning	0,0	Kort og lang sikt	+10 000 tonn CO_2-ekvivalenter	
FIN	5548	70	Avgift på HFK/PFK	+70,0	Kort og lang sikt	Reduserte utslipp	
FIN	5548	71	Avgift på SF_6	+20,0	Kort og lang sikt	Reduserte utslipp	

For flere av postene oppgis det anslag på klimaeffekten av de foreslåtte endringene. Beregningene er gjort med Finansdepartementets modell for å anslå klimaeffekter av endringer i avgifter (KAJA). Modellen benytter langsiktige priselastisiteter, og tar utgangspunkt i priselastisiteter fra forskningslitteraturen. De tallfestede klimaeffektene vil derfor være den beregnede effekten av 2026-forslaget etter at aktørene i økonomien har fått tid til å tilpasse seg endringene. Klimaeffekten vil med andre ord komme gradvis, og full effekt kan ikke påregnes før etter tidligst seks til sju år. Anslagene i tabell 7.3 gir dermed et bilde av hvor store utslippseffekter 2026-forslaget kan ha i 2032–2033, men vil ikke gi presise anslag for utslippsendringer som vil skje i 2026.

Utslippsutviklingen fremover vil også påvirkes av en rekke andre faktorer enn avgiftsnivået, slik som utviklingen i drivstoffprisene (utover avgifter), aktiviteten i økonomien og eventuelle teknologiske endringer. Klimaeffekten kan derfor ikke forstås som et anslag over hvor mye utslippene vil endre seg fra ett år til et annet, men må forstås som et anslag over hvor mye utslippene kan endre seg sammenlignet med en situasjon hvor man ikke gjennomførte avgiftsendringen. Anslagene over klimaeffekten av avgiftsendringer er svært usikre. Det er blant annet stor usikkerhet knyttet til nivået på priselastisiteten og om den kan endre seg over tid. En mer detaljert beskrivelse av KAJA finnes i Finansdepartementets *Beregningskonvensjoner 2025.*[8]

For budsjettposter der KAJA er benyttet for å anslå utslippseffekten, vil den tallfestede virkningen både fange opp direkte og indirekte effekter av forslaget. For de øvrige budsjettpostene er det stor usikkerhet knyttet til både fortegn og størrelse på eventuelle indirekte effekter.

FIN: Kap. 5521 post 70 Merverdiavgift (5 000 mill. kroner)

Omsetning og leasing av elbiler er fritatt for merverdiavgift for kjøpsbeløpet inntil 500 000 kroner. Regjeringen foreslår å redusere beløpsgrensen i fritaket til 300 000 kroner. Forslaget innebærer at elbiler som koster mer enn 500 000 kroner vil bli ilagt 50 000 kroner mer i avgift. Avgiftsøkningen er mindre for elbiler under 500 000 kroner. Elbiler med pris under 300 000 kroner kan fortsatt omsettes fri for merverdiavgift. Økt merverdiavgift for elbiler trekker isolert sett i retning av tregere innfasing av elbiler, og økte utslipp under innsatsfordelingen. Forslaget må ses i sammenheng med forslaget om endringer i engangsavgiften. Elbiler utgjør nå over 90 pst. av nybilsalget. Regjeringen anser derfor salgsmålet om at alle nye personbiler i 2025 skal være nullutslipp som oppnådd. Regjeringen vil følge med på at andelen nye fossile biler forblir lav, og vurdere justeringer i virkemiddelbruken ved behov.

FIN: Kap. 5536 Avgift på motorvogn, post 70 Engangsavgift (200 mill. kroner)

Regjeringen foreslår å forenkle engangsavgiften på personbiler, varebiler og minibusser med forbrenningsmotor ved å redusere antall avgiftsgrunnlag, innslagspunkt og avgiftssatser. Forslaget innebærer at de fleste personbiler med forbrenningsmotor vil få en avgiftsøkning på 20 000 til 30 000 kroner, de fleste varebiler med forbrenningsmotor vil få en avgiftsøkning på 8 000 til 16 000 kroner og minibusser klasse 2 med forbrenningsmotor vil i gjennomsnitt øke med 5 000 kroner. Forslaget vil derfor isolert sett trekke i retning av raskere innfasing av elektriske kjøretøy, og dermed til reduserte utslipp under innsatsfordelingen. Forslaget må ses i sammenheng med forslaget om endringer i merverdiavgiften.

FIN: Kap 5536 post 72 Avgift på trafikkforsikring (60 mill. kroner)

Regjeringen foreslår å innføre et fritak for lette elektriske varebiler i trafikkforsikringsavgiften. Forslaget innebærer at eiere av lette elektriske varebiler får en årlig avgiftslettelse på vel 3 000 kroner. Det trekker isolert sett i retning av flere lette elektriske varebiler og noe lavere utslipp under innsatsfordelingen. Markedet for lette varebiler er imidlertid lite og forslaget antas å ikke ha utslippsvirkninger av betydning.

FIN: Kap. 5538 Veibruksavgift på drivstoff, post 71 Veibruksavgift på autodiesel (mineralolje og biodiesel) (500 mill. kroner)

Veitrafikken påfører samfunnet kostnader i form av ulykker, kø, støy, veislitasje og helse. Ved å prise disse eksterne kostnadene skal veibruksavgiften gi brukere av kjøretøy et økonomisk insentiv til å ta hensyn til de ulempene kjøringen påfører andre. Veibruksavgiften har ikke klimapolitisk begrunnelse, men påvirker utslippene. For at veibruksavgiften bedre skal prise de eksterne kostnadene ved veitrafikk, og for at avgiftsforskjellene mellom ulike drivstoff skal reduseres, foreslås det

[8] Kilde: Beregningskonvensjoner 2025

i 2026-budsjettet at veibruksavgiften på mineralolje og biodiesel økes med 0,25 kroner per liter utover prisjustering. Dette kan isolert sett gi en reduksjon i utslipp på rundt 35 000 tonn CO_2-ekvivalenter under innsatsfordelingen. Det er stor usikkerhet i beregningen.

FIN: Kap. 5543 Miljøavgift på mineralske produkter mv., post 70 CO_2-avgift på mineralske produkter, Kap. 5548 post 70 Avgift på HFK/PFK og Kap. 5548 post 71 Avgift på SF6 (1 730 mill. kroner)

Regjeringen foreslår å øke det generelle nivået på klimaavgiftene på utslipp av klimagasser under innsatsfordelingen med 14 pst. i 2026, herunder CO_2-avgiften på mineralske produkter, avgiftene på HFK/PFK og SF_6. Dette er i tråd med en lineær opptrapping av avgiften til 2 400 2025-kroner i 2030 (se kapittel 13 i Prop. 1 LS (2025–2026 *Skatter og avgifter 2026)* for nærmere forklaring av avgiften).

CO_2-avgiften på mineralske produkter består av en rekke avgiftssatser, hvor satsen avhenger av bruken av de mineralske produktene, herunder hvilken sektor produktet brukes i og om bruken er omfattet av EUs kvotesystem (EU-ETS). I 2026-budsjettet foreslås det flere endringer i satsstrukturen. Disse gjennomgås under.

Utslipp fra fiske og fangst i fjerne farvann har frem til 2025 vært fritatt for CO_2-avgift på mineralske produkter. Med fjerne farvann menes områder 250 nautiske mil utenfor grunnlinjen. Regjeringen har tidligere varslet at dette fritaket oppheves gradvis fra 2025 til 2028. Det ble derfor innført en redusert avgiftssats tilsvarende 25 pst. av den generelle satsen for utslipp under innsatsfordelingen i 2025. Hensynet til karbonlekkasje gjør at avgiften på fiske i fjerne farvann ikke trappes opp som tidligere lagt til grunn, men holdes på 25 pst. av det generelle nivået. Det innebærer at satsen trappes opp med 14 pst. utover prisstigning i 2026.

I 2026-budsjettet foreslås det å innføre en ny sats i CO_2-avgiften på mineralske produkter for de som fisker både i nære og fjerne farvann (>250 nautiske mil). Det er foreslått at den nye satsen settes midt mellom den lave satsen for fiske i fjerne farvann (1,09 kr/liter) og den generelle avgiftssatsen (4,36 kr/l). Et vilkår for å benytte den lave satsen for fjerne farvann, er at det utelukkende fiskes i fjerne farvann. Dersom det fiskes innenfor 250-nautiske-milsgrensen, bortfaller retten til redusert sats – selv ved kortvarig/lite fiske. Forslaget om innføring av en redusert sats vil gjøre det mer attraktivt å bunkre i Norge for de som fisker både i nære og fjerne farvann. Det vil redusere risikoen for karbonlekkasje ved at fiskefartøyene går til utenlandsk havn for å bunkre drivstoff der. Virkning på klimagassutslipp er usikker, men antas å være begrenset, avhengig av om bunkring med den nye satsen erstatter bunkring med generell/lav sats i Norge, eller bunkring i utlandet.

Innenriks kvotepliktig sjøfart er både en del av innsatsfordelingsforordningen og innlemmet i kvotesystemet. Kvoteplikten innføres gradvis slik at det skal leveres kvoter tilsvarende 40 pst. av utslippene i 2024, 70 pst. i 2025 og 100 pst. i 2026. Da det ble vedtatt en redusert avgiftssats for innenriks kvotepliktig sjøfart i budsjettet for 2024, ble det lagt til grunn at kvotepris og avgift i sum skulle tilsvare det generelle avgiftsnivået for utslipp under innsatsfordelingen. I 2026 vil andelen av utslippene som det skal svares kvoter for, øke fra 70 til 100 prosent. Gitt at den samlede karbonprisen for innenriks kvotepliktig sjøfart skal være om lag lik som øvrige utslipp i innsatsfordelingen, må avgiften økes. Satsen for innenriks kvotepliktig sjøfart økes fra 733 til 799 kroner per tonn CO_2 i 2026-budsjettet. Forslaget er anslått å redusere utslippene under innsatsfordelingen noe.

I 2022 ble fritaket for CO_2-avgift på mineralske produkter for naturgass og LPG til veksthusnæringen opphevet og erstattet av en redusert avgiftssats som utgjorde 10 pst. av den generelle CO_2-avgiftssatsen. I 2026-budsjettet foreslås det at CO_2-avgiften for veksthusnæringen trappes opp gradvis fra dagens nivå på 15 pst. av det generelle avgiftsnivået for utslipp under innsatsfordelingen til generelt nivå frem mot 2028. Det innebærer at satsen foreslås økt til 43,3 pst. av den generelle avgiftssatsen i 2026. Forslaget er anslått å redusere utslippene under innsatsfordelingen noe.

I 2026-budsjettet foreslås det å innføre et generelt fritak i CO_2-avgiften på mineralske produkter for kvotepliktige utslipp utenfor innsatsfordelingen. Forslaget innebærer å frita kvotepliktig innenriks luftfart og kvotepliktig fastlandsindustri for CO_2-avgiften på mineralske produkter.[9] I dag er kvotepliktig innenriks luftfart ilagt en redusert CO_2-avgift på 694 kroner per tonn CO_2, mens kvotepliktig industri betaler CO_2-avgift på nivå med minstesatsene i energiskattedirektivet, herunder 94 kroner per tonn for mineralolje og 33 kroner per tonn for naturgass. Forslaget om et generelt fritak for kvotepliktige utslipp utenfor innsatsfor-

[9] Forslaget har ikke virkning på CO_2-avgiften i petroleumsvirksomheten.

delingen vil gjøre CO_2-avgiften mer logisk og konsekvent utformet. Det vil øke sannsynligheten for gjennomslag i pågående og fremtidige statsstøttesaker om CO_2-avgiften på mineralske produkter. Forslaget om et generelt fritak er anslått å øke de kvotepliktige utslippene utenfor innsatsfordelingen noe.

Samlet anslås det at de ovennevnte endringene i CO_2-avgiften på mineralske produkter vil redusere utslippene med 150 000 tonn CO_2-ekvivalenter. Det er anslått en reduksjon i utslippene under innsatsfordelingen på om lag 170 000 tonn og en økning i de kvotepliktige utslippene utenfor innsatsfordelingen på om lag 20 000 tonn CO_2-ekvivalenter. Det er stor usikkerhet i beregningen.

FIN: Kap. 5546 post 70 Avgift på avfallsforbrenning

Avgiften på forbrenning av avfall er differensiert mellom ikke-kvotepliktig og kvotepliktig utslipp. Fra 1. januar 2025 var satsen for ikke-kvotepliktige virksomheter 908 kroner per tonn CO_2, mens satsen for kvotepliktige virksomheter var 182 kroner per tonn CO_2. Det tilsvarer henholdsvis 64 og 13 pst. av det generelle avgiftsnivået for utslipp omfattet av innsatsfordelingen. I Klimastatus og -plan for 2024 ble det lagt til grunn at avgiften på ikke-kvotepliktige utslipp fra avfallsforbrenning skulle trappes opp til generelt nivå for utslipp omfattet av innsatsfordelingen i 2025, og deretter følge en lineær opptrapping mot 2 400 2025-kroner per tonn CO_2 i 2030. Som følge av at flere aktører i avfallsforbrennings- og fjernvarmebransjen over tid har stått i en krevende økonomisk situasjon, ble det i 2025-budsjettet besluttet at avgiftssatsene ikke skulle økes utover prisstigning. I Revidert nasjonalbudsjett 2025 ble satsen for ikke-kvotepliktige utslipp redusert fra 908 til 830 kroner per tonn CO_2, som om lag tilsvarer kvoteprisen i EU-ETS. Av hensyn til kraftsystemet foreslås det i 2026-budsjettet ingen endringer i satsene i avgiften på avfallsforbrenning utover prisjustering. Reduksjonen i satsen for ikke-kvotepliktige virksomheter i Revidert nasjonalbudsjett 2025 er anslått å øke utslippene under innsatsfordelingen med om lag 10 000 tonn CO_2-ekvivalenter. Det er stor usikkerhet i beregningen.

Tabell 7.4 Endring på budsjettet i poster knyttet til andre overføringer som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026)

Departement	Kap.	Post	Navn på kap./post	Foreslått endring i mill. kr	Tidshorisont	Direkte effekt	Indirekte effekt
NFD	5325	54	Innovasjon Norge/ Tilbakeføring av tapsavsetning for Grønn industrifinansiering	+300,0	Lang sikt		Økte utslipp

NFD: Kap. 5325 Innovasjon Norge, post 54 Tilbakeføring av tapsavsetning for Grønn industrifinansiering (+300 mill. kroner)

Innovasjon Norges ordning Grønn industrifinansiering skal bidra til å realisere nyskapende grønne industriprosjekter med miljø- og klimaeffekt.

Dette er en inntektspost for tilbakeføring av deler av en tidligere bevilgning til tapsavsetning for Grønn industrifinansiering. Den foreslåtte bevilgningsendringen medfører en reduksjon i tapsavsetningen til ordningen fra 1,75 mrd. kroner til 1,45 mrd. kroner. Reduksjonen vil påvirke Innovasjon Norges evne til å støtte nyskaping i næringslivet, og kan gjøre at det tar lengre tid før nye klima- og miljøvennlige løsninger tas opp i markedet eller at løsningene ikke finner veien til markedet. Det er svært krevende å anslå utslippseffekten, men en bevilgningsreduksjon kan ha en indirekte negativ effekt på den langsiktige omstillingen mot lavutslippssamfunnet.

Oppsummering – endringer i inntekter, herunder avgifter og andre overføringer

Effekten av de foreslåtte avgiftsendringene er oppsummert i tabell 7.3. Veibruksavgiften, CO_2-avgiften på mineralske produkter og avgiften på avfallsforbrenning oppgis med antatt tallfestet effekt. Avgiften på HFK/PFK, avgiften på SF_6, merverdiavgiften og engangsavgiften oppgis kun med retning på antatt effekt.

Samlet bidrar forslagene til endringer i særavgifter til reduserte utslipp. Som det framgår av tabellen, vil den foreslåtte økningen i det generelle nivået på klimaavgiftene og økningen i veibruksavgiften føre til reduserte utslipp. Reduksjonen i avgiften på avfallsforbrenning i revidert nasjonalbudsjett for 2025 og innføring av et generelt fritak i CO_2-avgiften på mineralske produkter for kvotepliktige utslipp utenfor innsatsfordelingen vil isolert sett gi noe høyere utslipp. De samlede virkningene av endringer i kjøpsavgiftene på bil, herunder økt engangsavgift og reduksjonen i taket på merverdiavgiftsfritaket for elbiler, antas å ha begrenset virkning på tempoet i innfasingen av elektriske kjøretøy. Det anslås derfor at utslippsvirkningene av endringene i kjøpsavgiftene på bil er om lag nøytrale.

Den tallfestede utslippseffekten av avgiftsendringene som vises i tabell 7.3, skiller seg fra hvordan utslippseffekten av økt avgiftsnivå rapporteres i kapittel 3 i Klimastatus og -plan. I tabell 7.3 vises anslått utslippseffekt av *budsjettendringen* i 2026, og ikke effekten av den gradvise *opptrappingen i avgiftsnivå* frem mot 2030 og 2035. Videre brukes det to ulike beregningsmodeller, henholdsvis KAJA og SNOW, for å estimere henholdsvis utslippseffekten av budsjettendringer og effektene av virkemidlene i regjeringens klimaplan. Til slutt rapporteres utslippseffektene av klimaplanen som *akkumulerte utslippsreduksjoner* over perioden 2026–2030 når det rapporteres på måloppnåelsen av 2030-målet. Når det gjelder budsjettendringer, rapporteres derimot endringer i utslippsnivå for ett enkelt år.

I tillegg til avgiftene, er det også en inntektspost som er knyttet til tapsavsetning for Grønn industrifinansiering. Denne posten inkluderer en redusert tapsavsetning på 300 mill. kroner, og betyr økte inntekter. Redusert tapsavsetning for Grønn industrifinansiering vil kunne føre til negativ effekt på den langsiktige omstillingen.

7.3.2 Klimaeffekten av endringer i statens driftsutgifter

Kategorien statens driftsutgifter gjelder utgiftspostene 01–29. Denne kategorien inneholder departementenes egne driftsutgifter og overføringer til underliggende organer. Gjennom kategoriseringen har det i årets budsjettforslag blitt identifisert 5 poster i denne kategorien.

Tabell 7.5 viser hvilke poster det gjelder, den foreslåtte endringen i mill. kroner og en vurdering av klimaeffekten.

Tabell 7.5 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til statens driftsutgifter som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026)

Departement	Kap.	Post	Navn på kap./post	Foreslått endring i mill. kr	Tidshorisont	Direkte effekt	Indirekte effekt
NFD	901	21	Havbunns- og kystkartlegging/ Spesielle driftsutgifter – Mareano	-22,0	Kort og lang sikt	Reduserte utslipp	
NFD	901	22	Havbunns- og kystkartlegging/ Spesielle driftsutgifter – kystkartlegging	+32,0	Kort og lang sikt	Økte utslipp	
NFD	923	22	Havforskningsinstituttet/ Fiskeriforskning og -overvåking	+47,6	Kort	Økte utslipp	
NFD	917	22	Fiskeridirektoratet/ Fiskeriforskning og -overvåkning	+26,4	Kort	Økte utslipp	
FD	1720	01	Forsvaret/ Driftsutgifter	+2 626,8	Kort sikt	Økte utslipp	

NFD kap. 901 Havbunns- og kystkartlegging, post 21 Spesielle driftsutgifter – Mareano-programmet[10] *og post 22 Spesielle driftsutgifter – kystkartlegging*

I statsbudsjettet for 2026 foreslås det å starte et nytt program for kartlegging av sjøbunn og økosystemer i kystområdene, med en bevilgning på 32 mill. kroner. Dette dekkes delvis inn ved omdisponering av 22 mill. kroner fra Mareano-programmet.

Begge programmene omfatter datainnhenting gjennom tokt med egnede fartøyer. Den samlede bevilgningen til kartlegging øker med 10 mill. kroner, noe som vil gi økt drivstofforbruk og dermed høyere utslipp. Utslippene vil være innenfor innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp).

NFD: Kap. 923 Havforskningsinstituttet, post 22 Fiskeriforskning og -overvåking (47,6 mill. kroner), og kap. 917 Fiskeridirektoratet, post 22 Fiskeriforskning og -overvåking (24,4 mill. kroner)

Inntektene fra fiskeriforskningsavgiften skal dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen, til å forebygge marin forsøpling fra fiskerinæringen og rydde tapte fiskeredskap. Bevilgningen på posten finansierer ulike aktiviteter som bidrar til disse formålene. På grunn av endret anslag for inntektene fra avgiften, foreslås det å øke bevilgningen med 47,6 mill. kroner i 2026 på kap. 923 post 22 og 24,4 mill. kroner på kap. 917 post 22. Dette vil føre til økt bruk av fartøy til tokt og andre aktiviteter, og dermed høyere drivstofforbruk. Høyere drivstofforbruk vil føre til høyere utslipp av klimagasser. Utslippene vil være innenfor innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp). Bevilgningen bidrar imidlertid også til bedre kunnskap om fiskebestandene, og kan med dette bidra til en mer bærekraftig og klimatilpasset fiskeriforvaltning.

FD: Kap. 1720 Forsvaret, post 01 Driftsutgifter (+2 626,8 mill. kroner)

Posten dekker tildeling til drift av Forsvaret. Forsvaret har over en periode økt bemanningen, økt materiellmengden i forsvarsstrukturen og økt trenings- og øvelsesaktivitetene sine for å bedre den nasjonale forsvarsevnen. De direkte klimagassutslippene fra forsvarssektoren er i stor grad relatert til forbruk av drivstoff fra fartøy, luftfartøy og kjøretøy i Forsvaret. En styrking av Forsvarets driftsbudsjett gir økt aktivitet og mer bruk av slikt materiell. Det øker forbruket av drivstoff og dermed også utslippene av klimagasser. Utslippene vil være innenfor innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp). Dette inkluderer at sektoren nå har faset inn F-35 kampfly og legger opp til mer aktivitet på disse. I tillegg innebærer økningen satsinger innenfor områder som økt bemanning og oppbygging av beholdninger av ammunisjon, reservedeler, drivstoff og materiell. Det forventes derfor en økning i de direkte klimagassutslippene fra forsvarssektoren fremover.

Forsvarssektoren har siden 1998 hatt en egen miljødatabase som verktøy for å registrere, overvåke og rapportere hvordan etatene påvirker miljøet. Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) gir hvert år ut en rapport med et årlig miljø- og klimaregnskap for forsvarssektoren. Regnskapet for 2024 er utgitt i FFI-rapport 25/025. Rapportene gir oversikt over resultater og utvikling for sentrale miljøaspekter over tid. Dette er for eksempel næringsavfall, energibruk, drivstoffbruk, ammunisjonsbruk og kjemikalier. I tillegg blir klimagassutslippene fra forsvarsektoren oppsummert i et klimaregnskap. Selv om dette ikke kan benyttes direkte til å anslå effekten av den foreslåtte bevilgningsendringen for 2026, er det likevel relevant her med en omtale av hovedtrekkene i 2024 for den faktiske bruken av energi, drivstoff og tilhørende klimaregnskap. Regnskapet gir en viss historisk sammenheng mellom økninger i budsjett mellom år og de beregnede klimagassutslippene på kort sikt.

Forbruk av drivstoff knyttet til kjøretøy, luftfartøy og fartøy i 2024 var 97 708 m3. Dette er en økning på rundt 7,8 pst. sammenlignet med 2023. Forbruk på fartøy og luftfartøy står for rundt 92 pst. av det samlede forbruket av drivstoff i sektoren i 2024. Forbruket kan ses i sammenheng med klimaregnskapet.

Klimaregnskapet blir kalkulert ut fra innrapportert forbruk av drivstoff og energi ved hjelp av utslippsfaktorer knyttet til de ulike materielltypene og energivarene. I 2024 ble det kalkulert et utslipp av 259 816 tonn CO_2-ekvivalenter (scope 1 og scope 2) og 1 441 932 tonn CO_2-ekvivalenter når de indirekte utslippene (scope 3) ble inkludert. De direkte utslippene i 2024 har økt med om lag 6 pst. sammenlignet med 2023. Utslipp fra fartøy og luftfartøy utgjør henholdsvis omtrent 51 pst. og 35 pst. og til sammen 86 pst. av utslippene innenfor scope 1 og 2.

[10] Bevilgningen til Mareano-programmet på NFDs område har tidligere vært lagt på kap. 905, post 01 og kap. 928, post 21, fra 2026 foreslås det bevilges på kap. 901, post 21.

Det er nær sammenheng mellom krav og forutsetninger for aktivitetsmønstret som stilles til sektoren, og den samlede miljøpåvirkningen. Det blir derfor relevant å vurdere miljøpåvirkningen i lys av de oppgavene forsvarssektoren skal løse innenfor dynamiske forsvarspolitiske rammer, og den ønskelige operative evnen. Klimaregnskapet gir dermed et godt bilde av klimaeffektene fra forsvarssektorens virksomhet.

Det er forventet at den foreslåtte bevilgningen vil kunne øke de direkte utslippene som følge av økt aktivitetsnivå og dermed økt drivstofforbruk. Det faktiske aktivitetsnivået som følger av foreslått bevilgning i 2026 vil imidlertid først være mulig å kartlegge i etterkant av 2026. Økningen i klimagassutslipp fra 2023 til 2024 nevnt ovenfor kan indikere en viss sammenheng med de økte bevilgningene for budsjettåret 2024. For å sammenligne utslipp over år, kan det likevel være nyttig å kontrollere for variasjonen i sektorens størrelse, målt i parametere som budsjett, antall årsverk, eller andre variabler som kan indikere aktivitetsnivået samlet sett. FFI har i den forbindelse beregnet at utslippene per krone i indeksregulert forsvarsbudsjett i 2024 lå om lagt 19 pst. under nivået i 2020.

Oppsummering – endringer i statens driftsutgifter

Det er generelt krevende å anslå effekten av driftsposter da de typisk inneholder bevilgninger til mange ulike aktiviteter. Mange av postene er også overføringer til underliggende organer, noe som betyr at den faktiske allokeringen av midlene er delegert til andre.

Samtidig har flere virksomheter i dag klimagassregnskap. Forsvarssektoren har gjennom mange år jobbet systematisk med en egen miljødatabase som verktøy for å registrere, overvåke og rapportere på hvordan etatene påvirker miljøet. Forsvarets forsvarsinstitutt (FFI) utgir hvert år en rapport med et årlig miljø- og klimaregnskap for forsvarssektoren. Regnskapet gir en viss historisk sammenheng mellom økninger i budsjett mellom år og de beregnede klimagassutslippene på kort sikt, selv om tallene ikke kan benyttes direkte til å anslå effekten av den foreslåtte bevilgningsendringen for 2026.

De budsjettendringene knyttet til statens driftsutgifter som er vurdert å ha klimaeffekt er primært knyttet til økt aktivitet, noe som vil kunne føre til økt drivstofforbruk og dermed økte klimagassutslipp under innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktig). Det gjelder både for NFDs poster som er knyttet til økt bruk av fartøy til tokt og andre aktiviteter, og FDs post som innebærer økt aktivitet i Forsvaret.

7.3.3 Klimaeffekten av endringer i statens investeringer

Kategorien statens investeringer gjelder utgiftspostene 30–49. Denne kategorien inneholder blant annet statlige byggeprosjekter, investeringer i forsvar og samferdsel, utstyrsanskaffelser og midler til vern og restaurering av natur. Gjennom kategoriseringen har det i årets budsjettforslag blitt identifisert 8 poster i denne kategorien.

Tabell 7.6 viser hvilke poster det gjelder, den foreslåtte endringen i mill. kroner og en vurdering av klimaeffekten.

Tabell 7.6 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til statens investeringer som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026)

Departement	Kap.	Post	Navn på kap./post	Foreslått endring i mill. kr	Tidshorisont	Direkte effekt	Indirekte effekt
NFD	906	32	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard/ Miljøtiltak Folldal	+36,9	Kort	Økte utslipp	
KLD	1420	31	Miljødirektoratet/ Tiltak i verneområder, tiltak for villrein og naturrestaurering	-7,7	Kort og lang sikt	Både økte og reduserte utslipp	

Tabell 7.6 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til statens investeringer som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026)

Departement	Kap.	Post	Navn på kap./post	Foreslått endring i mill. kr	Tidshorisont	Direkte effekt	Indirekte effekt
KLD	1420	32	Miljødirektoratet/ Statlig erverv, vern av naturområder	-200,0	Kort og lang sikt		Økte utslipp
DFD	1530	45	Byggeprosjekter utenfor husleie-ordningen/ Større utstyrsan-skaffelser og vedlikehold	+262,7	Kort sikt		Økte utslipp
DFD	1533	45	Eiendommer uten-for husleie-ordningen/ Større utstyrsan-skaffelser og vedlikehold	+40,5	Kort sikt	Økte utslipp	Økte utslipp
DFD	2445	33	Statsbygg/ Videreføring av ordinære bygge-prosjekter	+810,0	Kort og lang sikt	Økte utslipp	Økte utslipp
FD	1710	47	Forsvarsbygg/ Nybygg og nyanlegg	+168,4	Kort sikt		Økte utslipp
FD	1760	45	Forsvarsmateriell/ Større utstyrsan-skaffelser og vedlikehold	-181,1	Kort sikt		Reduserte utslipp

NFD: Kap. 906. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, post 32 Miljøtiltak Folldal (+36,9 mill. kroner)

Nærings- og fiskeridepartementet har et miljøpålegg om å gjennomføre tiltak for å redusere forurensing fra gruveområdene i Folldal. Miljøpålegget følges opp av Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) på vegne av departementet. I statsbudsjettet for 2026 foreslås det en bevilgning på totalt 65 mill. kroner til dette arbeidet, som innebærer en økning på 36,9 mill. kroner fra saldert budsjett 2025. Hensikten med tiltakene er å redusere forurensingen etter den tidligere gruvedriften i området. Planen for opprydding innebærer i hovedsak tre tiltak:

- Grøftesystemet og survannsnettet må utbedres.
- Gruvemassene må sikres mot avrenning.
- Det må etableres et renseanlegg med slamhåndtering.

Forslaget om økt bevilgning i 2026 er i hovedsak knyttet til tiltaket om utbedring av grøftesystem og survannsnett, noe som blant annet innebærer anleggs- og gravearbeid som kan medføre økte klimagassutslipp på kort sikt. På lang sikt vil tiltakene bidra til redusert forurensning av tungmetaller fra den tidligere gruvedriften.

KLD: Kap. 1420 Miljødirektoratet, post 31 Tiltak i verneområder, tiltak for villrein og naturrestaurering (-7,7 mill. kroner)

Posten er til sammen foreslått redusert med 7,7 mill. kroner. Dette er summen av et kutt på

17,5 mill. kroner til naturrestaurering som et innsparingstiltak og en økning med 13 mill. kroner til tiltaksplaner for villrein.

Restaurering av natur som binder karbon bidrar til reduserte utslipp. Kuttet i midler til naturrestaurering kan føre til mindre restaurering av myr og andre våtmarker, og andre typer natur i Norge. Dersom restaureringen hadde blitt gjennomført ville den ha kunnet kutte klimagassutslipp fra drenerte myrer og bygge opp karbonlagre fra annen forringet natur. Å bevare økosystemer, både i omfang og i best mulig tilstand, er fundamentalt for en klimarobust utvikling, og restaurering bidrar til dette. En reduksjon i bevilgningen vil dermed kunne føre til økte utslipp både på kort og lang sikt, sammenlignet med fjorårets budsjett.

Økt bruk av midler på posten til tiltak i tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for villrein kan dekke kjøp av hytter med tilhørende tomt og utgifter til flytting eller sanering av slike, samt kjøp og sanering av veier og parkeringsplasser. Sanering og flytting vil sannsynligvis føre til økte klimagassutslipp på kort sikt, fordi det medfører transport og arbeid med anleggsmaskiner som går på fossilt drivstoff. På lang sikt vil arealene utvikle seg tilbake mot fjellnatur og ta opp noen klimagasser i vegetasjonen og jordsmonnet. Dermed vil det kunne føre til reduserte utslipp på lang sikt.

Budsjettendringen fører dermed til økte utslipp på kort sikt, og både økte og reduserte utslipp på lang sikt.

KLD: Kap. 1420 Miljødirektoratet, post 32 Statlig erverv, vern av naturområder (-200 mill. kroner)

Posten er foreslått redusert med 200 mill. kroner til skogvern, i forhold til saldert budsjett 2025. Det er de 200 mill. kronene som ble lagt inn til skogvern i Stortingets forlik om 2025-budsjettet, som ikke er videreført.

Posten skal dekke kjøp av skogområder som er vernet eller forutsatt vernet etter naturmangfoldloven og markaloven, utgifter staten som grunneier har i forbindelse med overtakelse av innkjøpte eiendommer, erstatningsordning for områder som er under vurdering for vern, og utgifter til gjennomføring av bytte av eiendom (makeskifteløsninger) knyttet til nytt vern.

Klimaeffekten vil avhenge av hva som skjer med skogen uten vern. Ved nedbygging blir karbonlaget fjernet mer eller mindre permanent. Ved avvirking blir karbonlageret tappet midlertidig, men det vil etter en del år øke gradvis igjen etter som skogen vokser opp.

Det er vanskelig å tallfeste hvordan reduksjonen i tilgjengelige midler til skogvern vil påvirke utslipp og opptak av karbon på kort og lang sikt, men det er mulig å estimere hvor stort karbonlageret er i aktuelle skogarealer. Det meste av skogen som blir vernet i arbeidet med økt skogvern, er gammel barskog, som ifølge rapporten Skogvern som klimatiltak (NINA rapport 752) har de største karbonlagrene per arealenhet i levende biomasse. Ifølge figur 1 i den samme rapporten kan den gjennomsnittlige karbonmengden i levende biomasse i skog som blir vernet, estimeres til å være cirka 70 tonn karbon per hektar. Det tilsvarer 7 000 tonn karbon per km^2 (kvadratkilometer) skog. Budsjettreduksjonen vil trolig føre til at man i 2026 ventelig kan verne cirka 50 km^2 mindre skog enn uten en reduksjon. Dette arealet vil da tilsvare et karbonlager i levende biomasse på ca. 0,35 millioner tonn karbon. Omregnet til CO_2 blir dette rundt 1,3 millioner tonn CO_2. Regner man med karbon som er lagret i jordsmonn og i død biomasse, blir det samlede karbonlageret i de aktuelle skogarealene atskillig større. Med vern ville det aktuelle arealet vært effektivt beskyttet mot tiltak og inngrep som gir tap av naturmangfold og utslipp av klimagasser. Uten vern har arealet og karbonlageret ikke den samme beskyttelsen. Klimaeffekten av kuttet er derfor vurdert å være en indirekte effekt med økte utslipp på lang sikt.

FD: Kap. 1710 Forsvarsbygg, post 47 Nybygg og nyanlegg (+168,4 mill. kroner)

Posten omfatter investeringer i eiendom, bygg og anlegg. Posten inkluderer flere ulike prosjekter som Forsvarsbygg gjennomfører og foreslås økt med 168 mill. kroner i 2026. Investeringer i bygningsmasse og infrastruktur fører til et visst energiforbruk og noe økt klimagassutslipp knyttet til bygging, materialbruk, drift og oppvarming. Satsingen på slike enkeltprosjekter vil likevel ikke gi en omfattende økning i utslipp av klimagasser. Forsvarssektoren stiller blant annet krav og premierer tiltak som reduserer klima- og miljøpåvirkningen i anskaffelser. Eksempelvis er klima og miljø brukt som kriterium for å premiere bruk av klimavennlig kjøretøy, massetransport, maskinbruk, grad av gjenvinning og mer klimavennlige materialer i ulike byggeprosjekter. Det har over flere år vært arbeidet med energiøkonomiserende tiltak i bygningene til forsvarssektoren. Sektoren benytter erfaringene fra dette arbeidet i nye prosjekter.

Deler av denne budsjettposten er samtidig bevilgninger til klima- og miljøtiltak i Forsvarsbygg. Det vil dermed gjennomføres en rekke tiltak innenfor eiendom, bygg og anlegg som vil redusere klimagassutslipp og energibruk og som øker lokal fornybar energiproduksjon. Klima- og miljøtiltak skal være en integrert del av styring, investeringsprosesser, budsjetter og planer i forsvarssektoren. Forsvarsbygg og Forsvarsmateriell vant også Svaneprisen i 2024 for sitt arbeid med å ta miljøhensyn i anskaffelsene sine. Budsjettendringen vil således kunne gi en svak økning på utslipp av klimagassutslipp under oppføringsperioden som kan gi effekt på kort sikt.

FD: Kap. 1760 Forsvarsmateriell, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold (-181,1 mill. kroner)

Posten omfatter utgifter til materiellinvesteringer i forsvarssektoren. Dette inkluderer blant annet utbetalinger til nye ubåter, maritim overvåkningskapasitet, artilleriammunisjon og sjømålsmissiler. Posten er foreslått redusert med 181 mill. kroner.

Innkjøp av varer og tjenester kan ha en indirekte effekt på klimagassutslipp når man tar i betraktning alle ledd av verdikjeden, fra råmaterialer via bearbeiding og produksjon til transport. Fra og med 2022 ble innkjøpte varer og tjenester lagt til i klimaregnskapet til forsvarssektoren. Innkjøpte varer og tjenester utgjorde om lag 82 pst. av de samlede utslippene i 2024. Det er betydelig usikkerhet knyttet til klimaeffekten, men ettersom posten er foreslått redusert kan denne reduksjonen potensielt føre til noe lavere klimagassutslipp sammenlignet med foregående år.

DFD: Kap. 1530 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold (+262,7 mill. kroner)

Posten omfatter prosjektering og anskaffelse av brukerutstyr. Det foreslås en bevilgningsøkning på 262,7 mill. kroner til anskaffelser av brukerutstyr. Utstyrsanskaffelser bidrar indirekte til utslipp gjennom økt etterspørsel og produksjon i andre sektorer som følge av materialforbruket. Disse utslippene kan være både i Norge og i andre land. Det er likevel noe usikkerhet om effekten av bevilgningsendringene, ettersom prisen på og klimakonsekvenser av utstyrsanskaffelser ikke er direkte knyttet til hverandre. Den foreslåtte økningen vil trolig bidra til økte utslipp sammenlignet med foregående år.

DFD: Kap. 1533 Eiendommer utenfor husleieordningen, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold (+40,5 mill. kroner)

Posten omfatter utgifter til restaurerings- og rehabiliteringsarbeid ved eiendommer utenfor husleieordningen. Det foreslås en bevilgningsøkning på 40,5 mill. kroner til Nasjonalt minnested etter 22. juli i regjeringskvartalet. Utstyrsanskaffelser bidrar til både direkte utslipp på byggeplass fra anleggsmaskiner som påvirker utslipp under innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktig), og indirekte utslipp gjennom eksempelvis materialbruk som kan være utslipp både i Norge og i andre land. Bevilgningsendringen vil trolig bidra til økte utslipp sammenlignet med foregående år.

DFD: Kap. 2445 Statsbygg, post 33 Videreføring av byggeprosjekter (+810 mill. kroner)

Bevilgningen gjelder videreføring av byggeprosjekter som Stortinget tidligere har vedtatt å sette i gang. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2025 fikk byggeprosjektene nytt Griegakademi og utvidelse av Innlandet fengsel, Ilseng avdeling igangsettingsbevilgning, jf. Prop. 146 S (2024–2025) og Innst. 540 S (2024–2025). Det foreslås en bevilgningsøkning på 810 mill. kroner i 2026 til videreføring av disse byggeprosjektene. Griegakademiet har et beregnet utslipp på 4320 tonn CO_2-ekvivalenter[11]. Utvidelse av Innlandet fengsel, Ilseng avdeling har et beregnet utslipp på 9290 tonn CO_2-ekvivalenter[11]. Per kvm gir dette et årlig utslipp på henholdsvis 8 og 12,3 kg CO_2-ekvivalenter per år i 60 år (standard levetid)[12]. Utslippene gjelder blant annet bygge- og anleggsmaskiner, og det vil påvirke utslippene under innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktig). Disse tallene kan inkludere utslipp både i Norge og i utlandet.

Oppsummering – endringer i statens investeringer

Bevilgningsendringen som er oppgitt på kap. 2445, post 33 omfatter nye byggeprosjekter som er kommet til etter saldert budsjett for 2025. Økt bevilgning til nye byggeprosjekter vil gi økt utslipp av klimagasser. Investeringene vil bidra til

[11] Det totale utslippet er beregnet på bakgrunn av utslipp fra materialer, energi til drift av bygningene i 60 år og byggeplassdrift.

[12] Utslippene kommer fra materialer, energi til drift og byggeplassdrift. For utvidelsen av Innlandet fengsel vil det årlige utslippet fra kun materialbruk være på 4,9 kg CO_2-ekvivalenter per kvm mens det for nytt Griegakademi vil være 4 kg CO_2-ekvivalenter per kvm.

økt etterspørsel etter materialer til oppføring av bygninger og til teknisk utstyr som skal inngå i bygningsmassen. Utslippene fra byggeprosjektene er i stor grad indirekte, for eksempel til materialproduksjon og transport. I 2024 var de indirekte utslippene fra byggematerialer i 21 pågående prosjekter målt i CO_2-ekvivalenter per kvm per år 8,75 kg[13]. Produksjonen av byggevarer kan gi klimagassutslipp både i kvotepliktig sektor og i innsatsfordelingen. De største utslippsbidragene for mange byggevarer vil være innenfor kvotepliktig sektor gjennom produksjon av de sentrale råvarene som sement, jern, stål og aluminium. Andre, men mindre utslippsintensive råvarer, som trevarer, gir primært utslipp i skog- og arealbruksektoren. Byggeprosjekter krever dessuten maskiner og utstyr på byggeplassene, og bruken av dem gir klimagassutslipp inntil byggeplassdriften eventuelt blir helt utslippsfri. I tillegg kan byggeprosjekter medføre uønskede arealbruksendringer som nedbygging av natur-, grønt- og matproduksjonsarealer.

Utstyrsanskaffelser bidrar indirekte til utslipp gjennom økt etterspørsel og produksjon i andre sektorer. Det foreslås økt bevilgning over DFDs budsjett til større utstyrsanskaffelser og vedlikehold i 2026 på kap. 1530, post 45 og kap. 1533, post 45. Vedlikehold av statlig bygg og eiendom i sivil sektor gir indirekte klimaeffekter gjennom materialproduksjon og direkte klimaeffekter gjennom energibruk i vedlikeholdsarbeidet på eiendommene. Vedlikeholdet reduserer samtidig negative klimaeffekter, ved å utsette og begrense behovet for nye byggeprosjekter gjennom lengre teknisk og funksjonell levetid for lokaler. Det er derfor noen motstridende effekter ved bevilgningsøkninger på 45-postene på kap. 1530 og kap. 1533.

De foreslåtte endringene i budsjettpostene knyttet til vern og restaurering av natur vil samlet innebære økte utslipp på kort sikt fordi mindre karbonlager vil bli sikret, selv om noen av endringene kanskje oppveier hverandre. Tiltak for Oslofjorden og villrein kan binde karbon på sikt mens kutt i andre restaureringstiltak og skogvern sannsynligvis vil øke utslippene på sikt.

7.3.4 Klimaeffekten av endringer i overføringer til andre

Kategorien overføringer til andre gjelder utgiftspostene 50–89. Denne kategorien inneholder overføringer til andre organer og til privatpersoner, inkludert kommuner, organisasjoner og nettobudsjetterte offentlige virksomheter som for eksempel universiteter. Gjennom kategoriseringen har det i årets budsjettforslag blitt identifisert totalt 39 poster i denne kategorien.

Fordi kategorien inneholder mange poster, er de gruppert i de seks underkategoriene forskning, teknologiutvikling og innovasjon (kapittel 7.3.4.1), landbruk (kapittel 7.3.4.2), internasjonal bistand (kapittel 7.3.4.3), samferdselsprosjekter (kapittel 7.3.4.4), kompensasjonsordninger (kapittel 7.3.4.5) og andre overføringer og tilskudd (kapittel 7.3.4.6).

7.3.4.1 Forskning, teknologiutvikling, innovasjon og markedsutvikling

Postene i tabell 7.7 gjelder overføringer til virkemiddelapparatet som skal bidra til forsking, teknologiutvikling og innovasjon. Gjennom kategoriseringen har det i årets budsjettforslag blitt identifisert 14 poster knyttet til forskning, teknologiutvikling, innovasjon og markedsutvikling som har klimaeffekt.

[13] Alle byggeprosjekter med krav om å utarbeide klimagassregnskap inngår i beregningen. Det vil si alle byggeprosjekter med styringsramme over 50 mill. kroner i tillegg til nyere byggeprosjekter med styringsramme over 15 mill. kroner, inkludert nybygg og rehabiliteringsprosjekter. Det er rapporteringsavvik på Fagskolen for brann- og redningspersonell. Standard levetid er satt til 60 år.

Tabell 7.7 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til forskning, teknologiutvikling og innovasjon som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026)

Departement	Kap.	Post	Navn på kap./post	Foreslått endring i mill. kr	Tidshorisont	Direkte effekt	Indirekte effekt
KDD	553	61	Regional- og distriktsutvikling/ Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling	-22,6	Lang sikt		Økte utslipp
KDD	553	71	Regional- og distriktsutvikling/ Investeringstilskudd for store grønne investeringer	-100,0	Lang sikt		Økte utslipp
NFD	919	76	Diverse fiskeriformål/ Tilskudd til fiskeriforskning	+1,5	Kort sikt	Økte utslipp	
NFD	2421	50	Innovasjon Norge/ Tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger	-59,3	Lang sikt		Økte utslipp
NFD	2421	50	Låneordning for lav- og nullutslippsskip	-176,0	Lang sikt		Økte utslipp
NFD	2421	76	Innovasjon Norge/ Miljøteknologi	-72,3	Lang sikt		Økte utslipp
LMD	1137	54	Forskning og innovasjon/ Næringsrettet matforskning mv.	+5,0	Lang sikt		Reduserte utslipp
LMD	1137	71	Forskning og innovasjon/ Forskningsaktivitet, Norges forskningsråd	-6,1[1]	Lang sikt		Reduserte utslipp
KLD	1420	61	Miljødirektoratet/ Tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning	-22,6	Kort og lang sikt	Økte utslipp	
KLD	1420	62	Miljødirektoratet/ Tilskudd til grønn skipsfart	-14,0	Kort og lang sikt	Økte utslipp	Økte utslipp
KLD	1420	80	Miljødirektoratet/ Tilskudd for å ta vare på natur	+61,5	Kort og lang sikt	Økte utslipp	Reduserte utslipp
KLD	1428	50	Enova SF/ Overføringer til klima- og energifondet	-1 777,0	Kort og lang sikt	Økte utslipp	Økte utslipp

Tabell 7.7 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til forskning, teknologiutvikling og innovasjon som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026)

Departement	Kap.	Post	Navn på kap./post	Foreslått endring i mill. kr	Tidshorisont	Direkte effekt	Indirekte effekt
ED	1825	50	Energieffektivisering og -omlegging/ Klima- og energifondet	-77,0	Lang sikt		Økte utslipp
ED	1825	60	Energieffektivisering og -omlegging/ Tilskudd til energitiltak i kommunale bygg	-150,0	Lang sikt		Økte utslipp

[1] Grunnet omlegging til ny budsjettmodell for Norges forskningsråd vil ikke tallene være sammenlignbare i overgangen fra 2025 til 2026

KDD: Kap. 553 Regional- og distriktsutvikling, post 61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling (-22,6 mill. kroner)

Posten foreslås redusert med 22,6 mill. kroner i 2026 sammenlignet med saldert budsjett for 2025. Bevilgningen finansierer virkemidler hos Innovasjon Norge og Siva for gründere, små og mellomstore virksomheter og næringslivet i distriktene. Ordningen har mål om å bidra til grønn omstilling av næringslivet, gjennom investeringstilskudd, lån, rådgiving og samarbeid. Det foreligger ikke utslippsregnskap for posten, men Innovasjon Norge rapporterte at andelen miljøpositive prosjekter var 63 pst. i 2024. Miljøpositive effekter inkluderer reduserte klimagassutslipp. Redusert bevilgning kan dermed ha negativ innvirkning på den langsiktige omstillingen.

KDD: Kap. 553 Regional- og distriktsutvikling, post 71 Innvesteringstilskudd for store grønne investeringer (-100 mill. kroner)

Ordningen foreslås avviklet. Grønt investeringstilskudd tildelte tilskudd til bærekraftige investeringer i industrien, og var forbeholdt prosjekter med positiv miljøeffekt (klassifisert av Innovasjon Norge). Miljøpositive effekter inkluderer reduserte klimagassutslipp. Avvikling av ordningen vil kunne ha negativ innvirkning på den langsiktige omstillingen mot lavutslippssamfunnet.

NFD: Kap. 919 Diverse fiskeriformål, post 76 Tilskudd til fiskeriforskning (+1,5 mill. kroner)

Inntektene fra fiskeriforskningsavgiften skal dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen. Bevilgningen på posten gis blant annet som tilskudd til bruk av fartøy og andre ekstrakostnader ved toktbasert fiskeriforskning. På grunn av endret anslag for inntektene fra avgiften, foreslås det å øke bevilgningen med 1,5 mill. kroner i 2026. Dette vil kunne føre til økt bruk av fartøy til ressursforskning og dermed høyere drivstofforbruk. Høyere drivstofforbruk vil føre til høyere utslipp av klimagasser. Utslippene vil være innenfor innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp). Bevilgningen bidrar imidlertid også til bedre kunnskap om fiskebestandene, og kan med dette bidra til en mer bærekraftig og klimatilpasset fiskeriforvaltning. Deler av tilskuddet har de siste årene også blitt gitt til energieffektiviseringstiltak og utvikling av skånsomme redskaper, som kan bidra til å redusere fiskeflåtens utslipp.

NFD: Kap. 2421 Innovasjon Norge, post 50 Tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger (-59,3 mill. kroner)

Innovasjon Norges virkemidler rettet mot gründere og vekstkraftige bedrifter finansieres over kap. 2421, post 50. Bevilgningen foreslås redusert med 59,3 mill. kroner i 2026. Virkemidlene er stort sett åpne for alle næringer, og omfatter oppstartsfinansiering, tilskudd til innovasjonskontrakter, garantier og risikolån, inkludert grønne vekstlån. Innovasjon Norges rapportering fra tidligere

år tyder på at en stor andel av tildelingene gjennom disse ordningene går til prosjekter med potensial for positive klima- og miljøbidrag.

En reduksjon i bevilgningen på posten vil påvirke Innovasjon Norges evne til å støtte nyskaping i næringslivet, og kan gjøre at det tar lengre tid før nye klima- og miljøvennlige løsninger tas opp i markedet eller at løsningene ikke finner veien til markedet. Det er svært krevende å anslå utslippseffekten, men en bevilgningsreduksjon kan ha en indirekte negativ effekt på den langsiktige omstillingen mot lavutslippssamfunnet.

NFD: Kap. 2421 Innovasjon Norge, post 50 Låneordning for lav- og nullutslippsskip (-175 mill. kroner)

Risikolån for lav- og nullutslippsskip er øremerket lån til kjøp av null- og lavutslippsfartøyer eller til investeringer i et brukt fartøy som bygges om for å gi lavere klima- og miljøutslipp. Ordningen ble etablert 2020 og ble i 2023 utvidet til flere skipstyper. Ordningens tapsavsetning bevilges av Stortinget, og det er totalt bevilget 420 mill. kroner til tapsavsetning siden oppstart av ordningen. Ved tilsagn om lån bindes ordningens tapsavsetning med 50 pst. av lånebeløpet. Ikke-bundet tapsavsetning utgjør 175,7 mill. kroner pr august 2025. Ordningen er lite brukt.

Det foreslås å stanse ytterligere utlån under ordningen fra 2026, og at ikke-bundet tapsavsetning ved årsskiftet tilbakeføres til statskassen. Forslaget kan ha en indirekte, negativ effekt på den langsiktige omstillingen mot lavutslippssamfunnet

NFD: Kap. 2421 Innovasjon Norge, post 76 Miljøteknologi (-72,3 mill. kroner)

Miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge er rettet mot pilot- og demonstrasjonsprosjekter for løsninger som er bedre for miljøet enn dagens løsninger.

Den foreslåtte reduksjonen på 72,3 mill. kroner i bevilgningen til ordningen vil påvirke Innovasjon Norges evne til å støtte nyskaping i næringslivet, og kan gjøre at det tar lengre tid før nye klima- og miljøvennlige løsninger tas opp i markedet eller at løsningene ikke finner veien til markedet. Det er svært krevende å anslå utslippseffekten, men en bevilgningsreduksjon kan ha en indirekte negativ effekt på den langsiktige omstillingen mot lavutslippssamfunnet.

LMD: Kap. 1137 Forskning og innovasjon, post 54 Næringsrettet matforskning mv. (5,0 mill. kroner)

Posten finansierer Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (FFL). FFL dekker mange fagområder som samlet sett skal bidra til at de landbruks- og matpolitiske målene blir nådd. Viktige fagområder er blant annet klima, miljø og bærekraft. Deler av bevilgningen skal gå til matforskningsinstituttet Nofima AS, som er et næringsrettet institutt innenfor utvikling av land- og havbasert mat og næringsmiddelproduksjon. Bevilgningen motsvares av inntekter fra forskningsavgiften på landbruksprodukter, jf. kapittel 5576, post 70 Forskningsavgift på landbruksprodukter. Den foreslåtte økningen i bevilgningen kan føre til ny kunnskap som på sikt kan bidra til at Norge blir et lavutslippssamfunn, men blant annet fordi tildelingene også gjøres etter andre kriterier enn bare klimagassutslipp er det uklart hvor mye det vil bidra. Posten vil påvirke utslippene under innsatsfordelingen.

LMD: Kap. 1137 Forskning og innovasjon, post 71 Forskningsaktivitet, Norges forskningsråd (-6,1 mill. kroner)

Posten skal bidra til at de fire landbruks- og matpolitiske hovedmålene blir nådd; matsikkerhet og beredskap, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser. Bevilgningen på posten angir estimerte utbetalinger til kontraktsfestede forskningsprosjekter. Det er knyttet en tilsagnsfullmakt til posten som reflekterer forskningsaktiviteten. For 2026 innebærer dette at Forskningsrådet kan lyse ut om lag 260 mill. kroner til nye forskningsprosjekter (tilsagnsrammen). Endringen i bevilgning for 2026 vil ikke påvirke den pågående forskningsinnsatsen på reduserte klimagassutslipp.

Bevilgningen blir tildelt Norges forskningsråd og i hovedsak fordelt til porteføljen for mat og bioressurser, som har ansvar for innsats rettet mot bærekraftig verdiskaping og forvaltning i norsk landbruk, skogbruk, fiskeri, havbruk og matindustri, langs hele verdikjeden. I tillegg går noe midler til forskningssentre for bærekraftig areal- og naturbruk under porteføljen for klima og miljø. Samlet følger bevilgningen på posten opp ulike prioriterte områder innenfor klima og miljø, og vil påvirke utslippene under innsatsfordelingen og LULUCF. Å fremskaffe og ta i bruk ny kunnskap har over tid bidratt til å opprettholde matproduksjonen med lavere utslipp. Regjeringen har

lansert et målrettet samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr med mål om at innen 2034 skal alt fôr til oppdrettslaks og husdyr komme fra bærekraftige kilder og bidra til å redusere klimagassutslippene i matsystemene. Arbeidet med samfunnsoppdraget vil fortsette i 2026.

KLD: Kap. 1420 Miljødirektoratet, post 61
Tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning
(-22,6 mill. kroner)

Posten gjelder Klimasats, som er en søknadsbasert tilskuddsordning som administreres av Miljødirektoratet. Formålet med tilskuddsordningen er å fremme klimatiltak i kommuner, fylkeskommuner og Longyearbyens lokalstyre ved å støtte prosjekter som bidrar til reduksjon i utslipp av klimagasser og omstilling til lavutslippssamfunnet.

Budsjettforslaget for 2026 innebærer at Klimasats videreføres med 108,1 mill. kroner til nye tilsagn, som er samme nivå som saldert budsjett for 2025. Posten har en tilsagnsfullmakt, som er foreslått økt fra 437,2 mill. kroner i saldert budsjett for 2025 til 448,7 mill. kroner i budsjettforslaget for 2026. Tilsagnsfullmakten skal dekke juridiske forpliktelser for gitte tilsagn der prosjektene ikke er fullført. Tidspunktet for bevilgninger over statsbudsjettet vil variere etter hvilke utbetalingsplaner som gjelder for hvert enkelt prosjekt, og prosjektene kan vare over flere år. Når prosjektene er gjennomført og tilsagnene skal utbetales veksles fullmakten inn som en bevilgning for utbetaling av allerede gitte tilsagn.

Klimasatsordningen ble justert fra 2025, for at prosjektene skal gi mer kvantifiserbare utslippsreduksjoner i Norge. Frigitte midler som blir avlyst eller billigere enn antatt knyttet til tidligere tildelingskriterier, er i 2025 ikke retildelt til nye prosjekter. Klimasats videreføres til 2030.

KLD: Kap. 1420 Miljødirektoratet, post 62
Tilskudd til grønn skipsfart (-14 mill. kroner)

Posten gjelder Hurtigbåtprogrammet. Hurtigbåtprogrammet er en søknadsbasert tilskuddsordning som administreres av Miljødirektoratet. Programmet skal bidra til raskere innfasing av null- og lavutslippsløsninger for fylkeskommunale hurtigbåtsamband. Det foreslås en bevilgning på 20 mill. kroner i tråd med ventede utbetalinger i 2026. Til sammenligning ble det over statsbudsjettet for 2025 bevilget 34 mill. kroner til samme formål, og posten er derfor foreslått redusert med 14 mill. kroner. Isolert sett vil redusert bevilgning til utbetaling til hurtigbåtprosjekter i 2026 tilsi lavere utslippsreduksjoner.

Etablering av hurtigbåtsamband med null- eller lavutslippsløsninger er imidlertid flerårige prosjekter med individuelt tilpassede utbetalingsplaner basert på tilsagn fra opptil flere år tilbake. Fra budsjettet for 2024 til 2025 økte rammen for nye tilskudd gjennom Hurtigbåtprogrammet fra 40 mill. kroner til 240 mill. kroner. Rammen på 246,7 mill. kroner for nye tilskudd i 2026 innebærer en tilnærmet videreføring av fjorårets nivå. Det vil ta flere år før satsingen på Hurtigbåtprogrammet medfører utslippsreduksjoner, fordi planlegging og realisering av hurtigbåtprosjekter er flerårige prosjekter. Dette gjenspeiles i nivået for de budsjetterte bevilgningene for 2026. Regjeringen forventer at bevilgningene vil øke over tid i tråd med de økte rammene for nye tilskudd.

Klimaeffekten av bevilgninger gjennom Hurtigbåtprogrammet som bidrag til måloppnåelse i 2030 og 2035 vurderes derfor med utgangspunkt i tall fra flere år sammenstilt, og i sammenheng med den til enhver tid gjeldende økonomiske rammen for Miljødirektoratets tilsagnsfullmakt for ordningen.

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2026 en tilsagnsfullmakt til Miljødirektoratet på 663,2 mill. kroner og en ramme for nye tilsagn på 246,7 mill. kroner i 2026. Den totale rammen for tilsagnsfullmakten på 663,2 mill. kroner inkluderer tidligere gitt tilsagn som ikke skal utbetales i 2026, inkludert rammen for nye tilsagn på 246,7 mill. kroner. Klimaeffekten av rammen for nye tilskudd avhenger av hvilke prosjekter som får tilsagn. Forslaget om å tilkjenne Miljødirektoratet ramme for nye tilskudd på 246,7 mill. kroner i 2026 vil kunne bidra med reduserte klimagassutslipp over tid, i overkant av 5 000 tonn CO_2-ekvivalenter årlig fra 2029 under innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige). Bevilgninger til Hurtigbåtprogrammet har i tillegg til de direkte virkningene i form av utslippsreduksjoner indirekte effekt i form av teknologiutvikling. Reduserte bevilgninger vil ha redusert stimulerende effekt på teknologiutviklingen, både på kort og lang sikt.

KLD: Kap. 1420 Miljødirektoratet, post 80
Tilskudd for å ta vare på natur (+61,5 mill. kroner)

Posten er foreslått økt med 61,5 mill. kroner, og det fører til en total bevilgning på 276,4 mill. kroner. Økningen innebærer 58 mill. kroner til styrket satsing på Oslofjorden og 7 mill. kroner til ny tilskuddsordning for villrein. I tillegg er posten

redusert med 3,5 mill. kroner som et generelt innsparingstiltak.

Den styrkede satsingen på Oslofjorden skal gå til naturrestaureringstiltak i Oslofjorden og Oslofjordens nedbørsfelt. Relevante restaureringstiltak er å rydde tapte fiskeredskaper, etablere marine nyttehager, plante flersjiktet kantvegetasjon langs elver og vassdrag og reetablere naturtyper som ålegrasenger. Restaurering av natur binder karbon, bidrar til å redusere utslipp og å bygge opp karbonlagre på sikt. Å bevare økosystemer, både i omfang og i best mulig tilstand, er fundamentalt for en klimarobust utvikling, og restaurering bidrar til dette. I tillegg økes tilskuddsordningen som er rettet mot resultatområde forurensning og skal bidra til å redusere utslipp av nitrogen fra kommunalt avløp innenfor Oslofjordens nedbørsfelt ved å gi tilskudd til planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning ved renseanlegg. Det er vanskelig å anslå den konkrete klimaeffekten av gjennomføring av tiltakene. Klimaeffekten og klimagassutslipp vil avhenge av hvem som søker om tilskudd og hvilke tiltak som blir iverksatt. Tiltakene er viktige for at Oslofjorden skal oppnå god miljøtilstand og dette kan på sikt føre til en bedre økologisk tilstand som bidrar til å rense fjorden og å øke karbonopptak. Budsjettendringen samlet kan dermed medføre noe økte midlertidige klimagassutslipp ved gjennomføring av tiltak, som å plante ålegrasenger, bygge marine nyttehager, eller prosjektering for nye renseanlegg, men på sikt kan tiltakene bidra til reduserte klimagassutslipp.

KLD: Kap. 1428 Enova SF, post 50 Overføringer til klima- og energifondet (-1 776,8 mill. kroner)

Regjeringen foreslår en bevilgning på 5,9 mrd. kroner over Klima- og miljødepartementets budsjett. Bevilgningen foreslås redusert med ca. 1,8 mrd. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2025. Av den foreslåtte reduksjonen er 1 mrd. kroner midler som Stortinget i 2025 øremerket til tiltak i kvotepliktig sektor. Resten er en generell reduksjon i bevilgningen.

Reduksjonen av de øremerkede midlene til kvotepliktig sektor på 1 mrd. kroner innebærer redusert innsats særlig mot store utslippspunkt i industrien. Dette vil først og fremst kunne ha effekt på lang sikt ettersom dette er utslippskutt som krever betydelig teknologiutvikling før utslippskuttene kan reduseres.

Reduksjonen i generell bevilgning vil gi redusert aktivitet fra Enova, noe som isolert sett vil kunne gi høyere utslipp på kort og lang sikt. Samtidig er beregningene av klimaeffekten av Enova i statsbudsjettet basert på samspillet mellom Enova og øvrige virkemidler, og ikke enkeltvirkemidlet Enova alene. Utslippseffekten av den reduserte bevilgningen til Enova er dermed usikker, og avhenger også av hvordan Enova operasjonaliserer den reduserte bevilgningen i sine budsjetter. Den nye styringsavtalen for perioden 2025–2028 legger dessuten til grunn at Enova først og fremst skal prioritere utslippskutt under innstasfordelingen. Samtidig vil alle aspekter ved Enovas aktivitet ha betydning for omstilling og utslippskutt. Utslippseffektene for Kap. 1428 post 50 som er oppgitt i tabell 1.6 gjelder de isolerte effektene av redusert bevilgning til Enova.

Enovas støtte bidrar både til direkte og indirekte effekter. Den direkte effekten kommer fra eventuelle direkte resultater fra prosjektene som støttes. Den indirekte effekten kommer når prosjektene Enova har støttet bidrar til fremskyndet utvikling og utbredelse av klima- og energiløsninger gjennom varige markedsendringer slik at løsninger tilpasset lavutslippssamfunnet på sikt blir foretrukket uten støtte.

ED: Kap. 1825 Energieffektivisering og -omlegging, post 50 Klima- og energifondet (-77 mill. kroner)

Det er en tett kobling mellom energisystemet og utslippsreduksjonene som må til i omstillingen. Et godt utviklet energisystem er viktig for å gjøre det mulig med raske og effektive utslippskutt. Det er foreslått å redusere bevilgningen over denne posten med 77 mill. kroner til Klima- og energifondet. Reduksjonen i bevilgningen vil kunne gi en marginalt saktere og mindre effektiv omstilling og dermed noe høyere klimagassutslipp på lang sikt.

ED: Kap. 1825 Energieffektivisering og -omlegging, post 60 Tilskudd til energitiltak i kommunale bygg (-150 mill. kroner)

Det er en tett kobling mellom energisystemet og utslippsreduksjonene som må til i omstillingen. Et godt utviklet energisystem er viktig for å gjøre det mulig med raske og effektive utslippskutt. Det er foreslått å redusere bevilgningen over denne posten med 150 mill. kroner til Husbanken for tilskudd til energitiltak i kommunale bygg. Reduksjonen i bevilgningen vil kunne gi en marginalt saktere og mindre effektiv omstilling og dermed noe høyere klimagassutslipp på lang sikt.

Oppsummering – endring i bevilgning til forskning, teknologiutvikling og innovasjon

De foreslåtte endringene gjelder både tilskudd som er rettet mot konkrete klimatiltak og andre tilskudd som er vurdert å ha en klimaeffekt. Det er identifisert endringer i 5 poster som gjelder ordninger som er vurdert å ha en direkte effekt på utslippene på kort og lang sikt. Det gjelder Enova, Hurtigbåtprogrammet og Klimasats, samt tilskudd for å ta vare på Oslofjorden og tilskudd til fiskeriforskning.

Bevilgningen til Enova er foreslått redusert med ca. 1,8 mrd. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2025. Det er en reduksjon i både øremerkede og generelle midler. Det er lagt til grunn at den reduserte bevilgningen ikke vil påvirke status for oppnåelse av Norges klimamål, som omtalt i kapittel 3 i Regjeringens klimastatus og -plan (særskilt vedlegg til Klima- og miljødepartements Prop. 1S (2024–2025)).

Den forslåtte reduksjonen til Hurtigbåtprogrammet vil isolert sett tilsi lavere utslippsreduksjoner. Etablering av hurtigbåtsamband med null- eller lavutslippsløsninger er imidlertid flerårige prosjekter med individuelt tilpassede utbetalingsplaner basert på tilsagn fra opptil flere år tilbake. Klimaeffekten av bevilgninger gjennom Hurtigbåtprogrammet bør derfor vurderes med utgangspunkt i tall fra flere år sammenstilt og i sammenheng med den til enhver tid gjeldende økonomiske rammen for Miljødirektoratets tilsagnsfullmakt for ordningen.

På bakgrunn av forsinkelser og/eller avlysninger av prosjekter som tidligere har fått tilsagn om støtte foreslås bevilgningen til Klimasats redusert med 22,6 mill. kroner.

Det er foreslått en bevilgning til styrket satsing på Oslofjorden. Det er vanskelig å anslå den konkrete klimaeffekten av gjennomføring av tiltakene. Klimaeffekten og klimagassutslipp vil avhenge av hvem som søker om tilskudd og hvilke tiltak som blir iverksatt. Gjennomføring av tiltak kan medføre noe økte midlertidige klimagassutslipp, men er samtidig viktige for at Oslofjorden skal oppnå god miljøtilstand. På sikt kan tiltakene bidra til reduserte klimagassutslipp.

Det foreslås også økt bevilgning til tilskudd til bruk av fartøy og andre ekstrakostnader ved toktbasert fiskeriforskning. Dette vil kunne føre til økt bruk av fartøy til ressursforskning og dermed høyere drivstofforbruk.

I tillegg er det ni poster til forskning, teknologiutvikling og innovasjon hvor de foreslåtte bevilgningsendringene er vurdert å ha en indirekte effekt på lang sikt. Forslagene til reduserte bevilgninger til ordningene over ED, KDD og NFDs budsjett er vurdert til å kunne føre til økte utslipp på lang sikt, mens økningen til ordninger under LMD er vurdert å kunne redusere utslippene på lang sikt. Det er generelt krevende å vurdere indirekte effekter langt fram i tid.

7.3.4.2 Landbruk

Postene i tabell 7.8 gjelder landbruk, og inkluderer blant annet poster knyttet til jordbruksoppgjøret. Det ble inngått avtale mellom regjeringen og Norges Bondelag 16. mai 2025 og en proposisjon basert på avtalen ble oversendt Stortinget. Prop. 149 S (2024–2025) ble behandlet av Stortinget 18. juni 2025. Jordbruksavtalen for 2026 har en samlet ramme på 29 674 mill. kroner, der bevilgningene over statsbudsjettet økes med 747 mill. kroner. På ordinær måte er det gjort kvantums- og volumjusteringer av beløpet i ettertid, og foreslått økning i finansiering fra statsbudsjettet er justert til 1 158 mill. kroner. En viktig prioritering fra regjeringen i årets avtale var økt selvforsyning og styrket nasjonal beredskap. Årets avtale med Norges Bondelag bidrar sammen med de tidligere jordbruksoppgjørene i denne regjeringsperioden til at jordbruket skal ha inntektsmuligheter på nivå med sammenligningsgruppen i 2026. Partene var videre enige om å styrke korn, grønt og økonomien i saueholdet og i spesialisert storfekjøttproduksjon. Det er lagt vekt på å bidra til å videreføre markedsbalanse i denne delen av kjøttsektoren og å utnytte beiteressursene. Det ble enighet om en betydelig satsing på landbruket i Nord-Norge. Jordbruksoppgjøret innebar også i år et vesentlig bidrag til å styrke miljø- og klimaarbeidet i jordbruket. Oppfølgingen av klimaavtalen med jordbruket prioriteres, med mål om å redusere utslipp av metan og lystgass. Blant annet tas det sikte på å innføre krav til bruk av metanreduserende fôrvarer i innefôringsperioden i melkekubesetninger fra 2027. Årets avtale legger også til rette for fortsatt satsing på å følge opp Helhetlig plan for Oslofjorden. Videre prioriteres tiltak for å legge til rette for god oppfølging av det nylig fastsatte gjødselregelverket. I avtalen ligger også en kraftfull satsing på setring for å bidra til å ivareta Norges forpliktelser til UNESCO, økt bruk av utmarksbeite og å bygge opp under verdiskaping innen lokalmat og reiseliv.

Avsetningen som har klima- og miljøvirkning, ble økt med 310 mill. kroner fra 2025 til 2026, og totalt er 10 856,9 mill. kroner satt av til disse ordningene over jordbruksavtalen for 2026.

Gjennom kategoriseringen har det i årets budsjettforslag blitt identifisert 10 poster som har klimaeffekt. I oppsummeringen i tabell 7.8 er hele bevilgningsendringen for aktuelle poster tatt med. For noen av disse postene er bare deler av bevilgningen identifisert å ha klimaeffekt, hvorav aktuelle underposter og bevilgningsendring fremgår av påfølgende tekstomtale.

Tabell 7.8 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til landbruk som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026). Kapittel 1150 er poster tilknyttet jordbruksavtalen.

Departement	Kap.	Post	Navn på kap./post	Foreslått endring i mill. kr	Tidshorisont	Direkte effekt	Indirekte effekt
LMD	1149	71	Verdiskapnings- og utviklingstiltak i landbruket/ Tilskudd til verdiskapningstiltak i skogbruket	-15,7	kort sikt	Reduserte utslipp (LULUCF)	Økte utslipp (andre sektorer)
LMD	1149	73	Verdiskapnings- og utviklingstiltak i landbruket/ Tilskudd til skog-, klima- og energitiltak	+0,2	Lang sikt		Økt opptak
LMD	1150	50	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m./Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond (LUF)	+91,7	Kort og lang sikt	Både økte og reduserte utslipp, samt økt opptak	Reduserte og økte utslipp, samt økt opptak
LMD	1150	70	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m./Tilskudd til markedsregulering	-93,0	Kort og lang sikt		Reduserte utslipp
LMD	1150	73	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m./Pristilskudd	+697,4	Kort og lang sikt	Både økte og reduserte utslipp	Både økte og reduserte utslipp
LMD	1150	74	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m./ Direkte tilskudd	+320,1	Kort sikt	Både økte og reduserte utslipp	Både økte og reduserte utslipp
LMD	1150	77	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m./ Utviklingstiltak	+55,4	Kort og lang sikt	Reduserte utslipp	Reduserte utslipp
LMD	1151	51	Til gjennomføring av reindriftsavtalen/Tilskudd til Reindriftens utviklingsfond	+7,9	Kort og lang sikt		Reduserte utslipp

Tabell 7.8 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til landbruk som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026). Kapittel 1150 er poster tilknyttet jordbruksavtalen.

Departement	Kap.	Post	Navn på kap./post	Foreslått endring i mill. kr	Tidshorisont	Direkte effekt	Indirekte effekt
LMD	1151	75	Til gjennomføring av reindrifts-avtalen/ Kostnads-senkende og direkte tilskudd	+14,9	Kort og lang sikt		Reduserte utslipp
LMD	1152	70	Bionova/Tilskudd til bioøkonomi og klimatiltak i jord-bruket (Bionova)	+11,8[1]	Kort og lang sikt	Reduserte utslipp	Reduserte utslipp

[1] Det er knyttet en tilsagnsfullmakt til posten som reflekterer aktivitetsnivået. Se omtale nedenfor under kap. 1152, post 70.

LMD: Kap. 1149 Verdiskapnings- og utviklingstiltak i landbruket, post 71 Tilskudd til verdiskapnings-tiltak i skogbruket (-15,7 mill. kroner)

Bevilgningen omfatter midler til infrastruktur i skogbruket, herunder bygging/ombygging av tømmerkaier og skogsveier. Deler av tilskuddsmidlene går til nybygging av skogsveier, noe som kan føre til avskoging og gi en effekt i utslippsregnskapet. Samtidig er infrastruktur en viktig forutsetning for et bærekraftig skogbruk med forynging, skjøtsel og drift av skog, noe som gir økt skogproduksjon og økte langsiktige CO_2-opptak. Nye veier og tømmerkaier gir bedre tilgang til fornybart råstoff som kan fortrenge fossile utslipp. Disse effektene må vurderes opp mot hverandre, og det blir lagt til grunn at naturhensyn ivaretas i byggingen av nye skogsveier og tømmerkaier. En stor del av midlene blir benyttet til ombygging av skogsveier i eksisterende veitrasé og bidrar ikke til avskoging.

Det er forslått en reduksjon på 15,7 mill. kroner, dette tilsvarer 30 prosent, og vil kunne gi en effekt på klima. En konsekvens av endringen kan være at terrengtransport øker. Da vil endringen gi økte utslipp i andre sektorer (transport). Blir konsekvensen mindre uttak av fornybar biomasse vil det også påvirke bruken av biobrensel, og muligheten til substitusjon av utslipp fra andre sektorer. Denne posten kan også påvirke utslippsregnskapet i LULUCF, både på kort og lang sikt. På kort sikt vil redusert uttak av tømmer gi redusert utslipp i LULUCF. På lengre sikt vil opptaket styrkes. Dersom redusert bevilgning ikke endrer hogstkvantum, men bare gir økt terrengtransport, vil endringen gi økte indirekte utslipp i transportsektoren.

LMD: Kap. 1149 Verdiskapnings- og utviklingstiltak i landbruket, post 73 Tilskudd til skog- klima- og energitiltak (+0,2 mill. kroner)

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til økt opptak av CO_2 i skog, redusere klimagassutslipp og legge til rette for bærekraftig ressursutnyttelse. Midlene skal stimulere til tiltak som styrker skogens rolle som karbonlager, forbedrer klimatilpasningen i skogbruket og fremmer bruk av fornybare råstoff. Dette gjøres blant annet gjennom tiltak som planting, ungskogpleie, gjødsling og skogplanteforedling, med både kortsiktige og langsiktige klimaeffekter. Ordningen er en viktig del av regjeringens klimaplan for å nå nasjonale og internasjonale klimamål.

Det er foreslått en liten økning i bevilgningen i 2026. Dette vil ikke ha betydning på klimaeffekten på kort sikt, men kan føre til økt opptak av CO_2 på lang sikt.

LMD: Kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruks-avtalen m.m, post 50 Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond (LUF) (+91,7mill. kroner)

Landbrukets utviklingsfond (LUF) er et fond hvor formålet er å støtte tiltak som fremmer landbruksnæringen i samsvar med formålsparagrafen i jordloven og skogbruksloven. Rammene for tildeling blir fastsatt i jordbruksavtalen og statsbudsjettet. Det er foreslått en økt bevilgning på 92 mill. kroner til fondet for 2026, av dette utgjør den økte tilskuddsrammen 72 mill. kroner. Bevilgningen til fondet øker da med 20 mill. kroner mer enn tilskuddsrammen ut av fondet. Avtalepartene i jordbruksoppgjøret var også enige om en ekstra økning av tilskuddsrammen for 2025 med

166,8 mill. kroner. Av økningen til LUF i 2025 går 101,5 til en styrking av ordningene MetanHub, Biogass Drenering og Klimasmart landbruk, evaluering av Stiftelsen Norsk Mat sitt arbeid med forbrukerrettet informasjon om økologiske varer, og til infrastruktur for planteforedling som skal bidra til å realisere Graminors «Speed breeding»-plattform og en mindre del til investeringer ved Overhalla klonavlssenter.

En vesentlig del av tilskuddsrammen for LUF er i 2026 avsatt til ordninger som skal stimulere til næringsutvikling, investering og bedriftsutvikling i landbruket, samt rekruttering og kompetanseheving. Skogbruk, og ordninger knyttet til klima- og miljøtiltak, utgjør en annen sentral del av tilskuddsrammen til fondet. Posten omfatter også satsning for å avlaste foretakene for konsekvensene av strammere krav i forbindelse med nytt gjødselregelverk. Avtalepartene prioriterer investeringstilskudd for å imøtekomme løsdriftskravet for små og mellomstore melkebruk og virkemidler for økt seteraktivitet. Tiltak rettet mot Nord-Norge og ordninger med klima- og miljøinnretning har fortsatt prioritet. Det gis for eksempel tilskudd til bygging og utbedring av gjødsellager, drenering, kunnskapsutvikling, mer miljøvennlige energiløsninger, skogbrukstiltak m.m.

En rekke ordninger som har klima og miljøformål er foreslått styrket for 2026. Ordningene Drenering, Spesielle miljøtiltak i landbruket, Klimasmart landbruk, tiltak i beiteområder, Biogass og MetanHub fikk alle økt avsetning for 2026, i tillegg til at flere av ordningen med klima og miljøformål ble ytterligere styrket for 2025, jf. omtale over. Totalt for disse ordningene økter bevilgningen med 47,5 mill. kroner for 2026. Flere av ordningene under LUF vil også bygge opp under landbrukets konkurransekraft noe som isolert sett kan medføre økt aktivitetsnivå. Samlet vil derfor den foreslåtte økningen til fondet kunne medføre både økte og reduserte klimagassutslipp, samt økt opptak av CO_2 i skog. Flere elementer vil trekke i retning reduserte utslipp og økt opptak under innsatsfordelingen og LULUCF.

LMD: Kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m, post 70 Markedstiltak
(-93 mill. kroner)

Posten dekker markedstiltak i grøntsektoren, tilskudd til råvareprisordningen og tilskudd til avrensordningen for potet. Budsjettet for 2026 er redusert sammenliknet med 2025, hovedsakelig på grunn av prognoser om reduserte verdensmarkedspriser, som påvirker tilskudd til råvareprisordningen. Dersom midlene til markedstiltak bidrar til økt inntak av frukt og grønt og samtidig redusert forbruk og produksjon av kjøtt, vil det bidra til å redusere klimagassutslippene fra jordbruket. Avrensordningen for potet er styrket med 7 mill. kroner, og bidrar til å utnytte en ressurs som ellers ville råtnet på jordet, og bidrar i retning reduserte klimagassutslipp. Råvareprisutjevningsordningen (RÅK) bidrar til en høyere del norsk produksjon og gjennom det lokal foredling og mindre transport av mat. Vareomfanget er utvidet med to varegrupper som bidrar til å øke tilskuddene med 8,5 mill. kroner, og som kan gi økte klimagassutslipp som følge av økt innenlands produksjon. Bevilgningen er redusert på grunn av reduserte prisforskjeller mellom norske og importerte varer, og bidrar til samlet redusert bevilgning på post 70. Pris- og satsjusteringene har ingen klimaeffekt.

LMD: Kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m, post 73 Pristilskudd
(+697,4 mill. kroner)

Posten inneholder både pristilskudd per produsert enhet og frakttilskudd. På kort sikt vil økte pristilskudd øke produksjonsstimulansen, og økte utslipp hvis det er marked for økt produksjonsvolum. Økte pristilskudd vil dreie insentivene i retning av mer intensiv/mindre ekstensiv drift. Da vil den samme produksjonen skje med færre dyr, og utslippene vil gå ned på lengre sikt. Frakttilskudd bidrar til mer spredt produksjon i sentrum/periferidimensjonen. Det bidrar til å opprettholde jordbruksarealer i distriktene, og mer frakt, og dermed utslipp i forbindelse med frakten, enn uten frakttilskuddene. Bevilgningsøkning gjennomføres pga. økte fraktkostnader og gir ikke økt fraktomfang, men reduserer sentralisering av produksjonen. For å vurdere samlet insentivstruktur, bør posten vurderes sammen med post 74.

LMD: Kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m., post 74 Direkte tilskudd
(+320,1 mill. kroner)

Posten omfatter tilskudd for matproduksjon på dyr og arealer i Norge, inkludert tilskudd for beiting og regionale miljøtiltak som redusert jordarbeiding og seterdrift. Alternativet er gjengroing og import. Posten omfatter både tilskudd til husdyrproduksjon, beitetilskudd, areal- og kulturlandskapstilskudd, tilskudd til regionale miljøprogrammer og tilskudd til økologisk jordbruk. Styrkingen av regionale miljøprogrammer skal blant

annet gå til miljøvenning spredning av husdyrgjødsel, som kan bidra til reduserte klimagassutslipp. Isolert sett kan støtte til husdyrproduksjon, ev. også ekstensivering av husdyrproduksjon, bidra til videreføring av eksisterende, eventuelt økte, utslipp, men bevilgningene øker også for store ordninger som bidrar til miljø- og klimavennlig produksjon og reduserte utslipp per produsert enhet. Klimaeffekten av den foreslåtte økningen på post 74 samlet, er usikker, men økt bevilgning vil antagelig bidra til noe økte utslipp. Posten legger i tillegg til rette for at vi produserer den maten som blir etterspurt i Norge, og reduserer risikoen for karbonlekkasje. Posten vil påvirke utslipp under innsatsfordelingen.

LMD: Kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m., post 77 Utviklingstiltak (+55,4 mill. kroner)

Posten går til dyreavl og -velferd, planteforedling, kvalitets- og salgsfremmende tiltak innen planteproduksjon, tilskudd til fellespakkeri og til rådgivning. Alt dette bidrar i større eller mindre grad til mer effektiv matproduksjon med lavere klimagassutslipp per produsert enhet og til klimatilpasning. Den foreslåtte økningen i bevilgningen er begrenset, men er ventet å kunne gi noe reduserte utslipp og påvirke utslipp under innsatsfordelingen.

LMD: Kap. 1151 Til gjennomføring av reindriftsavtalen, post 51 Tilskudd til Reindriftens utviklingsfond (+7,9 mill. kroner)

Posten gjelder Reindriftens utviklingsfond (RUF). Over Reindriftens utviklingsfond blir det gitt tilskudd til ulike tiltak som bidrar til en bærekraftig reindrift. Tiltakene bidrar til mer effektiv matproduksjon med lavere klimagassutslipp per produsert enhet. Det er fastsatt et øvre reintall for alle reinbeitedistrikter. Dersom dette ikke overholdes følges det opp etter reindriftslovens bestemmelser. Under forutsetning av at det øvre reintallet overholdes, vil økt bevilgning kunne føre til reduserte utslipp, men effekten er usikker. Denne posten påvirker utslipp under innsatsfordelingen.

LMD: Kap. 1151 Til gjennomføring av reindriftsavtalen, post 75 Kostnadssenkende og direkte tilskudd (+14,9 mill. kroner)

Posten gjelder direkte tilskudd til siidaandeler og reinlag og tilskudd til reinbeitedistrikter. De direkte tilskuddene omfatter blant annet produksjonspremie, kalveslaktetilskudd og tilskudd som kompensasjon for veibruksavgift for bensin for ikke-veigående kjøretøy. I tillegg omfatter posten noen mindre ordninger for å legge til rette for rekruttering og likestilling. De direkte og kostnadssenkende tilskuddene bidrar til mer effektiv matproduksjon med lavere klimautslipp per produsert enhet. Det er fastsatt et øvre reintall for alle reinbeitedistrikter. Dersom dette ikke overholdes følges det opp etter reindriftslovens bestemmelser. Under forutsetning av at det øvre reintallet overholdes, vil økt bevilgning kunne føre til reduserte utslipp, men effekten er usikker. Denne posten påvirker utslipp under innsatsfordelingen.

LMD: Kap. 1152 Bionova, post 70 Tilskudd til bioøkonomi og klimatiltak i jordbruket, Bionova (+11,8 mill. kroner)

Regjeringen har fulgt opp ambisjonene i Hurdalsplattformen og opprettet Bionova i 2023 som en enhet under Innovasjon Norge. Bionova er et verktøy for å nå Norges klimamål for 2030, og målet om at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050, ved å bidra til reduserte klimagassutslipp og økt karbonopptak og -lagring. Bionova gir primært støtte til investeringer i fornybar energi i landbruket, men yter også støtte til og bidrar til informasjons- og kompetansehevende aktiviteter mot målgruppene, som kan frembringe flere investeringsprosjekter innen både energi og teknologi. Bionova skal også bidra til økt verdiskaping gjennom overgang til en mer sirkulær bioøkonomi basert på fornybare ressurser fra hav og land. Denne posten påvirker utslipp under innsatsfordelingen. For 2026 er det foreslått en bevilgning på 185,0 mill. kroner og en tilsagnsfullmakt på 309 mill. kroner på Bionova kap. 1152, post 70. Bevilgningen på posten foreslås økt for å dekke tidligere inngåtte forpliktelser som kommer til utbetaling i 2026. Det er ikke satt av nye midler til investeringsprosjekter. Den økte bevilgningen gir dermed ikke økt handlingsrom for nye tiltak.

I tillegg til bevilgning på denne posten forvalter også Bionova midler over Jordbruksavtalen og Landbrukets utviklingsfond (kap. 1150, post 50), gjennom verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket. På denne posten er det foreslått en bevilgning på 228 mill. kroner i 2026, en reduksjon på 9 mill. kroner fra 2025. Den reduserte bevilgningen til Bionova over jordbruksavtalen, kombinert med at den foreslåtte økningen under Kap. 1152, post 70 skal dekke tidligere inngåtte forpliktelser, inne-

bærer at de samlede endringene vurderes som nøytrale i effekt.

Oppsummering – endring i bevilgning til landbruk

Næringsavtalene, særlig jordbruks- og reindriftsavtalene, utgjør en vesentlig del av budsjettet på landbruks- og matområdet. Disse avtalene består av en samling ordninger, hvor noen har direkte klimaformål, mens andre primært retter seg mot produksjon og næringsutvikling. Utslippene fra jordbrukssektoren påvirkes av flere faktorer: hvor mye mat som etterspørres og produseres, hva slags mat det er snakk om, og hvordan produksjonen gjennomføres.

De største endringene i budsjettet over jordbruksavtalen gjelder økte bevilgninger til pristilskudd og direkte tilskudd gjennom jordbruksavtalen, samt en styrking av Landbrukets utviklingsfond. Klimaeffekten av disse endringene er sammensatt. Økte pristilskudd vil på kort sikt kunne stimulere til økt produksjon, noe som gir høyere utslipp. På lengre sikt kan insentivene bidra til en dreining mot mer effektiv produksjon med færre dyr, som igjen kan redusere utslippene. Når det gjelder direkte tilskudd, er klimaeffekten mer usikker. Økt støtte kan bidra til å opprettholde eller øke utslippene, særlig dersom midlene går til husdyrproduksjon. Samtidig finnes det ordninger under denne budsjettposten som kan fremme mer klimavennlig produksjon og redusere utslippene per produsert enhet.

Bevilgningene til Landbrukets utviklingsfond kan ha både positive og negative klimaeffekter, avhengig av hvordan midlene brukes. Fondet støtter tiltak som gir reduserte utslipp og økt CO_2-opptak i skog, men støtter også tiltak som bidrar til økt aktivitet som igjen gir høyere utslipp.

7.3.4.3 Internasjonal bistand

Postene i tabell 7.9 gjelder internasjonal bistand. Gjennom kategoriseringen har det i årets budsjettforslag blitt identifisert 2 poster som har klimaeffekt i utlandet.

Tabell 7.9 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til internasjonal bistand som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026)

Departement	Kap.	Post	Navn på kap./post	Foreslått endring i mill. kr	Tidshorisont	Direkte effekt	Indirekte effekt
UD	163	70	Klima, miljø og hav/Miljø og klima	-300,0	Lang sikt	Økte utslipp	
KLD	1482	73	Internasjonal klima- og utviklingstiltak/ Klima- og skog-initiativet	-166,0	Kort og lang sikt	Økte utslipp	

Det er en rekke klimatiltak i utviklingsland som får støtte over bistandsbudsjettet. For tilskudd med mål om reduserte klimautslipp og fornybar energi bes det om informasjon om oppnådde eller forventede utslippsreduksjoner. Norsk støtte til tiltak i utviklingsland som går over Utenriksdepartementets budsjett og er rettet mot reduksjon av klimagasser, kan i hovedsak deles i to: Den første halvdelen er støtte til produksjon eller forbruk av ren energi, utslippsreduserende tiltak eller karbonlagring. Den andre vil ha utslippsreduksjon som en indirekte virkning eller sekundær konsekvens. Slike innsatser inkluderer kapasitetsbygging, opplæring, støtte til utvikling av regelverk og finansieringsmekanismer. Gjennom Klima- og skoginitiativet og et stort engasjement for fornybar energi har Norge vist vei og er en viktig aktør i arbeidet for globale utslippsreduksjoner.

Norfund har forvaltningsansvaret for Klimainvesteringsfondet, som ble opprettet i 2022. Fondets formål er å redusere eller unngå klimagassutslipp fra kullkraft og annen fossil energiproduksjon. Dette gjøres ved å investere i fornybar energi og muliggjørende teknologier i framvoksende markeder hvor utslippene er store eller forventes å øke betydelig. Fondet skal bidra til å utløse investeringer som ellers ikke ville blitt gjennomført. Totalt vil fondet investere 10 mrd. kroner over fem år. Hittil har fondet investert over 5 mrd. kroner i prosjekter i Indonesia, India, Sri Lanka og Sør-Afrika.

Det er likevel et mål innenfor Parisavtalen at støtten skal være balansert mellom utslippsreduserende tiltak på den ene siden og tilpasning og forebygging på den andre. Regjeringen har mål om å minst tredoble støtten til klimatilpasning, innenfor målet om å doble klimafinansieringen i løpet av 2026. Strategien for å styrke støtten til klimatilpasning, forebygging og kampen mot sult styrer innretningen av klimainnsatsen vår. I tillegg til effektene av tiltak over bistandsbudsjettet rettet mot reduksjon av klimagasser har resten av bistandsbudsjettet effekter – positive eller negative – for klimagassutslipp og klimatilpasning i mottakerlandene. Eksempler på dette er støtte til infrastrukturtiltak, helse og annet. Slike effekter er krevende å måle, og de er ikke inkludert i denne oversikten.

UD: Kap. 163 Klima, miljø og hav, post 70 Miljø og klima (-300 mill. kroner)

Bevilgningen dekker tiltak for å beskytte miljøet, begrense utslipp av klimagasser og styrke klimatilpasning i utviklingsland. Det foreslåtte kuttet på 300 mill. kroner vil ha konsekvenser for gjennomføringen av planlagte tiltak innen blant annet klimatilpasning, forebygging av klimarelaterte katastrofer og utslippsreduksjoner i utviklingsland. Reduksjonen vil dermed kunne føre til økte utslipp på lang sikt. Bevilgningen er ikke forventet å ha innvirkning på Norges utslipp.

KLD: Kap. 1482 post 73 Klima- og skoginitiativet (- 166 mill. kroner)

Gjennom Klima- og skoginitiativet bidrar Norge til storskala utslippsreduksjoner gjennom innsats for å bevare tropisk skog i utviklingsland. Bevilgningen dekker tiltak for å bidra til bærekraftig skog- og arealforvaltning i utviklingsland, og til redusert press på tropiske skogarealer fra globale markeder. Den foreslåtte reduksjonen på 166 mill. kroner vil ha konsekvenser for gjennomføringen av planlagte tiltak. Reduksjonen vil dermed kunne føre til økte utslipp på lang sikt og mindre klimatilpasning. Bevilgningen er ikke forventet å ha innvirkning på Norges utslipp.

Rapportering av utslippsreduksjoner fra tiltak finansiert over bistandsbudsjettet

Det finnes ikke en fullstendig og transparent oversikt over den samlede utslippsreduserende effekten av klimabistanden. Sektorene med mest systematisk rapportering er energi og skog. Tabell 7.10 viser oversikt over rapportering for anslåtte utslippsreduksjoner for 2024, basert på tilgjengelig data. Kildene er oppgitt i fotnotene til tabellen.

Utenriksdepartementet har gitt Norad i oppdrag å gjennomgå og vurdere metodikk og rutiner som blir brukt for å estimere oppnådde utslippsreduksjoner gjennom norskfinansierte utviklingstiltak. Det er gjort en kartlegging av metoder brukt til beregning og opplegg for rapportering av utslippsreduksjoner for hele utviklingsporteføljen og også en vurdering av styrker og svakheter ved de ulike metodene. Det blir enda arbeidet med prioriteringer og føringer for veien videre for arbeidet med utslippsreduksjoner og unngåtte utslipp i Norad.

Tabell 7.10 Rapportering for 2024 på utslippsreduksjoner/unngåtte utslipp i utlandet, anslått norsk andel[1]. Tallene er ikke sammenlignbare på tvers av program/tiltak.

Program/tiltak	Sektor	Ansvarlig	Rapportere utslippsreduksjoner i 2024 (millioner tonn CO_2-ekvivalenter)	Finansiering	Anslått norsk andel av rapporterte utslippsreduksjoner (millioner tonn CO_2-ekvivalenter)[2]
Klima- og skoginitiativet (KOS)	Skog	KLD	26,0	100,0 pst.	26,0[3]
Norfund	Energi	Norfund	9,2	100,0 pst.	9,2[4]
Green Climate Fund (GCF)	Flere sektorer	UD og KLD	15,8	4,2 pst.	0,7[5]
Energising Development (EnDev)	Energi	Norad	3,0	11,0 pst.	0,3[6]

Tabell 7.10 Rapportering for 2024 på utslippsreduksjoner/unngåtte utslipp i utlandet, anslått norsk andel[1]. Tallene er ikke sammenlignbare på tvers av program/tiltak.

Program/tiltak	Sektor	Ansvarlig	Rapportere utslippsreduksjoner i 2024 (millioner tonn CO_2-ekvivalenter)	Finansiering	Anslått norsk andel av rapporterte utslippsreduksjoner (millioner tonn CO_2-ekvivalenter)[2]
Scaling Up Renewable Energy Programme (SREP)	Energi	Norad	0,4	16,0 pst.	0,06[7]
Sustainable Energy Fund for Africa (SEFA)	Energi	Norad	43,9	8,1 pst.	3,6[8]
Asian Development Bank Energy Co-Financing (CEFPF)	Energi	Norad	0,3	13,5 pst.	0,04[9]
Global Environment Facility (GEF)	Flere sektorer	UD	840,0	2,0 pst.	16,8[10]
Energy Sector Management Assistance Program (ESMAP)	Energi	Norad og UD	711,0	14,9 pst.	105,9[11]
Global Energy Efficiency and Renewable Energy Fund (GEEREF)	Energi	UD	4,1	9,0 pst.	0,4[12]

1 Tallene er ikke direkte sammenlignbare. Noen aktører rapporterer forventede (ex-ante) utslippsreduksjoner, andre faktiske (ex-post). Antakelser om addisjonalitet og konservativ metode varierer. I tillegg rapporterer noen årlige resultater og andre livsløps-/akkumulerte resultater. Der tall for 2024 ikke er tilgjengelige, vises siste tilgjengelige (2023).

2 Norsk andel er beregnet som rapportert resultat multiplisert med norsk finansieringsandel der ikke annet er oppgitt.

3 Resultatutbetaling for utslippsreduksjoner fra bevaring av tropisk skog i Indonesia og Brasil (etterskuddsvis utbetaling). Landene har levert langt større utslippsreduksjoner enn de Norge har betalt for.

4 Tallet representerer faktiske (ex-post) unngåtte klimagassutslipp for 2024, beregnet fra faktisk kraftproduksjon i Norfunds porteføljeselskaper. Det omfatter kun utslippskutt fra ny kapasitet («greenfield») som Norfund har bidratt til å finansiere. Hele utslippsreduksjonen fra prosjektene er inkludert, uavhengig av Norfunds eierandel. Kilde: https://www.norfund.no/annualreport-2024/year-2024/key-figures/

5 Siste tilgjengelige årlige resultat er for 2023: 15,8 millioner tonn CO_2-ekvivalenter på tvers av 24 relevante og modne prosjekter. Brukes her som konservativ proxy for 2024. Årlig verdi inkluderer både nye og pågående aktiviteter i rapporteringsåret (ikke kumulativ). Kilde: intern kommunikasjon fra GCF.

6 Tallet representerer faktiske, årlige unngåtte klimagassutslipp (CO_2e) for kalenderåret 2024. Kilde: https://endev.info/wp-content/uploads/2025/05/EnDev_Progress_Report_2024.pdf

7 Tallet representerer faktiske, årlige unngåtte klimagassutslipp (CO_2e) for kalenderåret 2024. Kilde: SREP Operational and Results Report 2024.

8 Tallet representerer de totale (ikke årlige) forventede (ex-ante) utslippsreduksjonene fra de 14 prosjektene SEFA godkjente i løpet av 2024. Det er altså ikke et målt, årlig resultat for hele porteføljen. Kilde: https://cisp.cachefly.net/assets/articles/attachments/95186_2024_sefaannualreport_lr.pdf

9 Tallet representerer den faktiske, rapporterte økningen i årlige utslippskutt for 2023, da rapport for 2024 ikke var tilgjengelig. Det er det mest konservative tallet og representerer bidraget fra prosjekter det året, ikke det totale kuttet fra hele porteføljen. Kilde: https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/990096/cefpf-annual-report-2023.pdf

10 Totale utslippsreduksjoner over hele levetiden for prosjekter som ble midtveis- eller sluttevaluert i perioden 2022–2024; ikke et årlig resultat. Kilde: https://www.thegef.org/sites/default/files/documents/2024-11/EN_GEF_C.68_03_The%20GEF%20Monitoring%20Report%202024%20%281%29.pdf

11 Et konservativt, årlig og faktisk målt (ex-post) utslippskutt for 2024 er ikke tilgjengelig i ESMAPs offentlige rapportering. Programmet rapporterer primært på forventede (ex-ante) livstidsutslippsreduksjoner for hele sin portefølje over flere år. Kilde: https://www.esmap.org/sites/default/files/esmap-files/ESMAP-AR2024_web.pdf

12 Siste tilgjengelige tall er for 2023: 4,12 millioner tonn CO_2-ekvivalenter (basert på faktisk produksjon, ca. 8 856 GWh). 2024-tall foreligger ikke ennå. Merk mulig overlapp/dobbeltelling med AfDB-SEFA. Kilde: GEEREF Impact Report 2023.

Oppsummering – endring i bevilgning til internasjonal bistand

De foreslåtte reduksjonene på postene kan ha effekt på utslipp på kort og lang sikt. Ingen av effektene vil påvirke det norske utslippsregnskapet.

7.3.4.4 Samferdselsprosjekter

Postene i tabell 7.11 gjelder overføringer til statlige selskaper og dermed også infrastrukturtiltak som gjennomføres av Samferdselsdepartementets selskaper og finansieres over tilskuddsposter. Gjennom kategoriseringen har det i årets budsjettforslag blitt identifisert 8 poster som har klimaeffekt.

Tabell 7.11 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til samferdselsprosjekter som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026)

Departement	Kap.	Post	Navn på kap./post	Foreslått endring i mill. kr	Tidshorisont	Direkte effekt	Indirekte effekt
SD	1320	29	Statens vegvesen / OPS-prosjekter	+2 138,0	Kort og lang sikt	Økte utslipp	Både økte og reduserte utslipp
SD	1320	30	Statens vegvesen / Riksvei-investeringer	-1 741,0	Kort og lang sikt	Både økte og reduserte utslipp	Både økte og reduserte utslipp
SD	1320	32	Statens vegvesen / Fellesprosjektet Vossebanen/E16 Arna-Stanghelle	+1 150,0	Kort og lang sikt	Økte utslipp	Økte og reduserte utslipp
SD	1320	67	Statens vegvesen / Militær mobilitet på fylkesveier	+52,0	Kort og lang sikt	Økte utslipp	Økte utslipp
SD	1352	71	Jernbanedirektoratet / Kjøp av infrastrukturtjenester – drift og vedlikehold	+912,0	Kort og lang sikt	Økte utslipp	Reduserte utslipp
SD	1352	72	Jernbanedirektoratet / Kjøp av infrastrukturtjenester – fornying og mindre investeringer	+409,0	Kort og lang sikt	Økte utslipp	Reduserte utslipp
SD	1352	73	Jernbanedirektoratet / Kjøp av infrastrukturtjenester – investeringer	-2 365,0	Kort og lang sikt	Reduserte utslipp	
SD	1352	75	Jernbanedirektoratet / Tilskudd til godsoverføring fra vei til jernbane	+34,9	Kort sikt	Reduserte utslipp	

SD: Kap. 1320, post 29 OPS-prosjekter (+2 138 mill. kroner)

Offentlig-privat samarbeid (OPS) er samarbeid mellom offentlige og private aktører. Statens vegvesen er byggherre, og det private OPS-selskapet er byggherres representant. OPS-selskapene har totalansvar for arbeidet med veistrekningen i 15–30 år. Dette omfatter både investeringer og drift og vedlikehold av veien. Bevilgningen på posten innebærer i hovedsak bygging og drift av ny vei. På kort og mellomlang sikt vil byggefasen føre til økte utslipp som følge av arealnedbygging, materialbruk, transport, bygge- og anleggsmaskiner og energibruk. Klimaeffekten når ny vei er ferdig kan variere. Økt trafikk vil føre til økte klimagassutslipp, men forbedret veistandard, mindre stigninger og redusert reiseavstand kan redusere utslippene. Utslippene vil være innenfor innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp). På lang sikt kan dermed budsjettendringen føre til både økte og reduserte utslipp. I 2026 pågår det utbygging på prosjektene rv. 555 Sotrasambandet i Vestland og E10/rv. 85 Tjeldsund–Gullesfjordbotn–Langvassbukt i Nordland og Troms, der Stortinget har vedtatt de økonomiske rammene for OPS-kontraktene. I utbyggingsfasen betales midler i hovedsak ut når milepæler nås i prosjektene. Bevilgningsøkningen fra 2025 skyldes i hovedsak at det nås milepæler i prosjektene Stortinget allerede har vedtatt rammer for.

SD: Kap. 1320, post 30 Riksveiinvesteringer (-1 741mill. kroner)

På post 30 er det prioritert rasjonell fremdrift i igangsatte prosjekter. Det vil også bli bevilget mindre penger til mindre investeringstiltak som er prosjekter med kostnader under 1 milliard. Dette omfatter utbedringer, tunnelutbedringer, skredsikring og trafikksikkerhetstiltak, og mindre investeringer i byområder. Prioritering av allerede igangsatte store prosjekt vil med foreslått budsjett isolert sett innebære færre mindre investeringstiltak, men er nødvendig for å sikre rasjonell fremdrift og effektiv ressursbruk. Dette vil derfor føre til større utslipp på mellom- og lang sikt, fordi det blir mindre av opprustning og fornying som forlenger levertiden til infrastrukturen. Samtidig vil mindre bygging føre til reduserte utslipp fra bygge- og anleggsmaskiner og materialbruk. Utslippene vil være innenfor innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp).

Mindre investeringer omfatter også midler til forsterket innsats for lading og til utbygging av døgnhvile- og rasteplasser. Gjennomføring av regjeringens ladestrategi er sentralt for å nå Norges klima- og miljømål, og målet om 80 raste- og døgnhvileplasser innen 2030 ligger fast. Redusert bevilgning vil ikke påvirke framdriften i arbeidet med regjeringens ladestrategi.

Post 30 omfatter både bygging av ny infrastruktur som vil føre til økte utslipp, mindre investeringstiltak som typisk vil være opprustning og fornying av riksveinettet som forlenger levetiden til infrastrukturen. Denne budsjettendringen vil kunne både føre til økte og reduserte utslipp. Den totale vurderingen av redusert bevilgning er derfor usikker.

SD: Kap. 1320, post 32 Fellesprosjektet Vossebanen/E16 Arna–Stanghelle (+1 150 mill. kroner)

I 2026 foreslås det bevilget 1 150 mill. kroner. Det er anslått at utgiftene fordeler seg likt mellom riksvei og jernbane i 2026.

Prosjektet omfatter ny jernbane og riksvei på en om lag 30 km lang strekning mellom Arna og Stanghelle i Vestland. I 2026 legges det opp til anleggsstart på den første av de store entreprisene, som omfatter bygging av tre anleggstunneler fra Sørfjorden til de fremtidige vei- og jernbanetunnelene. På generelt grunnlag vil økte bevilgninger til bygging av ny infrastruktur føre til økte utslipp. På kort og mellomlang sikt vil utslipp øke ifm. byggefasen som følge av arealnedbygging, materialbruk, transport, bygge- og anleggsmaskiner og energibruk. Klimaeffekten når ny vei er ferdig kan variere. Økt trafikk vil føre til økte klimagassutslipp, men forbedret veistandard, mindre stigninger og redusert reiseavstand kan redusere utslippene. Samtidig kan behovet for drift og vedlikehold av infrastrukturen bidra til økte utslipp på lang sikt. Effekten av bevilgningen er derfor usikker. Utslippene vil være innenfor innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp).

SD: Kap. 1320, post 67 Militær mobilitet på fylkesvei (+52 mill. kroner)

Formålet med tilskuddsordningen er å sette fem fylkeskommuner i stand til å gjennomføre tiltak på 14 identifiserte bruer på fylkesveinettet som er kritiske for militær mobilitet. Aktuelle tiltak som kan få tilskudd, kan omfatte både utbedrings- og forsterkningstiltak eller bygging av nye brukonstruksjoner på de aktuelle bruene, og skal gi tilstrekkelig fremkommelighet for militære kjøretøy.

Bevilgningen innebærer både bygging av nye bruer og vedlikehold av eksisterende bruer. Der det er nødvendig å bygge nye bruer, vil det gi økte utslipp. På kort sikt vil klimagassutslippene øke ifm. byggefasen som følge av arealnedbygging, materialbruk, transport, bygge- og anleggsmaskiner og energibruk. På lang sikt kan prosjektet føre til mer trafikk og behov for drift og vedlikehold. Der det er tilstrekkelig med utbedringstiltak vil det være noe økte utslipp under byggeperioden, men det vil potensielt bidra til å redusere utslippene på siktsiden bruene får lengre levetid. Utslippene vil være innenfor innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp).

SD: Kap. 1352, post 71 Jernbanedirektoratet/ Kjøp av infrastrukturtjenester – drift og vedlikehold (+912 mill. kroner) og kap. 1352, post 72 Jernbanedirektoratet/ Kjøp av infrastrukturtjenester – fornying og mindre investeringer (+409 mill. kroner)

I 2026 er det foreslått å øke bevilgningen med til sammen 1 321 mill. kroner på postene 71 og 72 sammenlignet med saldert budsjett 2025. Rundt 912 mill. kroner går til drift og vedlikehold (post 71) og rundt 409 mill. kroner går til økt fornying av infrastruktur (post 72). Av økningen til drift og vedlikehold er 300 mill. kroner en teknisk endring som følge av endringer i infrastrukturavgifter. Arbeidet med vedlikehold og fornying kan føre til økning i utslippene som følge av utslipp fra bygge- og anleggsmaskiner og materialforbruk. Samtidig vil bedre driftsstabilitet på jernbanen gi et mer attraktivt togtilbud som kan føre til at flere velger toget fremfor bil eller fly. Bedre driftsstabilitet kan også føre til mindre behov for buss for tog. Slike busser er i hovedsak dieseldrevne, og en reduksjon her vil gi utslippsbesparelser. Denne endringen vil dermed føre til økte utslipp på kort sikt, og potensielt reduserte utslippene på lang sikt som en indirekte effekt. Utslippene vil være innenfor innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp).

SD: Kap. 1352, post 73 Jernbanedirektoratet/ Kjøp av infrastrukturtjenester – investeringer (-2 365 mill. kroner)

Bevilgningen på posten gjelder investeringer i jernbane. I 2026 er det foreslått å redusere bevilgningen på posten med 2 365 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2025. Bevilgningsforslaget legger til rette for rasjonell fremdrift i alle pågående investeringsprosjekter på jernbanen. Reduksjonen skyldes i hovedsak at det samlet legges opp til lavere aktivitet i investeringsprosjektene i 2026 enn i 2025. Utbygging av jernbane kan føre til utslipp som følge av utslipp fra bygge- og anleggsmaskiner og materialforbruk. Redusert aktivitet i jernbaneutbyggingen forventes derfor å redusere utslippene på kort sikt Utslippene vil være innenfor innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp).

SD: Kap. 1352, post 75 Jernbanedirektoratet/ Tilskudd til godsoverføring fra vei til jernbane (+34,9 mill. kroner)

Tilskuddsordningen skal legge til rette for å overføre gods fra vei til jernbane. Forslaget om økt bevilgning legger til rette for å videreføre de økte støttesatsene til godsoverføring fra vei til bane i 2026 som er innført i 2025, jf. revidert nasjonalbudsjett 2025. Tilskudd utbetales basert på netto tonnkilometer gods kjørt på bane. Godstransport på jernbane er sikker, arealeffektiv og energieffektiv, særlig ved transport av store volumer over lange avstander. Økt godstransport på jernbane kan redusere de negative eksterne effektene av veitransport, som blant annet klimagassutslipp. Bevilgningen kan dermed føre til reduserte utslipp på kort sikt. Utslippene vil være innenfor innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp).

Oppsummering – endring i bevilgninger til samferdselsprosjekter

Hovedprioriteringene i budsjettforslaget for Samferdselsdepartementet, som har en klimaeffekt på kort og/eller lang sikt, er knyttet til drift, vedlikehold og fornying av jernbaneinfrastrukturen, drift og vedlikehold av riksveinettet, rasjonell gjennomføring av igangsatte prosjekter og anleggsstart i noen nye investeringsprosjekter. Med budsjettforslaget er det en økt bevilgning til store igangsatte investeringsprosjekter på riksvei samt en reduksjon til mindre investeringstiltak på riksvei, økt bevilgning til vedlikehold av jernbane og redusert bevilgning til investering i jernbane. På kort sikt vil byggearbeid knyttet til både nye og eksisterende vei og jernbane føre til økte klimagassutslipp som følge av bruk av anleggskjøretøy som bruker fossile drivstoff. Dette er utslipp under innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktig). Bygging krever også bruk av materialer som også vil kunne føre til økte utslipp fra produksjonen, enten i Norge eller i utlandet. Dette kan være utslipp både under innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktig) og kvotepliktig sektor. Bygging av særlig ny

infrastruktur vil også påvirke utslippene gjennom arealbruksendringer. Dette er utslipp under skog- og arealbrukssektoren. På lengre sikt kan bevilgninger knyttet til utbygging og utbedring av vei og bane påvirke trafikkomfanget eller konkurranseforholdet mellom ulike transportformer. Økt biltrafikk vil isolert sett føre til økte klimagassutslipp, der nivået blant annet vil avhenge av elektrifisering av den norske bilparken. Forbedret veistandard, mindre stigninger og redusert reiseavstand vil redusere utslippene. Bedre jernbanetilbud og bedre driftsstabilitet på jernbanen kan gi et mer attraktivt togtilbud som kan føre til at flere velger toget fremfor bil eller fly.

7.3.4.5 Kompensasjonsordninger

Postene i tabell 7.12 er kompensasjonsordninger. Gjennom kategoriseringen har det i årets budsjettforslag blitt identifisert 1 bevilgningsendring som er vurdert til å ha klimaeffekt.

Tabell 7.12 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til kompensasjonsordninger som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026)

Departement	Kap.	Post	Navn på kap./post	Foreslått endring i mill. kr	Tidshorisont	Direkte effekt	Indirekte effekt
NFD	919	73	Diverse fiskeriformål/ Tilskudd til kompensasjon for CO_2-avgift	+140,0	Kort sikt	Både økte og reduserte utslipp	

NFD: Kap. 919, post 73 Diverse fiskeriformål, Tilskudd til kompensasjon for CO_2-avgift (+140 mill. kroner)

Kompensasjonsordningen ble innført for å redusere de negative konsekvensene av CO_2-avgiften på fiskeripolitiske målsetninger, motvirke karbonlekkasje, og samtidig gi insentiver til energieffektivisering og grønn omstilling i flåten. Kompensasjonen er ikke knyttet direkte til drivstoffkjøp, men til det enkelte fartøyets andel av førstehåndsverdien i den kompensasjonsgruppen fartøyet tilhører. Siden hvert fartøy betaler inn CO2-avgift basert på drivstofforbruket, men får kompensasjon basert på fangstverdi, opprettholdes insentivene for å øke fangstverdien og samtidig redusere bruken av fossilt drivstoff. Tilskuddet utbetales på etterskudd, og den foreslåtte bevilgningen for 2026 vil derfor kompensere for CO_2-avgift som er betalt i 2025.

Det generelle nivået for klimaavgiftene på utslipp under innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp) er økt i 2025, og fiske og fangst i fjerne farvann ilegges en sats som utgjør 25 pst. av det generelle avgiftsnivået. Økningen i bevilgningen til tilskudd til kompensasjonsordningen bidrar til å kompensere for næringens økte utgifter til CO2-avgift. Siden det generelle avgiftsnivået er økt, vil bevilgningsøkningen innebære at kompensasjonsgraden i 2025 forblir om lag på nivå med kompensasjonsgraden i 2024.

Selv om kompensasjonsordningens innretning gir insentiver for å redusere bruken av fossilt drivstoff, er det likevel sannsynlig at kompensasjonsordningen demper klimaeffekten av økt CO_2-avgift. Samtidig har avgiftstilpasninger i flåten som forårsaker karbonlekkasje og økt drivstofforbruk økt kraftig i næringen etter hvert som avgiften trappes opp. Kompensasjonsordningen bidrar til å motvirke dette gjennom å gjøre det mer lønnsomt å bunkre i Norge med avgift fremfor i utlandet eller til havs utenfor grunnlinjen. Dette kan redusere flåtens samlede utslipp, men også bidra til en utslippsøkning i det norske klimaregnskapet. Økt bevilgning til kompensasjonsordningen innebærer dermed sannsynligvis både økte og reduserte utslipp.

7.3.4.6 Andre overføringer og tilskudd

Øvrige poster som gjelder overføringer og tilskuddsordninger er samlet her. Tabell 7.13 viser hvilke poster det gjelder, den foreslåtte endringen i mill. kroner og vurdering av klimaeffekten av endringen Gjennom kategoriseringen har det blitt identifisert 4 poster i årets budsjettforslag.

Tabell 7.13 Endring i bevilgning på budsjettet i poster knyttet til andre overføringer og tilskudd som har en klimaeffekt (endring fra saldert budsjett 2025 til budsjettforslaget for 2026)

Departement	Kap.	Post	Navn på kap./post	Foreslått endring i mill. kr	Tidshorisont	Direkte effekt	Indirekte effekt
KDD	572	60	Rammetilskudd til fylkeskommuner/ Innbyggertilskudd	+80,7	Kort og lang	Reduserte utslipp	
HOD	732	82	Regionale helseforetak/ Investeringslån	+572,3	Kort sikt	Økte utslipp	
HOD	760	63	Kommunale helse- og omsorgstjenester/ Investeringstilskudd til heldøgns omsorgsplasser	+336,5	Kort sikt	Økte utslipp	
NFD	919	77	Diverse fiskeriformål/Tilskudd til kystrekeflåten	-23,2	Kort	Reduserte utslipp	

KDD: Kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner, post 60 Innbyggertilskudd (+80,7 mill. kroner)

Fylkeskommunene kompenseres ytterligere med 80,7 mill. kroner over statsbudsjettet for 2026, etter innføring av krav om nullutslipp for ferger og fergetjenester i nye offentlige anbud fra 1. januar 2025. Det er ventet at behovet for kompensasjon vil øke etter hvert som fylkeskommunene gjennomfører nye anbudsprosesser. Kompensasjonen må ses i sammenheng med virkningen av nullutslippskravet over tid for at man skal kunne snakke om en klimaeffekt. Ifølge beregninger fra Klima- og miljødepartementet er nullutslippskravet for ferger og fergetjenester i offentlig anbud ventet å kunne gi utslippskutt tilsvarende 151 000 tonn CO_2-ekvivalenter i perioden 2025–2030, med forbehold om at enkelte samband vil omfattes av unntak fra nullutslippskravet på nærmere bestemte vilkår.

HOD: Kap. 732 Regionale helseforetak, post 82 Investeringslån (+572,3 mill. kroner)

Det er foreslått en økning i posten som går til lån til de regionale helseforetakene til nybygg og opprustning av sykehusprosjekter. Bygging av sykehus vil på kort og mellomlang sikt føre til økte utslipp som følge av arealnedbygging, materialbruk, transport, bygge- og anleggsmaskiner og energibruk. Samtidig kan nybygg og modernisering av bygg gi bedre driftsløsninger, for eksempel mer energieffektive bygg. Denne økningen i bevilgningen er vurdert å føre til økte utslipp på kort sikt. Utslippene vil være innenfor innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp).

HOD: Kap. 760 Kommunale helse- og omsorgstjenester, post 63 Investeringstilskudd til heldøgns omsorgsplasser (+336,5 mill. kroner)

Det blir foreslått en tilsagnsramme på 3 365 mill. kroner i 2026 til investeringstilskudd til heldøgns omsorgsplasser, der første års utbetaling utgjør 336,5 mill. kroner i 2026. Investeringstilskuddet har som formål å stimulere kommunene til å fornye og øke tilbudet av sykehjemsplasser/institusjonsplasser og omsorgsboliger for personer med behov for heldøgns helse- og omsorgstjenester. Kommunene kan få tilskudd til både å fremskaffe flere heldøgns omsorgsplasser, og til å erstatte eksisterende plasser enten ved å rehabilitere eksisterende bygningsmasse eller i form av nye bygg. Det statlige tilskuddet dekker kun deler av kostnadene, opptil 55 pst. for sykehjem og opptil 45 pst. for omsorgsboliger med heldøgns bemanning. Rehabilitering av eksisterende bygningsmasse og bygging av nye bygg vil på kort og mellomlang sikt føre til økte utslipp som følge av arealnedbygging, materialbruk, transport, bygge- og

anleggsmaskiner og energibruk. Samtidig kan nybygg og modernisering av bygg gi bedre driftsløsninger, for eksempel mer energieffektive bygg. Som følge av utslipp fra byggefasen er det vurdert at økt bevilgning vil føre til økte utslipp på kort sikt. Utslippene fra bygge- og anleggsmaskiner vil være innenfor innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp).

NFD: Kap. 919 Diverse fiskeriformål, post 77 Tilskudd til kystrekeflåten (-23,2 mill. kroner)

I statsbudsjettet for 2026 foreslår regjeringen å avvikle den midlertidige tilskuddsordningen for kystrekeflåten. Uten tilskuddet vil lønnsomheten i kystrekeflåten falle, og det forventes redusert aktivitet og påfølgende redusert drivstofforbruk som følge av dette. Lavere drivstofforbruk vil føre til reduserte utslipp av klimagasser på kort sikt.

Oppsummering – endringer i bevilgning til andre overføringer og tilskudd

Alle de fire postene er vurdert til å ha en direkte effekt på utslippene. Det er to endringer som trekker i retning av reduserte utslipp. Det er den foreslåtte økningen i kompensasjonen til fylkeskommunene etter innføring av krav om nullutslipp for ferger og fergetjenester i nye offentlige anbud fra 1. januar 2025, og forslaget om å avvikle den midlertidige tilskuddsordningen for kystrekeflåten.

De foreslåtte bevilgningsøkningene til nybygg og opprustning av sykehusprosjekter og investeringstilskudd til heldøgns omsorgsplasser er vurdert å føre til økte utslipp på kort sikt.

7.4 Vurdering av klimaeffekten av budsjettendringene og kobling til måloppnåelse

Budsjettforslaget skal bidra til at Norge oppfyller sine klimamål. Dette kapittelet oppsummerer hovedpunktene fra rapporteringen i kapittel 7.3, etter hvorvidt effektene er vurdert til å skje under innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp), kvotepliktig sektor eller skog- og arealbrukssektoren. I tillegg redegjøres det kort for koblingen til vurderingene av måloppnåelse. For en fullstendig rapportering på måloppnåelse se kapittel 3 i Regjeringens klimastatus og -plan.

Mange av budsjettendringene kan gi både direkte og indirekte utslippseffekter, og utslippseffekt både på kort og lang sikt. En del budsjettposter kan trekke i retning av både økte og reduserte utslipp, og det er ofte ikke mulig å kvantifisere hvilken effekt som er størst. I de tilfellene kan man ikke anslå den samlede effekten posten har på utslippene. Det er derfor vanskelig å si hvorvidt og i hvilken grad budsjettet samlet sett bidrar til å redusere eller å øke klimagassutslippene.

7.4.1 Oppsummering av klimaeffektvurderinger av budsjettendringene

En del av vurderingen av klimaeffekt er hvorvidt effektene er forventet å komme under innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp), kvotepliktig sektor og skog- og arealbrukssektoren. Noen av postene kan gi effekt på flere av disse pilarene. Det gis her en overordnet vurdering av de viktigste postene. For mer informasjon om de ulike pilarene se kapittel 3.2 i Regjeringens klimastatus og -plan.

Basert på de kvantifiserte effektene i årets rapportering synes budsjettforslaget å redusere utslipp under innsatsfordelingen, men det er flere budsjettendringer med kvalitative vurdering hvor vurderingen er at budsjettendringene fører til økte utslipp. Den samlede effekten av de foreslåtte bevilgningsendringene på utslipp under innsatsfordelingen er derfor usikker. Vurderingene av de foreslåtte budsjettendringene som har effekt på utslipp i kvotepliktig sektor og utslipp utenfor Norge tilsier at utslippene vil øke.

Innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktige utslipp)

Klimaavgiftene er et sentralt virkemiddel i regjeringens plan for å redusere utslippene under innsatsfordelingen. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2026 at avgiftene på utslipp under innsatsfordelingen trappes videre opp i tråd med en lineær bane til 2 400 2025-kroner i 2030 (tilsvarer 2 000 2020-kroner). Generelt avgiftsnivå for 2026 blir da 1 639 kroner per tonn CO_2-ekvivalenter, som tilsvarer 14 pst. økning utover prisstigning. Det er anslått at en 14 pst. økning i det generelle avgiftsnivået vil gi om lag 170 000 tonn CO_2-ekvivalenter i reduserte utslipp.

Det foreslås også justeringer i bilavgiftene. Engangsavgiften for personbiler, varebiler og minibusser (avgiftsklasse a, b og j) forenkles og forbedres. Det innebærer en avgiftsøkning for fossile kjøretøy i de nevnte avgiftsklassene. Veibruksavgiften på diesel (mineralolje og biodiesel) økes med 0,25 kroner per liter utover prisjustering.

Bevilgninger til Enova, Hurtigbåtprogrammet og Klimasats kan bidra til utslippskutt under innsatsfordelingen. Regjeringen foreslår å videreføre Hurtigbåtprogrammet, for å få en raskere innfasing av nullutslippsløsninger for utvalgte fylkeskommunale hurtigbåtsamband. I 2026 forslås det at tilskuddordningen får en ramme for nye tilsagn i 2026 på 246,7 mill. kroner. Samtidig foreslås det at bevilgningen for utbetaling i 2026 reduseres noe, sammenlignet med nivået i 2025. Det er basert på hva som er forventet utbetalt i 2026. Fordi planlegging og realisering av hurtigbåtprosjekter er flerårige prosjekter vurderes det årlig hvor mye som forventes utbetalt påfølgende år. Regjeringen forventer at de årlige bevilgningene vil øke over tid i tråd med den økte rammen for nye tilskudd.

Fordi midler fra Klimasats til prosjekter som blir avlyst eller blir billigere enn antatt ikke retildeles til nye prosjekter, kan redusert bevilgning føre til at det blir gjennomført færre prosjekter i kommunene. Det kan føre til mindre reduksjon av klimagassutslipp. Klimasats kan i prinsippet gi tilskudd til prosjekter som kan ha effekt under flere av pilarene, men der hvor utslippseffekten av prosjekter har blitt kvantifisert tidligere har effekten i hovedsak kommet under innsatsfordelingen.

Bevilgningen til Enova er foreslått redusert med ca. 1,8 mrd. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2025. Av dette er 1 mrd. kroner midler som Stortinget i 2025 øremerket til tiltak i kvotepliktig sektor. Resten er en generell reduksjon i bevilgningen. Den samlede bevilgningen har økt fra 3,3 mrd. kroner i 2021-budsjettet, til en foreslått bevilgning for 2026 på 7,2 mrd. kroner. Reduksjonen i 2026-budsjettet vil innebære redusert innsats, men bare delen som er en generell reduksjon vil kunne påvirke prosjekter under innsatsfordelingen. Isolert sett vil redusert aktivitet fra Enova kunne gi høyere utslipp både på kort og lang sikt, men samtidig er beregningene av klimaeffekten av Enova i statsbudsjettet basert på samspillet mellom Enova og øvrige virkemidler, og ikke enkeltvirkemidlet Enova alene. Utslippseffekten av den reduserte bevilgningen til Enova avhenger også av hvordan Enova operasjonaliserer den reduserte bevilgningen i sine budsjetter. Den nye styringsavtalen for perioden 2025–2028 legger dessuten til grunn at Enova først og fremst skal prioritere utslippskutt under innsatsfordelingen. Det er derfor lagt til grunn at den reduserte bevilgningen ikke direkte vil påvirke status for oppnåelse av innsatsfordelingen som omtalt i kapittel 3 i Regjeringens klimastatus og -plan. Se omtale under *kvotepliktige utslipp* for nærmere vurdering av effekten for kvotepliktige utslipp av redusert bevilgning til Enova.

En vesentlig del av budsjettet på landbruks- og matområdet utgjøres av næringsavtalene, særlig jordbruks- og reindriftsavtalene. Klimaeffekten av endringene i bevilgningene i disse avtalene er sammensatt. Økt støtte til husdyrproduksjon kan for eksempel bidra til videreføring av eksisterende utslipp, eventuelt gi økte utslipp, mens andre store ordninger kan bidra til miljø- og klimavennlig produksjon og reduserte utslipp per produsert enhet.

Økte bevilgninger til bygge- og samferdselsprosjekter kan gi økt utslipp fra bygge- og anleggsmaskiner.

De budsjettendringene knyttet til statens driftsutgifter som er vurdert å ha klimaeffekt er primært knyttet til økt aktivitet som følge av økt bruk av fartøy til tokt og andre aktiviteter, og økt aktivitet i Forsvaret. Det vil kunne føre til økt drivstofforbruk og dermed økte klimagassutslipp under innsatsfordelingen.

Kvotepliktige utslipp

Forslaget om å innføre et generelt fritak i CO_2-avgiften på mineralske produkter for kvotepliktige utslipp utenfor innsatsfordelingen innebærer å frita kvotepliktig innenriks luftfart og kvotepliktig fastlandsindustri for CO_2-avgiften på mineralske produkter. Forslaget er anslått å øke de kvotepliktige utslippene utenfor innsatsfordelingen med i overkant av 20 000 tonn CO_2-ekvivalenter.

Av den reduserte bevilgningen til Enova på 1,8 mrd. kroner er 1 mrd. kroner midler som Stortinget øremerket til tiltak i kvotepliktig sektor. Denne reduksjonen kan dermed påvirke Enovas aktivitet innen kvotepliktig sektor, særlig teknologiprosjekter innen industrien. Dette kan bidra til redusert omstillingstakt i industrien, og dermed økte utslipp på lengre sikt. Samtidig vil Enovas handlingsrom for videre satsing på utslippsreduksjoner i kvotepliktig sektor ikke kun avhenge av egen bevilgning, men også tilgangen på nødvendig teknologi, generell investeringsvilje og øvrige rammebetingelser. Videre er fullskala energi- og klimainvesteringer, eksempelvis innenfor CCS og utslippsfrie kjerneprosesser, av en betydelig størrelse som i dag langt overgår størrelsen og tidshorisonten på Enovas bevilgning. Det er heller ikke en forutsetning med øremerket bevilgning til kvotepliktig sektor for at Enova skal ha en innsats innenfor dette segmentet, da de kan videreføre en slik satsing så lenge de har tilstrekkelig generell

bevilgning, rom i sitt mandat, og identifiserer gode prosjekter å støtte.

Økte bevilgninger til bygge- og samferdselsprosjekter vil påvirke etterspørsel etter byggematerialer, som kan påvirke utslippene i kvotepliktig sektor.

Skog- og arealbruk

Økte bevilgninger til byggeprosjekter og samferdselsprosjekter som fører til nedbygging av areal vil bidra til økte utslipp i skog- og arealbrukssektoren.

Forslaget om økt bevilgning til tilskudd til skog- klima- og energitiltak over jordbruksavtalen vil kunne føre til noe økt opptak av CO_2 på lang sikt.

Utslipp i utlandet

Redusert bevilgning til klima og miljø gjennom bistandsbudsjettet og til Klima- og skoginitiativet vil kunne føre til økte utslipp på lang sikt i utviklingsland. Samtidig er Klima- og skoginitiativet besluttet forlenget til 2035. Dette viser at Norge er en forutsigbar og langsiktig partner i arbeidet for å stanse tap av tropisk skog.

Økte bevilgninger til utstyrsanskaffelser og bygge- og samferdselsprosjekter kan påvirke etterspørselen etter materialer fra utlandet, og dermed føre til økte utslipp i utlandet.

7.4.2 Koblingen til måloppnåelse

I Klimastatus og -plan rapporteres det på hvordan Norge ligger an til å nå de lovfestede klimamålene for 2030, 2035 og 2050. Der redegjøres det for framskrivingen for vedtatt politikk og det beregnes utslippseffekt av regjeringens planlagte politikk – inkludert eventuelle utslippseffekter av forslaget til statsbudsjett som er mulig å beregne utslippseffekten av.

For å vurdere klimaeffekten av framlagt budsjett må endringene for 2026 presentert i kapittel 7.3 sees i sammenheng med den planlagte politikken regjeringen presenterer i Klimastatus og -plan for 2026 for å nå de lovfestede klimamålene. I tråd med anbefalingene fra TBU klima rapporteres det i år derfor ikke bare på effekten av de foreslåtte budsjettendringene, men det redegjøres også her kort for de vurderingene som er gjort for måloppnåelse i 2030 og 2035.

Av årets foreslåtte budsjettendringer er det i Klimastatus og -plan beregnet og oppgitt en kvantifisert utslippseffekt av opptrappingsplanen for klimaavgiftene, avgift på mineralgjødsel, endring i avgift på avfallsforbrenning og fiske og fangst i fjerne farvann, økt veibruksavgift og bevilgningen til Hurtigbåtprogrammet.

Samlet sett bidrar avgiftene med 2,3 millioner tonn reduksjon totalt i årene fram mot 2030 og 1,1 millioner tonn i 2035. Det er inkludert effekten av en videre opptrapping av klimaavgiftene. I Klimastatus og -plan foreslår regjeringen å fortsette opptrappingen av CO_2-avgiften til 3 400 kroner (2025-kroner) i 2035. Forslaget innebærer en videre lineær opptrapping i årene etter 2030.

For Hurtigbåtprogrammet anslås en effekt av den foreslåtte tilskuddsrammen for 2026 på 246,7 mill. kroner. Dersom det bevilges midler for hele tilskuddsrammen, vil bevilgningene kunne bidra til å redusere utslippene med om lag 11 000 tonn CO_2-ekvivalenter fram mot 2030 og om lag 40 000 tonn fram mot 2035. Det er da lagt til grunn at det får effekt fra 2029. Prosjekter som får tilsagn fra Hurtigbåtprogrammet får normalt utbetalt midler flere år etter at tilsagnet er gitt, fordi det tar tid før prosjektene er planlagt og realiseres. Utslippsreduksjonseffekten av bevilgningene gjennom Hurtigbåtprogrammet beregnes under disse forutsetningene.

Som det fremgår av vurderingene for måloppnåelse for 2030 i Klimastatus og -plan har Norge i dag et utslippsgap under innsatsfordelingen. Behovet for kjøp av klimakvoter fra utenfor EU/EØS (under Parisavtalens artikkel 6) for å oppfylle Norges 2030-mål er usikkert. Som et risikoreduserende tiltak for oppnåelse av Norges 2030-mål foreslår regjeringen å arbeide for å sikre utslippsreduksjoner tilsvarende opptil 15 millioner tonn CO_2 gjennom kjøp av artikkel 6-kvoter utenfor EU. Arbeidet innebærer et behov for å øke eksisterende fullmakt til 15 mrd. kroner. Det foreslås ingen endringer i bevilgningen i 2026, men økningen som foreslås i fullmakten er beskrevet i del II, kapittel 12.70.

8 Omtale av sektorovergripende klima- og miljøpolitikk

8.1 Endringer i omtale av sektorovergripende klima- og miljøpolitikk

Omtalen om sektorovergripende klima og miljøpolitikk er endret fra fjorårets proposisjon. Klima- og miljøprofilen i statsbudsjettet har endret navn til regjeringens satsinger på klima- og miljø. Tidligere har alle departementene rapportert på hvordan de arbeider med klima og miljø i sine sektorer. Etter at regjeringens klimastatus og -plan ble et særskilt vedlegg til klima- og miljødepartementets proposisjon, har det blitt en til dels overlappende rapportering særlig på klimapolitikken. Derfor utgår rapporteringen fra andre departementer på klima og miljøpolitikk i del III fra og med i år. Departementene skal fremdeles rapportere på arbeid i sine fagproposisjoner, der dette er formålstjenlig. Klima- og miljødepartementet vil arbeide med hvordan sektorovergripende klima og miljøpolitikk kan presenteres i del III i 2027-proposisjonen på en hensiktsmessig måte.

8.2 Regjeringens satsninger på klima- og miljø i statsbudsjettet

For å nå de nasjonale klima- og miljømålene, må alle sektorer i samfunnet bidra. Regjeringen fører en bred klima- og miljøpolitikk som inkluderer virkemidler nevnt i kapittel 2 og virkemidler som ligger under ansvarsområdet til andre departementer.

Regjeringens satsninger på klima og miljø i statsbudsjettet omfatter satsninger på hele klima- og miljøområdet, det vil si innsats for å ta vare på naturmangfoldet, kulturmiljø, medvirke til økt deltakelse i friluftsliv, redusere forurensning og klimagassutslipp og hindre negative virkninger av klimaendringene.

Det er viktig å påpeke at klima- og miljøpolitikk ikke bare er bevilgning og budsjettposter, men andre tiltak som reguleringer, skatter og avgifter. Det er ikke enkelt å avgrense utgifter til slike tiltak på en god måte. Mange tiltak kan begrunnes på flere måter og skal medvirke til å nå ulike mål. Tiltakene er og svært ulike: Noen tiltak er langsiktige, slik som forskning, mens andre har mer direkte virkning. Tabellen og beløpene under er derfor ikke nødvendigvis uttømmende. For en nærmere omtale av regjeringens klimapolitikk på områder utover budsjettbevilginger se også *Regjeringens klimastatus og -plan*.

Tabell 8.1 Satsninger i statsbudsjettet for 2026, alle departementer (økning fra saldert budsjett 2025)

(i mill. kroner)

Tiltak	Departement	Utgifter
Tiltak for Oslofjorden	Klima- og miljødepartementet/Nærings- og fiskeridepartementet	100
Bedret tilstand for villrein	Klima- og miljødepartementet	42
Verdensarvsentrene	Klima- og miljødepartementet	10
Miljøtiltak Folldal	Nærings- og fiskeridepartementet	36,9
Havbunns- og kystkartlegging	Nærings- og fiskeridepartementet	32
Sanerings- og oppryddingstiltak i Longyearbyen	Justis- og beredskapsdepartementet	25
Overføring av gods fra vei til bane	Samferdselsdepartementet	34,9

Tiltak for Oslofjorden

Regjeringen foreslår 100 mill. kroner til tiltak for Oslofjorden for å bedre den økologiske tilstanden, med 85 mill. kroner under Klima- og miljødepartementets budsjett og 15 mill. kroner under Nærings- og fiskeridepartementet. Tiltakene vil omfatte naturrestaurering i Oslofjorden og Oslofjordens nedbørsfelt i tråd med Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden. Regjeringen foreslår i tillegg styrking av statsforvalterne til avløpsarbeidet i Oslofjordens nedbørsfelt og økte midler til tilskuddsordningen for planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning.

Bedret tilstand for villrein

Den norske villreinbestanden er i en kritisk situasjon, og i Europa finnes villrein nesten bare i Norge. Vi har et særskilt ansvar, og regjeringen foreslår økt satsing og flere tiltak for å bedre tilstanden for villrein for å ta vare på arten og dens leveområder. Noen av tiltakene i 2026 er reetablering av villreinstammen i Nordfjella, nye informasjonsmedarbeidere i villreinområder med mye menneskelig ferdsel samt flytting av turisthytter. Regjeringen foreslår også å styrke ressursene hos statsforvalterne til å følge opp tiltaksplanene.

Verdensarvsentrene

Bevilgningen til verdensarv foreslås økt med 10 mill. kroner til styrking av arbeidet med å følge opp norske forpliktelser etter Unescos verdenarvkonvensjon. For 2026 er styrkingen på budsjettet øremerket Rjukan – Notodden industriarv.

Miljøtiltak Folldal

Nærings- og fiskeridepartementet har et miljøpålegg om å gjennomføre tiltak for å redusere forurensing fra gruveområdene i Folldal. I statsbudsjettet for 2026 foreslås det en bevilgning på totalt 65 mill. kroner til dette arbeidet, som innebærer en økning på 36,9 mill. kroner fra saldert budsjett 2025. Hensikten med tiltakene er å redusere forurensingen etter den tidligere gruvedriften i området.

Havbunns- og kystkartlegging

I statsbudsjettet for 2026 foreslås det å starte et nytt program for kartlegging av sjøbunn og økosystemer i kystsonen (marine grunnkart). Programmet vil gjennomføres i samarbeid mellom Norges geologiske undersøkelse, Kartverket og Havforskningsinstituttet, og vil gi økt kunnskap som kan legge grunnlag for næringsvirksomhet både i havbruk, fiske og nye marine næringer. Det foreslås en bevilgning på 32 mill. kroner til programmet. I 2026 prioriteres kartlegging av Varangerfjorden.

Sanerings- og oppryddingstiltak i Longyearbyen

Longyearbyen lokalstyre og Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, et heleid selskap under Nærings- og fiskeridepartementet, har kommet til enighet om en avtale om å overføre Svalbard Energi AS fra førstnevnte til sistnevnte. Som vilkår i avtalen om overføring vil staten dekke kostnader til oppryddings- og saneringstiltak etter det nedlagte kullkraftverket og tilhørende avfallsdeponi.

For å legge til rette for at overføringen kan gjennomføres på hensiktsmessig vis, foreslår regjeringen at staten v/Justis- og beredskapsdepartementet i 2026 kan pådra staten forpliktelser utover budsjettåret til sanerings- og opprydningstiltak ved kullkraftverket i Longyearbyen, under kap. 480 Svalbardbudsjettet, post 50 tilskudd. Samlede forpliktelser og utbetalinger kan ikke overstige kostnadsrammen på 134 mill. 2026-kroner.

Regjeringen foreslår i tillegg å bevilge 25 mill. kroner i øremerket tilskudd til Longyearbyen lokalstyre for å håndtere kostnader knyttet til opprydding og sanering etter avfallsdeponiet i Adventdalen. Til sammen vil regjeringens forslag til bevilgninger og fullmakter bidra til vesentlige oppryddings- og saneringsarbeider etter forurensende aktivitet mv. på Svalbard over år

Overføring av gods fra vei til bane

Det største bidraget fra jernbanen for å redusere klimagassutslippene og å nå dagens klimamål kommer fra overføring av gods- og persontrafikk fra vei til bane. Regjeringen foreslår å øke tilskuddet til godsoverføring fra veg til bane i 2026 for å videreføre de økte støttesatsene som ble innført i 2025.

8.3 Klima- og miljøforskning i departementene

Klima, miljø og energi er en tematisk prioritering i Meld. St. 5 (2022–2023) *Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023–2032*. Prioriteringen blir i stor grad fulgt opp av alle departe-

menter gjennom deres bevilgninger og oppfølging av Norges forskningsråd. Forskningsrådet har utarbeidet en oversikt over regjeringens samlede forskningsmidler gjennom Forskningsrådet innenfor ulike klima- og miljørelevante tema.

Tabell 8.2 Oversikt over Forskningsrådets tildelinger til forskning på klima og miljø i 2024

Kategori	Sum i mill. kroner[1]	Antall prosjekter
Kutt i utslipp av klimagasser	1 210	787
Klimarelevant forskning	3 139	2060
Klimaeffekter og klimatilpasninger	258	259
Naturmangfold	461	388
Kulturminner og kulturmiljø	23	47
Forurensning	245	189
Polarforskning	297	291
Sirkulær økonomi	273	210

[1] Tallene er overlappende og kan ikke summeres på tvers av kategorier.

8.4 FNs bærekraftsmål

Norge undertegnet Agenda 2030 med universelle bærekraftsmål i 2015 og har med dette forpliktet seg til å gjennomføre og implementere målene. I 2016 la Norge fram den første frivillige nasjonale rapporten til FN om framdriften og rapporterte for andre gang i 2021. Rapportene viser at politikk og regelverk i Norge i stort er i samsvar med målene, men at det også er mål som utfordrer oss til å gjøre mer. Norges modell for oppfølging av bærekraftsmålene bruker det årlige arbeidet med statsbudsjettet for nasjonal rapportering.

Behovet for en mer integrert tilnærming til økonomiske, sosiale og miljømessige hensyn i politikkutformingen går klart fram av Agenda 2030. Regjeringen ser at bærekraftsmålene kan fremme et bredere samfunnsansvar hos alle aktører, engasjere fagmiljøer på nye måter og bedre samarbeidet mellom dem. Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030* ble behandlet i Stortinget våren 2022 (Innst. 218 S (2021–2022)).

Bærekraftsmålene fremhever miljø og klima både som egne mål og prioriterte felt og som tverrgående hensyn. Hovedinnsatsen til Klima- og miljødepartementet under de ulike målene er omtalt her. Mer omtale finnes i proposisjonene til andre departementer. En samlet rapport følger som et digitalt vedlegg til Prop. 1 S fra Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet. Status for bærekraftsindikatorene finnes på SSBs nettsider.

Mål 1 Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Klima- og miljødepartementet medvirker til å nå delmål 1.5 om fattigdom og sårbarhet for klimarelaterte ekstremhendelser. Regjeringen trapper opp støtten til klimatilpasning og følger opp strategien «Klima, sult og sårbarhet». Ringvirkningene av krigen i Ukraina, flere konflikter i verden og økte konsekvenser av miljø- og klimaendringene gjør det krevende å oppnå like stor fattigdomsreduksjon som tidligere.

Mål 2 Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

Klima- og miljødepartementet medvirker til flere delmål under bærekraftsmål 2. Delmål 2.4 handler om å sikre bærekraftige systemer for matproduksjon, og innføre robuste metoder for økt produktivitet og produksjon, som styrker evnen til tilpasning til klimaendringer og andre katastrofer, og gradvis bedrer arealenes og jordas kvalitet. Naturmangfoldet i jordbrukets kulturlandskap er under tosidig press fra på ene siden en intensivering av jordbruksdrift med økt bruk av innsatsmidler som gjødsel og plantevernmidler; og på andre siden opphør av tradisjonell drift med gjengroing og økt etablering av fremmende arter. Siden 1990 har klimagassutslippene fra jordbruket gått ned med 10,5 pst. Framskrivninger av utslipp viser derimot at dersom dagens politikk videreføres, ventes utslippene i sektoren å øke

frem mot 2030. Det er flere initiativer som bidrar til bærekraftig jordbruk i Norge for å nå delmål 2.4 om bærekraftige systemer for matproduksjon. Jordbruksavtalen blir gjennom de årlige forhandlingene dreid i en mer klima- og miljøvennlig retning. Regjeringen og organisasjonene i jordbruket inngikk i 2019 en intensjonsavtale om å kutte 5 millioner tonn CO_2-ekvivalenter i sektoren innen 2030. Tiltaksplaner for pollinerende insekter og fremmede arter med målrettet tilskudd skal bedre leveområdene for biologisk mangfold i kulturlandskapet. Ordningen for utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL) er mer enn doblet siden 2016 til 51 områder over hele landet. Skjøtsel i form av beite og slått av truede naturtyper som kystlynghei og slåttemark tar vare på artsrike arealer som også bruker norske fôrressurser og kulturlandskapsverdier. Kulturminner og kulturmiljø blir skjøttet og satt i stand og ivaretar kulturarven fra landbruket.

Det norske Klima- og skoginitiativet har som hovedmål å medvirke til et stabilt klima, mer naturmangfold og en bærekraftig utvikling. Se nærmere omtale av dette initiativet under programkategori 12.70 *Internasjonalt klimaarbeid.* Klima- og skoginitiativet jobber for at råvaremarkeder og de globale finansmarkedene skal stimulere til avskogingsfri råvareproduksjon, og medvirker slik til flere delmål under mål 2. Et viktig verktøy for delmål 2.5 er Nagoya-protokollen, se nærmere omtale under delmål 15.6. Det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold (naturavtalen) inneholder en rekke mål knyttet til bærekraftig matproduksjon.

Mål 3 Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Klima- og miljødepartementet bidrar til delmål 3.9 om å *«innan 2030 redusere talet på dødsfall og sjukdomstilfelle på grunn av farlege kjemikaliar og forureina luft, vatn og jord vesentleg»*. Mennesker kan utsettes for miljøgifter via produkter vi omgir oss med, drikkevann og mat eller fra byluft, støv og inneluft. Forurensning og farlige kjemikalier kan forårsake og forverre sykdom som kreft og hjerte-og karsykdom, og gi reproduksjonsskader. Gjennom arbeidet med nye forbud og andre reguleringer mot bruk og utslipp reduseres risikoen for slike skader. Akutte dødsfall fra kjemikalier og forurensning forekommer relativt sjelden i Norge, men særlig utendørs luftforurensing utgjør fremdeles en helserisiko. Luftforurensningsstoffer som nitrogendioksid (NO_2) og svevestøv ($PM_{2,5}$ og PM_{10}) kan føre til eller forverre både luftveissykdommer og hjerte- og karsykdommer. Barn, eldre og personer med diabetes, luftveissykdommer og hjerte- og karsykdommer er spesielt sårbare for luftforurensning. Selv om den lokale luftforurensningen er redusert de siste årene, er dette fremdeles en utfordring enkelt steder, spesielt i byer, tettsteder og rundt trafikkerte veier. Norge er blant landene i Europa med lavest risiko for tidlig død på grunn av luftforurensning, likevel er det beregnet at 347 personer døde for tidlig i 2022 på grunn av eksponering av høyere nivåer av fint svevestøv enn det Verdens helseorganisasjon anbefaler.[1] I europeisk sammenheng er Norge en sentral aktør i arbeidet for å hindre helseskadelig forurensning av luft, vann og jord og eksponering for helse- og miljøfarlige stoffer. Se nærmere omtale under delmål 11.6 og 12.4. Gjennom EØS-midlene bidrar Norge til å støtte arbeid med strategier, planer og kunnskap for å styrke kontrollen med forurensning i land som får midler i Sentral-Europa. Norske forskningsmiljøer (NILU, NIVA og Meteorologisk institutt) har viktige roller i kunnskapsarbeidet under konvensjonen om langtransportert grenseoverskridende luftforurensning (CLTRAP), i tillegg leder NILU et av det europeiske miljøbyråets (EEA) temasentre for luftkvalitet.

Mål 6 Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle

Klima- og miljødepartementet bidrar til delmål 6.1–6.4 om *trygt drikkevann, tilstrekkelige sanitærforhold, bedre vannkvalitet og bedre utnyttelse av vann i alle sektorer.* Se også omtale under resultatområde og nasjonale mål i klima- og miljøpolitikken i del I og programkategori 12.20 i del II.

Norge har fastsatt nasjonale mål og iverksatt en rekke tiltak i tråd med WHO-/UNECE-protokollen for vann og helse. For å møte utfordringene på vann- og avløpsområdet på en helhetlig måte, lanserte regjeringen nye nasjonale mål for vann og helse med gjennomføringsplan i februar 2024. Et interdepartementalt samarbeidsforum for vann og avløp med deltakelse på departementsrådsnivå fra Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og Energidepartementet følger blant annet opp de nasjonale målene for vann og helse med gjennomføringsplan fra februar 2024.

Utslipp av kjemikalier og materiale som kan påvirke vannkvaliteten og drikkevannet er strengt

[1] EEA, Burden of disease of air pollution, Table publisher.

regulerte. Majoriteten av befolkningen er tilknyttet kommunale renseanlegg. Andelen tilknyttet større avløpsanlegg økte fra 82 til 88 pst. i perioden 2001 til 2023. For 2023 betyr det en tilknytning på over 4,9 millioner mennesker. Den øvrige delen av befolkningen er tilknyttet de om lag 320 000 mindre avløpsanleggene. Dette utgjør stort sett separate renseanlegg. Rundt 65 pst. av befolkningen er tilknyttet renseanlegg der avløpsvannet renses biologisk og/eller kjemisk.[2]

En stor del av det kommunale ledningsnettet er gammelt og/eller dårlig, og mange avløpsrenseanlegg oppfyller ikke rensekravene i forurensningsregelverket. Dette fører til utslipp av urenset og dårlig renset avløpsvann og er en utfordring for måloppnåelsen til Norge. For langsom fornyelse av både drikkevann- og avløpsnettet fører til risiko for spredning av urenset avløpsvann til vannforekomster og drikkevannettet, og dermed fare for spredning av smittsomme sykdommer. Å tilpasse vann- og sanitærsystemene til forventede klimaendringer vil være en utfordring i en del kommuner.

Norge har gjennomført EUs avløpsdirektiv fra 1991. I 2022 la Kommisjonen frem et forslag til revidert avløpsdirektiv, og dette trådte i kraft i EU 1. januar i år. Direktivet skal beskytte mennesker og natur mot utslipp av dårlig renset avløpsvann. Samtidig skal det skape et forutsigbart rammeverk med mer åpenhet og bedre styring av avløpssektoren. Direktivet skal bidra til å nå målene i den grønne given, oppnå klimanøytralitet og nullforurensning i 2050 og overgang til en sirkulær økonomi, samt støtte arbeid med folkehelse og bærekraftsmål 6. Dette gjør forslaget til revidert direktiv betydelig mer ambisiøst enn avløpsdirektivet fra 1991. Forslaget foreslår blant annet nye rensekrav for å redusere utslipp av mikroforurensning som bakterier og virus, mikroplast, legemiddelrester og miljøgifter som kan transporteres med havstrømmene. Klima- og miljødepartementet vurderer hva det reviderte direktivet vil bety for Norge og behov og muligheten for eventuelle tilpasninger. Regjeringen jobber for at hensynet til norske kommuner og innbyggere ivaretas på best mulig måte.

Forslag til endringer i plan- og bygningsloven om håndtering av overvann trådte i kraft 1. januar 2024. Ny lov om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanleggslova) og endringer i forurensningsloven (regulering av forholdet mellom abonnent og kommune og frakobling av overvann fra kommunale avløpsanlegg) ble vedtatt i Stortinget 26. mai 2025. Endringene trer i kraft fra 1. januar 2026. Ny vass- og avløpsanleggslov lovfester plikter og rettigheter for kommunen som eier av vann- og avløpsanleggene, og for abonnentene. I tillegg innføres det bestemmelser om sanksjonering og oppfølging av brudd på bestemmelsene i loven. Store deler av gjeldende vass- og avløpsanleggslov er videreført i den nye loven. I forurensningsloven gis det en tydeligere definisjon av avløpsanlegg og overvann. Det gis også en ny bestemmelse som gir kommunen mulighet til å fjerne overvann fra overbelastede avløpsanlegg. Bestemmelsen gir kommunen rett til å pålegge eier av eiendom som er tilknyttet kommunalt avløpsanlegg helt eller delvis å koble overvann fra det kommunale avløpsanlegget, så lenge det finnes andre forsvarlige måter å håndtere overvannet på. Videre kan kommunen pålegge eier av privat eiendom å sørge for tiltak som med rimelighet kan kreves for å håndtere overvann. Slike tiltak kan ikke være uforholdsmessig kostbare.

Klima- og miljødepartementet bidrar til delmål 6.5 om integrert forvaltning av vannressurser på alle nivå. Norge forvalter nasjonale og grenseoverskridende vannressurser, og verner og restaurerer vannrelaterte økosystem på en god måte. Vanndirektivet til EU er gjennomført gjennom nasjonal lovgiving. I tråd med vannforvaltningsplanene blir det iverksatt tiltak for å oppnå målene for vannforekomster. Planene skal revurderes og om nødvendig oppdateres hvert sjette år for å sikre en mer målrettet og bedre prioritering av innsatsen. Måloppnåelsen er forventet å øke ytterligere som et resultat av tiltakene som er gjennomførte i den forrige og den nåværende planperioden. Det er et godt samarbeid med nabolandene om grenseoverskridende vassdrag. Norge har inngått en rekke bilaterale avtaler med Finland, Russland og Sverige. Enkelte av disse avtalene er knyttet til oppnåelse av kravene i vanndirektivet, mens andre regulerer konkret bruk av vassdraget til vasskraft eller fiske.

Klima- og miljødepartementet bidrar til delmål 6.6 om å *innen 2020 verne og gjenoppbygge vannrelaterte økosystem, inkludert fjell, skoger, våtmarker, elver, vannførende bergarter og innsjøer. Av Norges naturlige vannforekomster i elv, innsjø og kyst er nær 75% i god eller svært god økologisk tilstand.* For at mer av vannet skal nå målet, er det behov for miljøforbedrende tiltak. Innenfor jordbruksektoren blir det blant annet arbeidet med strengere krav til lagring og bruk av gjødsel. For vann-

[2] Gisle Berge og Haakon W. Hjertaas, Kommunale avløp 2023. Ressursinnsats, gebyrer, utslipp, rensing og slamdisponering, SSB Rapport 2024/45.

kraft blir revisjon av miljøvilkårene i konsesjoner benyttet i større grad.

Den økologiske tilstanden i våtmark er middels. Naturstrategi for våtmark fra 2021 har som mål å bremse nedbyggingstakten vi ser i dag, og bedre den økologiske tilstanden i våtmark. Flere av tiltakene i strategien er godt i gang. I nye nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, forventer regjeringen at omdisponering og nedbygging av karbonrike areal, inkludert myr, tidevann-sump og andre typer våtmark og skog blir unngått så langt som mulig i kommunale og regionale planer. Restaurering av våtmark fortsetter blant annet etter *Plan for restaurering av våtmark i Norge (2021–2025)*, vannforvaltningsplaner, *Nasjonal strategi for restaurering av vassdrag 2021-2030* og *Oppfølgingsplan for trua natur*. I 2024 ble det brukt 25,5 mill. kroner på restaurering av myr og annen våtmark og gitt 15 mill. kroner i tilskudd til 59 vannmiljøprosjekter i vassdrag.

Miljødirektoratet har i samråd med relevante etater i Direktoratsgruppen for vannforvaltning utarbeidet en strategi for restaurering av vassdrag i Norge. Målet for strategien er å restaurere minst 15 pst. av vassdrag i Norge som har blitt forverret, i perioden 2021–2030 og reversere den negative trenden slik at vi i 2030 restaurerer vassdrag i en høyere takt enn vassdragene taper seg. Det blir arbeidet med en oppfølgende handlingsplan som skal inkludere konkrete forslag om prioritering av enkelte vassdrag for helhetlig restaurering. Planen skal ferdigstilles i løpet av 2025.

Under bistandsprogrammet mot marin forsøpling blir det arbeidet for å redusere utslipp av plastavfall til vassdrag i utviklingsland.

Mål 8 Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Delmål 8.4 handler om å bryte koplingen mellom økonomisk vekst og miljøskader. De norske CO_2-utslippene er lavere enn for 30 år siden, til tross for sterk vekst i BNP. Målt i utslipp per innbygger ligger vi likevel høyt over det globale gjennomsnittet. Det er fremdeles et stort potensial for å frikople veksten i økonomien fra veksten i klimagassutslippene. Klima- og miljødepartementet bidrar til å nå delmål 8.4. I klimapolitikken er prising av utslipp gjennom klimaavgifter og deltakelse i EUs kvotesystem (EU ETS) et hovedvirkemiddel. Mot andre typer av forurensning, og i forvaltning og vern av naturmangfoldet, bruker Norge i hovedsak direkte reguleringer. Regjeringens handlingsplan for en sirkulær økonomi (2024–2025) ble lagt frem i 2024. Det vises ellers til relevant omtale under mål 12 om bærekraftig produksjon og forbruk, mål 13 om klima og mål 15 om natur.

Mål 9 Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon

Klima- og miljødepartementet bidrag til å nå delmål 9.4 om å *innen 2030 oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig med mer effektiv bruk av ressurser og mer utstrakt bruk av rene og miljøvennlige teknologiformer og industriprosesser.* Dette blir blant annet gjort gjennom Enova som støtter klima- og energiløsninger, med mål om å oppnå varig markedsendring.

Mål 11 Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

Klima- og miljødepartementet bidrar til delmål 11.4 om å styrke innsatsen for å verne om og sikre kultur- og naturarven i verden. Norge har et velfungerende forvaltningssystem for å ta vare på natur- og kulturarven. Endringer i arealbruk og klimaendringer legger imidlertid press på disse ressursene. Se også omtale under resultatområde og nasjonale mål i klima- og miljøpolitikken i del I og programkategori 12.20 og 12.30 i del II.

Norge er statspart til Konvensjon for vern av verdens kultur- og naturarv. Klima- og miljødepartementet har stor oppmerksomhet på å sikre de universelle verdiene til kultur- og naturarven. Norge bidrar med finansiering av World Heritage Leadership Programme. Programmet skal bidra til globale kompetansehevingstiltak på verdensarvområdet. Programsamarbeidsavtalen mellom Norge, ICCROM og IUCN ble i 2023 forlenget for en ny seksårsperiode. I tillegg har Norge over flere år gitt betydelig med midler til sikring av afrikansk verdensarv, med vekt på naturarv.

Norske myndigheter har over tid styrket innsatsen for forvaltningen av de åtte verdensarvområdene i Norge. Verdensarvområdene skal være fyrtårn for den beste praksisen innenfor kultur- og naturmiljøforvaltning når det gjelder tilstand, forvaltning og formell beskyttelse. Klima- og miljødepartementet har opprettet et forum bestående av berørte departementer som skal legge til rette for samordning om forvaltningen av de norske verdensarvområdene.

Norge har 40 nasjonalparker på fastlandet og 7 på Svalbard. Siden 2013 er det opprettet 656 nye naturreservat i skog. Det er nå i alt verna et areal

på om lag 62 000 km^2 på fastlandet i Norge. Klima- og miljødepartementet har utarbeidet en handlingsplan for å styrke forvaltningen og ta vare på naturverdiene i nasjonalparkene og andre store verneområder.

Klima- og miljødepartementet bidrar til å nå delmål 11.6 om å redusere den negative påvirkningen på miljøet fra byene og lokalsamfunnet, knyttet til avfall og forurensning.

I internasjonal sammenheng er det lite luftforurensning i norske byer og tettsteder, og den lokale luftforurensning er redusert de siste årene. Likeveler det fremdeles utfordringer med høye forurensningsnivåer enkelte steder i byer, tettsteder og rundt trafikkerte veier. Det er kommunene som er forurensningsmyndighet i saker om lokal luftkvalitet, og som blant annet kan gi pålegg om tiltak etter forurensningsforskriften kapittel 7. For å gjøre regionale og lokale myndigheter i stand til å sikre renere luft er det etablert en fagbrukertjeneste og en varslingstjeneste for luftkvalitet. God arealplanlegging er et viktig verktøy for å motvirke og begrense effekten av luftforurensning, særlig i byene. Regjeringen har igangsatt en revisjon av retningslinjene for behandling av luftkvalitet i arealplanlegging (T-1520).

Kommunene har også en viktig rolle i avfallshåndteringen og skal sikre forsvarlig håndtering av det avfallet som oppstår i norske husholdninger. I Norge blir om lag 45 pst. av det kommunale avfallet materialgjenvunnet, resten blir hovedsakelig energiutnyttet. Det kommer stadig strengere krav til materialgjenvinning, som skal sikre at mer av ressursene kommer inn i kretsløpet igjen. Se mål 12 for nærmere omtale av dette.

Klima- og miljødepartementet bidrar til delmål 11.7 om gode og tilgjengelige grøntområder for alle. Bevaring av natur i byer og tettsteder er viktig, siden det har mye å si for både økosystem og trivsel. Årlig bidrar Klima- og miljødepartementet til at mellom 20 og 30 natur- og friluftslivsområder i og ved byer og tettsteder blir varig sikret gjennom ordningen statlig sikring av friluftslivsområder. Klima- og miljødepartementet utvikler og oppdaterer metodikk innenfor kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder. Dette bidrar til økt kunnskap om friluftslivsområder i kommunene og bidrar til at disse ikke blir bygd ned på grunn av mangel på kunnskap om områdenes kvaliteter og bruk. Klima- og miljødepartementet har også et eget ferdselsåreprosjekt, som bidrar til at kommunene planlegger og legger til rette for et nettverk av ferdselsårer for friluftsliv. Også gjennom veiledning og kompetansebygging bidrar regjeringen til at kommuner sikrer og utvikler grøntområder i nærmiljøet. Områdesatsingene, der staten og en rekke kommuner samarbeider om å bedre sosialt og fysisk miljø i levekårsutsatte byområder, bidrar også til å utvikle grønne områder i nærmiljøet. Data fra Statens kartverk tyder på at 40 pst. av turveiene er tilgjengelige for personer med funksjonsnedsetting. Tilgang til bostedsnære trygge og attraktive tur-, gange- og aktivitetsområder for alle uavhengig av alder, sosial bakgrunn og funksjonsnivå er viktig for folks daglige fysiske aktivitet og for helse og livskvalitet. Dette er vektlagt i Meld. St. 15 (2022–2023) *Folkehelsemeldinga – Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar* og i *Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020-2029 – Sammen om aktive liv.*

Mål 12 Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønster

Målet innebærer at produsenter og forbrukere skal ta hensyn til eksterne kostnader, særlig kostnader for miljøet, ved produksjon og forbruk. Norske myndigheter bruker økonomiske og rettslige virkemidler for å fremme bærekraftig forvaltning og bruk av naturressurser. Enkelte virkemidler er rettet inn mot grønne forbruksvalg og styrking av forbrukernes stilling, som rett til miljøinformasjon, merke- og sertifiseringsordninger for miljø og rett til reparasjon i forbrukerkjøp. Regjeringens handlingsplan for en sirkulær økonomi[3] (2024–2025) ble lagt fram i 2024. Handlingsplanen omtaler hvordan en omlegging til en mer sirkulær økonomi i Norge kan bidra til at man når klima- og miljømålene, og til mer grønn verdiskapning i Norge. Arbeidet med miljøgifter og andre helse- og miljøfarlige stoffer er beskrevet i *Handlingsplan for et giftfritt miljø*, som er en oppfølging av tidligere handlingsplaner og viser prioriteringene i kjemikaliearbeidet framover, inkludert særskilte satsningsområder for miljømyndighetene. *Handlingsplan for økt andel klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser og grønn innovasjon (2021–2030)* revideres i 2025.

Regjeringen satte i mars 2024 ned en ekspertgruppe for å se på virkemidler for å fremme sirkulære aktiviteter. Ekspertgruppen fikk i oppgave å gjøre en helhetlig utredning av virkemidler som kan fremme sirkulære aktiviteter for å gi bedre utnyttelse av fornybare og ikke-fornybare ressurser, bærekraftig produksjon og forbruk, og økt verdiskaping. Det innebærer å identifisere hvilke virkemidler som er samfunnsøkonomisk lønnsomme, og med bakgrunn i dette foreslå eventu-

[3] Handlingsplan for en sirkulær økonomi – regjeringen.no

elle endringer i dagens virkemiddelbruk. Ekspertgruppen overleverte sin rapport «Ikke rett fram» til klima- og miljøministeren i mai 2025. Rapporten har vært på høring høsten 2025.

I 2025 etablerte regjeringen et nytt samfunnsoppdrag for sirkulær økonomi. Hovedmålet er at Norge skal ha oppnådd en betydelig økning i ombruk, reparasjoner og deling av knappe ressurser i 2035. Samfunnsoppdraget for sirkulær økonomi er omtalt i del II under programkategori 12.20.

EU-kommisjonen publiserte mai 2023 et nytt oppfølgningsrammeverk for den sirkulære økonomien med indikatorer for blant annet miljøfotavtrykket fra forbruk (consumption footprint), materialbruk (material footprint) og materialavhengighet. Rammeverket inkluderer også indikatorer for å måle avfallsforebygging, klimagassutslipp fra produksjon, materialimportavhengighet og grad av EUs selvforsyning av kritiske råvarer. Utviklingsarbeidet for statistikk som er særlig viktig for å måle utviklingen i sirkulær økonomi styrkes. SSB og Miljødirektoratet har særlig ansvar for dette arbeidet.

Som del av EUs handlingsplan for sirkulær økonomi utvikler EU-kommisjonen nå et forsterket produktrammeverk med krav om at produkt blir designet for å være bærekraftige (ny økodesignforordning), og spesifikke regler for syv utvalgte produktverdikjeder: emballasje, plast, mat, tekstil, batteri og kjøretøy, elektriske og elektroniske produkt og byggevarer. Regelverkene vil stille krav til blant annet holdbarhet, innhold av materialgjenvunnet råvare og reparerbarhet for produkt, og skal fremme miljømessig og sosial bærekraft, økt ressurseffektivitet, økt konkurransekraft og tilgang til kritiske råvarer for det grønne, sirkulære skiftet. Den nye økodesignforordningen vil gi hjemmel for bærekraftskrav til alle produkt på markedet, og det vil over tid bli utviklet forordninger med spesifikke krav på en rekke produktområder. Forordningen inneholder også hjemmel for krav til offentlige anskaffelser og et forbud mot destruksjon av usolgte tekstiler og sko. Ifølge regelverket skal store virksomheter offentlig informere om destruksjon (ødelegging, kasting/kassering etc.) av usolgte forbrukerprodukt, og EU-kommisjonen kan senere vedta underliggende regelverk om forbud mot destruksjon også av andre typer usolgte forbrukerprodukt.

Regjeringen la våren 2024 frem et forslag til ny lov om bærekraftige produkter og verdikjeder for Stortinget, som ble vedtatt. Loven trådte i kraft 1. juli, og har til formål å hjemle dette nye og forsterkede produktrammeverket for bærekraftige produkter som er under utvikling i EU. Regjeringen vil fremme forslag om at den ovennevnte økodesignforordningen gjennomføres i den nye loven når denne er innlemmet i EØS-avtalen.

Det er et nasjonalt mål å øke materialgjenvinningen av avfall. Videre er det et mål å koble veksten i mengden avfall fra veksten i økonomien. Regjeringen vedtok i 2022 endringer i avfallsregelverket som stiller krav til utsortering og materialgjenvinning av plastavfall og biologisk avfall. I mai 2024 ble det fastsatt krav til utsortering, separat innsamling og materialgjenvinning av glass- og metallemballasje, papp, papir og tekstiler fra husholdning og næringer som genererer husholdningslignende avfall. Forskriftsendringene trådte ikraft 1. januar 2025. EU har høsten 2025 vedtatt revidert rammedirektiv om avfall, som inneholder krav om at alle EU/EØS-land skal innføre utvidet produsentansvar for tekstiler, og rettslig bindende mål for reduksjon av matavfall.

I Bransjeavtalen om reduksjon av matsvinn er målet å halvere matsvinnet innen 2030. Regjeringen fremmet våren 2025 en matsvinnlov som skal sikre bedre ressursutnyttelse av mat gjennom å forebygge og redusere matsvinn. Loven ble vedtatt i juni 2025. Det gjøres nå utredningsarbeid for å få på plass utfyllende forskrifter til loven.

Internasjonalt arbeider Norge for en ambisiøs global avtale om plastforurensning i de mellomstatlige forhandlingene igangsatt av FNs miljøforsamling. Komiteens arbeid skulle etter planen ferdigstilles innen utgangen av 2024, men landene har fremdeles ikke kommet til enighet, og prosessen fortsetter derfor videre. Norge leder en høyambisjonskoalisjon med 75 medlemsland sammen med Rwanda for å øke ambisjonsnivået i forhandlingene. Norge fremmer blant annet forslag om rettslig bindende forpliktelser rettet mot hele plastens livsløp og prioriterer tiltak så langt oppe i produksjonskjeden som mulig. Regjeringen har vedtatt å videreføre bistandsprogrammet mot marin forsøpling i perioden 2025-28. Innrettingen på programmet skal vurderes i lys av erfaringer fra den første perioden.

Norge er pådriver for å fase ut miljøgifter og for sterkere internasjonale regler for kontroll av helse- og miljøfarlige kjemikalier. For å sikre god, felles kunnskap som grunnlag for tiltak for å motvirke den tredje store miljøtrusselen, forurensning, ble det i 2025 etablert et nytt globalt mellomstatlig panel for kjemikalier, avfall og å forebygge forurensning. For perioden 2022-2025 har medlemslandene i FN sluttet seg til at FNs miljøprogram skal prioritere bærekraftig produksjon og

forbruk på tvers av alle sektorer og miljøproblemer.

Mål 13 Handle omgående for å motarbeide klimaendringene og konsekvensene av disse

Oppfølging av Parisavtalen er grunnlaget for oppfylling av FNs bærekraftsmål 13. Informasjon om internasjonalt klimaarbeid, inkludert Parisavtalen, finnes i programkategori 12.70 (Internasjonalt klimaarbeid). Se proposisjonens kapittel 2.5 Klima for nærmere omtale av Norges klimamål. For en kort omtale av hvordan Norge skal nå klimamålene, inkludert klimatilpasning, se programkategori 12.20. For en bredere gjennomgang, se klimalovrapporteringen i særskilt vedlegg *Regjeringens klimastatus og -plan*. Se også resultatområder og nasjonale mål i klima- og miljøpolitikken i del I.

Norge har meldt inn to klimamål under Parisavtalen for henholdsvis 2030 og 2035. Målene er også lovfestet i klimaloven.

Norges klimamål for 2030 er å kutte utslippene med minst 55 pst. sammenlignet med hva de norske utslippene var i 1990. Målet kan oppfylles i samarbeid med EU. Dersom EU-samarbeidet ikke tar oss helt til 55 pst. utslippsreduksjoner, kan kvoter under Parisavtalens artikkel 6 (utenfor EØS) brukes til å dekke det som mangler for å oppfylle klimamålet for 2030.

Norges klimamål for 2035 er å kutte utslippene med minst 70-75 pst. sammenlignet med hva de norske utslippene var i 1990. Regjeringen planlegger for at klimamålet for 2035 skal nås med utslippsreduksjoner i Norge og i samarbeid med EU, i tråd med Stortingets vedtak.

Norge har i tillegg lovfestet et mål om å bli et lavutslippssamfunn i 2050. Målet er å redusere klimagassutslippene med 90–95 pst. innen 2050 sammenliknet med utslippsnivået i 1990.

De norske klimagassutslippene er på vei ned. De samlede norske utslippene av klimagasser i 2024 var 45 millioner tonn CO_2-ekvivalenter, ifølge foreløpige tall. Det er 20 pst. under toppnivået i 2007 og en reduksjon på 6,3 millioner tonn siden 1990. Se miljøstatus.no for nærmere oversikt over nasjonale klimamål og indikatorer.

Norge fører en ambisiøs klimapolitikk. Sektorovergripende virkemiddel i form av avgifter og deltakelse i det europeiske kvotesystemet er hovedvirkemidler og dekker om lag 85 pst. av klimagassutslippene i Norge. Norske klimaavgifter er svært høye i internasjonal sammenheng, både i utbredelse og nivå. Disse virkemidlene setter en pris på utslipp og bidrar dermed til at produksjon og forbruk blir vridd i mer klimavennlig retning. I tillegg til kvoter og avgifter blir direkte regulering, standarder, avtaler, informasjon og subsidier til utslippsreduserende tiltak brukt som virkemiddel i klimapolitikken, inkludert støtte til forskning og teknologiutvikling.

Regjeringen legger årlig fram *Regjeringens klimastatus og -plan* som et særskilt vedlegg til forslaget til statsbudsjett. *Klimastatus og -plan* viser hvordan Norge ligger an til å nå klimamålene og presenterer et styringssystem og regjeringens plan for å oppfylle målene og er også regjeringens rapportering etter klimaloven. Blant tiltakene som skal bidra til å nå målene er en gradvis økning i avgiften på klimagassutslipp til 2 400 kroner per tonn CO_2 innen 2030, regnet i 2025-priser. I budsjettene for 2022, 2023, 2024 og 2025 er CO_2-avgiften økt i tråd med en opptrapping til 2 400 (2025-kroner) i 2030. I år foreslår regjeringen å trappe avgiften videre opp til 3 400 kroner i 2035. Klimaplanen viser også hvordan det vil bli lagt til rette for reduksjon i utslipp og økt CO_2-opptak i skog og andre areal, og dessuten virkemiddel for å stimulere lav- og nullutslippsløsninger i kvotepliktig industri. I planen vurderes også klimaeffekten av forslag til budsjettendringer.

I april 2025 la regjeringen fram Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet*. Her legger regjeringen rammene for klimapolitikken mot 2035, på vei mot lavutslippssamfunnet. I meldingen omtales regjeringens politikk for å redusere klimagassutslipp i hele økonomien.

Norske myndigheter arbeider for å gjøre samfunnet mindre sårbart for klimaendringer. Nettstedet Klimatilpasning.no bidrar til å spre kunnskap om klimaendringer og klimatilpasning. Hensynet til klimatilpasning er innarbeidet i statlige planretningslinjer for klima- og energi. Formålet med retningslinjene er å sikre at klima og energi vektlegges i kommunenes arealplanlegging og virksomhet.

Et godt naturvitenskaplig kunnskapsgrunnlag er sentralt i arbeidet med klimatilpasning. Norsk klimaservicesenter (KSS) skaffer, legger til rette og formidler klima- og hydrologiske data for bruk i arbeidet til forvaltningen med klimatilpasning, og gir råd om bruk av data. Det er bevilget midler til KSS til arbeidet med å utvikle en nasjonal dataplattform, kalt «Klimakverna». Klimakverna skal sørge for at det blir enklere å ta i bruk klima- og hydrologiske framskrivinger, for eksempel i planverket til kommunene.

Flere nasjonale strategier for reduksjon av katastroferisiko i tråd med Sendai-rammeverket er på plass. Regjeringen arbeider med å videreut-

vikle risiko- og sårbarhetsanalysene i fylkene (fylkesRos) for aktivt bruk i arbeidet med klimatilpasning på regionalt og lokalt nivå. Regjeringen har gitt Miljødirektoratet i oppdrag å utarbeide en nasjonal klimasårbarhetsanalyse som vil gi et bedre kunnskapsgrunnlag og legge grunnlag for videre politikkutvikling om klimatilpasning. Regjeringen har også satt ned et ekspertutvalg om klimatilpasning.

For å styrke klimaberedskapen la regjeringen i 2023 fram Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn.* Meldingen inneholder regjeringens plan for det nasjonale arbeidet med klimatilpasning for perioden 2024–2028. Meldingen bidrar til et rammeverk for økt tilpasningsinnsats i og på tvers av sektorer og samfunnsområder og et bedre styringssystem for det nasjonale klimatilpasningsarbeidet.

Internasjonalt skal norsk klimafinansiering til utviklingsland innrettes slik at den bidrar til at utviklingslandene når målene sine under Parisavtalen. Norge har et mål om en dobling av norsk klimafinansiering fra 7 mrd. kroner i 2020 til 14 mrd. kroner senest i 2026. Tallene fra 2024 viser at norsk klimafinansiering utgjorde 18,7 mrd. kroner. Dette er tredje år på rad at Norge når nivået for målet om å doble klimafinansieringen.

Klima- og skoginitiativet er den største internasjonale enkeltsatsing på klimafeltet i Norge. Initiativet har gjort Norge til et foregangsland i langsiktig finansiering for å stanse tapet av naturskog og bidra til bærekraftig arealforvaltning. Se omtale av Klima- og skoginitiativet under programkategori 12.70 *Internasjonalt klimaarbeid*.

Mål 14 Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling

Norges utstrakte bruk av havet og ressursene i havet fører med seg et ansvar for å forvalte havområdene på en langsiktig og ansvarlig måte. Norge baserer bruken av havet på bærekraft og økosystembaserte tilnærminger. Norge har omfattende reguleringer for å sikre god forvaltning av havområdene. Se også omtale under resultatområder og nasjonale mål i klima- og miljøpolitikken i del I og programkategori 12.20 i del II.

Miljøtilstanden i de norske havområdene påvirkes i økende grad av menneskeskapte klimaendringer og økt havtemperatur. Havklimaet har endret seg i alle de tre forvaltningsplanområdene som følge av menneskeskapte klimaendringer. Dette gjør seg gjeldende gjennom forhold som økt temperatur, minkende havis i Barentshavet, og formørking av vannet i Nordsjøen og Skagerrak. Økte utslipp av CO_2 fører også til at havet blir surere. Disse endringene har videre medført endringer i den økologiske tilstanden i økosystemene. I Nordsjøen og Skagerrak er økosystemet betydelig påvirket av menneskelige aktiviteter.

Norge er avhengig av et rent og rikt hav for å høste og produsere ren mat. Verdiskaping i havnæringene er avhengig av bærekraftig forvaltning av marine ressurser, god miljøtilstand og rikt naturmangfold i de norske kyst- og havområdene. Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene – Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, Norskehavet, og Nordsjøen og Skagerrak – er oppdatert og lagt frem i Meld. St. 21 (2023–2024) *Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene* med rammer og tiltak for bærekraftig bruk og bevaring av økosystemene. Planene legger til rette for verdiskaping og matsikkerhet, og bidrar til å opprettholde miljøverdiene. Regjeringen vil legge frem neste melding til Stortinget om forvaltningsplanene for norske havområder i 2028.

I forbindelse med vedtaket om et nytt globalt rammeverk for naturmangfold under partsmøtet i Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) i 2022 har Norge sluttet seg til et globalt mål om å bevare minst 30 pst. av verdens havområder gjennom et nettverk av marine verneområder og andre effektive arealbaserte bevaringstiltak. Regjeringen vil bidra i gjennomføringen av det internasjonale målet, jf. også nærmere omtale under. Det blir arbeidet videre med å redusere utslipp fra hav- og landbaserte forurensningskilder, inkludert utslipp av mikroplast og tilførsel av næringssalter. Som en del av arbeidet med truet natur har regjeringen høsten 2025 utpekt korallrev som utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven

God forvaltning og utnyttelse av ressursene i havet krever kunnskap. Bunnkartleggingen av norske havområder (Mareano-programmet) har dybdemålt om lag 306 000 km^2 av norske havområder. Dybdemålingene danner grunnlaget for detaljerte dybdekart over sjøbunnen og videre planlegging og kartlegging av geologisk, biologisk og kjemisk miljøtilstand på sjøbunnen. De årlige økosystemtoktene til Havforskingsinstituttet bidrar til kunnskap om miljøtilstanden og grunnlaget for bærekraftig havforvaltning.

Kunnskapsbaserte tiltak og forskningsinnsats er viktig for å sette i verk gode tiltak i havforvaltningen. Norge er kjent for å sørge for omfattende forskning som grunnlag for forvaltning av økosystem og ressurser i hav- og kystområdene. Priorite-

ringer innen kunnskapsoppbygging om hav og kyst er blant annet omtalt i regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023–2032) og i forvaltningsplanene for havområdene.

Regjeringen har som mål at et representativt utvalg av natur i havområdene skal bevares. Det er til nå etablert 18 marine verneområder for å verne særlige naturverdier og stor biologisk produksjon, og fire nasjonalparker med stor del marine arealer. En ny lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet – havvernloven – ble vedtatt i juni 2025. Havvernloven gjør at det nå er mulig å opprette marine verneområder i alle havområder under norsk jurisdiksjon. Loven blir dermed et viktig verktøy for å nå nasjonale og internasjonale mål om å bevare viktige områder for marin natur.

I tillegg brukes andre arealbaserte virkemidler i havområdene. Det pågår en prosess for å avklare hvilke områder til havs som er effektivt bevart gjennom andre effektive arealbaserte bevaringstiltak. Regjeringen vil komme tilbake med et nasjonalt mål for bevaring av norske havområder når denne prosessen er fullført.

Arbeidet med å bevare viktige områder for marin natur er nærmere omtalt i blant annet Meld. St. 29 (2020–2021) *Heilskapleg nasjonal plan for bevaring av viktige område for marin natur* og Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold*.

Internasjonalt er Norge en pådriver for å løfte havspørsmål på den internasjonale dagsorden, og prioriterer aktiv deltagelse i internasjonal regelutvikling for å sikre bevaring og bærekraftig bruk av havet. Havspørsmål er viktige samarbeidsområder i en rekke av de bilaterale relasjonene til Norge.

Norge arbeider aktivt for å sørge for at bærekraftig skipsfart, inkludert utfasing av klimagassutslipp og ivaretagelse av biologisk mangfold, er sikret i utvikling av skipsfartens regelverk under FNs sjøfartsorganisasjon (IMO).

Norge er en pådriver for at alle kyststater skal ha en helhetlig, økosystembasert havforvaltning blant annet gjennom den norske innsatsen i det internasjonale Havpanelet. Statsminister Støre leder sammen med Palaus president panelet, som i dag består av 18 stats- og regjeringssjefer. Landene har forpliktet seg til blant annet å etablere en planmessig, bærekraftig forvaltning av sine hav- og kystområder innen 2025. Dette støtter opp under bærekraftsmål 14 om bevaring og bærekraftig bruk av hav og marine ressurser.

I Den internasjonale havbunnsmyndigheten (ISA) blir det forhandlet et regelverk for utvinning av mineralressurser i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon. Det har også blitt forhandlet en avtale under FNs havrettskonvensjon om bevaring og bærekraftig bruk av marin biodiversitet i havområder utenfor nasjonal jurisdiksjon. Avtalen ble vedtatt i 2023 og undertegnet av Norges statsminister samme år. Norge ratifiserte avtalen 4. juni 2025 og har vedtatt en ny lov for å gjennomføre avtalen i norsk rett.

Norge arbeider for en ambisiøs global avtale mot plastforurensning i de mellomstatlige forhandlingene igangsatt av FNs miljøforsamling, og under bistandsprogrammet mot marin forsøpling blir det arbeidet for å styrke avfallshåndtering i utviklingsland. Se mål 12 for nærmere omtale.

Gjennom EØS-midlene bidrar Norge til å støtte arbeid med livet i havet i seks land i EØS-området. Støtten er primært rettet mot miljøvern og økosystemer.

Mål 15 Verne, tilbakeføre og fremme bærekraftig bruk av økosystem, sikre bærekraftig skogforvaltning, motvirke ørkenspredning, stanse og reversere landforringing og stanse tap av artsmangfold

Se også omtale under resultatområde og nasjonale mål i klima- og miljøpolitikken i del I og programkategori 12.20 i del II.

I Norge er mye gjort for å ivareta økosystemene gjennom en kunnskapsbasert forvaltning. Regjeringen la høsten 2024 frem Meld. St. 35 *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold* (naturmeldingen). I stortingsmeldingen presenteres hovedgrepene i regjeringens naturpolitikk.

Om lag 17,7 pst. av fastlandsarealet i Norge er vernet etter naturmangfoldloven – 25,7 pst. av landarealet når vernet på Svalbard og Jan Mayen også blir regnet med. Regjeringen mener at det ikke er behov for et omfattende nytt vern, men at skogvernet skal økes i tråd med målet fra Stortinget om 10 pst. vern av skogen. I resten av økosystemene er det behov for et begrenset vern av enkelte naturtyper som i dag ikke er godt nok sikret i de eksisterende verneområdene. Dette vernearbeidet pågår nå og de første områdene av denne typen ble vernet i august 2025. Om lag 75 pst. av elver og innsjøer har god eller svært god tilstand i samsvar med klassifiseringen etter vannforskriften.

Tilstanden for fjell er ifølge Miljøstatus god, men utviklingen er negativ. I skog er tilstanden så vidt middels. Tilstanden for kyst er middels, med

en stabil utvikling. Tilstanden for elver og innsjøer er middels med nøytral utvikling, mens våtmark samt kulturlandskap og åpent lavland begge har middels tilstand med negativ utvikling.

Nedbygging og andre arealendringer fjerner og splitter opp leveområder for arter og påvirker naturmangfold, jordvern og klima. For å sikre bærekraftig forvaltning av verdifull natur, karbonrike arealer og matjord må myndighetene planlegge helhetlig og kunnskapsbasert. Regjeringen vil arbeide for å redusere nedbyggingen av særlig viktige naturarealer innen 2030, og begrense netto tap av særlig viktige naturarealer til et minimum innen 2050. Målet skal oppnås gjennom en deltakende og helhetlig arealplanlegging, med utgangspunkt i lokalt selvstyre og respekt for urfolks rettigheter. Miljødirektoratet og SSB utvikler naturregnskap for Norge. Første versjon publiseres i 2026. Forurensning, fremmede arter og klimaendringer, som er en stadig økende påvirkningsfaktor, påvirker også naturmangfoldet negativt.

Arealendringer er den klart viktigste negative påvirkningsfaktoren for truede arter, i Norge og globalt. Artsdatabanken ga i november 2021 ut Norsk rødliste for arter. I overkant av 2 700 arter har fått status som truet. Ekspertene vurderer at om lag 85 pst. av de truede artene er i nedgang. Nær halvparten av de truede artene lever i skog, mens om lag en tredjedel av de truede artene lever i kulturlandskapet.

Regjeringen vil intensivere arbeidet med å redde truede arter og naturtyper og ta vare på bier og andre pollinerende insekter. Det ble i 2021 laget en oppfølgingsplan for den mest truede naturen, og relevante direktorater samarbeider om å følge opp planen. En tverrsektoriell tiltaksplan fra 2021 for pollinerende insekter inneholder en rekke tiltak for å ta vare på leveområder, bygge opp kunnskap og formidle kunnskapen om insekter. Et nasjonalt overvåkingssystem for insekter bidrar også til å hente inn ny kunnskap.

Som et ledd i å bedre tilstanden for naturen, restaureres forringet natur. Det gjøres en rekke tiltak på tvers av sektorer for å restaurere forringet natur, med mål om velfungerende økosystemer. Tiltakene må være av en viss vesentlighet og egnet til å gi varig virkning. Det arbeides fortsatt med klargjøring av omfang av areal i Norge som er forringede økosystemer, og det pågår arbeid med naturrestaurering i flere områder. Til grunn for arbeidet med restaurering ligger blant annet Plan for restaurering av våtmark i Norge (2021–2025), vannforvaltningsplaner, Nasjonal strategi for restaurering av vassdrag 2021-2030 og Oppfølgingsplan for truet natur. Regjeringen opprettet i 2024 en ny tilskuddsordning for naturrestaurering rettet mot kommuner, organisasjoner og private tiltakshavere. I havet og sjøområdene jobbes det med restaurering av marine økosystemer, blant annet Skagerrak-Oslofjorden. Videre var restaurering av leveområdene til villreinen et av fem strategiske områder regjeringen fremmet i Meld. St. 18 (2023–2024) *En forbedret tilstand for villrein, og som Stortinget sluttet seg til*.

Om lag 40 pst. av landarealet i Norge er dekket av skog. Det er et krav at det skal legges til rette for at det kommer opp ny skog etter hogst, slik at produksjonsevnen til skogarealet kan utnyttes i et langsiktig perspektiv. Skogen er også viktig for å binde karbon. Kommunene kontrollerer foryngingsinnsatsen til skogeierne årlig. Det blir gjennomført miljøregistreringer for å skaffe et godt kunnskapsgrunnlag om livsmiljø for arter og andre miljøverdier. Samtidig er skogen leveområde for et stort naturmangfold. Regjeringen har satt i gang arbeid med å etablere en meny av ulike tiltak som bidrar til å opprettholde et mangfold av økosystemer i god økologisk tilstand, i første omgang er systemet utviklet for økosystem skog der et mål for økologisk tilstand ble fastsatt i Naturmeldingen høsten 2024. Målet lyder: *I Skog som er vernet etter naturmangfoldloven er i økologisk tilstand nær naturtilstand i 2050. I øvrig skog er økologisk tilstand, målt med direktoratenes indikatorer, forbedret innen 2050, samtidig som det er et aktivt bærekraftig skogbruk på drivverdige arealer og skognæringens konkurransekraft er ivaretatt.*

Tilgang til norske genetiske ressurser blir regulert av naturmangfoldloven og forskrift om tradisjonell kunnskap knyttet til genetiske ressurser. Norge gir årlige bidrag til fondet til plantetraktaten for fordelsdeling og gir tilgang til plantegenetiske ressurser for mat og landbruk i tråd med forskriftene til traktaten. På COP 16 i Cali, Colombia, ble det vedtatt et globalt multilateralt system for deling av fordeler fra bruk av digital sekvensinformasjon, og Cali-fondet tar nå imot bidrag fra næringslivet verden over. Norge vil i forbindelse med oppfølgingen av vedtaket vurdere hvordan norske selskaper som bruker digital sekvensinformasjon kan bidra til Cali-fondet.

Regjeringen følger opp stortingsmeldingen om miljøkriminalitet med tiltak og virkemidler for å redusere den negative påvirkningen som miljøkriminalitet har på klima og miljø. I 2020 ble det vedtatt en kvalitetsnorm for villrein, og i 2022 og 2023 ble det gjennomført klassifiseringer av de 24 villreinområdene etter kvalitetsnormen. Klassifi-

seringene viser at seks av de ti nasjonale områdene har dårlig kvalitet, fire har middels kvalitet, mens ingen har god tilstand. Av de 14 andre villreinområdene har seks dårlig kvalitet, syv middels kvalitet og ett god kvalitet. Til sammen vil det si at 12 av 24 villreinområder i Norge har dårlig kvalitet, 11 har middels kvalitet og en har god kvalitet. Våren 2024 la regjeringen fram en stortingsmelding om villrein (Meld. St. 18 (2023–2024)) med mål om å forbedre tilstanden for villrein for Stortinget. Meldingen fikk bred tilslutning i Stortinget. Villreinmeldingen og Stortingets behandling av den (Innst. S 374 (2023–2024)) følges opp av regjeringen, og er et overordnet rammeverk for arbeidet med å forbedre tilstanden for villrein i Norge fremover. Det mest sentrale tiltaket i oppfølgingen av meldingen er arbeidet med å vedta tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for de enkelte villreinområdene, i første omgang for de nasjonale villreinområdene.

Internasjonalt er den norske innsatsen rettet mot naturmangfold, stans og reversering av tap av regnskog, bærekraftig arealforvaltning, og miljøkriminalitet. I 2022 ble det vedtatt et nytt globalt rammeverk for naturmangfold under Konvensjonen om biologisk mangfold (naturavtalen). Naturavtalens oppdrag er å handle raskt for å stanse og reversere tap av naturmangfold slik at naturen kan gjenopprettes. Regjeringen la høsten 2024 fram en stortingsmelding med ny norsk handlingsplan for naturmangfold som viser hvordan Norge skal bidra til å nå de globale målene.

Norge bidrar gjennom utviklingspolitikken og aktiv deltakelse i mellomstatlig samarbeid, inkludert i FN-organisasjonen for mat og landbruk (FAO) og konvensjonen om biologisk mangfold (CBD). Omtrent to tredjedeler av landjordas naturmangfold finnes i skog. Klima- og skoginitiativet har bilaterale samarbeid med de store regnskoglandene, som Brasil, Indonesia, DR Kongo, Colombia og Peru. Disse landene er såkalte megadiversitetsland, som betyr svært mange og stedegne arter. Den norske støtten bidrar blant annet til å kartlegge, overvåke og verne spesielt naturrike områder, og til bærekraftig forvaltning i samarbeid med urfolk, og lokalbefolkningen. Den norske støtten bidrar også til å bekjempe miljøkriminalitet i regnskogen. Norge samarbeider tett med andre offentlige og private givere med å ta vare på de tropiske skogene.

Mål 16 Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivå

Klima- og miljødepartementet bidrar internasjonalt gjennom Klima- og skoginitiativet til å oppnå delmål 16.4 om å motarbeide organisert kriminalitet ved å styrke evnen nasjonale styresmakter har til å nedkjempe ulovlig avskoging og ulovlig gruvedrift i tropiske skogland. Klima- og skoginitiativet støtter også sivilsamfunnsaktører, slik som uavhengige journalister, i arbeidet deres med å avdekke de som profitterer på de ulovlige handlingene. Videre arbeider Klima- og miljødepartementet med å følge opp stortingsmeldingen om miljøkriminalitet, blant annet gjennom FN-konvensjonene om korrupsjon og grenseoverskridende organisert kriminalitet og andre internasjonale forum. Klima- og miljødepartementet har også tatt initiativ til å etablere en global allianse mot naturkriminalitet sammen med likesinnede partnere fra myndigheter og sivilt samfunn. Naturkrimalliansen ble lansert i 2023. Dette arbeidet støtter opp om delmål 15.7 og 16.4. Gjennom bidrag til World Heritage Leadership Programme har Norge medvirket til å nå delmål 16.6 om å utvikle effektive, ansvarlige og åpne institusjoner på alle nivå gjennom kapasitetsbygging for global oppfølging av verdenssarvkonvensjonen.

Mål 17 Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling

Klima- og miljøministeren har fast plass i Topplederforum for bærekraftsmålene som ledes av digitaliserings- og forvaltningsministeren. Topplederforum skal gi innsikt fra kommunesektoren, næringslivet, arbeidstakerorganisasjonene, frivillige organisasjoner og statlige virksomheter og er et viktig tiltak under mål 17. Klima- og miljødepartementet har en interdepartemental dialogarena for klima- og miljøkunnskap. Arenaen skal bidra til et systematisk interdepartementalt samarbeid om overordnede tema på tvers av sektorene i tråd med strategien for departementsfellesskapet *Gode hver for oss. Best sammen* (2021–2025). Miljødirektoratet samarbeider med Statistisk sentralbyrå i arbeidet med å utvikle nasjonale målepunkter for bærekraftsmålene.

9 Samfunnssikkerhet og beredskap

9.1 Ansvarsområde

Klima- og miljødepartementet skal bidra til å forebygge og redusere konsekvensene av uønskede hendelser i klima- og miljøsektoren. Arbeidet med risiko- og sårbarhetsanalyser, overordnet risikobilde for sektoren, beredskapsplanverk og øvelser er prioriterte oppgaver. Etatene i miljøforvaltningen medvirker i dette arbeidet ved blant annet å gjennomføre egne analyser av risiko og sårbarhet innenfor sitt område.

Meteorologiske tjenester

Meteorologisk institutt (MET) har en viktig rolle innenfor samfunnssikkerhet og beredskap i Norge. MET overvåker, varsler og formidler været og beregner klimaet i nåtid og fremtid for at samfunnet skal kunne sikre liv og verdier og verne miljøet. MET forvalter kritisk infrastruktur, og meteorologiske tjenester er en kapabilitet i den kritiske samfunnsfunksjonen Natur og miljø. Etaten er en del av totalforsvaret ved at de leverer utvidet meteorologisk støtte etter avtale med de aktuelle enhetene i Forsvaret ved krise og krig og under større militære øvelser.

Tjenestene til MET er forskningsbaserte. De operative tjenestene tar i bruk resultat fra ny forskning, og instituttet driver forskning og utvikling på alle sine fagområder. Se omtale av MET i del II og i kap. 9.4 *Den kritiske samfunnsfunksjonen Natur og miljø*.

Beredskap mot akutt forurensning og radioaktiv forurensning

Klima- og miljødepartementet har ansvar etter forurensningsloven dersom et uhell eller en ulykke fører til radioaktive utslipp og avfall. Det operative ansvaret ligger hos Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA). Direktoratet gjør også tiltak for utslipps- og avfallshåndtering og bidrar med utvikling av planverk for akutt radioaktiv forurensning. DSA gjennomfører også målinger av radioaktivitet og kan gi råd om konsekvenser som nedfall kan ha for det ytre miljøet. Miljødirektoratet kan bistå med kunnskap om naturverdier som kan bli berørt ved en eventuell hendelse. Norsk Polarinstitutt kan bistå med kunnskapsgrunnlag som spredningsmodellering og kunnskap om Arktis, blant annet iskart.

Ved atomulykker har Helse- og omsorgsdepartementet det overordnede beredskapsansvaret, mens DSA er fag- og forvaltningsmyndighet. Den nasjonale atomberedskapen er organisert gjennom *Kriseutvalget for atomberedskap*, ledet av DSA.

Ansvaret for den statlige beredskapen mot akutt forurensning er lagt til Nærings- og fiskeridepartementet med Kystverket som utøvende etat. Ved en statlig aksjon mot akutt forurensning har miljøforvaltningen en rådgiverrolle og ansvar for informasjon om miljøverdier og miljøkonsekvenser. Miljødirektoratet har ansvar for å stille krav til beredskapen private virksomheter har mot akutt forurensning, og for å kontrollere at kravene blir overholdt. Norsk polarinstitutt stiller krav om beredskap mot akutt forurensning og tiltak for å ivareta tryggheten for liv og helse ved gjennomføring av aktiviteter i Antarktis.

Klimatilpasning

Klimaendringene er en av de aller største utfordringene i vår tid. Alle departementene har ansvar for å ivareta hensynet til klimaendringer innenfor egen sektor. Klima- og miljødepartementet har et spesielt ansvar for å samordne regjeringens helhetlige arbeid med klimatilpasning. I Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn* presenterte regjeringen et forbedret styringssystem for det nasjonale klimatilpasningsarbeidet, jf. Innst. 161 S (2023–2024). Systemet skal bidra til at hensynet til et klima i endring blir vurdert og implementert systematisk i alle sektorer, og til at klimatilpasningsarbeidet blir mer helhetlig og bedre samordnet. Styringssystemet skal også bidra til at vi får mer kunnskap om utviklingen i risiko og sårbarhet for Norge.

Miljødirektoratet støtter departementene i arbeidet med klimatilpasning.

Se særskilt vedlegg *Regjeringens klimastatus og -plan* for ytterligere omtale av klimatilpasning.

Beredskap mot skader på kulturmiljø

Klima- og miljødepartementet har det overordnete ansvaret for forvaltning av kulturmiljø i Norge. Riksantikvaren samarbeider med andre myndigheter om beredskap og sikring av kulturmiljø. Økt forekomst av ekstremværhendelser som flom, skred, storm og kraftige nedbørmengder må tas hensyn til i arealplanleggingen fremover. Riksantikvaren bidrar med kunnskap og veiledning om hvordan hensyn til kulturmiljø kan tas inn i arbeidet med arealplanlegging og beredskap i fylkeskommuner, Sametinget og kommunene.

Regjeringen la i januar 2025 frem Meld. St. 9 (2024–2025) *Totalberedskapsmeldingen – Forberedt på kriser og krig*. Her omtales kulturarvens betydning for sivil motstandskraft og fremhever at kulturarven må ivaretas i beredskapssystemet. Riksantikvaren er nasjonal koordinator for implementeringen av Haag-konvensjonen om ivaretakelse av kulturverdier i væpnet konflikt. Sektoransvaret legges til grunn for oppfølging av forpliktelsene etter konvensjonen. Det er etablert et tett samarbeid mellom Riksantikvaren og berørte etater og institusjoner om oppfølgingen, Kulturdirektoratet, Arkivverket, Nasjonalbiblioteket, Forsvarsbygg og Kulturhistorisk museum.

Beredskap mot utslipp av GMO

Genmodifiserte organismer (GMO) er mikroorganismer, planter og dyr hvor den genetiske sammensettingen er endret ved bruk av gen- eller celleteknologi. Klima- og miljødepartementet behandler søknader om omsetning og utsetting av levende GMO i naturen etter genteknologiloven. Helse- og omsorgsdepartementet har ansvar for innesluttet bruk av GMO, hvor det benyttes fysiske inneslutningstiltak for å begrense GMO-ens kontakt med mennesker og miljø. Tilsynsmyndigheten er delt mellom helse-, miljø- og matmyndighetene, hvor Helsedirektoratet er tilsynsmyndighet for innesluttet bruk av GMO. Miljødirektoratet er tilsynsmyndighet for GMO som ikke er til mat og fôr, og Mattilsynet er tilsynsmyndighet for GMO til mat og fôr. Søknader som gjelder GMO-legemiddel til mennesker, blir behandlet av Direktoratet for medisinske produkter.

Berørte virksomheter skal sørge for nødvendig forebyggende sikkerhet for å hindre helse- og miljømessige skadevirkninger av genmodifiserte organismer, se genteknologiloven § 21. Dersom utslipp skjer, skal forurenser straks iverksette tiltak for å begrense skadevirkningene. Tilsynsmyndighetene kan pålegge virksomheten å gjennomføre oppsamling eller andre tiltak mot organismene.

9.2 Informasjonssikkerhet i miljøforvaltningen

I «Nasjonal strategi for digital sikkerhet» og tilhørende handlingsplan er det slått fast at fagdepartementene har et overordnet ansvar for å ivareta sikkerheten i IKT-infrastrukturen i sin sektor. Det er etablert responsmiljø for IKT-sikkerhetshendelser i miljøforvaltningen (MiljøCERT). I tillegg har Meteorologisk institutt, Miljødirektoratet, Norsk Polarinstitutt og Riksantikvaren etablert styringssystem for informasjonssikkerhet og er nå sertifisert etter ISO-27001-standarden. Norsk kulturminnefond og Artsdatabanken har etablert et styringssystem for informasjonssikkerhet som er tilpasset størrelsen og egenarten til virksomhetene.

9.3 Forebyggende sikkerhetstjeneste

De nasjonale sikkerhetsinteressene beskyttes ved at departementene identifiserer grunnleggende nasjonale funksjoner (GNF) innenfor sine ansvarsområder. GNF-prosessen vil være en kontinuerlig prosess. Denne prosessen kan føre til endringer når det gjelder å identifisere funksjoner og skjermingsverdige verdier, hvilke virksomheter som er av vesentlig og avgjørende betydning, og i hvilken grad en virksomhet er avhengig av eksterne ressurser (andre virksomheter). Hva som blir krevd for å oppnå et forsvarlig sikkerhetsnivå, kan også bli endret.

Klima- og miljødepartementet har identifisert en grunnleggende nasjonal funksjon i egen sektor. *KLD GNF 1: Klima- og miljødepartementets virksomhet, handlefrihet og beslutningsdyktighet* omfatter rollen departementet har som faglig sekretariat for politisk ledelse, utøvelse av myndighet og styring og oppfølging av underliggende virksomheter.

Departementet arbeider fortløpende med å kartlegge virksomheter som er av vesentlig eller avgjørende betydning for GNF, og å identifisere, vurdere og rapportere mulige avhengigheter. Identifisert GNF er innmeldt til sikkerhetsorganet.

9.4 Den kritiske samfunnsfunksjonen Natur og miljø

Arbeidet med å sikre samfunnet mot alvorlige hendelser er et ansvar som ligger til mange sektorer. I Meld. St. 10 (2016–2017) *Risiko i et trygt samfunn – Samfunnssikkerhet* blir det redegjort for hvilke funksjoner som til enhver tid må opprettholdes for å sikre samfunnet, og hvilket departement som har ansvar for å koordinere og samordne funksjonene. Klima- og miljødepartementet har ansvaret for den kritiske samfunnsfunksjonen Natur og miljø. Rollen som hovedansvarlig departement innebærer blant annet å sikre nødvendig koordinering og samordning mellom aktuelle departement.

Bakgrunnen for den kritiske samfunnsfunksjonen Natur og miljø er behovet for vern av naturen mot påvirkning fra menneskelig aktivitet i form av akutt forurensning (forurensningsberedskap) og vern av befolkningen mot naturfare (meteorologitjenester og flom- og skredvarsling). Det er definert tre tiltaksområder: forurensningsberedskap, meteorologitjenester og overvåkning av flom- og skredfare.

I forurensningsberedskap inngår privat, kommunal/interkommunal og statlig beredskap mot akutt forurensning til lands og i norske farvann og på norsk kontinentalsokkel.

I meteorologitjenester inngår METs tjenester:

- innsamling, behandling og tilgjengeliggjøring av meteorologiske data
- utarbeidelse og distribusjon av varsel av betydning for liv og trygghet
- utarbeidelse av spesielle meteorologiske beregninger og tjenester i anledning søk og redningsoperasjoner, kritiske operasjoner og sikkerhetstruende hendelser
- utarbeidelse og distribusjon av flymeteorologisk informasjon for sivil og militær luftfart

I Norge er MET gitt særskilte oppgaver tilknyttet meteorologiske tjenester. I vedtektene til MET heter det: «*Meteorologisk institutt står for den offentlige meteorologiske tjenesten for sivile og militære formål. Meteorologisk institutt skal overvåke, varsle og formidle informasjon om været og havet med høy kvalitet og regularitet og beregne klimaet i nåtid og framtid. Instituttet skal arbeide for at myndighetene, næringslivet, institusjoner og allmennheten best mulig kan vareta sine interesser for sikring av liv og verdier, for planlegging og for vern av miljøet.*» MET utvikler og leverer en lang rekke nyttige tjenester og sørger blant annet for at beredskapsetatene er forberedt på ekstremvær og annet farlig vær.

Overvåkning av flom- og skredfare omfatter de etablerte systemene for overvåkning og varsling av flom i større og mindre vassdrag og av flomskred og snø-, sørpe-, jord- og fjellskred. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har ansvaret for den nasjonale flom- og skredvarslingstjenesten og har også en døgnkontinuerlig beredskapstelefon for flom- og skredsituasjoner. NVE utarbeider i tillegg vannføringsprognoser for hele landet. Nedbørsvarsler fra MET er en viktig del av grunnlaget for overvåkning og varsling av flom og skredfare.

10 Arbeid med likestilling og mangfold i miljøforvaltningen

10.1 Rapport om likestilling og mangfold i miljøforvaltningen

Virksomhetene i miljøforvaltningen arbeider aktivt, målrettet og planmessig for likestilling og mot diskriminering. Departementet foretar rutinemessig gjennomgang av omtalen av likestilling og mangfold i etatenes årsrapporter og gir tilbakemelding i styringsdialogen. For rapportering fra etatene viser vi til deres årsrapporter.

Klima- og miljødepartementet

Klima- og miljødepartementets HR-strategi for perioden 2023-2026 er et virkemiddel i arbeidet med å skape og bevare et bærekraftig arbeidsmiljø preget av trivsel, samarbeid og et lærende fellesskap. Departementet jobber målrettet med utarbeidelse av HR-statistikk og analyser som identifiserer utviklingstrekk og utfordringer departementet står overfor. Her inngår blant annet likestillingsoversikter som presenteres for toppledergruppen, arbeidsmiljøutvalg og tillitsvalgte. Likestilling og inkludering er i tillegg årlig tema i møte med tillitsvalgte.

Departementet har hatt en utvikling hvor andelen kvinner har økt, og gjennomsnittsalderen har sunket. Dette er en følge av blant annet pensjoneringer og at en stor andel yngre kvinner i 20- og 30-årene har blitt rekruttert de siste fem årene. Ansettelse av kvinner henger sammen med at det er en klar overvekt av kvinnelige søkere til saksbehandlerstillinger. I rekrutteringssammenheng påses det at minst én kvalifisert søker i hver av kategoriene nedsatt funksjonsevne, hull i CV eller innvandrerbakgrunn innkalles til intervju.

Tabell 10.1 Lønns- og kjønnsfordeling i de ulike stillingsgruppene, pr. 31. des. 2024

	Antall	Menn	Kvinner	Kvinner sin andel av menn sin lønn
Ansatte i KLD som er omfattet av hovedtariffavtalen i staten, totalt	266	34 %	66 %	97,1 %
Toppledere som ikke er omfattet av HTA i staten: departementsråd og ekspedisjonssjef	7	71 %	29 %	98,8 %
Mellomledere med personalansvar: avdelingsdirektør, kommunikasjonssjef, underdirektør og kontorleder	31	35 %	65 %	92,2 %
Avdelingsdirektør uten personalansvar, spesialrådgiver, fagdirektør og utredningsleder	58	40 %	60 %	98,7 %
Seniorrådgiver	132	32 %	68 %	99,1 %
Rådgiver	34	26 %	74 %	99,7 %
Førstekonsulent, seniorkonsulent	11	55 %	45 %	99,3 %

Per 1. mars 2025 er årslønn totalt for kvinner 97,8 pst. av totallønn til menn (ekskludert lederlønnskontrakter). I Klima- og miljødepartementet er kvinneandelen 66 pst., og det er flere yngre kvinner ansatt i stillingskodene førstekonsulent og rådgiver. Trekkes disse to stillingskodene ut av totaloversikten, endres årslønnsgjennomsnittet for kvinner til 98,1 pst. av menns snittlønn. Innad i den enkelte stillingskode er det små lønnsforskjeller og ingen indikasjon på ubegrunnede skjevheter.

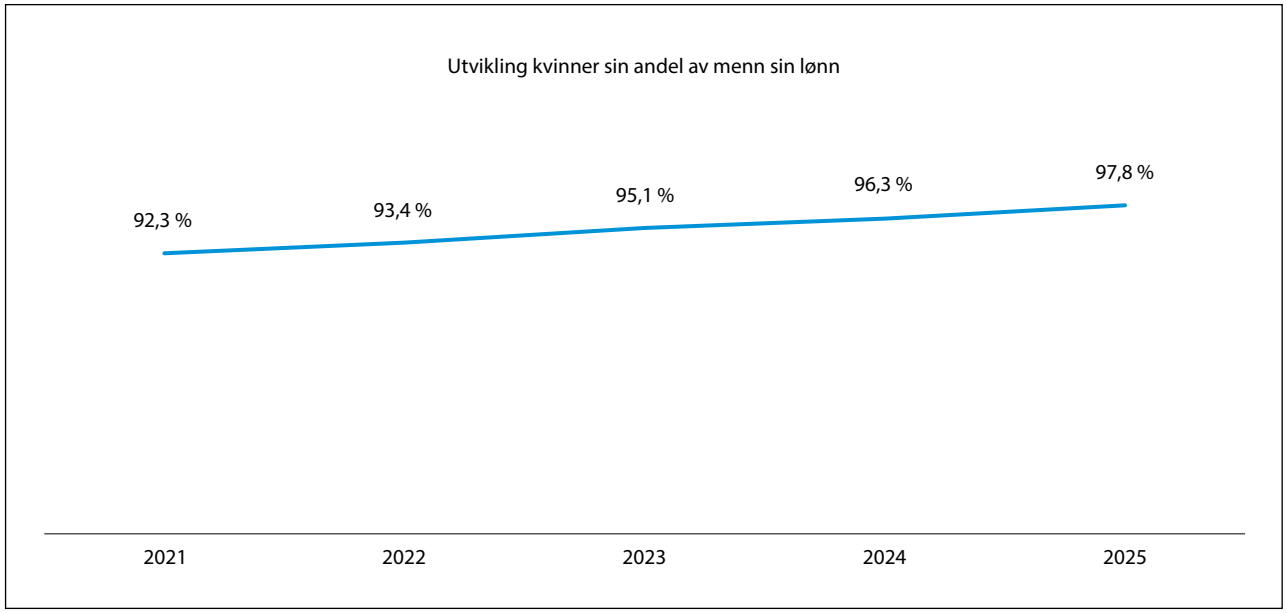

Figur 10.1 Likelønnsutvikling totalt per 1. mars

Tabell 10.2 Prosentoversikt over deltid, midlertidig ansatte, legemeldt sykefravær og foreldrepermisjon for kvinner og menn

	Kvinner	Menn
Deltid[1]	2,2 %	0,0 %
Midlertidig[2]	4,1 %	3,4 %
Legemeldt fravær 2024	4,0 %	2,3 %
Egenmeldt fravær 2024	1,1 %	1,3 %
Prosentdel foreldreperm.	75,0 %	25,0 %

[1] Prosentdel av kvinner/menn på deltid (av totalt antall kvinner og totalt antall menn) inkludert vikarer, ekskludert permisjoner og ansatte på pensjonistvilkår.

[2] Prosentdel av kvinner/menn i midlertidig stilling (av totalt antall kvinner og totalt antall menn) inkludert ansatte på pensjonistvilkår, ekskludert vikarer.

Andelen deltidsansatte har holdt seg relativt stabilt de siste årene. Det er ingen indikasjoner på at det er ufrivillig deltid i departementet. Hovedårsak til midlertidige ansettelser i 2024 var knyttet til sekretariater for utvalg. I 2024 var den samlede sykefraværsprosenten 4,5 pst., som er på nivå med sykefraværet i årene etter pandemien. Tidligere år har sykefraværsprosenten tendert å øke i takt med alder, men i 2023 og 2024 hadde aldersgruppen 20-39 år høyere fravær enn aldersgruppen 40–59 år. Kvinner har høyere legemeldt sykefravær enn menn. I 2024 tok flest kvinner foreldrepermisjon, noe som kan henge sammen med kjønns- og alderssammensetningen i departementet.

I 2025 har vi opprettet dialog med tillitsvalgte og ledere i departementet om verdien av mangfold for å løse samfunnsoppdraget. Sammen med tillitsvalgte, og i dialog med øvrige departementer, arbeider vi med en intern aktivitetsplan for konkrete og målrettede tiltak som kan fremme inkludering og hindre diskriminering.

Likestilling og mangfold på kulturmiljøfeltet

De nasjonale målene for kulturmiljøpolitikken understreker at et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk. Bevaringsstrategiene (nærmere beskrevet i del II) er et viktig tiltak for å nå målet om mangfold, og skal favne geografisk, sosial,

etnisk og næringsmessig bredde. Riksantikvarens fredningsstrategi skal bidra til at et større mangfold av kulturmiljø blir fredet. Fredning av kulturminner og kulturmiljøer som synliggjør kjønnsrollene i familie og samfunn gjennom tidene sikrer også verdifulle kilder til informasjon om arbeidet som kvinner har gjort. De sektorvise landsverneplanene medvirker til å redusere tapet av kulturmiljø i statlig sektor. Bevaring av kulturmiljø i statlig sektor er en viktig kilde til kunnskap om likestilling i Norge, for eksempel anlegg med tilknytning til kvinners innsats og profesjonalisering innenfor helse- og omsorgssektoren.

Likestilling og klima

Kjønnsperspektivet er et gjennomgående tema i det norske internasjonale samarbeidet, inkludert internasjonalt samarbeid om klima og miljø. Dette er blant annet for å følge opp FNs bærekraftsmål nr. 5 og Norges handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling.

Videre arbeider Norge aktivt med å fremme kvinners rettigheter og meningsfylte deltakelse i de internasjonale klimaforhandlingene under FNs klimakonvensjon (UNFCCC). Vi er også opptatt av å fremme kjønnsbalanse og mangfold i nasjonale klimadelegasjoner. Som eksempel har den norske forhandlingsdelegasjonen to ungdomsrepresentanter, en representant for Sametinget og en representant for miljøorganisasjonene.

I Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn* fremgår det at regjeringen vil fremskaffe mer kunnskap om hvordan klimaendringer og klimatilpasning kan påvirke likestilling innenfor ulike sektorer i Norge. Dette gjøres i forbindelse med arbeidet med nasjonal klimasårbarhetsanalyse, som Miljødirektoratet er i gang med. Likestillingsperspektivet er et av flere tverrgående tema som belyses i klimasårbarhetanalysen.

10.2 Tilsettingsvilkår for ledere i heleide statlige foretak under klima- og miljødepartementet

Enova SF

Administrerende direktør Nils Kristian Nakstad hadde en fastlønn på 2 588 591 kroner i 2024. I tillegg fikk han 18 485 kroner i annen godtgjørelse. Kostnadsførte pensjonsforpliktelser var 422 830 kroner.

Pensjonsordningen til administrerende direktør er basert på Statens pensjonskasses til enhver tid gjeldene regler for pensjonsalder og aldersgrense. Samlet kompensasjonsgrad skal ikke overstige 66 pst. av lønnen avgrenset til 12 G.

Gjensidig oppsigelsestid er seks måneder. Han har ingen avtale om etterlønn.

Kings Bay AS og Bjørnøen AS

Hege Walør Fagertun tiltrådte som administrerende direktør for Kings Bay AS og Bjørnøen AS 1. juli 2025. Hun overtok for Lars-Ole Saugnes som var administrerende direktør i perioden 2020-2025. Administrerende direktør fikk 1 685 619 kroner i fastlønn for 2024. I tillegg fikk han 173 906 kroner i annen godtgjørelse. Selskapet har avtale om innskuddsbasert pensjonsordning for alle ansatte ut fra minimumskravet i lov om obligatorisk tjenestepensjon.

Klima- og miljødepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2025–2026) om statsbudsjettet for år 2026 føres opp de forslag til vedtak som er nevnt i et framlagt forslag.

Forslag

Under Klima- og miljødepartementet føres det i Prop. 1 S (2025–2026) statsbudsjettet for budsjettåret 2026 opp følgende forslag til vedtak:

Kapitlene 1400–1482, 4400–4481 og 5578

I

Utgifter:

Kap.	Post		Kroner	Kroner
		Fellesoppgaver, forskning, internasjonalt arbeid m.m.		
1400		Klima- og miljødepartementet		
	01	Driftsutgifter	367 222 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	80 945 000	
	71	Internasjonale organisasjoner	103 114 000	
	74	Tilskudd til AMAP, *kan overføres*	12 349 000	
	76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak, *kan overføres*	96 496 000	660 126 000
1410		Kunnskap om klima og miljø		
	21	Miljødata	543 871 000	
	23	MAREANO, *kan overføres*	73 164 000	
	70	Nasjonale oppgaver ved miljø-instituttene	71 472 000	
	71	Grunnbevilgning til miljø-instituttene under Norges forskningsråd	256 950 000	
	73	Norges forskningsråd, *kan overføres*	498 518 000	1 443 975 000
1411		Artsdatabanken		
	01	Driftsutgifter	47 987 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*, *kan nyttes under post 70*	28 021 000	
	70	Tilskudd til å styrke kunnskap om og formidling av naturmangfoldet, *kan overføres, kan nyttes under post 21*	14 666 000	90 674 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
1412		Meteorologiformål		
	50	Meteorologisk institutt	446 415 000	
	70	Internasjonale samarbeidsprosjekter	174 841 000	621 256 000
		Sum Fellesoppgaver, forskning, internasjonalt arbeid m.m.		2 816 031 000
		Klima, naturmangfold og forurensning		
1420		Miljødirektoratet		
	01	Driftsutgifter	991 892 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	830 742 000	
	23	Oppdrags- og gebyrrelatert virksomhet	271 691 000	
	30	Statlige erverv, bevaring av viktige friluftslivsområder, *kan overføres*	23 054 000	
	31	Tiltak i verneområder, tiltak for villrein og naturrestaurering, *kan overføres*	173 552 000	
	32	Statlige erverv, vern av naturområder, *kan overføres*	380 247 000	
	39	Oppryddingstiltak, *kan overføres, kan nyttes under postene 69 og 79*	8 645 000	
	54	CO_2-kompensasjonsordning for industrien – klima og energieffektiviseringstiltak, *kan nyttes under post 74*	2 900 800 000	
	60	Tilskudd til natursats – tiltak og planlegging for natur i kommunene, *kan overføres*	114 826 000	
	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning, *kan overføres*	250 735 000	
	62	Tilskudd til grønn skipsfart, *kan overføres*	20 000 000	
	66	Tilskudd til kommuner for å bedre tilgangen til strandsonen langs Oslofjorden	3 199 000	
	69	Oppryddingstiltak, *kan overføres, kan nyttes under postene 39 og 79*	30 232 000	
	71	Tilskudd til tiltak mot marin forsøpling, *kan overføres*	27 363 000	
	72	Erstatning for beitedyr tatt av rovvilt, *overslagsbevilgning*	163 878 000	
	73	Tilskudd til rovvilttiltak, *kan overføres*	51 706 000	

Kap.	Post		Kroner	Kroner
	74	CO_2-kompensasjonsordning for industrien, *kan nyttes under post 54*	4 351 200 000	
	75	Vrakpant og tilskudd til innlevering og behandling av kasserte fritidsbåter og kjøretøy, *overslagsbevilgning*	413 212 000	
	76	Refusjon ved innlevering av klima- og miljøskadelige stoffer, *overslagsbevilgning*	220 000 000	
	77	Tilskudd til fagspesifikke miljøorganisasjoner	10 049 000	
	78	Tilskudd til friluftslivsformål, *kan overføres*	227 048 000	
	79	Oppryddingstiltak, *kan overføres, kan nyttes under postene 39 og 69*	492 000	
	80	Tilskudd til tiltak for å ta vare på natur, *kan overføres*	276 408 000	
	81	Tilskudd til verdiskaping basert på naturarven, *kan overføres*	13 192 000	
	84	Tilskudd til internasjonalt klima- og miljøsamarbeid	9 655 000	
	85	Tilskudd til besøkssenter for natur, *kan overføres*	88 523 000	
	86	Tilskudd til frivillige klima- og miljøorganisasjoner og klima- og miljøstiftelser	61 676 000	
	87	Tilskudd til natur og friluftsliv i områder berørt av landbaserte vindkraftverk, *kan overføres*	22 718 000	11 936 735 000
1422		Miljøvennlig skipsfart		
	21	Spesielle driftsutgifter	9 683 000	
	70	Tilskudd til private, *kan nyttes under post 21*	38 858 000	48 541 000
1423		Radioaktiv forurensning i det ytre miljø		
	01	Driftsutgifter	58 223 000	58 223 000
1425		Fisketiltak		
	21	Spesielle driftsutgifter	300 000	
	70	Tilskudd til fiskeformål, *kan overføres*	15 608 000	15 908 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
1428		Enova SF		
	50	Overføring til Klima- og energi-fondet	5 904 808 000	5 904 808 000
		Sum Klima, naturmangfold og forurensning		17 964 215 000
		Kulturmiljø		
1429		Riksantikvaren		
	01	Driftsutgifter	172 697 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	34 172 000	
	22	Flerårige prosjekt kulturmiljø-forvaltning, *kan overføres*	34 611 000	
	70	Tilskudd til automatisk fredete og andre arkeologiske kulturminner, *kan overføres*	41 952 000	
	71	Tilskudd til fredet kulturmiljø i privat eie, *kan overføres*	151 459 000	
	72	Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner, *kan overføres*	62 798 000	
	73	Tilskudd til bygninger og anlegg fra middelalderen og brannsikring, *kan overføres*	48 850 000	
	74	Tilskudd til fartøyvern, *kan overføres*	76 472 000	
	75	Tilskudd til fartøyvernsentrene, *kan overføres*	17 566 000	
	76	Tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket og kulturlandskap i verdensarvområder, *kan overføres*	18 534 000	
	77	Tilskudd til verdiskaping og kompetansetiltak på kulturmiljø-området, *kan overføres*	20 425 000	
	78	Tilskudd til besøkssentre for verdensarv, *kan overføres*	24 115 000	
	79	Tilskudd til verdensarven, *kan overføres*	66 785 000	770 436 000
1432		Norsk kulturminnefond		
	50	Til disposisjon for tiltak på kultur-miljøfeltet	142 195 000	142 195 000
		Sum Kulturmiljø		912 631 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
		Nord- og polarområdene		
1471		Norsk Polarinstitutt		
	01	Driftsutgifter	211 577 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, Troll forskningsstasjon, *kan overføres*	139 537 000	
	22	Drift av forskningsinfrastruktur, *kan overføres*	79 300 000	
	23	Eksterne prosjekter, *kan overføres*	113 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	227 000 000	770 414 000
1472		Svalbards miljøvernfond		
	50	Overføringer til Svalbards miljø-vernfond	19 307 000	19 307 000
1473		Kings Bay AS		
	70	Tilskudd	85 118 000	85 118 000
1474		Fram – Nordområdesenter for klima- og miljøforskning		
	01	Driftsutgifter, *kan nyttes under postene 50 og 70*	283 000	
	50	Tilskudd til statlige mottakere, *kan overføres, kan nyttes under post 70*	28 640 000	
	70	Tilskudd til private mottakere, *kan overføres, kan nyttes under post 50*	33 182 000	62 105 000
		Sum Nord- og polarområdene		936 944 000
		Internasjonalt klimaarbeid		
1481		Klimakvoter		
	01	Driftsutgifter, *kan overføres*	2 951 000	
	22	Internasjonalt samarbeid under Parisavtalens artikkel 6, *kan overføres*	300 000 000	302 951 000
1482		Internasjonale klima- og utviklings-tiltak		
	01	Driftsutgifter	81 877 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres, kan nyttes under 73*	62 160 000	
	73	Klima- og skoginitiativet, *kan overføres, kan nyttes under 21*	3 942 666 000	4 086 703 000
		Sum Internasjonalt klimaarbeid		4 389 654 000
		Sum departementets utgifter		27 019 475 000

Inntekter:

Kap.	Post		Kroner	Kroner
		Fellesoppgaver, forskning, internasjonalt arbeid m.m.		
4400		Klima- og miljødepartementet		
	03	Refusjon fra Utenriksdepartementet	36 469 000	36 469 000
		Sum Fellesoppgaver, forskning, internasjonalt arbeid m.m.		36 469 000
		Klima, naturmangfold og forurensning		
4420		Miljødirektoratet		
	01	Oppdrag og andre diverse inntekter	7 227 000	
	04	Gebyrer, forurensningsområdet hos Miljødirektoratet	107 559 000	
	06	Gebyrer, forurensningsområdet hos statsforvalterembetene	66 942 000	
	07	Gebyrer, kvotesystemet	49 340 000	
	09	Internasjonale oppdrag	33 400 000	
	85	Overføringer fra andre	6 500 000	270 968 000
4423		Radioaktiv forurensning i det ytre miljø		
	01	Gebyrer, radioaktiv forurensning	1 212 000	1 212 000
		Sum Klima, naturmangfold og forurensning		272 180 000
		Kulturmiljø		
4429		Riksantikvaren		
	02	Refusjoner og diverse inntekter	790 000	
	09	Internasjonale oppdrag	4 517 000	5 307 000
		Sum Kulturmiljø		5 307 000
		Nord- og polarområdene		
4471		Norsk Polarinstitutt		
	01	Diverse inntekter	11 500 000	
	21	Inntekter, Antarktis	30 000 000	
	22	Inntekter fra forskningsinfrastruktur	4 500 000	
	23	Eksterne forskningsprosjekter	113 000 000	159 000 000
		Sum Nord- og polarområdene		159 000 000
		Internasjonalt klimaarbeid		
4481		Salg av klimakvoter		
	01	Salgsinntekter	1 617 874 000	1 617 874 000
		Sum Internasjonalt klimaarbeid		1 617 874 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
		Skatter og avgifter		
5578		Sektoravgifter under Klima- og miljø-departementet		
	70	Sektoravgifter under Svalbards miljøvernfond	19 307 000	
	72	Fiskeravgifter	17 129 000	36 436 000
		Sum Skatter og avgifter		36 436 000
		Sum departementets inntekter		2 127 266 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2026 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 1420 post 01	kap. 4420 postene 01, 50 og 85
kap. 1420 post 23	kap. 4420 postene 04, 06 og 09
kap. 1420 post 30	kap. 4420 post 40
kap. 1420 post 32	kap. 4420 post 41
kap. 1423 post 01	kap. 4423 post 01
kap. 1429 post 01	kap. 4429 postene 02 og 09
kap. 1471 post 01	kap. 4471 post 01
kap. 1471 post 21	kap. 4471 post 21
kap. 1471 post 22	Kap. 4471 post 22
Kap. 1471 post 23	Kap. 4471 post 23
kap. 1472 post 50	kap. 5578 post 70

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633, post 01 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

III

Fullmakt til overskridelse:

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2026 kan:

1. overskride bevilgningen på kap. 1481 Klimakvoter, post 01 Driftsutgifter, til dekning av honorarer, transaksjonskostnader og utgifter til faglig bistand i forbindelse med salg av klimakvoter.
2. overskride bevilgningen på kap. 1481 Klimakvoter, post 22 Internasjonalt samarbeid under Parisavtalens artikkel 6, med et beløp som svarer til inntekter fra salg av klimakvoter som er regnskapsført på kap. 4481 Salg av klimakvoter, post 01 Salgsinntekter.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

IV

Kjøp av klimakvoter under Parisavtalens artikkel 6

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2026 kan inngå avtaler om kjøp av klimakvoter innenfor en samlet ramme på 15 000 mill. kroner for gamle og nye forpliktelser under kap. 1481 Klimakvoter, post 22 Internasjonalt samarbeid under Parisavtalens artikkel 6. Deler av midlene kan også benyttes til programutvikling og målrettet kapasitetsbygging i vertsland. I tillegg kan Klima- og miljødepartementet gi tilsagn om kjernestøtte til Global Green Growth Institute (GGGI) fra kvotekjøpsprogrammet.

V

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2026 kan foreta bestillinger av materiell o.l. utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1411		Artsdatabanken	
	21	Spesielle driftsutgifter	17,3 mill. kroner
1420		Miljødirektoratet	
	31	Tiltak i verneområder, tiltak for villrein og naturrestaurering	12 mill. kroner
	32	Statlige erverv, vern av naturområder	332,8 mill. kroner

VI

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2026 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1410		Kunnskap om klima og miljø	
	73	Norges forskningsråd	1 563,9 mill. kroner
1411		Artsdatabanken	
	70	Tilskudd til å styrke kunnskap om og formidling av naturmangfoldet	34,4 mill. kroner
1420		Miljødirektoratet	
	30	Statlige erverv, bevaring av viktige friluftslivsområder	45 mill. kroner
	60	Tilskudd til natursats – tiltak og planlegging for natur i kommunene	30 mill. kroner
	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning	448,6 mill. kroner
	62	Tilskudd til grønn skipsfart	663,2 mill. kroner
	71	Tilskudd til tiltak mot marin forsøpling	15 mill. kroner
	78	Tilskudd til friluftslivsformål	3 mill. kroner
	80	Tilskudd til tiltak for å ta vare på natur	30 mill. kroner
	87	Tilskudd til natur og friluftsliv i områder berørt av landbaserte vindkraftverk	10 mill. kroner
1428		Enova SF	
	50	Overføring til Klima- og energifondet	400 mill. kroner
1429		Riksantikvaren	
	70	Tilskudd til automatisk fredete og andre arkeologiske kulturminner	61 mill. kroner
	71	Tilskudd til fredet kulturmiljø i privat eie	15 mill. kroner
	72	Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner	10 mill. kroner
	73	Tilskudd til bygninger og anlegg fra middelalderen og brannsikring	17 mill. kroner
	74	Tilskudd til fartøyvern	10 mill. kroner
	75	Tilskudd til fartøyvernsentrene	1,5 mill. kroner
	77	Tilskudd til verdiskaping og kompetansetiltak på kulturmiljøområdet	4 mill. kroner
	79	Tilskudd til verdensarven	15 mill. kroner
1482		Internasjonale klima- og utviklingstiltak	
	73	Klima- og skoginitiativet	1 440 mill. kroner

VII

Fullmakt til å inngå forpliktelser

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2026 kan pådra staten forpliktelser for fremtidige år til å kjøpe inn materiell og til å gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger under kap. 1420 Miljødirektoratet, postene 39, 69 og 79 Oppryddingstiltak, men slik at samlet ramme for nye forpliktelser og gammelt ansvar ikke overstiger 10 mill. kroner.

Andre fullmakter

VIII

Utbetaling av tilskudd

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2026 gis unntak fra bestemmelsene i stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetalinger av gitte bevilgninger på følgende måte:

1. Utbetalinger av tilskudd til utviklingsformål kan foretas én gang i året for FNs klima- og skogprogram, FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC), Verdensbankens Forest Carbon Partnership Facility, Forest Investment Program, BioCarbon Fund plus og Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW).
2. Utbetalinger av tilskudd til Det grønne klimafondet (GCF) og til fond forvaltet av FNs Multi Partner Trust Fund, Inter-American Development Bank (IDB) og Perus nasjonale miljøfond Profonanpe kan foretas i henhold til regelverket for det enkelte fond.

IX

Utbetaling for fremtidige utslippsreduksjoner

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2026 gis unntak fra forutsetningene i stortingsvedtaket fra 8. november 1984 om utbetalinger av gitte bevilgninger gjennom at tilskudd til Emergent Forest Financing Accelerator kan utbetales med det formål å betale for fremtidige verifiserte utslippsreduksjoner.

X

Utbetaling av tilskudd til risikoavlastning av private investeringer

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2026 gis unntak fra forutsetningene i stortingsvedtaket fra 8. november 1984 om at utbetaling av gitte bevilgninger kun skal skje ved behov, slik at det kan utbetales tilskudd til risikoreduksjon for investeringer i avskogingsfri og bærekraftig økonomi i tråd med kriteriene for kap. 1482 Internasjonale klima- og utviklingstiltak, post 73 Klima- og skoginitiativet.

XI

Utbetaling av renter på tilskudd

Stortinget samtykker i at opptjente renter på tilskudd som er utbetalte fra Norge under Klima- og skoginitiativet på kap. 1482, post 73, kan benyttes til tiltak etter avtale mellom Klima- og miljødepartementet og den enkelte mottakeren.

XII

Fullmakt til å avhende areal innkjøpt for verneformål eller friluftslivsformål og for makeskifte i forbindelse med gjennomføring av skogvern

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2026 kan godkjenne salg, makeskifte eller bortfeste av eiendom som Miljødirektoratet forvalter, for inntil 25 mill. kroner.

XIII

Fullmakt for kjøp av skogkreditter og utslippsenheter

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2026 kan inngå avtaler og intensjonsavtaler om kjøp av skogkreditter og utslippsenheter innenfor en samlet ramme på 3 000 mill. kroner under kap. 1481 Klimakvoter, post 25 Fleksible mekanismer under klimasamarbeidet med EU.

XIV

Utbetaling til internasjonale samarbeid under Parisavtalens artikkel 6:

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2026 gis unntak fra forutsetningene i stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetalinger av gitte bevilgninger på følgende måte:

1. Utbetaling til Verdensbankfondet Transformative Carbon Asset Facility (TCAF) med inntil USD 80 mill. samlet i perioden 2017-2031 under kap. 1481, post 22 Internasjonalt samarbeid under Parisavtalens artikkel 6.
2. Utbetaling til Verdensbankens Partnership for Market Implementation (PMI) med inntil USD 7 mill. i perioden 2022-2027 under kap. 1481, post 22 Internasjonalt samarbeid under Parisavtalens artikkel 6.
3. Utbetaling til Norwegian Article 6 Climate Action (NACA) Fund under Global Green Growth Institute (GGGI) sin fasilitet Carbon Transaction Facility med inntil USD 100 mill. samlet fra 2025 og til fremtidige kjøpskontrakter under fondet utløper. Midlene belastes kap. 1481, post 22 Internasjonalt samarbeid under Parisavtalens artikkel 6,
4. Utbetaling til kjernestøtte til Global Green Growth Institute (GGGI) på 24 mill. kroner samlet i perioden 2024-2026 under kap. 1481, post 22 Internasjonalt samarbeid under Parisavtalens artikkel 6.
5. Utbetaling til Global Green Growths Article 6 Readiness Facility på USD 5 mill. kroner samlet i perioden 2025-2029 under kap. 1481, post 22 Internasjonalt samarbeid under Parisavtalens artikkel 6.
6. Utbetaling til Climate Action Catalyst Fund (CACF) under Asiabanken med inntil USD 50 mill. samlet fra 2025-2033 under kap. 1481, post 22 Internasjonalt samarbeid under Parisavtalens artikkel 6.

XV

Fullmakt til forskuttering av ekstern finansierte prosjekter og postering mot mellomværende med statskassen

Stortinget samtykker i at Klima- og miljødepartementet i 2026 kan gi Norsk Polarinstitutt fullmakt til å:

1. sette i gang ekstern finansierte prosjekter før finansieringen i sin helhet er innbetalt til Norsk Polarinstitutt, forutsatt at det er inngått en bindende avtale med betryggende sikkerhet om innbetaling mellom partene. Fullmakten begrenses oppad til 25 mill. kroner og gjelder utgifter ført på kap. 1471 Norsk Polarinstitutt, post 23 Eksterne prosjekter mot inntekter ført på kap. 4471 Norsk Polarinstitutt, post 23 Eksterne forskningsprosjekter.
2. føre forskuddsutbetalinger av ekstern finansierte prosjekter på mellomværende med statskassen. Utgiftene vil bli rapportert til statsregnskapet på det tidspunkt inntektene i prosjektene kommer til innbetaling og rapporteres til statsregnskapet.

Andre vedtak

XVI

Oppheving av anmodningsvedtak

Vedtak nr. 632, 2. mai 2023 og nr. 633, 2 mai oppheves.

Vedlegg 1

Standardiserte nøkkeltall for nettobudsjetterte virksomheter under Klima- og miljødepartementet

Tabell 1.1 Meteorologisk institutt. Brutto utgifter og inntekter fordelt etter art

(i 1 000 kroner)

	Regnskap			
Utgifter/inntekter	2022	2023	2024	2025
1. Utgifter				
Driftsutgifter				
Lønnsutgifter	392 012	424 697	501 811	509 666
Varer og tjenester	151 424	191 825	179 561	201 132
Sum driftsutgifter	*543 436*	*616 523*	*681 372*	*710 798*
Investeringsutgifter				
Investeringer, større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	55 384	51 865	57 465	67 056
Sum investeringsutgifter	*55 384*	*51 865*	*57 465*	*67 056*
Overføringer fra virksomheten				
Utbetalinger til andre statlige regnskaper	0	0	0	0
Andre utbetalinger	118 496	137 874	139 054	163 000
Sum overføringsutgifter	*118 496*	*137 874*	*139 054*	*163 000*
Finansielle aktiviteter				
Kjøp av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle utgifter	554	589	385	400
Sum finansielle utgifter	*554*	*589*	*385*	*400*
Sum utgifter	*717 870*	*806 851*	*878 276*	*941 254*
2. Inntekter				
Driftsinntekter				
Inntekter fra salg av varer og tjenester	192 803	156 628	208 790	204 397
Inntekter fra avgifter, gebyrer og lisenser	0	0	0	0

Tabell 1.1 Meteorologisk institutt. Brutto utgifter og inntekter fordelt etter art

(i 1 000 kroner)

	Regnskap			
Utgifter/inntekter	2022	2023	2024	2025
Refusjoner[1]	0	0	0	0
Andre driftsinntekter	0	0	0	0
Sum driftsinntekter	*192 803*	*156 628*	*208 790*	*204 397*
Investeringsinntekter				
Salg av varige driftsmidler	0	0	0	0
Sum investeringsinntekter	*0*	*0*	*0*	*0*
Overføringer til virksomheten				
Inntekter fra statlige bevilgninger	490 193	478 747	501 246	561 235
Andre innbetalinger	118 496	137 821	139 107	163 000
Sum overføringsinntekter	*608 689*	*616 568*	*640 353*	*724 235*
Finansielle aktiviteter				
Innbetalinger ved salg av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle innbetalinger	762	690	345	350
Sum finansielle inntekter	*762*	*690*	*345*	*350*
Sum inntekter	*802 254*	*773 886*	*849 488*	*928 982*
3. Netto endring i kontant-beholdningen (2-1)	**84 384**	**-32 965**	**-28 787**	**-12 272**

[1] Merk at denne linjen ikke skal benyttes ved standardrefusjoner for arbeidsmarkedstiltak, foreldrepenger, sykepenger, merutgifter til lærlinger og tilretteleggingstilskudd. Slike refusjoner skal inngå som utgiftsreduksjon (kreditpostering) på linjen for lønnsutgifter.

Tabell 1.2 Meteorologisk institutt. Inntekter spesifisert etter inntektskilde

(i 1 000 kroner)

	Regnskap			
Inntektskilde	2022	2023	2024	Budsjett 2025
Bevilgninger til finansiering av statsoppdraget				
Bevilgninger fra fagdepartementet	374 785	375 621	387 654	422 002
Bevilgninger fra andre departement	0	0	0	0
Bevilgninger fra andre statlige forvaltnings-organer	0	0	0	0
Tildelinger fra Norges forskningsråd	40 584	38 147	37 147	44 000
Sum bevilgninger	*415 369*	*413 768*	*424 801*	*466 002*
Offentlige og private bidrag				
Bidrag fra kommuner og fylkeskommuner	41 629	22 515	25 964	32 000
Bidrag fra private	4 730	3 681	1 778	3 233
Tildelinger fra internasjonale organisasjoner	28 466	38 784	48 703	60 000
Sum bidrag	*74 824*	*64 979*	*76 445*	*95 233*
Oppdragsinntekter mv.				
Oppdrag fra statlige virksomheter	0	0	13 438	13 033
Oppdrag fra kommunale og fylkeskommunale virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra private	192 803	156 628	195 352	191 364
Andre inntekter	119 259	138 511	139 452	163 350
Sum oppdragsinntekter m.v.	*312 061*	*295 139*	*348 242*	*367 747*
Sum inntekter	*802 254*	*773 886*	*849 488*	*928 982*

Tabell 1.3 Forholdet mellom kontantbeholdning, påløpte kostnader og avsetninger pr. 31. desember ved Meteorologisk institutt

(i 1 000 kroner)

	Regnskap			
Balanse 31. desember (beløp i 1000 kroner)	2022	2023	2024	Endring 2023 til 2024
Kontantbeholdning				
Beholdning på oppgjørskonto i Norges Bank	319 019	285 999	250 265	-35 734
Beholdning på andre bankkonti	49	97	7 061	6 964
Andre kontantbeholdninger	11	17	0	-17
Sum kontanter og kontantekvivalenter	*319 079*	*286 113*	*257 326*	*-28 787*
Avsetninger til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår				
Feriepenger m.v.	34 764	38 262	41 637	3 375
Skattetrekk og offentlige avgifter	36 079	44 585	41 956	-2 629
Gjeld til leverandører	26 258	15 914	42 516	26 602
Gjeld til oppdragsgivere	-35 982	-47 682	-41 800	5 882
Annen gjeld som forfaller i neste budsjettår	32 374	35 287	36 990	1 703
Sum til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår	*93 494*	*86 366*	*121 299*	*34 933*
Avsetninger til dekning av planlagte tiltak der kostnadene helt eller delvis vil bli dekket i fremtidige budsjettår				
Prosjekter finansiert av Norges forskningsråd	82 655	64 838	62 501	-2 337
Større påbegynte, flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	32 427	3 000	0	-3 000
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	27 940	5 200	0	-5 200
Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål	26 765	70 776	5 378	-65 398
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av bevilgninger fra andre departementer				0
Sum avsetninger til planlagte tiltak i fremtidige budsjettår	*169 787*	*143 814*	*67 879*	*-75 935*

Tabell 1.3 Forholdet mellom kontantbeholdning, påløpte kostnader og avsetninger pr. 31. desember ved Meteorologisk institutt

(i 1 000 kroner)

	Regnskap			
Balanse 31. desember (beløp i 1000 kroner)	2022	2023	2024	Endring 2023 til 2024
Andre avsetninger				
Avsetninger til andre formål/ikke spesifiserte formål	20 800	18 289	11 549	-6 740
Fri virksomhetskapital	34 999	37 644	56 600	18 956
Sum andre avsetninger	*55 799*	*55 933*	*68 149*	*12 216*
Langsiktige forpliktelser (netto)				
Langsiktig forpliktelse knyttet til anleggsmidler	0	0	0	0
Annen langsiktig forpliktelse	0	0	0	0
Sum langsiktige forpliktelser	*0*	*0*	*0*	*0*
Sum netto gjeld og forpliktelser	*319 080*	*286 113*	*257 326*	*-28 787*

Tabell 1.4 Norsk kulturminnefond. Brutto utgifter og inntekter fordelt etter art

(i 1 000 kroner)

	Regnskap			
Utgifter/inntekter	2022	2023	2024	2025
1. Utgifter				
Driftsutgifter				
Lønnsutgifter	9 340	8 421	9 868	10 886
Varer og tjenester	6 924	10 151	9 642	7 554
Sum driftsutgifter	*16 264*	*18 572*	*19 510*	*18 440*
Investeringsutgifter				
Investeringer, større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	1 559	2 751	1 790	1 369
Sum investeringsutgifter	*1 559*	*2 751*	*1 790*	*1 369*
Overføringer fra virksomheten				
Utbetalinger til andre statlige regnskaper	4 509	3 964	4 069	3 845
Andre utbetalinger	132 472	118 162	113 064	112 229
Sum overføringsutgifter	*136 981*	*122 126*	*117 133*	*116 074*
Finansielle aktiviteter				
Kjøp av aksjer og andeler				0
Andre finansielle utgifter				0
Sum finansielle utgifter				*0*
Sum utgifter	*154 804*	*143 449*	*138 433*	*135 883*
2. Inntekter				
Driftsinntekter				
Inntekter fra salg av varer og tjenester				0
Inntekter fra avgifter, gebyrer og lisenser				0
Refusjoner1				0
Andre driftsinntekter	15	1 091	716	904
Sum driftsinntekter	*15*	*1 091*	*716*	*904*
Investeringsinntekter				
Salg av varige driftsmidler				0
Sum investeringsinntekter				*0*

Tabell 1.4 Norsk kulturminnefond. Brutto utgifter og inntekter fordelt etter art

(i 1 000 kroner)

	Regnskap			
Utgifter/inntekter	2022	2023	2024	2025
Overføringer til virksomheten				
Inntekter fra statlige bevilgninger	121 276	127 216	127 298	137 254
Andre innbetalinger	632	221	710	466
Sum overføringsinntekter	*121 908*	*127 437*	*128 008*	*137 720*
Finansielle aktiviteter				
Innbetalinger ved salg av aksjer og andeler				0
Andre finansielle innbetalinger				0
Sum finansielle inntekter				*0*
Sum inntekter	*121 923*	*128 528*	*128 724*	*138 624*
3. Netto endring i kontant-beholdningen (2-1)	**-32 881**	**-14 921**	**-9 709**	**2 741**

1 Merk at denne linjen ikke skal benyttes ved standardrefusjoner for arbeidsmarkedstiltak, foreldrepenger, sykepenger, merutgifter til lærlinger og tilretteleggingstilskudd. Slike refusjoner skal inngå som utgiftsreduksjon (kreditpostering) på linjen for lønnsutgifter.

Tabell 1.5 Norsk kulturminnefond. Inntekter spesifisert etter inntektskilde

(i 1 000 kroner)

	Regnskap			
Inntektskilde	2022	2023	2024	2025
Bevilgninger til finansiering av statsoppdraget				
Bevilgninger fra fagdepartementet	121 276	127 216	127 298	132 298
Bevilgninger fra andre departement	0	0	0	0
Bevilgninger fra andre statlige forvaltningsorganer	0	0	0	0
Tildelinger fra Norges forskningsråd	0	0	0	0
Sum bevilgninger	*121 276*	*127 216*	*127 298*	*132 298*
Offentlige og private bidrag				
Bidrag fra kommuner og fylkeskommuner	0	0	0	0
Bidrag fra private	0	0	0	0
Tildelinger fra internasjonale organisasjoner	0	0	0	0
Sum bidrag	*0*	*0*	*0*	*0*
Oppdragsinntekter m.v.				
Oppdrag fra statlige virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra kommunale og fylkeskommunale virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra private	0	0	0	0
Andre inntekter	647	1 313	1 426	1 369
Sum oppdragsinntekter m.v.	*647*	*1 313*	*1 426*	*1 369*
Sum inntekter	*121 923*	*128 529*	*128 724*	*133 667*

Tabell 1.6 Forholdet mellom kontantbeholdning, påløpte kostnader og avsetninger pr. 31. desember ved Norsk kulturminnefond

(i 1 000 kroner)

	Regnskap			
Balanse 31. desember (beløp i 1000 kroner)	2022	2023	2024	Endring 2023 til 2024
Kontantbeholdning				
Beholdning på oppgjørskonto i Norges Bank	150 516	135 595	125 886	-9 709
Beholdning på andre bankkonti	0	0	0	0
Andre kontantbeholdninger	0	0	0	0
Sum kontanter og kontantekvivalenter	*150 516*	*135 595*	*125 886*	*-9 709*
Avsetninger til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår				
Feriepenger m.v.	1 206	1 209	1 231	22
Skattetrekk og offentlige avgifter	793	813	715	-98
Gjeld til leverandører	347	633	1 183	550
Gjeld til oppdragsgivere	0	0		0
Annen gjeld som forfaller i neste budsjettår	153	-492	669	1 161
Sum til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår	*2 499*	*2 163*	*3 798*	*1 635*
Avsetninger til dekning av planlagte tiltak der kostnadene helt eller delvis vil bli dekket i fremtidige budsjettår				
Prosjekter finansiert av Norges forskningsråd	0	0	0	0
Større påbegynte, flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	0	0	0	0
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	0	0	0	0
Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål	142 018	123 121	121 200	-1 921
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av bevilgninger fra andre departementer	0	0	0	0
Sum avsetninger til planlagte tiltak i fremtidige budsjettår	*142 018*	*123 121*	*121 200*	*-1 921*

Tabell 1.6 Forholdet mellom kontantbeholdning, påløpte kostnader og avsetninger pr. 31. desember ved Norsk kulturminnefond

(i 1 000 kroner)

	Regnskap			
Balanse 31. desember (beløp i 1000 kroner)	2022	2023	2024	Endring 2023 til 2024
Andre avsetninger				
Avsetninger til andre formål/ikke spesifiserte formål	5 999	10 311	888	-9 423
Fri virksomhetskapital	0	0	0	0
Sum andre avsetninger	*5 999*	*10 311*	*888*	*-9 423*
Langsiktige forpliktelser (netto)				
Langsiktig forpliktelse knyttet til anleggsmidler	0	0	0	0
Annen langsiktig forpliktelse	0	0	0	0
Sum langsiktige forpliktelser	*0*	*0*	*0*	*0*
Sum netto gjeld og forpliktelser	*150 516*	*135 595*	*125 886*	*-9 709*

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på
www.regjeringen.no

Trykk: Aksell AS – 10/2025